МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БУДІВНИЦТВА І АРХІТЕКТУРИ

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ АРХІТЕКТУРИ ТА МІСТОБУДУВАННЯ

Науково-технічний збірник

Заснований в 1997

Випуск № 33

Київ КНУБА 2013

УДК 711.11; 711.112

Сучасні проблеми архітектури та містобудування: Наук.-техн. збірник / Відпов. ред. М.М. Дьомін. – К., КНУБА, 2013. – Вип. 33. –492с. Українською та російською мовами.

В збірнику висвітлюються актуальні проблеми досліджень у галузі архітектури та містобудування, теорії та історії архітектури, реконструкції існуючої забудови.

Розрахований на працівників науково-дослідних і проектних організацій, викладачів вищих навчальних закладів.

Современные проблемы архитектуры и градостроительство: Науч.-техн. сборник / Ответ. ред. Н.Н. Демин. – К., КНУБА, 2013. – Вып. 33. – 492 с. На украинском и русском языках.

В сборнике освещаются актуальные проблемы исследований в области архитектуры и градостроительства, теории и истории архитектуры, реконструкции существующей застройки.

Рассчитан на работников научно-исследовательских и проектных организаций, преподавателей высших учебных заведений.

Відповідальний редактор – член-кореспондент АМ України, доктор архітектури, професор М.М. Дьомін.

Редакційна колегія: доктор технічних наук, професор Габрель М.М.; кандидат технічних наук, профессор Товбич В.В. (заступник відповідального редактора); доктор технічних наук, професор Клюшниченко Є.Є.; доктор архітектури, професор Лаврик Г.І.; доктор архітектури, професор Мардер А.П.; доктор технічних наук, професор Михайленко В.Є.; доктор географічних наук, професор Нудельман В.І.; доктор архітектури, професор Панченко Т.Ф. доктор технічних наук, професор Підгорний О.Л.; доктор технічних наук, професор Плоский В.О.; доктор технічних наук, професор Самойлович В.В.; доктор технічних наук, професор Сергейчук О.В.; доктор архітектури, професор Слєпцов О.С.; доктор архітектури, професор Ковальський Л.М.; доктор архітектури, професор Куцевич В.В.; кандидат архітектури, доцент Левченко О.В. (відповідальний секретар); доктор архітектури, професор Фільваров Г.И.; доктор архітектури, професор Тімохін В.О. (заступник відповідального редактора); доцент Чередніченко П.П. (заступник відповідального секретаря); дійсний член АМ України, доктор технічних наук, професор Яковлєв М.І.

Рекомендовано до видання вченою радою Київського національного університету будівництва і архітектури, протокол № 18 від 26 червня 2013 р.

На замовних засадах

© Київський національний університет будівництва і архітектури, 2013

У травні 2013 року святкує свій ювілей
ЧЕРКЕС БОГДАН СТЕПАНОВИЧ
доктор архітектури, професор, науковець

Доктор архітектури, проф. Черкес Б.С. – відомий архітектор, науковець і педагог, який зробив вагомий внесок у розвиток архітектури, містобудування і архітектурної освіти в Україні та у підвищення їх наукового рівня.

Черес Б.С. народився 21 травня 1953 р. у с. В. Полюхів Золочівського району Львівської області. Трудову діяльність розпочав в 1969 р. робітником тресту "Львівпромбуд", а після закінчення в 1975 р. Львівського політехнічного інституту працював в Національному університеті "Львівська політехніка", де пройшов трудовий шлях від інженера-архітектора до професора, директора інституту архітектури.

Під керівництвом проф. Черкеса Б.С. захищено і затверджено ВАК України 11 дисертацій кандидата архітектури, випущено понад 200 дипломованих архітекторів. Для проведення чемпіонату Європи з футболу 2012 р. в Україні його випускниками збудовано два (Київ і Львів) із чотирьох стадіонів, аеропорт у Львові, готелі, житлові комплекси і системи обслуговування.

Проф. Черкес Б. С. – засновник наукової школи в області ідентичності архітектури, автор понад 180 наукових праць і архітектурних творів, в тому числі 12-ти монографій, з яких 5 іноземними мовами. Він ініціював у 1995 р. кооперацію із рядом зарубіжних університетів, зокрема з Віденським технічним університетом, згідно з якою впродовж 18 років понад 1000 викладачів і

студентів брали участь в наукових стажуваннях і практиках у кращих європейських архітектурних університетах. Кількість студентів, очолюваного ним із 1991 р. Інституту архітектури НУ “Львівська політехніка”, зросла із 350 у 1992 р. до 1900 у 2012 р., що свідчить про велику популярність інституту.

З початку 1990-х років Черкес Б.С. очолює школу компаративного аналізу архітектури і ідентичності та був організатором міжнародних симпозіумів «Архітектура як відображення ідеології» (Львів, 1996 р.), «Планування європейського міста: 1900-2000 рр.» (Роттердам, 1997 р.), «Місто і простір у Європі в 1945-2000 рр.»(Берлін, 2002р.), «Урбаністична регенерація» (Шанхай, 2007 р.), конгресу AESOP «Мрія про більшу Європу» (Відень, 2005 р.), проекту і виставки “Архітектор. Історія і сучасність професії” (Мюнхен, 2012 р.) та багатьох національних конференцій.

Як відомий фахівець в області архітектури, проф. Черкес Б.С. працював за запрошеннями упродовж 2000 р. візитовим професором Дармштадського технічного уіверситету, Німеччина; з 2001р. – Віденського технічного університету, Австрія; з 2011р. – Краківського університету ім. Коллонтая, Польща. У 2001 р. Черкес Б.С. обраний дійсним членом Української Академії Архітектури, у 2003 р. – дійсним членом Саксонської Академії Мистецтв, з 2007 р. – керівником відділення архітектури і містобудування ЗНЦ НАН України і МОН України.

У 2008 р. монографія Черкеса Б.С. „Національна ідентичність в архітектурі міста”, а у 2011 р. монографія “Архітектра сучасності” визнавалися переможцями у Всеукраїнському рейтингу “Книжка року”.

Черкес Б.С. успішно поєднує архітектурну, наукову та організаційну діяльність. В 1990 р. ним було створено кафедру “Історія і художні основ архітектури”, а у 2003 р. – “Дизайн і основи архітектури” Національного університету “Львівська політехніка”. За його ініціативи створювались кафедри “Реставрація і реконструкція архітектурних комплексів” (1992 р.) і “Дизайн архітектурного середовища”(2003 р.). В 2013р. - заслужений архітектор України.

Черкес Б.С. є членом Спеціалізованих рад з захисту докторських дисертацій при Київському національному університеті будівництва і архітектури та Національному університеті "Львівська політехніка", членом Українського Національного комітету ICOMOS, Науково-методичної комісії будівництва і архітектури МОН України, Національної Спілки архітекторів України.

За вагомий особистий внесок у розвиток архітектури, науки і освіти в Україні проф. Черкес Б.С. нагороджений відзнакою Відмінник освіти України, №79871, 01.06.2007 р. і Почесною Грамотою Кабінету Міністрів України №18909, 25.11.2009 р.

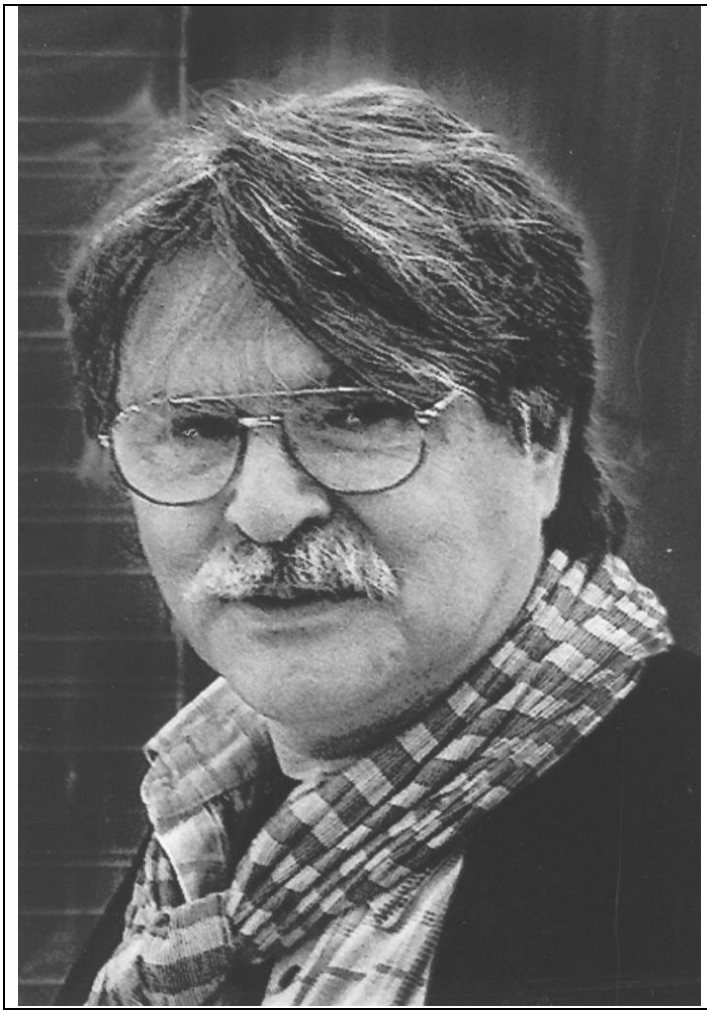

У квітні 2013року святкує свій ювілей ВІКТОР ІВАНОВИЧ ПРОСКУРЯКОВ доктор архітектури, професор, науковець

Віктор Іванович Проскуряков народився 2 квітня 1953 р. В м. Бориславі Львівської області в родині Івана Олексійовича Проскурякова та Галини Миколаївни Богомолової. З 1959 до 1969 р. жив у м. Дрогобич.

В 1975 р. Отримав диплом архітектора у Львівському політехнічному інституті.

1978 року працює на посаді асистента на кафедрі архітектурного проектування ЛПІ – тепер Інститут архітектури Національного університету «Львівська політехніка»

З 1979 до 1983 р.навчався в аспірантурі при ЦНДІЕП видовищ і споруд ім. Б. Мезенцева м. Москва.

став членом спілки архітекторів України, членом-кореспондентом Української академії архітектури.

В 1986 р. Захистив дисертацію за темою «Універсальні пересувні театри. Принципи типології і проектування» у спеціалізованій вченій раді при ЦНДІЕП житла в Москві, в 1989р. Запроектував і збудував свій перший стаціонарний

театр – ландшафтно-фольклорний театр у Музеї народної архітектури і побуту у Львові, в 1990 році отримав звання доцента.

В 1991р. Став заступником декана арітектурного факультету Національного університету «Львівська політехніка» В 2001 став деканом фахової освіти Інституту архітектури Національного університету «Львівська політехніка». В 2002 захистив докторську дисертацію за темою «Принципи розвитку архітектурної типології українського театру» в спеціалізованій раді Д 26.056.02 при Київському національному університеті будівництва і архітектури, в 2003 створив і став завідувачем першої в історії Львівської політехніки кафедри дизайну архітектурного середовища (ДАС).

Загалом за роки професійної діяльності В.Проскуряков опоблікував більше 300 праць: монографій, книг, статей, тез. Тільки за станні 10 років це 5 монографій, 6 посібників, 75 статей в Україні, Подьщі, Росії, Австралії, Франції, Італії, Канади.

Під керівництвом В.Проскурякова успішно (тільки на добре та відмінно) захистили свої кваліфікаційні і дипломні роботи сотні бакалаврів, спеціалістів та магістрів. Більше 100 з яких отримали нагороди на оглядах та конкурсах усіх можливих рангів.

Професор В.І.Проскуряков першим серед українських вчених-архітекторів почав досліджувати культурологічний аспект формування архітектурної типології українських громадських будівель і споруд, зокрема театрально-видовищних. Є ініціатором ведення в Україні систематичних фундаментальних досліджень архітектури національного і світового театрів.

Студенти, викладачі, випускники Львівської політехніки архітектурного факультету(тепер ІАРХ) під керівництвом В.Проскурякова підготували понад 150 конкурсних проектів в Україні, Росії, Болгарії, Чехо-Словатччині, Швеції і інших країнах.

За час своєї архітектурної, професійної, наукової, педагогічної діяльності В.Проскуряков отримав безліч дипломів, нагород, премій Всеукраїнського та міжнародного значення.

Не зважаючи на свій високий науковий авторитет Віктор Проскуряков людина скромна, толерантна, зважена. Має письмовий хист і друзі цінують ці його чесноти.Студенти та колеги поважають та люблять Віктора Проскурякова.

Бажаємо В.І.Проскурякову творчої наснаги та наукового довголіття.

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ АРХІТЕКТУРИ

УДК 711.424.6

Л. А. Абдурахманова
Аспирант кафедры градостроительства
Национальная академия природоохранного и курортного строительства

АНАЛИЗ ПИСЬМЕННЫХ ИСТОЧНИКОВ О БАХЧИСАРАЙСКОМ ДВОРЦЕ ХАНСКОГО ПЕРИОДА (1441–1728 ГГ.)

Аннотация: в данной работе были рассмотрены письменные источники о Бахчисарайском дворце в период существования Крымского ханства (1441–1728 гг.) и проведен их анализ. Выявлены основные элементы архитектурного комплекса исследуемого периода, проанализирована ситуация в БДК.

Ключевые слова: Бахчисарайский дворцовый комплекс (БДК), Крымское ханство, Зал Дивана, Хан-Джами, письменный источник.

Постановка проблемы. Существует много путеводителей, книг и статей, описывающих историю Бахчисарайского дворцового комплекса (БДК) и его архитектуру. Но научных работ, в которых были бы систематизированы и обстоятельно изложены история строительства Бахчисарайского дворца, все аспекты реставрации и реконструкции, поддержания в должном состоянии БДК, не удалось выявить. Так же не удалось найти научных работ, в которых проведен конкретный анализ письменных источников различных периодов существования дворца: ханского периода, периода, во времена присоединения Крыма к Российской империи, Советского периода и современной литературы. Мало научных работ по анализу графического материала БДК и его архитектурных и декоративных объектов. Были намечены некоторые направления, по которым необходима и является перспективной дальнейшая исследовательская работа.

Актуальность. Для возрождения архитектурного памятника, проведения реставрационных работ и выявления особенностей и проблем, возникающих при реставрации и реконструкции БДК, и нахождения путей их решения, необходимы самостоятельные и обширные исследования письменных источников, описывающие архитектуру Ханского дворца, сохранившиеся в

настоящее время. Особый интерес для исследования памятника представляет литература периода Крымского ханства: «Описание Татарии» М. Броневского, «Книга путешествия: турецкий автор Эвлия Челеби о Крыме (1666 - 1667 гг.)» Э.Челеби, «Записки генерала Манштейна о России.1727-1744» Х.Г. Манштейна.

Новизна исследования состоит в том, что впервые сделана попытка анализа письменных источников ханского периода о Бахчисарайском дворцовом комплексе.

Анализ предыдущих исследований и публикаций. Общая характеристика литературных источников по Бахчисарайскому дворцу сделана в работе А.Г. Герцена, В.Н. Гурковича, С.Г. Кащенко, Г.М.Бурова «История строительства и реставрации комплекса бывшего Ханского дворца в г. Бахчисарае (нач. XVI в.–1917 г.)», Симферополь, 1984 г., которая не опубликована, отчёт хранится в библиотеке ТНУ.

Целью данного исследования является анализ письменных источников ханского периода, изучение отзывов путешественников и определение особенностей архитектурного облика Бахчисарайского дворца во времена правления крымских ханов.

Основная часть. Автор латиноязычного «Описания Татарии» [1] Мартин Броневский (ок.1545…1550 г. – ок. 1593 г.) был послом польского короля Стефана Батория в Крыму. Впервые «Описания» были изданы в Кельне в 1595 г. «Описание Татарии» является ценным первоисточником, содержащим данные об орографии, гидрографии, природных богатствах, животном мире и климате Крыма XVI века.

М. Броневский всего несколько строк говорит о Бахчисарае: «Дворцы, или дома ханские, находятся в средине Таврического полуострова. Там есть небольшой городок и первый каменный дом, в которых живет Хан, называется Бахчисарай, городок расположен между двумя горами; посредине его протекает маленький ручеек, от которого город получил название. Возле города построены каменная мечеть и гробницы ханов, из развалин христианских. Неподалеку также от города, из развалин греческих, выстроен монастырь магометанский, и многие татарские гробницы». [1]

Гораздо больше внимания М. Броневский уделяет прежней резиденции хана в Староселье: «В конце этого города есть другой город, называемый Салачик, с хорошими домами, построенными турецкими жителями. Ханский дворец, или дом, древними татарскими государями великолепно украшен зданиями, мечетями, гробницами и банями. Ханы, имея свободное время от занятий, нередко удаляются в этот дворец, со своими жёнами; потому что это место или положение дворца очень благоприятно для охоты. Там есть сады яблоней и других плодов, виноградники, прекрасные поля, орошаемые чистыми

ручьями. Много гор и лесов, где видны развалившиеся здания, большие замки, города, в которых живут не многие или не живет никто». [1]

Можно сделать вывод, что первая резиденция хана в Салачике в 1578 году не потеряла своего значения. Бахчисарай в это время был ещё мало застроен, но уже имел городскую площадь, на которой стояла мечеть. Площадь с мечетью были расположены возле дворца.

Десятитомное сочинение «Книга путешествий» [2] Эвлии Челеби ибн Мехмед Зилли Дервиш (1611-1682/83) - важнейший документ XVII века с большим количеством сведений по истории, географии, культуре, включающий многочисленные предания и легенды разных стран и народов. Э.Челеби побывал во многих странах Азии, Африки и Европы; был на Северном Кавказе, Молдавии, Украине и Крыму, плавал по Дону, Волге и Уралу. Часть «Книги путешествий» была впервые издана в 1843 году. В 1898-1928 годах вышли 8 томов на арабском языке, последние 2 тома на латинском языке были опубликованы в 1935-1938 гг.

В 1666–1667 гг. Э.Челеби путешествует по Крыму. Приехав в Бахчисарай, он подробно описывает крепость Гевхер-Керман (Чуфут-Кале), «райский сад Ашлама», расположенный под скалами Гевхер-Кермана, «древний город-крепость Эски Саладжик» и дворец крымских ханов, расположенный возле Зинджирлы медресе: «Недалеко от этого медресе осталась прекрасная светлая баня, с отличной водой, воздухом и зданием. Напротив этой бани, через дорогу – древний дворец Джучи Герай-хана. Как было сказано, прежние ханы жили в этом здании». [2]

Далее название «дворец Джучи Герай-хана» не встречается, а появляется другое - «дворец Менгли Герай-хана»: «Теперь этот дворец представляет собой каменное строение, маленькую крепостцу. Окружность его составляет 200 шагов. По сторонам 4 башни, на запад выходят железные ворота. Внутри есть мечеть с двумя низенькими минаретами. Так как минареты маленькие, туда не может пролезть человек, и эзан прочесть невозможно». [2]

О возникновении города Бахчисарая и строительстве Ханского дворца Э.Челеби пишет так: «Сахиб Герай-хан действительно стал обладателем и великим падишахом эпохи, он поселился в ущелье Аба, что находится в ущелье Саладжика, и посрамил всех врагов, выйдя как семиглавый дракон из пещер саладжикского ущелья. Он сделал местом своего жительства и приютом этот Бахчисарай и построил за 7 лет бахчисарайский дворец-кёрюнюш». [2]

Э. Челеби пишет о зданиях, построенных ханом Сахиб-Гиреем: Диван-хане-кёрюнюш Сахиб Герай-хана, баня Сахиб Герай-хана, медресе Сахиб Герай-хана, мечеть Сахиб Герай-хана, дворец Сахиб Герай-хана, баня Сары-Гюзель.

Диван Сахиб-Гирея описывается так: «на дороге, ведущей от дворца, есть высокий дворец правосудия… этот дворец крыт досками, и на нём полумесяц из чистого золота. Теперь в этом дворце нет ничего, кроме оружейной. Дверь постоянно заперта, а над воротами располагается следующий тариф: «В этот благословенный час при помощи Помогающего построил и благоустроил этот дворец сын шаха и победоносное знамя рода Чингизидов-Сагиб Герай. Эта красота появилась от Хиджры в 942 году и была закончена в квартале Секбанов». [2] По современному календарю это 1535-1536 г.г.

Описание «Соборной мечети Сахиб Гирей-хана» напоминает существующую мечеть Хан-Джами: «это старой конструкции дом Божий с куполом, крытым дранкой, [торчащей, как иглы] ежа», «в этой древней мечети от кыбловых дверей до михраба в длину – 110 аяков, в ширину она – 70 аяков… Внутри мечети на двадцати высоких дубовых столбах – потолочная балка, а над ней простой потолок, старой постройки. Справа находится место поклонения семьи достославных ханов… В мечети есть кыбловые двери, ханские двери, один низкий, старой архитектуры минарет, слева, справа, и со стороны кыблы – окна, выходящие в сад Тюрбе». [2]

Хан-Джами Бахчисарайского дворца имеет скатную кровлю. Э.Челеби очевидно видит мечеть Сахиб-Гирея с ложным куполом, так как в интерьере мечети «простой потолок, старой постройки». В настоящее время размеры здания мечети без боковых галерей: 30 м. х 23 м. (110 аяков - 33 м., 70 аяков - 21 м.), что почти соответствует размерам, указанным Э.Челеби. Отличия так же в количестве и архитектуре минаретов. Неустойчивость и наклон восточного минарета может говорить о его более раннем строительстве.

О дворце Э. Челеби пишет: «С четырёх сторон этот дворец подобен крепости и окружён со всех сторон каменными стенами, подобными строениям Шаддада. Но у дворца нет зубцов и башен. Длина его в окрестность составляет 560 шагов, в четырёх местах есть мощные и прочные железные ворота». [2] В границы дворца Ханского периода не входили Большая мечеть с постройками и кладбищем, бани Сары-Гюзель и Дворцовая площадь. Дворец Ханского периода включал в себя четыре основных больших дворовых пространства: Посольский, Гаремный, Персидский и Старый, и примыкающие к ним Кухонный и Пекарный дворы. Это современные названия дворов дворца.

Ворота во дворец, описанные Э.Челеби помогут определить границы Ханского дворца в середине XVIII века: «...в четырёх местах есть мощные и прочные железные ворота. Те ворота, что обращены на север, ворота Зарб-хане-капу. В той стороне есть кей-кавусова кухня, подвал и комната чашнегиров и килерджиев. Другие ворота, с южной стороны, ворота Бахче-капу. Ещё одни ворота, открывающиеся в сторону кыблы, ворота Эски-кёрюнюш-капу. И ещё

одни ворота, ворота Ени-кёрюнюш-капу, через них проходят в гарем. Там стоят чёрные аги и [охраняют] большие Гаремные ворота. За этими воротами 360 великолепных комнат, расположенных друг над другом, с нишами, и высокие дворцы с бесчисленными росписями, похожими на хамелеона. Каждое строение построено каким-либо падишахом». [2]

Ворота Зарб-хане-капу и Бахче-капу в настоящее время не существуют, но они показаны на чертежах конца XVIII - начала XIX века. Бахче-капу - южный вход на территорию Старого дворца. Зарб-хане-капу - ворота, выходившие на берег Чурук-Су к каменному мосту. Входные ворота, через которые мы заходим во дворец, Э.Челеби не описывает. Все въездные ворота во дворец, в том числе и ворота главного входа, двойные.

Эски-кёрюнюш-капу – это существующие сегодня ворота Демир-Капу, где стоит портал Алевиза. Ворота из Гаремного в Персидский двор - Ени-кёрюнюш-капу, «большие Гаремные ворота» - это ворота в юго-восточном углу Персидского дворика. Над этими воротами ранее стояло здание на колоннах.

Наиболее полное описание Бахчисарайского дворцового комплекса ханского периода даёт Христофор Герман Манштейн в работе «Описание столичного города Бахчисарая и ханских палат, учинённое капитаном Манштейном по взятии фельдмаршалом Минихом оного полуострова, 1737 г.».

«На Ханский большой двор ход сделан каменным мостом… Когда войдёшь на двор в большие ворота, то на правой стороне палаты старыя, в которых Хан прежде сего живал, а вошед в передние сени оных палат, имеется великая зала и посредине бассейн (зал Дивана). Из сей залы ход в верхние апартаменты…». [3] Следовательно, лестница на второй этаж была рядом с залом Дивана.

«На том же дворе (на Посольском дворе) стоят другие палаты, с большой лестницей, на которой имеются периллы и столбы для подпоры кровли, которая футов на пять, или на шесть выдалась по обыкновению Китайскому… По сторону палат большие ворота на другой двор, на котором стена левая изрядно украшена мрамором белым, посреди ея фонтан под кровлею, из которого истекает вода в бассейн белого мрамору.

По правую сторону сад и новый дом Ханский, в который входишь по большой лестнице; токмо лучшая вещь для виду сделанный тамо бассейн белаго мрамора подобием палат… Средина большой залы имеет свод круглый, работы преизрядной (беседка Селямет Гирея)».[3] Далее следует описание помещений примыкающих к беседке.

Х.Манштейн даёт описание Персидскому дворику «с разными покоями» и с существовавшей тогда баней, которая позже была разрушена. Упоминает о бане в Гаремном дворике: «Близ первых палат Ханских имеется другая баня,

таким же образом мрамором белым убранная, но токмо на другую персону». Далее идёт описание дюрбе, трёхъярусного сада, резервуара для воды, ханской большой бани, ханских конюшен. Мечети дворца не упоминаются, однако большую мечеть Хан-Джами можно узнать в словах «старый дом»: «Прошед другой старый дом на большом дворе против палат построены Ханские конюшни каменныя…»

Х. Манштейн, говоря о парадных помещениях, подробно описывает колоннады в Новом дворце, но о Фонтанном дворике не упоминает, хотя Золотой фонтан был возведен в 1733 году в правление Каплан Гирей хана.

Фельдмаршала Миних пишет: «Дворец хана… в целости не оставлен. Он построен на турецкий вкус весьма красиво. Столы и скамьи в комнатах были опрятны, цветки обмалёванные, другие опять вызолоченные или вылакированные. На среднем дворе стояла баня мраморная, в которой самая чистая вода фонтаном била. Все сие великолепные здания в несколько часов разграблено и в пепел обращено». [5]

Выводы:

1. Сохранившиеся письменные источники ханского периода содержат важную информацию об архитектурном облике Бахчисарайского дворцового комплекса в 1441–1728 гг.

2. Анализ литературных источников ханского периода дает представление об истории строительства Ханского дворца, о состоянии БДК во времена правления крымских ханов и изменениях в архитектуре данного периода.

3. Необходима дальнейшая исследовательская работа в изучении литературы различных периодов существования дворца: ханского периода, периода, во времена присоединения Крыма к Российской империи, Советского периода и настоящего времени.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ:

1. Броневский М. Описание Крыма в 1578 году. - Одесса: ЗООИД. – Одесса, 1867. - Т. VI. – С.333-367.
2. Челеби Э. Книга путешествия: турецкий автор Эвлия Челеби о Крыме (1666-1667 гг.) / Эвлия Челеби; пер. и комм. Е.В.Бахревского. – Симферополь, 1999. - 240 с.
3. Манштейн Х. Г. Описание столичного города Бахчисарая и ханских палат, учиненное капитаном Манштейном по взятии фельмаршалом Минихом оного полуострова, 1737г. // Отечественные записки. – 1895. - №31. – 32 с.
4. Боданинский У. Археологическое и этнографическое изучение татар в

Крыму. — Симферополь, 1930. — 31 с.
5. Миних Эрнст. Россия и русский двор в первой половине XVIII в. – Спб., 1891 – 342 с.
6. Богданова Н. А. История постройки, ремонтов и реставрации бывшего Ханского дворца в Бахчисарае. – Бахчисарай, 1963.– 46 л.
7. Боданинский У. Бахчисарайские памятники. - Симферополь: Типография Таврическаго Губернскаго Земства, 1916. - 6 с.

Анотація

У даній роботі були розглянуті письмові джерела о Бахчисарайському палаці в період існування Кримського ханства (1441-1728рр..) та проведен їх аналіз. Виявлені основні елементи архітектурного комплексу досліджуваного періоду, проаналізована ситуація в БДК.

Ключові поняття: Бахчисарайський палацовий комплекс, пам'ятник архітектури, Головний двір, Зал Дивана, Гарем, Хан-Джамі, письмове джерело.

Annotation

Written sources of Bakhchisarai palace during the period of the Crimean Khanate (1441-1728) were considered and analyzed in this paper. The main elements of the architectural complex identified, analyzed the situation in the BPC.

Keywords: Bakhchisaray palace complex (BPC), monument of architecture, Main court, Hall of Divan, Harem, Khan-Dzhami, written source.

УДК 63.005.658

О. А. Бондар,
к. т. н., доцент каф. менеджменту в будівництві
І. М. Якимчук,
к. е. н. , доцент каф. менеджменту в будівництві
Київський національний університет будівництва і архітектури

ЕФЕКТИВНЕ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ ЯК ФАКТОР ТРАНСОРМАЦІЇ СИСТЕМ

Анотація: в статті розглядається та доводиться необхідність залучення прикладних наукових апаратів щодо вирішення економічних та управлінських задач. Обґрунтовується доцільність та позивний вплив на розвиток і функціонування підприємства – як складної економічної системи через механік міжнаукового синтезу.

Ключові слова: моделювання, прикладна геометрія, мінауковий синтез, інтерпретація.

Вступ. В ринкових умовах управління будь-яким підприємством повинно враховувати вплив навколишнього середовища, яке дуже часто не сприяє досягненню поставленої мети його керівництвом. Отже і малий і середній бізнес також має проблеми розробки оптимальних стратегій для функціонування в конкурентному середовищі.

При аналізі основних завдань управління необхідно враховувати основи обраного виду діяльності, суб'єкти бізнес-діяльності, інвестиційні процеси в країні, рівень інвестиції у виробничий капітал, інноваційна форма інвестицій в статутний капітал, менеджмент проектів, фінансове забезпечення інвестиційних проектів, регулювання діяльності суб'єктів господарювання, організація взаємодії основних учасників бізнес-проектів, впровадження проектів

Однією з важливих особливостей розвитку науки є виникнення досить складної ієрархії спеціалізованих дисциплін. На місце древнього ученого-філософа, такого як Аристотель, який міг охопити практично всю сукупність доступних в його час знань, прийшли покоління нових вчених, які володіють все більшою глибиною знань та все більшою вузькістю інтересів та компетенції.

Ймовірно, основною причиною, що породила тенденцію до роздроблення науки на вузькі та вузько спеціалізовані галузі, є обмеженість можливостей людського розуму. Оскільки об'єм знань став більше того, який людина в стані сприймати, будь-яке нарощення знань неодмінно призводить до того, що людина може охопити все меншу його частину. Чим глибинними є знання, тим більш спеціалізованими вони повинні бути.

Однією з основних особливостей науки кінця XX початку XXI століття є виникнення ряду однорідних наукових напрямків, таких як кібернетика, загальносистемні дослідження, теорія інформації, теорія управління, математична теорія систем, теорія прийняття рішень, дослідження операцій та штучний інтелект. Всі ці області, поява і розвиток яких тісно пов'язана з виникненням та прогресом комп'ютерних технологія, притаманні одна загальна властивість – вони мають справу з такими системними задачами, в яких головним є інформаційні, реляційні та структурні аспекти, в той час як тип сутностей, що утворюють систему, мають значно менше значення. Стає все більш очевидним, що корисно було б розглянути на ці взаємозв'язані інтелектуальні розробки як на частини загального поля досліджень, що зазвичай називається *наукою про системи* або *системологією.*

Складність економічних процесів та інші зазначені особливості не тільки ускладнюють побудову моделей, але і є причиною виникнення такої серйозної методологічної проблеми, *як перевірка правильності (адекватності) і точності моделі.*

Адекватність може бути розглянута з двох різних позицій: як відповідність моделі модельованого об'єкту, так звана «верифікація» моделі, і як відповідність моделі дійсності. У першому випадку адекватність представляється в якійсь мірі умовним поняттям, так як не може бути повної відповідності моделі реальному об'єкту. Отже, в моделюванні мається на увазі не просто адекватність, а відповідність тим властивостям, які вважаються суттєвими для дослідження. З позиції ж відповідності дійсності адекватність моделі означає конструювання її під конкретне визначене завдання.

У літературі поряд з перевіркою адекватності і точності виникає необхідність верифікації - перевірки «правильності структури, логіки» моделі. Специфіка верифікації інвестиційних моделей полягає в тому, що вони, як правило, «конкурують» з іншими, які вже знайшли застосування методами інвестиційного аналізу та управління. При цьому не завжди можна поставити чистий експеримент по верифікації моделі, усунувши вплив інших управляючих впливів на модельований об'єкт.

Сучасні моделі відрізняються високим ступенем складності при побудові й використанні, що, з одного боку, вимагає від персоналу компанії глибокого розуміння специфіки та основних цілей застосування тієї чи іншої методики, високого рівня кваліфікації в області моделювання, а з іншого, ускладнює оперативне вирішення поставлених перед підприємством завдань. Внаслідок цього багато компаній (зокрема, при оцінці ефективності інвестиційної діяльності) використовують ряд спрощених математичних схем, які служать основою при прийнятті управлінською ланкою інвестиційних рішень.

Більше того, на думку аналітиків, створення моделі не повинно стати самоціллю. *Ефективний шлях практичного моделювання - використання готових моделей аналогічних об'єктів або процесів, а також окремих блоків моделі - стандартних «модулів», сукупність яких утворює шукану модель*. Разом з тим застосування в економічній практиці готових математичних моделей ускладнюється специфікою діяльності та організаційної структури кожної компанії, особливостями її менеджменту та економічними умовами, в яких вона функціонує. Тому готову модель необхідно адаптувати до конкретного підприємства, доповнивши відповідними критеріями. Наочно це можна простежити при виборі факторів, що впливають на той чи інший модельований об'єкт.

Якщо наука при системи є наукою в загальновизнаному розумінні, то в ній потрібно розрізняти три основних компоненти:

- *область* дослідження;
- сукупність *знань* про цю область;
- *методологію* (сукупність методів) накопичення знань про цю область та використання цих знань для вирішення задач, що до неї відносяться.

Таким чином, предметом будь-якої наукової дисципліни є визначний клас систем. Термін *система* безперечно є одним з най розповсюджених термінів, що використовуються при описанні робіт різних наукових дисциплін, особливо в останній час. Цей термін, нажаль, виявився досить перевантаженим та має різний зміст при різних обставинах дослідження.

Ефективне системне управління, особливо в часи економічної кризи, стає вирішальним фактором успішного розвитку ринкових відносин. В свою чергу, потужний, стабільний та ліквідний національний дохід – необхідна умова для зміцнення національної економіки. В сучасній економічній науці ієрархічні системи є одним з найголовніших об’єктів дослідження. Саме тому, поряд з формуванням ринкових відносин в Україні, системному управлінню все більше приділяють уваги науковці і практики.

Питаннями моделювання та створення моделей складних систем різного призначення займалось і займається велика кількість вчених в різних галузях народного господарства. Наприклад: Архипова С.В., Малич Л.А., Мальцев В.А., Пушкар О.І., (економіка), Морозова І.В. (суднобудування), Плужиков Б.А. (збройні сили), Реденська В.В. (управління проектами) і багато інших.

Розглянемо можливості нарощення ефективності управління підприємством за рахунок використання механізму міжнаукового синтезу (взаємодії).

Постановка проблеми. Визначення ефективності підприємства – складна і багатогранна проблема, що потребує нових рішень і викликає дискусії та розбіжності в її трактуванні. Оцінка ефективності має особливо велике значення в зв’язку з формуванням систем управління об’єктами, що працюють у нових умовах.

У найбільш загальному вигляді підприємство розглядають як об’єкт управління з властивою йому специфікою складного конгломерату різноманітних галузей, з жорстким ув’язуванням їх функціонування в єдиній системі регіонального господарства, районів території.

Соціальна складова ефективності відображає величину і ступінь задоволення потреб населення. Вона припускає певну реакцію населення на якість, терміни і різноманітність наданих послуг, що можуть оцінюватися як в

абсолютному вимірі, так і порівняно з якими-небудь стандартами чи нормами (обсяги і вартість наданих послуг, якість і витрати, ресурси та їх використання і т.д.).

Економічна ефективність обслуговування визначається найчастіше лише як економія бюджетних коштів, які використовуються у процесі виконання робіт, спрямованих на збереження і поліпшення фізичних характеристик житлових будинків.

Але економічна ефективність підприємства припускає не тільки економію, але й оптимальні пропорції між трьома напрямками використання коштів: на матеріальне забезпечення і проведення ремонтних робіт, на зарплату працівників, на управління.

Система виміру ефективності функціонування підприємств є досить складною, тому що вона відображає, з одного боку, рівень досягнення її інтересів і цілей, а з другого – її внесок у досягнення цілей системи більш високого рівня (адміністративного), яка визначає для підприємств цілі, що випливають з її потреб.

Для успішного функціонування підприємства за сучасних умов їхня діяльність та дії керівництва не можуть зводитися лише до реагування на зміни, що відбуваються. Все ширше визнається необхідність свідомого управління цими змінами на базі науково обґрунтованих процедур їх передбачення, регулювання, пристосування до цілей організації, до мінливих зовнішніх умов. З другого боку, сама організація має адекватно реагувати на зміни у зовнішньому середовищі.

Сучасним інструментом управління організацією за умов зростання динамічності зовнішнього середовища та пов’язаною з цим невизначеністю є методологія ефективного управління.

Ефективне управління можна визначити як діяльність, спрямовану на економічно ефективне досягнення перспективних цілей організації на основі утримання конкурентних переваг та адекватного реагування на зміни у зовнішньому середовищі, оскільки системи економіки та управління є взаємозалежними та однорівнеми (рис. 1.).

Управління та економіка є взаємозалежними паралельно спрямованими напрямками розвитку, функціонування і прогнозування підприємств галузей народного та світового господарства, в цілому, на основі ресурсної складової процесів.

Вирішення будь-якої економічної проблеми пов’язане з управлінням, насамперед процесом пошуку шляхів вирішення. Управлінська проблема напряму пов’язана з економікою, адже передбачає обов’язкове акумулювання певної сукупності ресурсів. Оскільки проблематика задач, які вирішуються, є

різнорідною та змішаною, виникає потреба формування інструментарію, що в свою чергу породила виникнення певної групи наук, які в сукупності об'єднуються процесом *моделювання (інтерпретування)*.

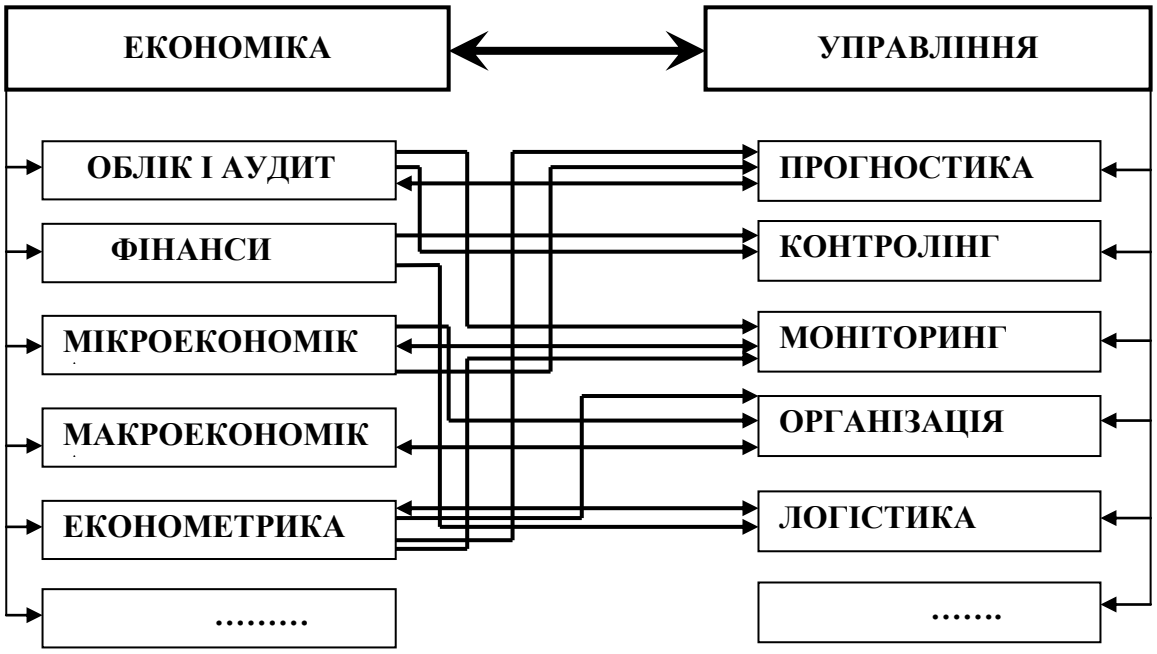

Рис. 1. Взаємна трансформація систем (підсистем)

Моделювання виступає практично єдиним інструментом дослідження складних економічних систем. Аналітичні методи для вивчення реальних складних систем малоефективні, оскільки із збільшенням складності системи виникає різке збільшення складності застосування таких методів. Традиційний підхід підбору найбільш адекватного математичного опису об'єкту і побудови на його основі моделюючого алгоритму неефективний для складних систем, оскільки: складні системи, як правило, складаються із різнорідних елементів, які можуть бути описані різнорідними математичними формалізмами; необхідно вміло описати механізм взаємодії елементів, що ускладнюється вказаною різнорідністю моделей цих елементів. Така складність згладжується в класі агрегатних систем, запропонованих Н.Г. Бусленко і І.Н. Коваленко, де задається універсальна схема опису складних систем замість множини типових схем.

Для *економіки*, де неможливе будь-яке експериментування, особливого значення набуває математичне моделювання. Застосуванню потужного математичного апарату є найефективнішим й найдосконалішим методом. У свою чергу математичні моделі не можуть застосовуватися безпосередньо щодо дійсності, а лише щодо математичних моделей чи іншого кола явищ. Як показав проведений аналіз, щодо моделювання економічних систем, в контексті обраного розгляду одним з основних інструментів є економетрика, яка в сенсі своєї синтезованості дає можливість не тільки побудувати раціональну модель

економічного явища чи процесу, але й показати отриманий результат в часі *через залучення зовнішнього інструментарію.*

Очевидно, що суттєвою особливістю економетричних моделей є *інтерпретованість*, яку можна трактувати, з одного боку, - як досить вільне використання різних форм подання (в першу чергу, - візуалізації) результатів економетричного моделювання; а з іншого, - як можливість досить доцільного та логічного імпорту *конструктивно-геометричних методів* та моделей до відомих інструментальних засобів економетрики.

Таким чином, в розвитку *економетрики як наукової дисципліни* виникає актуальна проблема набуття нової функціональної якості методів та моделей, причому не тільки в практичному їх застосуванні, але і в обґрунтуванні щодо існування власне наукової новизни. Тобто економетрика відкритою наукою, що дозволяє зовнішню взаємодію для підвищення рівня ефективності своїх методів та моделей для досягнення генеральної мети.

Для вирішення поставлених задач необхідно через процес управління – процес прийняття рішень залучення специфічних науково-обґрунтованих інструментів. Одним з яких являється – *прикладна геометрія* – синтезована прикладна наука, яка на основі власної методології дозволяє системне проникнення та модифікацію зовнішніх між наукових «синтезів» для ефективного результату.

Результати. в економіко-управлінській області геометричні інтерпретації можуть розглядатись не тільки як технології візуалізації математичних моделей «негеометричного» напрямку, але, головним чином, як геометричні аналоги опису структурних та функціональних схем, оптимізації управління складними параметрами, основою створення конструктивних та наочних систем прийняття рішень тощо.

Найближчими практично доцільними напрямками синтезу геометрії та економіко-управлінської галузі, щ знаходяться в стадії розробки є:

- дослідження задач потокорозподілу ресурсів;
- створення систем візуалізації процесів розвитку та екстраполяції прогнозування розвитку економіко-управлінських систем;
- розробка засобів 3D-моніторингу організаційно-технологічних систем (наприклад, сіткових графіків, буд генпланів тощо) шляхом просторового опису часо-залежних зон існування процесів та їх перетину за допомогою апарату R-функцій тощо.

Література:

1. Проектирование информационных систем с использованием CASE-технологий: Учеб. пособие / Санкт-Петербургский гос. ун-т водных коммуникаций. — СПб.: СПГУВК, 2000. — 172 с.

2. *Раскин Л. Г.* Анализ сложных систем и элементы теории управления. — М.: Советское радио, 1976. 667 с.

3. *Советов Б. Я., Яковлев С. А.* Моделирование систем: Учеб. для вузов. — М.: Высш. шк., 2001. — 343 с.

4. *Таха Х.* Введение в исследование операций: В 2-х книгах / Пер. с англ. — М.: Мир, 1985.- 447 с.

5. Теория выбора и принятия решений. Учеб. пособие. Макаров И. М. и др. — М.: Наука, 1982. — 328 с.

6. Теория прогнозирования и принятия решений. Учеб. пособие / Под ред. С. А. Саркисяна. — М.: Высшая школа, 1977. — 351 с.

7. Бондарь Е. А. Прикладная геометрия в решении эконометрических и управленческих задач / Е. А. Бондарь, В. А. Плоский // Труды Первой международной Конференции «Трехмерная визуализация научной, технической и социальной реальности. Кластерные технологии моделирования. – Вып. 1, т. 1. – Ижевск : УГУ, 2009. – С. 124–128.

8. Бондарь Е. А. Геометрические подходы к решению управленческих задач / Е. А. Бондарь, В. А. Плоский, А. В. Толок // Сборник трудов Четвертой Международной конференции по проблемам управления, 26–30 янв. 2009 г. – С. G.3. – М. : Институт проблем управления РНАН, 2009. – С. 1777 – 1782.

Аннотация

В статье рассматривается и доказывается необходимость привлечения прикладных научных аппаратов относительно решения экономических и управленческих задач. Обосновывается целесообразность и позывное влияние на развитие и функционирование предприятия - как сложной экономической системы через механик межнаучного синтеза.

Ключевые слова: моделирование, прикладная геометрия, мінауковий синтез, интерпретация.

Annotation

In the article the necessity of bringing in of the applied scientific vehicles is examined and is in relation to the decision of economic and administrative tasks. Expediency and call-sign influence are grounded on development and functioning of enterprise - as a difficult economic system through mechanic of scientific synthesis.

Keywords: design, applied geometry, scientific synthesis, interpretation.

УДК 728.67

Т. О. Бунякіна
аспірантка
Полтавського національного технічного
університету імені Юрія Кондратюка
Г. А. Негай
кандидат архітектури, доцент кафедри основ архітектури
Полтавського національного технічного
університету імені Юрія Кондратюка

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА КОНСТРУКТИВНИХ ПРИЙОМІВ НАРОДНОЇ АРХІТЕКТУРИ ПОЛТАВЩИНИ XVIII – ПОЧАТКУ XX СТОЛІТЬ

Анотація: у статті розглядаються основні конструктивні прийоми зведення народних будівель Полтавщини XVIII – початку XX століття, особливості використання будівельних матеріалів та ресурсів.

Ключові слова: українська народна архітектура, народне житло, конструктивне вирішення.

Українська народна архітектура пройшла досить довгий та складний шлях становлення [1]. У результаті узагальнення багатовікового досвіду народу сформувалися основні прийоми конструктивних рішень житлових, господарських, громадських та культових будівель. Житлова та сакральна архітектура, маючи ряд спільних підходів до конструктивного вирішення, користувалася різними прийомами для їх втілення. Географічні умови, наявність тих або інших природних будівельних матеріалів справляли вирішальне значення на особливості народної творчості, на вироблення конструктивних прийомів і відповідних форм будівель [7].

Народна архітектура оперувала виключно місцевими будівельними матеріалами і в цьому відношенні є повчальним прикладом широкого використання глин, дерева, соломи, очерету та інших місцевих будівельних ресурсів. У недавньому минулому навіть при зведенні складніших, ніж житло, будівель, на селі обходилися без будь-яких дорогих привізних матеріалів, за виключенням скла, яке виготовляли не у кожному регіоні . Навіть залізні цвяхи часто замінювалися дерев'яними нагелями, соломою і вербняком. При цьому конструкція, як правило, завжди відрізнялася граничною простотою.

Народний будівничий при вирішенні конструктивних питань мав у своєму розпорядженні вельми обмежені можливості й тому повинен був проявляти велику винахідливість і знання особливостей кожного виду

вживаного матеріалу [5]. Як наслідок, у процесі пошуку нових рішень сформувався ряд конструктивних прийомів, використання яких, в умовах економії будівельних ресурсів, забезпечувало жорсткість конструкції.

Проаналізовані в процесі дослідження конструкції виявилися, незалежно від вживаного матеріалу, дуже простими й економічними. Крайня бідність селянства досліджуваного періоду примушувала підходити до вибору матеріалу й товщини захисних конструкцій украй економно за рахунок погіршення теплового та санітарно-гігієнічного режиму житла [5]. Тому з часом народними будівничими було вироблено прийоми, які дозволяли економити будівельні матеріали та одночасно забезпечували теплотехнічні характеристики конструкції й довговічність будівлі.

Фундамент у сучасному його розумінні (основа, заглиблена в ґрунт нижче лінії промерзання) в народному будівництві був відсутній. Частково це можна пояснити конструктивними особливостями дерев'яних будівель. У зрубних будівлях невеликі усадки ґрунтів не відбивалися на будівлі, бо сама вона була еластичною конструкцією порівняно невеликих розмірів. Незначна усадка, приміром, одного з кутів зрубу, природно, компенсувалася відповідними непомітними зсувами вінців [6]. При зведенні будівель каркасного або безкаркасного типів також не влаштовували фундаментів, як захисної від промерзання та вологи конструкції. Однак у результаті багатовікового досвіду український народ виробив ряд прийомів, які використовувалися для забезпечення простоти і легкості зведення будівель, їх економічності та довговічності.

У традиційному українському житлі підлога (долівка, земля) переважно була глиняною. Дощата підлога навіть у домівках заможних селян наприкінці XIX – на початку XX століття траплялася дуже рідко, та й лише в районах, багатих лісом [4]. Для влаштування долівки на втрамбований ґрунт укладали шар зволоженої глини завтовшки 10 – 15 см, який злегка змочували водою та ущільнювали (трамбували), а пізніше зверху промазували шаром глиняного розчину [3]. Дерев'яні підлоги в народному будівництві, за винятком комор, культових і деяких інших споруд, почали влаштовувати з другої половини XIX століття [7].

В українській народній архітектурі зведенню стін приділялася особлива увага, від їх вирішення залежали зовнішній вигляд будівлі, міцність споруди та її довговічність. Отже, розрізняють стіни таких конструкцій: зрубної, каркасної та монолітної [7].

Важко сказати, який з цих прийомів улаштування стінових конструкцій був типовішим для народної архітектури України. Усі вони зустрічалися ще в давнині та однаково характерні для різних районів України [5].

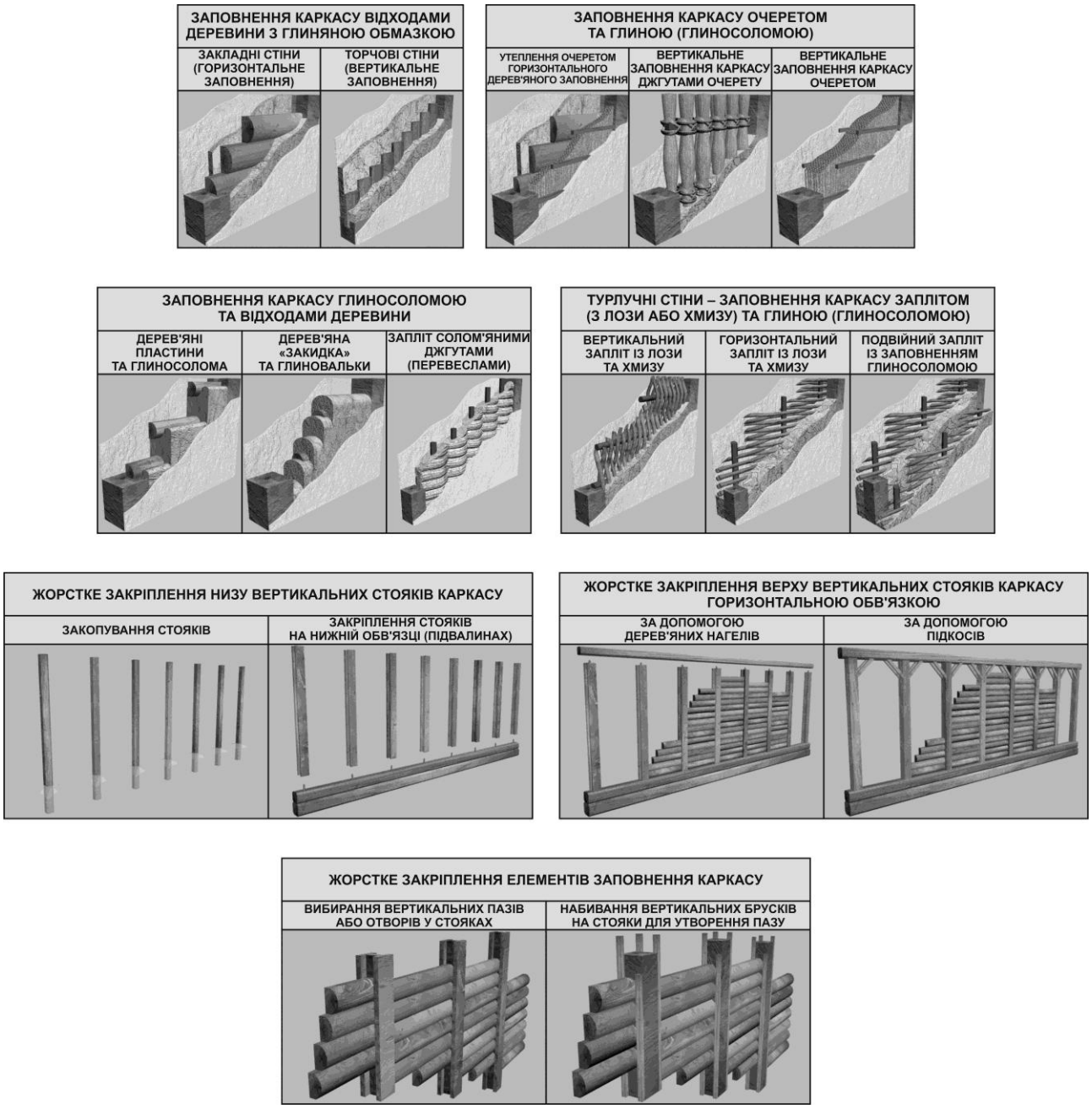

Рис. 1. Особливості каркасного вирішення стін
(візуалізація тривимірної моделі, виконаної автором)

Вибір певних будівельних матеріалів для зведення стін залежав не тільки від місцевих ресурсів, а й від економічних можливостей селянської родини. Однією з найдавніших конструкцій стін житла українців вважається каркасна («стовпова»), що разом зі зрубною широко представлена ще в археологічних матеріалах. Щоправда, у зв'язку з постійним винищенням лісів і високими цінами на лісоматеріали співвідношення зрубного та каркасного типів конструкції житла наприкінці XIX – на початку XX століття змінилося на користь каркасного [2]. Тобто до цього прийому почали частіше вдаватися головним чином через необхідність економити деревину [5]. Зрубне житло

стало привілеєм найбільш заможних селянських господарств, перетворившись у своєрідний символ добробуту та заможності.

Наприкінці XIX – на початку XX століття каркасна техніка стала переважаючою, й тільки в лісових районах (Полісся, Карпат і частково північно-східних районів Лісостепу) продовжували паралельно співіснувати каркасні та зрубні житла [2].

У північній смузі Лісостепу каркас заповнювали деревом та частково глиносоломою, а у південній – плетінням (мінімально вживали дерево, максимально – лозу, очерет, солому з глиносоломою). На Правобережжі відстань між стовпами каркасу (слупами, шулами) заповнювали дерев'яними горбилями (риглями, дилями, диликами), які горизонтально закладали в пази (бурти, чари, кані) цих стовпів. У лівобережному варіанті переважав вертикальний спосіб заповнення каркасу (сторчівка, торчівка, всторч). Стіни з плетеним заповненням каркасу (турлучні) мали поширення у зоні Лісостепу та Степу. Вони мали досить легкий каркас із густо поставлених стовпчиків, які скріплювалися кількома рядами горизонтальних жердок (веричок, глиць). Поряд із каркасною у лісостеповій і особливо у степовій частині України побутувала безкаркасна техніка зведення стін із глиносолом'яних вальків та блоків-цеглин (саману, колибу, лампачу, паців), а в ряді районів – із природного каменю – ракушняку, солонцю тощо [4].

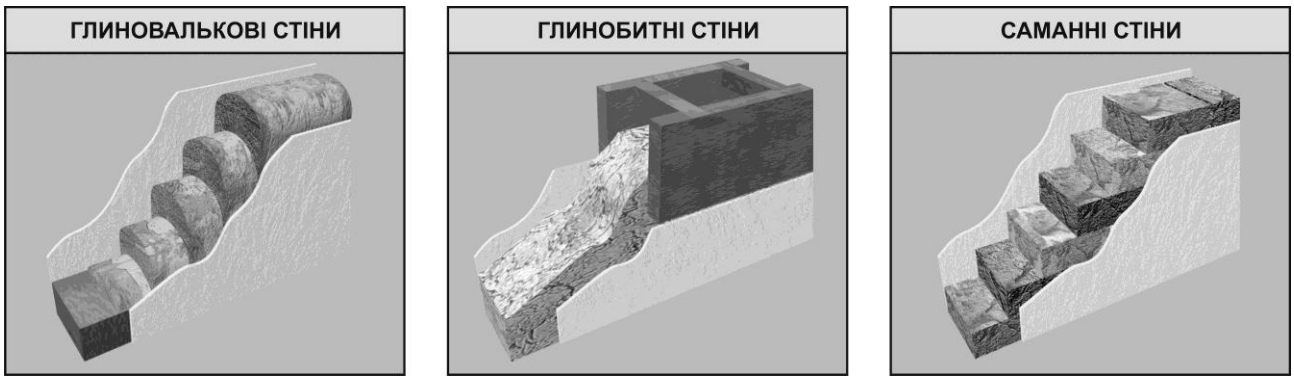

Рис. 2. Особливості безкаркасного вирішення стін
(візуалізація тривимірної моделі, виконаної автором)

Різні природні умови України, різноманітність місцевих матеріалів сприяли створенню різноманітних прийомів зведення стін. Натомість у перекриттях спостерігалася більша єдність. Причина цього полягала в тому, що по всій Україні несучою основою для перекриття житлових будівель була дерев'яна балка й тільки конструкція накату і шару утеплення змінювалися, залежно від місцевих умов [6].

Найчастіше вздовж або впоперек житлового приміщення клали головну балку («сволок») великого перерізу, на неї клали другорядні балки, а на них вже

укладали накат із тесаних широких дощок, який зверху обмазували глиною або глиносоломою. Тобто стеля переважно являла собою горизонтальну поверхню, з площини якої виступали сволок та балки. Проте у степовій смузі України зустрічалися хати, в яких стеля була не горизонтальною, а утворювалася двома скатами, що спиралися на зовнішні стіни і головну балку. На цю ж балку спиралися і кроквяні ноги даху. Можна припустити, що ця конструкція була запозичена з запорізьких землянок, які були відомі ще в XVIII столітті та перекривалися дахом на два скати з невеликим ухилом земляної покрівлі [5]. Проте лише в поліському житлі збереглися поодинокі випадки влаштування таких архаїчних форм стелі, як трикутна, трапецієподібна та напівкругла (горбата стеля) [4].

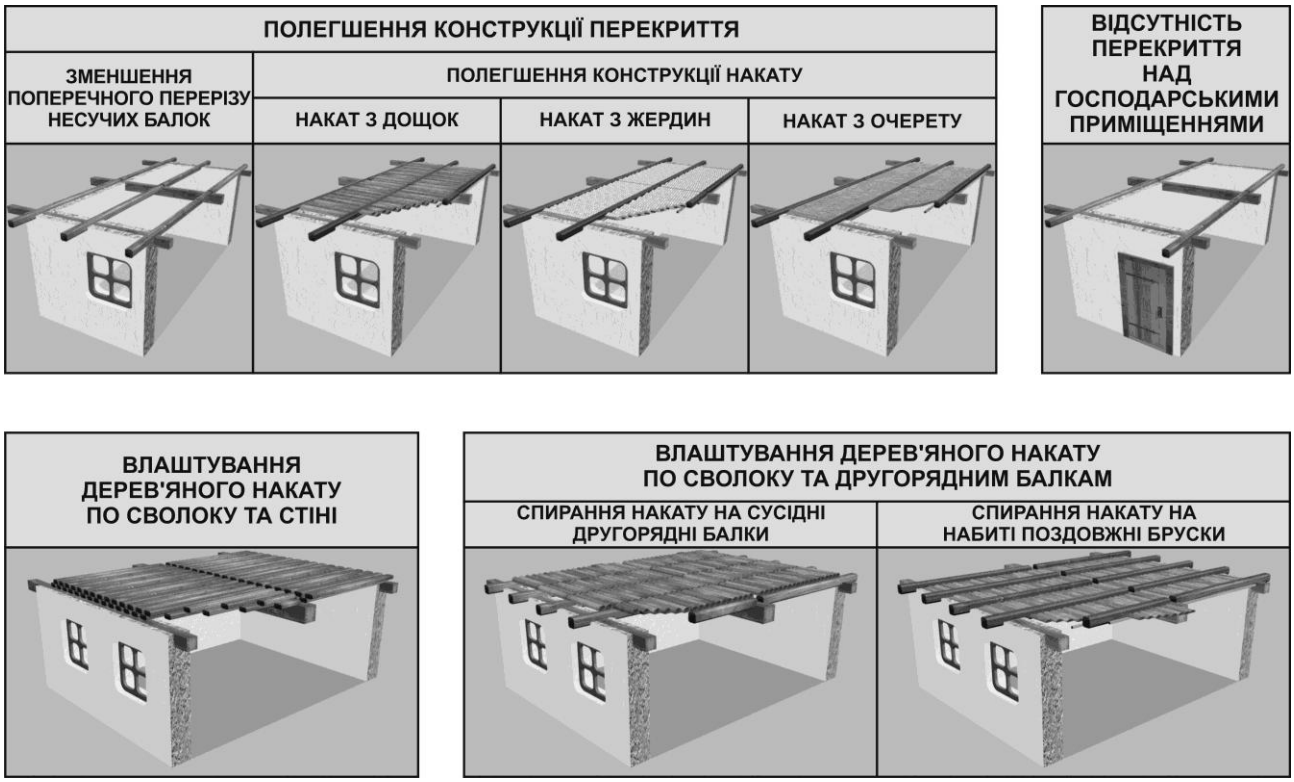

Рис. 3. Особливості влаштування перекриттів
(візуалізація тривимірної моделі, виконаної автором)

Щодо культових та деяких господарських будівель, то балочна система перекриття не була органічним завершенням стін дерев’яного зрубу. У східних слов'ян – росіян, українців та білорусів – збереглися в пам'ятках церковного зодчества та в деяких типах господарських споруд зразки органічного, самобутнього способу створення замкненого зверху приміщення тим же зрубом у вигляді шатра [6].

Для Полтавщини найбільш характерною була відсутність стелі над господарськими приміщеннями. Клуні, стодоли, сараї, стайні та інші споруди зводилися без перекриттів. Однак комора споруджувалася з перекриттям, бо її

горище також використовували для зберігання речей, переважно старого посуду або інвентарю.

Дах у народному зодчестві з точки зору архітектурного та конструктивного потенціалу мав найбільші можливості для творчості народних будівничих. Як завершальна частина споруди дах відігравав значну роль у створенні архітектурної виразності всієї будівлі. Його характер, тип і форма залежали від кліматичних умов, конструкції несучої частини та використаних покрівельних матеріалів.

Тільки детальне вивчення та аналіз кожної складової конструктивного вирішення житлових, виробничих та громадських будівель і споруд, а також систематизація цих знань дає можливість створити цілісну картину формування української народної архітектури з подальшим використанням виявлених особливостей для реконструкції історичних та проектування сучасних об’єктів.

Використані джерела:

1. Самойлович В.П. Народна творчість в архітектурі сільського житла. – Київ: Державне видавництво літератури з будівництва і архітектури УРСР, 1961. – 341 с.: іл.
2. Українці: Історико-етнографічна монографія у двох книгах. Книга 2 / Під ред. А.П. Пономарьова. – Опішне: Українське народознавство, 1999. – 544 с.: іл.
3. Історія Української архітектури / Ю.С. Асєєв, В.В. Вечерський, О.М. Годованюк, М.М. Дьомін, С.Б. Зіміна, С.К. Кілессо, С.Д. Крижицький, А.П. Мардер, І.Р. Могитич, З.В. Мойсеєнко, Р.С. Орлов, Л.В. Прибєга, А.О. Пучкова, В.І. Тимофієнко, Т.О. Трегубова, В.Г. Штолько / За редакцією В.І. Тимофієнка. – К.: Техніка, 2003. – 471 с.
4. Пономарьов А.П., Артюх Л.Ф., Косміна Т.В. Українська минувшина: Ілюстрований етнографічний довідник. – К.: Либідь, 1993. – 256 с.: іл.
5. Юрченко П.Г. Народное жилище Украины. – М.: Государственное архитектурное издательство академии архитектуры СССР, 1941. – 1987 с.: ил.
6. Юрченко П.Г. Дерев’яне зодчество України (XVIII – XIX ст.). – К.: Видавництво академії архітектури УРСР, 1949. – 133 с.: іл.
7. Прибега Л.В. Народное зодчество Украины: Охрана и реставрация. – К.: Будівельник, 1987. – 103с.: ил.

Аннотация

В статье рассматриваются основные конструктивные приемы возведения народных зданий Полтавщини XVIII – начала XX века, особенности использования строительных материалов и ресурсов. Ключевые слова: украинская народная архитектура, народное жилье, конструктивное решение.

Annotation

The basic structural receptions of erection of folk buildings of Poltavschini XVIII – began XX ages are examined in the article, features of the use of build materials and resources.

Keywords: Ukrainian folk architecture, folk habitation, structural decision.

УДК 72./03 «18-19»

І. В. Давидкова
здобувач Київський національний університет будівництва та архітектури

ХРАМОВЕ БУДІВНИЦТВО ПІВДЕННО-СХІДНОЇ УКРАЇНИ В ПЕРІОД КОЛОНІЗАЦІЇ (1770-1801 рр.)

Анотація: у статті розглядаються історичні, соціальні та технічні аспекти храмового будівництва південно-східної України в період колонізації(1770-1801 рр.)

Ключові слова: храмове будівництво, колонізація краю, переселенці, дерев'яні церкви, поміщицька і державна слобода.

Храмове будівництво південно-східної України, як окремий розділ у науковому обґрунтуванні не існує, що свідчить з досліджень науково-історичних матеріалів та монографічних видань, присвячених архітектурі та містобудуванню України. Тому не дивно, що з позицій архітектурно-художнього аналізу дослідження церков цього регіону майже не проводилися.

Найбільш плідне вивчення багатьох питань, пов’язаних з храмовим будівництвом південно-східної України, припадає на XIX ст. Про архітектурні властивості церков півдня України йшлося у роботі архієпископа Гавриїла Розанова «Отрывок повествования о Новороссийском крае из оригинальных источников почерпнутый»1850р. Велика роль належить Феодосію (Макаревському), єпископу Катеринославському і Таганрозькому, під керівництвом і за участю якого були написані «Исторический обзор православной христианской церкви» (1876 р.) і «Материалы для историко-статистического описания Екатеринославской епархии» (1880 р.). У 1872 р. кафедральним протоієрєєм Михайлом Родіоновим був складений Статистико-хронологічно-історичний опис Таврійської єпархії,а у 1887р.єпископ Гермоген видав історико-статистичний опис Таврійської єпархії під заголовком "Таврійська Єпархія". Завдяки вказаним працям збереглася велика кількість джерел з історії церковних парафій, виникнення притчів та будівництва храмових споруд на землях південно-східної України.

Велика заслуга в дослідженні релігійних споруд належить історикам, етнографам, письменникам Д.Яворницькому та Я.Новицькому. В своїх чисельних роботах дослідники наводять велику кількість цінних відомостей про архітектуру церковних споруд. При описанні храмів Д. Яворницький спирався на праці єпископа Феодосія та А. Скальковського.

На початку XX ст. з'явився цілий ряд робіт, в яких мова йшла про архітектуру в цілому цього регіону, але на жаль храмовому будівництву не було приділено певної уваги.

Публікація численних матеріалів, які стосуються церковного устрою південно-східної України, була одним із напрямків діяльності А. В. Бойка, І. І. Лимана, В.М.Стойчева, А.В.Макидонова за участю працівників історичного факультету Запорізького національного університету.

У дореволюційній історії храмового будівництва південно-східної частини України в широкомасштабному ракурсі простежуються два періоди: період часів козацтва (1576-1775рр.) і імперський період(1770-1917рр.).

Перехід одного періоду розвитку якогось явища до іншого передбачає, як правило, перехідну стадію. У нашому випадку між храмовим будівництвом запорізьких козаків і храмовим будівництвом вже у складі Російської імперії повинен розташовуватися період, який якимсь чином об'єднує ці різні по суті явища і забезпечує природний перехід від першого до другого. Цим перехідним періодом є час активного освоєння(колонізації) краю(1770-1801рр.).

Події, що сталися в регіоні в цей період, одночасно трагічні- знищення запорізького козацтва і, безумовно, позитивні – інтеграція в умови цивілізованого розвитку. На думку історика М.Єременко, ці події можна порівняти з колонізацією американського заходу [1, с.42].

Мета цієї статті - аналіз історичних, соціальних і технічних аспектів храмового будівництва в період колонізації.

До 1775р. більша частина території південно-східної України входила до складу земель вольностей запорізьких козаків. На початку XVI ст. польський король Сігізмунд I подарував козакам у вічне володіння землі вгору і вниз від порогів і по обидві сторони Дніпра [2, с.27]. Ці землі були довгий час малонаселеними із-за нищівних набігів кримських татар і турок; за ними закріпилася назва "Дикого поля". Центром зосередження життя козаків була Січ. Відомо, що місця своїх дислокацій в Подніпров'ї Запорізька Січ міняла 8 разів. Козаки були ревними хранителями православної віри, і, природньо, в їх житті церква, як місце відправлення релігійних обрядів, була присутня завжди. Д.Яворницький пише про похідні церкви з полотна чи церати, з складних ширм [2, с.267].

На Січі зазвичай зводилися дерев'яні церкви. Козацький тип дерев'яного православного храму є яскравою самобутньою сторінкою в історії української архітектури. На жаль, в Подніпров'ї зберігся єдиний зразок дерев'яної архітектури - Свято-Троїцький собор в м. Самара (тепер м. Новомосковськ Дніпропетровської області).

У XVIII ст. нижнє Подніпров'я стало ареною боротьби Росії проти кримських татар і турок за вихід до південних морів. Військові дії розтягнулися на довгі десятиліття. Значний успіх був досягнутий в ході першої Турецької війни(1768-1774рр.), що закінчилася укладенням Кучук-Кайнарджийського миру, по якому Туреччина вимушена була відмовитися від своїх домагань на Північне Причорномор'є.

Вже у 1770р. військові дії перейшли територію Запоріжжя і просунулися далі на південь. Українська оборонна лінія, яка відділяла південні землі Росії від "дикого поля" втратила своє значення, опинившись глибоко в тилу.

10 травня 1770р.імператрицею Катериною II підписується указ про створення нової оборонної лінії - Дніпровської, яка б сполучила між собою р.Дніпро і р.Берду при впадінні її в Азовське море. Нова оборонна лінія, завдовжки 180 км. складалася з 7 фортець, віддалених одна від одної приблизно на 30 км. [3].

Перша з них – Олександрівська (сучасне місто Запоріжжя) була найбільша; саме через неї здійснювався основний транзит до південних районів. Як найбільш значимі відзначаються також фортеці Кирилівська і остання Петрівська. Будівництво фортець стало початком колонізації "дикого поля" і одночасно кінцем вольності козацької, у 1775р. Запорізька Січ перестала існувати.

На новознайдених землях були утворені губернії: Новоросійська – правий берег Дніпра і Азовська – лівий берег Дніпра. Велику роль в колонізації краю зіграла діяльність Г.О.Потьомкіна, який у 1783 році очолив Катеринославське намісництво,яке об'єднало дві названігубернії.Видаючи ордери, він вирішував питання відведення земель для подальшого заселення. Земельні наділи в якості рангових дач могли отримати усі військовослужбовці, які брали участь в Турецькій компанії. Так запорізькими поміщиками стали: генерал - фельдмаршали граф М.Ф.Каменський і князь О.О. Прозоровський, генерал-аншеф П.С.Потьомкін, генерал від інфантерії В.В. Орлов-Денисов, генерал-лейтенант П.І. Балабін та ін. Не відмовляли в наділах і дрібним чинам. Новицький Я.П. приводить прізвища перших поміщиків, які отримали рангові дачі для заселення в майбутньому Олександрівському повіті [4, с.284-296].

Для заселення земель, новим поміщикам дозволялося переселяти селян з їх маєтків в центральній Росії. Пізніше серед землевласників краю в результаті права спадкоємства і продажу володінь виявилися такі знамениті дворянські нащадки, як Розумовські, Струкови, Бутурліни, Льовшини, Іваненко, Канкрини, Мордвинови, Столипіни, Константинови, Товсті та ін. В Мелітопольському повіті мав володіння великий князь М.М.Романов - брат імператора Олександра II. Кращі землі на краю знаменитого Великого Лугу в 1777р. стали ранговими

дачами самого князя Г.О.Потьомкіна і завідувача його канцелярією В. С. Попова. У1780р. землі Потьомкіна перейшли його племінниці графині Є.В.Скавронській. Що стосується земель В.С.Попова, то його нащадки, які присвятили своє життя військовій справі, володіли землями до самої революції. Виходячи у відставку, вони селилися у Василівці - центрі південних земель роду Попових. Онук В.С.Попова у кінці XIX ст. побудував у Василівці палацовий комплекс – зразок дворянської садиби південно-східної України. Історії знаменитих дворянських сімей, які мали володіння на території краю, присвячена праця О. П. Лютого і О. В. Варяника [5].

Території колишніх вольностей запорізьких козаків поступово покривалися мережею сіл, слобід, хуторів. У основу заселення краю була покладена урядова і поміщицька колонізація, яка бере свій початок з Гетьманщини і Правобережної України. Ця обставина надала із самого початку український вигляд населенню південних губерній. Велика частина козаків ліквідованої Січі оселилася у своїх же зимівниках, які з часом за ініціативою уряду були перетворені у казенні слободи. Для заселення величезного порожнього краю українського і російського елементу було недостатньо, тому був виданий маніфест, який містив заклик до іноземців селитися на спеціально відведених вільних землях. Серед іноземних колоністів було багато німців з південних областей Німеччини, а також, греків, болгар, грузин, вірмен.

Успішному рішенню проблеми колонізації краю сприяло значною мірою будівництво церков, яке широко розгорнулося на нових землях. Перші церкви з'явилися у фортецях Дніпровської оборонної лінії. Так в Олександрівській фортеці вже у 1772 році з'явилася перша похідна церква в ім'я Георгія Побідоносця. Рік потому була побудована Свято-Покровська церква «инженерною командою из казенных линейного ведомства материалов деревянная с помощью нежженного кирпича» [6, с.934].Через п'ятнадцять років церква виявилася тісною і старою, її розібрали і на її місці у 1789р. звели нову дерев'яну церкву того ж присвячення більшої місткості. Церкви зводилися також у поміщицьких та казенних слободах.

З 1770 року усі церкви та приходи Подніпров'я знаходились у відомстві Білгородської єпархії. У 1775 р. була утворена самостійна єпархія - Славенська і Херсонська, яка об'єднала Новоросійську і Азовську губернії,а у 1784 році єпархія була перейменована в Катеринославську і Херсонесо-Таврійську, при Катеринославському намісництві, яке об'єднало дві названі губернії.У 1796 році Катеринославське намісництво було скасовано,тому з 1797-1803рр. нову Новоросійську губернію очолювала єпархія Новоросійська і Дніпровська [7].

Відкриття нових парафій в Російській імперії регламентувалося у той час синодальним указом від 10 грудня 1770р., який передбачав узгодження майбутнього будівництва в Синоді. Процедура отримання «благословительной грамоти», яка дозволяла закладку нового храму, складалася в досить складну систему. Спочатку приватною особою або общиною складалося прохання, в якому були зібрані матеріали про стан парафії і майбутньої церкви, і спрямовувалося в єпархію, яка була зобов'язана провести слідство по перевірці викладених в проханні даних. Далі результати слідства разом з проханням спрямовувалися в Синод. З часом синодний указ, який дозволяв будівництво, поступав в єпархію, яка видавала, нарешті, «благославительную грамоту» і забезпечувала освячення місця закладки храму. Указ встановлював також необхідність ста дворів для відкриття окремої парафії.

Проходження узгодження затягувалося, як правило, на тривалий час, що ніяк не підходило для краю, який динамічно розвивався. Від цього, кінець кінцем, залежав успіх в освоєнні нових територій, бо більш охоче за все православні переселенці осідали там, де вже існували церкви.

І світська і духовна влади прекрасно розуміли необхідність спрощення процедури отримання «благословительных грамот». Спільними діями їм вдалося добитися появи синодального указу від 27 березня 1777 р., який відміняв для південних губерній необхідність узгодження майбутнього будівництва в Синоді. Світській владі вдалося досягти більшого:губернатор Азовської губернії В.А.Чертков клопотав перед Синодом про дозвіл влаштовувати церкви в слободах, які не мають ста дворів і без попереднього слідства. Синод задовольнив і це прохання, а в 1783 р. своїм указом розповсюдив ці правила і на Новоросійську губернію. Таким чином, в південних губерніях встановився сприятливий режим для храмового будівництва, який багато в чому сприяв успішній колонізації краю.

Наочну картину храмового будівництва майбутнього Олександрівського повіту(заснованого у 1806р.) дає у своїй праці [6] єпископ Феодосій (Макаревський). Він склав свою працю,мабуть, на підставі спрямованих в єпархію з приводу будівництва нових храмів прохань, до яких він мав доступ, будучи у 80-х роках XIXст. Катеринославським єпископом.

Відносно кожної з 18 церков, зведених на території майбутнього Олександрівського повіту у 1773-1801рр., Феодосій викладає інформацію, яка наводилася в проханнях, спрямованих губернаторові або в єпархію. Дається опис парафії, тип населеного пункту(казенна слобода або поміщицька садиба), повідомляється його історія, переважаюче населення, вказується замовник храму(община або поміщик). Інформація про саму церкву украй скупа: присвячення, кількість престолів, матеріал, з якого передбачається будівництво.

Далі автор повідомляє про дати за якими відбувалися прохання, отримання «благословительной грамоти», закладки храму, завершення будівництва, освячення і отримання антимінса.

З приведених даних виходить, що за зазначений період часу на території повіту було побудовано: 2 церкви безпосередньо в Олександрівській фортеці, 5 церков в поміщицьких садибах і 11 - в казенних слободах. Усі церкви, окрім однієї дерев'яні. У казенній слободі Жеребець, заселеною відставними солдатами, церква значиться кам'яною, хоча її зведення і восьмерик виконані з дерева. Двохпрестольними, тобто великих розмірів, значаться дві церкви. У садибі Андріївка полковника А.Я.Леванидова у 1782 році, була зведена церква Успіння Богородиці з піддзвоновою прибудовою на честь Андрія Первозванного. Жителі казенної військової слободи Іванівка, яка дістала свою назву на честь першого поселенця Чигиринця Івана, відставного старшини, клопотали про зведення нової церкви в ім'я Покриву Богоматері з прибудовою в ім'я народження пророка Іоанна Предтечі.

Прохання не містять відомостей ні про розміри майбутніх церков, ні про конструктивні особливості, які б відрізняли одну церкву від іншої. Неясно, хто будував ці церкви, чи існували якісь будівельні артелі або церкви зводилися жителями слобод, колишніми козаками, відставними солдатами або селянами.

Є факти, які свідчать про недовгий термін служби храмів, які зводилися. Так, наприклад, в згаданій Андріївці, її новий власник, М.М.Іваненко у 1798 році подає прохання про перенесення церкви Успіння Богородиці на інше місце оскільки стара зруйнувалася «по причине неимения находящихся под оною подвалин, паче же по неудобности места, где оная церковь устроена, занесенного песком» [6,с.945]. Церква служила всього 16 років.

Покровська церква Олександрівської фортеці, яка була зведена у 1773 році, після 15 років служби «пришла в крайнюю ветхость, более к стоянию не надежна, да и подчинкою оной исправить нельзя, ибо во всем изготовилась к падению» [6, с.934]. Багато дерев'яних храмів страждало від пожеж. Феодосій Макаревський) приводить історію, що сталася в слободі Гуляй-Полі. У жовтні 1797 року в слободі було освячення нової Хрестовоздвиженської дерев'яної церкви, а у вересні 1798 року, в день престольного свята, після закінчення божественної літургії «оная церковь так скоропостижно загорелась и вдруг была обнята огненным пламенем так сильно, что никакими мерами приступить к оной было невозможно, и вся до кореня с имеющимися во оной святостями и утвароми церковными почти в один час сгорела» [6, с.987].

Серед тих храмів, які закладалися щорічно в повітах значну частину складали ті, які будувалися на місці тих, які занепали або згоріли. Велика

частина церков будувалася на засоби мирян. Держава фінансувала лише незначну частину будівель.

У 1789 році в Олександрівській фортеці на місці зруйнованої була зведена нова дерев'яна Покровська церква, яка простояла близько ста років(рис.1).Це єдине зображення дерев'яної церкви, яке дійшло до наших днів, на території Олександрівського повіту, за часів освоєння краю. Церква була за об'ємом "в один верх" з двома заломами. У таких храмів немає ні головного, ні другорядного фасадів, вони розраховані на огляд з усіх боків. При будівництві, безумовно, використовувалися традиції козацьких січових церков. У вигляді храму якоюсь мірою ще збереглися риси оборонної або сторожової споруди.

Рис.1.Олександрівський Покровський собор (фото XIX ст.)

Храмове будівництво на території майбутнього Мелітопольського повіту (віднесеного з 1802р. до новоствореної Таврійської губернії) і майбутнього Бердянського повіту(створеного у складі Таврійської губернії у 1842 р.) знайшло своє відображення в працях іншого церковного ієрарха - єпископа Таврійського і Сімферопольського Гермогена [8]. За даними Гермогена до 1801

року в Мелітопольському повіті було побудовано дерев'яних церков 10 і лише одну кам’яну, а у Бердянському 3 дерев’яні.

Заселення земель майбутнього Бердянського повіту ускладнювалося тим, що велика частина цих земель була заселена ногайцями. Інтенсивне заселення повіту здійснилося тільки в другій половині XIX ст. після відходу ногайців в Туреччину. На звільнених землях селилися росіяни, болгари, німці.

Після приходу до влади Павла I у 1798р. ситуація з храмовим будівництвом в південних губерніях істотно змінилася. Усі привілеї, які діяли при Катерині II, були скасовані, і губернії були прирівняні в правах до інших губерній імперії. Стало обов'язковим проведення розслідувань по проханнях на нове будівництво і відправлення слідчих справ до Петербурга. При відкритті нових парафій ретельно контролювалася наявність ста дворів.

Остання вимога послужила істотним гальмом для храмового будівництва в краю. Хоча згодом ця вимога для південних губерній була скасована, але політика відносно зведення нових церков стала жорсткішою і підконтрольною. Зокрема, синодальний указ від 22 січня 1801р. забороняв будівництво нових дерев'яних церков на місці згорілих; відновлена церква могла бути тільки кам'яною. Керівництво єпархією всіляко намагалося розповсюдити цю вимогу на усі храми, які знову зводилися. Отже, на початку XIX ст. пріоритетним напрямом в храмовому будівництві стає кам'яне.

На основі викладеного матеріалу можна зробити наступні висновки.

В період колонізації краю, як і за часів козацтва основним матеріалом для зведення церков стало дерево. Це цілком виправдано з матеріальної точки зору оскільки дерев'яне будівництво дешевше за кам'яне. Не сприяла розвитку кам'яного будівництва та обставина, що заселення краю здійснювалося в умовах політичної нестабільності: за першою Турецькою війною послідувала друга(1787-1791 гг.). Тільки мирний договір, підписаний у 1791р. у Ясах узаконив приєднання Криму до Росії і остаточно звільнив Причорномор'я від турецької експансії. Добившись права вирішувати питання будівництва церков на місці, без узгодження з Синодом, світська і духовна влада усунула всякий вплив на храмове будівництво з боку імперії і надала йому можливість розвиватися у рамках звичних форм і понять. Оскільки серед населення спочатку переважав місцевий елемент, цей етап храмового будівництва в південно - східній Україні можна назвати посткозацьким.

Список використаної літератури

1.Єременко М.Край шляху муравського...; Нариси з історії Чернігівського району. Запоріжжя. Лана-друк, 2006-436 с.

2.Яворницький Д.І..Історія запорізький козаків. У 3-х томах, том1.-Київ: «Наукова думка»,1990.-578с.

3.Гавриїл Розанов «Отрывок повествования о Новороссийском крае из оригинальных источников почерпнутый» 1850 р-с. 97.

4.Новицкий Я. П. Твори в 5-ти томах. Т. 1-Запоріжжя: П П. «АА Тандем»,2007.-508с.

5.Лютый А.П. Варяник О.В.Очерки истории северной Таврии. Том 2. – Землевладельцы (Библиографические очерки).Запорожье: Издатель Глазунов С. А.,2007-648с.

6.Материалы для историко-статистического описания Екатеринославской Епархии: Церкви и приходы прошедшего XVIII столетия. Феодосий Макаревский - Екатеринослав, типография Я.М. Чаусского, 1880.

7.Скалозуб Ю. История Екатеринославской епархии 1775-1917 гг.. Днепропетровск: «Січ», 2001-416с.

8.Гермоген.Таврическая епархия.-Псков,1887. – 524с.

Аннотация

В статье рассматриваются исторические, социальные и технические аспекты храмового строительства юго-восточной Украины в период колонизации(1770-1801гг.)

Ключевые слова: храмовое строительство, колонизация края, переселенцы, деревянные церкви, помещичьи и государственные слободы.

Annotation

in the article the historical, social and technical aspects of temple building of south-east Ukraine are examined in the period of colonization(1770-1801).

Key words: temple building, colonization of edge, migrants, wooden churches, squire and state suburbs.

УДК 72.03+725.7

А. І. Громнюк
аспірантка Національного університету
«Львівська політехніка»

ЕТНОСТИЛЬ ЯК ОБ'ЄКТ СИСТЕМНОГО ОСМИСЛЕННЯ В КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ АРХІТЕКТУРИ ІНТЕР'ЄРУ НА ТЕРЕНАХ ІНДУСТРІАЛЬНОГО І ПОСТІНДУСТРІАЛЬНОГО СУСПІЛЬСТВА

Анотація: висвітлені теоретичні та методологічні основи поняття «Етностиль». Визначені принципи, засоби та закономірності формування архітектури інтер'єру підприємств громадського харчування з позицій взаємозв'язку наукових і художніх методів.

Ключові слова: етностиль, етнічні мотиви, підприємства громадського харчування, принципи, засоби і закономірності архітектури інтер'єру.

Постановка проблеми. На зламі II і III тисячоліть на території України спостерігається тенденція формування гармонійного художньо-образного предметно-просторового середовища, зокрема підприємств громадського харчування з використанням національних та регіональних етнічних мотивів та традицій. Це пояснюється бажанням індивіда на теренах постіндустріального суспільства знаходитися в самобутньому традиційному середовищі, що забезпечує позитивні художньо-естетичні впливи, абстрагує від зоднаковілого сучасного урбаністичного середовища. Відбуваються пошуки власної ідентичності різних націй на тлі багатства їх культурно-мистецької та архітектурної спадщини. Поширення ресторанів з національними кухнями зумовлює національне спрямування таких закладів, створення відповідного етнічного колориту, що досягається використанням етностилю у формуванні художнього образу інтер'єру підприємств громадського харчування. Образи з минулого під гаслом постмодернізму повертаються у проектну культуру.

Поняття етностилю, незважаючи на широке використання у архітектурно-дизайнерській практиці, не є висвітлене у теорії архітектури та дизайну, потребує детального дослідження, визначення його засадничих положень та грунтовного підходу у виокремленні його з-поміж інших архітектурно-мистецьких явищ. Визначення особливостей та принципів формотворення етностилю забезпечить достовірне використання його у подальшій архітектурній практиці. Формування архітектури інтер'єру підприємств громадського харчування з використанням етнічної стилістики в контексті соціопредметного середовища не є висвітленим у сучасній теорії архітектури.

Зокрема потрібно переосмислити генезу, еволюцію та значення даної проблеми в архітектурі інтер'єру.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблема стилю, етносу у теорії архітектури розглядається у працях Ю. Асеєва, Ю. Афанасьєва, І. Бартенева, В. Батажкової [2], Г. Вагнера, М. Вебера, Б. Віппера, В. Глазичева, Т. Давидич [6], Ч. Дженкса, Г. Земпера, А. Іконнікова, А. Каплуна, Ю. Легенького, С. Лінди, А. Логвина, І. Маца, Л. Стародубцевої [15], Р. Стерна, Б. Черкеса [18], А. Широкогородового.

Особливості формування архітектури та використання етнічної тематики в інтер'єрах підприємств громадського харчування висвітлені у роботах С. Багмута [1], І. Бондаренко, Г. Гилилова, Т. Кильпе [3], Л. Грицюк, С. Лінди, В. Якубовського [4], Е. Новікової [11], Н. Новосельчук, О. Олійник, М. Подлевських [13], Д. Рудик [14], у працях В. Уренева [16], [17], Л. Чупринської.

Теоретичні основи формування предметно-просторового середовища розглядаються у роботах М. Габреля, В. Куцевича, С. Мигаля, В. Мироненка, О. Рябушина, В. Тімохіна, Н. Трегуб, Н. Шебека, В. Шимко.

Мета статті: визначення теоретичних основ поняття «Етностиль», особливостей його формування в архітектурі інтер'єру; виявлення принципів, засобів та закономірностей дизайну інтер'єру підприємств громадського харчування з використанням етнічних мотивів.

Виклад основного матеріалу. Незважаючи на зростаючі тенденції використання в архітектурі інтер'єру, зокрема підприємств громадського харчування етнічних мотивів, національних традицій, слід зазначити, що наразі немає теоретичного визначення та назви даного явища, яке базується на синтезі автентичного мистецтва та архітектури з сучасною культурою. У науковій літературі спостерігалися такі назви даного явища, як національний стиль, історичний стиль, стилізація історичного стилю. На нашу думку, дані визначення не є виправданими і не відповідають художньо-естетичній парадигмі даного феномену.

Визначення «Етностиль» досі не має дефініції у теорії архітектури, дизайну та не є висвітленим у сучасній науці. Залишаються невизначеними питання: чи цей феномен культури можна виокремити як самостійне мистецьке явище, чи він є стильовим напрямком, чи методом проектування; які теоретичні засади лежать в основі його формування.

Для того, щоб визначити суть даного явища, слід проаналізувати визначення понять *етнос та стиль*.

Уперше термін "етнос" з'явився у науковій літературі наприкінці XVIII початку XIX ст. разом з термінами "етнографія" і "етнологія". З середини XIX ст. поняття "етнос" почало використовуватися у значенні "народ".

Французький антрополог Ж. Денікер дав близьке до сучасного розуміння трактування поняття «Етнос» ще на рубежі XIX-XX ст. Він вважав, що терміном "етноси" слід позначати "народи", "нації", "племена", які відрізняються одне від одного мовою, способом життя, культурою, поведінкою.

Вчені 1940-60-х рр. визначали етнос через перелік таких етнічно значущих ознак, як спільні самосвідомість, мову, культуру, походження, територію, життєвий устрій. Найгрунтовніший аналіз даного поняття після Другої світової війни зробив П. І. Кушнір. Він стверджував, що самосвідомість і мова є найвагомішими ознаками етносу. М. М. Чебоксаров вважав, що головне значення у формуванні етносу відіграє культурна специфіка; В. К. Борисенко надав першість таким ознакам етносу, як обряди та звичаї. Л. М. Гумільов створив концепцію, за якою етнос визначається як спільнота людей, яким притаманні спільна самосвідомість, а також певний спільний стереотип поведінки, що сформувався в специфічних ландшафтно-кліматичних умовах [7, 65].

У сучасній науці *етнос* (від грецьк. Ethnos – плем’я, народ) – це історично сформована спільнота людей, що усвідомлює свою єдність, об’єднана уявленнями про спільне походження та наявністю культурної спільності: мови, звичаїв, міфів, епосу. Культура людей, об’єднаних спільним походженням і проживанням, традиціями, які передаються з покоління до покоління визначається терміном «Етнічна культура». Як і народна культура (фольклор), етнічна культура є локалізована, місцево обмежена, пов’язана з традиціями певного регіону. ЇЇ елементами є звичаї, обряди, марення, легенди, пісні, що передаються за допомогою природних властивостей людини – її пам’яті, усного мовлення.

Поняття *«Стиль»* у теорії архітектури є багатогранним та має безліч трактувань його суті.

Слово «стиль» виникло у Давній Греції, де «стилем» або «стилосом» називали паличку для письма. Нею писали літературні автори на восковій дощечці. Звідси походить трактування стилю як індивідуальної манери письма, творчий почерк певного майстра.

У галузі мистецтва та архітектури поняття «стиль» зародилось у XVIII ст., означало особливості національних форм: «єгипетський», «грецький», «китайський», «індійський» стилі. Давидич Т.Ф. називає їх «національними стилями» [6, 29]. Це можна пояснити тим, що кожен з них мав чітко виражений індивідуальний національний характер, що проявлявся у особливостях

менталітету, світогляду та культури, у стійких принципах світобудови. За іншою версією стилі, що розвивалися у певних часових і просторових межах від давніх часів називають «історичними стилями». Дані стилі продукували цілісну художню систему, що охоплювала різні види мистецтва і художньої культури та архітектури, що характеризувалися внутрішньою та зовнішньою єдністю змістових та формальних ознак.

За Б. Р. Віппером стиль є широким багатогранним поняттям, що постійно розвивається. Стиль - це масштабне явище, в якому чітко виражені принципи світосприйняття, естетичні концепції певного історичного періоду, національний менталітет та творче мислення суспільства. Одні стилі формуються в часових рамках певної епохи та проявляються у всіх або більшості видах мистецтва, тоді ми маємо справу зі стилем епохи. Інші ж паралельно співіснують у один і той же історичний період разом зі стильовими напрямками та течіями.

І. А. Бартнєв наголошує, що стиль – це не просто «набір декоративно-орнаментальних засобів», а поняття набагато ширше, яке уособлює ознаки архітектури певного часу і народу, що проявляються в особливостях її конструктивної, функціональної та художньої сторін [2,8].

В результаті аналізу можна визначити *стиль, як систему зовнішніх і внутрішніх ознак, принципів формотворення творів архітектури та мистецтва, що сформувалися в історичному контексті та відображають особливості світосприйняття певного народу.*

Архітектура є матеріальним середовищем життєдіяльності і водночас частиною художньої культури, тому стилістичні ознаки проявляються в ній у єдності методу формотворення.

Етностиль відображається у архітектурі інтер’єрів не як формальна сукупність архітектурно-мистецьких ознак певного періоду, він не має епохального значення, також він не є точним відтворенням певного історичного стилю, а є швидше стилістичним прийомом, художнім напрямком, що характеризується використанням етнічних елементів при формуванні художнього образу. У якості вихідного положення ми спираємось на визначення етностилю: *«Етностиль – стилістичний напрям в архітектурі та дизайні, що характеризується використанням елементів народної архітектури, традиційних матеріалів, виробів народно-ужиткового мистецтва, зразків етнічної матеріальної культури при формуванні художньо-архітектурного образу за допомогою методів етнічної стилізації».*

Важливим при використанні етностилю є розуміння семантичного значення етнічних елементів, що використовуються у інтер’єрі, адже бездумне

використання давніх архетипів та праобразів приведе до порушення комунікативної функції сакрального мистецтва.

У етностилі відтворюються менталітет, культурні традиції, особливості побуту, художня творчість, звичаї та обряди певного етносу. Характерні риси етностилю: традиційність, синкретичність, екологічність. Традиція є соціальним механізмом передачі цінностей народної культури, менталітету народу, вона створюється звичаями та опирається на інновації. Народні архітекткурно-будівельні традиції, художні промисли та ремесла базуються на використанні природних матеріалів та екологічних технологій. Етнічна культура є дотичною та частково співпадає з народною, яка, у свою чергу, бере свій початок з селянської художньої творчості та традицій. Екологічність етностилю закладена у його основі, атже парадигмою його формування першочергово є етноекокультура.

Що ж стосується архітектурної практики, то у другій половині XX століття сформувалося велике різноманіття стилістичних напрямків, що базуються на концепції використання історичного, регіонального, національного досвіду минулого, зверненні до місцевих традицій і асиміляції їх з сучасними технологіями. Ця концепція одночасно набувала статусу методологічного підходу в межах її паралельного розвитку з постмодернізмом.

Такі принципи як «історизм», «вернакулярність», «рівайвалізм», «радикальний еклектизм», «ментальність» можна застосувати для характеристики етностилістичних напрямків – основи нової методології формування середовища. *Зв'язок з культурою минулого, широке використання етномотивів є характерними для етностилю.*

Головним завданням у формуванні архітектури інтер'єрів громадських будинків та середовища життєдіяльності в контексті глобалізаційних та національно орієнтованих культурно-цивілізаційних процесів є організація їх внутрішнього простору, який відповідав би національній тематиці закладу, забезпечив би комфортні умови перебування різного контингенту відвідувачів, а також створив необхідний психологічно-емоційний клімат та естетичне задоволення споживачів.

Загальні принципи, засоби та закономірності дизайну середовища, концепти і стратегії його розвитку висвітлені в працях Куцевича В. В. [8], Мигаля С. П. [9], [10], Тімохіна В. О. та Шебек Н. М. [12].

Етнокультурна спадщина національної світової культури містить багатий арсенал національних традицій, духовних і культурних цінностей та відповідних художньо-архітектурних засобів. Це може бути основою формування національно орієнтованого дизайну та архітектури інтер'єру, цілісного предметно-просторового середовища.

Проведені дослідження дають підставу визначити основні принципи та закономірності формування архітектури інтер'єру на основі методологічних засад етностилю та постмодернізму.

Принципи «*неовернакулярності», «історизму», «ревайвалізму», «неораціоналізму», «традиціоналізму», «контекстуалізму», «інтеграційності», «орнаменталізму»* забезпечують використання історичного, регіонального, національного архітектурного досвіду минулого. Це передбачає звернення до місцевих традицій та локальних прийомів будівництва та асиміляцію їх з сучасними технологіями, застосування форм та образів архітектурних стилів минулого, досвіду давніх епох та використання їх у сучасній архітектурній практиці. Відбувається пряме відтворення національної та класичної спадщини, реставрація та відродження пам'яток архітектури минулого; звернення до історичної пам'яті міста, пошук архетипів, первинних елементарних базових моделей архітектури, що закладені в її основі. Характерними є спадковість традиції, збереження цінностей народної культури, традицій та використання їх у сучасному архітектурно-дизайнерському проектуванні [15].

Центральне місце людини в системі проектування предметного середовища, яке спрямоване на задоволення її матеріальних та духовних потреб забезпечує принцип *«антропоцентризму».* Особистісний підхід до формування предметного середовища, що формується для конкретної групи споживачів з індивідуальними потребами забезпечує принцип *«індивідуалізму».* Відображення світогляду певної групи людей, психологічно-емоційних, естетичних особливостів сприйняття і трактування навколишнього світу у архітектурно-дизайнерському проектуванні – принципи *«ментальності»* та *«гуманізації».*

Органічний взаємозв'язок людини та простору, позитивний психо-фізичний вплив архітектурного середовища на людину пов'язаний з принципом *«екологічності».* Він забезпечує сприятливий вплив на людину навколишнього середовища шляхом використання екологічних принципів проектування: природних матеріалів, енергоощадних систем, вторинного використання продуктів, використання традицій народної культури, особливостей будівництва, збереження етнокультурних цінностей різних регіонів.

На основі аналізу архітектури інтер'єру визначено, що художній образ та формування національної ідентичності в середовищі підприємств гомадського харчування відбувається за допомогою використання глибинних культурних цінностей. Пошуки нових форм дали змогу виявити основні архітектурно-художні *засоби формування етностилю*. Серед них:

- використання архітектурних деталей, притаманних народній архітектурі;
- застосування своєрідної композиційної структури;

- використання традиційних місцевих матеріалів;
- використання народних меблів з національними та регіональними особливостями;
- колористика, що притаманна тій чи іншій етнічній стилістиці;
- особливості декорування окремих деталей та конструктивних елементів, предметів;
- фактура, текстура та структура облицювальних матеріалів, що використовуються в оздобленні інтер'єрів;
- використання орнаментів та візуально-образної символіки в оформленні інтер'єрів;
- освітлення;
- формування ландшафтно-природних зон;
- фірмовий стиль, його елементи.

Розвиток архітектури та дизайну інтер'єру громадського будинку в останній чверті XX ст. відбувався за двома напрямами. З одного боку це була глобалізаційна орієнтованість, інтернаціональна спрямованість дизайну, наслідування модерністських та постмодерністських світових тенденцій. Такий дизайн в своїй більшості характеризувався зоднаковілістю, відсутністю індивідуального начала та культурної своєрідності. Іншим вектором розвитку українського дизайну інтер'єру була його національна спрямованість. Найяскравіше переосмислення та використання національної традиції відбувається саме у предметному середовищі підприємств громадського харчування в Україні починаючи з 70-их рр. XX століття. Самобутнє українське мистецтво, народні архітектурні форми, етнічне різноманіття та народний спадок української культури стають новою тематичною основою у тогочасному проектуванні інтер'єрів.

Етнокультурна своєрідність національно орієнтованих інтер'єрів відображає традиції, менталітет, устрій життя, звичаї та обряди певного народу.

Різнобарвність та багатогранність етнічних культур на території України з їх традиціями та народним колоритом знаходять своє відодображення в архітектурі інтер'єрів закладів національної кухні, які стають дедалі популярнішими на теренах нашої країни. Це спеціалізовані заклади громадського харчування, що випускають в основному однорідну продукцію, де серед головних страв переважають страви національної кухні різних народів світу. До них належать ресторани (табл. 1); кафе, бари та закусочні (табл. 2).

Табл. 1. Класифікація ресторанів

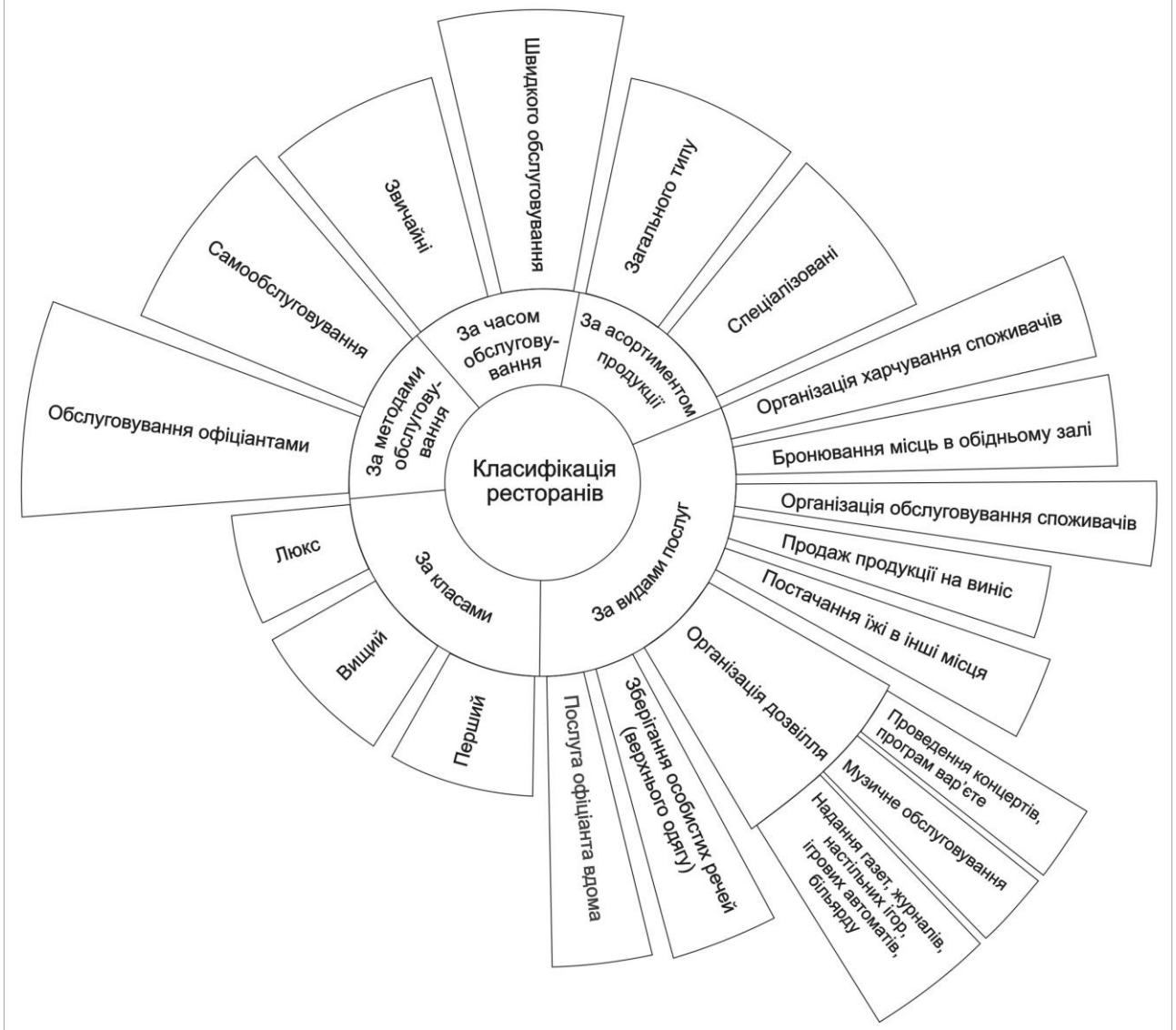

Табл. 2. Класифікація кафе, барів, закусочних

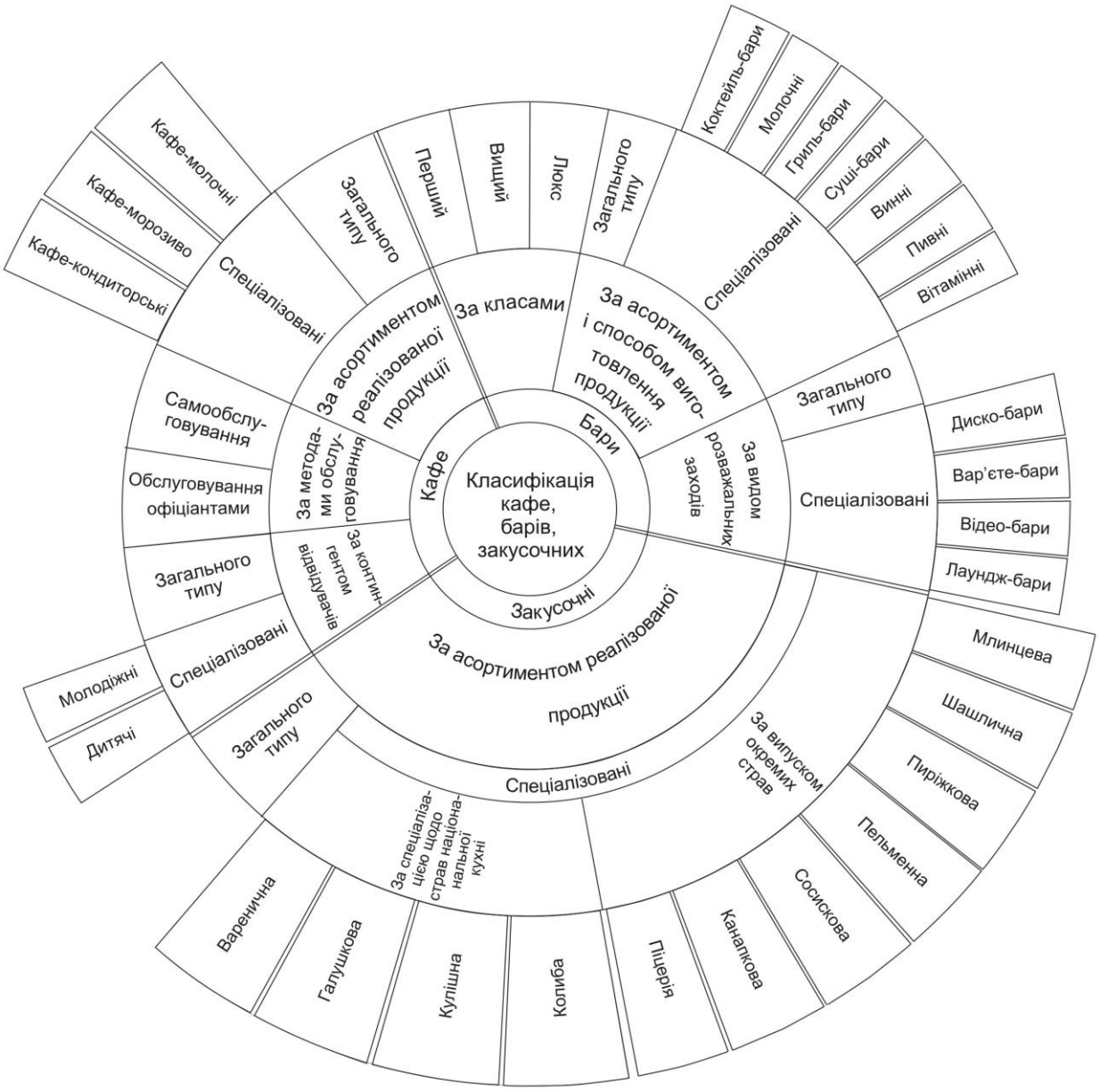

Формування предметно-просторового середовища підприємств громадського харчування, його художнього образу з використанням етнічних мотивів стосується в першу чергу приміщення для відвідувачів, зокрема йдеться про обідні зали, а також хол, вестибюль, бенкетні зали, тощо.

Функціями інтер'єру обідніх залів підприємств громадського харчування є:

- організація обслуговування споживачів;
- організація проведення дозвілля відвідувачів;
- задоволення естетичних потреб відвідувачів;
- забезпечення комфортного перебування відвідувачів у даному закладі.

У формуванні архітектури інтер'єру та обладнанні обідніх залів підприємств громадського харчування з використанням національних мотивів важливе місце відводиться синтезу архітектури, декоративно-ужиткового та монументально-декоративного мистецтва. Предмети та елементи декоративно-ужиткового та народного мистецтва в дизайні інтер'єру є однією із головних ознак етнічної приналежності, важливим засобом створення художнього образу з національним колоритом при формуванні етностилю. Це можуть бути предмети домашнього вжитку: керамічні, дерев'яні, металеві вироби; вироби з тканини; меблі; монументально-декоративний живопис; знаряддя праці. В цьому проявляється синкретичність етностилю, вона передбачає зв'язок різних видів практичної і художньої діяльності.

Важливими засобами формування етностилю є візуально-образна символіка та орнаментика. Самобутнім елементом народного та декоративно-ужиткового мистецтва є орнамент. Він визначає основні риси етнічної культури, тісно пов'язаний з історією певного народу. Мистецтво кожного етносу має свою характерну орнаментику. Символіка орнаменту, його знаковість відображають світобачення, естетичне сприйняття прекрасного, ставлення людей до навколишнього світу, сам він є найінформативнішим елементом традиційної культури.

Однією із головних складових етнічної своєрідності є *менталітет*. Він зумовлює формування способу життя, традицій, відображає світогляд певної групи людей, психологічно-емоційні, а отже і естетичні особливості сприйняття і трактування навколишнього світу.

Формування художнього образу в етностилі підприємств громадського харчування реалізовується в контексті національного спрямування закладу: національна кухня, використання національної атрибутики предметів побуту, формування національного середовища.

Виділено основні етнічні елементи, що визначають національну та архітектурно-художню своєрідність інтер'єрів:

- народна архітектура;

- колористика;
- специфіка організації та формотворення предметного наповнення;
- особливості декору, декорування та оздоблення предметів;
- традиційні матеріали;
- вироби народно-ужиткового мистецтва.

Визначені способи формування етнічної стилістики у архітектурі інтер'єрів підприємств громадського харчування:

1. Стилізація інтер'єру, його архітектурних форм, меблів та обладнання з використанням елементів етнічної культури.

2. Відтворення зразків народної архітектури та предметів побуту, характерних для того чи іншого регіону, місцевості.

3. Використання автентичних елементів та предметів декоративно-ужиткового мистецтва в оформленні та обладнанні інтер'єру: мозаїки, килимів, гардин, скатертин, оббивки меблів, ваз, тарілок, декоративної посуди, картин, елементів озеленення.

4. Синтез архітектури, дизайну та декоративного мистецтва.

Висновки.

- Сформовані теоретичні та методологічні основи поняття «Етностиль», особливості його формування та використання в архітектурі інтер'єру.
- Виявлені принципи, засоби та закономірності архітектури інтер'єру підприємств громадського харчування в контексті формування збалансованого національно орієнтованого середовища.

Список літератури:

1. Багмут С.И. Интерьер предприятий общественного питания / Багмут С.И. – М.: Экономика, 1976. – 63 с.

2. Бартенев И.А. Очерки истории архитектурных стилей / Бартенев И.А., Батажкова В.Н. – М.: Изобразительное искусство, 1983. – 384 с.

3. Гилилов И.М. Интерьер и мебель ресторана, кафе, столовой / И. М. Гилилов, Т.Л. Кильпе. – М.: Экономика, 1968 – 134 с.

4. Грицюк Л.С. Проектування закладів громадського харчування: навч. посібник / Грицюк Л.С., Лінда С.М., Якубовський В.Б. – Л.: Львівська політехніка, 2012. – 184 с.

5. Громнюк А.І. Національні пошуки у світовій архітектурі XIX-XX століття / А.І. Громнюк // Традиції та новації у вищій архітектурно-художній освіті: Збірка наукових праць. – Х.:ХДАДМ, 2012. – №5. – С. 120-123.

6. Давидич Т.Ф. Стиль как язык архитектуры / Давидич Т.Ф. – Х.: Изд-во Гуманитарный центр, 2010.– 336 с.

7. Енциклопедія історії України: в 5 т. [редкол.: В.А.Смолій та ін.] – К.: Наукова думка, 2005. – Т.3. – 672 с.

8. Куцевич В.В. Реформування архітектурно-типологічної і науково-методологічної базипроектування об'єктів соціокультурного призначення в сучасних умовах України: автореф. дис. са здобуття наук. ступеня докт. арх.: спец. 18.00.02. «Архітектура будівель та споруд» / В.В. Куцевич. – К.: КНУБА, 2004. – 34 с.

9. Мигаль С.П. Дизайн середовища: проблеми та перспективи / С. П. Мигаль // Вісник НУ «Львівська політехніка». – Львів: Видавництво НУ «Львівська політехніка», 2012. – №728. Архітектура. – С.197 – 2002.

10. Мигаль С.П. Науково-методологічні основи дизайну просторово-предметного середовища / С.П. Мигаль // Традиції та новації у вищій архітектурно-художній освіті: Збірка наукових праць. – Х.: ХДАДМ, 2012. – №5. – С. 75-78.

11. Новикова Е.Б. Интерьер общественных зданий / Новикова Е.Б. – М.: Стройиздат, 1991. –368 с.

12. Основи дизайну архітектурного середовища: підручник / [В.О. Тімохін, Н.М. Шебек, Т.В. Малік та ін.]. – К.: КНУБА, 2010. – 400 с.

13. Подлевских М.Б. Влияние восточных культурных традиций на формирование этнической стилистики в интерьере (на примере ресторанов национальной кухни) / М.Б. Подлевских // Вісник Харків. держ. академії дизайну і мистецтв [Текст]: Зб. наук. пр. / За ред. В.Я. Даниленка. – Х.: ХДАДМ, 2008. – С. 129-136 (Мистецтвознавство. Архітектура: № 3).

14. Рудик Д.Є. Вияв етнічної культури в дизайні сучасних готельних комплексів України / Д.Є. Рудик // Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку: Зб. наук. праць: наук. зап. Рівненського державного гуманітарного університету. У 2-х т. – Вип. 17. – Рівне: РДГУ, 2011. – Т. 1. – С. 124-129.

15. Стародубцева Л. Архітектура постмодернізму: Історія, теорія, практика / Л. Стародубцева. – К.: Спалах, 1998. – 208 с.

16. Уренев В.П. Архитектура предприятий общественного питания / Уренев В.П. – К.: Будівельник, 1981. – 128., илл.

17. Уренев В.П. Основы архитектурного проектирования предприятий общественного питания: учеб. пособие / Уренев В.П. – К.: Вища школа, 1990. – 190., илл.

18. Черкес Б.С. Архітектура сучасності. Остання третина XX – початок XXI століть / Б.С. Черкес, С.М. Лінда – Л.: Видавництво Львівської політехніки, 2010. – 384 с.

Аннотация

Освещены теоретические и методологические основы понятия «Этностиль». Определены принципы, средства и закономерности формирования архитектуры интерьера предприятий общественного питания из позиций взаимосвязи научных и художественных методов.

Ключевые слова: этностиль, этнические мотивы, предприятия общественного питания, принципы, средства и закономерности архитектуры интерьера.

Annotation

Theoretical and methodological basics of the term "Ethnic Style" are highlighted. Principles, means and regularities of interior's architecture formation of public restaurant chains are determined according to connections between scientific and art methods.

Key words: ethnic style,ethnic themes, public restaurant chains, interior's architecture formation; principles, means and regularities of interior's architecture.

УДК 72.012.27

І. О. Солярська,
канд. ф.н., доцент НАУ
З. Є. Нартова,
студентка НАУ

РОЗВИТОК ХМАРОЧОСІВ В СИСТЕМІ ЕКО-АРХІТЕКТУРИ

Анотація: в статті розглядається досвід будівництва еко-хмарочосів у високорозвинених країнах Європи, Азії, Америки. Відслідковується поєднання ефективних технологічних інновацій та талановитих архітектурних проектів, котрі керуються єдиною метою – екологічністю. В результаті архітектура збагатилася ще одним цікавим сучасним напрямом – *еко-архітетурою*, що захоплює не тільки цікавими образами та конструкціями, але спрямованістю до збереження навколишнього середовища в умовах мегаполісу.

Ключові слова: еко-архітектура, екологічність, еко-хмарочоси.

Вступ: На сьогодні сучасна архітектура, як і інші галузі людської діяльності, орієнтується на *екологічність*. Зокрема, в архітектурі виникає такий напрямок як *еко-архітектура*, що набув потужного розвитку у високо розвинутих країнах Європи та Азії. Архітектурні будівлі цього типу здебільшого будують в мегаполісах. Цьому сприяють такі проблеми великих міст як розміщення великої кількості людей на малих площах, відсутність

можливості створення парків та скверів в достатній кількості і забруднення навколишнього середовища.

Аналіз стану проблеми: Найкращі зразки еко-архітектури знаходяться в таких країнах як США, Німеччина, Китай, Нідерланди, тому що досвід висотного будівництва в них сягає близько півстоліття. В Україні ж таке явище, як еко-архітектура з'явилося нещодавно. Але ті проблеми, які назріли в містах, спонукають до активного впровадження архітектури цього типу.

Мета дослідження: Дослідити переваги еко-архітектури та проаналізувати технічні та конструктивні досягнення, що сприяють екологічності та економічності цього напряму будівництва.

Основна частина: Перший еко-хмарочос був побудований в Німеччині в 1994-1997 роках. *Башту Коммерцбанку* спроектував відомий англійський архітектор Норман Фостер. Його досягнення в сфері еко-архітектури заключалося у використанні подвійного фасаду, що забезпечує проникання свіжого повітря в систему кондиціонування. Будівля побудована з урахуванням екологічних норм та потреб енергозберігання.

Наступна будівля Нормана Фостера в екостилі – *Херст Тауер* в Нью-Йорку, що на Манхеттені. Херст Тауер можна назвати першим прикладом зеленого офісного будинку, котрий одним з перших в штатах отримав сертифікат про екологічність. Компанією Норман Фостер і Партнери був розроблений такий проект будівлі, в якому верхня частина ніби випливає з історичної нижньої частини – шестиповерхової оригінальної будівлі. Елегантні лінії нової зовнішньої сітки будівлі обрамлені скляними панелями, кожна заввишки в чотири поверхи, які в цілому створюють більше однієї милі вікон. Більше 85% сталі, використаної при будівництві, - це вдруге перероблений матеріал. Силует будівлі зі зрізаними кутами - не тільки формальний прийом: це дозволило витратити все тієї ж сталі менше на 21%, ніж зазвичай. Підлога атріуму вимощена вапняком – матеріалом з високою теплопровідністю. В поліетиленових трубах, прокладених в міжповерхових перекриттях, постійно циркулює вода, яка охолоджує приміщення влітку і зігріває взимку. Архітектори використовували дощову воду, яка накопичувалася в спеціальних резервуарах (до 14 тисяч галонів води), і використовувалася в охолоджувальних системах, для поливу рослин тощо. Все це дозволило знизити споживання вежею енергії на чверть порівняно з мінімальними вимогами за нью-йоркським законодавством.

Будівлі Нормана Фостера спонукали до активних розробок та будівництва інших еко-хмарочосів, де втілені новітні технології щодо використання енергії сил природи. Викликає захоплення *Бахрейнський всесвітній торговий центр*, збудований у 2008 р. – це 240-метровий комплекс

подвійних веж, розташованих в Манамі (Бахрейн). У конструкції цих веж були додані повітряні мости, перші в світі вітрогенератори, які були використані в дизайні. Дві вежі з'єднані трьома мостами, кожний з яких тримає 225 KW вітрогенератор, сумарною потужністю в 675 KW. Кожна з цих турбін діаметром 29 метрів дивиться на північ, тому що саме звідти, з Перської затоки, вітер дме більшість днів у році. Вежі у формі кораблів між якими спроектовано отвір у формі тунелю. Вітер, проходячи через пролом, отримує прискорення і спрямовується в турбіни. Існування між вежами вітрового тунелю було підтверджено тестами, які показують, що будівлі створюють S-подібний потік, який забезпечує процес збільшення вітрової енергії. Вітрові турбіни розраховані на виробництво від 11% до 15% енергії, котра необхідна вежам, або приблизно від 1.1 до 1.3 ГВатт. Це еквівалентно виробництву світла для 300 будинків протягом одного року. Три турбіни були вперше увімкнено 8 квітня 2008 року. Вони розраховані працювати 50% всього часу щодня.

До знаменитих «еко-висоток» відноситься *вежа Банку Америки* на Брайант Парк 1 (висота – 366 м), де архітектори намагалися максимально забезпечили екологічно здорову атмосферу. З цією метою було використано склопакети від стелі до підлоги зі спеціальним склом із змінними по висоті властивостями. Це дає змогу затримувати сонячне тепло. Вежа має систему накопичення дощової води та її очистки. Будівля Банку Америки побудована з переробленого бетону зі шлаками, побічного продукту доменних печей. Використання шлакового цементу зменшує шкоду для навколишнього середовища завдяки зниженню кількості цементу, необхідного для спорудження, що в свою чергу дозволяє зменшити викиди вуглекислого газу, виробленого звичайними спорудами з чистого цементу. Спеціальні склопакети дозволяють скоротити втрати тепла, завдяки чому скорочується споживання енергії і зростає видимість. Сенсори вуглекислого газу включають вентиляції свіжого повітря, коли в хмарочосі буде зареєстровано підвищений вміст вуглецевого діоксиду. Повітря буде проходити через кондиціонери. Встановлена охолоджуюча система, яка виробляє запаси льоду вночі і потім використовує його плавлення для охолодження будинку в години пік (вранці, вдень).

Архітектурною подією в історії розвитку «зелених»хмарочосів став *Перл Рівер Тауер* – 71-поверховий (309,7 м), хмарочос «чистих» технологій в Гуанчжоу, Китай. Будівництво розпочалося 8 вересня 2006 року і завершилося в березні 2011 р. Конструкція Перл Рівер Тауер є результатом наміру архітекторів встановити нові стандарти для хмарочосів: високопродуктивна структура розроблена таким чином, щоб максимально досягти гармонії з навколишнім середовищем. В спроектованій будівлі використовуються закони

збереження енергії. Для цього вмонтовують вітряні турбіни та сонячні колектори, фотоелектричні елементи, фальшполи вентиляції, опалення та охолодження стель. Можливо, це одна з найбільш екологічно чистих будівель у світі. В будівлі використовується променисте охолодження та витісняюча вентиляція. Замість звичайної вентиляції та кондиціонування повітря використовують охолоджуючі балки, які прокладаються по периметру приміщення. Застосовують дрібні плити перекриття для полегшення охолодження. Прийнято ряд заходів для максимального освітлення – спеціальна система жалюзі та променисті панелі. В будівлі застосовано сучасні технології щодо вироблення електроенергії. В будівництві хмарочосу Перл Рівер Тауер архітектори використовують саму форму будівлі, як аеродинамічний профіль, який зосереджує вітер до чотирьох спіралей вітрових турбін, виробляючи електроенергію та створюючи природну вентиляцію. Також на будівлі влаштовують фотоелектричні панелі, які призначені для перетворення денного світла в енергію.

Розглядаючи достоїнства еко-хмарочосів у всьому світі, не можна не звернути увагу на дивовижну споруду *Урбан Кактус* (м.Ротердам, Нідерланди). Будівля отримала свою назву через її архітектурний вигляд та використання екологічно чистих матеріалів. Архітектори кактусу – Бен Х'юген та Джаспер Єгерс. Це одна з небагатьох еко-будівель, яка призначена для посійного проживання. Завдяки шаховому дизайну пишних балконів, відкриті простори кожного підрозділу отримали багато світла від сонця. Це означає, що цей хмарочос дійсно є зеленим, коли сади всіх жителів будуть в цвіту. Крім того його білий колір пом'якшує міський ефект теплового острова.

Серед відомих еко-хмарочосів слід також виділити *Парк Роял Тауер* в Сінгапурі, в якому привертає увагу вертикальний сад із зеленими терасами. Архітектори компанії WOHA змогли повністю змінити традиційний погляд на хмарочоси. На висотці Парк Роял в Сінгапурі їм вдалося помістити зелені вдвічі більше, ніж у розташованому неподалік парку Хонг Лім. А все тому, що хмарочос, в якому розташувалися готель та офіси, обвивають вертикальні сади і прикрашають зелені тераси (15 тис. кв.м. зелених насаджень). За задумом архітекторів хмарочос прикрашають дерева, ліани, пальми і безліч інших видів рослин, які не тільки дозволяють приховати від очей автомобільні стоянки, але і очищають повітря від найрізноманітніших викидів. Парк Роял – це не хмарочос в його традиційному розумінні,а джунглі, в яких мешкають не тигри, слони або удави, але бізнесмени і службовці офісів. До того ж зелень хмарочосу дозволяє нейтралізувати вуглекислий газ, який виділяє бетон. На даху за проектом встановлені фотоелектричні елементи, які забезпечують будівлю електроенергією, і система збору дощової води, яка використовється для

поливу численних зелених насаджень. Можна сказати, що цей амбітний проект практично повністю самодостатній. Тому не дивно, що проект Парк Роял отримав Green Mark Platinum – найпрестижніший екологічний сертифікат Сінгапуру.

Висновок: Розглянувши найкращі зразки хмарочосів, можна побачити ряд позитивних якостей цих еко-споруд: використання природних джерел енергії, озеленення, використання системи, що дозволяє охолоджувати та нагрівати, впровадження в будівництво перероблених матеріалів та ін. Еко-архітектура є дуже перспективною галуззю, проте вона також має недоліки: живучи на верхніх поверхах потрібно бути дуже обережними, адже людям із серцево-судинними захворюваннями не рекомендується жити вище 20-го поверху, бо повітря на верхніх поверхах розріджене. Недоліком можна також вважати високу вартість спорудження «зелених» хмарочосів. Але проблема екологічності в українських мегаполісах також набирає обертів, тому було б дуже доцільно переймати досвід еко-архітектури та будувати такі еко-споруди в Україні.

Список використаних джерел

1. http://www.josre.org/wp-content/uploads/2012/09/Pearl-River-Case-Study-China.pdf
2. http://www.ecogeek.org/architecture/695
3. http://www.infoniac.com/environment/top-eco-friendly-skyscrapers.html
4. http://archive.nbuv.gov.ua/portal/chem_biol/Ptdau/2011_4_50/4_50/04.pdf

Аннотация

В статье рассматривается опыт строительства эко-небоскрёбов в высокоразвитых странах Европы, Азии, Америки. Прослеживается объединение эффективных технологических инноваций и талантливых архитектурных проектов, которые должны обеспечить общую цель – экологичность. В результате архитектура обогатилась ещё одним интересным современным направлением – эко-архитектурой, которая обращает внимание не только благодаря интересным образам, конструкциям, но и направленности к сохранению окружающей среды в условиях мегаполиса.

Ключевые слова: эко-архитектура, экологичность, эко-небоскрёбы.

Annotation

The article considers experience of building eco-skyscrapers in highly developed countries of Europe, Asia and America. It can be clearly observed the combination of effective technological innovations and talented architectural projects that are guided by a single purpose - environmental performance. As a result, architecture enriched by another interesting modern direction - eco-architecture that captures not only interesting images and designs, but also focuses on saving the environment in conditions of a metropolis.

Keywords: eco-architecture (green architecture), environmental performance, eco-skyscrapers (green skyscrapers).

УДК 725,727

Каземи Лари Голамали
аспирант кафедры Арх.про. гражданских зданий и сооружений,
Киевский национальный университет строительства и архитектуры.

ТЕХНОПАРК И ТЕХНОПАРКОВЫЕ СТРУКТУРЫ ИСТОРИЯ ВОЗНИКНОВЕНИЯ ТЕХНОПАРКОВЫХ СТРУКТУРЫ ОПРЕДЕЛЕНИЯ

Аннотация: рассмотрено историю возникновения и этапы развития технопарковых структур, определены их виды (инкубаторы, технопарки, т.д.), состав технопарка, проанализирована классификация технопарковых структур.

Ключевые слова: бизнес-инкубаторы, технопарки, технополисы, регионы науки и технологии, инновация, инновационная деятельность.

Технопарки и технопарковые структуры (Т.С.) относительно недавно появившиеся здания в истории архитектуры, основаны на базе инновации.

Инновации — нововведения в области техники, технологии, организации труда и управления, основанные на использовании достижений науки и передового опыта, а также использование этих новшеств в самых разных областях и сферах деятельности [8].

Технопарковые структуры это набор зданий, предназначены для нововведения, которые действуют в областях научных исследований, высшего образования, производства и коммерции. Однако они могут концентрироваться в одном комплексе или ансамбле либо существовать отдельно. Технопарковые структуры в первые образовались в США после второй мировой войны, когда в результате финансовых проблем руководство Стэндфордского университета решило давать некоторые свои участки в аренду в качестве офисного парка компаниям, активным в сфере инновации и в то же время оказывать научно-исследовательские услуги. Такой подход одновременно и позволяло обеспечить вакациями выпускников университета, в результате чего появлялись высококвалифицированные специалисты. Реализация этой идеи довела до появления Силиконовой долины. В Европе аналоги возникли в 70-х годах, но из-за низкого темпа их развития возникли инкубаторы технологического бизнеса-здания для размещения начинающих инновационных компаний. Таким образом возникновение технопарковых структур в Европе в отличии от США имеет обратный ход. Одними из первых были Исследовательский парк Университета София-Антиполис в Ницце; Зона научных и технических нововведений и производства (ZIRST) в Гренобле; Левен-Ла-Нев в Бельгии;

Кельнский технопарк в Германии; Хэриот-Уатт в Эдинбурге и научный парк Тринити колледж в Кембридже[3 с.2.].

В России технопарковые структуры представились в форме академгородков. Первым технопарком бывшего Советского считается Томский научно-технологический парк, открытый в 1990 году на базе Томского государственного университета систем управления и радиоэлектроники.

Сейчас на территории России технопарки открываются не только при университетах, но и в крупных научных центрах, наукоградах, а также в «закрытых городах» [12 с.1]. Также проект технопарка Сколково является одним из самых перспективных проектов технополиса. В Украине можно выделить три этапа развития технопарков: 1) период становления и формирования законодательной базы их функционирования (1997 - 1999 гг); 2) период подъема (2000 - 2005); 3) период упадка, который начался с 2006 г. и сейчас продолжается. По состоянию на начало 2012 г., в соответствии с Законом Украины " О специальном режиме инновационной деятельности технологических парков", в Украине действует 16 объектов технопарковых структур [10.с.1-2].

Мировая история инновационных парков в общем понятии состоит из трёх этапов: первый этап это конец 1950-х гг, для него характерна Аренда площадей зданий и помещений. С точки зрения архитектуры в этот период построенные уже здания по другим назначениям использовались как Т.С. и делали реконструкции или перепланировки; второй этап это 70-80-х гг., для него характерна комерцализация технологии; в этот период появились новые объекты, специально предназначены для Т.С., однако в то же время и даже до сих пор реконструкция существующих объектов для технопарковых назначений продолжалось. Третий период начинается с 90-х годов и дальше. Архитектурная типология этих зданий осталась прежней, а изменилась политика управления и акцент внимания обратился на продажи коммуникационных услуг и продажи площадей вместо их аренды [7. с.47].

Виды технопарковых структур, традиционный состав и функциональный процесс в инновационных парках

На основе диссертационной работы Румянцева А.А. [9.с.28-32] определено что существуют разные технопарковые структуры, которые по функциональным различным предназначением; спецификой организационной формы; спектром решаемых задач; терминологический характер и т.д. классифицируются. Но с точки зрения архитектуры их можно отличать по нарастанию степени сложности следующим образом: 1).инкубаторы; 2). технопарки; 3). технополисы; 4). регионы науки и технологий.

1) Инкубатор бизнеса это структура, специализирующаяся на создании благоприятных условий (как аренды помещения и лабораторных услуг) для повышения эффективности малых инновационных предприятий, реализующих научно-технические идеи. Инкубаторы можно разделить на два основных вида:

а). Инкубаторы, действующие как самостоятельные организации; б). инкубаторы, входящие в состав технонарковых структур.

Таким образом они строятся либо в виде отдельного объекта либо как часть (блок или помещение), интигрирующаяся в более крупных комплексах или ансамблях.

2) Технопарки представляют собой территориально-сгруппированную совокупность научных лабораторий и производственных помещений, предоставленных на льготных условиях в аренду венчурным фирмам, занятым коммерческим освоением перспективных научных и технологических нововведений и идей. Другими словами Технопарк это комплекс, состоящий из инкубаторов, научный института или вуза, лабораторий, производства, возможного развлекательного предприятия.

Технопарк помимо высококачественных площадей обеспечивает другие услуги, но в общем понятии технопарк действует как средство, соединяющее науку, образование, производство и культуру с помощью инновационной сферы (рис.1). С точки зрения архитектуры технопарк это многофункциональный комплекс зданий и сооружений учебного, научно-производственного, административного и рекреационного назначений. Рисунок 2 показывает предположительный состав технопарка и соответствующие помещения.

Классификация зданий Т.С.

На основе диссертационной работы Хрусталева Д.А.[13.45-51] было установлено что в возникновении Т.С. присутствие благоприятной инфраструктуры играет особую роль. Они могут появиться на основе вузов, научно-исследовательских институтов или промышленных предприятий. Однако новые технополисы могут проектироваться независимо от существующих научно-производственных центров. технопарковые структуры могу быть в виде отдельного здания, группы зданий или комплекса. Если Т.С. монопрофильная, то обычно проектируется в виде отдельного здания, а полипрофильные чаше в виде группы зданий или комплекса. В этом же отношении они по уровню территориальной организации могут представлять собой объект, зону или инноград региональную территориальную систему.

Рис. 1. Инновационная сфера, её место в жизни и деятельности общества.

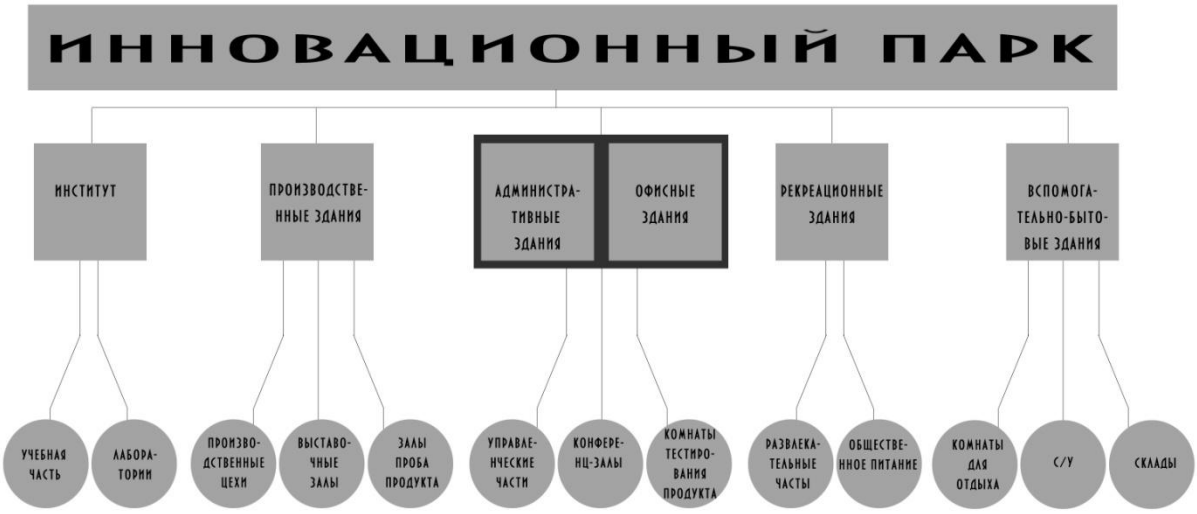

Рис. 2. состав технопарка.

Территориальная организация:

-<u>в виде объекта</u> носит следующие характеры: а) самодостаточность; б)независимость в профили деятельности,

<u>-в виде зоны</u>: а) взаимозависимость; б)возможность разделения функций,

<u>-в виде иннограда</u>: а)сосредоточение высококвалифицированных специалистов ; б)наличие объектов смежного профиля;

<u>-в виде региональной территориальной системы</u>: стратегические взаимосвязи большего количество географически разнесённых объектов.

Рисунки 3*I-II-III*, 4 и 5 по очереди показывают примеры Т.С. в виде отдельного здания / объекта / монопрофильного, группы зданий / зоны / полипрофильного и комплекса. Рисунки 6, 7 и 8 по очереди показывают примеры архитектурной организации Т.С. в виде зоны, инногорода и региональной территориальной системы.

Если рассматривать такое выделение по размеру территории можно их разделить на: а). малые (менее 3 га); б). средние (3-30 га); в). большие (30-100 га); г). крупные (свыше 100 га).

Размер охваченной территории Т.С. диктует следующие условия:

-малым: использование внешних социальных информационных, технических служб; -средним: независимость в информационном отношении; -большим: независимость в социальном отношении; -крупным: наличие полного функционального состава, включая жилую часть.

Анализируя некоторые из вышеупомянутых классификаций практически совпадают друг с другом. например монопрофильные совпадают со зданием, объектом и малой территориальной захваткой, полипрофильные с группой зданий и комплексом, с зоной и с средней территориальной захваткой. Таким же образом можно считать синонимы слова: объект = здание, группа зданий = зона.

По размещению в границах городской застройки Т.С. располагаются:

а). в центре города;

б). в срединных районах и городской периферии;

в). по примеру города;

г). в загородных районах.

Разумеется чем Т.С. находятся ближе к центру города тем они доступнее, за то менее экологичны и далее от промышленных баз (рис.9).

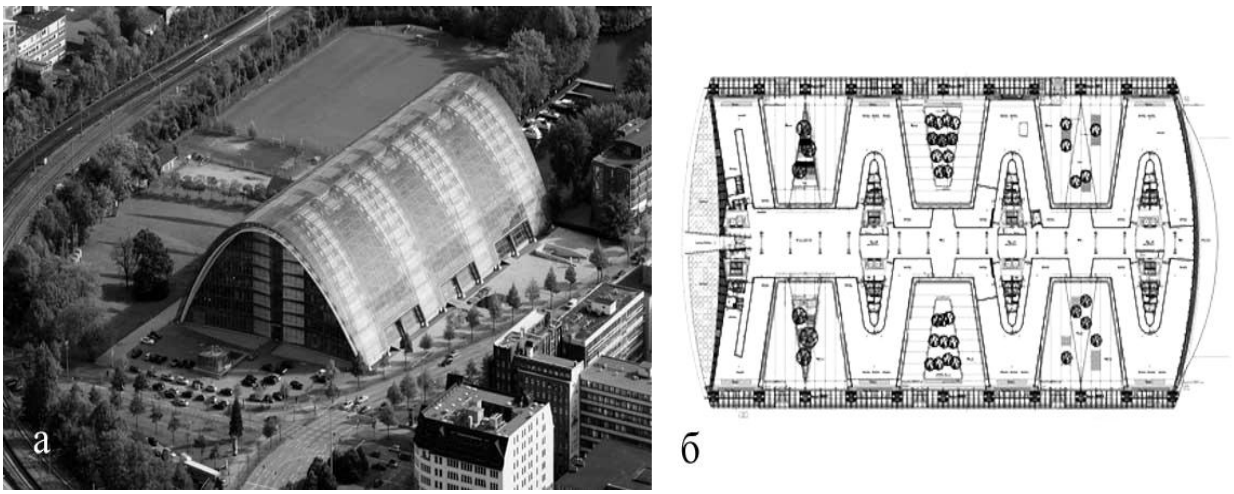

Рис.3*I*. Индустриальный отель Боген в Гамбурге - Германия-Architekten Bothe Richter Teherani.а-общий вид. б- план первого этажа.

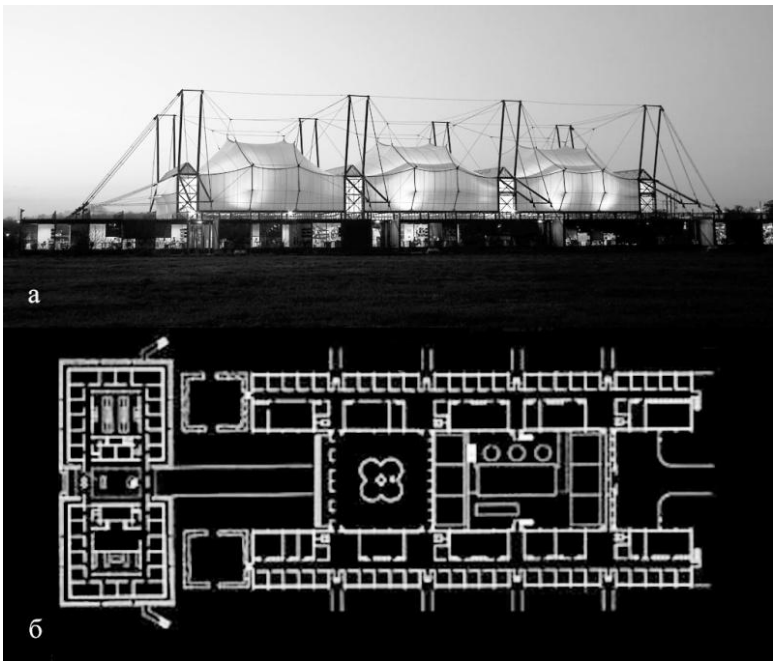

Рис. 3*II*. Исследовательский центр «Шлюмберг» в Хюстоне, характерный пример монопрофильной Т.С. а-общий вид; б- план первого этажа.

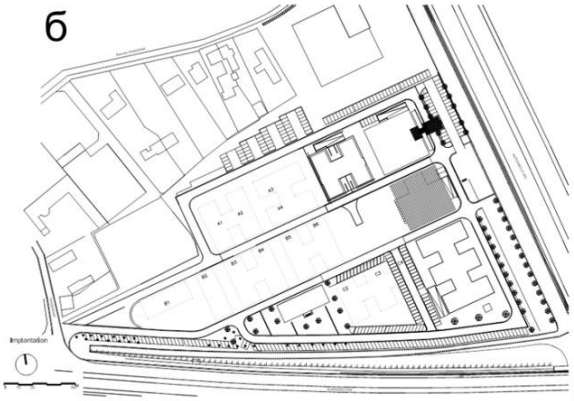

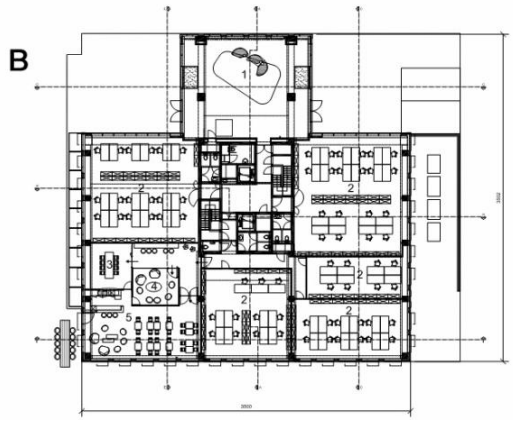

Рис. 3III. Пример территориальной организации в виде объекта. Инкубатор «Акцент» от Buro II & Archi+I в Руселаре (Бельгия) 2011 г. а. общий вид; б.генеральный план; в. план первого этажа.

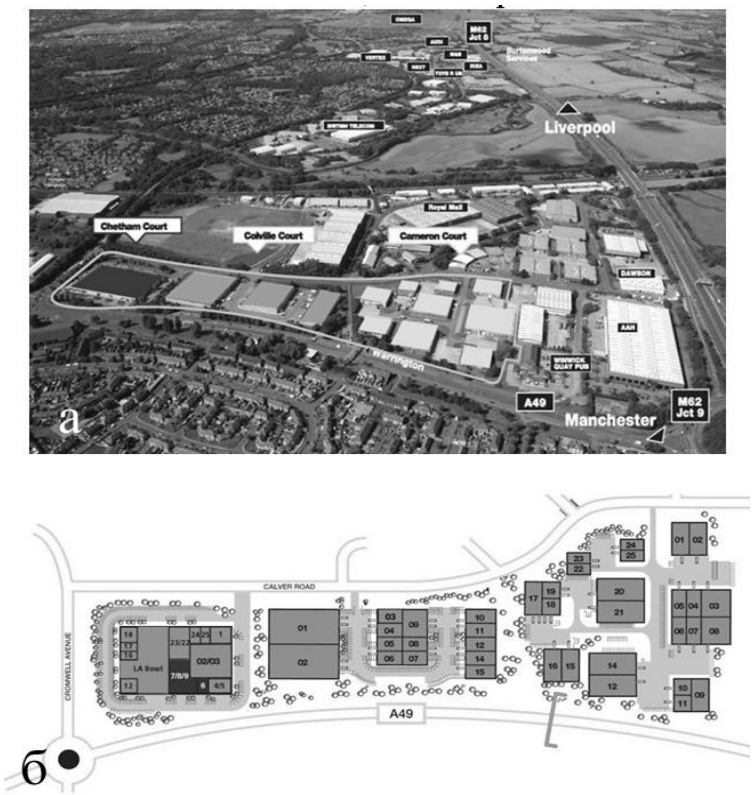

Рис.4. Инновационный центр в индустриальном парке Уинвик Куэй в Англии.

а- вид с птичьего полёта; б- генеральный план.

Рис.5. Проект технопарка Сколково в Петербурге, пример комплексного решения.

Рис.6. Технопарк Отаниеми в Финляндии, пример зоны.

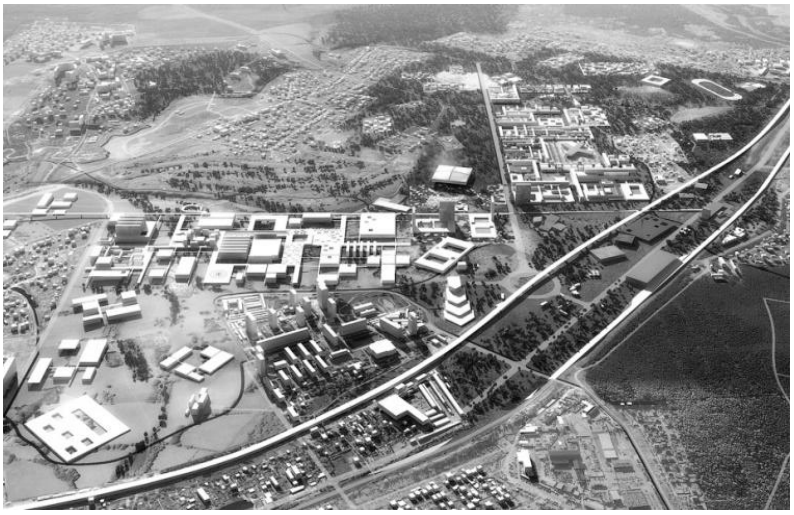

Рис.7. Сколково вариант OMA, пример инноград.

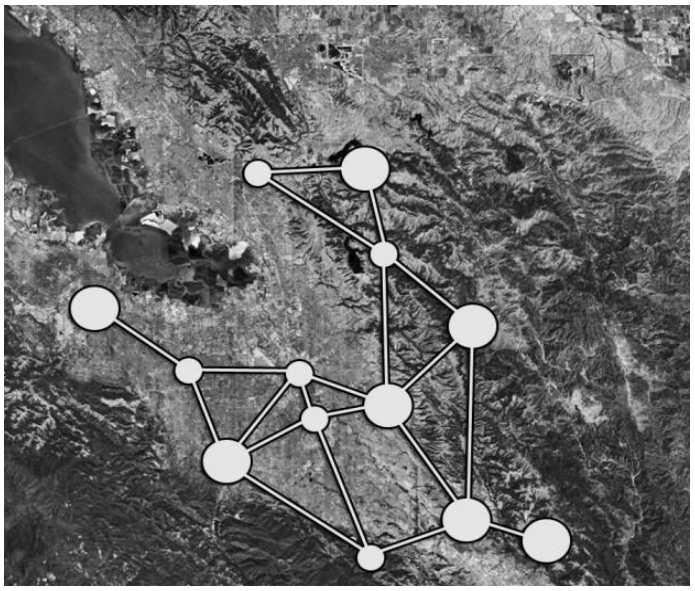

Рис.8. Силиконовая долина США

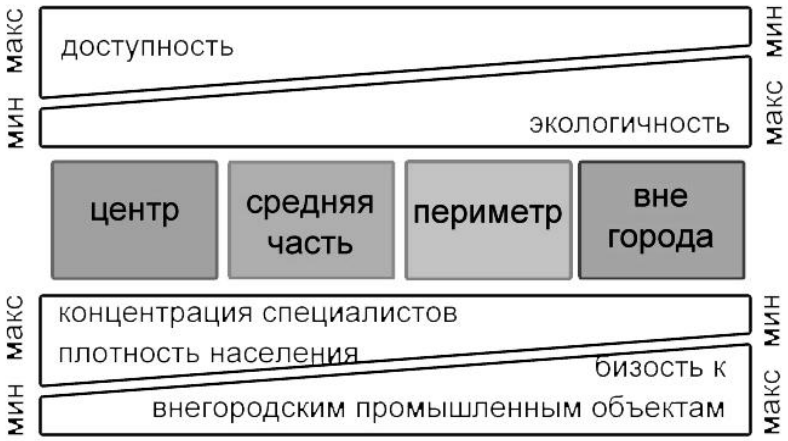

Рис.9. Влияние района расположения Т.С. в городской застройки.

Библиография

1. Антонов Андрей Владимирович. ≪принципы формирования архитектуры зданий инновационных центров≫. Дис. на соискание ученой степени кандидата архитектуры. Центральный научно-исследовательский и проектно-экспериментальный институт промышленных зданий и сооружений ОАО ≪ЦНИИПромзданнй≫. М.2007 г.
2. Лазарев В.С. (БНТУ), Демещик Т.А.(РУП Технопарк БНТУ «Метолит»). История и зарубежный опыт создания и деятельности технопарков и бизнес инкубаторов (инновационных центров).
3.Лилуева Ольга Владимировна. Архитектурное формирование технопарков на базе наукоградов. Дис. на соискание ученой степени кандидата архитектуры. Государственное образовательное учреждение высшего профессионального образования ≪Нижегородский государственный архитектурно-строительный университет≫, 2011 г.
4. Муслех. Абдолхамид. Парки науки и технологии 2009 г. http://www.tabnak.ir
5. Парки науки и технологии.http://hbi.ir/NSite/SpecialFullStory/News. перевод с персидского языка 2011 г.
6. Радыгина С.В.Создание технопарков как инструмент развития инновационной деятельности региона. Стат. из журнала "Экономика и право" 2010. Вып. 3.
7.Райзберг Б. А., Лозовский Л: Ш., Стародубцева Е. Б.Современный экономический словарь. 5-е изд., перераб. и доп. — М.: ИНФРА-М, 2007. — 495 с.
8.Румянцев Антон Александрович, Архитектурная организация инновационного процесса в технопарковых структурах. Диссертация на соискание ученой степени кандидата архитектуры. Уральская

государственная архитектурно-художественная академия. Екатеринбург - 2006.
9. Тараненко Олег Николаевич, кандидат исторических наук, доц. кафедры интеллектуальной собственности и гражданско-правовых дисциплин Черкасского национального университета имени Богдана Хмельницкого. История и проблемы становления технопарков в Украине, 2012г., перевод с украинского языка. Статья в интернет-сайте http://intellect21.cdu.edu.ua
10. Технопарк Бакунинской пример редевелопмента промышленной зоны, http://www.eepmc.ru/bakuninskaya/whatis_technopark.php
11. Технопарк, Материал из Википедии - свободной энциклопедии http://ru.wikipedia.org
12. Хрусталев Дмитрий Александрович, архитектурное формирование научно-производственных зданий инновационного направления. Дис. на соискание ученой степени кандидата архитектуры. Московский архитектурный институт (государственная академия). М.2011.
13. Шукшунов В.Е. Технопарки России (монография) 1996.

Анотація

Розглянуто історію виникнення та етапи розвитку технопаркових структур, визначено їх види (інкубатори, технопарки, т.д.), складу технопарку, проаналізована класифікація технопаркових структур.

Ключові слова: бізнес-інкубатори, технопарки, технополіси, регіони науки і технології, інновація, інноваційна діяльність.

Abstract

The history of the origins and development stages of technopark structures are defined by their types (incubators, technology parks, etc.), the composition of technopark, technopark structures classification is analyzed.

Keywords: business incubators, technology parks, technopolices, regions of science and technology, innovation, innovation activities.

УДК 721

О. В. Ковешнікова,
викладач каф-ри дизайну інституту
декоративно- мистецтва і дизайну ім.М. Бойчука

ФОРМУВАННЯ І РЕАЛІЗАЦІЯ АВТОРСЬКИХ ТВОРЧИХ МЕТОДІВ А. ДОБРОВОЛЬСЬКОГО В АРХІТЕКТУРНІЙ ПРАКТИЦІ

Анотація: розглянуті питання авторських творчих методів А. Добровольського в архітектурній практиці України на основі вивчення його наукових і архітектурно-критичних публікацій.

Ключові слова: Анатолій Добровольський, методи архітектури, архітектура радянської України.

Архітектурна творчість А. Добровольського була зумовлена впливом соціально-історичних чинників: архітектура України втілювалася у стилістичній спрямованості архітектури часів радянської доби, що було зумовлено, з одного боку, самою політичною системою країни, яка диктувалася партійно-урядовими постановами, з іншого боку, — наявністю містобудівних умов, які формували споруди як об'ємно-просторові утворення. З огляду на це слід, на наш погляд, у першу чергу розглянути саме авторські творчі методи А. Добровольського в архітектурній практиці України.

Після закінчення Київського інженерно-будівельного інституту в 1934 році почалася творча робота архітектора у проектній організації Військбуду № 101, де він під керівництвом Й. Каракіса розробив перший проект житлового будинку на 16 квартир (Київ, вул. Золотоворітська, 2). Інші проектні розробки житлових будинків на Рейтарській, Брест-Литовському шосе (співавт. арх. М. Ручко), конкурсний проект Управління доріг в Луганську (1-а премія, співавт. арх. О. Смик) та ін. здійснювалися під впливом творчих пошуків Ф. Л. Райта, І. Фоміна, І. Голосова [2].

З 1935 по 1941 рік А. Добровольський працював в архітектурних майстерень Київської міськради (перша майстерня М. Холостенка). За цей період автором вирішувалися нові творчі завдання, в контексті яких було вивчено архітектурну спадщину України, народне зодчество, зокрема дерев'яне, його конструктивні особливості. Робилися обміри, зарисовки з натури пам'яток архітектури у багатьох містах і селах України. Характерні прийоми народної архітектури, такі як великий звис покрівлі з відкритими дерев'яними конструкціями консолей, оброблені простим різьбленням, забарвлення окремих декоративних елементів, мальовнича композиція обсягів будівлі, стіни з вільною композицією прорізів та ін. були започатковані у

багатьох проектних розробках і конкурсних проектах. До них належать розробка комплексу споруд водноспортивного комбінату на Трухановому острові (Київ, лівий берег, 1937); розробка водної станції спорттовариства «Темп», 1937; розробка літнього ресторану «Рив'єра» на схилах Дніпра в Києві (співавт. арх. Н. Чмутіна, 1937); надані на всесоюзний конкурс у Москві проекти клубу на 300 місць (1-а премія), будівлі дитячого садка на 40 місць, ясел на 25 місць (1-а премія) та амбулаторії (2-а премія); конкурсні проекти індивідуальних житлових будинків для села (1-а, 2-а премії).

Цей період характерний творчим підходом А. Добровольського до вирішення проектних завдань залежно від місця і наявності будівельних матеріалів. Так, червона і силікатна цегла Дарницького заводу, бетонні деталі були використані як декоративні елементи фасадів житлових будинків, що були зведені 1938 р., і гуртожитку тонкосуконного комбінату, побудованого 1940 р., житлового будинку заводу «Більшовик» на Брест-Литовському шосе (проект 1937), житлового будинку на вул. Горького (зведений 1940), всупереч традиційній штукатурці. Штукатурку зовнішніх і внутрішніх стін автор запропонував у проекті клубу в селі Леськи Черкаської області (розпочато 1940 р.), де використовувалася цегла від розбирання старих будівель.

Участь у конкурсі на проект готелю на Софійській площі в Києві (нині площа Богдана Хмельницького) 1940 р., який передбачав вирішення ансамблю всієї площі, став новою віхою на творчому шляху архітектора. За словами самого А. Добровольського, робота під керівництвом Г. Гольца значно розширила його знання історії архітектури і допомогла визначити власний шлях [2].

Участь у військовому будівництві спецоб'єктів на Уралі у період Другої світової війни, у будівництві нафтопроводу Астрахань–Саратов, де він працював виконробом, дало А. Добровольському можливість набути великий виробничий досвід аж до монтажу машин та устаткування.

1944 року А. Добровольський був направлений на відновлювальні будівельні роботи в Київ, де він працював в Управлінні у справах будівництва і архітектури при РНК УРСР заступником начальника відділу житлово-господарського будівництва. А. Добровольський продовжує використання теми народної архітектури, ним розроблюються проекти індивідуальних житлових будинків, які були побудовані 1945 р. у кількох селах.

У повоєнний період продовжується розробка теми народної стилістики приватних будинків, але вже для радянської еліти: 1947 р. запроектовані спарені двоповерхові житлові будинки для академіків АН УРСР (співав. арх. С. Ходик, 1948). Побудовані індивідуальний будинок скульптора М. Лисенка й

особняк сім'ї генерала Ватутіна (співавтор арх. С. Ходик), архітектурні елементи яких мали яскраво виражену народну стилістику.

Упродовж 1945–1950 рр. А. Добровольський є керівником архітектурної майстерні Управління у справах будівництва і архітектури м. Києва. Урядова трибуна на честь Дня перемоги у Києві (1945) стала першою проектною розробкою у повоєнний період — так на творчому шляху А. Добровольського почався тріумфальний період відродження міста. Перед архітекторами було поставлене важке завдання відновлення капітальних споруд за відсутності будівельних матеріалів, техніки та кваліфікованих робітників. За офіційними даними, у Києві під час Другої світової війни було зруйновано багато житлових і громадських будівель, промислових підприємств — загальним обсягом 42%. Крім того, забудова в історичних районах міста велася без дотримання містобудівних і санітарно-технічних правил, таких як розриви між будівлями, влаштування непровітрюваних дворів-колодязів, був відсутній благоустрій та озеленення вулиць, внутрішнє розпланування житлових будинків часто не відповідало сучасним вимогам. Усі ці чинники вплинули на формування нового підходу при реконструкції Києва з повними перебудовою і перепланування будівель.

Нові завдання, що виникли при відновленні Києва, дозволили застосовувати такий творчий метод А. Добровольського як відмова від зовнішньої штукатурки, яка затягувала терміни і підвищувала вартість будівництва, а також погіршувала умови експлуатації будівель. Крім того, було впроваджено у практику будівництва збірні залізобетонні елементи — перемички, балкони, карнизи та інші вироби. Цей підхід втілився при будівництві житлового будинку заводу «Більшовик» на Брест-Литовському шосе (пр. Перемоги, 45) і гуртожитку студентів гірничо-будівельного технікуму на вул. Володимирській, 69-71 (у співавторстві з арх. А. Косенком, В. Гопкало), що був відзначений Державною премією СРСР III ступеня 1951 року [1, С. 32–33]. Обидві будівлі виконані у силікатній цеглі з бетонними деталями (побудовані 1950).

Містобудівні завдання композиційної побудови ансамблів А. Добровольський вирішував при розробці та впровадженні проекту реконструкції Хрещатика і комплексу будівель Інституту фізики АН УРСР.

Комплекс лабораторних, виробничих і житлових будівель Інституту фізики АН УРСР (будівництво 1947–1949 рр.) розроблявся значним колективом під керівництвом А. Добровольського, який був автором головного корпусу та прилеглих до нього лабораторій. Композиційне вирішення комплексу органічно вписано у навколишнє середовище за рахунок відкритих, озеленених дворів. У цій проектній розробці вперше були застосовані керамічні архітектурні деталі

фасадів, вперше для Києва впроваджено освітлювальну арматуру із люмінесцентним світлом, установку кондиціонування повітря. Не залишає архітектор і тему народної української архітектури: в інтер'єрі залу засідань балки перекриття оснащені ліпленням дуже витонченого малюнка, дерев'яні балки перекриття фойє — різьбленням. Фасади будинків виконані ще із застосуванням штукатурки та невеликої кількості ліпних деталей, проте мають значний звис покрівлі.

Відновлення Хрещатика як центральної міської магістралі мало велике значення для Києва з точки зору соціуму і професіоналізму. Архітектурно-містобудівний, адміністративний, культурний центр Києва вимагав ретельного перегляду всіх збережених будівель і тих, що підлягають реконструкції з точки зору нових вимог міської забудови. В результаті Рада Міністрів УРСР 17 вересня 1946 р. постановила узяти за основу проект групи московського архітектора О. Власова. Враховуючи зауваження, зроблені на переглядах, остаточний проект був розроблений за його керівництвом авторським колективом у складі архітекторів А. Добровольського, Б. Приймака, В. Єлізарова, О. Заварова, О. Малиновського.

Детальна розробка проекту реконструкції Хрещатика з прилеглими до нього вулицями зажадало ретельного композиційного опрацювання деталей містобудівного рішення. Розширенню повздовжньої осі головної вулиці Києва перешкоджали придатні для відновлення рештки будівель і складний, рельєф лівої частини вулиці на півдні. Примикання будівель Пасажу до першого на Хрещатику житлового будинку, побудованого після війни, вирішено за допомогою арки і двох несиметричних дворівневих галерей, що композиційно об'єднали торці будинків Пасажу, створивши єдиний ансамбль. Також за допомогою арки вирішено примикання вул. Енгельса (тепер Лютеранська) як внутрішньоквартальний проїзд. Більшість кварталів, що примикають до Хрещатика, зазнали значної реконструкції: знесення окремих будівель дозволило позбутися непровітрюваних дворів-колодязів і створити озеленені двори-сквери. Була змінена ширина Хрещатика — до війни вона становила лише 34 м між червоними лініями, у новому варіанті вона становить 75 м. Поперечний профіль вулиці асиметричний, проїжджа частина має ширину 24 м, тротуари по обидва боки — 14 м. По непарній стороні Хрещатик доповнений бульваром, який відокремлює житлову забудову від проїжджої частини. Саме ця сторона вирішена у декількох рівнях, що враховує особливості рельєфу. Композиційне вирішення лівого боку Хрещатика створює багатоплановість сприйняття ансамблів будівель, з додатковим акцентуванням просторовими розривами по осях примикають вулиця Леніна (нині Богдана Хмельницького),

площа Калініна (нині Майдан Незалежності), площа Ленінського комсомолу (нині Європейська).

У процесі будівництва було вирішено багато складних питань виробництва будівельних матеріалів і механізації будівництва. Перший житловий будинок на Хрещатику побудований за допомогою баштового крана, вперше застосованого у Києві, подальше будівництво багатоповерхових будинків Хрещатика перетворилося на механізований процес на основі поточно-розчленованого методу організації робіт. З ініціативи М. Хрущова, який у 1938–1949 рр. обіймав посаду першого секретаря ЦК КП(б)У, були створені заводи архітектурної і пустотілої кераміки, за впровадження якої в будівництво, а також за розробку технології та організацію масового будівництва А. Добровольський 1950 р. у колективі авторів (О. Власов, А. Жуков, М. Абрамович, І. Семенюк, Н. Бабак, М. Лобанов, Г. Соколов, С. Ничипоренко) був відзначений Державною премією СРСР 2 ступеня [1, С. 28–29] — типові будинки серії 302, розроблені архітектором, були реалізовані у багатьох містах СРСР упродовж 1941–1951 рр. Конструктивна й архітектурно-будівельна кераміка, уперше застосована при реконструкції Хрещатика, знайшла широкий ужиток не тільки в Україні, а й в інших містах СРСР, у тому числі в Москві.

У зв’язку з новою партійною політикою М. Хрущова в галузі архітектури у листопаді 1955 р. почалася боротьба з архітектурними надмірностями. За словами А. Добровольського [3], у цьому сенсі недоліком архітектури Хрещатика були елементи прикрашення, які носили суто декоративний характер, проте надавали головній вулиці парадний, урочистий характер і національну образність.

Завершальним етапом містобудівного ансамблю Хрещатика послужила проектна розробка готелю «Москва» на площі Калініна (нині готель «Україна» на Майдані Незалежності). Проектні розробки цього об’єкта збіглися з поворотним етапом — 1954 р. відбулася Всесоюзна нарада будівельників у Кремлі, результатом котрої було партійне завдання у галузі архітектури та будівництва — індустріалізація будівельних конструкцій та матеріалів для функціонального забезпечення будівель і споруд усіма сучасними зручностями. Місце розташування готелю в одному з найкрасивіших місць міста дозволило розподілити ділянку на три тераси-парки, які спускаються до Хрещатика, що створює додаткову естетику візуального сприйняття будівлі. Верхня тераса, біля входу в будівлю, передбачає під’їзд і стоянку автомобілів, господарське подвір’я, обгороджене літнє кафе, а з боку вул. Інститутської — рекреаційну зону парку та вхід на станцію метрополітену (збудований 1965 р.). Основний вхід у будівлю влаштований через сходи з боку Хрещатика. При будівництві цієї будівлі виникли конструктивні завдання з розробки фундаменту, у

результаті чого вперше була застосована і розроблена збірна залізобетонна опалубка масивних конструкцій фундаментів, що увійшла до його складу. На жаль, на хвилі боротьби з надмірностями в архітектурі теперішній вигляд готелю «Україна» у порівнянні із проектною розробкою був позбавлений увінчуючої башти, що призвело до незавершеності загального образу містобудівної домінанти Хрещатика.

Уперше у практиці київського будівництва А. Добровольським була застосована глазур для покриття керамічних деталей. Фасад житлового будинку письменників на 20 квартир на вул. Червоноармійській, 6 (співавт. арх. О. Малиновський) має зовнішнє облицювання у цеглі сухого пресування і архітектурні деталі з пустотілої глазурованої кераміки. 1953 року той самий прийом був впроваджений при розробці житлових будинків на 84 квартири на вул. Червоноармійській, 48 (кутовий), на 8 квартир на вул. Червоноармійській, 34, і житлового будинку на вул. Горького,12, будинку студентського гуртожитку на вул. Мельникова (співавт. арх. А. Косенко). Цим будівлям було притаманне морфологічне звернення до класичних зразків, яке виявилося в стилістиці українського бароко, з активним застосуванням української орнаментальної пластики та колориту. Завершує цей період приміський вокзал у Києві (співавт. арх. І. Маслєнков) 1954 р. будівництва.

Новим етапом у творчості архітектора стала розробка 1960 р. проекту станції метрополітену «Хрещатик». У цій роботі А. Добровольський продовжив вирішення містобудівного завдання Хрещатика. Ним було виконано дотримання масштабів поруч розташованих будинків і використаний той самий облицювальний матеріал — глазурована керамічна плитка. Місце розташування будівлі визначило її поліфункціональні навантаження: крім транспортного вузла метрополітену тут пропонувалося розмістити ресторан. Об’єм будівлі вирішено у відповідності з новими тенденціями у будівництві, де вперше в Україні застосована нова конструкція монолітної залізобетонної оболонки двоякої кривизни, а внутрішній простір вестибюлів і залів ресторану має яскраво виражені стилістичні риси народного мистецтва України. Розробка станцій метрополітену «Вокзальна» 1960 р. та «Більшовик» 1963 р., кінотеатру «Україна», вул. Архітектора Городецького, 5 (1964, у співавт.) проводиться у тій самій концептуальній інтерпретації сучасного конструктивного вирішення і традиційного українського мистецтва, синтезуючи сучасні архітектурні форми того часу з колірним вирішенням внутрішнього архітектурного простору.

Нові конструктивні й типологічні вимоги до архітектурної форми дали можливість архітекторові творчо проявити себе у новій якості, що можна спостерігати в нових формах споруд аеропорту «Бориспіль», побудованого

1965 р. і Московського моста в Києві (1976 р.), висота пілона якого досягає 116 м.

За словами доньки А. Добровольського Тетяни, народна національна тематика проходить червоною ниткою через усю його творчість. На початку 1970-х років різко підвищився інтерес до національних традицій, і в Києві за спеціальними проектами споруджувалися ресторани, що мають українську стилістику. За проектами А. Добровольського були побудовані «Курені» (Паркова дорога, 4), до ідеї створення якого були покладені українські хати, криті соломою, «Віт¬ряк» (просп. Академіка Глушкова, 11), «Полтава» (Бориспільське шосе). На жаль, сьогодні від цих об'єктів залишилися крихти. Безповоротно втрачені декоративні розписи екстер'єру ресторану «Курені» художниці Є. Миронової, така ж доля чекає і на мозаїку на фасаді ресторану «Вітряк», яку робив В. Зарецький у співавторстві з А. Горською і Б. Плаксієм. Ще сумнішою є доля ресторану «Полтава» — він був знесений, і на його місці побудований новий ресторанний комплекс «Козацький стан». З огляду на архітектурну і художню унікальність цих об'єктів, особливо для Києва, їхню популярність серед киян і гостей міста слід було би докладати зусиль для їх збереження.

Повернення до національних традицій ілюструє проект Будинку художників (вул. Артема, 1/5, 1978 р.), котрий на той час зазнав критики з боку колег, а тепер сприймається як невід'ємна складова ансамблю Львівської площі.

Остання проектна розробка архітектора А. Добровольського, що виконана з урахуванням історичного середовища, — забудова центру с. Небрат-Берестянка в Чернігівській області для переселенців із Чорнобильської зони. Ця робота була визнана кращою спорудою 1987 року.

Аналізуючи творчий здобуток А. Добровольського, можна дійти висновку, що архітектор, маючи на увазі спрямованість на розвиток української культури, інтерпретував методи і прийоми національного мистецтва у стильових рисах архітектурної форми завдяки синтезу мистецтв за умови загальної відповідності тенденціям в архітектурі та будівництві кожного періоду їх розвитку.

Література

1. Архітектура України у державних преміях: 1941–2007 / За заг. ред. М. М. Дьоміна, Н. М. Кондель-Пермінової, А. О. Пучкова [Текст]; Редкол.: М. М. Дьомін (голова), Г. О. Урусов, Т. Г. Друцька та ін. — К.: Центр історико-містобудівних досліджень, 2008. — 364 с.
2. Добровольский А. В. Творческая и научная деятельность: Авторские материалы [Текст] / А. В. Добровольский. — К. : Изд-во Акад. стр-ва и архит.

УССР, 1963. — 30 с.
3. Добровольський А. Насущні завдання житлового будівництва в столиці України [Текст] / А. Добровольський, П. Адріанов, С. Андріанов, В. Бережков, Г. Головко // Архітектура і будівництво. — 1953. — №5. — С. 4–7.
4. Добровольский А. В. Как создавался новый Крещатик [Текст] / А. В. Добровольский, Г. А. Лебедев // Стр-во и архитектура. — 1982. — № 4. — С. 9–11.
5. Добровольский А. В. Принципы застройки Крещатика в Киеве [Текст] / А. В. Добровольский, А. И. Заваров // Архитектура СССР. — 1952. — № 10. — С. 3–7.
6. Добровольский А. Планировка и застройка главной магистрали г. Киева — улицы Крещатик (Научно-техническое совещание работников промышленности, деятелей науки и техники) [Текст] / А. Добровольский, Б. Приймак. — К.: Киев. правда, 1952. — 14 с.
7. Добровольський А. В. Архітектура столиці радянської України [Текст] / А. В. Добровольський, Б. І. Примак, Ю. С. Асєєв // Зодчество України : Зб. — К.: Вид. Акад. архіт. УРСР, 1954. — С. 77–102.
8. Добровольський А.В. Питання планіровки та забудові Києва в світлі сучасних завдань радянського містобудування [Текст] / А. В. Добровольський // Вісник Акад. Будівництва і архітектури УРСР. — 1961. — № 1. — С. 3–6.
9. Громадське обговорення проекту забудови Хрещатику [Текст] // Вісник Академії архітектури Української РСР. — 1949. — № 1. — С. 40–45.
10. Ерофалов Б. Л. Украинский стиль Анатолия Добровольского [Текст] / Борис Ерофалов // А+С. — 2006. — № 2. — С. 22–56.

Аннотация.

Рассмотрены вопросы авторских творческих методов А. Добровольского в архитектурной практике Украины на основе изучения его научных и архитектурно-критических публикаций.

Ключевые слова: Анатолий Добровольский, методы архитектуры, архитектура советской Украины.

Abstract

Questions of copyright creative techniques A. Dobrowolski in the architectural practice of Ukraine on the basis of his scientific studies, architectural and critical publications

Keywords: Anatoly Dobrovolsky, methods, architecture, architecture of Soviet Ukraine

УДК 72.012:72.04(045)

Л. Р. Гнатюк,
канд. арх., доцент
Ю. Е. Кучеренко,
студентка 4-го курсу, кафедра КТД,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

ДИЗАЙН ІНТЕР'ЄРІВ СТАНЦІЙ МЕТРОПОЛІТЕНУ В ІСТОРИЧНОМУ СЕРЕДОВИЩІ КИЄВА ТА ХАРКОВА

Анотація: стаття присвячена дослідженню нових та існуючих станцій київського та харківського метрополітену, їх взаємозв'язку з історичним середовищем, в якій вони запроектовані.

Ключові слова: інтер'єр, станція, метрополітен, історичне середовище.

Постановка проблеми. Проектування сучасних станцій метрополітену є досить важливим в наш час. Але, в свою чергу, дуже важливо, щоб сучасний дизайн станцій був нерозривно пов'язаний з історією міста, де запроектовано метрополітен. Дизайн інтер'єрів нових станцій метрополітену в історичному середовищі повинен перш за все відтворювати історичні особливості культури тієї місцевості, де знаходиться станція.

Аналіз останніх досліджень. Масленков И. Л., Дышло В. И. [1] розглянули та описують архітектурні проекти станцій другої лінії метрополітену Куренівсько-Червоноармійської, відмічають їх характерні риси та архітектурні особливості.

Головко Г. В., Коломиец Н. С. [2] глибоко розглядають та описують наземні станції і підземні споруди першої ділянки метрополітену, а також нові будівельні конструкцій, що забезпечують міцність і довговічність споруд.

Заремба Ф. М., Целиковская Т. А., Марченко М. В. [3] розповідають про Київський метрополітен, про його стан на сьогоднішній день та перспективи розвитку в майбутному. Автори розглядають існуючі та нові станції, що з'єднують центр з околицями столиці, промислові райони з новими житловими масивами та надають архітектурні особливості кожної з станцій.

Кость Козлов [4] описує будівництво першої черги метрополітену, а також подає архітектурні описи станцій. Книгу проілюстровано архівними та сучасними фотографіями, а також картосхемами розвитку метрополітену різних періодів. Проте дані автори не проводять аналізу особливостей формування інтер'єрів метрополітену в історичному середовищі міста.

Формулювання цілей статті. Провести порівняльний аналіз історичного формування та розвитку будівництва київського та харківського

метрополітенів, проаналізувати особливості та засоби композиційного формування інтер'єрів метрополітену в історичному середовищі міста.

Виклад основного матеріалу. На даний момент Київ та Харків є мегаполісами, в житті яких особливу роль відіграє громадський транспорт, метрополітен, ефективність роботи якого суттєво впливає на ритм та комфортність проживання у місті.

Київ неможливо уявити без метро – базового виду громадського транспорту столиці. На його долю припадає близько 60% загального обсягу міських пасажирських перевезень. Більш як півстоліття метро залишається єдиним транспортом, що може забезпечити безперебійне з'єднання віддалених частин міста з його центром, державними установами, підприємствами, вокзалами.

Рис. 1. Золоті Ворота, пам`ятник архітектури часів Київської Русі

Рис. 2. Нижній зал станції метро «Золоті Ворота

Рис. 3. Середній проміжний зал станції «Золоті Ворота»

Київський метрополітен справедливо вважається символом та окрасою столиці, адже його станції є об'єктами архітектурного та культурного надбання, а три з них – «Вокзальна», «Хрещатик» та «Арсенальна» є пам'ятниками архітектури, станція «Золоті Ворота» зайняла 11 місце в рейтингу

найкрасивіших станцій світу. Список 15 найкрасивіших станцій метро у світі складено туристичним виданням «Bootsnall». Вона привертає увагу своїм вишуканим і оригінальним оформленням, вражаючи своєю витонченою красою. Це 29-та станція по рахунку була відкрита в 1989 році.

Назву станція отримала на честь історичної пам'ятки початку XI століття Золотих воріт, які розташовані на високому пагорбі центру міста поряд із станцією. Це станція глибокого закладення, має три підземних зали – середній проміжний і два зали з посадочними платформами, два ескалатори.

Розповідаючи про цю станцію, варто відійти від сухого енциклопедичного стилю, бо вона, разом із неокласичними інтер'єрами станцій першої черги, є, без упереджень, одним із символів київського метро. Дуже часто багато хто з гостей столиці не вірить, що «Золоті ворота» відкрита лише два десятиріччя тому.

Авторський колектив, у який увійшли легендарні Жежеріни, утворився в результаті перемоги у конкурсі київських архітекторів. Початковий проект станції, запропонований до початку конкурсу, являв собою достатньо стриману, утилітарну станцію, виконану у білих тонах. Проте, в силу розуміння слабкості такого рішення для станції такого значення, до чого додалися деякі політичні причини, проект було створено з нуля практично за два тижні, явивши алюзію на храмову архітектуру Київської Русі.

Було збільшено висоту центрального залу станції, замість пілонів – використано порівняно невисокі циліндричні потужні колони, які облицювали білим мармуром. Із такого ж мармуру зроблено лекальні капітелі. Біла стеля центрального залу розділена діаметральними мозаїчними смугами зі смальти із цегляними розшивками. У просвітах між смугами встановлено бронзові дворівневі люстри(автор – М. Ралко) із 12 світловими групами у кожній, вкриті орнаментами.

Нижній зал з посадковими платформами розділений двома рядами колон, облицьовані білим мармуром. Інтер'єр залу оформлений в стилі білокам'яних князівських палат часів Київської Русі. Білий звід центрального залу розділений діаметральними мозаїчними смугами з смальти з цегляними розшивки. У просвітах між смугами встановлені бронзових люстри з 12 світловими групами в кожній, вкриті орнаментами. Склепіння між мармуровими колонами прикрашені мозаїчними зображеннями князів Київської Русі (починаючи від засновників Києва: Кия, Щека, Хорива та їх сестри Либідь), церков Києва і складних стародавніх орнаментів. Жодна з цих смальтових мозаїк не повторюється.

Якщо слідувати від арки до арки, можна простежити в хронологічному порядку становлення Київської держави від XI до XIII століття. Під кожним

зображенням викладений напис. Таким чином, якщо ввійти на станцію метро «Золоті Ворота» з вулиці і пройти по платформі за ходом годинникової стрілки (спочатку лівою стороною вперед, а потім правою назад), заглядаючи у арки, то можна простежити історію давнього Києва.

Колійні стіни платформ облицьовані комбінованими елементами з біло-жовтого мармуру, а назви станції, розміщені на них, зроблені з металевих літер з ухилом у давньоруський стиль. З боку платформи над капітелями колон зроблені круглі цегляні вставки, у яких розміщено світильники-канделябри, у тому ж стилі, як і люстри центрального залу.

Стіни проходу до обох ескалаторів облицьовано білим мармуром із цегляними розшивками, на правій стіні з боку виходу у місто – бронзова табличка про відкриття станції та авторський колектив. Над ескалаторними порталами – мозаїчні панно, підсвічуванні малими світильниками.

Проміжний міжмаршевий ескалаторний зал має циліндричну форму. Стіни залу – мармурові із цегляними розшивками, у яких зроблено ніші, пари яких чергуються із кованими вентиляційними решітками. Решітки підсвічені кованими канделябрами, які створюють приглушене освітлення. Карниз куполу залу зроблено із цегли із широко мозаїчною стрічкою.

Піднявшись вище, по другому маршу ескалатора, ви опинитесь у наземному вестибюлі, який розташовано у Золотоворітському проїзді. Всередині це – великий прямокутне приміщення, центральну точку якого займає вихід ескалаторного нахилу. Вестибюль прибудовано до існуючого старого будинку, тому, вийшовши на вулицю, ви опинитесь у центрі кварталу верхнього міста, прямо біля Золотих воріт – одного з найвідоміших пам’ятників Києва. Архітектори не помилились – цілісне враження від станції плавно стає враженням від міста, не розриваючись.

Станція «Золоті Ворота» є яскравим прикладом формування художнього образу станції, який нерозривно пов’язаний з історичним середовищем міста. використання певних декоративних елементів, що підкреслюють історичні особливості місцевості, де знаходиться станція.

Харківський метрополітен один з наймолодших в країні, відокремлений від часу проектування перших київських станцій двадцятьма роками. Це дозволяє простежити, як в даному випадку вирішувалися завдання створення архітектурного образу, національної своєрідності, єдності всього комплексу і його зв'язки з містом.

Порівняльний аналіз архітектурних рішень станцій Київського і Харківського метро особливо показовий у зв'язку з тим, що метрополітен у Києві — третій в колишньому СРСР, початок будівництва якого відноситься до середини 1950-х років. Його перші станції створювалися під впливом

класичних зразків архітектури метро Москви і Ленінграда того часу. Перед київськими архітекторами стояло завдання, спираючись на досвід, накопичений метробудівцями Москви і Ленінграда, створити перший метрополітен у союзній республіці. У зв'язку з цим, вперше гостро ставилася проблема про міру співвідношення національних та інтернаціональних факторів в архітектурі метро, про засоби формування самобутнього образу станцій. Це завдання ускладнювалася тим, що час проектування і будівництва перших київських станцій збіглося з періодом творчої перебудови радянської архітектури, коли тільки починала вимальовуватися подальша спрямованість її розвитку.

Показовим видається аналіз впливу на формування архітектурного вигляду метрополітенів різних містобудівних структур і традиційних архітектурно-композиційних прийомів, характерних для Києва і Харкова, зумовлених як соціально-економічними факторами, так і особливостями топографії, рельєфу, наявністю великої річки. Істотні відмінності в архітектурно-художньому образі міст пов'язані також зі значною різницею їхнього віку. Тим більший інтерес представляє зіставлення архітектурних рішень метрополітенів Києва і Харкова в їх ув'язці з міськими ансамблями.

Дослідження взаємодії метрополітену з архітектурою міста становить особливий інтерес у зв'язку з широкою розгалуженістю цього комплексу споруд. Система метрополітену в своєму розвиненому варіанті охоплює практично все місто, надаючи єдині про свій рід можливості для складання ансамблю, сфера впливу якого поширюється на структуру і забудову міста в цілому. Таким чином, виникає специфічне "подвійне" взаємодія станції з конкретною ділянкою і всього комплексу з архітектурним середовищем міста.

На даному етапі відбувається процес перетворення метрополітенів Києва і Харкова в розвинені, складні транспортні системи – розширюється мережа їх ліній, існуючі лінії подовжуються, виходячи далеко за межі традиційних центрів. У цих умовах особливо важливо послідовно проводити принцип ансамблевого підходу до архітектури метро, що сприятиме збагаченню архітектурного образу самого метрополітену та всього міста**.**

На підставі розглянутих прикладів взаємодії архітектури метро з іншими підземними та наземними спорудами можна стверджувати, що в Києві ведуться значні за обсягом і плідні роботи, спрямовані на пошук найбільш раціональних рішень у використанні підземного простору міста. У більшості випадків підземні споруди проектуються з безпосереднім примиканням або зручним зв'язком зі станціями метро, які, у свою чергу, замислюються і вирішуються як частина багатофункціональних міських наземно-підземних комплексів. Це, безумовно, буде накладати відбиток на рішення та сприйняття станцій метрополітену. Розглянуті як органічна складова частина багаторівневих

комплексів, станції метро є невід'ємним елементом архітектури міста в цілому, що формує поряд з іншими факторами його вигляд.

Створення повноцінних архітектурних творів, споруд метрополітену, вимагає врахування всього різноманіття факторів, що діють в цій області. Тому можна стверджувати, що взаємний обмін позитивними результатами, досягнутими у розвитку основних тенденцій розвитку архітектури метро Києва та Харкова, призведе до збагачення їх вигляду, до створення емоційно насичених образних рішень, пройнятих національними традиціями, до формування справжнього архітектурного ансамблю метрополітену.

Висновки. Аналіз архітектурних рішень Київського та Харківського метрополітенів свідчать, що значний вплив на їх створення надали регіональні фактори. Цей вплив став настільки сильним, що визначило собою не тільки вигляд окремих станцій, а й архітектурно-образний устрій всіх споруд в цілому, а також формування тих чи інших провідних тенденцій у розвитку архітектури розглянутих метрополітенів.

Література

1. Головко Г. В., Коломиец Н. С., Киевский метрополитен. — К.: Государственное издательство литературы по строительству и архитектуре УССР, 1963. — 40 с.

2. Заремба Ф. М., Целиковская Т. А., Марченко М. В. Киевский метрополитен. — Изд. 2-е. — К.: Будівельник, 1980. — 168 с.

3. Кость Козлов. Київський метрополітен. – К.: Варто, 2011. — 256с.

4. Масленков И. Л., Дышло В. И. Новая линия киевского метро. К.: Строительство и архитектура. — 1971. — 19 с.

5. Харьковский метрополитен: Очерк. К.: Будівельник, 1977. — 101с.

Аннотация

Данная статья посвящена исследованию новых и существующих станций киевского и харьковского метрополитена, их взаимосвязи с исторической средой, в которой они запроектированы.

Ключевые слова: интерьер, станция, метрополитен, историческая среда.

Abstract

This article is devoted to the study of new and existing stations in Kiev and Kharkov subway, their relationship to the historical environment in which they are designed.

Keywords: interior, station, subway, historical environment.

УДК 721

Г. Ю. Мельник
Аспірант кафедри Основ архітектури та АП КНУБА

ПЕРЕДУМОВИ РОЗВИТКУ КІНЕТИКИ У СВІТОВІЙ АРХІТЕКТУРІ ТА МИСТЕЦТВІ

Анотація: в статті коротко описується період становлення та розвитку «кінетики» як авангардного напрямку у світовому мистецтві та архітектурі. Аналіз світового досвіду попередників, що вивчали кінетичне мистецтво.

Ключові слова: кінетика, кінетизм, кінетичне мистецтво, авангард.

Постановка проблеми. Будь-яке мистецтво, на зразок живого організму, зазнає на шляху свого існування як еволюційні стрибки так і періоди повної пасивності розвитку. Розвиток кінетичної архітектури мав свої історичні етапи. Перші кінетичні об'єкти почали з'являтися ще у Стародавньому світі, але вони мали скоріше інженерну складову ніж художньо-естетичну. Аналіз світового досвіду дасть можливість виявити потенціал кінетичного мистецтва та його подальший вплив у світову практику архітектури. Попередниками кінетики в архітектурі були як архітектори так і інженери, митці. Кожен із них у свій час підводив кінетику як вид мистецтва до того, що ми маємо на даний момент, а це широке різноманіття ідей, що можуть бути втілені в сучасній архітектурі, які мають бути проаналізовані та впорядковані в єдину систему.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Останні роботи присвячені історичному розвитку кінетики як виду мистецтва належать: Саприкиній Н.А. «Основы динамического формообразования в архитектуре» (2005р.), Addis B., в роботі «3000 Years of Design Engineering and Construction.» (2006р.), Taddei M., та Zanon Ed. з роботою «Leonardo's Machines. Da Vinci's Inventions» (2007р). В цих роботах було проаналізовано окремі історичні факти виявлення кінетики в світовій практиці.

В 2009 році в роботі «Формоутворення та мобільність конструкції», на здобуття кандидата архітектури аспірантом Університата «Арістотеля» в Афінах, Константіном Огрінісом, було викладено ряд досліджень, що направлені на розкриття більш широкого спектру історичних фактів, які підтверджують виникнення кінетики як окремого виду мистецтва.

Ціль статті. Ціллю статті є аналіз та визначення історичних етапів виникнення та розвитку кінетики як окремого виду мистецтва.

Виклад основного матеріалу.

Інженери-винахідники. Кінетичні можливості з найдавніших часів існували у вигляді театральної механіки. «Deus ex machina» в перекладі з грецького – «Бог з машини», так що в театральній сценографії це була швидше традиція. Театр, який влаштував за всіма законами кібернетики.

Герон Олександрійський набагато перевершив всі сучасні потуги кінетистів: він першим створив механічний театр маріонеток, автоматичні декорації, першим почав створювати програмовані пристрої, застосовуючи вал з штирками з намотаною на нього мотузкою. «Еоліпіл» Герона - куля, що обертається силою струменів водяної пари (Рис.1), і водяний орган. [1]

Леонардо да Вінчі. Для цього винахідника кінетизм - не стільки винахідництво, скільки гра. Леонардо да Вінчі заради заробітку чимало часу присвятив улаштуванню свят у правителя Мілану Людовіко Сфорца . «Спочатку герцог узяв його в якості організатора придворних свят, для яких Леонардо да Вінчі придумував не тільки маски і костюми, але і механічні «чудеса».[2]

У период Барокко не тільки в театрі і святах, але й у прикладних мистецтвах з‘являються кінетичні елементи. Наприклад кажучи про «еолову арфу», флюгер і вітро-вертушку не відрізниш від сучасного кінетичного мистецтва. Підстрижені у вигляді людей, звірів, ваз, кущі та дерева - найхарактерніші для бароко курйози, такі ж, як жартівливі фонтани («Вертушки»), «таємні» лабіринти, обманні перспективні картини, створювались різні ілюзію продовження алей або відкривання видів на природу, села, будови і т.п.

Нажаль з періоду Барокко до кінця XIX ст. суттєвих кінетичних винаходів не було, що могли б привернути увагу, тому новий період у розвитку кінетики співпадає з початком НТП у XIX ст.

У XX столітті не вичерпувалися спроби возз'єднати час і простір за рахунок створення якихось «переходів від простору до часу», до чого і спонукав футуризм. Після 1920 року конструктивістским гаслом було «ми оголошуємо непримиренну війну мистецтву». Потрібні були нові форми, несумістні із буржуазним ринком, і їх активно шукали.

Митці-скульптори.

Наум Габо одним з перших застосував ідеї кінетізму у скульптурі. Винахідник революційного методу в скульптурі, Габо взагалі відмовився від «маси». Конструктивний «обсяг» він будує з пересічних площин, які активно грають світлотінню і «вбирають простір», як стільники або «картковий будиночок». Ряд скульптур у нього нагадують дитячі розкладні книжки-іграшки. (Рис. 2)

В 1918-1919 роках у проектах скульптур І. Клюні, на перших виставках конструктивістів тих же років фігурували унікальні конструкції **А.Родченко і К. Йогансона.** (Рис. 3)[4]

Инженери та архітектори.

Для епохи післяреволюційного десятиліття були характерні об'ємні декоративні побудови, нерідко з елементами кінетизму вони використовувалися при оформленні кварталів і марш-ходів у дні свят, для агітаційних поїздів, трамваїв, пароплавів і т.п. В цілому вся історія проектування і художнього оформлення радянських масових святкувань, парадів і демонстрацій - це значна і по колишньому майже невідома частина історії кінетичного мистецтва.

У Росії ідеї подібного роду пов'язані перш за ім'ям В. Татліна, **Володимир Татлін** створив модель пам'ятника вежі III Інтернаціоналу (1919) – першого кінетичного об'єкта в архітектурі. (Рис.5)

Оформлення виставок такими діячами, як **Ель Лисицький, Н.М. Суетин** - це просто набір зразків кінетичних прийомів свого часу. Ось, наприклад, кілька програмних, дотепно і дуже простих кінетичних конструкцій Ель Лисицького. Легко уявити собі ліфт на «Трибуні Леніна», де крутяться конвеєрно, два обертових зустрічних конуса.[4]

Тривимірні установки-панорами з використанням світлотехніки і рухомих елементів, якими в середині 1930-х починає займатися Ель Лисицький, вони були скоріше авангардними відкриттями, ніж просто виставковими установками. (Рис.4)

Тодішні театральні і агітмассові установки і конструкції передбачають настільки поширене нині поняття «інсталяції». Кінетичні проекти модерністів на масових святах і в театрі Мейєрхольда увійшли не тільки в історію театру, але й в історію кінетичного мистецтва.

В цей же час тривимірними установками з використанням світло-техніки, рухомих елементів і панорам починає займатися цілий ряд художників і дизайнерів. Але мова не тільки про художників у звичайному розумінні.

К. Мельников проект пам'ятника Колумбу та конкурсний проект на розробку отделения «Главпочтампа» ще один яскравий приклад кінетичної архітектури. Вплив на послідуючі етапи в історії дизайну та архітектури виявилося просто гігантським. (Рис.5)

Тогочасне мистецтво було фоном тогочасного життя і ніхто не надавав йому «ринкового» звучання, тим більше спробувати патентувати винаходи, та й навряд чи воно могло б взагалі виникнути на «ринку» та зацікавити когось насправді. Таке мистецтво цілком органічно виглядало навіть багато десятиліть потому, в 1960-ті пізніше.[3] Таке мистецтво цілком органічно виглядало навіть багато десятиліть потому, в 1960-ті та пізніше.[3]

Рис.1. Еоліпіл Герона – парова турбіна

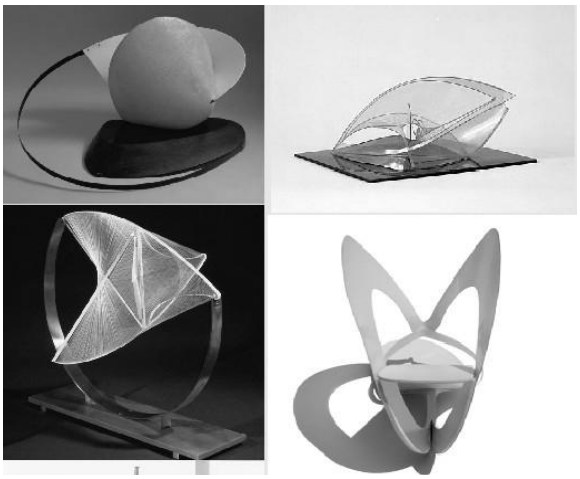

Рис.2 . Наум Габо. Кінетичні та близькі до них композиції.

Рис. 3. А. Родченко, Мобілі

Рис. 4. Кінетична конструкція і установка

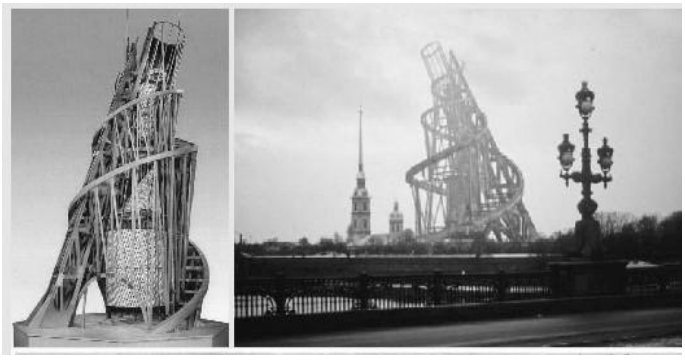

а

б

Рис. 5. Кінетичні гіганти: В. Татлін (а), К. Мельников (б)

Висновок. Кінетиче архітектура та мистецтво це нове, але в той же час добре забуте старе поняття в архітектурній практиці. Зародження напрямку в світовій історії відбувалось хвилеподібно та з великими розривами в хронології. Справжні, сер'йозні натяки на кінетичну архітектуру в архітектурі з'являються лише у XX ст. Тоді ж з'являються ідеї, які переважно використовувались в дизайні, в архітектурі, переважно, ці ідеї є результатом прагнення тогочасної творчої людини до чогось нового наперекір часу.

Бібліографія

1. Стаття, Античная автоматика[Електронний ресурс] / авт.. Галина Сиднева http://www.vseprokosmos.ru/tehn14.html

2. Журнал «Машина времени», рубрика «Если бы» / авт..Михайло Попов http://www.mirf.ru/Articles/art833.htm

3. Кинетическая архітектура: back to the 20ties [Електронний ресурс] http://k-melnikov.livejournal.com/8033.html

4. Энциклопедия Кругосвет / Универсальная научно-популярная онлайн-энциклопедия/ розділ «искусство и культура» [Електронний ресурс]http://www.krugosvet.ru/enc/kultura_i_obrazovanie/izobrazitelnoe_iskusstvo/AVANGARD_RUSSKI.html

5. Сапрыкина Н.А. Основы динамического формообразования в архитектуре: учебник для вузов. / Н.А. Сапрыкина. - М.: Архитектура-С, 2005. - 312 с.

6. Addis, B. Building: 3000 Years of Design Engineering and Construction. London; 2007. New York, NY: Phaidon, 47.

Аннотация

В статье кратко описывается период становления и развития «кинетики» как авангардного направления в мировом искусстве и архитектуре. Анализ мирового опыта предшественников, изучавших кинетическое искусство.

Ключевые слова: кинетика, кинетизм, кинетическое искусство, авангард.

Abstract

In article briefly opysыvaetsya period Formation and Development of "kinetic" as avantgarde direction in an direction of Arts and Architecture. Analysis of peace experience predecessors, studied of kynetycheskoe art.

Keywords: kinetic, kinetism, kinetic art, avantgarde.

УДК 338.483.12:712.253

З. С. Нагаева
Д. арх., проф.
Д. А. Половникова
студент Национальной академии природоохранного и курортного строительства кафедра градостроительства

ПРОДВИЖЕНИЕ БРЕНДА КРЫМА, КАК КУРОРТНО-РАЗВЛЕКАТЕЛЬНОЙ ЗОНЫ

Аннотация: в данной статье проведен анализ одного из направлений мировой индустрии туризма и перспективы его развития. Рассмотрены наиболее интересные и оригинальные тематические парки мира. Выявлены и обоснованы предложения и рекомендации по созданию на территории Крыма разнообразных тематических парков необычной концепции, способствующих не только отдыху, но и познанию культуры региона.

Ключевые слова: курорт, туризм, развлечение, тематический парк, концепция.

Постановка проблемы. В настоящее время индустрия туризма в мире является одной из наиболее динамично развивающихся сфер в международной торговле услугами. По прогнозам ВТО, в XXI веке ожидается туристский бум во всем мире: число путешествующих в мире к 2020 году возрастет до 1,6 млрд. человек в год, что означает увеличение количества туристов в 2,4 раза по сравнению с 2000 годом. При этом доходы от туризма, достигшие в 2010 году отметки 1550 млрд. долларов США и превысившие уровень 2000 года в 3,3 раза, к 2020 году составят 2000 млрд. долларов США.[1]

Крым является одним из активно развивающихся регионов в туристической сфере, приобретающий уровень международного курорта.[3] Ежегодно автономию посещает более 5 млн. туристов и с каждым годом этот показатель растет. Согласно данным курортно – информационного центра АРК, в 2012 году полуостров посетило 6 миллионов 70 тысяч туристов.[2]
Основным доходом от курортов являются товары и услуги, потребляемые туристами на территории Крыма, только их увеличение и разнообразие выбора, а также диверсификация туристского продукта и поиск новых туристских направлений, смогут увеличить долю курортной отрасли в бюджете автономии.

Актуальность. Роль тематических парков в развитии международного туризма с каждым годом возрастает. Данная тенденция прослеживается на примере самых посещаемых тематических парков мира и в прогнозах

всемирной туристической организации, определяющих тематический туризм, как один из самых перспективных направлений и видов туризма XXI столетия. Тематические парки являются актуальным приоритетом развития туризма и для Крыма, так как данная сфера развлечений в настоящее время полностью отсутствует на полуострове. Продвижение бренда Крыма, как курортно – развлекательной зоны, повысит интерес к региону и будет способствовать увеличению потока туристов, вследствие чего, доходы от туристской отрасли в бюджете автономии вырастут.

Новизна исследования. В прогнозе развития туристских направлений, на конференции ВТО в Лиссабоне по результатам исследования «Tourism 2020 Vision» были определены самые перспективные направления и виды туризма XXI столетия. Наиболее популярными видами туризма к 2020 г. станут: приключенческий, экологический, культурно-познавательный, тематический (вид туризма, предусматривающий повышенный интерес к конкретному явлению, например к климатическим условиям данной местности или тематических парков, как мест отдыха), а также круизы.[1]

В результате изучения проблемы развития туризма на современно этапе можно сделать вывод, что туризм в новом тысячелетии станет важным фактором развития человечества в целом и мировой экономики в частности.

В соответствии с положением дел, исследование приобретает новизну и значимость, т.к. формирование тематических парков в Крыму до настоящего времени не рассматривалось.

Цель и задачи исследования. Целью статьи является рассмотрение проблемы формирования Автономной Республики Крым, как курортно-развлекательной зоны, с точки зрения тематического туризма, и дать предложения по созданию тематических парков в Крыму.

Задачами исследования являются: анализ мирового опыта, в сфере развлекательного туризма, на примере тематических парков; анализ развлекательного туризма в Крыму; дать предложения и рекомендации по созданию тематических парков на территории полуострова.

Методика исследования. Методика исследования включает научный анализ и систематизацию полученных данных. Исследование построено путем изучения и систематизации литературных источников, интернет-ресурсов, анализа мирового опыта, в сфере развлекательного туризма, на примере тематических парков.

Основная часть. Любой туристской поездке присущи развлечения. Отдых в сочетании с развлечениями преобладает среди других целей путешествий и формирует наиболее массовые туристские потоки в мире. Центрами развлечений все чаще становятся курортные районы. Всемирно известными центрами развлекательного туризма являются города-курорты Майами (США), Монте-Карло (Монако), Сан-Диего (США). Особое место в мировой индустрии развлечений занимают тематические парки. В последнее время они составили серьёзную конкуренцию традиционным дестинациям с большим количеством историко-культурных достопримечательностей.

Тематический парк – это собирательный термин, описывающий некоторое количество аттракционов и других видов развлечений, размещённых на одной территории. Тематический парк может быть представителем типичной постмодернистской архитектуры.

Придание Крыму, статуса курортно-развлекательной зоны является приоритетным направлением в развитии региона. Прежде чем давать рекомендации и выдвигать идеи по созданию тематических парков на полуострове, необходимо проанализировать мировой опыт в данной сфере и подробно рассмотреть наиболее интересные и оригинальные концепции тематических парков мира.

В соответствии с данными инвестиционного портала АРК, в конце 2012 года, в Бахчисарайском районе началось строительство масштабного тематического парка развлечений, на основе 4D технологий «Диноленд», в будущем не уступающего «Диснейленду.[3] В связи с этим фактом, потребность в создании аналогичного крупного комплексного тематического парка развлечений под открытым небом отсутствует. При этом усиливается актуальность создания крупного крытого парка, функционирующего круглый год, а также создание узкопрофильных тематических парков для отдельных возрастных и социальных категорий посетителей.

В числе тематических парков развлечений - «Феррари Ворлд» (анг. Ferrari World – «Мир Феррари») – самый большой в мире тематический парк развлечений, расположенный, в основном, в закрытом помещении. В парке представлена самая большая в мире галерея автомобилей Феррари, много специальных аттракционов, гоночные трассы, выставочные павильоны, школа вождения для детей, кинотеатры и многое другое.[4]

Рис. 1,2 «Феррари Ворлд» в Абу-Даби, ОАЭ

Рис.3, 4 «Футуроскоп» в регионе Пуату – Шаранта, Франция

«Футуроскоп» (анг. Futuroscope) – французский тематический парк, в котором собраны все новейшие достижения аудиовизуальных, кинематографических и мультимедийных технологий. [4]

Рис.5 «Леголенд» в Германии

Рис.6 «Леголенд» в Дании

«Леголенд» (анг. Legoland – «Страна ЛЕГО») – группа детских тематических парков развлечений, практически полностью построенный из конструктора «LEGO». Сегодня в мире существует шесть «Леголендов». [4]

Рис. 7, 8 «Волшебный Мир Гарри Поттера» в Орландо, США

«Волшебный Мир Гарри Поттера» (анг. Wizarding World of Harry Potter) - тематический парк развлечений для всех поклонников юного волшебника Гарри Поттера.[4]

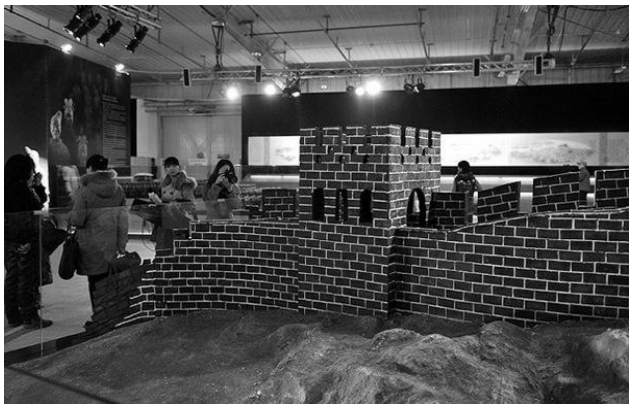

Рис.9,10 «Шоколадная страна чудес» в Шанхае, Китай

«Шоколадная страна чудес» (анг. World Chocolate Wonderland) – новый уникальный передвижной тематический парк в Китае, созданный полностью из шоколада.[4]

Расширяется сеть тематических парков в других регионах и странах мира. Одновременно возникают новые типы тематических парков, более разнообразной становится их тематика. Все это свидетельствует о подъеме паркового дела и мировой индустрии туризма в целом.

В настоящее время в АРК не существует ни одного тематического парка развлечений, что является необходимым для крупного курортного региона,

стремящегося к мировым стандартам. Единственным объектом, приближенно похожим на тематический парк, можно считать миниатюрный парк, открытый в 2012 году в г. Алуште, «Крым в миниатюре». Алуштинский парк миниатюр имеет небольшую площадь и масштаб представленных объектов.

Крым имеет все возможности по созданию имиджа не только «Всесоюзной здравницы», но и курортно-развлекательного центра. На территории полуострова есть все условия для создания тематических парков любой концепции, соответствующих международному уровню. Возможно внедрение сетевых брендовых парков, развивающихся и распространяющихся по всему миру, таких как «Леголенд» и «Диснейленд», однако, они уже не имеют своей индивидуальной особенности, так как являются стандартными и не выражают колорит той местности, в которой расположены. Богатая многовековая история полуострова открывает неограниченные возможности по созданию разнообразных тематических парков необычной концепции, способствующих не только отдыху, но и познанию культуры региона.

ВЫВОДЫ:

1. Роль тематических парков в развитии международного туризма с каждым годом возрастает. Данная тенденция прослеживается на примере самых посещаемых тематических парков мира и в прогнозах ВТО, определяющих тематический туризм, как один из самых перспективных направлений и видов туризма XXI столетия.

2. В настоящее время развлечения превратились в мировую индустрию с огромными, быстро растущими доходами. Если раньше турпродукты в основном были неспециализированные, то сейчас и в будущем туристский продукт должен соответствовать тенденции развития туристского спроса. В этих целях во многих странах создаются новые концепции для привлечения туристов. Здесь немалую роль играет применение тематических парков отдыха в качестве туристского продукта внутреннего и международного туризма.

3. Крым, как регион, поднимающийся на уровень международного курорта, должен соответствовать общей тенденции поляризации туристских предпочтений, тем самым укрепляя позиции массового туризма и развивая индивидуальный и специализированный туризм. Тематические парки являются актуальным приоритетом развития туризма в регионе, так как данная сфера развлечений в настоящее время полностью отсутствует на полуострове. Придание Крыму статуса курортно – развлекательного центра, привлечет большее количество отдыхающих, в особенности молодежи, что впоследствии повлияет на развитие молодежного туризма, и тем самым увеличит доходы от туристской отрасли в бюджете автономии.

4. Возможно создание следующих тематических парков в Крыму:

1. Парк по мотивам сказок или мультфильмов стран народов СНГ.
2. Литературный парк.
3. Этнографический парк.
4. Крытый автопарк ретро-автомобилей.
5. Тематический парк нанотехнологий.
6. Тематический парк для девочек или мальчиков.

Список литературы

1. Прогнозы развития мирового туризма. [Электронный ресурс]. Вокруг Света – туристический сайт о странах Европы. - Режим доступа к статье: http://vokrug-sveta.com.ua/kifiyak-prognozy-razvitiya-mirovogo-tyrisma

2. В Крыму подсчитали количество туристов за год. Информагенство ГолосUA. [Электронный ресурс]. - Режим доступа к статье: http://ru.golos.ua/ekonomika/12_12_15_v_kryimu_podschitali_kolichestvo_turistov_za_god

3. Тематический парк приключений «Диноленд». Инвестиционный портал АРК Invest-crimea.gov.ua [Электронный ресурс]. - Режим доступа к статье: http://www.invest-crimea.gov.ua/show_content.php?alias=dino&mid=169

4. Тематические парки мира. Фоторепортаж. [Электронный ресурс]. Интернет сайт Relaxic.net - Режим доступа к статье: http://relaxic.net/tag/тематические-парки-мира/

Анотація

У даній статті проведено аналіз проблеми світової індустрії туризму та перспективи його розвитку. Вивчена туристична галузь Криму, характерні риси, тенденції і напрямки розвитку. Розглянуто найбільш цікаві та оригінальні тематичні парки світу. Виявлено та обгрунтовано пропозиції та рекомендації щодо створення на території Криму різноманітних тематичних парків незвичайної концепції, що сприяють не тільки відпочинку, але й пізнання культури регіону.

Ключові слова: курорт, туризм, розвага, тематичний парк, концепція.

Abstract

This article analyzes the problems of the global tourism industry and its development prospects. Studied the tourism industry of the Crimea, the characteristics, trends and development directions. Considered the most interesting and original theme parks around the world. Established and developed proposals and recommendations for the creation of the territory of Crimea varied theme parks unusual concept, contributing not only recreation, but also the knowledge of the region's culture.

Keywords: resort, tourism, entertainment, theme park, concept.

УДК 72.013

Г.А. Негай,
кандидат архітектури,
доцент кафедри основ архітектури,
Полтавський національний технічний
університет імені Юрія Кондратюка

РОЗМІРНА СТРУКТУРА АРХІТЕКТУРНОЇ ФОРМИ

Анотація: у статті розглянута проблема визначення елементів розмірної структури для аналізу і співрозмірності та гармонізації архітектурної форми. Дана проблема постала у зв'язку з переходом на комп'ютерне проектування, яке вимагає однозначності й обгрунтованності її з точки зору візуального сприйняття і оцінки гармонійності архітектурної форми. Запропоновано концепцію структурно-рівневої диференціації архітектурної форми та визначення її розмірної структури в межах полів толерантності.

Ключові слова: співрозмірність, гармонія, розмірна структура, поле толерантності, структурні рівні.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями.

Актуальність даної теми обумовлена неоднозначністю вибору елементів розмірної структури різними дослідниками та архітекторами-проектувальниками для виявлення пропорційних зв'язків та гармонізації архітектурної форми. Одні дослідники шукають (і знаходять!) гармонію у геометричних схемах побудови архітектурної форми (рис. 1), інші вбачають її в раціональних й ірраціональних відношеннях величин, взятих в осях колон,а треті – у паралельності та перпендикулярності діагоналей деяких структурних частин фасадів будівель, що відображає рівність відношень елементів розмірної структури фасадних композицій (рис. 2).

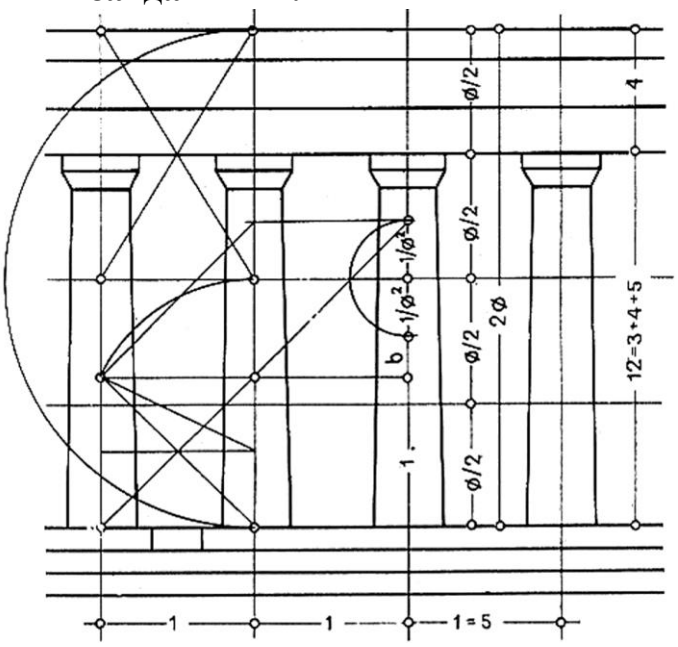

Рис. 1. Геометричні побудови колонади Парфенона [7, с. 45]

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми.

Найбільшої уваги визначенню розмірно-просторової структури архітектурних пам'яток присвятив И. Шевелев [1].

Він скрупульозно виміряв розмірну структуру шести храмів Київської Русі, починаючи з Успенської церкви Єлецького монастиря у Чернігові й Успенської церкви Києво-Печерської лаври та закінчуючи Вознесенською церквою у Коломенському під Москвою. Вимірювання проводилось древньо-руською системою мір. Визначення елементів розмірної структури проводилось таким чином, щоб їх співвідношення відповідали ірраціональним значенням $\sqrt{2}$ або $2:\sqrt{5}$ та $\sqrt{5}:2$. На цьому базується гіпотеза автора книги щодо побудови розмірної структури древньоруськими майстрами як Єлецької церкви, так і Великої Печерської церкви. Не будемо заглиблюватись у «секрети» визначення розмірної структури будівничих Київської Русі. Відзначимо тільки, що деякі елементи (розміри), які не вписувались у концепцію автора, наприклад, висота та діаметр барабана Великої Печерської церкви, випали із системи співвідношень, а деякі різноякісні частини, такі, як висота барабана та висота купола до шелиги, враховувались як один елемент розмірної структури. Ми наголошуємо на цьому, тому що у наступному розділі И. Шевелев висловлює дві суперечливі тези. Перша: «Но, поскольку содержанием пропорции является прежде всего соответствие конструктивно-строительных единиц (строительные изделия) целому, между творческим методом и строительными элементами должно быть восстановлено соответствие» [1, с.140-141]. Тобто, йдеться про чисто конструктивний підхід до визначення розмірної структури, який і використовується И. Шевелевим при аналізі співрозмірності фасаду Парфенона (рис. 3). Друга: «Для зрения линейный контур и цвет – такие же параметры объекта, как и размеры. Гармония – интегральное качество восприятия, и без взаимного соответствия параметров, ответственных за контуры, цвет и размерную структуру, гармонии не возникает. Расшифровка любой из сторон

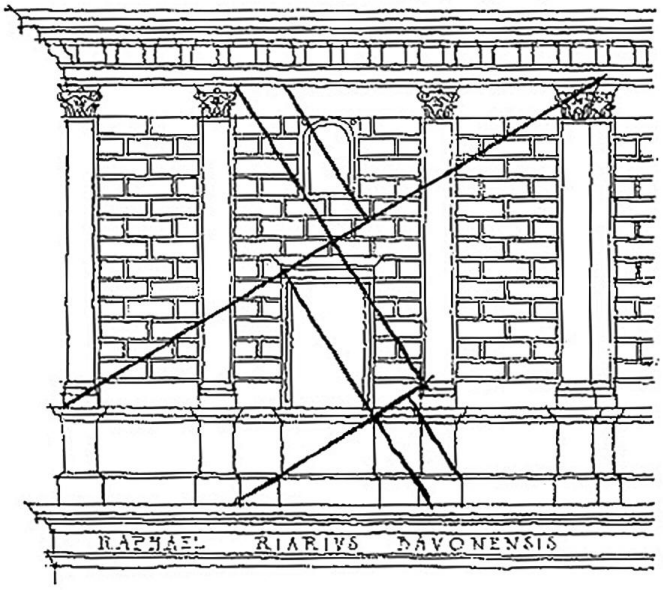

Рис. 2. Палаццо Канчеллерія у Римі. Узгодження частин фасаду за допомогою геометричної подібності [6]

этого триединства – шаг к овладению целым» [1, с.141]. Із цієї цитати видно, що автор відокремлює колір від розмірної структури. Це – помилкова позиція, тому що колір (як і тон) є важливим засобом формування зорово сприймальної розмірної структури. І це ми покажемо нижче.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується стаття. Із вище сказаного видно, що головним фактором при визначенні розмірної структури в усіх дослідженнях співрозмірності архітектурної форми був речовинний погляд на форму та ігнорування кольору і тону як важливих формоутворюючих чинників. Роль тональних і кольоро-тональних характеристик у формуванні і візуальному виявлені частин композиційних утворень на основі закономірностей зорового сприйняття будуть розглянуті у даному дослідженні.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Нашим завданням є обґрунтування визначення частин архітектурної форми на основі відношення толерантності (див. попередній збірник) та їх розмірної структури. Необхідно також ввести поняття структурно-рівневої диференціації архітектурної форми.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Звернімося до рис. 2, на якому взаємно паралельними та перпендикулярними діагоналями дослідник виявляє пропорційні зв’язки лише деяких частин фасаду. До пропорційного аналізу залучені співвідношення вертикальних до горизонтальних розмірів, тобто, прямокутних частин фасаду, які традиційно позначаються діагоналями. Співвідношення між елементами різних прямокутників між собою залишилися поза межами аналізу, не говорячи вже про односпрямовані елементи розмірної структури: ширина вікна та його відстань до пілястри, висота вікна та розміри підвіконня та надвіконня, ширина вікна та розмір між пілястрами. Цей перелік можна продовжити. Але вже те, що було перераховано, вказує на те, що дослідники, декларуючи формулу гармонії як співрозмірність частин та частин і цілого, не можуть вибратись з тенет діагоналей прямокутних елементів форми, залишаючи поза увагою інші частини фасаду та частин і цілого. Звернімо увагу й на те, що для аналізу використовувалися лінійні кресленики фасаду або його фрагменти, як це показано на рис. 2. Лінійні зображення без тональних або кольоро-тональних характеристик не можуть відображати візуальне сприйняття архітектурного об’єкту, яке є основою для відчуття гармонії. Крім того, не враховуються такі якості форми як фактура, текстура та такі тектонічні характеристики як рустування квадровим або дощатим рустом, які створюють окремі візуально сприймальні частини архітектурної форми, їх поля толерантності.

Образ архітектурного об'єкту формується тільки завдяки фактурному, тональному, кольоро-тональному та глибинно-просторовому розрізнюванню частин архітектурної форми. Якраз завдяки зоровому розрізнюванню ми сприймаємо і відчуваємо розмірну структуру архітектурної форми, її частин.

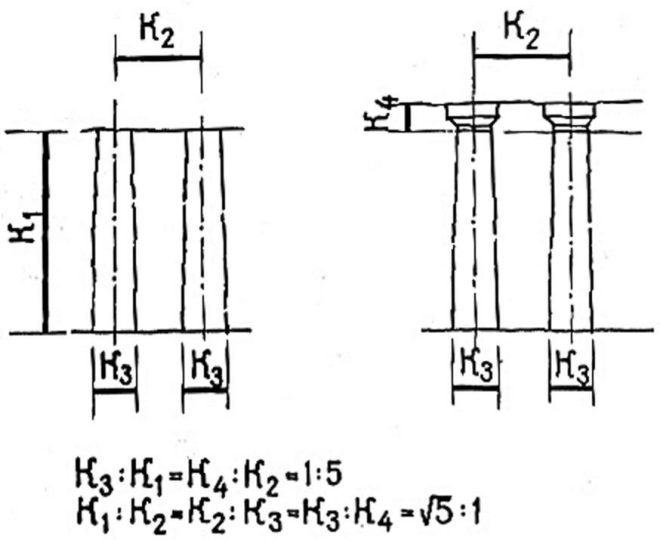

Рис. 3. [7, с.51]

Звертаємо увагу на те, що більшість дослідників для аналізу співрозмірності приймають розмірні характеристики в осях колон або пілястр, що не відображає алгоритму зорового сприйняття. У цьому випадку головна характеристика розмірної структури – інтерколумній як складова частина цілого архітектурної форми, випадає з об'єктивного аналізу співрозмірності (рис. 3). На фасаді Парфенона (рис. 4) добре видно, що інтерколумнії та колони є основними полями толерантності, які формують розмірну структуру його фасаду.

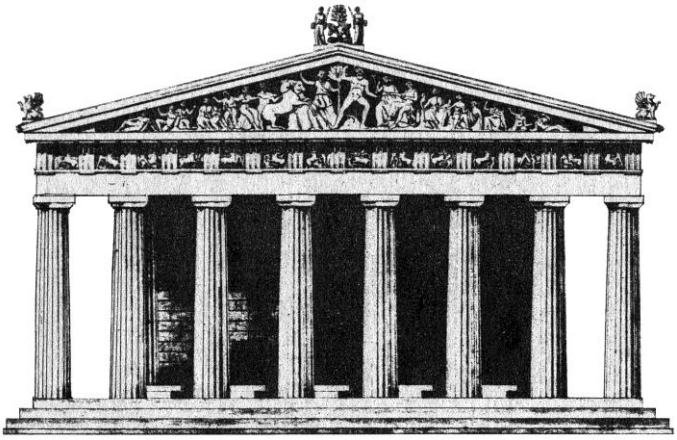

Рис. 4. Західний фасад Парфенона

Тепер розглянемо, які саме розміри необхідно приймати у дослідженнях співрозмірності й гармонійності архітектурних об'єктів. За мовчазною згодою теоретики пропорцій завжди приймали дійсні або проектні розміри. Дослідники-психологи, які вивчали зорове сприйняття, виділяють чотири типи величин, які можна розглядати у дослідженнях співрозмірності [2]:

- натуральна (істинна, дійсна) величина – R;
- окомірна (та, що оцінюється «на око») – R_o;
- перцептивна (феноменальна, видима) – $R_п$;
- проекційна (та, що проектується на сітківку ока, перспективна) – R_c.

Якщо розглядати гармонію архітектурної форми як феномен її зорового відчуття, то логічним було б приймати у розрахунок окомірну або перцептивну величину. Обидві ці величини дорівнюють натуральній величині,

помноженій на коефіцієнт трансформації дійсної величини в окомірну або перцептивну:

$$R_o = R\ k_{тр} \qquad (1)$$

Оскільки гармонія архітектурної форми має інформаційну природу і проявляється у модульності інформаційних кроків архітектурної форми [3], які визначаються за формулою:

$$U = k\ \ell g\ \frac{r_i}{r_j} \quad , \qquad (2)$$

де r_i та r_j дійсні величини частин архітектурної форми, то, після заміни в чисельнику і знаменнику їх на окомірні або перцептивні величини (1), формула набуде такого вигляду:

$$U = k\ lg\ \frac{r_i\ k_{тр}}{r_j\ k_{тр}} \qquad (3)$$

Не важко бачити, що коефіцієнти трансформації $k_{тр}$ у чисельнику і знаменнику взаємно знищаться і формула набуде попереднього вигляду (2). Це не суперечить закону константності сприйняття, у відповідності з яким усі частини архітектурної композиції незалежно від ракурсу, сприймаються нами такими, якими вони є на фасадних композиціях, за винятком сприйняття під дуже гострими кутами або на дуже далекій відстані. Ці аспекти сприйняття пропорцій були досліджені ще в 60-х роках минулого століття М.В. Федоровим і Ю.И. Короєвим [4] і можуть бути враховані в особливих випадках, про які ми поговоримо у наступних публікаціях.

Особливої уваги заслуговує питання про елементи розмірної структури, які необхідно брати до аналізу співрозмірності частин архітектурної форми. З точки зору основної формули гармонії – співрозмірність частин та частин і цілого – необхідно, щоб сприймаючий суб'єкт розрізнював частини архітектурної форми. Розрізнювання здійснюється на підставі відношення толерантності, яке лежить в основі формування просторів толерантності До складу кожного поля толерантності можуть входити слаборозрізнювані зони толерантності, які, тим не менше не руйнують візуальної цілісності поля і сприймаються нами як складові частин архітектурної форми. Переважна більшість архітектурних форм належить до геометричних структур з прямокутною топологією. У них вертикаль обумовлена гравітаційною причиною, а горизонталь – лінією горизонту. Відповідно, елементи розмірної структури архітектурної форми можуть мати як вертикальне, так і горизонтальне спрямування. Ця, здавалось би, тривіальна істина стає теоретичною проблемою у випадку складної архітектурної форми, наприклад, декоративної вази або завершення будівлі з криволінійним силуетом.

Гармонійність і гармонізація таких форм, які набувають в архітектурі все ширшого застосування, потребує глибоких теоретичних досліджень.

Повернімося до просторів толерантності. Якщо вони однорідні за якістю, тобто сформовані на основі тональних, чи кольоро-тональних відношень, або ж на основі глибинно-просторового розмежування чи єдиної закономірності фактуроутворення чи текстурування, елементами їх розмірної структури будуть дійсні (натуральні) величини ширини або висоти в межах поля толерантності. При цьому кожен елемент розмірної структури кожного поля толерантності повинен увійти у відношення з усіма сусідніми елементами розмірної структури сусідніх полів толерантності, створюючи неперервний ланцюжок інформаційних кроків, об'єднаних сильним інформаційним зв'язком [3]. У цьому випадку всі елементи розмірної структури архітектурної форми будуть співрозмірні між собою, а, отже, створять гармонійну форму.

До вище сказаного доречно додати, що для досягнення інформаційної єдності (гармонійності) співрозмірними повинні бути не тільки горизонтальні елементи по відношенню до вертикальних (наприклад, ширина віконного прорізу до його висоти), але й односпрямовані. Це такі, як співрозмірність ширини вікна до ширини простінка, або висоти вікна до міжвіконня по вертикалі тощо.

У ході визначення частин архітектурної форми за межами нашої уваги залишилася ціла форма. Оскільки формула гармонії – співрозмірність частин та частин і цілого, необхідно цю співрозмірність виявити і відкоригувати, якщо інформаційні характеристики відношень розмірних величин всієї форми та її частин відхиляються від інформаційної модульності відношень елементів розмірної структури частин. Коли ми говоримо про коригування, то, зрозуміло, йдеться про архітектурний об'єкт, що проектується або реконструюється. Якщо ж ми говоримо по дослідження співрозмірності, то важливо буде прояснити, у яких саме частин архітектурної форми необхідно шукати співрозмірність з цілим. Чи це розмір модульйона по відношенню до висоти будівлі? Чи це ширина пілястри по відношенню до довжини будівлі? Ні. Це те ж саме, що шукати співрозмірність зубів з ростом людини. Очевидно, що розмір модульйона повинен співрозмірюватись з карнизом, карниз – з антаблементом, а висота пілястри – з висотою двоповерхового палаццо. Будь-який архітектурний об'єкт, його архітектурна форма, повинні бути чітко структуровані. І тільки в межах кожного структурного рівня можна аналізувати пропорційні зв'язки, шукати інформаційну єдність співвідношень їх елементів розмірної структури та міжрівневих співвідношень. Для визначення структурних рівнів можна було б упорядкувати розмірні характеристики форми фасаду будь-якого архітектурного об'єкту від найменшої деталі до загальних

розмірів і, користуючись математичним апаратом теорії множин, установити структурні рівні архітектурної форми. Проте, спираючись на свій професійний досвід та творчу інтуїцію,ми можемо виділити наступні структурні рівні:

- рівень цілого: загальні розміри об'єкта – довжина, висота, ширина;
- рівень частин цілого: ширина ризаліту, ширина та висота курдонеру, структурні членування по вертикалі тощо;
- рівень елементів: розміри віконних прорізів, простінків, міжвіконні розміри по вертикалі, антаблементи, діаметри колон, інтерколумнії тощо;
- рівень деталей: карнизні сандрики, кронштейни, тригліфи, метопи, модульйони, сухарики, архівольти, імпости тощо.

У дослідженнях масштабності в архітектурі В.О. Трегубовим був виділений ще один, макроструктурний (тактильний) структурний рівень [5].

Висновки з даного дослідження. Підсумком нашого дослідження розмірної структури архітектурної форми є наступні постулати:

1. Частини архітектурної форми, які візуально сприймаються завдяки зоровому розрізнюванню тону, кольору, фактури, глибинно-просторових параметрів та інших фізичних властивостей, проявляються тільки на відношенні толерантності.
2. Кожна частина форми проявляється тільки в межах поля толерантності, яка і є частиною архітектурної форми.
3. Розмірна структура архітектурної форми визначається як система розмірних параметрів полів толерантності.

Перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Розрізнювальний підхід до проблем гармонійності архітектурної форми може бути застосований у дослідженнях криволінійних композицій: купольних завершень храмів, декоративних ваз, будівель з криволінійним силуетом тощо.

Важливим завданням сьогодні є розроблення програм комп'ютерної оцінки співрозмірності та гармонізації розмірної структури будівель як з прямокутною, так і зі складною топологією.

Використані джерела:

1. Шевелев И.Ш. Логика архитектурной гармонии / И.Ш. Шевелев. – М.: Стройиздат. –1972. – 191 с., ил.
2. Артемьева Г.П. Особенности восприятия и изображения плоских вертикальных объектов / Г.П. Артемьва // Вопросы психологи. 1972. – №5.

3. Негай Г.А. Основні положення інформаційної теорії спів розмірності / Г.А. Негай // Сучасні проблеми архітектури та містобудування. – Київ: КНУБА, 2000. – Вип.7. – С. 16 – 19.
4. Федоров М.В., Короев Ю.И. Объемно-пространственная композиция в проекте и в натуре / М.В. Федеров, Ю.И. Короев. – М.: Госстройиздат. – 1961. – 148 с.
5. Трегубов В. Оценка масштабных соотношений с позиций визуального комфорта / В.А. Трегубов // Психология и экспериментальная визуальная эстетика …: тезисы выступлений республ. научно-практ. конф. – Таллин. – 1981. – С. 109 – 113.
6. Тиц А.А. Основы архитектурной композиции и проектирования / А.А. Тиц. – М.: Вища школа – 1976. – 256 с.
7. Петрович Д. Теоретики пропорций / Д. Петрович. – М.: Стройиздат. – 1979.

Аннотация

В статье рассмотрена проблема определения элементов размерной структуры для анализа соразмерности и гармонизации архитектурной формы. Даная проблема стала актуальной в связи с внедрением компьютерного проектирования, которое требует однозначности и обоснованности ее с точки зрения зрительного восприятия и оценки гармоничности архитектурной формы. Предложена концепция структурно-уровневой дифференциации архитектурной формы и определения ее размерной структуры в пределах полей толерантности.

Ключевые слова: соразмерность, гармония, размерная структура, поле толерантности, структурные уровни.

Abstract

In the paper the problem of determining the elements for the analysis of the size structure of proportionality and harmonization of architectural form. Danae issue became relevant with the introduction of computer-aided design, which requires certainty and validity of it in terms of visual perception and estimate the balance of the architectural form. A concept of structural-level differentiation of architectural form and define its size structure in the margins of tolerance.

Keywords: harmony, harmony, size structure, the field of tolerance, structural levels.

УДК 725.89

І. О. Оката
аспірант кафедри Інформаційних технологій в архітектурі
Київського національного університету
будівництва та архітектури

РОЗВИТОК СПОРУД ВЕЛОСПОРТУ НА УКРАЇНІ

Анотація: розглянуто будівництво споруд велоспорту на території України за 3 періоди (у складі Російської імперії, СРСР, незалежної України); сучасний стан споруд для різних дисциплін велоспорту (трек, шосе, БМХ, МТВ). Наведені основні параметри велотреків на території України.

Ключові слова: велотрек, споруди для велоспорту, параметри велотреків, історія будівництва велотреків, БМХ-трек.

Аналізуючи розвиток будівництва споруд велоспорту на Україні слід виділити 3 періоди. Перший – 1890-1917рр., поява споруд велоспорту, а саме велотреків на Україні, коли вона була в складі Російської імперії; другий – 1917-1991рр., коли Україна була в складі Радянського союзу; третій – з 1991 р. по теперішній час, період незалежної України.

Перший період

Перші велотреки в Україні з'явились у 1890-1900 роках. Історія велосипедних змагань починається з 1883 року, коли в Російській імперії були проведені перші гонки на велосипедах у місті Москві. Там же в 1892 році був побудований перший велотрек (у будівлі манежу, на Манежній площі) [9].

Велосипедний спорт на Україні розпочався з Донбасу. Родоначальниками спортивного руху на Донбасі стали представники англійської еліти – управляючі, інженери, механіки та інші спеціалісти, що приїхали відкривати металургійні заводи та залишались на них працювати.

Утвердження велосипедного спорту проходило завдяки відкриттю Товариств самокатників (суч. велосипедистів).

Перше руське товариство велосипедистів виникає в тодішній столиці Російської імперії – Петербурзі в 1882 році.

На території України виникають такі товариства:

- Харківське Товариство велосипедистів-любителів (ТВЛ) засноване 6 березня 1887 року;
- Одеське ТВЛ засноване в 1887 році;
- Київське ТВЛ засноване 9 вересня 1891 року;
- Сімферопольське ТВЛ засноване в 1895 році;

- Гурток слов'янських самокатників м. Слов'янська (Донецької обл.) затвердив устав 16 липня 1896 році;
- Новоросійське товариство в м. Юзівка починає свою діяльність у 1900 році;
- Катеринославське (нині м. Дніпропетровськ) ТВЛ;
- Севастопольське.

Метою товариств було всіляке сприяння використанню велосипеда як зручного та корисного засобу пересування. Товариства та клуби влаштовували заміські прогулянки та змагання велосипедистів на циклодромах (велотреках), котрі самі ж і будували (табл. №1). До клубів входили дворяни, купці та заможні службовці [9].

Табл. № 1. *Характеристики велодромів, побудованих в Україні до 1916 року*

Місто	**Дата відк-риття**	**Роки проведення змагань**	**Дата закри-ття**	**Довжина треку**	**Матеріал покриття треку**
Одеса	26.07. 1894	1894-1903	1912	1/3 версти = 360м	Асфальт
Катеринослав (Дніпропетровськ)	1894	1894-1903			
Сімферополь	1894				Бетон
Харків		1895-1904			
Севастополь	1899				
Київ	1899	1900-1902			
Юзівка (Донецьк)	1900	1900-1905	1912	1/2 версти	Бетон
Луганськ		1902-1903			
Керч		1901			
Дружківка (Донецька обл.)	1910			1/4 версти	
Краматорськ (Донецька обл.)				1/4 версти	
Маріуполь (Донецька обл.)		1911-1913		1/4 версти	
Костянтинівка (Донецька обл.)	1912				
Київ – другий велотрек	1913		2009	286 м	Бетон

В Одесі до будівництва треку в 1894 році змагання 1892-1893 років проходили на іподромі. На велотреці проводили міжнародні змагання 1896 року.

На циклодромі в Юзівці, котрий на той момент відповідав європейському рівню, проводились всеросійські та міжнародні змагання. Він був знесений в 1912 році, на його місці побудували футбольну площадку – стадіон [2]. Зараз на цьому місці стадіон «Металург» [7, ст.64].

Циклодром в Маріуполі в кінці 19 сторіччя знаходився в центрі міста, недалеко від Міського Саду, на місці сучасного стадіону «Азовець». Він мав дерев'яні трибуни. Англійські матроси, кораблі яких стояли під загрузкою донбаського вугілля в маріупольському морському порту, орендували його для гри у футбол [6]. У 1918 році була проведена реставрація велотреку спортивно-гімнастичним товариством «Атлант» [13].

Усередині велотреку в Дружківці було обладнано футбольне поле, так само як і на велотреці в Маріуполі. У 1910 році відбулась перша футбольна зустріч місцевої команди та команди іноземних спеціалістів.

У 1912 році в Костянтинівці (Донецька обл.) було споруджено достатньо великий на ті часи стадіон із трибуною для глядачів та обов'язковим велотреком [3].

Велотрек у Києві, побудований у 1913 році, був однією з перших спортивних споруд міста. Ініціатором спорудження циклодрому став київський громадянин Іван Пилипович Біленко [4]. Він звернувся в травні 1912 року до Губернського правління за дозволом на будівництво велосипедного треку та дерев'яного павільйону по вулиці Фундуклеєвській, 58 (нині вул. Б. Хмельницького, 58-60) та отримав дозвіл від міського архітектора [4].

У 1910-х роках змагання з велоспорту потроху втрачають інтерес у глядачів, підіймається орендна плата за користування велодромами, деякі велодроми просто закриваються, а деякі зносяться. Це призвело до тимчасового занепаду велоспорту на Україні.

Перший період будівництва велотреків на Україні має такі основні архітектурні характеристики велотреків:

1. Містобудівний аспект. Велотреки будувались як у містах імперського значення (Київ, Одеса, Харків) так і в інших містах.
2. Велотреки будувались як окремі споруди (велотрек у Києві, Одесі), так і у складі стадіонів (велотрек у Маріуполі, Дружківці).
3. За об'ємно-планувальною конструкцією лише відкриті споруди.
4. Наявність глядацьких місць.
5. Для поверхні треку використовувались такі матеріали: земля, асфальт, бетон.

Другий період

Після Жовтневої революції 1917 року велоспорт, як і більшість видів спорту прийшли до занепаду. Лише в 1932 році в Радянському Союзі створюється Всесоюзна секція велоспорту, пізніше перетворена у Федерацію [7, ст. 102].

У 1929-1930 роках змагання на треку проводились у Харкові [9], певно, на тому, що був збудований ще за часів імперії.

Після довгих років занепаду вперше за радянських часів велотрек у Києві реконструюють у 1939 році.

Масове будівництво різних спортивних споруд розпочинається в 50-ті роки. За радянських часів були побудовані велотреки в таких містах: Одеса (1924 р.), Сімферополь (1956 р.), Харків (1958 р.), Львів (1980 р.) (див. табл.№2).

Табл. № 2. *Велотреки, що існували на Україні за Радянських часів*

	Київ	**Одеса**	**Сімферополь**	**Харків**	**Львів**
Рік будівництва	1913	1924	1955р	1958	1980
Рік реконструкції	1939, 1980, 1991	-	З 2007, не завершена	З 2007, не завершена	-
Рік закриття	2009	1968	-	на реконст.	діючий
Місткість трибун	1000 місць	-	-	800 місць	3000 місць
Тип	відкритий	відкритий	відкритий	відкритий	критий
Довжина треку	286 м	334,5 м	333,3 м	333,3 м	250 м
Ширина доріжки	8м	7м	4 м	8м	7м
Кут нахилу віражів	38°	38°	33°		
Поперечний кут по прямій	11°	4°3'	6°	10°	11°
Матеріал треку	асфальт, бетон, з 1980 дерево, з 1991 бетон	бетон	бетон	бетон	дерево
Довжина перехідної кривої	21,5 м,		20 м		
Постійний радіус віражу	21,7 м				
Допустима швидкість	73,58 км/год.				

Новий велотрек в Одесі збудували в 1924 році зусиллями молоді [3]. Це був класичних розмірів велостадіон з бетонним треком, місцями для глядачів, приміщеннями під трибунами для спортсменів та техніки. Проіснував трек трохи більше 40 років і дав місту чемпіонів країни, Європи та Олімпійських

ігор. У 1966 році прийняли новий Генеральний план міста, за яким необхідне було знесення велотреку з наступним будівництвом на його місці. В 70-х роках на місці велотреку був побудований Театр оперети [3].

Велотрек у Львові був запроектований архітектором А. Гуковичем та інженером В. Крюковим. Загальна площа споруди складає 13 500 м².

Велотрек у Сімферополі був побудований на тому ж місці, що й в 1894 р.

За висновками Федерації велосипедного спорту України Київський велотрек був одним із найкращих у Європі [4]. Незважаючи на велику кількість ремонтних робот та реконструкцій за життя не змінилася первісна геометрична форма треку, яка є унікальною серед подібних споруд. Враховуючи це, за клопотанням Управління охорони пам'яток м. Києва Київський велотрек (циклодром) Київською міською державною адміністрацією у 1998 році був оголошений пам'яткою історії та архітектури (охоронний №520). Але за поданням Міністерства культури в 2007 році був знятий статус пам'ятки історії та архітектури, що призвело до знищення велотреку [4].

За радянських часів велосипедним спортом займалось достатньо велика кількість людей (див. табл. №3). За даними довідника «Спорт на Україні», у 1950-60 ті роки на Україні не було такої області, де не було б секції з велосипедного спорту [10]. Змагання на треку проходили майже кожного року: 1961 - Харків, Сімферополь, 1963 - Сімферополь, 1964 - Харків, Сімферополь, 1965 - Харків, Сімферополь, Одеса [11].

Табл. № 3. *Кількість людей, що займались велосипедним спортом [12].*

Рік	**1957**	**1958**	**1959**	**1965**	**1966**	**1967**
Кількість осіб	240 тис	312, 4 тис	366,2 тис	416,966 тис	427,081 тис	431,088 тис
На треку				510 тис	614 тис	787 тис

За радянських часів велоспорт-трек розвивався одночасно з велоспорт-шосе. Під Києвом у Васильківському районі між поселеннями Чабани та Круглик проходила спеціалізована траса довжиною 12,5 км для змагань та тренувань з велоспорт-шосе. Зараз це звичайна дорога з приватною житловою забудовою з обох боків.

Другий період будівництва споруд велоспорту на Україні має такі основні характеристики:

1. Містобудівний аспект – велотреки будувались в обласних центрах.
2. Велотреки будувались як окремі споруди (велотрек в Одесі), так і у складі комплексів з іншими видами спорту (велотрек у Львові).
3. Поява спеціалізованої траси для велоспорту-шосе.

4.За об'ємно-планувальною конструкцією більшість відкритих споруд, появи критих.

5.Наявність глядацьких трибун, розрахованих на 1-3 тис. місць.

6.Для покриття поверхні треку використовувались бетон чи дерево.

7.Параметри геометрії треку уніфікуються.

Третій період

У другій половині 20-го сторіччя з'являються нові дисципліни велоспорту, такі, як маунтенбайк (змагання на гірському велосипеді) та БМХ (веломотокрос). У 1996 році маунтенбайк стає олімпійською дисципліною, а в 2008 році – БМХ.

За даними «Єдиного електронного всеукраїнського реєстру спортивних споруд» для велоспорту в Україні існують 6 споруд:

1. велобаза КРО ФСТ "Динамо" України;
2. комунальна позашкільна установа "Спеціалізована дитячо-юнацька школа олімпійського резерву № 4 з велоспорту" (м. Донецьк);
3. легкоатлетичний манеж з велотреком Навчально-спортивної бази літніх видів спорту Міністерства Оборони України (м. Львів);
4. міжнародний спортивний центр «Суперкрос» управління по фізичній культурі та спорту Чернівецької міської ради;
5. підприємство "Учбово-спортивна база "Сімферопольській велотрек";
6. підприємство "Учбово-спортивна база велотрек "Авангард" (м. Київ)[8].

Але в реальності, а не на папері все виглядає зовсім інакше. На офіційне звернення до Державної служби молоді та спорту України стосовно спортивної інфраструктури для велоспорту була отримана така інформація:

- критий велосипедний трек діє лише в м. Львові (легкоатлетичний манеж з велотреком Навчально-спортивної бази літніх видів спорту Міністерства Оборони України);
- відкритий велотрек у м. Харкові знаходиться на реконструкції;
- існують 2 спеціалізовані траси для БМХ у містах Куп'янську (Харківська обл.) та Новоселиці (Чернівецька обл.).

Жодна з вищезгаданих споруд не відповідає міжнародним стандартам.

Згідно з відповіддю Держмолодьспорту, велоспорт маунтенбайк спеціалізованих трас не потребує, змагання проводяться на відкритій території, хоча в Україні є спеціалізований велопарк для маунтенбайку та БМХ в Івано-Франківській області. Велопарк «Буковель» відкрився 23 травня 2009 року і на даний момент включає в себе 3 траси (див. табл. №4).

В даний час велоспорт-шосе не має спеціалізованої бази для тренувань.

Третій період будівництва споруд велоспорту на Україні має такі основні характеристики:

1. Реконструкція відкритих велотреків у криті.
2. Пряме та непряме руйнування велотреків (з п’яти велотреків діючий лишився один).
3. Поява споруд для маунтенбайку та БМХ.
4. Об’єднання споруд для різних дисциплін велоспорту в комплекси (велопарк «Буковель»).

Табл. № 4. *Характеристики BMX/MTB трас велопарку «Буковель»*

Назва траси	**Рівень складності**	**Довжина траси**	**Середня ширина траси**	**Середній кут нахилу траси**	**Поверхня траси**
Траса № 1	Середній (червона)	3600 м	2м	10,3°	природний мінеральний ґрунт, дерев'яні мости
Траса № 2	Середній (блакитна)	2750 м	1м	9,8°	природний мінеральний ґрунт і дерев'яні мости (13 шт.)
Траса № 3	Підвищений (чорна)	2500 м	0,75 м	10 °	природний мінеральний ґрунт, дерев'яні мости і фігури (3 шт.)

Аналіз трьох періодів будівництва споруд велосипедного спорту виявив:

1. В перший період поява великої кількості велотреків в різних містах, в другий період зменшення кількості велотреків та будівництво нових виключно в обласних центрах, в третій період погіршення стану інфраструктури для велоспорт-треку, поява споруд для нових дисциплін велоспорту.
2. В даний час визначилася тенденція в об’ємно-планувальній конструкції споруд велоспорту від відкритих до критих чи напіввідкритих, що дасть можливість цілорічного використання цих споруд.
3. Тенденція до об’єднання споруд для різних дисциплін велоспорту (трек, МТВ, БМХ) в комплекси.

Для повноцінного розвитку велоспорту на Україні необхідне будівництво комплексів велоспорту мінімум в 4-5 крупних містах, до складу яких входитимуть велотрек, БМХ-траса, тренувальні бази для МТВ та велоспорту-шосе.

Список використаної літератури

1. Бабешко А. Футбол в Донбассе: как все начиналось. 2008 [http://terrikon.com/posts/12386].

2. Бабешко А., Бабешко А. Футбол Донецкого края. Часть первая. [http://terrikon.com/posts/34142].
3. Галаева Анна. Пам'ять «Одесский велотрек» / Журнал "Фаворита удачи" №9 (47). Одеса, 2010. [http://favorit.od.ua/2010/10/9]
4. Зливкова О. Київський велотрек. Надії на краще / Культурна спадщина Києва: дослідження та охорона історичного середовища. – К.: АртЕк, 2003 р., с. 131 - 133.
5. Ипполитов И.В. Велосипедные гонки на треке. М.: «Физкультура и спорт», 1953.- 168с.
6. Маріуполь спортивний. [http://vse-grani.com]
7. Поберий И.А. Велоспорт в Донбассе / Игорь Поберий.- Донецк: ЭПОС, 2008. – 231с.
8. Реєстр [http://www.sportsporudy.org.ua/]
9. Степанов П.И. Велосипедный спорт. Справочник за 1882-1958гг. – М, 1958.
10. Спорт на Україні 1959-1960 Довідник, вид. ЦК ЛКСМУ «Молодь», К, 1961, 240с.
11. Спорт на Україні 1960-1964. Змагання, переможці, результати. Упорядник М.М. Подольський. Вид. «Здоров'я», К, 1966р, 332с.
12. Спорт на Україні 1965-1967. Змагання, переможці, результати. Упорядник М.М. Подольський. Вид. «Здоров'я», К, 1969р, 312с.
13. Тарасова Н.А. Из истории физкультурно-спортивного движения в Мариуполе. [http://www.promariupol.com]
14. Трегубова Т.О., Мих Р.М. Львів: Архітектурно-історичний нарис. Київ: Будівельник. С. 244.

Аннотация

Рассмотрено строительство сооружений для велоспорта на территории Украины за 3 периода (в составе Российской империи, УССР, независимой Украины); современное состояние сооружений для разных дисциплин велоспорта (трек, шоссе, БМХ, МТВ). Приведены основные параметры велотреков на территории Украины.

Ключевые слова: велотрек, сооружения для велоспорта, параметры велотреков, история строительства велотреков, БМХтрек.

Annotation

It is considered construction of facilities for cycling in the territory of Ukraine for three time periods (part of the Russian Empire, the USSR, independent Ukraine), and current state of cycling facilities (track, road, BMX, MTB). Main parameters of velodromes on the territory of Ukraine are mentioned.

Keywords: velodrome, cycling facilities, parameters of velodrome, history of velodrome building, BMX track.

УДК 2+711.46

О. В. Бачинська,
старший викладач
каф. інформаційних технологій в архітектурі КНУБА

ЗАКОНОМІРНОСТІ ФОРМУВАННЯ РЕЛІГІЙНОЇ СИТУАЦІЇ В ІСТОРИЧНОМУ КИЄВІ

Анотація: у статті розглядаються закономірності складання релігійного життя історичного Києва.

Ключові слова: Київ, історія, закономірність, послідовність, напрямок.

У давні часи люди не уявляли життя без Бога, тому поняття Бога, релігійні закони були головним духовним принципом життя людини, вся інша її діяльність була нерозривно зв’язана з релігійною духовністю. Саме тому розповсюдження релігії приносило новий рівень культури, знань, а також нову архітектуру та будівельні технології, підштовхувало розвиток земель загалом.

Істотною особливістю релігії є її незмінність, замкненість на своїх законах, які ретельно оберігалися, як найвищий безцінний даний згори рівень знань. Релігія ставала приналежністю народу, країни, влади, і тому усі несхожі були її ворогами, яких необхідно або знищити, або навернути. Саме тому викликають цікавість місця, де уживаються і взаємодіють різні релігії. Саме такою територією є Київ.

Київ – місто з довгою історією. Особливістю його розвитку є зв'язок історичного процесу зі значними релігійними подіями, що вплинули на всю Україну до сучасності, наприклад, хрещення Русі. Формування міської тканини відбувалося в сукупності з храмовими спорудами, які відігравали провідну роль у забудові. Також для Києва характерна релігійна різноманітність та зміни періодів домінування то однієї релігії, то іншої. Саме тому стає цікавим вивчення релігійного життя Києва, особливо процесу взаємодії релігій, враховуючи їх головну рису – незмінність. Також виникає необхідність в цьому, враховуючи важливість історії Києва для України загалом.

Принципи формування релігійної ситуації у Києві до 1917 р. раніше не розглядалися.

Метою дослідження є закономірності формування релігійної ситуації у Києві до 1917 р.

Заснування Києва відносять до V ст. У цей час місто населяли слов’яни, тому першою релігією на території міста було місцеве слов’янське язичництво. У другій половині IX ст. серед населення почало розповсюджуватися християнство і дві релігії співіснували мирно [1; 2; 3].

Наприкінці X ст. ситуація кардинально змінилася на користь візантійського православ'я. У 988 відбулася подія, що відбилася на всій подальшій історії Росії,України, Білорусі – хрещення Русі за візантійським обрядом (тоді ще християнство не було розділене на течії). Русь перейшла під юрисдикцію Константинопольської церкви [1; 2; 3].

Розвиток Київської Русі був перерваний у першій половині XIII ст. монголо-татарською навалою. Саме у цей складний період на початку XIV ст. до Києва прийшли євреї, які принесли свою релігію – іудаїзм [1; 2; 3].

У першій третині XIV ст. Київську Русь завоювало Велике князівство Литовське, яке вигнало монголо-татар. На той час християнська Римська церква вже розірвала стосунки з Константинопольською і сформувала новий напрямок у християнстві – католицизм. Велике князівство Литовське принесло у Київ саме цей напрямок християнства [1; 2; 3].

У першій половині XV ст. на території Києва згадувалася Вірменська церква, яка свідчила про проживання у місті громади вірмен, здатної звести свій храм. Православ'я після відокремлення Римської церкви повернулося до древньої системи управління собором церков, кількість яких з часом збільшувалася. Тому православ'я складалося з окремих церковних організацій, які дотримувалися однієї доктрини, але мали місцеві особливості. Саме такою була і релігія вірмен, що збудували свій храм – православна, але з особливостями, притаманними лише їй. Але у подальшому збудована церква не згадувалася в історії, тобто церква щезла, громада вірмен більше не зводила свої храми або не проживала у місті [1; 2; 3].

Православ'я у Києві протистояло католицизму литовської влади, яка намагалася будь-яким шляхом окатоличити населення. Задля досягнення цієї мети була вигадана нова релігійна форма. Так на початку XVII ст. з'явився греко-католицизм (унія), який за змістом був майже повністю православним лише з окремими елементами католицизму, але в адміністративній релігійній системі – підрозділ Римської церкви і підкорювався Папі Римському [1; 2; 3].

Велике князівство Литовське, об'єднавшись з католицькою Польщею у єдину державу Річ Посполиту, посилило тиск на православних, в тому числі і на населення Києва. Це викликало відповідну реакцію, в результаті якої розпочалися війни за незалежність. Новоутворена гетьманська Україна, православна за вірою, об'єдналася з також православною Російською імперією. Приєднання українських територій відбувалося поступово, внаслідок військових дій. У другій половині XVII ст. Києву пощастило потрапити до православної Росії у перший етап приєднання. У зв'язку з цим у релігійній ситуації на території міста відбулися зміни: у православ'ї було змінене підпорядкування – з Константинопольської церкви територія України перейшла

до Російської церкви з центром у Москві. За давніх часів розвиток Київської Русі сприяв утворенню православного Московського князівства. Російська церква виникла після хрещення Київської Русі, як похідна від візантійського православ'я, але з часом сформувалася в самостійну релігійну організацію зі своїми особливостями. Так розвиток православ'я на українських землях був спрямований в іншому напрямку з внесенням особливостей, притаманних північно-східному православному регіону [1; 2; 3].

Російська імперія сприяла розвитку Києва, враховуючи те, що місто було давнім православним центром. Одним з факторів розвитку було запрошення для проживання у Києві спеціалістів та багатих громадян інших національностей, які в результаті утворили декілька діаспор з різними релігійними віруваннями. Ці діаспори були не дуже численні, серед величезної кількості православних церков, соборів, монастирів не відігравали значної ролі, але загалом збагачували релігійне життя Києва своїми спорудами. Так в рамках загальноросійського процесу збагачення культури досягненнями Європи до Києва потрапили німці, які принесли перший напрямок протестантизму – лютеранство, і у кінці XVIII ст. збудували свій храм – кірху [1; 2; 3].

У XIX ст. до Києва були запрошені російські купці з великими капіталами з півночі, які принесли свою релігію – старообрядництво, сектантський напрямок православ'я. Старообрядництво сформувалося після церковної реформи, що впорядковувала православ'я, і представляло собою найрізноманітніші організації з інколи доволі екзотичними доктринами [1; 2; 3].

До Києва були запрошені караїми, що утворили нечисленну, але багату діаспору. За психологічні та фізичні якості цей народ дуже цінували ще у Великому князівстві Литовському, зробивши особистими охоронцями керівника тогочасної Литви. Цей малочислений кримський народ сповідував караїмізм (караїзм), релігію, яку вважать різновидом іудаїзму. На початку XX ст. у Києві був збудований храм караїмів – кенаса [1; 2; 3].

У Києві проживали представники ісламу різних національностей, є згадки про існування у XIX – на початку XX ст. молитовного дому мусульман [1; 2; 3].

Головною рисою релігійного життя історичного Києва є його різноманітність, тому для визначення закономірностей його формування необхідний аналіз релігій міста.

При вивченні переліку історичних релігій Києва можна побачити, що окремі з них вкладаються у рамки певних напрямків: православ'я, католицизму, іудаїзму (табл. 1). Загалом для історичного процесу близькість релігій на одній території цілком закономірна, бо раніше розповсюдження їх відбувалося поступово. Розташовані поряд країни могли мати релігійні організації, близькі по доктрині, ідеології, обрядності. Таким чином, утворювалися регіони і навіть

Табл. 1

Напрямки та релігії історичного Києва

№	Напрямок	№	Релігія
1		1	Язичництво
2		2	Старообрядництво
3	Православ'я	3	Константинопольська церква
		4	Російська церква
		5	Вірменська церква
4	Католицизм	6	Римо-католицька церква
		7	Українська греко-католицька церква
5	Протестантизм	8	Лютеранство
6	Іудаїзм	9	Караїмізм
		10	Іудаїзм
7	Іслам	11	Сунізм

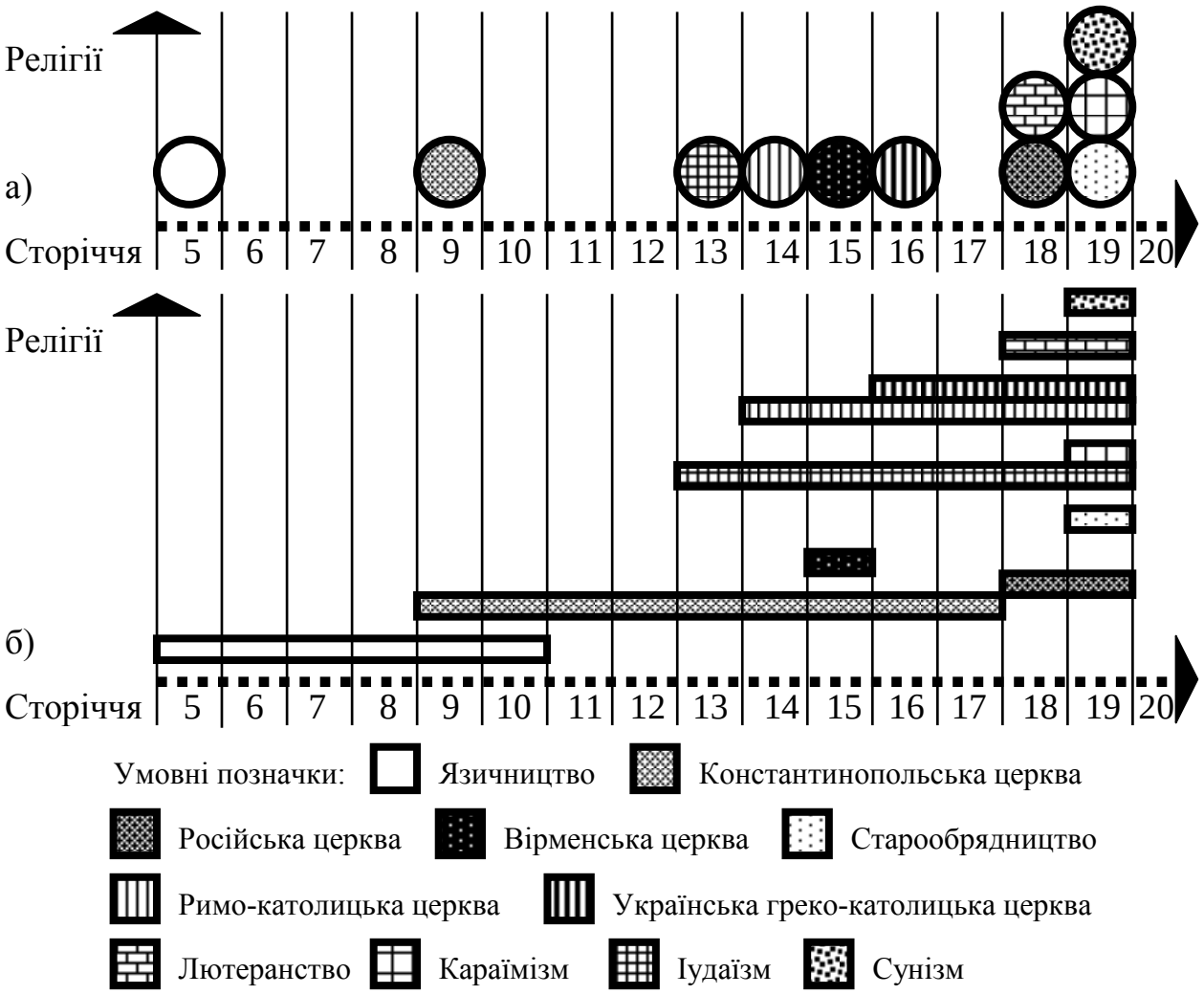

Рис. 1. Часова шкала появи релігій у Києві: а) черговість появи релігій; б) тривалість існування релігій на території міста.

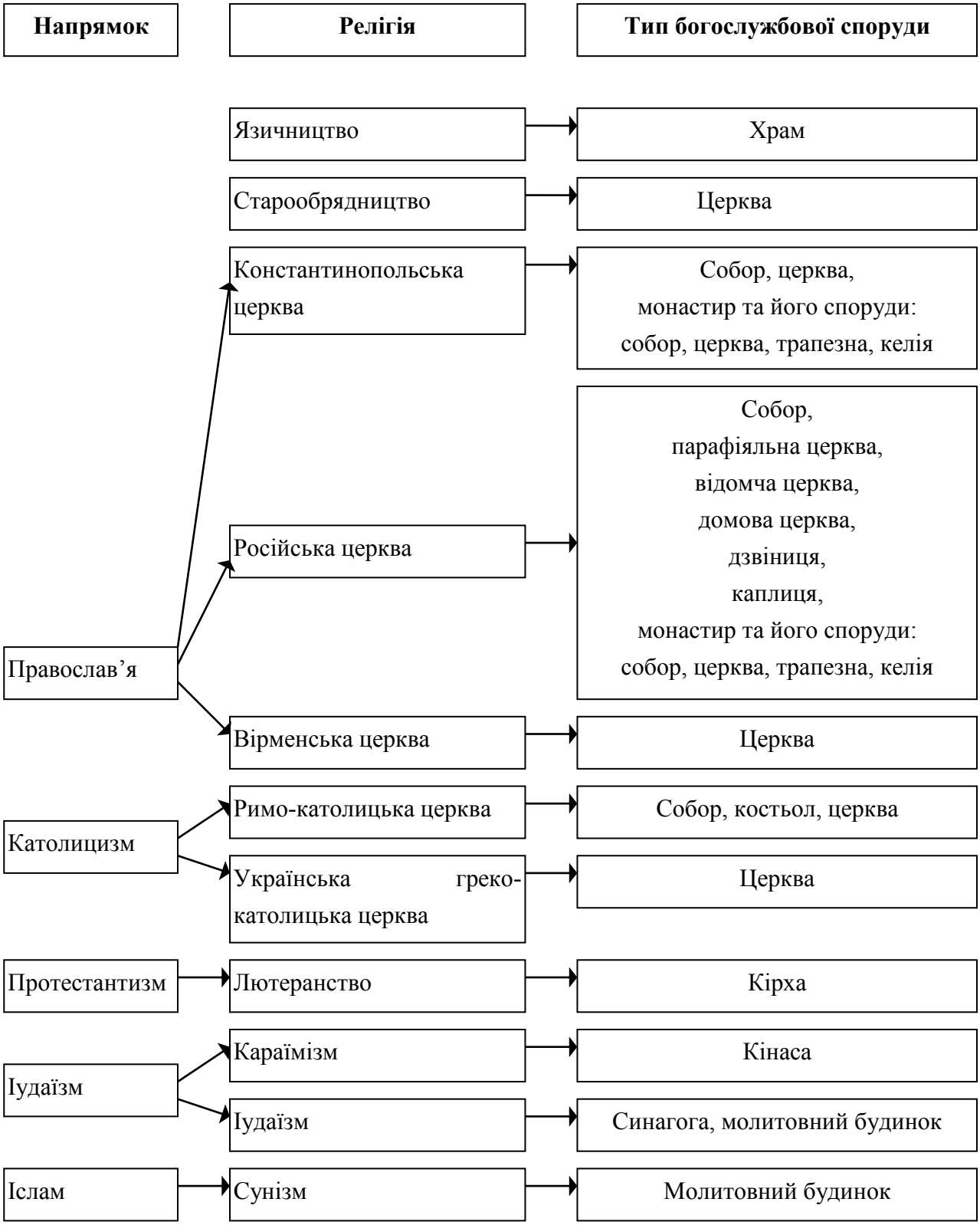

Рис. 2. Релігії, напрямки та типи богослужбових споруд історичного Києва.

макрорегіони з різними, але близькими по духу напрямками. Вплив достатньо великого регіону і навіть макрорегіону приносив певні духовні знання, сприйняття світу, рівень культури, сформовані як наслідок впливу релігії.

Особливості впливу низки релігій в рамках одного напрямку в більшій різноманітності, окремі напрямки не протистоять один одному, обмінюючись культурними надбаннями, в тому числі формами храмів, будівельними технологіями, взаємно збагачуючись при цьому. На протилежність окрема релігія, знаходячись у чужорідному середовищі, вимушена замикатися сама на собі, ховатися від середовища, процес обміну інформацією та подальший розвиток стають неможливими. Для Києва характерний різноманітний вплив: як напрямків (православ'я із старообрядництвом, католицизм, іудаїзм), так і окремих релігій (язичництво, лютеранство із протестантизму, іслам).

Поява релігій на території Києва має певну часову послідовність. Якщо її зобразити у вигляді часової шкали, (рис. 1, а), з'ясовується, що доктрини потрапляли на територію міста поступово. В більш давні часи накопичення відбувалося повільно, з прискоренням ритму життя кількість релігій, що потрапляла до Києва, збільшувалася, найбільша інтенсивність спостерігалася у 18–19 ст., тобто під час активного розвитку і розбудови міста. Давність перебування релігії на певній території надає більший досвід формування духовності і будівництва храмів, глибину проникнення у свідомість населення. Кожний релігійний напрямок у Києві має свою давність потрапляння на територію міста (рис. 1, б). Найдавніший – язичництво, але воно згодом зникло. Другий за давністю напрямок – православ'я, спочатку з'явилася Константинопольська церква, потім вона змінилася на Російську, також до них приєдналася Вірменська та не протистояло їм старообрядництво. Третій за давністю – іудаїзм, до якого згодом додався караїмізм. Четвертий – католицизм, два напрямки якого мали одне підпорядкування Риму. Наймолодші п'ятий – лютеранство, що представляє протестантизм, та шостий – сунізм, що представляє іслам. Кожна з релігій приносила свій тип храмів на територію міста (рис. 3), будівництво могло розпочинатися не відразу після появи перших адептів у місті, а через певний проміжок часу, упродовж якого накопичувалися необхідні статки.

Але необхідно зазначити, що параметр давності існування релігій визначає загальні тенденції впливу на населення та кількість збудованих храмів. На території Києва релігійна ситуація була скоригована історичним процесом, який призвів до зменшення або збільшення адептів та кількості богослужбових споруд в окремих релігіях. Проникнення у свідомість населення коригувалося політичною підтримкою певних релігійних напрямків та активністю адміністративної верхівки релігії. Зменшення кількості

богослужбових споруд відбувалося завдяки руйнуванню внаслідок війн, заборони ремонту та нового будівництва, цілеспрямованим розбиранням; збільшення – фінансовою підтримкою політичної влади нового будівництва та реконструкції поруйнованих споруд. Саме тому внаслідок впливу історичних процесів більшість давніх храмів була зруйнована, а серед збережених на 1917 р. значно домінували православні церкви: православних споруд загалом у місті могло бути до 150–200, а всі інші конфесії мали один чи кілька храмів.

Типи богослужбових споруд, що були на території Києва (рис. 2) вказують на більшу типологію у православ'ї, особливо у період Російської церкви, що відбувалося внаслідок кількісної переваги та фінансової підтримки влади. Але необхідно зазначити, що не дивлячись на різницю в кількості типів храмів та богослужбових споруд в різних релігіях, всі присутні у Києві напрямки формували релігійне життя. Навіть такі, які мали по одній споруді, вносили різноманіття в загальну картину. Необхідно також зазначити, що всі храми знаходилися в одному міському просторі, і різні типи релігійних споруд формували різні сакральні простори, які створювали чергування у міському просторі Києва.

Список використаних джерел:

1. Закревский Н. Описаніе Кіева. В 3 т. – Т. 1, 2. – М.: Тип. В. Грачева, 1868. – 950 с.

2. Павлов В.С., Мезенцев К.В., Любіцева О.О. Географія релігій. – К.: АртЕк, 1999. – 504 с.

3. Шулькевич М.М., Дмитренко Т.Д. Киев. – 5-е изд. – К.: Будівельник, 1978. – 464 с.

Аннотация

В статье рассматриваются закономерности образования религиозной жизни исторического Киева.

Ключевые слова: Киев, история, закономерность, последовательность, направление.

The summary

The laws of formation of religious life of historical Kiev were considered in clause.

Key words: Kiev, history, laws, sequence, direction.

УДК 711.4.01

Е. В. Ольховская,
к. арх., доцент кафедры ДАС КНУСА

ЭКОЛОГИЧЕСКИЙ АСПЕКТ РЕКЛАМЫ В ДИЗАЙНЕ АРХИТЕКТУРНОЙ СРЕДЫ

Аннотация: рассмотрены вопросы влияния социальной рекламы на дизайн архитектурной среды, выявлено экологическое направление рекламы в дизайне архитектурной среды.

Ключевые слова: реклама, дизайн архитектурной среды, экология, изобразительное искусство.

В современной повседневной жизни мы часто сталкиваемся с напоминанием о сохранении природных ресурсов на совершенно разных уровнях: пользуясь банкоматами мы можем предпочесть не распечатывать чек, чтобы сберечь леса; выбрасывая мусор мы стараемся его рассортировать по определенным категориям; рекламные сообщения напоминают, что мы можем не пользоваться спреями, которые вызывают озоновые дыры в атмосфере и можем экономить электроэнергию, снижая уровень глобального потепления. Таким образом, мы понимаем, что существует множество вариантов локального решения вопросов экологического характера, в том числе и в области рекламы.

Рекламное сообщение, которое в полной мере пользуется творческим потенциалом его создателей, может иметь мощное воздействие, используя художественные средства выразительности, в том числе современных форм изобразительного искусства. При этом следует напомнить, что финансовый аспект решения современных рекламных сообщений не всегда требует максимальных затрат, кроме того, многие из них нацелены на решение актуальных социальных задач минимальным вмешательством в окружающую среду, которая в этом случае больше приобретает, чем теряет. В этом аспекте экологическое направление рекламы в выборе средств выразительности в некотором смысле соответствует набору средств в современном искусстве — творческое преобразование и освобождение природной среды от лишних техногенных отходов цивилизации с 1970-х стало главной темой land-art — для этой формы современного искусства социальные задачи более приоритетны, чем академическое мастерство, которым a piori владеют многие известные современные художники мирового уровня, примером тому моуг служить работы таких авторов, как Роберт Смитсон, Ричард Лонг, Герман де Врайс, Майкл Хейзербб, Энди Голдсвортиб, Яцек Тылицки, которые в своем творчестве затрагивают актуальные социальные вопросы. Украинские

художники направления «мистецтва довкілля», такие как Анна Гидора, Андрей Блудов, Петр Бевза и др., пользуясь природной средой как художественным средством выявляют новые возможности выразительности в интерпретации творческих задач. Тема современного искусства частично уже рассматривалась в других публикациях о рекламных средствах в архитектурной среде, но не с позиции экологического аспекта.

Производители рекламы всегда активно использовали в наибольшей мере афишу, расцвет которой пришелся на начало XX ст., и которая к этому времени заявила себя как наиболее состоявшееся выразительное художественное средство в этой облати. Возникновение социальной рекламы принято относить к началу XX ст. и в некоторой степени ее продукция соответствует искусству агитационных плакатов: общественная организация Американской гражданской ассоциации (1907 г.) призывала защитить Ниагарский водопад от вреда, наносимого энергетическими компаниями, рекрутинговый плакат Джеймса М. Флегга «Ты нужен американской армии» (1917 г.) призывал новобранцев идти в армию [2]. Бурный рост масштабов социальной рекламы произошёл в 1980-1990-е гг. и активно продолжается в настоящее время — социальная реклама является примером экологической составляющей в социальной политике охраны животных, природных ресурсов и других проблем общества. При существующих темпах техногенного развития общества этот вид рекламы становится уже более масштабным видом коммуникации, который является своеобразным социальным PR-ом. Социальную рекламу можно определить как вид коммуникации, ориентированную на привлечение внимания к самым актуальным проблемам общества и его нравственным ценностям, в этом состоит ее основная задача (*рис. 1*).

Современное рекламное сообщение продолжает пользоваться графическим дизайном как одним из основных художественных средств визуальной коммуникации. Но сегодняшние актуальные социальные задачи потребовали иных, новых средств выразительности, которые художники и дизайнеры решают соответственно современным возможностям. Методика технического воплощения использует уже имеющиеся технологические решения — важней всего для психологического воздействия, в том числе и рекламы, является творческая интерпретация имеющихся технологических возможностей, при этом наибольшее воздействие зависит не от экономических затрат, а от творческой идеи и ее художественного решения непривычными способами в пограничных областях, примером тому могут послужить художественные решения рекламных сообщений как таких известных мировых брендов как ADIDAS, KLINEX, COCACOLA, так и локальных фирм (*рис. 2*).

Рис 1. Смысловая составляющая социальной рекламы

Рис. 2 Решения экологической задачи в рекламной деятельности.

В современной рекламной деятельности определилась тенденция оказывать минимальное влияние на окружающую среду. Во-первых по смыслу нанесение наименьшего ущерба окружающей среде: в этом случае рекламное сообщение использует уже известные художественные средства графического дизайна, вкладывая новый смысл в рекламное сообщение. Во-вторых по форме нанесение наименьшего ущерба окружающей среде: в этом случае происходит практическая польза от творческого преобразования окружающей среды, при

котором реклама пользуется новыми возможностями как современных технологических средств, так и новых видов изобразительных искусств.

Анлизируя примеры подобных рекламных сообщений можно констатировать, что при решении экологического аспекта в разработке рекламного сообщения основной задачей современности является нанесение наименьшего ущерба окружающей среде, а задачей-максимум — это получение пользы от творческого преобразования окружающей среды.

Література

1. Официальный сайт новостей российской архитектуры: http://archi.ru
2. Официальный сайт новостей социальной рекламы: http://www.socreklama.ru
3. Джулер А. Дж., Дрюниани Б. Л. Креативные стратегии в рекламе. — СПб.: Питер, 2004.
4. Родькин П. Новое визуальное восприятие. — М.: Юность, 2003.
5. Уперов В. В. Реклама — ее сущность, значение, историческое развитие и психологические основы // Гермес: Торговля и реклама. — СПб. 2004. — № 12.

Анотація

Розглянуто питання впливу соціальної реклами на дизайн архітектурного середовища, виявлено екологічний напрям реклами в дизайні архітектурного середовища.

Ключові слова: реклама, дизайн архітектурного середовища, екологія, образотворче мистецтво.

Abstract

The issues of social influence of advertising on the architectural design environment, revealed the ecological direction of advertising in the design of the architectural environment.

Keywords: advertising, design architectural environment, ecology, art.

УДК 725.48

А. А. Полищук
канд. арх., доцент кафедры архитектурного проектирования
Донбасская национальная академия строительства и архитектуры

ЭВОЛЮЦИЯ АРХИТЕКТУРЫ ДВОРЦОВ КУЛЬТУРЫ 50-60-х гг. XX в. г. ДОНЕЦКА ОТ РАЦИОНАЛИСТИЧЕСКИХ ТЕНДЕНЦИЙ К НЕОКЛАССИЦИЗМУ

Аннотация: рассмотрены проблемы особенностей развития архитектуры зданий клубного типа с рационалистическими тенденциями в 50-60-е гг. XX в. в г. Донецке. Период 30-50-е годы XX в. в архитектуре характеризует творческое направление, развивавшееся на фундаменте архитектурной науки как «освоение классического наследия». Рассмотрена эволюция Дворцов

культуры с рационалистическими тенденциями, построенных в 20-е г. XX ст. в г. Донецке, отражающая развитие клубной архитектуры и изменение стилистической направленности в 50-60-е XX в. в результате воздействия классицистических принципов.

Ключевые слова: стиль неоклассицизм (социалистический реализм), эволюция архитектуры зданий клубного типа, модель, прототипы

Постановка проблемы и связь с научными задачами. Актуальность проблемы обусловлена необходимостью изучения, сохранения, приспособления к новым условиям клубных учреждений как в г.Донецке так и в других регионах страны, составляющих значительную часть архитектурного наследия советской эпохи, обладающего высоким социально-культурным потенциалом, с учетом переосмысления многих устаревших стереотипов и понятий. Для исследования использованы методы: историко-типологический; системного анализа; пространственного моделирования.

Анализ последних исследований и публикаций. Для решения проблемы, сформулированной в статье, анализ публикаций, отражающих периоды рационализма и «неоклассицизма», осуществлялся большей частью на примерах мастеров архитектуры советской эпохи [1,2,3,4.5,6,7,8,10,12,13,14]. В исследованиях В. И. Тимофеенко [7] развитие архитектуры 30-50-х гг. XX в. характеризуется как основа творческого метода социалистического реализма (сталинский ампир), ориентированного на классические образцы. Данная статья содержит определенную часть, проведенного автором статьи комплексного исследования, по проблеме изучения принципов формирования функционально-пространственной структуры учреждений клубного типа 20-70-х гг. XX века г. Донецка [11].

Цель исследования. Основной целью данной статьи является рассмотрение особенностей эволюции архитектуры клубных зданий в 50-60-е гг. XX в. г. Донецка от рационалистических тенденций к неоклассицизму.

Основной материал. В 20-е г. XX ст.в г. Донецке строились новые благоустроенные рабочие поселки по принципам планировки городов-садов с радиально-лучевой системой, общественными центрами, Дворцами культуры с площадями для массовых мероприятий. Архитекторы рационалистического направления художественно-эстетические аспекты градостроительства, необходимость визуальной мгновенной ориентации человека в пространстве, разграничение пространства размещением общественных зданий-ориентиров, создание системы акцентов определяли ведущими [3, 13]. На данном этапе градостроительства свой вклад внесли такие известные архитекторы как Бекетов А.Н., Белогруд А.Е., Гинзбург А.М., Голосов И.А., Дмитриев А.И.,

Жолтовский И.В., Зеленин М.А., Николаев Н.Д., Мордвинов А.Г., Пушкарев В.И., Станиславский А.И., Теплицкий Э.Г., Троценко В.К., Хаустов П.П. и др. [2].

Один из главных принципов проектных идей ведущих архитекторов - «пространственная культурноорганизация» за счет создания в пространстве города культурно-просветительных и зрелищных учреждений. Ставилась задача, чтобы Дворцы культуры, став неотъемлемой частью шахтерских поселков, переориентируют на себя окружающую жилую среду. Вокруг клубных комплексов создавалась особая пространственная среда, особая их роль подчеркивалась ведущей к ним главной улицы, расположением парков и скверов. В таких условиях возрастает роль общественного центра, как места общения различных социальных групп.

Многое в урбанизации и развитии городских отношений берет свое начало в Древнем мире. В мировой архитектуре в общекультурологическом плане Акрополи Древней Греции, общественные здания для свободного общения Древнего Рима, Соборы и Храмы могут рассматриваться как первый прототип учреждений культуры и досуга среди исторических прототипов [11].В этих сооружениях наряду с различными видами общественной деятельности всегда развивался досуг. Историческими прототипами клубных зданий г.Донецка, что соответствует и для клубов других городов, принимаем культурные центры различных цивилизованных эпох.

Кроме вышеуказанных публикаций, проблемы формирования клубных зданий в период XX в. публиковались в работах - В.И.Александрова, В. Е. Быкова, Ю. П. Гнедовского, Г. В. Зеньковича, Е. Г. Еханиной, В. Л. Кулаги, В. В. Куцевича, И. Г. Лежавы, Е. К. Милашевской и др. Основной принцип проектирования зданий клубного типа в г. Донецке – принцип типизации. Для клубного строительства в Донецке разработка типовых проектов по программе Донецкого губернского отдела Союза горнорабочих в 1924г. сосредотачивается в Харькове в комплексном проектно-строительном бюро «Клубстрой» при Всеукраинском комитете Союза горнорабочих [10]. В данной статье рассматриваются объекты первой очереди клубного строительства в Донецке по типовому проекту №1 –Дворец культуры на Петровско-Трудовском рудоуправлении (поселок при шахте 4/21) в настоящее время ДК им. Петровского и Дворец культуры при Краснотворческом руднике (пос. Рутченково) в настоящее время ДК им. И.Франко. Объекты сданы в эксплуатацию в начале ноября 1927г. [11]. Исследованиями установлено наличие в архитектуре клубных зданий по т. п. №1 «Клубстроя» рационалистических тенденций.

Рассмотрим Дворцы культуры по т. п №1 им. И. Франко и им. Г. Петровского. По принципу объемного построения Дворцы культуры 1-го типа в Донецке – группа, примкнутых друг к другу зданий театрального и клубного, дифференцированный прием композиции, при котором сооружение с нескольких функциональных объемов активно развивается вдоль разных главных осей. Наряду с асимметричным строением в этой схеме в наличии продольная ось симметрии, доминирующего театрального зала с подковообразной формой, которой подчинены последовательно-расположенные на первом этаже вестибюль с гардеробами, кулуарами, зрительный зал, сценическая группа помещений (рис.1). Здание из трех этажей, клубная часть примыкает к театру, образуя внутренний хозяйственный дворик. Помещения разделяются на три группы: массово-зрелищную, клубную, административно-хозяйственную с обслуживающей. В. П. Моисеенко в статье [10] во всех типах клубных зданий, построенных «Клубстроем» в 1920-е г. в Донецком регионе, принципы решения эстетической задачи характеризует, «как правдивость внешних форм, использование крупных функциональных и открытых конструктивных элементов зданий» из кирпича и железобетона. Театр в статье характеризуется, как созданный «под влиянием традиционных театральных построек конца XVIII-го века и последующих периодов», с элементами рационалистических тенденций во внутренней структуре. В фойе столбы колонн организованы в вертикальный ритм, потолок разбит балками и кессонами на квадраты. Идеологическая сущность Дворцов культуры, их социальное назначение подчеркивалось средствами изобразительного искусства – архитектурной пластикой, живописью, скульптурой, своеобразием решения интерьеров [1]. Гладкие плоскости главных фасадов театров в составе Дворцов культуры были отмечены монументальными шахтерскими эмблемами [10]. Расположение зданий в структуре города- ансамблевое. Внешние объемы клубных зданий рационального решения характеризуются скульптурной объемно-пространственной композицией из четких геометрических форм, которая достигалась расчлененной композицией. Выявленные наружные объемы разграниченных пространств, выделяли объем театра и клубных помещений в типовых зданиях, предопределяли и четко выявленные формы пространств под этими объемами внутри зданий, которые подчинены объемно-пространственной композиции и сомасштабны человеку. Как отмечал С. Хан-Магомедов: архитектор-рационалист должен был: «средствами архитектуры подчеркнуть или выявить ту или иную выбранную им форму, те или иные качества формируемого им пространства» [14]. В данном случае глухие плоскости основных объемов, имеющие различные геометрические характеристики, получали гладкую обработку в виде

штукатурки. Выразительность внешних форм подчеркивалась контрастом фактуры из отборного естественного камня, оштукатуренных и интенсивно-остекленных плоскостей. Четко читаемый объем- акцент общественного здания противопоставлялся окружающему пространству в шахтерском поселке, подчеркивал значение общественного центра. Шахтерская эмблема на главном фасаде, однообразный светло-песочный тон фасадов усиливали мгновенное восприятие объемной композиции. Мгновенная ориентация в пространстве экономила психическую энергию человека. В статье «Основы построения теории архитектуры «Н. Ладовский в 1926 г. писал: «Архитектурная рациональность зиждется на экономическом принципе, так же как и техническая рациональность. Разница заключается лишь в том, что техническая рациональность есть экономия труда и материала при создании целесообразного сооружения, а архитектурная рациональность есть экономия психической энергии при восприятии пространственных и функциональных свойств сооружения» При сравнении с историческими прототипами учреждений культуры и досуга Дворцы культуры во второй половине 20-х годов XX ст. – «храмы» идеологии.

Во второй половине 30-х гг. XX в. в советской архитектуре определилось творческое направление «освоение классического наследия», главным стилем становится неоклассицизм (социалистический реализм). Переломным моментом был конкурс на Дворец Советов в Москве, который проходил в несколько этапов, а в клубной архитектуре конкурс на Дворцы культуры – памятники [6, 8, 12]. На этом этапе одними из наиболее влиятельных лидеров были И. Жолтовский, И. Фомин, И. Голосов, В. Щуко. Также известными неоклассиками были Б. Иофан, В. Гельфрейх, Н. Троцкий, Г. Гольц и др. Одним из принципов И. Жолтовского была работа с гармоничным компактным объемом, связанным с окружающим пространством «средостением» [14]. По теории архитектора колоннады, аркады, лоджии, витражи давали зданию «воздух», «средостение», связывали объемы коробки здания глубокими пространственными связями между собой и с окружающим пространством площади [5].

Неоклассицизм (социалистический реализм) проявился в донецких зданиях клубного типа в послевоенный период. Период «классики» в советской архитектуре не характеризовался только единой концепцией, были разные индивидуальные подходы к построению архитектурного организма. Основные из них: «греческое» «классическое» архитектурное мышление, которое И.Жолтовский оценивал высоко, и мышление «римское» «барочное», которому неоклассик давал противоположную оценку [4]. На примере исторических прототипов можно проаналировать выводы относительно двух точек зрения,

сделанные известным исследователем С. О. Хан-Магомедовым: «Греческая классика оперировала объемом в пространстве и ордерной системой (Парфенон), тогда как классика «римская» – декоративной стеной с пилястрами, накладываемой на объем (Колизей)». Влиятельной была концепция И.Фомина «красная дорика» (пролетарская классика»), сущность которой – эксперименты по осовремениванию, «упрощению« классического ордера. На фундаменте творческих концепций формировались школы неоклассиков – «школа» И. Жолтовского, «школа» И.Фомина, «школа» В. Щуко[14]. По конкурсной программе (1946-1948гг.) войдут в практику массового строительства в г. Донецке типовые проекты на малый и средний клубные здания с фасадами с портиком и другими декоративными элементами ордерной системы. Авторы т.п., применявшихся в 1950-е г. в Донецке, – К. Барташевич, И. Рожин, А. Хряков и З. Брод. И. Рожин, А. Хряков в определенные периоды своей архитектурной деятельности тесно сотрудничали с И.Фоминым, В. Щуко и в своих творческих автобиографиях называют себя последователями их школ [12]. Архитекторы - авторы проектов творчески использовали методы неоклассики «школы И.В.Жолтовского» и других школ в решении внешних стилистических приемов в архитектуре зданий клубного типа 50-60-х годов ХХст. г. Донецка.

На архитектурное решение всех Дворцов культуры г. Донецка в стиле неоклассицизма (социалистического реализма), построенных по типовым проектам в разной степени оказали влияние ДК им. Куйбышева в г. Куйбышеве (1937-1939 гг. арх. Н. Троцкий и арх. Н. Каценеленбоген) (рис. 3) и аналогичный, но не осуществленный конкурсный проект, разработанный акад. В. А. Щуко, арх. В. Г. Гельфрейхом, арх. худ. Рожиным (рис. 4). В публикации [8] Я. Корнфельд критически анализирует оба проектных решения ДК им. Куйбышева в г. Куйбышеве. «Элементы центра фасада – колонны и венчающие их элементы доведены до крайней степени укрупненности и теряют родственную связь с масштабом и характером крыльев». Рассматриваемые типы клубных зданий, в советскую эпоху характеризуются как ДК-памятники.

Начиная со второй половины 30-х годов, реконструкция клубных зданий осуществлялась также с утверждением курса на «изучение классического наследия», примером является становление и реконструкция последователями «школы И.Жолтовского» рационалистического ДНК в Новосибирске (1931, арх. Гринберг) (рис. 2). Процесс взаимодействия двух направлений рационализма Н.Ладовского и после реконструкции последователей «школы И.Жолтовского» в одном здании исследователи обосновывают наличием точек соприкосновения рационализма и неоклассицизма, близость к последнему архитекторов – рационалистов во взглядах на художественные проблемы

формообразования [3,14]. «В понятие классика « И.Жолтовский вкладывал не историческое или стилевое определение, а художественную оценку [4].

Сеть клубных ансамблей 50-60-х г. XX в. с фасадами в стиле неоклассицизма, построенных в новых поселках г.Донецка, должны были придать городу в целом единство стиля, стать основой его планировки, получить значение градостроительных доминант, развить систему планировочных и пространственных ориентиров. Такие значения со всей полнотой проявляются при малоэтажной застройке, но в этот период и в перспективе поселки в Донецке застраиваются многоэтажными зданиями и ансамбли акцентируются башнями жилых домов. В результате клубные комплексы постепенно могли утратить значение пространственных доминант, поэтому роль клубного здания на площади и наличие пространственных связей здания с площадью приобретают новое важное значение. Для клубных зданий с рационалистическими тенденциями по т.п. №1 «Клубстроя» в г. Донецке изменение стилистической направленности в советской архитектуре выразилось при реконструкции в разной степени обогащением неоклассикой. Документацию на реконструкцию клубных зданий первого типа в 1950-е годы разрабатывала ведомственная проектная организация «Облпроект». Архитекторы Берберов, Добровольский [11]. Плоскостная пластика здания первого типа в Донецке по проекту «Клубстроя» -ДК им. И.Франко, позволила без изменения объемно-пространственного решения в 50-е годы XX ст. переработать проект. Гладкие плоскости стен фасада по периметру обогащались классическими деталями. Первый этаж входного узла представляет мощный цоколь. Второй и третий этаж входа в здание венчает шестиколонный портик коринфского ордера. Колонны фойе отделаны искусственным мрамором. Колоннады, аркады, лоджии образовали «средостение», стали связью между объемом здания и окружающей здание площадью, благодаря чему природное окружение »свет и воздух «проникает внутрь здания. Здание воспринимается как объем в пространстве. Объем ДК обращен главным фасадом к площади. Главное в композиции – устремленность к главному элементу – прием «школы И. Жолтовского». Важным принципом теории И.Жолтовского является гармоничная взаимосвязь сооружения и природного окружения, что характерно для рассматриваемых ДК. Архитектор задает композиционное направление (движение к главному входу), при этом вытянутые фасады клубной части здания сжаты, а главный вход с открытой колоннадой укрупняется и становится кульминацией. В положительном освоении классических форм сыграла структура театра, «выработанная под влиянием традиционных театральных построек конца XVIII-го века». В результате переработки проекта под классику целью фасада становится

декоративная стена. В архитектуру ДК им.Петровского при реконструкции введены ордерные мотивы классики. На основании, проведенного исследования, сконструированы графические объемные пространственные модели, рассмотренных Дворцов культуры(им. И. Франко и им. Г. Петровского). г. Донецка, на которых ясно прослеживаются взаимосвязи функциональных, объемно-планировочных схем с композиционными принципами (рис. 5). Рассматриваемые модели-системы на основе понятия изоморфизма вошли в модельные отношения и выступают моделями друг для друга [9].

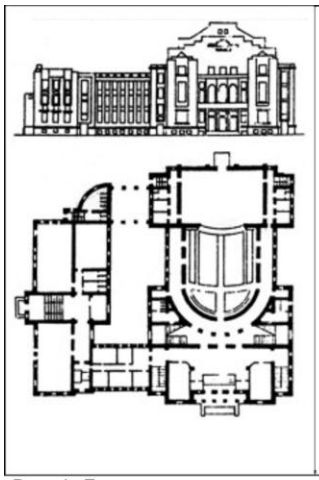

Рис. 1. Дворец культуры по т.п. №1"Клубстроя" в г. Донецке 1927 г.

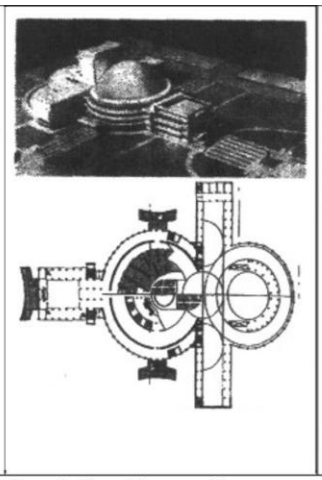

Рис. 2. Дом Науки и Культуры в г. Новосибирске арх. А. Гринберг,М. Смуров 1931-1933 гг.

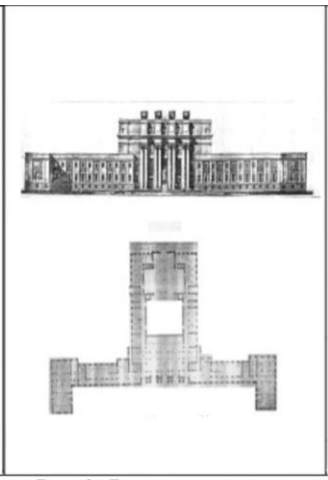

Рис. 3. Дворец культуры в г. Куйбышеве арх. Н. Троцкий, Н.Кацеленбоген 1937-1939 гг.

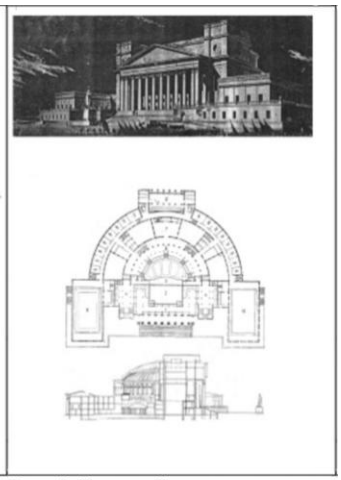

Рис. 4. Проект Дворца культуры в г. Куйбышеве арх. В. Щуко, В. Гельфрейх, И. Рожин 1937-1939 гг.

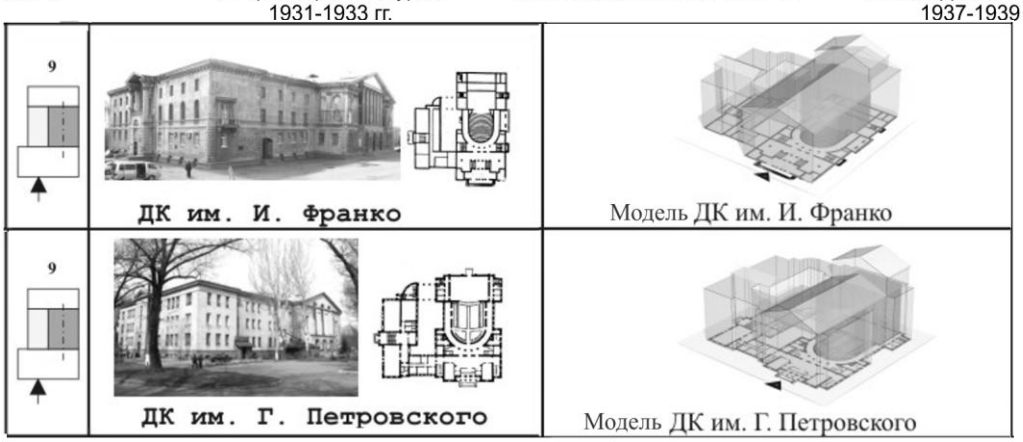

Рис. 5. Архитектура и композиционные модели клубных зданий г. Донецка

Выводы. Задачи градостроительства влияли на архитектуру клубных зданий и определялись характером отношений к организации пространства города. В соответствии с градостроительной теорией урбанистов на первом месте была композиционная организация пространства, здание фиксировало общественный центр поселка, выполняя ведущее идеологическое значение в населенном пункте. Пространственные средства архитектуры рационалистов – гладкие плоскости стен фасада в ДК им. И.Франко при реконструкции

обогатились классическими деталями, а в архитектуру ДК им.Г.Петровского введены ордерные мотивы классики. Для ДК им.И.Франко стал характерным процесс взаимодействия двух направлений: рационалистических тенденций и после реконструкции последователей» школы И.Жолтовского». В целом авторские подходы при реконструкции, рассмотренные в исследовании, принимаем как основу творческого метода неоклассицизма (социалистического реализма), ориентированного на классические образцы, как синтез декоративно-композиционных решений неоклассицизма. Эволюция архитектуры, рассмотренных ДК, от рационалистических тенденций к неоклассицизму оценивается успешной прежде всего потому, что первоначальное решение и последующее при реконструкции были тесно взаимосвязаны. И.Жолтовский, отдавая свое профессиональное предпочтение «греческой» классике, работал как и рационалисты с объемом в пространстве, в то же время для рационалистического направления характерно использование художественно-эстетических аспектов архитектуры.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ

1. Безродный П.П. Интерьеры клубов и домовов культуры / П.П. Безродный – К.: Будивэльнык, 1975. – 93 с.
2. Вергелес А.В. Особенности градостроительного развития Донбасса в период с 1917 по 1941 годы: автореф. дис. на соискание учен. степени канд. архит./ А.В. Вергелес. – М., 1991. – 23 с.
3. Баландин С.Н. Новосибирск. История градостроительства 1893-1945гг. / С.Н. Баландин. –Новосибирск: Западно- Сибирское кн.изд-во, 1978.-135с.
4. Габричевский А.Г. И.В. Жолтовский как теоретик архитектуры / А.Г. Габричевский // Архитектура СССР. – 1983. – № 3. – С. 104–106.
5. Жолтовский И.В. Проекты и постройки: альбом,- / И.В.Жолтовский.- М.: Госстройиздат,1955.- 159 с.
6. Игнаткин И.А. Советская архитектура и классическое наследие / И.А. Игнаткин – К.: Госстройиздат, 1958. – 72 с.
7. Історія української архітектури. [за ред. В. І. Тимофієнко] – К.: Техніка, 2003. – 406с.
8. Корнфельд Я.А. Дворец культуры имени В.В.Куйбышева / Я.А. Корнфельд //Архитектура СССР. – 1937. – № 2. – С. 57–58.
9. Коротковский А.Э. Введение в архитектурно–композиционное моделирование / А.Э.Коротковский – М.: Стройиздат, – 1975. – 302 с.
10. Моисеенко В.П. Дворцы труда донецких горняков (1925–1927). / В. П. Моисеенко // Проблемы современной архитектуры и историческое наследие Украины: сб. тр. – К., 1979. – С.44–49.

11. Поліщук А.А. Принципи формування функціонально-просторової структури закладів культури і дозвілля клубного типуь(на прикладі Палаців культури 20-70–х рр. ХХ ст. м.Донецька): автореф. дис. на здобуття. наук. ступеня канд. архіт.: 18.00.01 / А.А..Поліщук: ХДТУБА.– Харків, 2010. – 22 с.
12. Рожин И.Е. В.Г. Гельфрейх / И.Е. Рожин // Архитектура СССР.- 1985.- №5.- С.92-100.
13. Хазанова В.Э.Советская архитектура первой пятилетки. Проблемы города будущего / В.Э.Хазанова. – М.: Наука, 1980. – 373с.
14. Хан–Магомедов С.О. Архитектура советского авангарда: в 2–х кн. – М.: Стройиздат, 1996. Кн.1: Проблема формообразования, мастера и течения. – 1996. – 709 с.

Анотація

Розглянуто проблеми особливостей розвитку архітектури будівель клубного типу з раціоналістичними тенденціями в 50-60-і рр.. ХХст. у м. Донецьку. Період 30-50-ті роки ХХст. в архітектурі характеризує творчий напрямок, що розвивався на фундаменті архітектурної науки як «освоєння класичної спадщини». Розглянуто еволюцію Палаців культури з раціоналістичними тенденціями, побудованих у 20-ті р. ХХст. в м.Донецьку, що відображає розвиток клубної архітектури і зміну стилістичної спрямованості в 50-60-ті ХХ ст. в результаті впливу класицистичних принципів.

Ключові слова: стиль неокласицизм (соціалістичний реалізм), еволюція архітектури будівель клубного типу, модель, прототипи.

Summary

The discusses main the problem of architectural features of the building with a club type rationalist the trend in the 50's and 60's. XX cen. in the citi of Donetsk. The period of the 30-50's XX cen. in architecture characterizes the creative direction, which developed on the foundation of architectural science as "the development of the classical heritage." The evolution of the palaces of culture with rationalist tendencies, built in the 20 th XX cen. in Donetsk, which reflects the development of architecture and the change of club styles into 50-60's XX cen. The impact of the classic principles.

Key words: neo-classical style (socialist realism), the evolution of architecture of buildings club-type, model, the prototypes.

УДК 72.01

В. Т. Завада,
доцент КНУБА

ДО ПРОБЛЕМИ РЕГІОНАЛЬНОЇ СВОЄРІДНОСТІ АРХІТЕКТУРНОГО СЕРЕДОВИЩА

Анотація: у статті розглядається феномен територіальної неоднорідності в архітектурі і причини збільшення його впливу на сучасну проектну практику. Характеризуються деякі найбільш поширені підходи до проблеми регіональної своєрідності архітектурного середовища та шляхи її розв'язання.

Ключові слова: регіональний, територіальний, організація, середовище.

Порушуючи тему регіонального різноманіття архітектурного середовища, не можна не згадати опубліковані нещодавно на сторінках збірника «Сучасні проблеми архітектури та містобудування» [1] дослідження цього феномену на матеріалі традиційного сакрального будівництва України з властивою для нього складною, розгалуженою системою історично сформованих регіональних шкіл, менш значних за масштабами локальних течій, а також невеликих будівельних осередків. Звичайно, це своєрідне явище не є якоюсь винятковою ознакою лише вітчизняного зодчества, в тій чи іншій мірі проявляючись і в багатьох інших будівельних культурах, що легко простежити, зокрема, на прикладі більшості країн Європи з властивим для їхньої архітектури різноманіттям регіональних форм. Важливо відзначити, що при цьому усталені територіальні відмінності у процесі формування і самому характері архітектурного середовища притаманні не тільки таким звгальновизнаним центрам світової культури як Італія, Іспанія чи Франція, але й деяким порівняно невеликим європейським країнам на зразок Бельгії, Голандії або Швейцарії.

Не заглиблюючись у тонкощі комплексного аналізу та оцінки зазначеного феномену, виділимо одну надзвичайно важливу для нього якість, незалежну від історичних масштабів, походження і особливостей географічного розташування тої чи іншої будівельної культури – порівняно невеликий вплив на процеси її регіоналізації клімату, рельєфу місцевості та деяких інших класичних факторів формування архітектурного середовища. Незважаючи на цілковиту, на перший погляд, невідповідність цієї тези багатьом головним постулатам архітектурної теорії нічим іншим пояснити існування у сусідніх (і, до того ж, досить близьких за своїми ландшафтними характеристиками) регіонах Європи відмінностей у забудові та системі засвоєння їхньої території просто неможливо. Звичайно, чи не найпростішим аргументом на користь вищезгаданої тези було б звернення до історичного досвіду регіоналізації традиційної архітектури Укранських Карпат

чи Полісся, де попри виняткову природно-географічну однорідність зазначених регіонів сформувалася ціла низка різних за своїми архітектурно-будівельними ознаками місцевих шкіл і течій [2]. Разом з тим, порівняльний аналіз історичної забудови та системи розселення таких же близьких за своїм розташуванням та ландшафтними характеристиками регіонів в інших країнах Європи (італійської і німецької частини Швейцарських Альп, австрійського та італійського Тіролю, Нижньої Австрії та Штірії тощо) лише підтверджує правомірність висловленого вище припущення. Чи не найбільш переконливими в цьому відношенні є значні відмінності у характері традиційних архітектурних ландшафтів двох сусідніх та споріднених складним рельєфом регіонів Італії – Лігурії та Тоскани, перший з яких відрізняється щільною терасною забудовою підніжжя та схилів пагорбів, а другий – засвоєнням переважно їхньої верхіівки.

Відповідь на питання про причини формування усталених територіальних відмінностей у будівельних культурах минулого слід шукати, на наш погляд, в останніх дослідженнях в галузі історичної регіоналістики, бурхливий розвиток якої (і, зокрема, посилений інтерес вчених до глибинних витоків та механізмів зазначених процесів) є природною реакцією світового співтовариства на дедалі більшу глобалізацію практично всіх ланок життя сучасного суспільства. Досить переконливо пояснює ситуацію, яка призвела до виникнення несподіваного для багатьох “буму наукового інтересу до явищ регіоналізації” (за влучним виразом відомої київської дослідниці Я.Верменич), інший фахівець в галузі вивчення зазначеного феномену Л.Нагорна: “...Зараз для всіх очевидно, що глобалізація і регіоналізація являють собою дві сторони одного процесу, який... визначається прагненням локальних та регіональних спільнот створити своєрідну противагу деструктивним наслідкам глобалізації... Тенденції до локалізації постають, як правило, у вигляді “зворотного боку” глобалізації, як своєрідна захисна реакція на стандартизацію та уніфікацію...” [3].

Серед багатьох поширених у сучасній регіоналістиці теорій та підходів до феномену територіальної неоднорідності суспільства особливе місце посідає концепція т.зв. “соціального символізму”, яка багато в чому пояснює причини і механізми формування усталених територіальних відмінностей у багатовіковій історії світової культури (і, зокрема, в історії будівельного мистецтва). Головна сутність цієї концепції, розробленої і всебічно розглянутої свого часу відомими вітчизняними соціологами Є.Басіним і В.Красновим [4], полягає у встановленні тісних взаємозв’язків між системою стратифікації суспільства і його культурою в якості універсального механізму диференціації останньої на досить складну й розгалужену систему цілісних, історично сформованих та різних за масштабами культурних комплексів – групових стилів. Незалежно від розмірів конкретної соціальної групи (нації, народності, міської, сільської або сусідської громади,

конфесійного, професійного або культурного осередку тощо) формування цих комплексів відбувається шляхом символічного відбору і закріплення властивих для цієї групи приорітетів (певних традицій, ритуалів, літературно-мистецьких і архітектурних уподобань, художньо-стильових течій, значних історичних подій або постатей та ін.). Навіть більше, таке символічне виявлення своєрідності та самодостатності певної соціальної групи має загальний характер, виступаючи універсальним засобом забезпечення її тривалого існування, відтворення і, що особливо слід відзначити, самоідентифікації серед інших верств суспільства.

Звичайно, визнання соціального символізму в якості одного з найбільш важливих факторів стратифікації суспільства спростовує традиційне пояснення існуючих національних, регіональних або локальних відмінностей у розвитку культури виключно рівнем торговельно-економічних та господарських зв'язків між окремими регіонами, їх тривалою географічною ізоляцією тощо. З іншого боку, універсальний характер зазначеного механізму, який пронизує практично всі рівні територіальної організації суспільства повинаючи від нації і кінчаючи сусідською громадою, тісно пов'язаний з іншою, не менш фундаментальною, ознакою досліджуваного явища – ієрархічними принципами його структурної побудови [5]. Ця обставина дозволяє говорити про певну умовність у вживанні терміну «регіональний», що добре простежується у паралельному використанні у багатьох роботах з історичної регіоналістики таких понять як «локальний», «локальна історія», «локалізація», «мікроісторія», «провінційна історія» тощо. Важливо підкреслити, що попри певні термінологічні відмінності у визначенні та оцінці зазначеного феномену, обумовлені різними завданнями і підходами до його дослідження, всі вони в тій чи іншій мірі відображають властиву для будь-якої історично сформованої соціальної групи потребу створення необхідного для її функціонування життєвого простору у вигляді певної усталеної території (ареалу) поширення відповідного групового стилю.

В контексті порушеної нами теми чи не найбільший інтерес становлять конкретні прояви і сама ймовірність протистояння глобалізаціїі і регіоналізації у сучасній архітектурі, адже зодчество завдяки своїй особливій природі завжди відображало лише найбільщ визначні за своїми масштабами тенденції та явища у розвитку світової культури. З погляду на це увагу світового співтовариства не могли не привернути поява та бурхливий розвиток у 1970 – 2010-х рр. в деяких найбільш успішних в економічному відношенні регіонах Південно-Східної Азії, Китаю та Близького Сходу цілої низки нових потужних мегаполісів на зразок Дубаїв, Куала-Лумпуру, Гонгонгу, Шанхаю, Гуанчжоу, Сингапуру або Тайбею. Попри різні причини виникнення вищезгаданих мегаполів – відкриття в районі Перської затоки значних запасів нафти (ОАЕ), здобуття державної незалежності (Малайська Федерація та Сингапур) або стрімке реформування та модернізація

економіки (східні провінції Китаю) - всі вони відрізняються рекордно високими темпами свого росту, всіляко підкреслюючи це у своїй архітектурі. Звернення в цій ситуації до таких загальновизнаних символів економічних успіхів сучасної західної цивілізації як Нью-Йорк або Чикаго в якості архітектурного прототипу не могли не призвести до появи у зазначених вище куточках азіатського регіону цілої низки більш-менш подібних до них містобудівних колосів (рис.1).

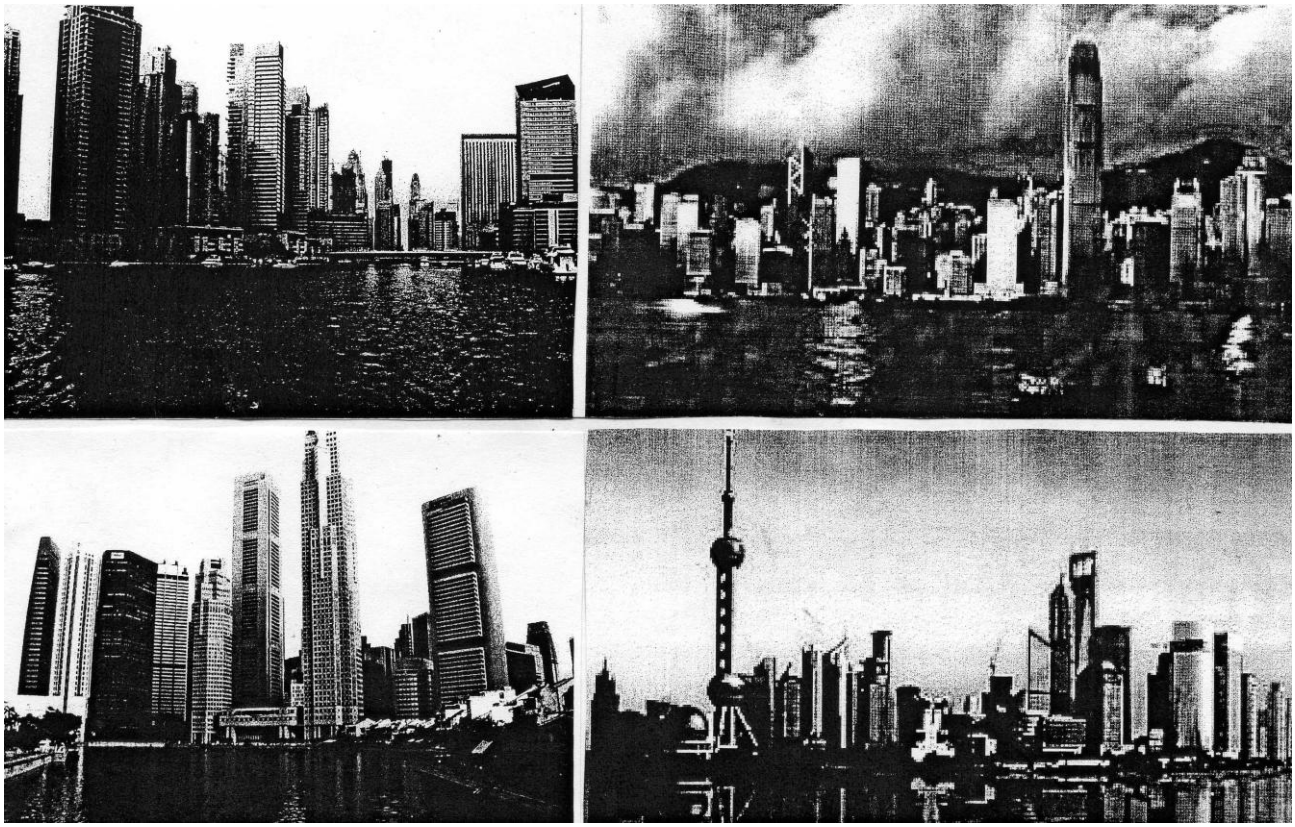

Рис.1. Деякі приклади виявлення глобалістських тенденцій в архітектурі нових мегаполісів Близького Сходу, Південно-Східної Азії та Китаю: вгорі ліворуч – м.Дубаї (ОАЕ); вгорі праворуч – м.Гонгонг (КНР); внизу ліворуч – м.Сингапур (Сингапур); внизу праворуч – м.Шанхай (КНР).

Апогеєм цієї прискореної і налзвичайно масштабної урбанізації згаданого регіону стало своєрідне змагання новостворених мезаполісів за спорудження в них якомога вищої та репрезентативної за своїм виглядом будівлі, до чого було залучено чимало відомих архітекторів з різних країн світу. Унікальну галерею новітніх азіатських хмарочосів відкрила зведена у 1986 р. 280-метрова будівля Overseas Unton Bank у Сингапурі, яка стала найвищою на той час спорудою за межами Північної Америки, хоча й виглядає зараз порівняно з більш пізніми зразками висотних будівель регіону справжнісіньким “малюком”. Зокрема, вже у 1998 р. у Куала-Лумпурі за проектом архітектора Сезара Пеллі були зведені славнозвісні башти-близнюки Petronas Twin Towers заввишки 452 м (рис.2, в центрі), а ще через 6 років у столиці Тайваню Тайбеї з’явилася ще більш висока і не менш граціозна башта Таіреі 101 висотою 509 м (рис.2, ліворуч). На цьому

надзвичайно азартна та гостра боротьба за найвищий хмарочос Азії, звичайно, не закінчилася і в 2011 році у місті Мекка (Саудівська Аравія) було збудовано величезний 601-метровий комплекс Abraj Al Bait Towers для паломників (рис.2, праворуч). Незважаючи на це пальма першості у цьому своєрідному змаганні за найбільш високу споруду регіону, безумовно, належить збудованій у 2010 р. за проектом Е.Сміта та М.Страбала будівлі Burj Khalifa у Дубаї (ОАЕ) заввишки 828 метрів, яка і досі залишається найвищим у світі хмарочосом.

Звичайно, наведені приклади далеко не вичерпують перелік всіх зведених на початку XXI століття зразків сучасного висотного будівництва на зразок Jin Mao Tower (492 м) або Oriental Pearl Jin Mao Tower (468 м) у Шанхаї, Guangzou International Finance Center (440 м) в Гуанчжоу і деяких інших, не менш відомих членів своєрідного "елітного клібу" новітніх хмарочосів Азії. Незважаючи на поступове переміщення головного ареалу поширення цих споруд з території їх "історичної батьківщини" у Північній Америці до найбільш успішних регіонів азіатського континенту, провідні позиції у їхньому проектуванні продовжують посідати відомі зодчі та архітектурні бюро з різних країн світу (Скідмор, Уїнгс та Мерілл, Норман Фостер, Майкл Грейвз, Деніел Лібескінд тощо). Зазначена обставина, помножена на активну участь у формуванні задуму та проектуванні вищезгаданої групи висотних споруд кращих представників архітектурної еліти континенту, обумовила не лише високу якість новітніх азіатських хмарочосів, але й різноманітні спроби виявлення у їхній архітектурі характерного колориту навколишньої місцевості. Цікаво, що при цьому більшість авторів декларувала пошуки і втілення у своїх проектах нових версій "ісламського", "малайського", "тайського" і навіть "тропічного" (Сингапур) стилів, проте досягти цього або, принаймні, наблизитися до успішного розв'язання подібної задачі пощастило лише в окремих зразках зазначеної групи висотних будівель.

В контексті таких пошуків чи не найбільш вдалим слід визнати своєрідне рішення 508-метрової будівлі Таіреі 101 у м.Тайбеї (рис.2, ліворуч), композиція якої не лише повторює традиційну багатоярусну структуру буддистських пагод, але й складається з восьми сегментів, що згідно з старородавньою китайською символікою означає процвітання. Подібне східчасте завершення мають також і згадані раніше башти-близнюки Petronas Twin Towers у Куала-Лумпурі (рис.2, в центрі), проте використання в основі обох хмарочосів характерних ісламських восьмикутних зірок свідчить про намагання автора (арх.Сезар Пелле) поєднати в них елементи стародавніх традицій Малайзії та Ісламу. Аналогічні посилання на місцеві традиції властиві й авторам двох найвідоміших на Близькому Сході готелів – Burj Al Arab та Burj Khalifa у Дубаї, архітектура яких пов'язується в першому випадку з формою традиційного для арабських човнів вітрила «доу», в другому – з використанням властивої для ісламського зодчества трилопатевої

композиції плану, підсиленої до того ж романтичною назвою найвищого в світі хмарочосу – «квітка пустелі». Цікаво, що не менш романтичну назву -«Перлина Сходу» (Oriental Pearl Tower) - одержала й 468-метрова телебашта у Шанхаї, відштовхуючись при цьому від використання у своїй композиції все тих восьми різних за розмірами сфер – «перлин». Попри це, наведені вище аргументи щодо зв'язку обох дубайських готелів і шанхайської телебашти з певними традиціями (відповідно ісламськими та китайськими) слід визнати менш переконливими та більш декларативними ніж у випадках з розглянутими раніше хмарочосами у Тайбеї та Куала-Лумпурі.

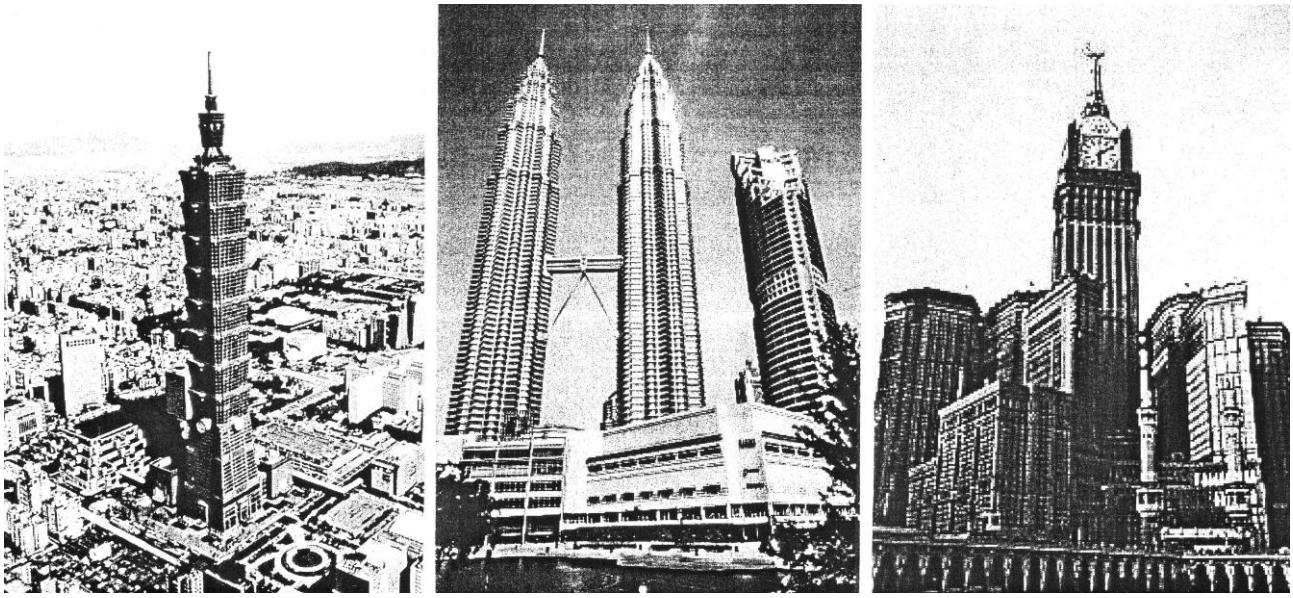

Рис.2. Регіональні відмінності в архітектурі новітніх азіатських хмарочосів: ліворуч – Taipei 101, Тайбей (Тайвань); в центрі – Petronas Twin Towers, Куала-Лумпур (Малайзія);праворуч – Abraj Al Bait Towers, Мекка (Саудівська Аравія).

Не заглиблюючись у детальні описи та оцінку останніх зразків висотного будівництва у нових мегаполісах Близького Сходу, Китаю та Південно-Сзідної Азії, слід підкреслити, що попри певні відмінності закладеної в них проектної концепції більшість з цих споруд відрізняється високою якістю архітектурного рішення, а деякі з них навіть були відзначені престижними в галузі архітектури преміями (Прітцкерівською, Королівського інституту британських архітекторів тощо). Проте ані запрошення відомих зодчих, ані оригінальний задум та висока якість багатьох згадуваних вище хмарочосів, ані значна питома вага та цінність збереженої в окремих мегаполісах регіону (Сингапурі, Шанхаї, Гонгонгу та ін.) історичної забудови не змогли забезпечити цілісного і, що не менш важливо, індивідуального характеру сформованого в них міського середовища. Однією з головних причин виникнення цієї ситуації є, на наш погляд, надзвичайно високі темпи формування вищезгаданих мегаполісів, повязані з прагненням якомога швидше відобразити в їхній архітектурі вищі (або, принаймні, не гірші) ніж у

західних країнах життєві стандарти і рівень розвитку нових “азіатських тигрів”. У більшості випадків це досягається завдяки масовому зведенню різноманітних висотних споруд, проте надмірне форсування цього процесу і природна у такій ситуації відсутність цілісної, послідовної та завершеної концепції формування міського середовища призводить до безладного нагромадження різних та багато в чому несумісних один з одним хмарочосів. Тож зосвім невипадково відомий голандський майстер Рем Колхас назвав ці численні копії Нью-йорка та Чикаго “потьомкінськими” [6], тим самим підкреслюючи демонстративно-показовий та фасадно-декоративний характер подібних нашвидкоруч створених мегаполісів на зразок сумнозвісних “потьомкінськіх” сіл у далекій феодальній Росії.

Звичайно, принципова схожість, вторинність і невідповідність зазначених зразків урбаністичного мистецтва історично сформованим у різних країнах Азії світоглядним, етнокультурним та архітектурно-художнім засадам не могли не викликати дедалі помітнішого спротиву будь-яким глобалістським тенденціям у сучасній архітектурі азіатського континенту. Найбільш відчутні ознаки цього “зворотнього” процесу простежуються в останніх сакральних будівлях регіону, що цілком зрозуміло і з погляду на особливу соціальну значимість цих споруд, і з точки зору дотримання в них цілого комплексу канонічних вимог відповідної конфесійної течії чи напрямку. До цього слід додати, що внаслідок надзвичайно високих темпів урбанізації вищезгаданих регіонів Близького Сходу, Південно-Східної Азії та Китаю не менш форсованого і тому дещо поверхового характеру набули й різноманітні спроби відтворення (насамперед, в архітектурі культових і деяких типів урядових будівель) свого власного регіонального стилю шляхом використання характерних елементів та прийомів традиційного будівництва.Чи не найбільш показовою в цьому відношенні слід визнати будівлю мечеті Путра у новій адміністративній столиці Малайзії Путраджаї (рис.3, праворуч), зведену у 1999 році на зразок мечеті короля Хасана у Касабланці (Марокко), в той час як величний 116-метровий мінарет цієї споруди копіює композицію, пропорції і декоративно-пластичне рішення мінарету мечеті шейха Омара у Багдаді (Ірак). Безпосереднє використання зазначених пам’яток ісламського зодчества в якості прототипів знайшло своє відображення у широкому використанні в архітектурі мечеті Путра рожевого граніту, а також характерних елементів стилізованого декору та ажурної різьби, внаслідок чого ця споруда мало чим відрізняється від більшості класичних зразків подібних будівель у країнах арабського Сходу.

Дещо іншу, певною мірою модернізовану, версію сучасного ісламського традиціоналізму відображає архітектура мечеті шейха Зайда в Абу-Дабі (рис.3, вгорі ліворуч), що не в останню чергу обумовлено більш пізньою (2004-2007 р.) датою її будівництва та розташуванням в Об’єднаних Арабських Еміратах, де вплив провідних західних зодчих є набагато більшим ніж в Малайзії (і, зокрема,

в Путраджаї). Саме цим слід пояснити помірне використання в оздобленні цієї мечеті традиційного стилізованого декору та його дещо узагальнений характер, що в комплексі з цілковитим домінуванням в архітектурі будівлі чистого білого мармуру надає їй більш аскетичного і сучасного вигляду. Разом з тим, загальна структура однієї з найбільших мечетей сучасного світу з численними куполами характерної форми, відкритими аркададами-галереями та чотирма стрімкими 107-метровими мінаретами дозволяють пов’язувати цю монументальну споруду з традиціоналістськими течіями у пошуках регіональної своєрідності сучасного ісламського зодчества.

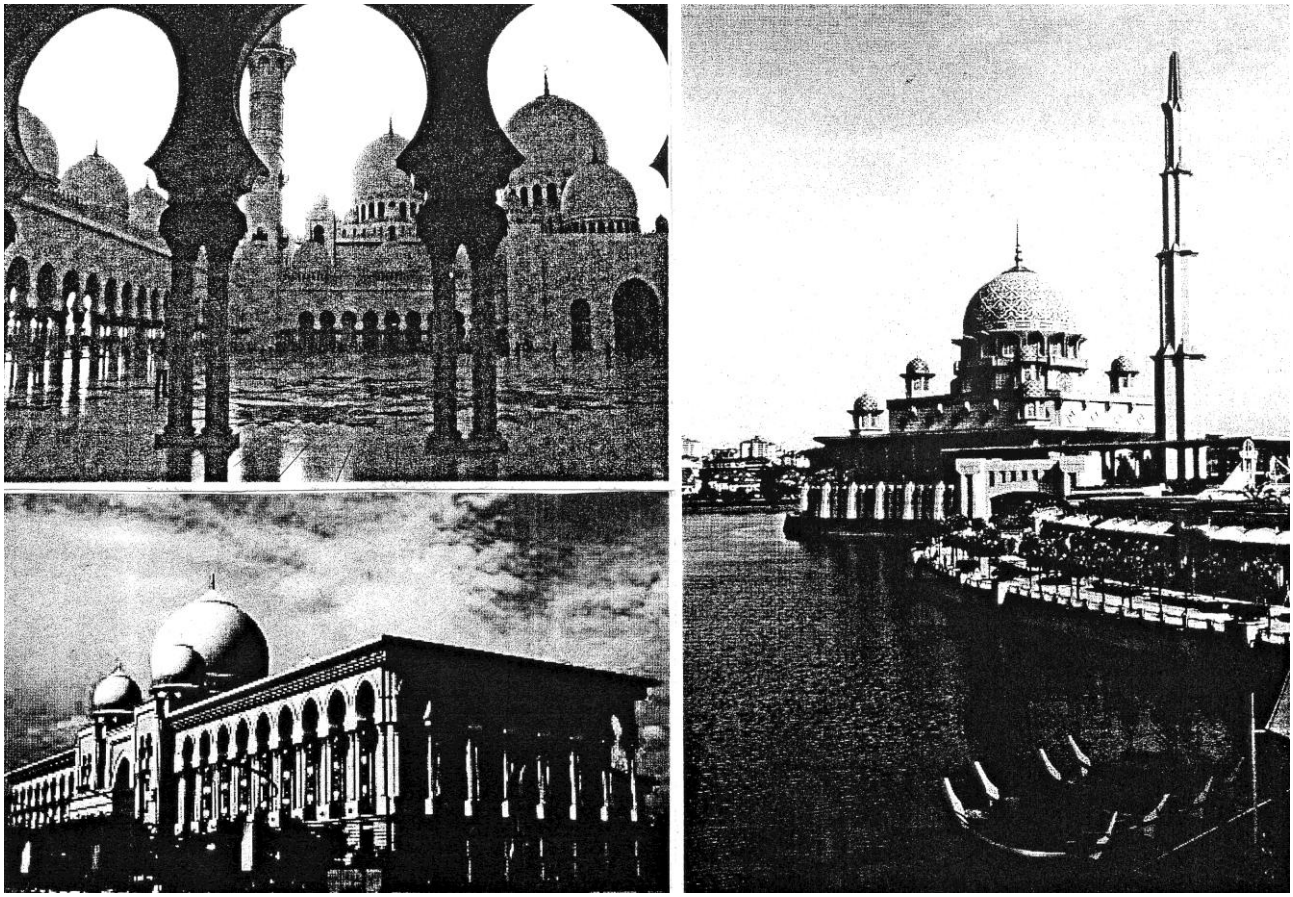

Рис.3. Пошуки регіональної своєрідності нової забудови шляхом використання характерних елементів та прийомів традиційної архітектури: вгорі ліворуч – мечеть в Абу-Дабі (ОАЕ); внизу ліворуч - Палац правосуддя в Путраджаї (Малайзія); праворуч – мечеть в Путраджаї (Малайзія).

Слід відзначити, що в окремих випадках таке дещо спрощене тлумачення традицій у пошуках свого особливого стилю в архітектурі сучасних мегаполісів поширюється також на урядові і деякі інші соціально значимі типи громадських споруд. Досить показовим в цьому відношенні є монументальний 5-поверховий комплекс Палацу правосуддя у Путраджаї (рис.3, внизу ліворуч), зведений, як і вищезгадана мечеть Путра, наприкінці 1990-х рр. і надзвичайно близький до неї своїм підкреслено традиціоналістським баченням ідеї регіональної своєрідності

архітектурного середовища. Принципово інший напрямок зазначених пошуків знайшов відображення у своєрідному рішенні розглянутого раніше комплексу для паломників у місті Мекка (рис.2, праворуч), в архітектурі якого попри дешо нетрадиційну композицію з семи різних за висотою башт, легко простежуються характерні художньо-стильові ознаки неокласицистичної будівлі (симетрична структура плану, дотримання чітких тектоничних принципів у композиційному рішенні об'ємів і фасадів, використання стилізованих карнизів і пілястр тощо).

При всій зовнішній привабливості і легкості копіювання деяких найбільш характерних елементів традиційної забудови для захисту сучасних мегаполісів від надмірної уніфікації це призводить лише до консервації архітектурних форм минулого і практично унеможливлює подальший розвиток відповідної традиції. Обмежені можливості та безперспективність подібного підходу до історичного досвіду будівельного мистецтва досить "переконливо" продемонстрували свого часу сумнозвісні тоталітарні режими XX ст. з властивим для них хворобливим інтересом до старовинних ритуалів, реліквій та архаїчних культів, підміняючи відсутність власного коріння суто зовнішніми атрибутами запозиченої в когось культури. Цікаво, що зазначений феномен привернув увагу молодих японських метаболістів ще у 1950-х рр. [7], які виявили у традиціоналістській, виплеканій тодішнім мілітаристським режимом, архітектурі Японії строкатий конгломерат окремих традиційних елементів і прийомів за цілковитої відсутності справжніх, глибинних ознак однієї з найбільш давніх будівельних культур у світі. Це дало підстави К.Танге та його однодумцям оголосити у своїх пошуках "заборону на орнамент" [8], а також відмовитися від багатьох класичних (але суто зовнішніх і декоративних в основі) атрибутів традиційної японської архітектури, шукаючи відповіді на свої запитання у дослідженні її складної, історично сформованої морфології та символіки.

Головна сутність метаболістичної концепції, досить грунтовно і всебічно дослідженої у багатьох вітчизняних та зарубіжних працях, полягає у відкритті її авторами притаманної архітектурі "циклічної послідовності стадій розвитку" [9] та пов'язаною з цим необхідністю постійного оновлення всіх її структурних елементів. Крім того, відповідно до цієї теорії окремі складові архітектурного середовища відрізняються своїми життєвими циклами та своїм місцем у системі його історичних трансформацій, виконуючи в одних випадках роль усталеного структурного каркасу, а в інших – більш лабільної та схильної до змін тканини. Неважко помітити, що запропонований метаболістами диференційний підхід до архітектурної форми будь-якого рівня (від невеликої будівлі до таких складних містобудівних організмів як квартал, місто або система розселення) дозволяє виявити особливі "зони" природного, обумовленого її внутрішньою структурою і тому безболісного для неї

оновлення і модернізхації. Таким чином, зазначений шлях глибинного переосмислення архітектурних традицій і всього історичного досвіду будівельного мистецтва створив теоретичне підгрунтя для розв'язання найбільш актуального, за словами Кендзо Танге, завдання сучасного зодчества – "творчого вирішення проблеми рівноваги минулого та майбутнього" [10], що досить переконливо продемонстрував весь унікальний практичний досвід нової японської архітектури.

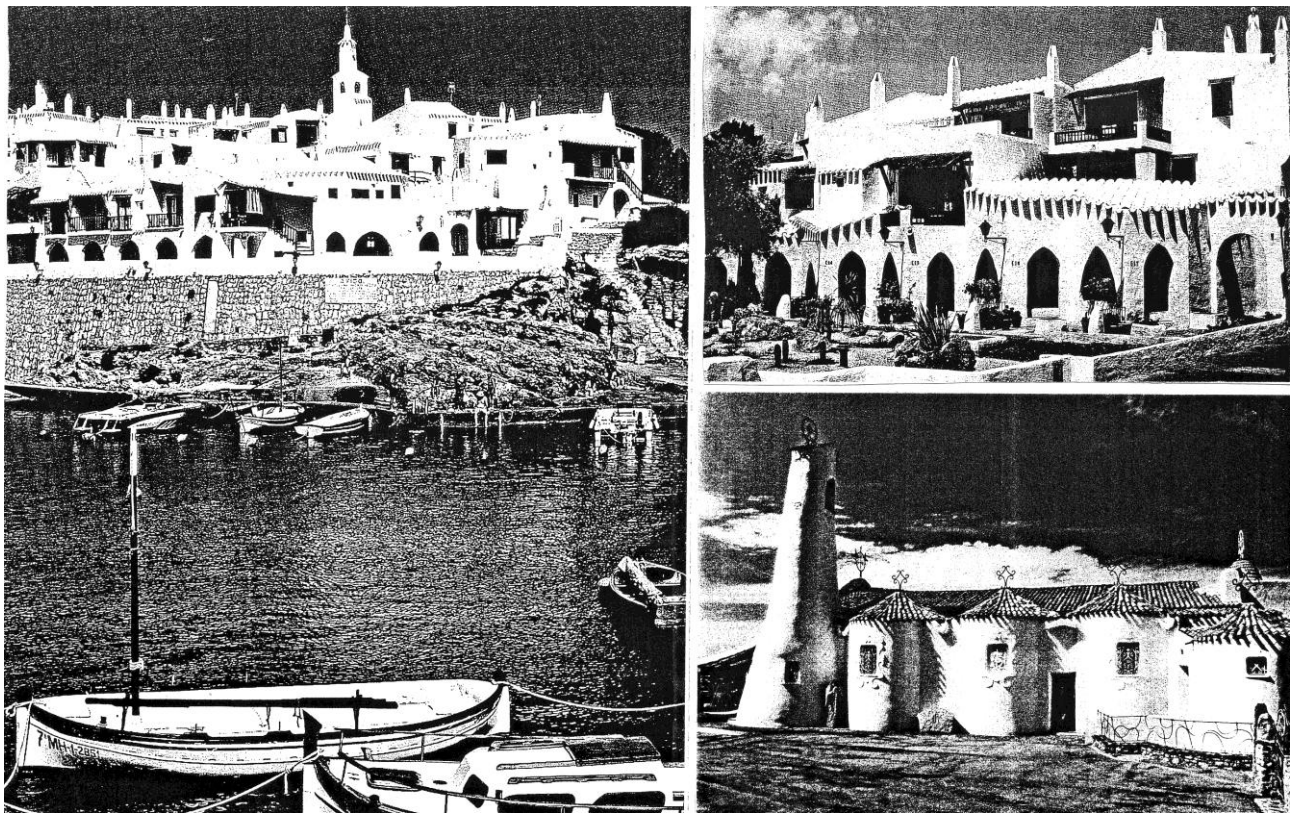

Рис.4. Приклади "нового середземноморського стилю" в архітектурі Південної Європи: ліворуч та вгорі праворуч – фрагменти забудови курортного містечка Бінібека на острові Менорка (Іспанія); внизу праворуч – церква Стелла Маре у курортному містечку Порто-Черво на острові Сардінія (Італія).

Особливо слід відзначити, що нове, окреслене метаболістами, розуміння традицій та традиційності в архітектурі не лише стало потужнім поштовхом для розвитку сучасного японського зодчества, але й досить відчутно вплинуло на архітектуру інших країн, не обминувши при цьому і досліджувані нами пошуки регіональної своєрідності нової забудови. До першопроходців цього новітнього архітектурного регіоналізму, безперечно, належить відомий італійський зодчий та дизайнер Луїджі Вієтті з його "стилем смарагдового берега" - особливою версією "нового середземноморського стилю", який знайшов найбільш яскраве відображення у створеному за його проектом наприкінці 1960-х рр. курортному містечку Порто-Черво на о.Сардінія (Італія). Композиційною домінантою цього мальовничого містечка і водночас з цим головним програмним твором майстра

є білосніжна будівля церкви Стелла Маре (рис.4, внизу праворуч), дивовижні скульптурні форми якої, безумовно, навіяні архаїчними образами традиційних рибальських селищ давніх сардів. Разом з тим, використання у вхідній галереї замість звичних стовпів кількох мегалітичних менгірів доісторичної Сардінії, як і деякі інші стилізовані під сардську архаїку особливості цієї будівлі (своєрідна композиція бічної нави у вигляді трьох напівкруглих в плані апсид, підкреслено "непрофесійне", скульптурне рішення об'єму дзвіниці, стилізоване оздоблення віконних отворів та інш.) надають її традиційній, на перший погляд, архітектурі якогось особливого, нереального і навіть іграшкового характеру.

Невипадковість появи Порто-Черво досить швидко підтвердилася завдяки аналогічним пошукам не менш відомого майстра Антоніо Сінтеса з Барселони, головні зусилля якого були спрямовані на розробку ще одного, "балеарського", варіанту "нового середземноморського стилю" при проектуванні кількох нових курортних містечок Іспанії. В якості своєрідного майданчика для пошуків було обрано о.Менорка, який ще у 1970-х рр. залишався практично непідготовленим для курортного відпочинку порівняно з двома іншими островами Балеарського архіпелагу – Ібіцею та Майоркою. Саме в цей час за проектами Антоніо Сінтеса тут були створені мальовничі курортні містечка Бінібека, Ес Меркадал, Пунта Прима та Форнеллс, серед яких найбільш цікавим і завершеним в архітектурно-містобудівному та художньо-стильовому відношеннях, безумовно, слід визнати містечко Бінібека (рис.4, ліворуч і вгорі праворуч). Прототипом для нього стали характерні для Балеарських островів рибальські селища, проте використання у забудові цього курорта виключно білого кольору (навіть для черепичних дахів) та підкреслено іграшковий характер багатьох невід'ємних атрибутів місцевого зодчества (вузьких вуличок, затишних патіо, невеличких декоративних димарів, стилізованих мавританських арок та ін.) надає своєрідній архітектурі містечка підкреслено романтичного і дещо загадкового забарвлення.

Неважко помітити, що на відміну від розглянутих вище спроб виявлення регіональної своєрідності архітектурного середовища, зазначені пошуки Луіджі ВІетті та Антоніо Сінтеса мають "європейську прописку" і, що найцікавіше, аж ніяк не пов'язані ані з густонаселеними мегаполісами, ані з будь-якими іншими проявами глобалістських тенденцій у розвитку архітектури кінця XX – початку XXI століть. Навіть навпаки, вони відображають прямо протилежний напрямок її еволюції, обумовлену дедалі більш помітною потребою людини у релаксації і пом'якшенні негативних наслідків масованого наступу найновіших технологій та інших характерних ознак сучасної цивілізації. Саме цим пояснюється, на наш погляд, розташування вищезгаданих курортних містечок на двох віддалених від зазначених проблем островах Середземного моря та максимальне відображення в їхній забудові особливого колориту існуючих тут архітектурних ландшафтів.

Звернення в цій ситуації обох авторів до місцевих традицій в цілому відповідає специфічним вимогам та існуючому практичному досвіду у створенні подібних курортних містечок, проте базується не на відтворенні екзотичних ознак певної регіональної школи народного будівництва, а творчому поєднанні визначальних для неї принципів і прийомів з найкращими досягненнями сучасного зодчества.

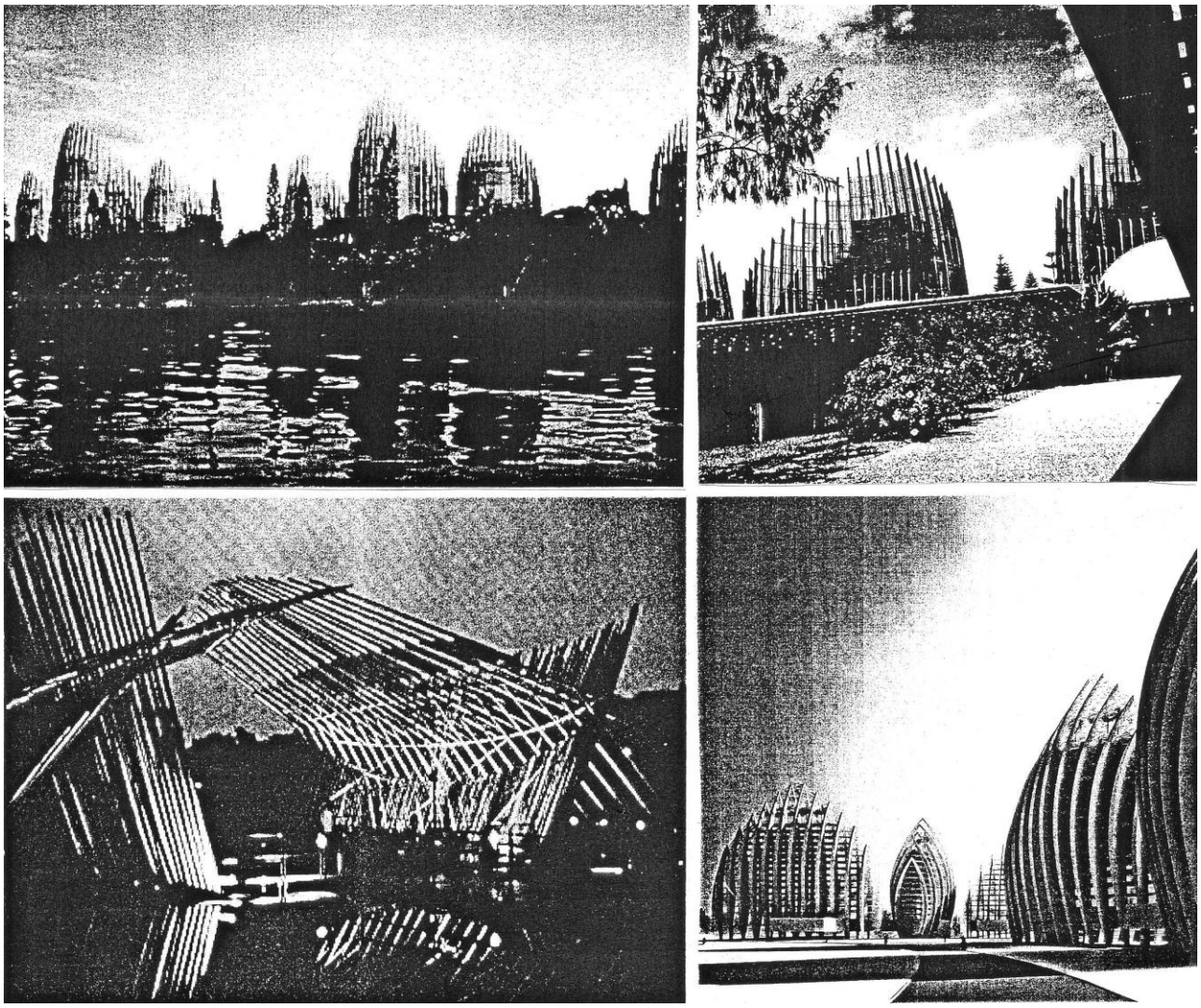

Рис 5. Пошуки нового регіонального стилю в архітектурі Південно-Східної Азії, Океанії і Китаю: вгорі – культурний центр в Нумеа (о.Нова Каледонія); внизу лівлоруч –"бамбуковий павільйон" на фестивалі Vision: Гонгонг в Берліні, 2000; внизу праовруч – проект житлових комплексів у Путраджаї (Малайзія).

Слід відзначити, що схожі тенденції у пошуках регіональної своєрідності архітектурного середовища останнім часом простежуються і за межами Старого Світу (в Африці, Південно-Східній Азії, Австралії, Океанії тощо), проте дещо запізнюються в часі у порівнянні з аналогічними процесами у більшості країн і регіонів Європи. Чи не найкращим прикладом цих пошуків є Культурний центр у Нумеа на острові Нова Каледонія (на схід від Австралії), зведений у 1998 році за проектом італійського архітектора Ренцо Піано на честь місцевого племені канаків та їх вождя Жана-Марі Джибао (рис.5, вгорі). Усвідомлення особливого

значення самобутьої культури та побуту аборигенів Океанії у розвитку світової цивілізації підштовхнула автора до пошуку узагальненого стилізованого образу іх традиційних селищ з властивими для них будівельними матеріалами, а також архаічною плетеною технікою і не менш архаічною символікою. Особливо слід підкреслити, що попри використання найсучасніших за своїми конструктивно-технологічними якостями та дизайном елементів, своєрідна композиція Центру у вигляді десяти ефектно розгорнутих до океану пластичних об'ємів круглої в плані форми створює надзвичайно яскравий і романтичний образ традиційного селища канаків та невід'ємних від нього плетених конусоподібних хиж [11]. З погляду на це культурний центр у Нумеа слід визнати одним з найбільш вдалих прикладів нового розуміння традицій та традиційності у пошуках регіональної своєрідності архітектурного середовища, що й було відзначено присудженням у 1998 році Р.Піано престижної Пріцкерівської премії в галузі архітектури [12].

Звичайно, наведений приклад творчого використання своєрідного досвіду народних майстрів тропічних районів Південно-Східної Азії, Океанії і Китаю (і, зокрема, широке розповсюдження тут плетених збірно-розбірних конструкцій з бамбука) не вичерпує всю різноманітну палітру пошуків особливого місцевого колориту у сучасній архітектурі зазначеного регіону. Важливо відзначити, що у більшості випадків подібні пошуки здійснюються місцевими архітектурними та дизайнерськими бюро, зосереджуючи свою увагу переважно на відкритті нових можливостей традиційних будівельних матеріалів і техніки при зведенні досить невеликих об'єктів суто експериментального характеру. Найбільш показовою в цьому відношенні слід визнати діяльність відомого архітектурного бюро Рокко Джима з Гонгонгу, цілеспрямовані експерименти якого починалися з невеликих плетених будівель з бамбука, призвівши рештою-решт до створення унікальної споруди "бамбукового театру" у Гонгонзі і головного програмного твору групи – т.зв. "бамбукового павільйону" на фестивалі Vision: Hong Kong in Berlin, 2000 (рис.5, внизу ліворуч) [13]. Логічним продовженням подібних пошуків власного регіонального стилю стало помітне розширення географії і номенклатури нових бамбукових будівель у тропічних районах Індокитаю, що добре простежується на прикладі унікальної споруди початкової школи в одній з провінцій Таіланду [14]. Не менш показовими слід визнати своєрідні ремінісценції вищезгаданих експериментів (щоправда, "озброєні" останніми досягненнями в архітектурі та будівництві) у проектах нових житлових комплексів у Путраджаї (рис.5, внизу праворуч), які нагадують концепцію регіоналізації архітектурного середовища, реалізовану свого часу Ренцо Піано у проекті Культурного центру в Нумеа.

Розглянуті вище підходи і конкретні прояви регіоналізації архітектурного середовища, безумовно, не дають цілковитого уявлення про справжні масштаби

цього процесу і його реальний вплив на розвиток сучасного зодчества. Зокрема, за межами статті залишилися досить цікаві та різноманітні пошуки регіональної своєрідності у новітній архітектурі Латинської Америки, Африки та Австралії, не говорячи вже про їхнє порівняння з аналогічними процесами у розглянутих вище регіонах Азії та Європи. Ще більш складним та відповідальним є, на наш погляд, зведення існуючого зараз різноманіття тенденцій, підходів, авторських декларацій, і, що особливо важливо, ексклюзивних пошуків окремих майстрів у цілісну картину розвитку цього явища з своєю чітко окресленою структурою та динамікою. Звичайно, за відсутності таких грунтовних і всебічних уявлень про механізми та сутність процесів регіоналізації архітектурного середовища ані їх об'єктивна оцінка, ані прогнозування подальшого розвитку просто неможливі, що зайвий раз свідчить про необхідність більш глибокого та цілеспрямованого дослідження зазначеного феномену у майбутньому.

Література:

1. Сучасні проблеми архітектури та містобудування. – Вип.27. – К.: КНУБА, 2011. – С.14-27; Сучасні проблеми архітектури та містобудування. – Вип. 28. – К.: КНУБА, 2011. – С.163-174; Сучасні проблеми архітектури та містобудування. – Вип. 31. – К.: КНУБА, 2012. – С.18-38.
2. Завада В.Т. Дерев'яні храми Полісся. – К.: Техніка, 2004; Логвин Г.Н. Украинские Карпаты. – М.: Искусство, 1973; Прибега Л.В: Дерев'яні храми Українських Карпат. – К.: Техніка, 2007; Тарас Я.М. Сакральна дерев'яна архітектура українців Карпат: культурно–традиційний аспект. - Львів: Ін-т народознавства НАНУ, 2007.
3. Нагорна Л. Теорія регіоналізму: сучасне бачення // Регіональна історія України. Збірник наукових статей. – Вип.2. – К.: Інститут історії України НАНУ, 20007. – С.93.
4. Басин Е.Я., Краснов В.М. Социальный символизм. Некоторые вопросы взаимодействия социальной структуры и культуры // Вопросы философии. – 1971. - №10. – С.164-172.
5. Паин Э. Система территориальных общностей и ее роль в формировании и воспроизводстве этнокультурных традиций в условиях урбанизации // Вопросы философии. – 1987. - №1. – С.10-34; Верменич Я. Теоретико-методологічні проблеми історичної регіоналістики. – К.: Інститут історії України НАНУ, 2003.
6. Koolhaas Rem. Singapore Songlines. Portrait of a Potemkin Metropolis... or Thirty Years of Tabula Rasa // Arbitare. – 2010. - №4.

7. Локтев В.И. Необрутализм и теория метаболизма (Кендзо Танге) // Архитектура Запада. Мастера и течения. – Кн.1. – М.: Стройиздат, 1972. – С.85-102.
8. Локтев В.И. Необрутализм и теория метаболизма ... – С.94.
9. Кендзо Танге. Архитектура Японии. Традиция и современность. – М.: Прогресс, 1975. – С.14.
10. Локтев В.И. Необрутализм и теория метаболизма... – С.95.
11. Msinstry S. Sea and sky // Architectural review. – 1998. - №12. – P.30-37.
12. Архитектура и престиж. – 1998. - № 3-4. – С.46-47.
13. Slessor K. Bamboo Jamboree // Architectural review. – 2001. - №1.
14. Slessor K. Cane and Able // Architectural review. – 2012. - №2. – С.70-73.

Аннотация

В статье рассматривается феномен территориальной неоднородности в архитектуре и причины возрастания его влияния на современную проектную практику. Характеризуются некоторые наиболее распространенные подходы к проблеме регионального своеобразия архитектурной среды и пути ее решения.

Ключевые слова: региональный, территориальный, организация, среда.

Summary

The phenomenon of the territorial diversity in architecture and the causes of an increase its influence on the modern design practice are reviewed in the article. There are defined some widespread opinions about the probem of the regional originality of an architectural environment and the ways its settlement now.

Keywords: regional, territorial, organization, environment.

УДК «72.035/036 »

П. П. Зуева
канд. арх., доц. МАРХИ

ПЛАНИРОВКА ВЫСОТНЫХ ЗДАНИЙ В США В 1950-Х ГОДАХ

Анотація: в статті розглянуто планування хмарочосів в США в 1950-х роках. Аналізуються основні планувальні схеми побудови хмарочосів цього періоду. Показано найважливіші зміни в планах хмарочосів.

Ключові слова: американські хмарочоси, висотні будівлі 1950-х років, планування будівель, типи планувань.

Высотные здания и комплексы в деловых районах американских городов обычно строили на участках величиной в квартал или в несколько кварталов. Например, кварталы Нью-Йорка отличались небольшими размерами 200х150 футов, и офисные башни поднимались без уступов на полную высоту. В ряде случаев для контраста поперек основного здания строили малоэтажный объем в 1-4 этажа с магазинами, банками, ресторанами.

Рис. 1

Скидмор, Оуингз & Меррилл (СОМ). Арх.Г.Буншафт Здание Левер Хаус. Нью–Йорк. 1952. Сочетание вертикального и горизонтального объема. Общий вид. Парк авеню.

Размеры и планировка сооружений обычно оставались неизменными по всей высоте башни. Верхние этажи получались экономичнее, так как сокращалась площадь, занимаемая конструкциями, уменьшалось число лифтов. Из обслуживающих помещений, в пределах рабочих этажей, размещались только санузлы, другие помещения находились в нижних этажах здания.

Планировка высотных зданий 1950-х гг. представляла два основных типа: компактный и протяженный.

При компактной планировке форма плана приближалась к квадрату, и здание имело большую глубину (до 50 м). В этом случае как лифты с холлами, лестницы и санитарные узлы, находящиеся в центральной части здания, так и расположенные в глубине рабочие помещения не имели естественного освещения. Проблема была решена с развитием люминесцентного освещения, но офисам с естественным светом отдавалось большее предпочтение. Если план здания имел стороны 25 м, получалось хорошее естественное освещение.

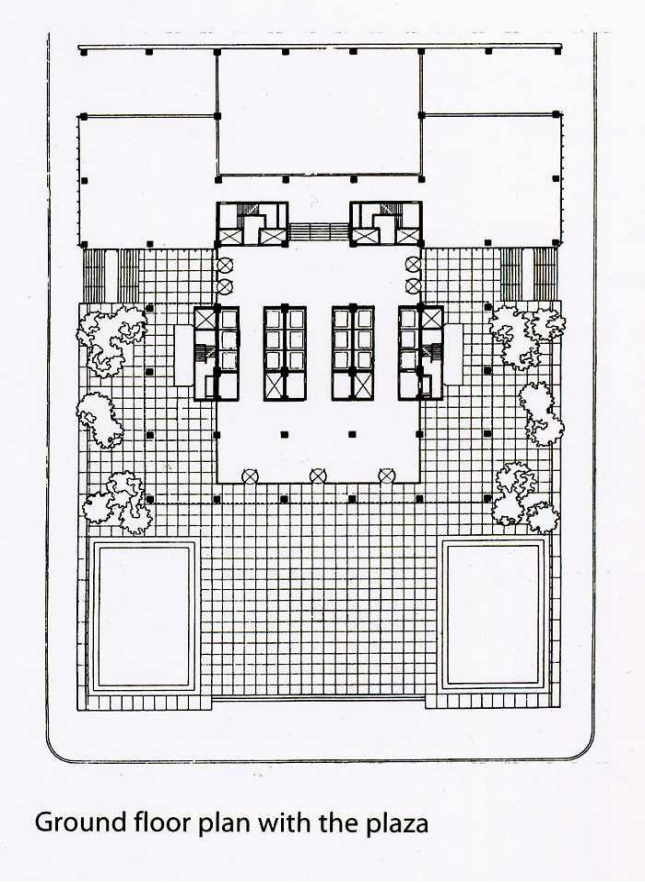

Рис. 2.

Мис ван дер Роэ в соавторстве с Ф. Джонсоном. Конторское здание Сигрем билдинг. Нью-Йорк. 1958. План первого этажа и площади.

При протяженной планировке здание представляло собой прямоугольник или сочетание прямоугольников, примыкающих один к другому под разными углами. Лифтовой узел и обслуживающие помещения в этом случае располагали на стыке отдельных частей здания.

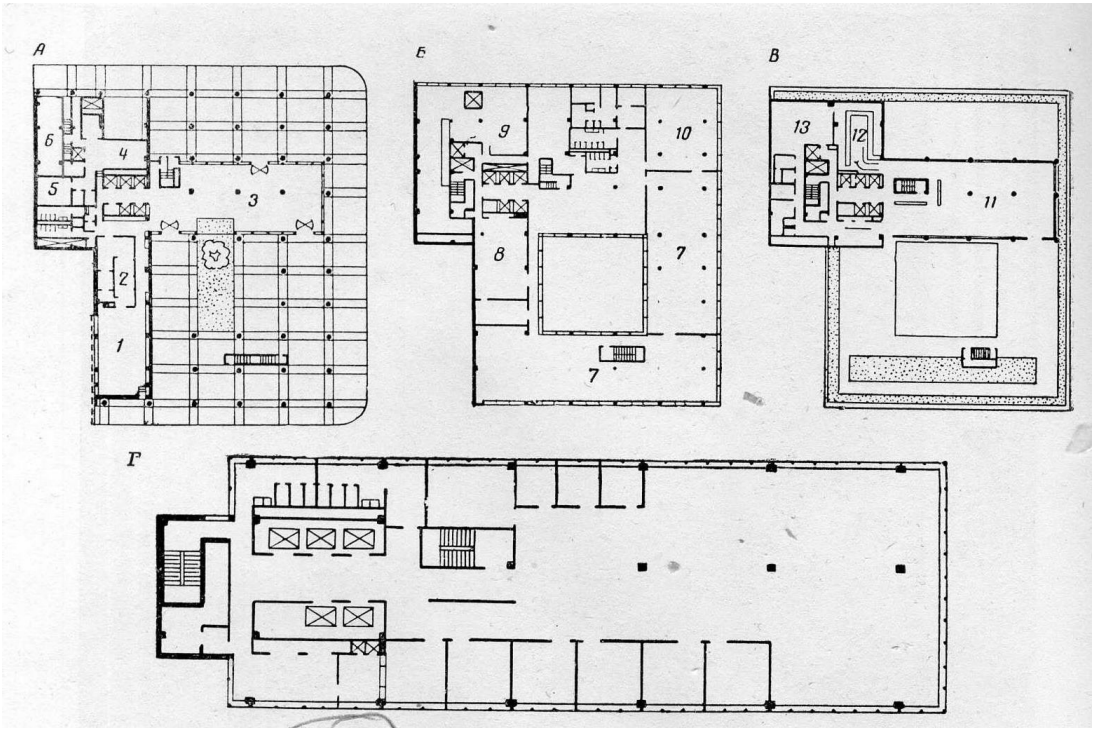

Рис. 3.

Скидмор, Оуингз & Меррилл (СОМ). Арх.Г.Буншафт Здание Левер Хаус. Нью–Йорк. 1952.

А) План 1-го этажа. Б) План 2-го этажа. В) План 3-го этажа. 1-приемная, 2-демонстрационный зал, 3-вестибюль, 4-экспедиция. 5-административное помещение. 6-пандус в гараж под зданием, 7-машинописное бюро и издательский отдел, 8-служебное помещение, 9-вентиляционная камера, 10-бюро стенографисток, 11- ресторан, 12-кафетерий, 13-кухни. Г) План типовых этажей высотной части здания.

В высотных зданиях с протяженной планировкой расположение лифтового узла зависело от размеров корпуса. При ширине 20-30 м офисные помещения располагались по периметру относительно лифтового узла и обслуживающих помещений. При ширине корпуса 16-20 м лифтовой узел часто выносился в отдельный объем, пристроенный к основному зданию. В ряде сооружений обслуживающие помещения и лифтовой узел располагались в центре высотной части, или ближе к одному из торцов. Наибольшее удаление офисных помещений от лифтов составляло около 50 м. Как правило, лифты группировали по 3 – 4 в одну линию с двух сторон лифтового холла.

В небоскребах предусматривалось несколько таких групп. Отдельные группы лифтов обслуживали разные по высоте зоны здания. Скоростные лифты обслуживали верхние этажи со скоростью подъема от 3,5 до 7 метров в

секунду. Нижние этажи, с помещениями общественного использования, обслуживались эскалаторами.

В планировке офисных помещений использовали два решения.

Первое – предусматривало устройство коридора вокруг узла лифтов и других обслуживающих зон – т.е. жесткая планировка или традиционная планировка. При коридорной системе офисная площадь делилась на отдельные сравнительно небольшие помещения, которые не являлись проходными. Большую часть здания занимали полностью отгороженные кабинеты руководителей и рабочие комнаты. Расположение мест в обычных офисных помещениях соответствовало модульной сетке, учет модуля был наиболее важен для помещений с перегородками на всю высоту. Но допускались и некоторые отступления при проектировании гибких инженерных систем, расположенных под полом.

Традиционная планировка была наиболее приемлемой для фирмы, которая стремилась к разграничению сотрудников в зависимости от занимаемой должности и которая рассматривала собственный кабинет как результат продвижения по карьерной лестнице.

При втором решении планировки рабочая площадь в основном оставалась нерасчлененной; проходы образовывались соответствующим расположением рабочих мест. В угловых частях здания или вдоль одной из его сторон выделялось небольшое число обособленных помещений кабинетов.

Рис. 4.

Пример решения рабочей площади в высотных конторских зданиях 1950-х гг.

Различие между жесткой и гибкой планировками состоит в стационарной фиксации пространства горизонтальных коммуникаций (коридоров, холлов, галерей) в зданиях с жесткой планировкой, но допускается перестановка сборно-разборных перегородок между отдельными офисами.

В зданиях с гибкой планировкой жестко фиксировано только размещение узлов вертикальных коммуникаций и санитарных помещений. Все остальное пространство членят лишь расстановкой мебели, фиксирующей размещение отдельных групп служащих («гнездовое» размещение, с разделением невысокими барьерами, озеленением). Иногда в пространстве этажа выделяют легкими перегородками несколько небольших кабинетов для руководства.

Рабочие кабинеты, отгороженные экранами на неполную высоту помещения, не являются кабинетами, а относятся к рабочим местам в общих рабочих помещениях- залах.

Разделение пространства этажа озеленением определило возникновение термина «ландшафтное бюро» для офисов с гибкой или открытой планировкой, где даже руководители высшего состава располагались в открытых зонах, выделенных низкими перегородками экранами или декоративной зеленью. Используя модульную конструкцию рабочих мест можно было удовлетворить различные предпочтения служащих. Зародившись в Европе, ландшафтная планировка была перенесена в США в 1960-х гг., где этот принцип использовали в зданиях крупных корпораций.

При первом и втором решении планировки, офисная площадь, приходящаяся на одного работающего, составляла приблизительно 9–10 кв. м, высота помещений от пола до потолка была 2,75–3 метра.

Концепцию планировки принимают при разработке стандартов на площадь. Распределение площадей базируется на определенном пространственном модуле. Планировочный модуль офиса получают из анализа требований совместимости со стандартами изготовителей мебели, оборудования и существующего модуля. Таким образом, модуль «определяет» планировку всего здания. Большим достижением модульного проектирования является гибкость. Учитывая склонность арендаторов к перепланировки конторских пространств обычно используют офисный планировочный модуль 5х5 футов или приблизительно 1,5х1,5 м, который является основой для установки перегородок, оборудования мест для служащих и инженерных систем пола и потолка. В офисных высотных зданиях 1950-х гг. стационарные перегородки, как правило, не предусматривались, но учитывались возможности их устройства в зависимости от требований арендующей фирмы.

В целях наиболее рационального использования помещений архитекторы стремились избегать устройства внутренних опор и добивались такого

расположения простенков и импостов в наружном ограждении, которое обеспечивало бы наиболее широкие возможности примыкания перегородок.

Одним из первых примеров планировки здания без внутренних опор может послужить 30–этажное здание компании «Инленд-Стил» (Скидмор, Оуингс, автор проекта Уолтер Нетш) в Чикаго построенное в 1957-1958 гг. Здесь сведены вместе главные темы Мис ван дер Роэ – внешние опоры зальных сооружений и навесная стена высотных построек. Пилоны расположены перед плоскостью наружного ограждения фасадов, чтобы сохранить нерасчлененное пространство. Конструкция откровенно выявлена в архитектуре здания и представляет поперечную систему каркаса с сильно выступающими на фасаде стойками. Наружное ограждение состояло из многослойных панелей. Значительную часть его, 50% и более составляли оконные проемы, для которых применялось армированное и теплонепроницаемое стекло.

Офисные помещения компании «Инленд-Стил» размером 16,8 х 54 м были совершенно освобождены от несущих конструкций. Лифты и санитарные узлы были вынесены в отдельный асимметрично пристроенный объем, чтобы получить гибкую планировку этажей. Использование площади в таком здании было на 17% эффективнее по сравнению с обычными планировочными решениями.

Первым послевоенным высотным сооружением, возведенным в 1960–х гг. в Сиэтле, стала 21–этажная штаб-квартира фирмы Нортон. Архитекторы фирмы СОМ А. Биндон и Г. Райт добились максимальной гибкости в планировке здания. Офисную площадь полностью освободили от промежуточных опор, применив в каркасной конструкции предварительно напряженных железобетонных балок длиной 21,3 м.

Передвижные перегородки делили площадь этажей и устанавливались в любом месте в соответствии с принятой модульной сеткой –1,5 м. Готовые панели навесных стен с теплопоглощающим стеклом серого света использовали для фасада здания. Подоконные заполнители выполнили из стекла на металлической панели. В выше перечисленных зданиях применялись различные виды стекла способные отражать или поглощать тепло. Высотные сооружения фирмы СОМ характеризовались четкостью линий, строгостью геометрических форм и применением в большом объеме стекла и металла.

В 1950-х гг. Ли Томпсон Смит, президент Real Estate Board of New York, подвел итог послевоенным сооружениям: «Эти здания современны. Главным образом потому, что они имеют воздушное кондиционирование. Бросающаяся в глаза характеристика новых зданий в том, что ни одно старое здание не может быть приспособлено ни за какие деньги к основе их планировки. Новые здания обеспечены большими пространствами остекленных этажей, лучшим

освещением, лучшими дворами, новыми автоматическими лифтами и быстрым сервисом. Среди других достижений в проектировании - глубокие площади этажей и как результат 80 % площадей рентабельны по сравнению с 65 % в зданиях построенных 20 лет назад».

Такие здания отвечали требованиям программы и функции. Еще преимущество было в том, что они представляли привлекательность для больших компаний и в результате здания, построенные до Великой Депрессии, стали менее желаемые для многих арендаторов.

В послевоенное время новые технологии сняли зависимость внутреннего пространства от внешнего освещения и естественной вентиляции. Такое положение избавило архитекторов от поисков нового выразительного плана и компоновки архитектурных форм. Все офисные здания стали похожи друг на друга.

Список использованной литературы:

1. Мачульский Г.К. Людвиг Мисс Ван дер Роэ. – М.: Издательство литературы по строительству, 1969. – 255 с.
2. Опыт строительства жилых и общественных зданий в США. //Материалы отчета делегаций /Под. ред. Макаревича Г.В. –М., 1973. –294 с
3. Маклакова Т.Г. Высотные здания. Градостроительные и архитектурно-конструктивные проблемы проектирования. М.: Издательство АСВ, 2006.– 160 с.
4. Руководство по высотным зданиям. Типология и дизайн, строительство и технология: /Пер. с англ. Отв. ред. С.В.Николаев. – М.:«Атлант-Строй», 2006. – 228 с.

Аннотация

В статье рассмотрена планировка высотных зданий в США в 1950-х годах. Анализируются основные планировочные схемы построения небоскребов этого периода. Показаны наиболее важные изменения в планах высотных зданий.

Ключевые слова: американские небоскребы, высотные здания 1950-х годов, планировка зданий, типы планировок.

Annotation

In article the author studies the planning of high-rise buildings in the United States in the 1950s. Analysis of major planning schemes of skyscrapers is presented. The author shows the most important changes in the plans of the high-rise buildings.

Key words: american skyscrapers, high-rise buildings of the 1950s, the planning of the buildings, the types of layouts.

УДК 72.02

О. Л. Нешта
Старший науковий співробітник НЗ «Софія Київська»

ПРОПОРЦІЇ ДЕРЕВ'ЯНИХ ХРАМІВ ЯК ТВОРЧИЙ МЕТОД НАРОДНИХ МАЙСТРІВ УКРАЇНИ

Анотація: в статті розглядається діяльність народних майстрів-будівничих. Творчі методи, та сталі прийоми в традиційній дерев'яній архітектурі.

Ключові слова: народний майстер, традиційна архітектура, дерев'яні церкви, співвідношення.

Творчі досягнення та будівельні прийоми майстрів народної архітектури передавались усним способом і були закладені в основі побудови дерев'яного храму.

Відомо, що майстри користувалися невеликою кількістю будівельних інструментів, зводячи дерев`яні храми без попереднього планування. Але майстер-будівничий знав принцип побудови. Прикладом може слугувати історія спорудження Троїцького собору у Новомосковську, яка описана Д. Яворницьким про майстра XVIII ст. Якима Погребняка.[1] В саду ктитора Якова Легкого у 1773 році місцеве духівництво зібралося на раду, де просто на стежці майстер намалював обриси церкви. Свідченням того, що Я. Погребняк розумівся на геометричній побудові плану на відміну від замовників церкви є записи як майстру було важко пояснити ктиторам розрахунок, за яким веж має бути в соборі дев'ять, хоч з чотирьох боків їх буде по три.

Найбільше відомостей збереглось про народного майстра XIX- XX ст. різьбяра та будівничого Василя Турчиняка (1864-1939). У XIX ст. у зв'язку із наказом російської влади про заборону будувати церкви українського типу набувають поширення шаблонові проекти. У 1921 році запросили В. Турчиняка будувати церкву у с. Дуліби. На затверджений староством план будови майстер навіть не подивився, кажучи: «Нащо мені цих паперів? Я на них і так не розуміюся.» Вірний традиціям та самобутній майстер вміло справлявся із складною інженерною роботою. Зі спогадів очевидців: «Шнуром вимірював, бив кілочки на землі, після того різали дерево, виносили, складали на своїм місці…» [2]

Ярослав Кравченко у своєму дисертаційному дослідженні наводить 129 імен народних майстрів, що були задіяні в церковному будівництві на етнозонах Бойківщини, Лемківщини та Гуцульщини протягом XVII- поч. XX ст. [3] Серед них різьбярі і теслі, і, власне, майстри-будівничі. Частіше

відомо ім'я замовника церкви чи мецената ніж самого майстра. Відомо, що середньовічні майстри-будівничі починали зведення церкви з розмітки на землі основних розмірів споруди. За допомогою кілків та мотузки можна було окреслити коло чи відкласти рискою потрібний розмір.

Вміння розмітити план споруди у давнину сприймалось за священне дійство серед багатьох народів такими знаннями володіли царі чи вожді, що власноруч креслили основу споруди та закладали фундаменти. [4] Конструктивно-художні якості споруди багато в чому залежали від правильності розмітки контурів стін на будівельному майданчику.

В Киево-Печерському патерику [5] згадуються деякі відомості про будівництво лаврської Успенської церкви у 1073 році. Обирали місце для спорудження храму, щоб на ньому вранці не спадала роса, адже відсутність роси може свідчити про наявність аномалії ґрунту, він в цьому місці менше промерзає. Далі вказується на чудо, що сталось по молитві Антонія: «спаде огнь съ небесе и пожьже вся древа и терніе, и росу полиза, долину створи, яко же ръвом подобно». Випалювання рослинності, незалежно від походження вогню – неодмінний етап розчищення будівельного майданчика від чагарників. Після цього будівельний майданчик вирівнянювався та підготовлювався до креслення основ храму, що в даному випадку, як вказано у патерику, супроводжується словами: «измериша златымъ поясомъ широту и долготу». Тут мається на увазі реліквія варяга Шимона - золотий пояс, що за легендою, первісно прикрашав скульптуру розіп'ятого Спасителя, яку спорудив у «землі Варяжській» батько Шимона князь Африкан. [6]

Вибору ділянки під забудову приділялось велике значення і майстрами-будівничими Карпат, це місце мало бути «щасливим», на підвищенні. Існувало багато прикмет та ритуалів пов'язаних з вибором місця та початком будівельних робіт. [7]

Для визначення розмірів майбутньої споруди давньоруськими народними майстрами дерев'яного зодчества була вироблена система простих співвідношень, в основі якої лежали середні розміри частин тіла такі як лікоть та різновиди сажня. Методи пропорційності визначалися способом зведення споруди, а з часом вони перейшли і на муроване будівництво. Основні пропорційні закономірності народного дерев'яного зодчества півночі Росії визначені Ю. Ушаковим.(Іл.1)[8] Квадратний зруб є головним елементом переважної більшості споруд, його довжина та діагональ є вихідними розмірами для всієї будови.

Отже співвідношення сторони квадрату до його діагоналі – це основа давньоруської пропорційності. Це підтверджується також і в дослідженні української дерев'яної церковної архітектури. Для тризрубних церков галицької

та бойківської шкіл традиційного дерев'яного будівництва характерні симетричне розташування бабинця та вівтаря, розмір яких визначається діагоналлю центральної нави. (Іл.2)

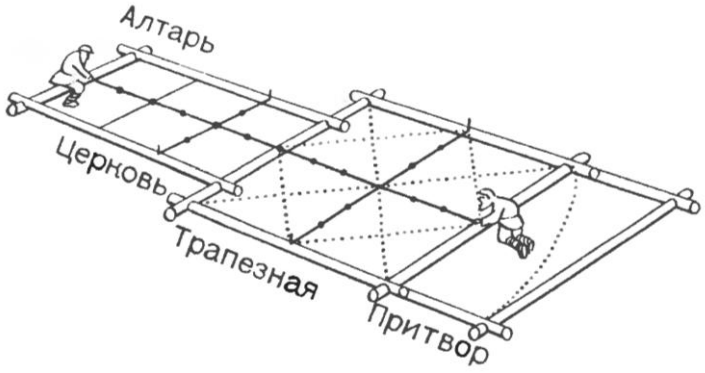

Іл.1 Розмітка плану церкви за Ю. Ушаковим

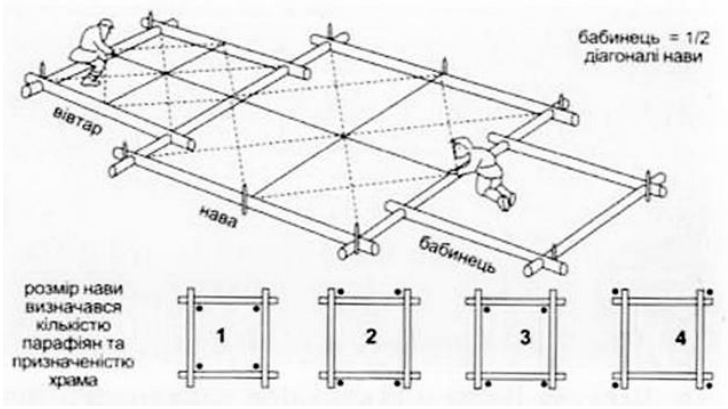

Іл.2 Розмітка плану церкви за Я. Тарасом

Центральна нава в карпатському сакральному будівництві за дослідженнями Я. Тараса в плані близька до квадрата. [9] Це була незмінна основа композиційного планування сакральних дерев'яних споруд Карпат. Застосування квадрата в давньому західнослов'янському сакральному будівництві та його поширення в традиційній українській архітектурі мало цілу низку чинників.

Народний майстер-будівничий володів практичними знаннями розмітки квадрату, та побудови прямих кутів. Побудова квадрату розмітки на основі чотири листкової розетки описана у статтях *Пропорційний принцип побудови дерев'яної храмової архітектури та Пропорціонування дерев'яних храмів Західної України.* [10]

Центральна нава виходила квадратною в плані, коли майстри відкладали всі зрубини назовні, чи всі всередину від кілків розмітки. Творчі методи майстрів передбачали варіанти відкладення брусів двох стін до середини, а двох назовні, тоді нава в плані виходила видовженою чи розширеною (Іл.3).

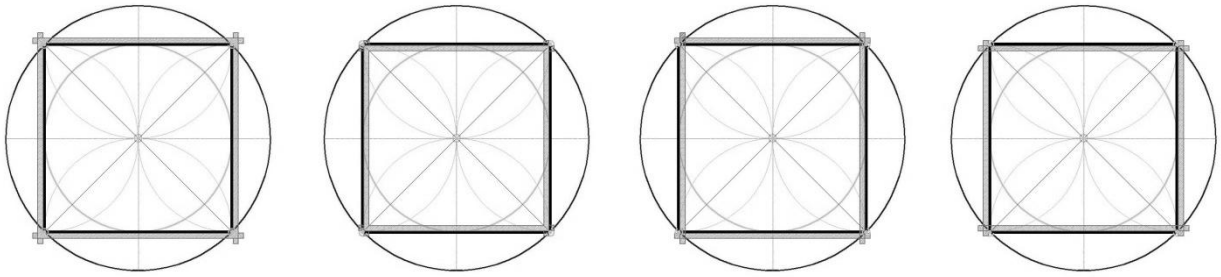

Іл.3 Побудова квадрату розмітки центральної нави

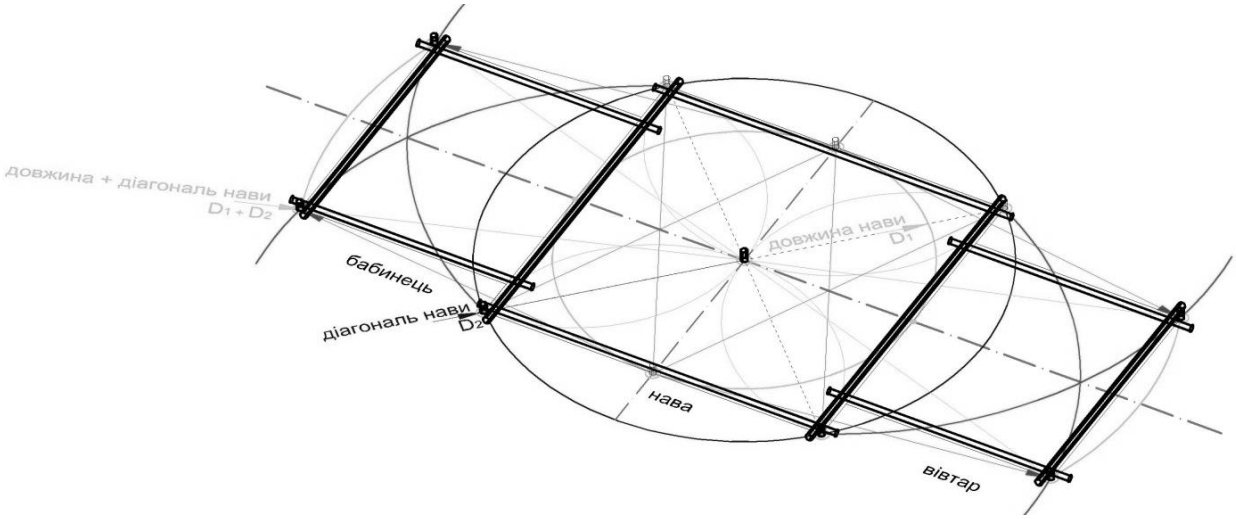

Іл.4 Співвідношення розмірів церкви на плані розмітки

Всі інші розміри необхідні для побудови бабинця та вівтаря співвідносяться з розмірами центральної нави та відкладаються від кілків розмітки (Іл.4).

Архітектурна освіта народних майстрів-будівничих XV-XIX ст. спиралась на практичний досвід. Майстри проходили навчання безпосередньо під час будівництва. Деякі теслярі, починаючи з простих помічників та поступово здобувши великого досвіду та досягнувши високої майстерності, вважались потім народними майстрами-будівничими «вдатними теслями з чистим духом», які займались тільки церковним будівництвом.

Одним із таких теслярів був Іван Щірбявий, про якого, нажаль, відомо лише те, що він збудував церкву у с. Дусівці біля Перемишля у 1661 році. Дерев'яна тризрубна церква з бічними крилосами біля центральної нави - найстарша з відомих такого типу церков (Іл.5).

Про майстра Іллю Пантелеймона відомо не більше. У 1663 році він спорудив дерев'яну тризрубну церкву у с. Ісаї Турківського району Львівської області (Іл.6).

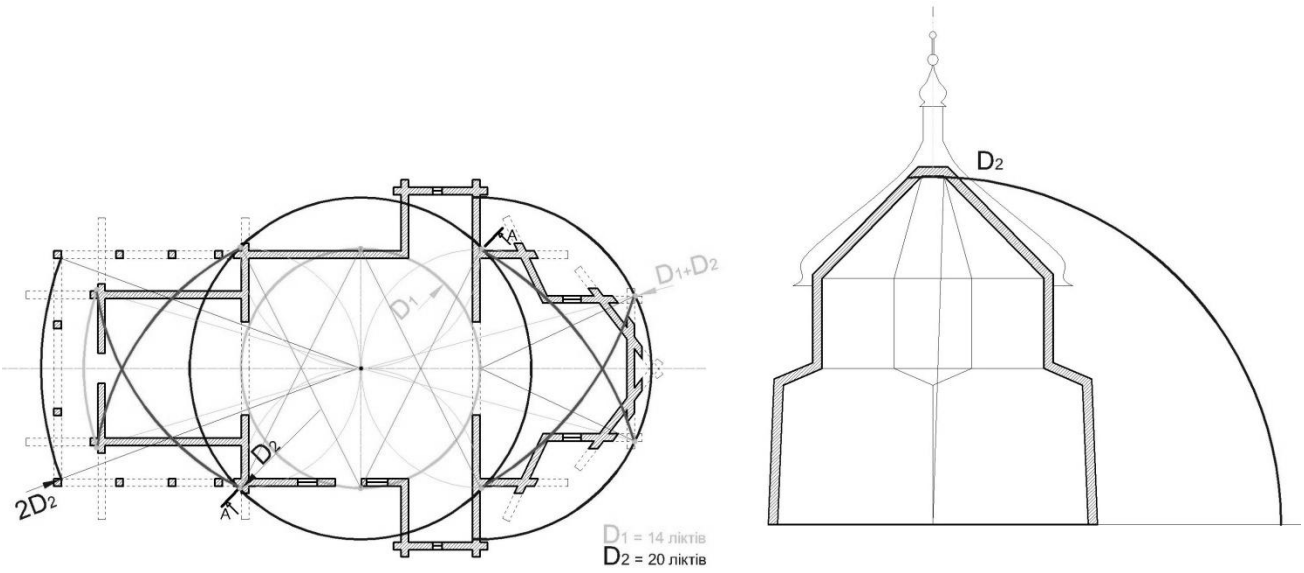

Іл.5 Майстер Іван Щірбявий, церква Покрови Пр. Богородиці у с. Дусівці (Перемишль), 1661

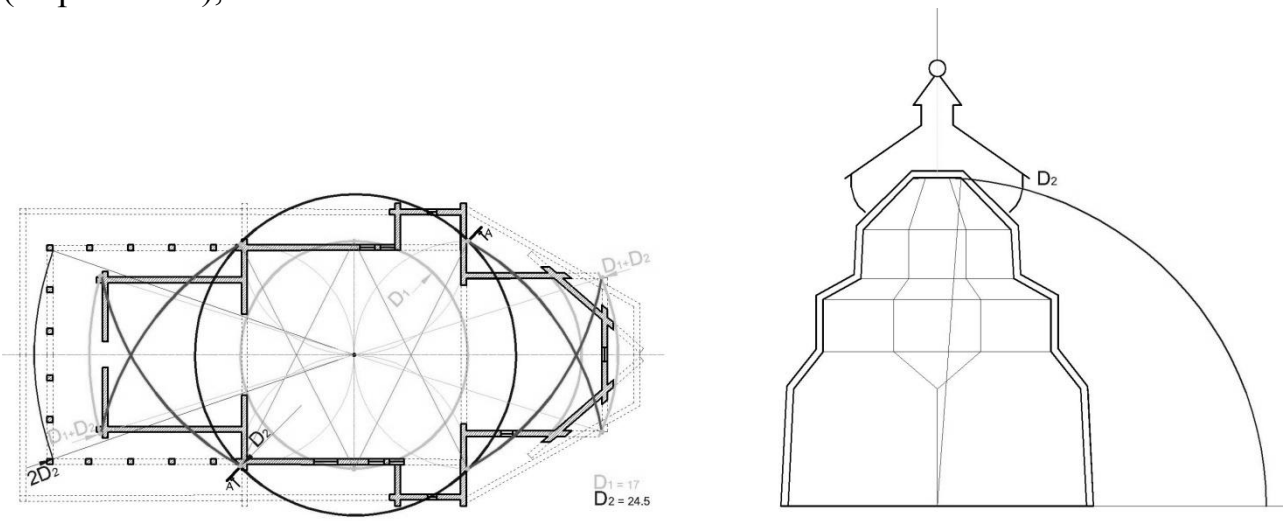

Іл.6 Майстер Ілля Пантелеймон, церква Св. Михайла у с. Ісаї (Львівська обл.), 1663.

Збудовані практично в один час на відстані приблизно 100 км церкви мають спільний пропорційний принцип побудови планувальної структури та навіть висота визначена в однаковій залежності. Невідомо чи були майстри-будівничі особисто знайомі, чи навчались в одного й того ж майстра на будівництві. Такий принцип співвідношень розмірів у плані простежується ще в понад двох десятках церков XVII-XVIII століття. Висота центральної нави найчастіше утворюється із розміру діагоналі квадрату розмітки, так як і у двох

вищезазначених церквах так і в ряді інших, наприклад: *Успіння Пр. Богородиці у с. Торки (Перемишль), XVIIст.; Собору Пр. Богородиці у с. Бусовисько, 1780; церква у с. Викоти, 1784.* Не менш поширеним є варіант утворення висоти центральної нави половиною суми сторони квадрату розмітки та його діагоналі, це характерно для наступних церков: *Іоана Богослова у с. Скорики, XVII; Св. Параскевії у с.Тинів, 1648; Св. Параскевії у м. Сколе, XVII; Іоана Хрестителя у с. Виців, XVIII; Св. Дмитра у с. Лінина Мала, 1742.* Висота центральної нави утворена сумою сторони та діагоналі квадрата розмітки у наступних церквах: *Воздвиження Чесного Хреста у м. Дрогобич, 1661;Св. Миколи у с. Тур'є, 1690; Св. Миколи у с. Кривка, 1763.*

Загалом простежується п'ять найпоширеніших варіантів утворення висоти центральної нави.

Виявлено два варіанти принципової побудови народними майстрами планувальної організації дерев'яної тризрубної церкви. Ці принципи лежать в основі церков як галицької так і бойківської шкіл народного будівництва. Першим або ранішнім принципом можна вважати такий, що використано майстрами Іваном Щірбявим Та Іллєю Пантелеймоном у вищезгаданих церквах. Коли вівтар та нава дорівнює сумі довжини та діагоналі квадрату розмітки, що відкладені від центрального кілка квадрату розмітки. Такий принцип простежується в понад двадцяти серед досліджених тризрубних церков збудованих у XVII-XVIII ст. (Іл.7).

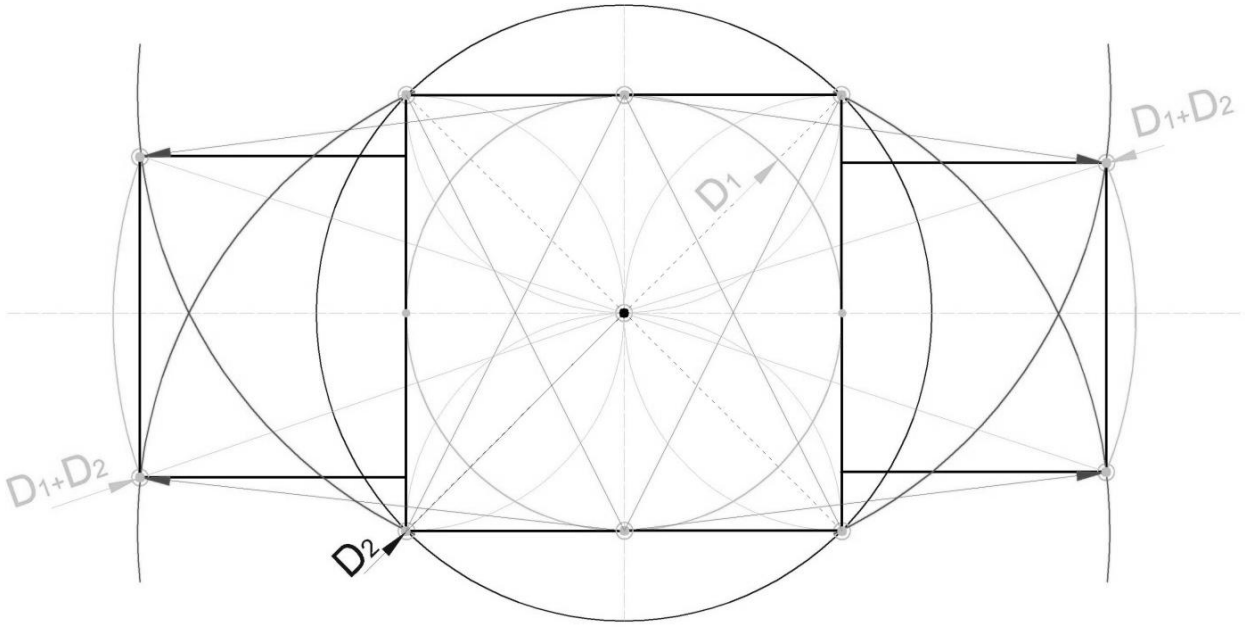

Іл.7 Пропорційний принцип побудови традиційної дерев'яної тризрубної церкви XVII-XVIII ст.

У кінці XVIII-XIX ст. на основі традиційного принципу для утворення бабинця та вівтаря відкладається подвійна діагональ квадрату розмітки, таким

чином церква стає більш видовженою по вісі схід-захід (Іл.8). Це більш характерно для бойківської школи храмобудування. Такі співвідношення в планувальній структурі застосовували наступні майстри: Гаврило Ірод, Гаврило Товстий, Костянтин Риштей, Іван Васів *(церква Зішестя Св. Духа, с. Висоцьке Нижнє, 1814)*; Федір Косилович *(церква Св. Михайла у с. Кальне, 1820)*; Василь Іванкович, Самусь Мельникович *(церква Собору Пр. Богородиці, с. Матків, 1838)*; Іван Волошин *(церква Успіння Пр. Богородиці, с. Тухолька, 1845)*; Гриньо Пилипорак *(церква Стрітення Господнього, с. Довжки, 1882)*.

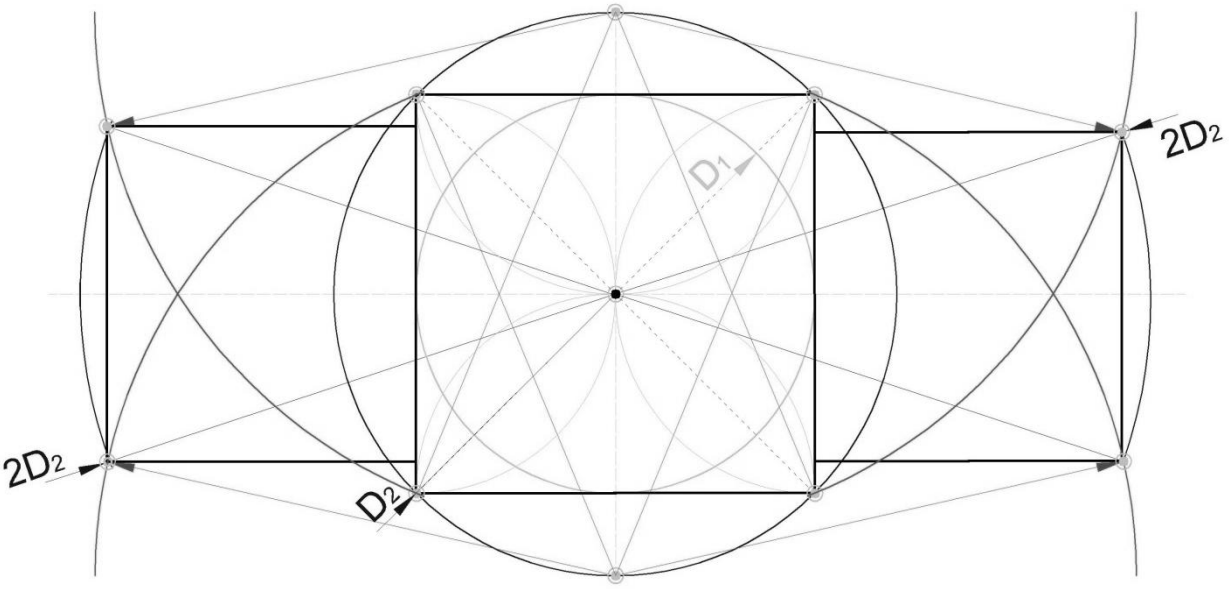

Іл.8 Пропорційний принцип побудови традиційної дерев'яної тризрубної церкви XIX ст.

Отже на основі розглянутих прикладів для всіх шкіл традиційного дерев'яного храмобудівництва характерне використання розмірів довжини та діагоналі квадрату розмітки як вихідних для планувально-об'ємної побудови.

Всі основні розміри відкладаються від центру нави.

Народні майстри-будівничі використовували та передавали простий принцип співвідношень розмірів плану та висоти, для побудови гармонійних за пропорціями та надійних за конструкціями дерев'яних церков.

Таким чином видно пізніші перебудови та добудови, що не узгоджуються із закладеними майстром в основу співвідношеннями.

Література

1. Яворницький Д.І. Історія запорізьких козаків у трьох томах. (глава «Церковний устрій у запорозьких козаків»). — Київ, Наукова думка, 1990. — т. 1. — С. 284—286.
2. Корогодський Р. Відродження джерел // Образотворче мистецтво №1, 1992.- с.38-40
3. Кравченко Я.О. Творчі методи народних майстрів-будівничих у дерев'яній церковній архітектурі Українських Карпат XVII- поч. XX ст.: Автореферат дис. канд.. мистецтвознавства : 18.00.01./ Львівська академія мистецтва.- Київ, 1995.- 28с.
4. Тиц А. А. «Загадки древнерусского чертежа», М., Стройиздат, 1978
5. Абрамович Д. І. Києво-Печерський патерик. Вступ, текст, примітки. — К., 1930
6. Мурьянов М.Ф. Золотой пояс Шимона // Византия, Южные славяне и Древняя Русь, Западная Европа. М., 1973. С.189-180.
7. Шухевич В.О. Гуцульщина/ Материяли українсько-руської етнольоґії.- Львів, з друкарні Наукового товариства ім.. Шевченка, 1899. – Т.II с88-90
8. Пилявский В.И., Тиц А.А., Ушаков Ю.С. История русской архитектуры: Учебник для вузов.— М.: Архитектура-С, 2003. — 512 с. 9-11с.
9. Тарас Я. Сакральна дерев'яна архітектура українців Карпат: культурно-традиційний аспект. - Львів: ІН НАНУ, 2007.- 640с. с.166-167
10. Нешта О.Л. Пропорційний принцип побудови дерев'яної храмової архітектури(на прикладі Покровської церкви в Ромнах) // Україна: Архітектура, історія, мистецтва. Матеріали четвертої Всеукраїнської науково\ конференції «Вайнгортівські читання», березень 2012 р. / за ред.. В. Тригубова.- Полтава, 2012.- с.75-81; Нешта О.Л. Пропорціонування дерев'яних храмів Західної України //Дослідницькі та науково-методичні праці, К.: Українська академія Мистецтва, випуск 19, 2012.- с.303-317

Аннотация

В статье рассматривается деятельность народных мастеров-строителей. Творческие методы и постоянные приемы в традиционной сакральной деревянной архитектуре.

Ключевые слова: народный мастер, традиционная архитектура, деревянные церкви, соотношение.

Annotation

This article examines the work of folk masters-builders. Creative techniques and constant methods in traditional wooden sacral architecture.

Key words: Folk master, craftsmen, traditional architecture, wooden churches, ratio.

УДК 72.03

О. Л. Михайлишин,
кандидат архітектури, доцент кафедри архітектури
та середовищного дизайну
Національного університету водного господарства
та природокористування (м.Рівне)

СТИЛІСТИЧНА ІНЕРЦІЯ В АРХІТЕКТУРІ МІСЬКОГО ЖИТЛА ЗАХІДНОЇ ВОЛИНІ 1920-поч.30-х РОКІВ

Анотація: у статті розглянуті особливості архітектурної стилістики житлової забудови міст Волині 1920-поч.30-х років. Визначені основні чинники стилістичної інерції, окреслені характерні композиційні принципи, прийоми і засоби формування архітектурного образу об'єктів житлової архітектури.

Ключові слова: житлові будинки, стилістична інерція, міжвоєнний період, Друга Польська Республіка, Волинь.

Постановка проблеми. Перші роки перебування Західної Волині у складі Другої Польської Республіки, зважаючи на низьку динаміку змін в соціально-економічній ситуації у волинських містах, суттєво не позначились на образі і характері нової забудови. Складні економічні умови в державі і периферійний статус регіону на початковому етапі зумовлювали невеликі масштаби державного будівництва (насамперед, громадських будівель). Тому, типологічно, як і в довоєнний період, тут продовжувала домінувати житлова забудова (особняки, невеликі доходні будинки). Своєрідність архітектурного середовища волинських міст у І-ій пол. 1920-х рр. полягала у стилістичному плюралізмі, представленому різноманітними інтерпретаціями форм неостилів та стійкістю раціоналістичної традиції, вираженої у формах "цегляного стилю". Помітним залишався вплив естетики модерну.

Компіляція стильових форм неокласицизму, необароко, неоготики та модерну мала своїм результатом доволі оригінальний, раціоналізований, варіант провінційної еклектики, який базувався на застосуванні відповідного методу стилетворення. Адже відомо, що вже у попередній період на шляху від центрів розвитку модерної архітектурної думки ІІ-ї пол. ХІХ ст. в Російської імперії – Петербургу і Москви – до південно-західних її околиць теорії про стилетворчу роль конструкції втрачали своє змістове наповнення. У місцевому контексті на межі століть вирішальне значення для поширення "цегляного стилю", мали вимоги економії: поверхня фасадів не потребувала штукатурки і, відповідно, частих ремонтів. Ця обставина актуалізувала тяглість архітектурної традиції і на поч. 1920-х рр. вже у Другій Речі Посполитій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретично-фактографічним базисом для даного дослідження є праці Є.Кириченко [1, 2] та В.Ясієвича [3], де окреслені основні етапи та особливості розвитку архітектури Російської імперії межі XIX-XX ст. (а в її межах – частини території сучасної України) – відправної точки архітектурно-стилістичного розвитку забудови міст Західної Волині у міжвоєнний період. Окремі аспекти формування образу житлової забудови Луцька досліджувались українськими науковцями І.Абрамюк [4], Б.Колоском [5], Р.Метельницьким [6]. Проте, комплексний архітектурно-стилістичний аналіз підходів до створення образу житлового середовища в містах досліджуваного регіону не був об'єктом окремих студій.

Мета роботи. Виявити стилістично-морфологічні особливості розвитку житлової архітектури міст Західної Волині протягом 1920-поч.30-х рр.

Виклад основного матеріалу. Висловлена ще у 70-90-х рр. XIX ст. теза про "рівнозначність функціонального і художнього начал в архітектурі" і, особливо, про те, що "архітектура має прагнути до гармонійного поєднання утилітарного і витонченого" [1, с.184] якнайкраще обґрунтовувала можливість широкого застосування "цегляного стилю" у масовому будівництві без зниження його естетичних якостей. І хоча нерідко саме естетична сторона раціоналістичного напряму ставилась під сумнів, зважаючи на типізаційний потенціал матеріалу будівництва, незаперечною залишалась утилітарна складова. Втім відзначимо, що на відміну від великих міст Польщі, на Волині поч. 20-х рр. будівлі, зведені у "цегляному стилі" були показником певного суспільного і майнового статусу власників, а не навпаки (ознакою низького становища, незначних фінансових можливостей), зберігаючи семантичний зв'язок з попереднім періодом історії, про який у відновленій Польщі прагнули якнайшвидше забути.

Крім того, як і на поч. XX ст., утилітаризм раціоналістичного напряму в містах і містечках регіону ще деякий період залишався виразником характерного для часу процесу демократизації і початків змін у стратифікації міжвоєнного волинського соціуму. Говорячи про демократизацію, насамперед маємо на увазі дві обставини. По-перше, відхід від атавістичної традиції просторової ізоляції житлових кварталів за етнічної ознакою (зокрема, у містах Волині – єврейські квартали) і можливість будувати у будь-якій частині населеного пункту кожному мешканцю, який має відповідні фінансові можливості. По-друге, демократизація стилю (в сенсі можливості застосування однакових форм в архітектурі, що обслуговує різні соціальні верстви), за словами Є.Кириченко, була невід'ємною від демократизації суспільства [2, с.68]: нові замовники прагнули наслідувати спосіб і характер будівництва, доступний у попередні періоди лише вузькому колу місцевої еліти. На Волині в

цей період ще не йдеться про масове будівництво в трактуванні, пропонованому у повоєнний період адептами архітектурного авангарду. Тут і надалі є актуальною потреба індивідуалізованого розв'язання житлової проблеми містян та створення "планів і фасадів найпростіших будинків і навіть будиночків, які б поєднували в собі красу фасаду із зручністю, простотою і місткістю" [1, с.183] – завдання, вербалізоване в Російській імперії ще півстоліття тому. Відтак, майже всі нові будинки, хоча і являли собою зразки масової забудови у її провінційному маломістечковому варіанті, насправді були унікальними з точки зору архітектурно-композиційного вирішення.

Об'ємно-планувальна структура більшості житлових будинків у забудові волинських міст і містечок до кінця 1920-поч.30-х рр. була результатом застосування еклектичного методу формотворення. Внаслідок чого при формуванні брили будівлі застосовувались композиційні принципи і прийоми, притаманні класичним архітектурним стилям, зокрема, класицизму (фронтальність, осьовість, ієрархічність побудови об'єму і його декорування, повторюваність елементів), при одночасному оперуванні архітектурними елементами, характерними для раціоналізму (втіленого у "цегляному стилі") і модерну. Архітектурно-будівельна традиція попередніх десятиліть і соціальний попит саме на таку архітектуру, помножені на зрозумілий консерватизм архітектурного мислення фахівців-проектантів, сприяли стилістичній інерції і гальмуванню модернізації архітектурних вирішень загалом.

Водночас, формальні впливи модерну як антитеза засад, окреслених вище, проявлялись у творенні візуально урівноважених композицій, і тяжінні до характерного для стилю розвитку об'єму "зсередини-назовні", доповненого використанням зредукованих елементів ордерної системи. Про застосування еклектично-компілятивного підходу свідчили також розв'язання, в яких об'ємна структура будівлі, композиція фасаду (модерністична за формою), як в класицизмі, були відправною точкою для формування системи його внутрішнього простору. Тобто, процес проходив у протилежному напрямку – "ззовні-усередину". Синтез різнохарактерних форм і свобода вибору способів їх компоновки є особливістю архітектури Західної Волині протягом 20-х рр. минулого століття.

На початку досліджуваного періоду у містах регіону стійкість архітектурно-формотворчої традиції демонстрував "цегляний" стиль, який набув популярності ще у 1890-х рр. Традиція такого будівництва зберігалась майже до кінця 1920-х рр. і проявлялась в архітектурі прибуткових, садибних будинків, значно рідше – особняків.

Композиція фасадів багатоквартирних будинків, які в абсолютній більшості випадків були 2-поверховими, рідше – мали 3 поверхи, будувалась за

тими ж принципами, що і в попередній період. Повторювані по горизонталі і вертикалі комірки-квартири зумовлювали появу на їх площинах своєрідної віконної "сітки" – основу ритмічної побудови і ознаку відкритості для розвитку композиції вздовж вулиці. Втім, невелика протяжність об'ємів нівелювала потенційну монотонність фасадів, характерну для будівель значного масштабу, споруджуваних в кінці XIX – на поч.XX ст. у великих містах Російської імперії і губернських центрах. Центрально-осьова структура фасадів виражалась декількома способами. Перший (найвідповідніший класицистичним принципам побудови) – шляхом закріплення головної осі ризалітом вхідного вузла або вінчаючим фронтоном, і підпорядкування їй інших частин (будинки в Рівному по вул. Дубенській, 15 (1926 р.); вул. С.Петлюри, 11 (1926 р.); вул. Чорновола, 15 (1927 р.); вул. 16 Липня, 61 (1928 р.) (рис.1.); вул. І.Мазепи, 31 (1928 р.); в Луцьку – по вул. Кривий Вал, 10 (1927 р.) (рис.2)).

Рис.1. Житловий будинок
по вул. 16 Липня, 61 в Рівному

Рис.2. Житловий будинок
по вул. Кривий Вал, 10 в Луцьку

При невеликих фізичних розмірах будинку у більшості випадків непарна кількість осей вже сама собою надавала фасаду завершеності. При цьому, як правило, архітектура дворових фасадів вирішувалась за спрощеною схемою: без виділення композиційного центру і з мінімальною кількістю декору. При розпланувані застосовувались, як і на поч. XX ст., переважно 2-квартирні секції з центральним розташуванням двох сходових кліток: парадної – зі сторони вуличного простору і "чорної" – зі сторони двору. Відповідно здійснювалось групування житлових і підсобних приміщень квартир. При цьому санітарно-гігієнічні приміщення не передбачались (І-а пол. 1920-х рр.) або виносились у планувально відокремлений від квартир блок з входом зі сходової клітки.

Другий спосіб (ближчий до еклектичного) – розташування входів у будинок на крайніх осях, чим підкреслювалась секційна структура або

дзеркальна симетрія плану (будинки в Рівному по вул. *Словацького, 7* (1920-ті рр.).

Третій спосіб – розташування будинку торцевим фасадом до вулиці і трактування його у якості головного з триосьовою схемою побудови (будинки: у Рівному по вул. Шопена, 7 (1926-30 рр.); у Володимирі Волинському по вул. *11 Листопада* (1934 р.). Принагідно зазначимо, що будинки подібного типу найчастіше споруджувались у центральних кварталах і вздовж головних міських вулиць. У більшості з них частина першого поверху відводилась під торговельні заклади, інші приміщення – під житло, чим і визначалась специфіка архітектурного вирішення фасадів.

У деяких випадках складна структура об'єму, асиметрична схема розпланування будинку (продиктована містобудівними умовами і вимогами типологічної різноманітності квартир) зумовлювали різні підходи до архітектурного вирішення головного фасаду – як на засадах ієрархічності і симетрії (будинки в Рівному: по вул.Соборній, 6 (1928 р., інж. М.Вейтко); по вул. Соборній, 51 (1926 р.)), так і на засадах рівнозначності елементів, які "накладались" на поверхню стін і утворювали раппортні композиції (утворені профільованими багатоярусними карнизами, кутовим рустом, віконними і дверними наличниками і т.д.) (буд. по вул.Тихій, *10* в Рівному (1928 р.)).

Із застосуванням аналогічних композиційних прийомів формувався архітектурний образ одноповерхових садибних будинків (будинки в Рівному по вул. Пушкіна, *10* (1927 р., арх. С.Німенський); по вул. Грабник, *210* (1927 р.) [7] (рис.3); по вул. Островського, 11 (1928 р.); по вул. Дубенській, 4 (1927 р.); в Луцьку: по вул. Б.Хмельницького, 12 (1932 р., арх. Т.Садковський) (рис.4.)).

Рис.3. Проект житлового будинку по вул. Островського, 11 в Рівному [7]

Рис.4. Житловий будинок по вул.Б.Хмельницького, 12 в Луцьку

Своєрідний місцевий варіант "раціоналізації" архітектурного образу був запропонований у численних проектах секційних житлових будинків для забудови "престижних" вулиць Рівного, виконаних архітектором Гжегожем

Прессом. Авторське бачення “модернізації” традиційної версії, очевидно, було однією з перших рефлексій (визнаємо, доволі слабкою) на радикальну зміну системи архітектурного стилетворення в Європі і полягало у повній відмові від оздоблення фасадів на користь “чистих” стінових поверхонь при розгортанні різних сценаріїв їх вирішення (симетрична, дисиметрична, асиметрична схема). Водночас, про стилістично-формотворчу спадкоємність мали свідчити вінчаючі фронтони вишуканої форми – в дусі необарокової та модерністичної естетики та оригінальний малюнок віконних перепльотів. Осучаснювалась й функціональна структура квартир: санітарно-гігієнічний блок став обов’язковою складовою кожного помешкання, що забезпечувало новий рівень комфорту проживання (будинки в Рівному: по вул. Соборній, 56 (1926 р.); вул. Чорновола, 6 (1929 р.) [8] (рис.5); вул. Чорновола, 17 (1926 р.); вул. Соборній (1926 р.); вул. 16 Липня (1928 р.) (рис.6)).

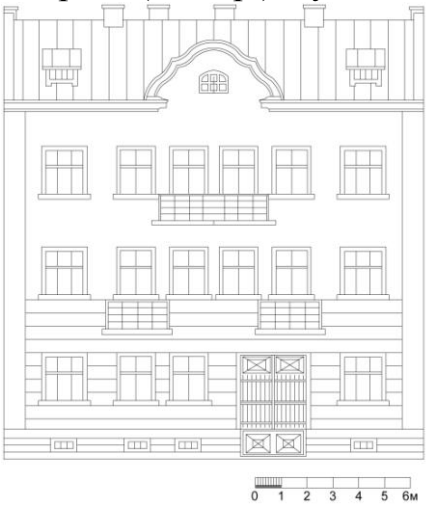

Рис.5. Проект житлового будинку по вул.Чорновола, 6 в Рівному [8]

Рис.6. Житловий будинок по вул.16 Липня в Рівному

Дослідження показали, що при проектуванні індивідуальних житлових будинків, розташованих в кварталах щільної (фронтальної) забудови, перевага віддавалась формотворчим прийомам модерну. Асиметрія головного фасаду, характерна для цього стилю, була найбільш “зручною” в умовах обмеженого розмірами ділянки фронту забудови. Крім того, в такий спосіб ще раз підкреслювалася “реконструкція” соціальної структури населення волинських міст з акцентом на її “демократизацію”, стирання верствових і, у нашому випадку, етнічних відмінностей. З іншого боку, стилістика модерну, що за визначенням була “антибуржуазною”, представляла на Волині саме цей суспільний клас.

В об’ємній структурі будинків даного типу можна виділити риси, які засвідчують спільність формально-композиційної ідеї проектування: двоповерхова брила розвивається вглиб ділянки і звернена торцем (головним

фасадом) в сторону вуличного простору; асиметричне вирішення фасаду підкреслюється ризалітом, зміщеним відносно головної осі, як і відповідно розташованим вхідним вузлом; об'єм ризаліту є єдиним вертикальним акцентом будинку. При цьому, за сходовою кліткою зберігалася домінантна композиційна роль у формуванні внутрішнього простору. Конфігурацію плану у абсолютній більшості випадків визначала форма ділянки, необхідність розташування проїзду і влаштування двору для освітлення частини приміщень (буд. в Рівному: по вул. Петлюри, 4 (1923 р.); вул. Соборній, *344* (1921 р.)).

Контроверсійно-дуалістична сутність модерну – його індивідуалізм і аристократизм поряд з демократизмом – підтверджувалась будівництвом у волинських містах, особливо в Луцьку та Рівному, особняків для представників місцевої еліти. Вишуканість об'ємно-просторових композицій і системи декорування дозволяє констатувати стійкість протягом 1920-х рр. впливів різноманітних напрямів стилю (від флоралістичного до раціоналістичного у їх західноєвропейських варіантах), на відміну від інших регіонів Польщі та Росії, де модерн втратив свою популярність ще наприкінці 1910-х рр. Поліваріантність його проявів на Волині базувалася як на наслідуванні загальновідомих/"канонічних" форм і прийомів, так і на спробах створити версію, адаптовану до місцевих архітектурних традицій.

В усіх об'єктах зусилля архітекторів спрямовувались на створення оригінального об'єму, ритму віконних прорізів, виявлення естетичних властивостей будівельного матеріалу – зокрема, його фактури, рідше – кольору, також велика увага приділялась формуванню системи оздоблення. Прагнення наблизити вирішення до класичних взірців стилю в контексті органічності конструктивно-декоративної системи, зумовило різні шляхи розв'язання проблеми образності. Перший шлях – переосмислення і творчі інтерпретації зразків архітектури модерну (зокрема, австрійської сецесії) стосовно житлових будівель, представлене переважно у творчості вже згадуваного Г.Пресса (будинки по вул. 16 Липня, *13а* (1924 р.); вул. Соборній, *56* (1920-ті рр.); вул. І.Мазепи (1926 р.); вул. *Новопроектованій* – бічній 16 Липня (1928 р.); вул. Грабник, *6* (1930 р.)). Другий шлях – трактування системи засобів художньої виразності модерну як декоративної оболонки, своєрідної модної прикраси, яка дає можливість стилізувати" лише частину об'єму, залишаючи решту у "буденних" формах "цегляного" стилю. Внаслідок чого втрачалася характерна для стилю демократична рівнозначність на користь еклектичної ієрархічності (Рівне, вул. Петлюри, 23 (1928 р., арх. В.Свєнтоховський)). Третій шлях – формальне прийняття "моделі" стилю як набору декоративних елементів, розташованих на площинах стін. При цьому не йшлося про силуетність, ритм форм і їх взаємний детермінізм. Основними орієнтирами була система

“позиціонування” декору, палітра мотивів, їхні обриси і сам факт “присутності” на фасадах (буд. по вул. П.Могили, *10* у Рівному (1924 р.)).

Протягом 1920-поч.30-х рр. характерною рисою архітектурного вирішення деяких з числа прибуткових житлових будинків було творення синтетичного образу, композиційно і морфологічно спорідненого зі стилістикою раціоналізму, модерну і класицизму одночасно. Особливість полягала у поєднанні класицистичних (або модерністичних) прийомів побудови фасадів, оперуванні елементами, характерними для “цегляного” стилю (профільовані карнизи і тяги, обрамлення вікон з фігурної цегли) і модерну (декорування лопаток на фасадах, підвіконних ніш, решітки огородження балконів, козирки над входами). Важливу роль при цьому відігравало художнє трактування опоряджувальних матеріалів, які перетворювались на один з засобів архітектурної виразності, що дозволяє констатувати наявність впливів архітектури модерну. Втім, асортимент застосовуваних матеріалів у волинській архітектурі був порівняно скромним. Зокрема, провідне значення отримало співставлення фактур поверхонь, де гладка штукатурка і світлий тон декоративних елементів контрастували з опорядженням лицевою цеглою стінових площин і оголеною сухістю металевих деталей (буд. в Рівному по вул. Соборній, *76* (1925 р.); по вул. 16 Липня, 35/45 (1926 р.) (рис.7); вул. Чорновола, *58* (1924 р.) (1924-26 рр.); по вул. Дорошенка, 3 (1926 р.)); по вул. Міцкевича, *33* (1926 р.); по вул. Соборній, *141* (1927 р.); по вул. Згода, *29* (1927 р.); вул.*Студільчій, 5* (1920-ті рр.), по вул.Словацького, 10 (1920-ті рр.) (рис.8).

Рис.7. Житловий будинок по вул.16 Липня 35/45 в Рівному

Рис.8. Житловий будинок по вул.Словацького, 10 в Рівному

Висновки. Підсумовуючи, необхідно відзначити, що усі проаналізовані підходи до формування образу житлових будівель в містах Західної Волині у 1920-х рр. застосовувалися синхронно, хоча і в очевидній прив’язці до типу житлового будинку. Визначальну роль у якості кінцевого результату відігравала архітектурно-будівельна традиція попереднього, російського, періоду історії регіону, представлена у багатьох випадках як авторські

інтерпретації композиційно-морфологічної структури того чи іншого стилю (у тому числі шляхом еклектичного поєднання різностильових деталей, редукції форм та елементів архітектурної пластики). Застосуванню таких підходів сприяв соціальний чинник – стереотипне уявлення замовників (представників місцевої буржуазії і купецтва) про візуалізацію власного статусу і престижу через відповідні архітектурні форми. Втім, лише частина архітектурних вирішень відзначалась оригінальністю і художньою довершеністю. Образ більшості будівель формувався як наслідування певних стилістичних прототипів і повторення відповідних усталених просторових схем побудови об'єму, композиційних прийомів організації екстер'єру, являючи собою зразки провінційної містечкової забудови.

Література

1. Кириченко Е.И. Архитектурные теории XIX века в России / Е. И. Кириченко. – М.: Искусство, 1986. – 344 с.
2. Кириченко Е.И. Русская архитектура 1830-1910-х годов / Е.И. Кириченко. – М.: Искусство, 1978. – 399 с.
3. Ясиевич В.Е. Архитектура Украины на рубеже XIX-XX веков / В. Е. Ясиевич. – К.: Будивэльнык, 1988. – 184 с.
4. Абрамюк І. Особливості однородинного житла Луцька поч. XX ст. / І.Абрамюк // Архітектурна спадщина Волині. – Вип.3. – 2012. – С.152-155.
5. Колосок Б.В. Луцьк: історико-архітектурний нарис / Б. В. Колосок, П. П. Мах, Л. П. Санжаров. – К.: Будівельник, 1972 р. – 58 с.
6. Метельницький Р. Деякі сторінки єврейської забудови Луцька / Р. Метельницький. – К.: Дух і літера, 2001. – 178 с. – (Бібліотека інституту юдаїки).
7. Державний архів Рівненської області (далі – ДАРО), ф. 31, оп. 1, спр. 587
8. ДАРО, ф. 31, оп. 1, спр. 462.

Аннотация

В статье рассмотрены особенности архитектуры жилой настройки городов Волыни 1920-х гг. Определены главные факторы стилистической инерции, охарактеризованы характерне композиционные принципы, приемы и средства формирования архітектурного образа объектов жилой архитектуры.

Ключевые слова: жилые здания, стилистическая инерция, межвоенный период, II-я Польская Республика, Волынь.

Summary

The article considers the peculiarities of the architectural stylistics of the dwelling houses in Volyn cities in the 1920s. Main factors of the stylistic inertia are defined, characteristic compositional principles, methods and means of the architectural image formation of the objects of housing architecture are outlined.

Key words: dwelling houses, stylistic inertial interwar period, IInd Rzech Pospolita, Volyn.

УДК 72.012

М. К. Руденко
старший викладач кафедри архітектури житлових та громадських будівель
Полтавський національний технічний університет ім. Ю.Кондратюка

«ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ ТА ОБ'ЄКТІВ ТУРИЗМУ»

Анотація: в статті висвітлено тенденції розвитку туризму та об'єктів туризму, висвітлено основні проблеми розвитку туристичної галузі в Україні.

Ключові слова: інфраструктура, об'єкти туризму, тенденції, туризм.

Постановка проблеми. Сьогодні туристська індустрія світу зазнає часи активного розвитку та формування нових напрямків. Гармонійна єдність праці, побуту і відпочинку розглядається в будь-якому суспільстві як умова нормального життя людини. Ріст достатку людей, скорочення робочого дня і тижня обумовлюють необхідність розширення мережі закладів відпочинку.

Нині Україна має понад 45 тис. закладів розміщення туристів і відпочиваючих на 620 тис. місць, але вони потребують модернізації та реконструкції відповідно до міжнародних стандартів.

Існуюча мережа закладів – як тривалого, так і короткочасного відпочинку – забезпечує потреби населення лише частково. Особливо незадовільна організація короткочасного відпочинку населення невеликих міст. Пляжі, човнові станції, яхт-клуби, риболовно-спортивні та мисливські бази, у більшості випадків відсутні або працюють незадовільно, тому що вони не відповідають нинішнім запитам. Це значно погіршує відпочинок. Форми відпочинку обмежені декількома типами закладів. Недостатньо продумані умови для відпочинку сімей з дітьми, а також для відпочинку, зв'язаного зі спортивними заняттями, туризмом, рибальством, полюванням і т.п.[1]

Відсутність відповідних нормативних документів або хоча б науково - обґрунтованих передумов гальмує роботу з проектування закладів масового відпочинку як у приміській зоні, так і за її межами в курортних місцевостях.

Досвід багатьох років дуже цінний і містить багато цікавих і сміливих рішень, що заслуговують вивчення й узагальнення для використання при здійсненні задач сучасного будівництва.

Крім того, підтримання в належному стані потребують і рекреаційні зони, пам'ятки культури та архітектури України, інші об'єкти туристичних послуг.

З урахуванням тенденцій реформування усіх сфер суспільного життя доцільним є розроблення основних напрямів розвитку туризму в Україні до 2014 року. Вони мають стати концептуальною базою довгострокової Державної програми розвитку туризму, створення організаційно-правових та економічних

засад становлення туризму як високо рентабельної галузі економіки, важливого засобу культурного та духовного виховання громадян України, відтворення їх трудового потенціалу.

Туризм в Україні може і повинен стати сферою реалізації ринкових механізмів, джерелом поповнення державного та місцевих бюджетів, засобом загальнодоступного і повноцінного відпочинку та оздоровлення, а також ознайомлення з історико-культурною спадщиною та сьогоденням нашого народу і держави. [2]

Вносячи суттєвий вклад в справу відновлення та збереження трудових ресурсів, сфера відпочинку відіграє важливу роль у підвищенні ефективності громадського виробництва, збільшенні національного багатства країни. У цьому заключається економічний ефект розвитку рекреаційної галузі.

Швидке збільшення потреби в рекреаційних послугах зв'язане з ростом достатку населення, урбанізацією, зростанням психофізіологічних навантажень на організм людини у сферах громадського виробництва, навчання, побуту.

Таким чином, Україна має всі передумови для швидкого й успішного розвитку туризму, як іноземного, так і внутрішнього. Проте на заваді цьому стоять певні проблеми, що тривалий час лишаються невирішеними та, відповідно, гальмують розвиток цієї сфери економіки, спонукаючи туристів частіше обирати іноземні місця відпочинку замість тих, що розміщені на території Батьківщини.

Метою даного дослідження є визначення тенденцій розвитку туризму та об’єктів туризму та визначення основних умов організації й проектування установ туристичного обслугування, що відповідають потребам короткочасного відпочинку, спортивного туризму, з урахуванням сучасних вимог.

Світовий досвід переконує, що туризм – повноправний і надприбутковий компонент економіки. Завдяки мінімальним інвестиційним надходженням туризм здатний забезпечувати максимальну віддачу.

Необхідною умовою розвитку туризму в Україні є ефективне функціонування готельної індустрії, що приносить близько 60% усіх доходів від туризму (приблизно 6-8% ВВП). Туристичні потоки безпосередньо залежать від стану готельного сектора, якості і ціни основних та додаткових готельних послуг. Наша вітчизняна туристична сфера завдяки багатим природним, історико-культурним та трудовим ресурсам цілком може претендувати на чільні позиції в економіці держави. Водночас туристична інфраструктура – одна з найскладніших, бо вона охоплює усі галузі економіки, усі види транспорту, культурні й оздоровчі заклади, спортивні споруди, народні

промисли тощо. Треба відмітити, що на сьогодні є недостатній рівень розвитку і недосконаліть туристичної інфраструктури. За даними 2012 р. з 1414 готельних комплексів у країні тільки незначна частина відповідає сучасним нормам, 80 відсотків готельних підприємств потребують ремонту, номери – реконструкції і переоснащення, технологія обслуговування – автоматизації і комп'ютеризації. Назріла необхідність розвивати мережу комфортабельних готелів і кемпінгів, насамперед уздовж міжнародних транспортних коридорів, що проходять через територію України. [3] Необхідно створити мережу готелів і туристичних баз цільового призначення: готелів для індивідуальних туристів та мисливських і риболовних баз, літніх та зимових спортивних баз, готелів для туристів, що приїздять з метою лікування, курортних готелів, ферм для любителів сільськогосподарської праці, транзитних мотелів, дорожніх ресторанів тощо.

Головні умови подальшого розвитку туризму та об’єктів туризму України такі:

- забезпечення загальнодержавної і регіональної підтримки туризму, залучення до його розвитку як державних, так і підприємств інших форм власності, а також окремих громадян;
- створення розвиненої туристичної інфраструктури з метою надання якісних і різноманітних послуг туристам;
- забезпечення пріоритетності вітчизняного внутрішнього та іноземного (в'їзного) туризму на основі використання туристичних ресурсів, національної історико-культурної спадщини українського народу;
- розвиток інформаційно-рекламної і маркетингової діяльності;
- підвищення культури обслуговування та вимог підбору персоналу;
- облаштування об’єктів туризму новітнім інженерним обладнанням;
- проектування та будівництво нових об’єктів туризму.

Висновки. Розвиток туризму та об’єктів туризму України є пріоритетним напрямком національної економіки і культури, важливим фактором підвищення міжнародного престижу країни, джерелом соціально-еконо-мічного розвитку регіонів, важливою умовою збереження історико-культурної спадщини. За умови здійснення ефективної державної політики туристська індустрія стимулює розвиток людського капіталу, підвищує якість життя, створює і удосконалює інфраструктуру. Отже, розвиток об’єктів туризму - важлива складова сфери послуг України. Його ефективне функціонування є індикатором позитивних змін в економіці нашої держави, важливою передумовою інтенсифікації міжнародних зв'язків та інтеграції країни у світове співтовариство. Пріоритетним напрямом розвитку сфери туристично-готельних

послуг є доведення їх якості до міжнародних стандартів та удосконалення туристичних технологій, впровадження нових видів і форм обслуговування, що дозволить у більш повному обсязі задовольнити потреби клієнтів. Проте недостатній рівень інвестицій та капіталовкладень, недосконаліть функціональної структури, низький рівень надання основних та додаткових послуг не дають можливість використати повністю наявний потенціал і зайняти належне місце серед найрозвинутіших туристичних країн світу.

Література

1. Гонтаржевська Л.І. Ринок туристичних послуг в Україні. Навчальний посібник. - Донецьк: Східний видавничий дім, 2008. - 180 с.
2. Кифяк В.Ф. Організація туристичної діяльності в Україні - Чернівці: Книги-XXI, 2003. - 300 с.
3. Кравців В.С., Гринів Л.С., Копач М.В., Кузик С.П. Науково-методичні засади реформування рекреаційної сфери. Наукове видання. - Львів: НАН України. - ІРД НАН України. - 1999. - 78 с.

Аннотация

В статье освещены тенденции развития туризма и объектов туризма, освещены основные проблемы развития туристической отрасли в Украине.

Ключевые слова: инфраструктура, объекты туризма, тенденции, туризм.

Abstract

The article highlights the trends in travel and tourism destinations, highlights the main problems of tourism industry in Ukraine.

Keywords: infrastructure, buildings, tourism trends, tourism

УДК. 728.004.68

Ю.С. Соколовська,
аспірантка кафедри ДАС
Київський національний університет будівництва і архітектури

ДОСВІД І ТЕНДЕНЦІЇ РЕКОНСТРУКЦІЇ І РЕНОВАЦІЇ МАСОВОЇ ЖИТЛОВОЇ ЗАБУДОВИ

Анотація: у статті розглянуті поняття "реконструкція" та "реновація", способи та методи реновації, принципи реновації, що витікають із досвіду реконструкції та реновації житлової забудови. Підкреслені тенденції сучасної реновації масової житлової забудови, їх врахування в Україні.

Ключові слова: реновація, реконструкція, способи, методи, принципи, масова житлова забудова

Сьогодні реновація житлової забудови розглядається на різних рівнях, починаючи від реновації конкретної будівлі і закінчуючи реновацією районів та мікрорайонів міст. Метою статті є розгляд понять «реновація», «реконструкція», «комплексна реконструкція» і їх взаємозв'язки, досвід реконструкції житлової забудови, виявлення тенденцій у реновації.

Питанням реконструкції житлових будинків та кварталів займались Ю.М. Білоконь, В.А. Кодін, І.П. Гнесь, Н.І. Олійник, Т.В. Жидкова, Т.С. Кравчуновська, Д.О. Шапран, Н.А. Болсунова, Г.І. Онищук., А.М. Плешкановська, В.С. Садовенко, В.К. Соколов, А.В. Махровська, С.К. Регамє, Е.М. Якубович, А.І. Лисова, Н.В. Прядко, М.Г. Зейферт та інші. Реновацією житлових територій міста займались Г.А. Потаєв, Л.М. Журавлева, О.С. Шушлякова та інші.

У наукових працях поняття «реконструкція» може вживатись як спосіб, так і метод реновації. Також спостерігається тенденція до ототожнення комплексної реконструкції з реновацією. Овсяннікова Т.Ю. таке ототожнення пояснює близьким перекладом таких слів як реновація та реконструкція з англійської мови [3]. "Renovation" перекладається з англійської як оновлення, реконструкція, ремонт та обнова, а "reconstruction" - реконструкція, відновлення, відбудова, перебудова. Хоча «комплексна реконструкція» охоплює інтенсивні способи реновації. У цьому випадку ототожнення частки (комплексної реконструкції) із цілим (реновацією) вважається не припустимим.

Способи здійснення реновації житлового фонду як оновлення житлового середовища можна розподілити на дві групи (рис.1). Екстенсивні способи реновації житлового фонду збільшують кількість житлових будинків і потребують розширення житлових територій. Інтенсивні способи реновації

збільшують ефективність використання та щільність житлової забудови без розширення житлових територій [3].

Рис.1. Способи реновації житлового фонду (за Овсянніковою Т.Ю.)

Наразі, головною тенденцією реновації житлової забудови у світі є комплексна реконструкція, тобто використання інтенсивних методів оновлення житлової забудови. Кузнєцов С.Г., Ананян І.І. та Богак Л.Н. розглядають комплексну реконструкцію у контексті теорій міського розвитку, акцентуючи увагу на концепції комплексної реконструкції, що спирається на втілення глобальної концепції сталого розвитку та сталих людських поселень [2]. Сьогодні у зв'язку із катастрофічним збільшенням фізичного та морального зносу існуючого житлового фонду, все більшої значимості набувають такі інтенсивні способи реновації як реконструкція та модернізація існуючих житлових будівель, які найбільше відповідають концепції сталого розвитку [3].

Спостерігається тенденція відмови від реновації окремих будівель і споруд, оскільки подібні заходи в умовах ринку можуть бути неефективними або важко здійсненними [2]. Натомість розглядається реновація кварталів (мікрорайонів) забудови. Зміна рівня і масштабів реновації збільшує ефективність заходів та можливий перелік способів та методів оновлення міського середовища. Методи реновації житлового фонду також розподіляються на екстенсивні та інтенсивні (рис.2) [5]. До екстенсивних методів відноситься нове будівництво, що переважно базується на містобудівних принципах, а до інтенсивних - взаємодія реконструкції,

модернізації, капітального ремонту, реставрації та розширення будівлі, котрі базуються на об'ємно-планувальних принципах. У всьому світі в країнах, де ще не проведена реновація застарілих мікрорайонів зберігається стійка тенденція збільшення фінансування реновації на тлі зменшення обсягів нового будівництва.

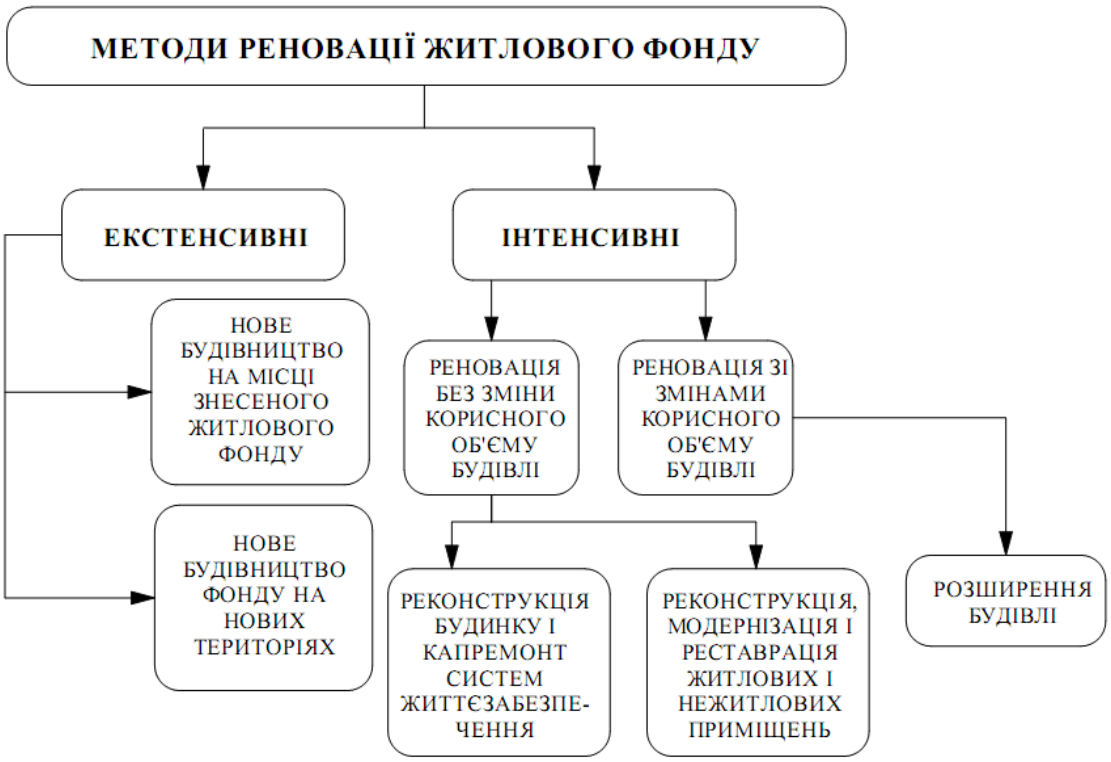

Рис.2. Методи реновації житлового фонду [5]

Після Другої світової війни у Франції, Німеччині, Данії, Швеції та Фінляндії з’явились мікрорайони, де переважали чотирьохповерхові та п’ятиповерхові крупнопанельні будинки, які були зведені за типовими проектами. У Франції реконструкція житлових будівель, як правило, триває 3-6 місяців без виселення мешканців та із максимальним дотриманням їх побутових умов. У Швеції на час реновації мікрорайонів будують невеликі будинки-пансіони (на 10-20 квартир готельного типу) для тимчасового проживання осіб похилого віку. Також практикується вбудовування пансіонів у перші поверхи існуючого житла. У Нідерландах реконструкція житлових будинків здійснюється за підтримки єдиного Фонду оновлення міст, при цьому уряд бере на себе витрати на установку ліфтів у багатоповерхових будинках та адаптацію будинків для людей з обмеженими можливостями. Німеччина після об’єднання в 1989 році здійснила масштабну реконструкцію мікрорайонів 60-80-х років в містах колишньої Східної Німеччини. Обійшлося мінімальним знесенням житлових будинків та реалізацією масштабної програми

комплексної реконструкції мікрорайонів з модернізацією існуючої житлової забудови та інфраструктури [1]. У результаті реалізації програми було реконструйовано більше 90 000 крупнопанельних будинків.

У Росії наразі активно займаються питанням комплексної реконструкції мікрорайонів перших масових серій, що переважно закінчується знесенням старого та будівництвом нового висотного житла, яскравим прикладом чого є комплексна реконструкція мікрорайонів Санкт-Петербургу. Питання реновації житлової забудови продовжує бути проблемним як у країнах СНД, так і у країнах Європи. Досвід втілення реновації житлової забудови накопичується та потребує перегляду, узагальнення та вдосконалення методології згідно із сучасними вимогами. Як зазначають у дослідженнях, вимоги населення до якості житла змінюються кожні 8 років [4].

Особливо актуальні для впровадження в Україні принципи та методи реконструкції об'єктів міської житлової забудови Східної Європи, де на час здійснення масової забудови мали місце однакові соціально-економічні умови і було побудовано велику кількість житлових будинків за аналогічними типовими проектами, що застосовувались у Радянському Союзі, зокрема в Україні. Житлова масова забудова у кожному місті України потребує реновації. Але жодна українська програма реконструкції не була втілена до кінця, як правило, завершувалась на реалізації декількох пілотних проектів реконструкції окремих житлових будинків.

Слід звернути увагу на можливість об'єднання інтенсивних способів та принципів реновації (рис.3). За цією схемою способи реновації залишаються незмінними, а принципи реновації окреслюють рівень її реалізації, що зменшує плутанину та конкретизує можливість використання тих чи інших методів оновлення будівель та територій. Також слід підкреслити досягнення більшої ефективності реновації у випадку застосування всіх чотирьох принципів, що дозволяє комплексно охопити проблему на всіх рівнях.

Прикладом позитивного застосування містобудівних принципів реновації є реконструкція районів Дефанс у Парижі та Докленд у Лондоні. Художньо-естетичні принципи реновації яскраво втілені у реновації історичної забудови, також прослідковуються у проектних пропозиціях реновації кварталів Санкт-Петербургу. Прикладом впровадження ландшафтних принципів реновації може служити конкурсний проект скверу у житловій забудові у місті Сатка (Челябінська обл., Росія) [7]. Найбільше використання отримали об'ємно-планувальні принципи при реконструкції в окремих житлових будинків, таких як п'ятиповерховий житловий будинок з надбудовою мансарди на бульварі Генерала Карбишева, Хімкінському бульварі у Москві та інші [6].

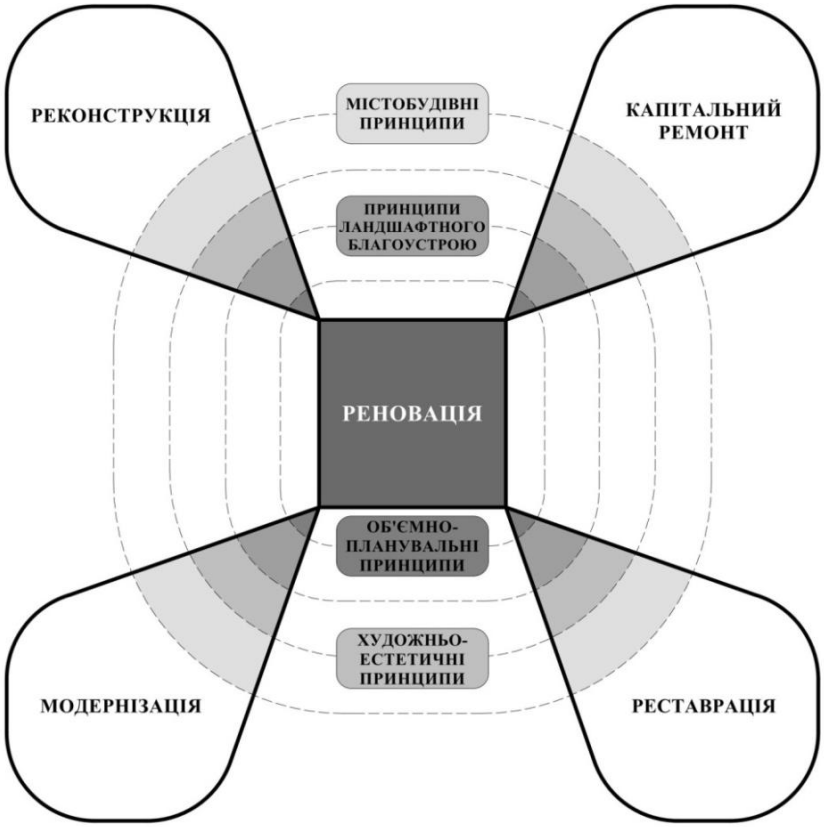

Рис.3.Способи та принципи реновації житлової забудови

Отже, на перший погляд поняття "реконструкція" та "реновація" дуже схожі, але не є тотожними. На відміну від реконструкції, реновація включає в себе широкий спектр способів та методів оновлення житлового середовища на різних рівнях реалізації, при цьому реконструкція може бути частиною процесу реновації. Головна тенденція сьогодення - це зростання значимості таких інтенсивних способів реновації як реконструкція та модернізація існуючих житлових будівель.

Поєднання способів та принципів реновації житлової забудови підвищить ефективність процесу оновлення житлової забудови міст України. Принципи оновлення житлових територій хоча і окреслені існуючим досвідом реконструкції та реновації, але вже сьогодні потребують подальшого дослідження.

Список літератури

1. Гнесь І.П. Чи існує оптимальне рішення проблеми реконструкції типової житлової забудови 60-70рр/ Містобудування та територіальне планування: Наук. – техн.. Збірник, - К., КНУБА, 2009. - №33.
2. Кузнецов С.Г. Комплексная реконструкция застройки как метод обеспечения устойчивого развития жилой среды/ С.Г. Кузнецов, И.И. Ананян, Л.Н. Богак// Коммунальное хозяйство городов: Наук. – техн. сборник, -Х., ХНАГХ, 2010.– Вип.95. – С. 42-46.
3. Овсянникова Т.Ю. Инвестиции в жилище [Текст] : Монографія/ Т.Ю. Овсянникова. – Томск: Изд-во Томск. Гос. Архит.-строит. ун-та, 2005.– 394 с.
4. Олійник Н.І. Зарубіжний досвід реконструкції житлового фонду. [Електронний ресурс] / Н.І. Олійник// Державне управління, теорія та практика. Електронне наукове фахове видання. – 2009 - №2.
5. Чопсиев А.А. Динамика и оценка состояния жилищного фонда, инновационные методы и принципы его востановления / А.А. Чопсиев // Вестник: науч. - техн. сборник, - М., МГАДА, 2011. - №6.
6. Чувилова И.В. Комплексные методы реконструкции и модернизации массовой жилой застройки/ И.В. Чувилова, В.В. Кравченко //Academia. Архитектура и строительство. – 2011 - №3, с.94-100.
7. Інформаційний портал міста Сатка [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.vsatke.ru/news-satka/38-news/427-scver-5-variantov.html

Аннотация

В статье рассмотрены понятия "реконструкция" и "реновация", способы и методы реновации, принципы реновации, что вытекают из опыта реконструкции и реновации жилой застройки. Подчеркнуты тенденции современной реновации массовой жилой застройки и их учет в Украине.

Ключевые слова: реновация, реконструкция, способы, методы, принципы, массовая жилая застройка.

Abstract

Terms "reconstruction" and "renovation", means and methods of renovation, principles of renovation emerging from the experience of reconstruction and renovation of residential development are considered in this article. Trends of modern renovation of mass residential development and their integration in Ukraine are underlined.

Keywords: renovation, reconstruction, methods, means, principles, mass residential development.

УДК 726.5

Ю. В. Третяк,
доцент, кандидат архітектури,
І. О. Кузнецова,
доктор,професор мистецтвознавства,
А. Р. Комаровська
студентка 5-го курсу архітектурного факультету, спеціальність образатворче мистецтво
Київський національний університет будівництва та архітектури
Національний авіаційний університет

ОСОБЛИВОСТІ ЕТНІЧНОГО ІНТЕР'ЄРУ ЗАХІДНОЇ УКРАЇНИ

Анотація: в статті розглядаються особливості етнічного інтер'єру Західної України: декоративне різьблення по дереву, декоративна ковка, соломоплетіння, ткацтво, настінний розпис, декоративний розпис кахельних плит, кераміка, витинанка.

Ключові слова: етнічний інтер'єр, Західна Україна, різьблення, ковка, розпис, витинанка, ткацтво.

Постановка задачі. Народні традиції та їх особливості формувалися протягом століть, ґрунтуючись на змінах в демографічних, політичних та економічних ситуаціях України. Розвиваючись та збагачуючи історію, культуру, народ створював унікальну відмінність традицій та цінностей, що давали підгрунтя для заснування своєрідного характеру національної культури.

У контексті національної культури важливо розглянути дизайн інтер'єру, котрий являється предметно-просторовою сферою, найбільш близькою до людини, що сприймається через світогляд, час, оточення. Внутрішнє оздоблення житла забезпечує сприятливі умови для перебування в приміщенні. Саме тому протягом сторіч народ створював та удосконалював функціональні та естетичні сторони оздоблення національного інтер'єру житла, тим самим формуючи відмінності різних регіонів. Народом будувався власний побут під впливом оточуючого середовища. Таким чином з'являлися особливості українського інтер'єру.

Сьогодні для створення моделі українського дизайну є надзвичайно важливим і актуальним висвітлення народних традицій, своєрідності саме західного регіону України, що являється симбіозом культур і традицій різних етносів, що проживали і збагачували протягом сторіч культурні багатства. Тим самим не можливо заперечити актуальність теми щодо визначення й пошуку особливостей в дизайні інтер'єрів даного регіону. Адже дизайн займає одну з

найважливіших ланок в формуванні та розвитку будь-якого етносу, втілює собою особливості сприйняття людиною навколишнього середовища. З'ясування та розкриття історичного розвитку, проблем стилістики, виявлення запозичених елементів та традиційних особливостей, що формувалися на території етнокультурної західної України, являється актуальною задачею.

Враховуючи актуальність даної теми з'являється необхідність прослідкувати формування генези та традиційних особливостей національного етнічного інтер'єру західної України.

Сьогодні є надзвичайно актуальним аналіз та фіксація історичних аспектів розвитку етнічного інтер'єру для аналізу можливості втілення народних традицій в сучасних інтер'єрах для збереження національного колориту та традиційної культури.

Аналіз попередніх досліджень. До наукових праць, які присвячені особливостям етнічного інтер'єру західної України, необхідно віднести публікацію про особливості інтер'єру громадських приміщень Галичини кінця XIX ст. Калиновською І. М. [3]. Опис інтер'єру української хати провів Лозко Г.С. [4]. Було досліджено функціональні принципи впорядкування інтер'єру волинського житла кінця XIX ст. Романюком О.В.[7]. Проаналізовано використання елементів народної культури в сучасному технологічно-раціональному інтер'єрі Шабалиним В.Г.[9]. Розглянуто елементи декоративно - прикладного мистецтва, використаного в етнічних інтер'єрах західної України, а саме роль використання декоративного різьблення в інтер'єрах Закарпаття Приймичем М.В.[6], використання виробів з дерева в інтер'єрах народного житла Карпат та Прикарпаття Гнатюком М.В.[2] та ін. Проведено аналіз особливостей художнього ткацтва Львова Луковською О.І.[5]. Необхідно узагальнити вищезгадані роботи з метою визначення особливостей інтер'єру, що історично склався, для сучасного дизайн - проектування останнього.

Мета: визначити особливості етнічного інтер'єру західної України.

Основна частина. Українське народне житло являється втіленням яскравих, колоритних елементів, дизайну інтер'єру, що започатковувалися народом протягом сторіч під впливом різних факторів. На формування особливостей етнічного протодизайну впливали демографічні, економічні, політичні та територіальні зміни.

Історія формування особливостей дизайну інтер'єру західних областей України бере свій початок з XIIIст. [9]. В цей період спостерігається зародження етнічних символів та використанням декоративних елементів, що надавало виразності народному житлу, а саме українській хаті, яка являється найяскравішим символом народної культури України. З використанням

декоративно-оздоблювальних елементів створювалася своєрідність даного регіону, етнокультурна виразність.

Характерною особливістю в оздобленні інтер'єрів західної України відзначається сіро-сріблястий колір стін і даху, який з роками набувало дерево. Саме дерево та його обробка є яскравою ознакою оздоблення інтер'єру даної місцевості. Мистецтво обробки дерева відчутно прослідковується в даному регіоні ще в XV-XVIIIст.[9]. Використання різьблення в інтер'єрі згадувалося іноземними мандрівникам, а також етнографами Я.Головатським (1871), В.Матлаковським (1901). Основи деревообробки передавалися та поповнювалися через покоління, що гарантувало не лише високу якість, а й надійність виробів. Саме на західній Україні прослідковується такий феномен, як гуцульська різьба, що найяскравіше розвивалася на середині XIXст. – початок XXст. (рис.1).

Створювалися різноманітні техніки різьблення, новаторські ідеї оздоблення інтер'єрів, впровадження нових технологій, ажурного та накладного різьблення. Саме дерев'яні деталі займають важливе місце в етнодизайні західної України. Вони використовувалися для оздоблення входу, вікон, фронтонів чотирисхилих дахів, тим самим створювали основний акцент декоративного рішення. Деякі стилістичні моменти профільованих деталей запозичені з традиційних мотивів, якими оздоблювалися дерев'яні церкви. Орнаменти, що переважали в стилістиці декоративного різьблення, були різними. В основному це природні елементи, листки, квіти. Найпростішим рішенням була чітка решітка, рідше використовувалися коло, квадрат, ромб. Орнаменти рідко створювалися однорідними, в основному це було поєднання рослинних мотивів, написів, символів. Оформлення народного житла відображало архаїчну картину устрою світу за уявленням древніх слов'ян.

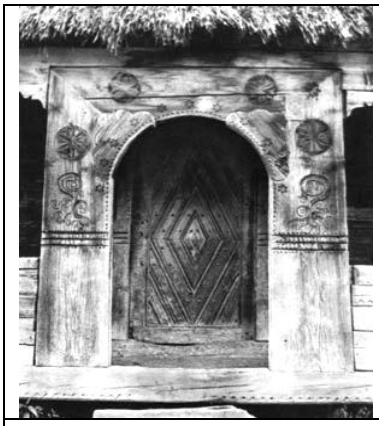

Вхідні двері. Львів, 1912рік

Скриня. Івано - Франківськ. XIXст.

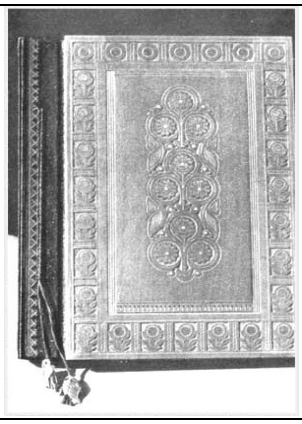

Обкладинка. Закарпаття. XIXст.

Рис.1. Використання різьби в оформленні інтер'єру українського житла

Не можна не відзначити ковані вироби, що відіграють важливу роль в етнодизайні західного регіону України. В ковальських виробах переважали традиційні риси, а саме спіраль, коло, іноді використовували рослинні стилізовані мотиви. Ковку використовували переважно для оздоблення вхідних дверей, де поєднувалися листки та квіти (рис.2).

Кований елемент. Закарпаття. ХХст.	Кований елемент. Прикарпаття. ХХст.	Ковка. Листя. Львів. ХХст.

Рис.2.Ковані елементи

Характерним елементом оздоблення інтер'єрів були вироби з соломи. Поверхня соломи відрізняється своєю блискучою текстурою, що важливо в естетичному аспекті при створенні аплікацій, плетінні та інкрустації. Також важливо зазначити використання соломи в створенні декоративних панно і декоративних ікон. Завдяки характерній виразності природної фактури матеріалу майстри створювали унікальні декоративні вироби (рис.3).

Декоративне панно. Західна Україна.	Декоративна ікона. Західна Україна.

Рис.3.Вироби з соломи

Одним із способів оздоблення інтер'єрів західної України є художнє ткацтво. Саме за допомогою ткацтва створювалися такі традиційні

декоративно-оздоблювальні елементи як килими, гобелени, декоративно-орнаментальні рушники, серветки. Майстри для створення робіт використовували такі засоби як графічність, площинність, колір та фактура. Застосовувалися символічні орнаменти, образи, символи та традиційні техніки ткацтва. Серед орнаментних мотивів часто використовували кола, лінії, ромби, рослинні елементи та композиційні сюжети. Тим самим вироби ставали композиційно та сюжетно наповненими. Такі вироби застосовувалися за функціональним та естетичним призначенням. Для застелення столів використовували скатертини (обруси), для накривання постелі – покривала (верети, рядна, покрівці, коци). Під впливом кліматичних особливостей даного регіону з'являлася необхідність утеплення стін, для цього застосовували килими, гобелени та окремі види рушників. Тим самим вони слугували як прикраса інтер'єру житла. Для застелення підлоги використовували хідники, килимові доріжки (рис.4).

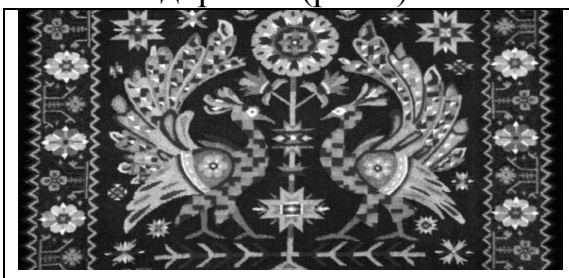

Декоративний килим

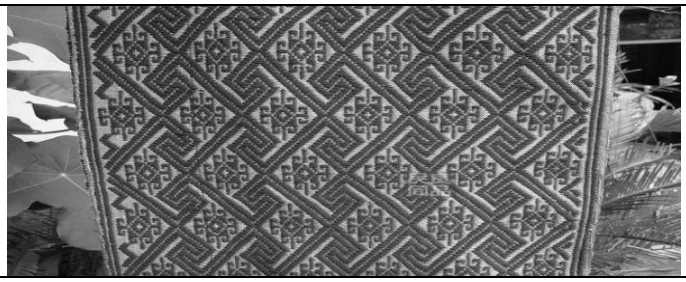

Декоративний гобелен

Рис.4.Ткані вироби. Закарпаття. XX ст.

В оформленні інтер'єрів західного регіону України варто відмітити настінний розпис. Це економічний і в той же час яскравий та колоритний спосіб оздоблення інтер'єру. Оздоблюючи оселю таким способом люди збагачували житла колоритом і тим самим підкреслювали народні традиції даного регіону.

Використання настінного способу декорування мало широкий спектр, але в кожному регіоні України його використовували з характерними особливостями. При будівництві оселі у Карпатах використовували дерево та дерев'яні зруби, так як місцевість розташована в основному серед гір. Таким чином визначається особливість розпису інтер'єру, відмінна від інших регіонів України. Розписом оздоблювали переважно стіни і рідше фасади, на відміну від інших регіонів України. Прикладом служить лісостепова або південні зони; там стіни оздоблювалися однотонними матеріалами, була характерна обмазка.

Розпис в інтер'єрі застосовували переважно на стінах, стельових балках на печі.

Настінний розпис не мав принципових відмінностей від фасадного, але передавав багатовікові традиції і служив оберегом для оселі. Найбільш

характерною особливістю даного регіону являвся розпис печі. Піч займала головну частину інтер'єру і розміщувалася переважно в центрі оселі, тим самим була центральним елементом в домі. Вогонь здавна вважався життєдайним символом, тому розташування печі посередині оселі було невід'ємною традицією дизайнерського вирішення українського інтер'єру. Також це обумовлювалося використанням великої кількості дерева в оздоблені житла даного регіону, тим самим сірі не штукатурені стіни, які мали натуральні відтінки дерева, розбавлялися яскравими, декоративними елементами, що розташовувалися на головному елементі інтер'єру - на печі. В декоративному розписі печі використовувалися елементи рослинного світу, оточуючої природи, квіти, стеблини, листки, плоди фруктів, іноді птахи. Іноді застосовувалися геометричні лінії та площини, що утворювали композицію (рис.5).

Розпис печі. Закарпаття. XIXст.

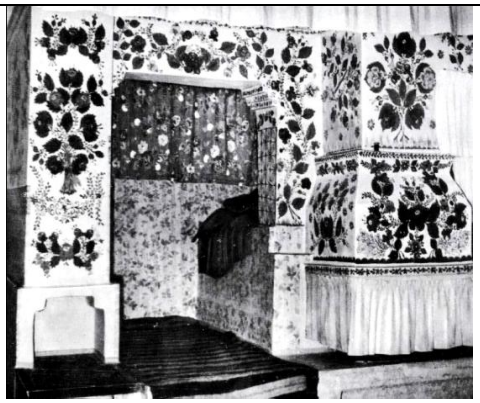

Розпис печі. Івано-Франківськ. XIXст.

Рис.5.Використання декоративного розпису в оздобленні печі

Найхарактернішою особливістю даного регіону, а саме Закарпаття та Івано- Франківської області, являється традиційний розпис кахельних плит. В мотивах розпису переважали рослинні елементи і рідше зображення людей або сюжетів. В народному гуцульському кахлі використовувалися традиційні природні елементи орнаменту, що створювали характерні композиції. Зображувалися тварини: коней, оленів, левів, птахів, півнів. Але найбільш цікавим та яскравим являвся сюжетній розпис, який зображав народний побут, людей за роботою або на відпочинку.

Характерною особливістю національних традицій декоративного оздоблення інтер'єру є нанесення на площини вирізки з кольорового паперу - витинанки. Наклеюючи витинанки на печі, стіни та інші елементи інтер'єру, майстрині надавали оселям ошатності та святковості. Вирізки мали симетричні

форми з використанням природних та геометричних елементів, зустрічалися форми птахів, звірів та іноді людей (рис.6).

Аналіз особливості кольору указує на зв'язок з навколишнім середовищем. При розгляді колірної гамми даного регіону чітко виділяються природні кольори, а також насичені сині та білі тони. Стіни фарбували переважно в темно-червоні та вишневі кольори; оздоблювали шви між вінцями білим кольором. Саме на західній Україні, як не в одному іншому регіоні, здебільшого використовувалося дерево, яке оздоблювалося яскравим декором та багатим настінним розписом, де переважали яскраво-сині, синьо-зелені та темно-голубі кольори.

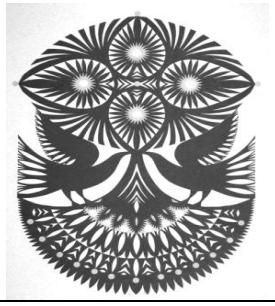

Витинанка. Косів

Витинанка. Львів

Витинанка. Закарпаття

Рис.6.Використання витинанки в декоративному оздобленні інтер’єру західної України в XIXст.

Також колір використовувався в розписі українського традиційного керамічного посуду, що слугував декоративним оздобленням інтер’єру. На Гуцульщині посуд мав світлий фон, переважно білий з ніжною та м’якою гамою орнаменту, тим самим ці деталі були яскравими плямами на характерно темних стінах даного регіону (рис.7).

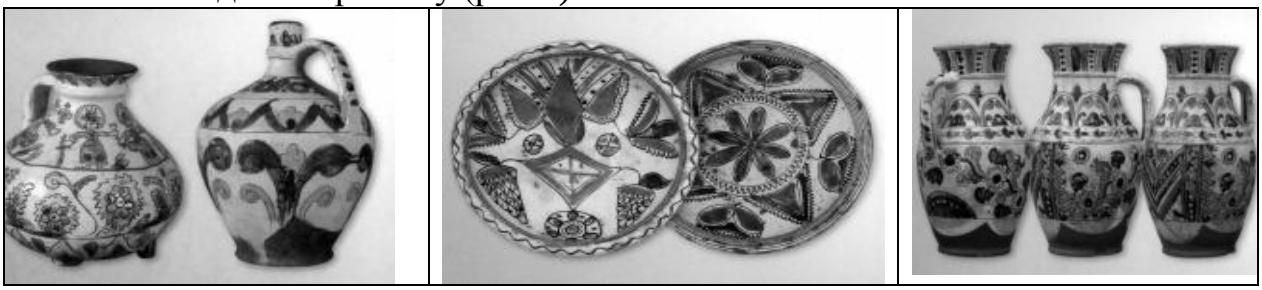

Рис.7. Керамічний посуд. Гуцульщина. XIX ст.

Характерно для даного регіону є розміщення посуду в стінах оселі, в заздалегідь зроблених нішах.

Висновки. Виявлено основні особливості етнічного інтер’єру західної України, засоби декоративного оздоблення житла даного регіону: декоративне

різьблення по дереву, декоративна ковка, соломо плетіння, ткацтво, настінний розпис та розпис печі, декоративний розпис кахельних плит, кераміка, витинанка.

Перспективи досліджень полягають у визначенні рекомендацій по дизайн - проектуванню сучасного українського інтер'єру на базі трансформації етнічного інтер'єру західної України.

Література

1. Борисова С.В. Бісерне рукоділля. - Слов'янськ: 2010. – 149 с.
2. Гнатюк М.В. Художні вироби з дерева в інтер'єрі народного житла Українських Карпат і Прикарпаття XIX - першої половини XX ст. (Історія. Типологія. Художні особливості**)**: Автореф. дис... канд. мистецтвознавства / М.В. Гнатюк ; Львівська академія мистецтв. — Львів: 2000. — 18 с.
3. Калиновська І.М. Особливості інтер'єру громадських приміщень Галичини XIXст. / Вісник ХДАДМ. – Харків : ХДАДМ, 2006. - №3. - С.39-45.
4. Лозко Г.С. Українське народознавство. Вид. 2-е доп. та перероб. – Харків: Див,2005. – 472 с.
5. Луковська О.І. Художнє ткацтво Львова другої половини XX століття (художні особливості, традиції та новації): автореф. дис... канд. мистецтвознав. / О.І.Луковська ; Львівська національна академія мистецтв — Л., 2007. — 19 с.
6. Приймич М.В. Декоративне різьблення у сакральному мистецтві Закарпаття XVIII-XIX ст. (Історія. Типологія. Художньо-стильові особливості**)**: Автореф. дис... канд. мистецтвознав. / М.В.Приймич; Львівська академія мистецтв. — Л., 2001. — 20 с.
7. СамойловичВ.П.Народна архітектурна творчість України/ В.П. Самойлович. – К.: Будівельник,1999. - 344с.
8. Шабалин В.Г. Тенденции трансформации стилевых признаков в современном интерьере / В.Г. Шабалин // Вісник ХДАДМ. - Харків: 2002. — №6. — С. 195-199.

Аннотация

В статье рассматриваются особенности этнического интерьера западной Украины: декоративная резьба по дереву, декоративная ковка, соломоплетение, ткачество, настенная роспись, декоративная роспись кафельных плит, керамика.

Ключевые слова: особенности, этнический интерьер, Западная Украина, резьба, ковка, роспись, витинанка, ткачество.

Abstract

The article discusses the features of ethnic interior of western Ukraine: decorative wood carvings, decorative forging, straw weaving, wall painting, decorative painting tile tiles, ceramic.

Keywords: features, ethnic interior, Western Ukraine, carving, hammering, painting, vitinanka, weaving.

УДК 72.04.01

С. М. Трофимчук
аспірант кафедри основ архітектури та архітектурного проектування КНУБА

ТЕХНОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ МЕДІА-ВПЛИВУ В АРХІТЕКТУРІ

Анотація: в статті розглянуто сучасні тенденції інформатизації архітектури, визначені основні засоби медіа-впливу, описано кілька визначних прикладів медіа-активної архітектури.

Ключові слова: інформаційні засоби, медіа-архітектура, медіафасад.

Суспільство майбутнього прогнозується таким, де основна доля виробничої діяльності припадає на обслуговування інформації: її синтез, обробку, передачу та зберігання. Матеріальною і технологічною основою такого суспільства стануть засоби комп'ютерних технологій, мереж та ЗМІ.

Очевидно, що інформатизація торкнеться усіх напрямів людської діяльності. Інформаційні засоби в тому або іншому вигляді завжди були присутні в архітектурі. Першочергово вони проявились символами, знаками і текстами нанесеними на камінь. Технологічний розвиток засобів інформації, що інтегруються у архітектурний простір, став причиною появи нової актуальної течії [2].

Медіа-активна архітектура може бути охарактеризована, як єдність архітектури та візуальної оболонки інформаційних засобів. Накладання ірраціональної віртуальної матриці медіа на реальні об’єкти міського середовища породжує архітектуру, що руйнує сталі уявлення про поверхні, текстури, світло та динаміку. Медіа-активна архітектура, або медіа-архітектура – достатньо нова течія, що активно розвивається, досліджується та реалізується, особливо в країнах західного світу. Один із перших офіційних заходів присвячених медіа-архітектурі – конференція у Лондоні, що відбулась у 2007 році. Також проводились кілька фестивалів медіафасадів у Берліні – 2008 та 2010 роках. Тематиці медіа-міста було присвячено конференцію у Веймарі – 2010 рік. Медіа-архітектура регулярно постає в центрі уваги на бієнале, зокрема: 2010 рік – бієнале у Відні та 2012 рік – бієнале в Орхусі, Данія.

Інформаційні засоби медіа-впливу можна поділити на чотири основні групи: світлодизайнерські, проекційні, поліекранні та засоби ІТ (комп’ютерні, від англійського – information technology).

Світлодизайнерські засоби можна вважати джерелом медіа-впливу, якщо визначити штучне світло як носій інформації [3]. Змістом такого носія інформації можна вважати те, що воно виносить з темряви та представляє

спостерігачу. Архітектурне освітлення давно увійшли в практику і успішно використовується світлодизайнерами та архітекторами. Освітлення впливає на формування фасаду будівлі, розставляє акценти, ключові позиції сприйняття і зрештою виконує також утилітарну функцію.

Проекційні засоби дозволяють за допомогою джерела світла проеціювати зображення з носія на поверхню, відтворювати візуальні образи та анімацію, таким чином вносити нові виразні якості у архітектуру. Завдяки проекційним засобам у 1898 році відбувся крок назустріч медіа-активній архітектурі: компанія Dewar's, виробник алкогольної продукції, зробила першу кінорекламу, яку проеціювали на дах однієї з будівель площі Херальд в Нью-Йорку. Для свого часу подія була справжньою технологічною інновацією. Проекційні засоби лишаються актуальними та широко використовуються і сьогодні: переважно у якості тимчасових медіа-інсталяцій на фасадах та виразних засобів інтер'єру. Яскравим прикладом останнього є музей BMW, розташований у Мюнхені, Німеччина.

Поліекранні засоби медіа-впливу засновані на застосуванні високоякісних дисплеїв незначних розмірів. Можливість синхронізації роботи дисплеїв дозволяє збільшувати область виведення інформації, створювати комбінації з дисплеїв та медіа-ансамблі. Поліекранні засоби медіа-впливу збагачують інструментарій архітектора при створенні виразного фасаду, апелюють до ностальгічних почуттів, нагадуючи про часи невеликих дисплеїв.

ІТ-засоби медіа-впливу базуються на комплексі комп'ютерних технологій: технічних та програмних засобах. Будучи інтегрованими у архітектуру, формують простір перетину матеріального та віртуального. Визначним ІТ-засобом, що реалізує медіа-вплив у архітектурі є технологія медіафасаду.

Медіафасад – активна керована поверхня, здатна змінюватись і формувати візуальні образи та нести інформаційний контент у вигляді графічних зображень, тексту, анімації та відео. За характером утворення візуального сигналу медіафасади можна поділити на дві основні групи: світлові та кінетичні. У першому випадку зображення формується на матриці із світлових елементів, таких як світлодіоди, лампи розжарювання, газорозрядні трубки тощо. Кінетичні медіафасади формують зображення механічними змінами поверхні.

На сьогоднішній день лідируючі позиції займають світлодіодні або LED технології медіафасаду. Їх головні переваги: доступна вартість, висока якість зображення, технологічність монтажу та придатність до складних умов експлуатації. Управління та адміністрування медіафасаду здебільшого можливе з будь-якого комп'ютеру, під'єднаного захищеним каналом до мережі Інтернет.

Комплексна система управління дозволяє синхронізувати роботу кількох окремих медіа-поверхонь та створити архітектурні ансамблі на віртуальному рівні.

Сучасні мегаполіси стали полігонами для сміливих експериментів поєднання архітектури та кіберпростору. На сьогодні напрацьовано велику кількість об'єктів медіа-активної архітектури, що стали визнаними світовими взірцями.

Магазин Шанель в кварталі Гінза, Токіо – проект американського архітектора Пітера Маріно (рис. 1). 10-ти поверховий об'єм включає в себе: три поверхи зайняті бутіками Шанель, виставкові і концертні простори на четвертому поверсі, офіси та ресторан на верхніх рівнях. Архітектурні об'єми магазину досить аскетичні – виразною рисою будівлі є великий фронт медіафасаду висотою у 188 пікселів та шириною у 96. LED медіа-матриця містить 1870 світлодіодних трубок інтегрованих у прозорі конструкції будівлі та 700000 білих світлодіодів від «Nichia». Анімація працює у режимі 30 кадрів на секунду. Програмне забезпечення проекту реалізує індивідуальну адресацію і контроль кожного пікселя розмірами 20см х 20см [6].

З настанням сутінок фасад магазину Шанель стає архітектурною домінантою. Медіафасад непомітний вдень – успішно привертає увагу у темну пору, рекламує бренд, та певно, приносить задоволення спостерігачам.

Рис.1. Магазин Шанель в кварталі Гінза, Токіо, Японія

Башта «UNIQA» у районі Леопольдштадт, Відень – робота архітектора Хайнца Неймана (рис. 2). Будівля є штаб-квартирою страхової компанії «UNIQA», має висоту 75 метрів та налічує 21 надземних та 5 підземних поверхів. В плані являє собою стилізовану букву «Q», що пов'язано з логотипом компанії «UNIQA». Більша частина фасаду покрита світлодіодною матрицею. Кількість пікселів медіафасаду перевищує 40000. Кожен піксель

складається з світлодіодів синього, жовтого, червоного та білого кольорів, тож загалом у фасад їх інтегровано 160000. Система відтворює відео з частотою 25 кадрів на секунду.

Дизайном медіафасаду займалась компанія «Licht Kunst Licht» (Бонн і Берлін) та берлінські медіа-художники: Хольгер Мадер, Олександр Штублік і Хайке Віємани (Holger Mader, Alexander Stublic, Heike Wiermann). Технічне виконання проекту здійснила компанія «Barco» (Бельгія) [5].

З моменту відкриття у 2005 році, яскрава світлова динаміка башти «UNIQA» зробила її акцентом та прикрасою міського середовища.

Рис.2. Башта «UNIQA» у районі Леопольдштадт, Відень, Австрія

ТРЦ «Океан Плаза» на Либідській площі Києва – вдалий вітчизняний приклад медіа-активної архітектури розроблений майстернею «А. Пашенько» та відкритий у 2012 році (рис. 3).

Головний фасад ТРЦ має потрійне горизонтальне членування. На рівні третього та четвертого поверхів являє собою ламану поверхню з трикутних панелей-полігонів, по яким хвилями переливається світло. Масивна пластика та світлова гра здалеку привертають увагу. Ця частина медіафасаду виконує роль маяка, що сигналізує на значні відстані. Наступний горизонтальний пояс знаходиться на рівні другого поверху і формується дев'ятьма повноколірними світлодіодними екранами, що перехоплюють погляди спостерігачів, і зрештою, при подальшому наближенні переводять їх на прозорі поверхні вхідної групи та пояс вітрин першого поверху. Можна вважати, що у архітектурі торгівельно-розважального центру «Океан плаза» реалізується осмислений сценарій медіа-впливу.

Рис.3. Головний фасад ТРЦ «Океан Плаза» на Либідській площі, Київ.

Будинок профспілок, що на центральній площі Києва, вкрила поверхня медіа фасаду. Світлодіодний дисплей має прямокутну форму та значні розміри, його добре видно як на Майдані Незалежності, так і з Хрещатику. Основна інформація, що транслюється – короткі відеоролики.

Медіафасад з'явився на будівлі, яка ще за радянських часів містила інформативні електронні табло, втім нове включення помітно вплинуло на вигляд Будинку профспілок та загалом Майдану Незалежності.

Зміни в історичному середовищі міста потребують надзвичайної обережності, проте, використання медіафасаду виправдовує сміливі експерименти, адже технологія засновується на збірних елементах, які можуть бути безслідно демонтовані та практично не впливають на експлуатаційні характеристики будівлі.

Загальний аналіз дає можливість стверджувати, що інтеграція інформаційних засобів у архітектурний простір впливає на його формування та сприйняття, інформаційні засоби впливу умовно поділяються на чотири групи: світлодизайнерські, проекційні, поліекранні та засоби ІТ. Технологія медіафасаду, що відноситься до категорії ІТ-засобів, є найбільш актуальною та поширеною на сьогоднішній день. Поряд з тим, лишається відкритим питання, дослідження всього розмаїття можливостей використання інформаційних та медіа-засобів як виразних інструментів архітектури.

Список літератури.

1. Ежов С.В. Архитектура общественно-торговых комплексов (Формирование информационно-распределительніхпространств). – К.1988.
2. Костенко А.Я. Средства информации в архитектуре. — К.: Будівельник 1984. – С. 6-20.
3. Маклюэн М. Понимание Медиа: Внешние расширения человека / Пер. с англ. В. Николаева; Закл. ст. М. Вавилова. – М.; Жуковский: «КАНОН-пресс-Ц.», «Кучково поле», 2003. – С. 9-11.

4. M. HankHauesler. MEDIA FACADES — HISTORY, TECHNOLOGY AND CONTENT (ХанкХойслер.Медиа-фасады и медиа-архитектурные конструкции \. Avedition.2007. 250 p.
5. Architektur UNIQA [Електронний ресурс] режим доступу: http://tower.uniqa.at/home/02_UNIQA_Tower/index.php
6. Chanel Ginza Tokyo Flagship Store [Електронний ресурс] режим доступу: http://www.architecturalssl.com/content.php?section=resources/02_08_issue&id=1proj
7. Susanne Fritz. Media Façade. A new form of art in architecture [Електронний ресурс] режим доступу: http://www.architonic.com/ntsht/media-faade/7000408

Анотація

В статті розглянуто сучасні тенденції інформатизації архітектури, визначені основні засоби медіа-впливу, описано кілька визначних прикладів медіа-активної архітектури.

Ключові слова: інформаційні засоби, медіа-архітектура, медіафасад.

Abstract

This article defines the current trends of information technologies in architecture. Had been identified the basic tools of media-influence, analised characteristics of some positive examples in media-architecture.

Keywords: information tools, media-architecture, mediafacade.

УДК 72.01.725.54.57

Е. А. Чалая
архитектор КНУБиА

БЕЗБАРЬЕРНАЯ СРЕДА СРЕДСТВАМИ ЛАНДШАФТНОЙ АРХИТЕКТУРЫ

Аннотация: рассмотрены вопросы организации комфортной и безопасной архитектурной среды для людей с ограниченными физическими способностями в рекреационных зонах. Так же рассмотрена возможность организации безбарьерной среды средствами ландшафтной архитектуры и дендрорешениями.

Ключевые слова: ландшафтная архитектура, дизайн среды, рекреационные зоны, безбарьерная архитектурная среда.

Актуальное состояние вопроса: на данный момент прорабатываются более двенадцати европейских источников информации по данному вопросу, в том числе нормативные базы таких стран как Германия, Швейцария и Испания.

В настоящее время существующая среда современных городов Украины ставит множество барьеров перед людьми с ограниченными возможностями, являясь для них агрессивной. В данном случае речь идет не только о социальных барьерах, но и о барьерах материальных, связанных с архитектурной средой. Теоретически человек, имеющий группу инвалидности, является полноценным гражданином Украины и, как каждый гражданин, имеет свои права и обязанности. Реально в своём большинстве для людей-инвалидов затруднено участие в общественной жизни страны. Люди-инвалиды являются самой незащищенной и одновременно самой перспективной группой с точки зрения интеграции в общество.

В нашей стране на протяжении многих десятилетий отношение государства к детям-инвалидам было построено на приоритете «изъятия» их из общества и помещения в закрытые специализированные учреждения. Это привело к «отключению» тысяч людей от нормальной жизни. С приходом демократизации и созданием гражданского общества в Украине были связаны декларирование изменения отношения к проблемам инвалидности и, как следствие, переориентация на иные идеологические ценности.

Актуальность исследования. Люди — главная ценность каждой страны. Отношение к людям-инвалидам наиболее точно определяет состояние и уровень развития ее общества. Воспитание, лечение и образование, к примеру, детей-инвалидов, является одной из самых важных подсистем социальной сферы любого государства, определяющей потенциал социального, экономического и культурного развития. С осознанием в мировом сообществе инвалидности не как ущербности, а как особенности тех или иных индивидов, пришло и новое понимание окружающей их социальной и материальной среды.

Каждый архитектор знаком с понятием «безбарьерная архитектурная среда», но для многих из нас оно остается абстракцией, ассоциирующейся, в крайнем случае, с пандусом для инвалида и новыми изменениями в СНиП. Но во всем мире это понятие гораздо глубже — это мировоззренческая позиция зодчества, философская идея нового общегуманного подхода к формированию архитектурного пространства «доступного для всех».

К сожалению, для нас это понятие перестает быть абстракцией, лишь когда сам лично или твои близкие сталкиваются с этой проблемой.

Декларацией, принятой Генеральной Ассоциацией ООН еще в 1975 году определено, что «инвалиды, каковы бы ни были происхождение, характер и серьезность их увечий или недостатков имеют те же основные права в пользовании городским пространством, в проживании вместе со своей семьей, в участии в общественной жизни, что и их сограждане». Двадцать лет спустя и мы должны понять простую истину, что нормальным человеком

является не усредненный серый человек — «винтик», и не кинозвезда или супермен (на которых мы ориентируемся сегодня), а все люди, живущие рядом: толстые и тонкие, очень высокие и низкие, с ограниченной подвижностью или потерявшие зрение. И всем им неудобно в квартирах, которые мы проектируем, в городах, которые строим, в одежде, которую шьем. Среди инвалидов много молодых социально-активных людей. Но большинство из них заживо погребено в неприспособленных квартирах каменных мегаполисов, или вынуждено проживать в домах престарелых и инвалидов, которые до последнего времени продолжают оставаться основным учреждением, строящимся для инвалидов и обрекающим их на социальную изоляцию от общества.

Духовное здоровье нации складывается из многих факторов. И сегодня, как никогда, необходимо сформулировать общегуманное отношение зодчества к, казалось бы, отвлеченным, но тем не менее, тесно связанным с архитектурой проблемам. Это нравственные нормы и этика поведения, благотворительность и бережное отношение к человеку, профилактика здоровья и реабилитация инвалидов.

Так и архитектор должен проектировать, ориентируясь на человека, как потребителя архитектуры, на его духовные потребности и физические возможности, а затем уже на внутрипрофессиональные ценности.

В проблеме реабилитации инвалидов сравнение с медициной несет в себе не только общедуховную связь, но и имеет прямое, реальное воплощение. Ведь вслед за врачебной реабилитацией, только архитектор, ему одному доступными средствами, может помочь инвалиду адаптироваться в пространственной среде города, вернуться к полноценной общественной жизни.

Психологические и медицинские исследования говорят о возможности наиболее полной реабилитации инвалида только при его интеграции в среду жизнедеятельности здоровых граждан.

Ведь помимо «архитектурных барьеров» причиной трудности адаптации инвалида в «общество нормальных граждан» являются «нравственные барьеры» - отношение окружающих к его инвалидности, тот социально-психологический дискомфорт, который инвалид ощущает, покидая свою квартиру. Низкий этический уровень общественного сознания не дает инвалиду возможности забыть о своем недуге[6].

Изучается обширный и ранее малодоступный опыт таких стран как Германия, Швеция, Канада, Бельгия и других, где инвалиды давно интегрированы в общество и живут с ним одной жизнью.

Есть необходимость разработать научно-обоснованные рекомендации, а затем и проекты архитектурной среды. Планировочные решения необходимо

полностью приспособить для свободного и комфортного доступа инвалидов. При чем конструктивные элементы не должны нести больших дополнительных затрат и существенному удорожанию сметной стоимости строительства.

Большое внимание необходимо уделить вопросу создания безбарьерной среды для маломобильных групп граждан. Особенно это касается рекреационных зон, т.к. в таких зонах есть возможность применения наиболее разноплановых решений, которые не понесут за собой больших расходов. Как, например, решения при помощи ландшафтной архитектуры, и, в ее рамках, дендрорешений.

Рассмотрим основные вопросы, связанные с адаптацией городского пространства для людей с ограниченными способностями.

Градостроительный аспект проблемы инвалидов и других маломобильных групп населения – один из самых ответственных среди всех задач, решаемых средствами строительства, архитектуры и дизайна: если не будет обеспечена доступность всей городской инфраструктуры, то окажутся безрезультатными усилия по созданию инвалидам возможности пользоваться теми или иными отдельными зданиями и сооружениями. Данные вопросы могут решиться так же средствами ландшафтной архитектуры и дендрорешениями.

К маломобильным группам граждан относятся [4]:

- инвалиды с поражением опорно-двигательного аппарата (включая инвалидов, использующих кресла-коляски);
- инвалиды с недостатками зрения;
- инвалиды с недостатками слуха;
- лица преклонного возраста (60 лет и старше);
- временно нетрудоспособные;
- беременные женщины;
- люди с детскими колясками;
- дети дошкольного возраста.

Потребности инвалидов различных категорий

- для инвалидов с поражением опорно-двигательного аппарата (ПОДА), в том числе на кресле-коляске или с дополнительными опорами должны быть изменены параметры проходов и проездов, предельные уклоны профиля пути, качество поверхности путей передвижения, оборудование городской среды для обеспечения информацией и общественным обслуживанием, в том числе транспортным;
- для инвалидов с дефектами зрения (ДЗ), в том числе полностью слепых, должны быть изменены параметры путей передвижения (расчетные габариты пешехода увеличиваются в связи с пользованием тростью), поверхность путей передвижения (с них устраняются различные препятствия), должно быть

обеспечено получение необходимой звуковой и тактильной (осязательной) информации, качество освещения на улицах;
- для инвалидов с дефектами слуха (ДС), в том числе полностью глухих, должна быть обеспечена хорошо различимая визуальная информация и созданы специальные элементы городской среды.

В последнее время благодаря западным тенденциям в Украине стали уделять внимание к созданию безбарьерного пространства для маломобильных групп населения. Под этим подразумевается повышение качеств архитектурной среды по критериям доступности, безопасности, удобства и информативности для нужд инвалидов без ущемления соответствующих возможностей остальных граждан.

Критерии доступности городского пространства для маломобильных групп граждан:
- возможность беспрепятственного доступа к объектам обслуживания и отдыха, а также использование этих объектов;
- беспрепятственное движение по коммуникационным путям, помещениям и пространствам.

Также важен вопрос безопасного доступа к различным объектам. Под безопасностью понимается возможность посещения места обслуживания без риска быть травмированным каким-либо образом или причинить вред своему имуществу или нанести вред другим людям, зданию или сооружению, оборудованию.

Основные критерии безопасности:
- возможность избежать травм, ранений, увечий, излишней усталости и т.п. из-за свойств архитектурной среды зданий;
- возможность своевременного опознавания и реагирования на места и зоны риска;
- избежание плохо воспринимаемых мест пересечения путей движения;
- предупреждение потребителей о зонах, представляющих потенциальную опасность;
- исключение ложных эффектов восприятия среды, провоцирующих ситуации риска.

Информативность обеспечивает возможность своевременного получения, осознания информации и соответствующего реагирования на нее.

Требования критерия информативности включают в себя:
- своевременное распознавание ориентиров в архитектурной среде;
- возможность эффективной ориентации посетителя, как в светлое, так и в темное время суток;
- сокращение времени и усилий на получение необходимой информации.

Размещение и характер исполнения элементов информационного обеспечения должны учитывать:
- расстояние, с которого сообщение может быть эффективно воспринято;
- углы поля наблюдения, удобные для восприятия зрительной информации;
- ясное начертание и контрастность, а при необходимости – рельефность изображения;
- соответствие применяемых символов или пластических приемов общепринятому значению;
- исключение помех восприятию информационных средств.

Уровень комфортности архитектурной среды рекомендуется оценивать как с физической, так и с психологической позиции маломобильных групп населения.

Критерий комфортности (удобства) содержит основные требования[5]:
- создание условий для минимальных затрат и усилий потребителя на удовлетворение своих нужд;
- обеспечение своевременной возможности отдыха, ожидания и дополнительного обслуживания, обеспечение условий для компенсации усилий, затраченных на движение и получение услуги;
- повышение качества обслуживания через его концентрацию в пространстве, увеличение ассортимента услуг с учетом состояния здоровья потребителей за счет создания дополнительных условий, помогающих потребителю в получении необходимых услуг[3].

Средства информации и ориентации инвалидов.

К информационным средствам, используемым инвалидами, следует относить;
- рельефные, фактурные и иные виды тактильных поверхностей путей движения на участках, дорогах и пешеходных трассах;
- ограждения опасных участков;
- разметку путей движения на участках и знаки дорожного движения, указатели;
- информационные сооружения (стенды, щиты и объемные рекламные устройства);
- светофоры и световые указатели, устройства звукового дублирования сигналов движения.

Цвет покрытия пешеходных путей рекомендуется делать отличным от цвета покрытия проезжей части. Разметку путей движения рекомендуется выполнять для транспорта – белого цвета, для пешеходов и инвалидов на креслах-колясках – желтого. Для инвалидов на мотоколясках разметка на пешеходных путях делается белого цвета. Разметку осевых полос рекомендуется выполнять пунктирными линиями, а кромочных полос – сплошными[1].

Расположение визуальной информации должно быть удобно для использования инвалидами на креслах-колясках. Визуальную информацию следует располагать на контрастном фоне, на высоте не менее 0,9 м и не более 1,7 м от уровня пола или поверхности пешеходного пути. Высота расположения зоны оптимальной видимости учитывается и при назначении высоты установки окон. Таким образом, между человеком и архитектором десятки ДБНов, норм, расчетов и компьютеров, можно решить техническую задачу, но цель и смысл жизни этого человека останутся Вам неведомы, пути преломления недуга именно в этой личности Вы не распознаете. Только архитектор, пропустивший через свое сердце **философскую идею гуманизации Среды жизнедеятельности** и вооруженный Законом и знанием способен, лишь ему доступными средствами архитектуры, помочь инвалиду забыть о своем недуге.

Литература:

1. Handbuch. Barrierefreie Verkehrsraumgestaltung; Socialverband VDK / Deutschland 2010.

2. Institut fur barrierefreie Gestaltung und Mobilitaet GmbH. Niederlassung Mainz., Mainz 55116, 2008.

3. Socialverband VdK Deutschland e. V., Bonn. http://www.vdk.de

4. DIN 18024+DIN 18025., Planungs- und Anwendungshilfe/ Berlin 2008.

5. http:www.imove-kl.de

6. Technische Grundsaetze zum barrierfreien Bauen. Projektbetreuung / Rachel Barthel; BBR-Online-Publikation, Juli 2005.

7. Архитектурная модернизация учреждений для детей-инвалидов / Мосин В.О. - Саратов, 2011.

Анотація

Розглянуті питання організації комфортної та безпечної архітектурного середовища для людей з обмеженими фізичними можливостями в рекреаційних зонах. Також була розглянута можливість організації безбар'єрного середовища засобами ландшафтної архітектури і дендрорішеннями.

Ключові слова: ландшафтна архітектура, дизайн середовища, рекреаційні зони, безбар'єрне архітектурне середовище.

Annotation

There were reviewed organization secure and comfort architectural space for disabled people in recreation zones issues. Also this article is meant for organization of borderless architectural space by means of landscape architecture and dendro decisions.

Key words: landscape architecture, space design, recreation zones, borderless architectural space.

УДК 725.513.012.8-053.2(042.3)

К. В. Чернявський,
канд. мист., доцент
Київського національного університету
технологій та дизайну (м. Київ)

ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОФІЗІОЛОГІЇ СПРИЙНЯТТЯ СВІТЛО-КОЛЬОРОВОГО СЕРЕДОВИЩА ІНТЕР'ЄРІВ ДИТЯЧИХ ЛІКУВАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Анотація: в статті розглядається питання впливу світло-кольорового середовища дитячих лікувальних закладів на процес психофізіології сприйняття дитиною при комплексному формуванні дизайну інтер'єрів лікувальних закладів засобами монументально-декоративного мистецтва.

Ключові слова: дизайн інтер'єних просторів, світло-кольорове середовище, предметне наповнення, процес сприйняття, архітектурно-художня кераміка, монументально-декоративне мистецтво.

Формуючи інтер'єрний простір дитячого лікувального закладу, необхідно враховувати окрім естетичних та функціональних вимог, особливості психіки, темпераменту хворих дітей із врахуванням віку, характеру і важливості захворювання. Лікарняна обстановка, як правило, справляє негативний вплив на психіку, емоції, поведінку дитини, підлітка. Необхідно піклуватися не лише про фізіологічні потреби хворої дитини, а й про здорову морально-психологічну обстановку [6, с.13]. Цього можна досягти, використовуючи для наповнення та організації інтер'єрного простору засоби монументально-декоративного мистецтва. В більшому ступені, враховуючи естетичні, санітарно-гігієнічні та економічні фактори, це можуть бути об'ємні та площинні твори архітектурно-художньої кераміки.

Важливим аспектом пізнання навколишнього середовища, взаємодії з ним та його предметним наповненням слугує сприйняття – психофізіологічний процес відображення дійсності у формі чуттєвих образів об'єктів. Фізичні, хімічні та інші параметри компонентів навколишнього середовища впливають на органи почуттів, стимулюючи у нервовій системі складні фізіологічні процеси, що відображаються в свідомості людини у формі відчуттів: зорових, слухових, кінетичних (м'язових) та інших. На основі відчуттів, що відображають окремі властивості речей, формується сприйняття, яке надає інформацію про об'єкт у його цілісності [1, с.24.].

Наукова школа теорії сприйняття технічної естетики та дизайну країн колишнього Радянського Союзу, в тому числі України, виросла на основі робіт

з візуального сприйняття Р.Арнхейма, Дж.Гібсона, В.Глейзера, Р.Грановської. Існує багато наукових досліджень в області психології та психофізіології, направлених на з'ясування закономірностей взаємостосунків між емоціями та кольором. Насамперед це роботи Л. Веккера (1981), Ч. Ізмайлова (1995), І. Іттена, А. Еткінда (1987), М. Люшера, Ф. Біррен (1961, 1973), В. Ткачова (2006), П. Яньшіна (2001, 2002). Л.Венгер у с воїх дослідженнях стверджує, що твори образотворчого мистецтва впливають на людину фізичною (простір, лінії, об'єми) і художньою (пропорції, ритм, масштаб) формами та образністю (вираження певного почуття, змісту, сюжетної складової твору). Результати досліджень, отримані у цих роботах не рідко є суперечливими, проте автори схиляються до одної думки, що кольори викликають різне сприйняття залежно від того, чи співвідносяться вони із зовнішнім світом, чи з „духовним світосприйняттям». Візуальне сприйняття вивчалося психологами та архітекторами і висвітлено в роботах Ю. Гиппенрейтера, М. Михалевської, В. Ганзена, Я. Глікіна, А. Тіца, І. Середюка, А. Ярбуса, І. Араухо, Н. Волкова, Ю. Короєва, М. Федорова та ін. Вчені у галузі психології схиляються до думки, що психічно-нормальна урівноважена людина знаходиться у гармонійному відношенні з усіма кольорами, а випадки явної переваги одних кольорів чи явної неприязні свідчать про деяку неврівноваженість.

При формуванні інтер'єру одним з важливих факторів є колір, який психологічно, фізіологічно та естетично впливає на людину відповідно до функціонального призначення інтер'єру. Великий вплив на сприйняття кольорових площин та елементів декоративного оздоблення має фактура та характер матеріалу. Колір може штучно створюватися формуванням поверхонь та окремих елементів інтер'єру.

Однією з важливих задач при формуванні інтер'єрних просторів являється кольорове оформлення кожного приміщення чи групи приміщень лікувального закладу, предметів наповнення інтер'єру, елементів дизайну, включаючи одяг медичного та допоміжного персоналу [2, с.156].

Відомі медики, спеціалісти з застосування кольору в лікарнях Х.Фрілінг, Х.Пашке, Р.Гофман, В.Ціммерман вважають, що традиційний білий колір обладнання, меблів, одягу, постільної білизни створює одноманітне середовище, здатне психологічно пригнічувати пацієнта. Таким чином, було зроблено певні висновки та пропозиції щодо багатоколірного вирішення приміщень лікарень, які наближуються до поліхромії того середовища, в якому розвивається людина – різноманітних відтінків рослин, неба, води, сонячного освітлення. Кольорове вирішення інтер'єру лікувального закладу впливає на ефективність лікування хворих та здатне якісно його підсилити. Якщо основні площини поверхонь приміщення мають кольори з достатньо високою здатністю

віддзеркалення, приміщення можуть бути візуально глибше і мати меншу висоту, чим вважалося можливим раніше, зберігаючи при цьому достатню кількість денного світла. Проведені досліди з фарбуванням стель, які велику частину часу знаходяться перед очима хворих, показали, що кольорові стелі сприяють ліквідації яскравості, що засліплює (характерної для білих стель), і створюють зоровий комфорт у палатах. Наголошується, що особливе значення це має для ослаблених хворих, дуже чутливих до яскравого світла. Приміщення, де оглядаються і лікуються хворі, проводяться різні процедури не забарвлюють насиченими світлими кольорами, тому що світло, відбиване поверхнями яскравих, насичених кольорів може змінити природний колір шкіри, нігтів, слизистих оболонок і неправильно інформувати лікаря про стан хворого. Відповідно, використання активних поліхромних творів кераміки чи інших видів монументально-декоративного мистецтва в даних приміщеннях унеможливлюється.

При виборі кольору для оздоблення приміщень, робота в яких не вимагає напруги зору, багато фахівців дотримуються не функціонального, а психологічного методу. Більшість дослідників вважає, що блакитні і зелені кольори збільшують простір, а червоний і коричневий зменшують його і викликають відчуття теплоти; синій викликає відчуття чіткості і врівноваженості, а у поєднанні з білим або сірим — відчуття холодності, спокої; найчастіше важкими здаються теплі темні кольори. Важливим моментом є питання впливу забарвлення палат на настрій хворих. Для цього в різних лікарнях палати забарвлювали по-різному. Щоб хворому не здавалося, що він знаходиться під замком, пропонується використовувати кольори природи: стелі забарвлювати в світло-блакитний колір неба, стіни в ясно-зелений колір листя, підлоги — у жовтуватий сонячний колір. Для збереження рівноваги між теплими і холодними тонами, стеля забарвлюється в блідо-голубувато-зелений колір у протилежність начищеній бірюзовій підлозі, стіни — в блідий тепло-сірий колір, що переходить у фіолетовий у верхній частині [3, с.46].

Для урівноваженої колірної композиції необхідне невелика кількість колірних тонів. Якщо застосовується більш 5-6 відкритих кольорів, які чітко виділяються і розпізнаються, то з’являється реакція дезорієнтації і психологічної пригніченості [4, с.174].

Психологічний вплив кольору є результатом різного роду асоціацій, зорове відчуття пов’язане з ними, найчастіше супроводжуючими відчуттями смаку, слуху, аромату, зору. Саме тому помаранчево-червоні кольори нагадують вогонь, ми відчуваємо його теплим, а кольори сині, які схожі з кольором води, льоду, неба – холодні. Тиша, притаманна зеленій гаммі дерев, полів, квітів і трав примушує нас сприймати зелений колір тихим,

заспокійливим. Асоціативний характер сприйняття кольору надає йому певну емоційність, робить предметом естетичного сприйняття, як кажуть в побуті – красивим чи некрасивим. Безумовно естетична оцінка кольору набагато складніша ніж лише констатація лише фізіологічного та психологічного сприйняття [3, с.33].

При відсутності багатогранного значення світла та кольору у людини виникає, так званий, світловий голод", що супроводжується не лише зовнішньою блідістю, а й апатією, сонливістю, депресією. Що є важливим фактором при формуванні світло-кольорового середовища інтер'єрів дитячих лікувальних закладів з елементами монументально-декоративного мистецтва. Вчені даної галузі виокремили фізіологічну та психологічну складову впливу кольору на психофізіологічне сприйняття людини.

Архітектурно-художня кераміка в інтер'єрі лікувально-оздоровчого закладу може допомогти дитині подолати почуття страху, пом'якшити різкий негативізм не лише до лікувальних процедур, але й до спілкування з медперсоналом особливо, якщо в руках лікаря шприц, чи інші медичні інструменти й апарати [3, с.46.].

В даній ситуації, твори монументально-декоративного мистецтва та архітектурно-художньої кераміки є продуктами творчої діяльності, художника, дизайнера та архітектора виступають в інтер'єрі об'єктами зорового сприйняття. Різновиди творів мистецтва являються самостійною формою і водночас є частиною предметно-просторового середовища, повинні бути організовані як візуально так і функціонально.

На основі вище згаданих досліджень, з'ясовано, що твори монументально-декоративного мистецтва в інтер'єрі впливають на людину фізичною формою (простір, лінії, об'єми); художньою формою (пропорції, ритм, масштаб); художнім образом (вираження певного почуття, змісту, сюжетної складової твору). При конкретних умовах організації інтер'єру, фізична форма являється матеріалом художньої форми яка виражає певний художній образ. В процесі структурної організації різних змістовних та візуальних елементів форми, повинен формуватися цілісний зоровий образ. Сприйняття форми предметно-просторового середовища – це результат об'єктивного та суб'єктивного процесу між глядачем та оточенням, обумовленим об'єктом сприйняттям (архітектурою, дизайном, образотворчим мистецтвом) та суб'єктом сприйняття (людиною). Біологічні та психофізіологічні можливості сприйняття людино, являються постійними факторами суб'єкту сприйняття. До змінних факторів суб'єкта, що вливають на сприйняття, відносяться індивідуальні риси, темперамент, фізичний стан, досвід та знання.

Форма в дизайні та архітектурі виступає виражальним засобом між проектувальником та глядачем, впливає на розум та почуття глядача подвійно. По-перше, форма несе в собі функціонально змістовну інформацію, по-друге, форма має художньо образний зміст та існує сама по собі не пов'язана з її функціональним призначенням. В інтер'єрі дитячого лікувально-оздоровчого закладу твори художньої кераміки виступають як самостійні форми, так і форми, що підпорядковуються загальній архітектурній формі. Художній зміст форми розкриває на абстрактному рівні властивості природи, які відкликаються в свідомості людини емоційними установками.

В процесі створення інтер'єрного простору з використанням засобів монументально-декоративного мистецтва на кожному рівні процесу візуалізації організовується специфічна інформація сприйняття: про візуальні властивості декоративних елементів, визначення стану форми (композиційних характеристик), та емоційно – художній зміст форми. Процес візуалізації можна умовно поділити на чотири рівні, які пов'язані між собою: 1. „Елементарні" візуальні сигнали (пляма, лінія, колір, фізичний розмір, об'єм, форма, фактура); 2. Композиція сукупності візуальних елементів таких як, формальна естетична організація; 3. Інтегральні враження, тобто, естетичні категорії: масштабність, тектонічна організація, емоційна орієнтація, гармонійність, оригінальність; 4. Образність форми (емоційний та змістовний зміст загального смислу композиції) [5,с 63]. В результаті аналізу існуючих інтер'єрних просторів дитячих лікувальних закладів визначено, що монументально-декоративне мистецтво у взаємодії із архітектурою підпорядковується їй. Форма та колір художніх творів при формуванні дизайну інтер'єрів може бути дуже різноманітною, але повинно враховуватися: фізична величина архітектурного простору; фактура та колір оздоблювальних матеріалів; тектоніка архітектурної споруди. Емоційна оцінка об'єктивних властивостей форми та розмірів – виникає в процесі сприйняття, враховуючи об'єктивні та суб'єктивні особливості сприйняття людиною.

Розроблені рекомендації багатокольорового вирішення приміщень: наближення до поліхромії того середовища, в якому розвивається людина; використання різноманітних відтінків рослин, неба, води; активне включення сонячного освітлення. Визначено, що найбільш характерним станом для лікувально-оздоровчого середовища є тісна взаємодія зон і приміщень, які функціонують у формі цілісного організму та об'єднують головні та допоміжні процеси. Основою формування лікувального середовища є лікувальний процес, націлений на активну сумісну діяльність лікарів та хворих в ході виконання задачі відновлення здоров'я. В результаті вивчення особливостей психофізіології сприйняття дитиною кольору з'ясовано, що кольорове, як

поліхромне, так і нюансне вирішення інтер'єру лікувального закладу, на відміну від традиційного монохромного білого, позитивно впливає на ефективність лікування. Визначено, що загальними вимогами до інтер'єру дитячого лікувального закладу може бути введення елементів контрастно-експресивного характеру, руйнація гнітючої атмосфери медичного закладу за допомогою насичення простору поліхромними виробами та творами художньої кераміки. В процесі проектування інтер'єру необхідно мінімізувати використання темних (чорних, коричневих, сірих) кольорів, які сприймаються дітьми як негативні. Яскраві емоційні керамічні акценти, на відміну від нюансних пастельних, здатні заряджати пацієнтів внутрішнім позитивним настроєм та енергійністю, створюючи благотворний мікроклімат лікувального закладу.

Література

1. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологи В 2 т. Т. 1. — /Рубинштейн С.Л. - М., 1989. - 488 с.
2. Гоцеридзе Г.Г. Современные больницы за рубежом / Г.Г. Гоцеридзе, А.Г.Сафонов. – М.: Изд. Литературы по строительству, 1970. – 263 с.
3. Сидоркова Л. Архитектура здоровья / Л.Сидоркова // АСД / ACD Архитектура строительство дизайн, 2006 №2(54) С. 48 – 55.
4. Грашин А.А. Дизайн детской предметной развивающей среды / Грашин А.А. – М.: «Архітектура-С», 2008. – 296 с.
5. Шимко В.Т. Архитектурно – дизайнерское проектирование / Шимко В.Т. – М., 2006, 382 с.
6. Bildende Kunst und Architektur. Baukatalog: Teil 1-7. Berlin: Bauinformation. 1970 -1976. Birren F. Color preferences as a clue to personality // Art psychotherapy. 1973. 1. p. 13 – 16. p.

Аннотация

В статье рассматриваются вопросы влияния свето-цветовой среды детских лечебных учреждений на процесс психофизиологии восприятия детьми при комплексном формировании дизайна интерьеров лечебно-оздоровительных учреждений средствами монументально-декоративного искусства.

Annotation

The article considers the influence of the light-colored protection of children's hospitals in the process of psychophysiology of the perception of the child at complex formation interior design of medical institutions by means of monumental-decorative art.

УДК 72.01 (06)

Р. Б. Франків,
канд.арх., доц. каф. ДОА Національний університет "Львівська політехніка"
О. С. Філь,
ст.гр. АР-41, каф. АП Національний університет "Львівська політехніка"

ЛЬВІВСЬКА АРХІТЕКТУРНА ШКОЛА В КОНТЕКСТІ ПОШУКІВ АЛЬТЕРНАТИВИ МОДЕРНІСТСЬКІЙ ЕСТЕТИЦІ (КІНЦЯ XX - ПОЧ. XXI СТ.)

Анотація: в статті простежуються риси та особливості пошуку альтернативи модерністській естетиці XX століття характерні для львівської архітектурної школи кінця XX - початку XXI століть.

Ключові слова: львівська архітектурна школа, нарратив, трансформація, рубіж XX-XXI століть.

Постановка проблеми. Переосмислення основ модерністського світогляду, що стало головною подією архітектури рубежу XX -XXI століть, на теренах пострадянського простору досі залишається однією із малодосліджених тем наукового дискурсу. В його основі лежав спонтанний та гострий протест проти світоглядного та функціонального тупику в якому опинилась проектна культура СРСР в останні десятиріччя свого існування. Процеси які послідували після лібералізації архітектурної галузі та входження в архітектурно-проектний процес самих адресатів проектування до цього часу розглядались переважно як самостійні явища пострадянського (посткомуністичного) простору і в такому вигляді фігурують у багатьох наукових та публіцистичних працях присвячених цій темі.

Разом із тим, особливості розвитку світової архітектури свідчать про те, що пострадянські процеси відторгнення Модернізму та явища, які вони викликали можна розглядати також і в більш широкому контексті. Цим контекстом є характерна для рубежу XX-XXI століття трансформація головного ціннісного наративу архітектури від *раціонально-функціоналістичного* до *спонтанно-емоційного*. Дана стаття, являє собою спробу попереднього осмислення в цьому контексті досвіду львівської архітектурної школи, для якої характерними є одночасно як всестороння інтегрованість у систему радянського проектування 1960-80-хх років так і глибока локальна індивідуальність сформована в контексті європейської світоглядної традиції.

Виклад основного матеріалу. Не дивлячись на різницю суспільно-політичних формацій XX століття, які прийнято називати *капіталістичною* та *комуністичною*, в сенсі розвитку архітектури їх об'єднувало спільне визнання цінностей раціоналістичного світогляду та естетики Модернізму [1]. В обох системах проходив фактично єдиний взаємно-перетікаючий процес валоризації простих та дешевих засобів індустріального модерністського формоутворення та утвердження його як головного суттєутворюючого фактору проектної культури.

Ця спільна ґенеза, однак, мала досить різне продовження у період 1970-80-хх рр., на який припадає критичне переосмислення догматів Модернізму на заході та перші пошуки його світоглядної та формальної альтернативи [2], а з іншого боку насильна консервація «індустріальних методів будівництва» у комуністичних країнах. Саме цей історичний момент, хоча і з певними застереженнями, можна вважати точкою розходження, з якої бере початок та об'єктивна різниця між архітектурою Заходу та архітектурою країн так званого пострадянського простору, яка, у значній мірі, залишається актуальною і сьогодні.

З подальшого розвитку, можна стверджувати, що не дивлячись на своєрідне «співавторство» доктрини Модернізму обома системами, етап його критичного переосмислення та формування альтернативного (після-модерністського) творчого світогляду стало виключно західним феноменом. Принаймні, саме така картина постає із стану теоретичного осмислення даної теми, що склався на даний момент.

Однак, неможливо стверджувати, що як впродовж 1980-х, так і після зникнення комуністичної системи, архітектурні процеси на цих теренах ніяк не відображали об'єктивну тенденцію критичної переоцінки модерністського архітектурного світогляду. Власне, са́ме мовчання архітектурної теорії (в першу чергу вітчизняної), можна вважати головним фактором парадоксальної ситуації, коли активний протест проти «індустріальних методів» був, а явища сформовані ним залишаються невідомими.

Очевидно, що причинами тут можна вважати як економічну кризу, яка не дала розвинутись в повній мірі «протестній» архітектурній практиці, так і деформованість радянської (та відповідно пострадянської) архітектурної критики, що фактично була перетворена на пропагандистсько-агітаційну структуру в рамках розлогої ідеологічної системи комуністичної партії.

Тут варто зазначити, що проблематика антимодерністичних явищ у вітчизняній архітектурі межі XX – XXI століть, не може розглядатись як явище тотожне до західного постмодернізму [3,4]. Не дивлячись на спільність внутрішніх рушіїв, пострадянський антимодернізм фактично не мав надійної

філософської основи чи теоретично розроблених принципів і скоріше відображав сам процес їх практичного та світоглядного пошуку.

На відміну від західного постмодернізму, пострадянський антимодернізм не замислювався над проблематиками «множинного кодування» архітектури для різних груп сприймачів чи комерційно вмотивованою іронією. Головним тут було відродження ірраціональних факторів емоційно-психологічної наповненості образів.

В межах цих обставин, львівська архітектурна школа являла собою конгломерат певних явищ та характеристик які, в результаті, сформували специфіку трансформації Модернізму на терені Західної України [5, 6]. Тут можна виділити наступні риси:

а) неперервна традиція інтерпретації питомих рис локального напрямку так званого «карпатського стилю», що в пізньорадянський період в основному знаходив застосування в індивідуальних проектах туристично-рекреаційної інфраструктури;

б) відчутна інерція європейської проектно-будівельної культури кінця XIX – поч. XX століть, що зберегла свої риси та представників також і у радянський період (представники історизму та функціоналізму);

в) повна інтеграція у контекст гранично-модерністської системи типового індустріального будівництва та обмеженого нео-конструктивістського проектування.

В зазначеній суміші цих трьох рис, які являли собою вихідне становище львівської архітектурної школи на початок кризи модерністської парадигми, перша являла собою свого роду виняткове явище в рамках радянського дискурсу, а друга фактично може бути порівняна лише із досвідом прибалтійських шкіл, котрі здобули джерело подібної інерції протягом короткого міжвоєнного двадцятиліття.

Варто зазначити, що так званий «карпатський стиль», в тому вигляді в якому він існував на практиці був уже цілком повноцінним виразником антимодерністичних цінностей звертаючись до категорій народних історичних традицій, використання не індустріальних засобів декору, ігноруванням плоских дахів, навісних стін та інших формальних ознак модерністського морфогенезу. Очевидно, що саме «карпатський стиль» впродовж активного періоду пошуків анти-модерністської альтернативи 1990-2000-хх років став їхньою головною професійно опрацьованою базою [7].

Разом із тим, варто відзначити, що траєкторія розвитку морфологічних прийомів, що була застосована у цей період, суттєво відрізнялась від «карпатського стилю». Рамки даної статті не дозволяють детальніше проаналізувати численні приклади проектної думки того часу, однак, можна

стверджувати що головним засобом тут виступає *динамічна геометрія* та *композиційна ефектність* загального, переважно *зовнішнього образу*.

інтерпретації «карпатського стилю»,	інерція європейської проектно-будівельної культури кінця XIX – поч. XX ст.	інтеграція у контекст гранично-модерністської системи будівництва та проектування.
.		
Готель в с. Волосянка Сколівського р-ну Львівської обл.. арх.. Ю. Котлярова ТзОВ «Аркада»	Реконструкція житлового будинку.в м. Червонограді арх.. А. та В. Люсаки	Надбудова навчального корпусу університету з конференц-залом ООО Арника, арх. Следзь В., Биков А.

Головними типологічними напрямками, що стали майданчиками експериментів із анти-модерністською стилістикою стала сакральна архітектура та архітектура однородинного житла. Тут як в проектних рішеннях так і в самому призначенні такого роду споруд знайшли відображення нові (і до певної міри довго стримувані раніше) ідеали.

В їх основі лежала глибока візуальна бідність як соціо-культурного середовища пізньо-радянської епохи загалом так особливо її архітектури. Ступінь цієї бідності, в свою чергу, сформував і радикальні засоби боротьби за збагачення предметно-просторового середовища. Цей головний лейтмотив, був головною рушійною силою архітектурного світогляду у посткомуністичному світі протягом 1990-х – 2000-х років.

Разом із тим, з огляду на наведені вище особливості, в межах львівської архітектурної школи такого роду процеси набули своїх питомих рис, що у певній мірі виділяють її із маси інших споріднених шкіл колишнього радянського простору.

В цьому контексті, можна виділити такі її характерні риси:

1) Посилена увага до об’єктів сакральної архітектури, яка впродовж періоду 1990-2000 на території Галичини переживала своєрідний бум.
2) Увага до народних та локальних традицій інтерпретованих на основі попереднього досвіду так званого «карпатського стилю».
3) Переорієнтація з модерного творчого світогляду на історіоцентричний та нове освоєння питомої для Львова та Галичини морфологічної мови ренесансної та барокової айдентики.
4) Освоєння форм динамічної геометрії та візуально-композиційної ефектності.

1. бум сакральної архітектури	2. інтерпритація народних традицій	3. нове освоєння історичної айдентики	4. візуально-композиційна ефектність
Золочівська автокефальна церква святої Софії та її дочок (Віри, Надії, Любові) Кміть І. Н., 1995	Однородиний будинок Кміть І. Н.,	Трускавець, 2004 А. та В. Люсаки	Львів, Церква св. Миколая Сенс-ПП, арх. Дицишин Є. В. та Хамар І.

Очевидно, що на практиці ці риси часто змішувались і саме в такому вигляді склали більшу частину явища яке розглядається. Варто також зазначити, що при всій анти-модерністській спрямованості архітекторів львівської школи того періоду, раціоналістична внутрішня структура та відсутність буквального декору продовжують бути ознаками професіоналізму та високого стилю, або як тоді казали «доброї архітектури».

Доктрина боротьба із візуальною бідністю, виникнення якої впродовж 1990-х можна вважати скоріше спонтанним процесом, має не лише суто пострадянську перспективу спостереження. Якщо візуальна бідність тут не була вповні подолана з огляду на бідність економічну, то, однак, ті нечисленні об’єкти яким випала доля бути реалізованими виявились цілком відповідними

до процесів, що відбувались на рівні загальносвітового архітектурного дискурсу у 2000-х - 2010-х рр. Можна стверджувати, що, в певному сенсі, головний наратив західної архітектури прийшов до тієї самої світоглядної точки, на якій знаходилась пострадянська архітектура на початку 1990-х років.

Морфологія динамічної геометрії та візуально ефектної об'ємно-просторової композиції при відсутності прямого декору і раціональному плануванні склали собою основні риси сучасного архітектурного морфогенезу.

Очевидно, що за таких обставин в рамках західного дискурсу з'являється тема переосмислення значення та місця постмодернізму. Він опиняється в ролі не стільки повноцінної альтернативи модернізму, скільки лише виразом деякої перехідної світоглядної системи, яка визнаючи вичерпаність модерністських цінностей не знаходить, ще, однак, нічого принципово нового і звертається до чергового видання архітектурного історизму сформатованого у рамках спеціальної філософської системи.

Ми залишаємо поза рамками цієї статті питання про те чи, позбавлений такої філософської системи, пострадянський історизм був певним відповідником західної постмодерністської інтуїції. Однак очевидно, що в обох випадках історична архітектура позитивно переосмислюється саме з огляду на її інформаційне та образне багатство.

Разом із тим можна говорити про те, що досвід львівської архітектурної школи, в якому характерним чином поєдналась традиція західного (в його центральноєвропейському варіанті) творчого світогляду із радикальним модернізмом пізньорадянської проектної культури, а також розвинені на їх основі антимодерністичні пошуки 1990-2000 років потребують свого подальшого розгляду в рамках теорії архітектури як спрямованої на дослідження суто історичних явищ так і системно поєднаних із актуальними процесами розвитку архітектурного морфогенезу.

Висновки.

1. Окреслено фактори котрі вплинули на процес пошуків альтернативи модерністській архітектурі в рамках львівської школи, якими виступають: а) досвід перебування у системі суворої обмеженості та індустріальної регламентованості проектно-будівельної діяльності СРСР 1960-80 рр.; б) існування феномену так званого "Карпатського стилю"; в) існування традицій власного трактування історичних стилів доби еклектики кінця XIX - поч. XX ст.

2. Виявлено що в рамках львівської архітектурної школи можна виділити три основні форми пошуків альтернативи модернізму: а) подальший розвиток "карпатського стилю"; б) відтворення зворотів греко-римської стилістичної традиції; в) безсилеве емоційне формоутворення.

3. Встановлено, що процеси розкладу модерністської парадигми пройшли дві основні стадії - постконструктивістську (різні форми розвитку “карпатського стилю” та радянського неоконструктивізму) та емоційно-експресивну (відверто протилежні до модерністських принципів протестні емоційно-образні утворення).

4. Досліджено значення теоретичних положень західного постмодернізму на процеси пошуку антимодерністської альтернативи у львівській архітектуній школі і виявлено їх невеликий вплив на ранній, та поміркований на пізній стадії розвитку явища. Можна стверджувати, що світоглядні підстави проектних вирішень того періоду були позначені значно гострішим дисбалансом оцінки модерністської та домодерністської традиції на користь останньої.

5. Окреслено типологічні групи будівель в проектуванні яких найбільш повно знайшло своє відображення явище яке розглядається. До них належать - сакральні споруди, однородинне житло а також нереалізовані проекти видовищних споруд та об’єктів дозвілля.

Література

1. William J.R. Curtis. Modern Architecture since 1900. – London: Phaidon Press, 1996. - 736 p.

2. Frampton, Kenneth. Modern Architecture: A Critical History. (4 ed.). – London: Thames and Hudson. - 424 p.

3. Яралов Ю. С. Национальное и интернациональное в советской архитектуре**.** М.: 1971.

4. Черкес Б. Архітектура // Історія Львова: у трьох томах. –Т.3. – Львів, 2007. – С.452-459.

5. Пасічник О.С. Генеза архітектурної школи Львівської політехніки та внесок її випускників у розвиток архітектури.: Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата архітектури. – Львів, 2004.

6. Франків Р. Тарон – гібридна ідентичність, львівський вимір // «Архітектурний вісник». – 2007. -№3-4 – С.24-25.

7. Коваленко І. Львівський архпроект // «Архітектурний вісник». – 1996. -№1. –С.14-15.

Summary

Article considers the the way undertaken by Lviv school of architecture to find alternatives to the modernist aesthetics at the turn of the twentieth and twenty-first centuries.

Key words: Lviv school of architecture, narrative, transformation, the turn of the twenty-first century.

Аннотация

В статье рассматриваются особенности поиска альтернативы модернистской эстетике XX века характерные для львовских архиетктуной школы конца XX - начала XXI веков.

Ключевые слова: львовская архитектурная школа, нарратив, трансформация, рубеж XX-XXI веков.

МІСТОБУДУВАННЯ

УДК 711.1

А.В.Гоблик,
к.т.н., доцент докторант Київського національного університету будівництва і архітектури

МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОЦІНКИ СУКУПНОГО ПОТЕНЦІАЛУ МІСТА

Анотація: розглядаються методичні основи оцінки сукупного потенціалу міста. У вигляді математичної моделі представлено алгоритм побудови структурно-графічної моделі сукупного потенціалу міста.

Ключові слова: сукупний потенціал міста, математична модель, структурно-графічна модель.

Вступ. Місто як форма і результат розвитку суспільних відносин, як складний інженерний об’єкт, як особливе матеріально-просторове середовище, або соціокультурний феномен – явище складне і багатогранне, і для опису різноманітних особливостей стану і можливостей розвитку міста широко використовується поняття потенціалу. Привабливість застосування поняття потенціалу можна пояснити тим, що потенціал є одночасно і кількісною, і якісною характеристикою, в загальному випадку описує собою можливості, наявні сили, запаси, ресурси, кошти, які можуть бути використані. Ним зручно користуватися для опису характеристик і станів складних систем різної природи.

В науковій літературі, на офіційних вебсайтах органів місцевої влади використовується поняття потенціалу, уточнене певною логічної послідовністю слів і словосполучень, з метою представлення інформації про соціально-культурні, економічні, матеріально-технічні та інші особливості розвитку міста. Для прикладу, вживаються поняття економічного потенціалу міста, інфраструктурного, природно-ландшафтного, наукового, творчого, соціального та інші [1-6]. Тобто сукупний потенціал міста розглядається через призму інтеграції потенціалів складових елементів багатовимірного міського простору. Також розроблено ряд методик, які дозволяють не тільки на якісному рівні, але й кількісно оцінювати в різних умовних одиницях різновиди потенціалу міста.
Практичне значення застосування поняття сукупного потенціалу для опису характеристик міського простору полягає в оцінці стану розвитку міста та його

рейтингу привабливості в порівнянні з іншими містами, також у можливості приймати рішення щодо розвитку певних видів діяльності населення. Проте, не зважаючи на те, що сьогодні існують різноманітні наукові підходи до оцінки складових потенціалу міста (економічного, соціального, ландшафтно-рекреаційного, тощо), актуальною залишається задача представлення у єдиному формалізованому вигляді всіх носіїв потенціалу міста та, відповідно, розрахунку його сукупного потенціалу.

Потенціал володіє такою властивістю як адитивність і може представляти собою сукупність декількох структурно-об'єднаних "носіїв потенціалу". Проте у зв'язку із складністю і багатовимірністю міського простору досить не просто звести "під одним знаменником" складові потенціалу міста. Для вирішення даної задачі необхідний підхід, який дозволив би підраховувати сукупний потенціал міста в єдиних умовних одиницях без втрати інформації про якісні характеристики його складових, та орієнтований на використання сучасних технічних засобів автоматизації розрахунків у зв'язку із обробкою і зберіганням великої кількості вихідних даних.

Метою статті є обґрунтування методологічного підходу до оцінки сукупного потенціалу міста та демонстрація особливостей застосування узагальненої математичної моделі для розрахунку різновидів потенціалу міста, зокрема: потенціалу рекреаційно-туристичного комплексу, розташованого в межах міста; потенціалу об'єктів культурної спадщини міста.

Стан досліджень. Важливе значення для розробки метода оцінки сукупного потенціалу міста здійснили праці вчених проф. Дьоміна М.М. і проф. Габреля М.М.

Оскільки міський простір є багатовимірним, то потенціал, як міра міста, повинен бути багатовимірною функцією векторів містобудівного простору, принаймні, функцією його просторових координат. Ідея введення такого потенціалу в містобудівну теорію для кількісного опису властивостей містобудівних систем належить проф. М.М. Дьоміну, який сформулював у роботі [7, стор.92] поняття *соціально-просторового потенціалу* і запропонував методику його розрахунку. Нове поняття виявилося досить продуктивним для розробки ефективних методів вирішення ряду прикладних задач теорії містобудівних систем. Зокрема, цими методами отримано рішення задачі розрахунку сумарної потужності об'єктів обслуговування, а також оптимізації їхнього розміщення на території міста. Погляди проф. Дьоміна М.М. на проблему моделювання соціально-просторової організації регіональних систем розселення вплинули також на появу у містобудівній теорії поняття *просторового потенціалу*, введеного проф. Габрелем М.М. в роботі [8, стор.16], який описує ресурсні характеристики векторів містобудівного простору.

Ідея представлення сукупного потенціалу міста. Оскільки міський простір є багатовимірним, то сукупний потенціал міста можливо представити графічно у вигляді ієрархічної гіллястої структури складових (носіїв) потенціалу міста, об'єднаних у певні класи, підкласи на основі певних ознак. Принцип побудови графічної моделі сукупного потенціалу наведено на рис.1.

Такий підхід дозволяє представити у єдиній формі, в структурованому вигляді розрізнену інформацію про якісні та кількісні характеристики елементів міського простору. Для прикладу, в бюро технічної інвентаризації зберігається інформація про якісні та кількісні характеристики об'єктів нерухомості. На рівні відділів кадрів різних підприємств і організацій накопичена інформація про трудовий потенціал. На рівні вищих навчальних закладів зберігаються дані щодо: кількості студентів, їхнього демографічного складу, структури розподілення студентів за спеціальностями підготовки і так далі.

Застосування такого підходу для представлення потенціалу міського простору дозволяє отримати всю "палітру" носіїв потенціалу міста з відповідним ступенем деталізації інформації та структурною підпорядкованістю. Крім того, в результаті застосування такого підходу можна за необхідності як "розгортати" так і "згортати" інформацію про складові потенціалу міста.

Окрім систематизації і структурування різнорідної інформації метод дозволяє звести всі носії потенціалу "під одним знаменником" завдяки представленню їх в однакових одиницях виміру. Такими одиницями виміру можуть бути грошові одиниці. Такий вимір носіїв потенціалу є цілком природним, оскільки потенціал побічно виражає роботу, яку необхідно "виконати" для отримання (створення, підготовки, утримання) певного носія потенціалу. Наприклад, сьогодні відома вартість підготовки студента певної спеціальності, або відомі витрати, які необхідно здійснити для утримання і виховання дитини певного віку, не кажучи вже про застосування грошової оцінки до об'єктів нерухомості та інших елементів містобудівної системи. Не зважаючи на можливу критику щодо комерціалізованого підходу до оцінки інтелектуальної, культурної та інших складових міста, або людського потенціалу, такий вимір потенціалу необхідний для подальшої формалізації потенціалу міста у вигляді математичної моделі, представленої в наступному розділі публікації.

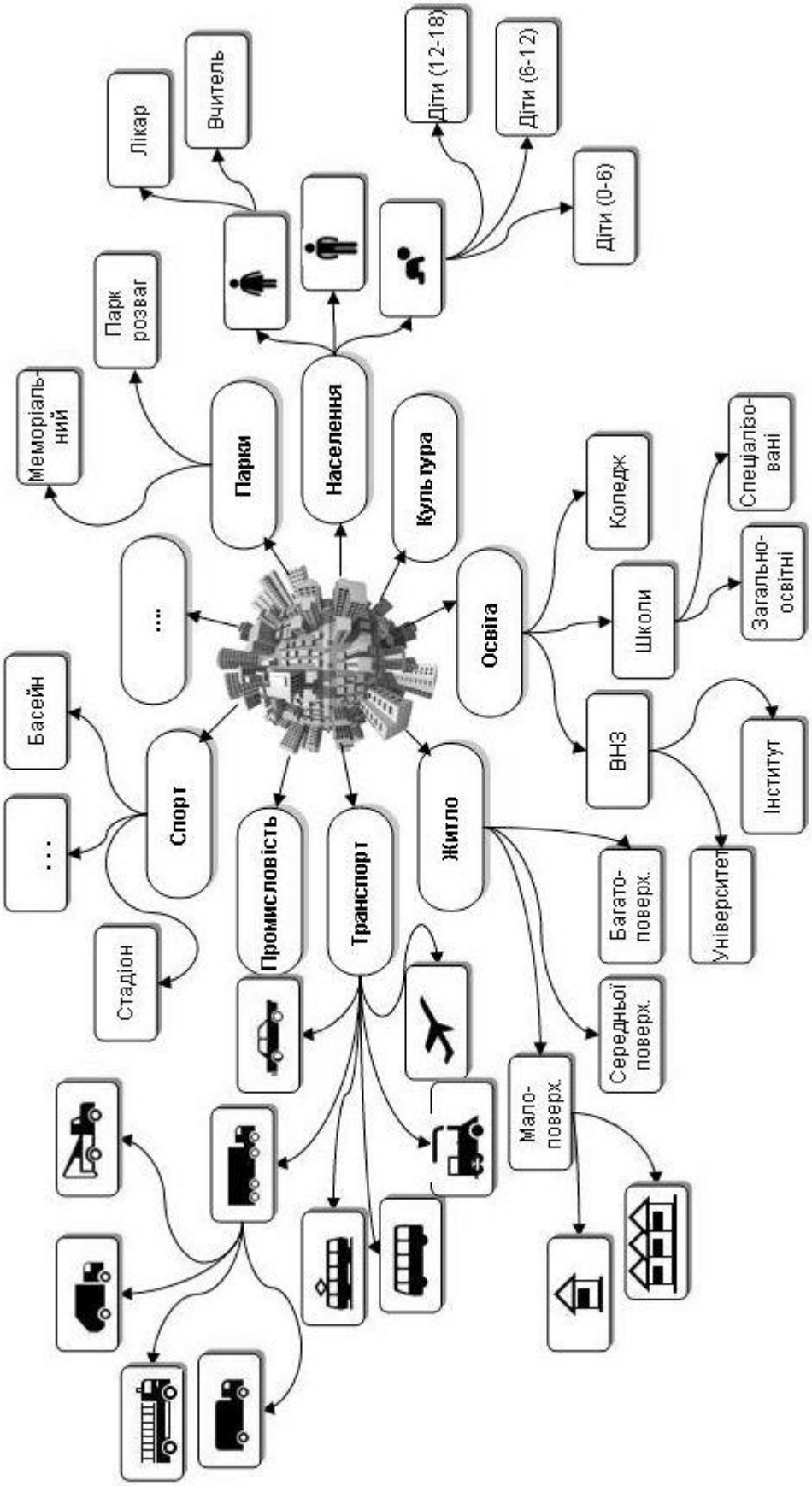

Рис.1. Принцип побудови моделі сукупного потенціалу міста

Математична модель для оцінки сукупного потенціалу. В загальному вигляді алгоритм побудови структурно-графічної моделі (рис.1) і розрахунку сукупного потенціалу можуть бути представлені у вигляді математичної моделі (1), розробленої в роботі [9]:

$$P_{\sum} = \sum_{l=1}^{L}\sum_{m=1}^{M}\sum_{n=1}^{N}\ldots\sum_{q=1}^{Q} P_{lmn\ldots q} + \ldots + \sum_{i=1}^{I}\sum_{j=1}^{J} P_{ij} + \sum_{t=1}^{T} P_t \qquad (1)$$

де: *l,m,n,…,q; i,j,t* – індекси, які присвоюються деякій структурній одиниці потенціалу, створеного групою типових об'єктів і об'єднаних за певною ознакою.

Розроблений метод розрахунку сукупного потенціалу міста дозволяє в інтегральному вигляді представити функціональні, технічні, архітектурні, соціальні та інші особливості містобудівної системи. Структурно-графічна модель дозволяє в повній мірі відобразити з відповідним ступенем деталізації і структурної підпорядкованності складові сукупного потенціалу, у якості яких можуть виступати виділені на основі певних ознак в класи, підкласи або групи носії потенціалу. Математична і структурно-графічна моделі дозволяють відобразити як кількісні так і якісні характеристики потенціалу.

Метод доцільно також використовувати для моделювання і розрахунку різновидностей потенціалу просторової організації території, що має "галузеву" структуру. Особливість і новизна методу полягає у можливості побудувати структурно-графічну модель певного різновиду потенціалу просторової організації території у повній відповідності з її математичною моделлю. Аналогічно, маючи структурно-графічну модель, можна в подальшому її математично формалізувати з метою використання інструментів автоматизованого розрахунку.

Методика побудови математичних моделей для оцінки різновидів потенціалів міста та їхніх графічних аналогів у вигляді гіллястих структур. Розглянемо далі демонстраційні приклади застосування запропонованого методу для моделювання і розрахунку різновидів потенціалу міста, зокрема: потенціалу рекреаційно-туристичного комплексу, розташованого в межах міста; потенціалу об'єктів культурної спадщини міста.

Приклад №1. Нехай необхідно дати сумарну кількісну оцінку в грошових одиницях потенціалу рекреаційно-туристичного комплексу. В якості структурних складових потенціалу можуть бути виділені наступні носії, що об'єднані в деякі групи згідно спільним ознакам:

– група №1: санаторно-курортні установи (санаторій, база відпочинку, пансіонат – 3 одиниці потенціалу);

– група №2: садово-паркові об’єкти (ботанічний сад, тематичний парк атракціонів – 2 одиниці потенціалу);
– група №3: об’єкти транспортної інфраструктури (автобусна станція, автостоянка – 2 одиниці потенціалу);
– група №4: готельні і ресторанні заклади (кафе, ресторан, готель, кемпінг – 4 одиниці потенціалу);
– група №5: об’єкти культурної спадщини. В свою чергу група №5 поділяється на дві підгрупи:
– археологічні об’єкти (залишки стародавнього поселення, печери – 2 одиниці потенціалу);
– об’єкти архітектури (палац, житловий будинок, храм, замок – 4 одиниці потенціалу).

В даному випадку математична модель (1), яка описує структуру сукупного потенціалу рекреаційно-туристичного комплексу P_{Σ} , будет мати наступний вигляд (2) [10]:

$$P_{\Sigma} = \sum_{i=1}^{2}\sum_{j=1}^{4} P_{ij} + \sum_{k=1}^{4} P_k + \sum_{l=1}^{3} P_l + \sum_{m=1}^{2} P_m + \sum_{n=1}^{2} P_n \qquad (2)$$

якщо $i = 2; j = 3,4$ то $P_{ij} = 0$

якщо: P_l – потенціал групи санаторно-курортних закладів; P_m – потенціал групи садово-паркових об’єктів; P_n – потенціал групи об’єктів транспортної інфраструктури; P_k – потенціал групи готельних і ресторанних закладів; P_{ij} – потенціал групи об’єктів культурної спадщини.

Відповідно математичній моделі (2) розроблено структурно-графічну модель (рис.2).

Приклад №2. Нехай необхідно дати сумарну кількісну оцінку в грошових одиницях потенціалу об’єктів культурної спадщини певного міста, серед яких можна виділити дві групи:

– група №1: об’єкти культурної спадщини, побудовані в XX столітті;
– група №2: об’єкти культурної спадщини, побудовані в XIX столітті.

В свою чергу група №1 поділяється на дві підгрупи з наступних об’єктів архітектури:

– житлові будинки – пам’ятки архітектури (3 одиниці, потенціал кожного будинку оцінюється величинами: P_{11}; P_{12}; P_{13});
– театри (3 одиниці, потенціал кожної театральної споруди оцінюється величинами: P_{21}; P_{22}; P_{23}).

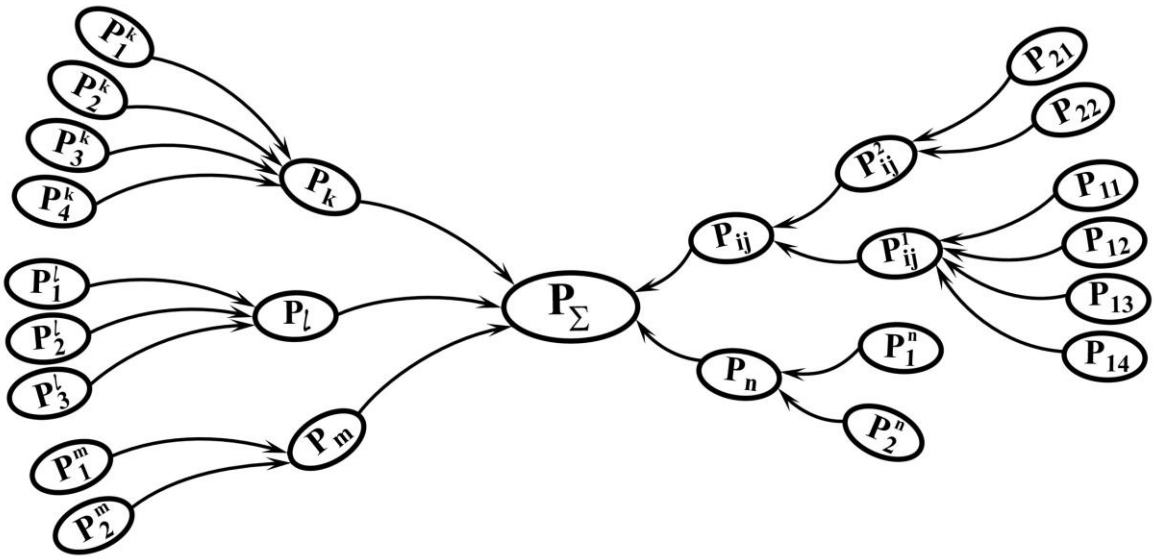

Рис.2. Структурно-графічна модель сукупного потенціалу рекреаційно-туристичного комплексу P_Σ

Група №2 формується з трьох підгруп об'єктів архітектури:

– житлові будинки – пам'ятки архітектури (4 одиниці, потенціал кожного будинку оцінюється величинами: P_{111}; P_{112}; P_{113}; P_{114});

– театри (4 одиниці, потенціал кожної театральної споруди оцінюється величинами: P_{121}; P_{122}; P_{123}; P_{124});

– палацові комплекси (4 одиниці, потенціал кожного палацового комплексу оцінюється величинами: P_{131}; P_{132}; P_{133}; P_{134}).

В такому випадку математична модель, що описує структуру сукупного потенціалу P_Σ об'єктів культурної спадщини певного міста буде мати наступний вигляд (3) [11]:

$$P_\Sigma = \sum_{l=1}^{1}\sum_{m=1}^{3}\sum_{n=1}^{4} P_{lmn} + \sum_{i=1}^{2}\sum_{j=1}^{3} P_{ij} = (P_{111} + P_{112} + P_{113} + P_{114}) + (P_{121} + P_{122} + P_{123} + P_{124}) +$$
$$+ (P_{131} + P_{132} + P_{133} + P_{134}) + (P_{11} + P_{12} + P_{13}) + (P_{21} + P_{22} + P_{23}) \qquad (3)$$

Наведені приклади демонструють можливості структурування і представлення в єдиному, формалізованому виді різнорідних за формою подання даних (як кількісних так і якісних) про міський простір або елементи містобудівної системи.

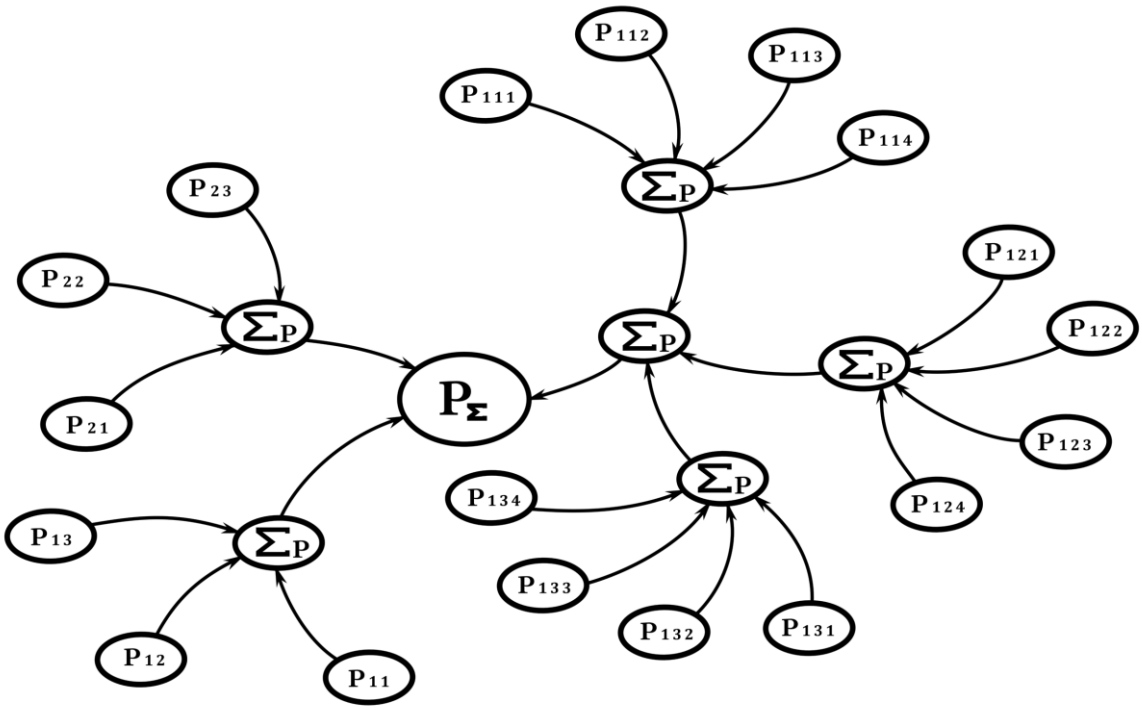

Рис.3. Структурно-графічна модель сукупного потенціалу об'єктів культурної спадщини міста P_{Σ}

Висновки. Розглянутий в статті метод орієнтований на використання вже накопиченої розрізненої вихідної інформації про носії сукупного потенціалу міста та застосування комп'ютерних інформаційних систем для обробки і збереження даних. Метод придатний для опису станів організації містобудівних об'єктів різної складності, тобто може застосовуватися як для опису населеного пункту, міста та його структурних елементів, так і системи населених місць.

На демонстраційних прикладах розглянуто методику математичної формалізації потенціалу міста, що має галузеву структуру, а також представлено результати графічної інтерпретації математичних моделей у вигляді моделей, що мають гіллясту структуру.

Наступний етап роботи передбачає розробку уніфікованої класифікації носіїв потенціалу міста з метою створення єдиного стандарту представлення та збереження даних про потенціал міста. Практичне значення єдиного стандарту інформації про потенціал міста може полягати у вирішенні, для прикладу, задачі порівняльного аналізу міст за структурними особливостями формування їхнього сукупного потенціалу.

Список джерел інформації
1. Трифонова З.А. Социокультурный потенциал города: методика определения, результаты оценки и модели использования в центрах национальных регионов России / З.А. Трифонова // Культурная и гуманитарная география. – 2012. – Т.1, №2. – С.175 – 179.
2. Корнеева А.С. Оценка социально-инфраструктурного потенциала регионов России / А.С. Корнеева // Культурная и гуманитарная география. – 2012. – Т.1, №2. – С.175 – 179.
3. Харьков. Инфраструктурный потенциал. – [Електронний ресурс]. – Режим доступа: http://invest.kharkov.ua/section/59.html
4. Орлова В.С., Леонидова Е.Г. Туристкий потенциал Вологодской области / В.С. Орлова, Г.Е. Леонидова // Экономика региона: проблемы и перспективы развития. – 2011. – Вып.4 (56). – С.51 – 57.
5. Ґудзь М.В. Оцінка видів природно – рекреаційного потенціалу курортно – рекреаційної території. / М.В. Ґудзь // Экономика та право. – 2010. – №1. – С.35 – 38.
6. Hildreth P.A. Roles and Economic Potential of English Medium-Sized Cities: A Discussion Paper. – [Електронний ресурс]. – Режим доступа: http://www.surf.salford.ac.uk/cms/resources/uploads/File/061010_Medium_sized_cities_complete_final.pdf
7. Дёмин Н.М. Управление развитие градостроительных систем. – К.: Будивэльнык, 1991. – 184 с.
8. Габрель М.М. Просторова організація містобудівних систем. – К.: А.С.С., 2004. – 395 с.
9. Гоблик А.В. Оптимізація просторової організації територій в зоні підвищених ризиків: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. техн. наук: спец. 05.23.20 "Містобудування і територіальне планування" / А.В. Гоблик; Київський національний ун-т будівництва і архітектури. – Київ, 2006. – 20 с.
10. Гоблик А.В. Об одном методе расчёта совокупного потенциала градостроительной системы // Материалы 12-й Международной научно-технической конференции SAIT – 2010 (25-29 мая, 2010г.). – К.: УНК "ИПСА" НТУУ "КПИ", 2010. – С.66.
11. Гоблик А.В. Про алгоритм оцінки сукупного потенціалу просторової організації містобудівних систем // Геодезія, архітектура та будівництво: Матеріали І конференції молодих науковців GAC – 2007. – Львів: Вид-во Національного університету "Львівська політехніка", 2007. – С. 44 – 45.

Аннотация

В статье рассмотрены методические основы оценки совокупного потенциала города. В виде математической модели представлен алгоритм построения структурно-графической модели совокупного потенциала города.

Ключевые слова: совокупный потенциал города, математическая модель, структурно-графическая модель.

Abstract

The methodological framework for the estimation of the aggregate city potential is expounded in the article. The algorithm for constructing the structural and graphic model of aggregate city potential is presented in the kind of mathematical model.

Key words: the aggregate city potential, the mathematical model, the structural and graphical model.

УДК 71.11

О. С. Боборикін,
викладач кафедри проектування, НАОМА

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ НАБЕРЕЖНИХ (НА ПРИКЛАДІ М. КИЄВА)

Аннотация: у статті розглядаються тенденції розвитку набережних в м. Києві, що дозволяє встановити принципи формування набережних як наслідок освоєння прирічкової території.

Ключові слова: набережні вулиці, містобудівна структура, тенденції розвитку набережних.

Аналіз історичних передумов дозволив встановити, що формування набережної, як наслідок освоєння прирічкової території має три умови: по-перше розширення міста до акваторії, по-друге зарегульованість пойми, по-трете лінійний береговий зв’язок між набережними центрами [1].

Соціально-економічні фактори зумовлювали історичну появу міста на березі водойми. Якщо місто в силу різних причин знаходилось опосередковано від води, то забудова тяжіла до берега, поширювалася вздовж нього, а згодом на протилежний берег. Якщо забудова міста виходить до берега ріки будь-яким елементом, таким як порт, споруда, вулиця, міст, переправа тощо, то виникає прибережний вузол міського тяжіння, в подальшому набережний центр (НЦ), що зумовлює розвиток оточуючої території. При появі другого набережного центру виникає взаємне тяжіння між ними — таким чином лінійний береговий зв’язок між НЦ передумовлює появу набережної, що визначає її як таку, що має геометричні властивості. Однак виникнення повноцінних набережних неможливо без стабілізації русла ріки. Зарегульована пойма ріки в повній мірі сприяє оздобленню берегової кромки, що призводить до будівництва повноцінних набережних. Таким чином виникнення набережних передумовлюється також групою інженерно-технічних факторів (Рис. 1).

Поняття набережної припускає влаштування вулиці вздовж ріки чи іншого великого водоймища, де вона трактується як елемент дорожньої інфраструктури і являє собою об'ємно-планувальний комплекс біля водойми, що займає значну міську територію, яка безпосередньо пов'язана з міською забудовою і акваторією [2].

В сучасній зарубіжній містобудівній практиці існує безліч прикладів вдалого архітектурного вирішення набережних в умовах прирічкового міста. Але впровадження в життя існуючого досвіду в формуванні міських просторів

можливо з оглядом на історичну специфіку кожної прибережної території, враховуючи причини виникнення набережних міста.

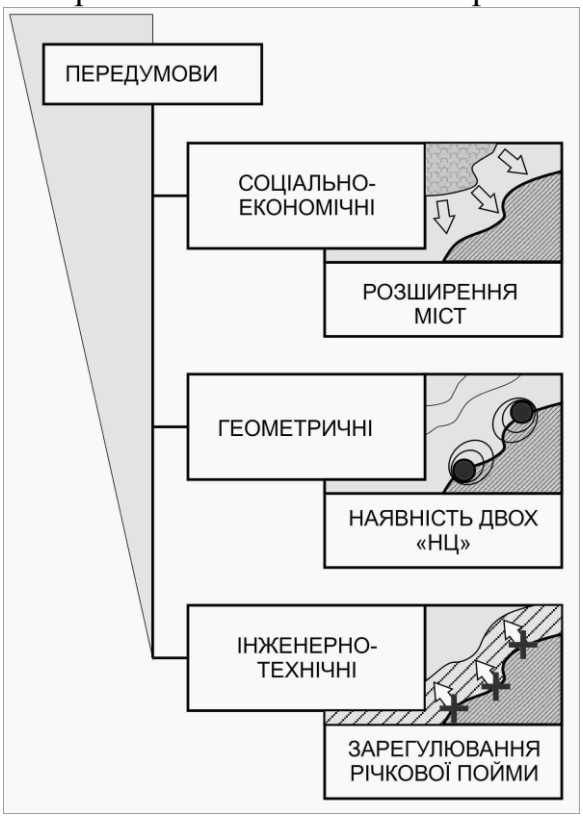

Рис.1. Передумови формування набережних вулиць

Набережні мають велику питому вагу в загальній системі озеленення міста. Вони істотно видозмінюють міське середовище, посилюють фактор природи в місті, знижують забрудненість його атмосфери, урізноманітнюють дозвілля населення. Сучасний досвід будівництва набережних у м. Київ містить більше двох десятків прикладів, більша частина яких розташована на лівому березі р. Дніпро і має приклади оптимального архітектурно-розпланувального вирішення. Розглянемо взаємозв'язок вищенаведених передумов, що впливають на формування набережних у м. Київ.

Повоєнне освоєння київського лівобережжя призвело до освоєння набережних територій, що стало можливим завдяки будівництву мостів ім. Є. О. Патона (зведений 1953 р.) й «Метро» (зведений 1965 р.) та впровадження технології намиву ґрунту. Територія під забудову зразкового для 1960-х років житлового масиву Русанівка була намита піском на висоту 3-5 *м* до незатоплюваних відміток. Від лівого берега острів був відокремлений штучним проточним обвідним каналом довжиною 2,7 *км*, глибиною 3-4 *м* і 40 *м* шириною. Через канал були зведені три автомобільні та два пішохідні мости. Житловий масив-острів оточений набережною (вул. Ентузіастів) вздовж

обвідного каналу та Русанівською набережною, що через паркову зону виходить до Русанівської протоки.

Архітектурно-розпланувальне рішення Русанівської набережної враховує багатоповерхову щільну структуру забудови, яка підкреслює активний рух уздовж берега. Це досягається ритмічної посадкою високих дерев вздовж вулиці через те доповнюється парковою зоною. Аналіз генплану дозволяє зробити висновок, що Русанівська набережна виникла в місті лінійного зв'язку між лівобережними береговими вузлами (НЦ), які утворені за допомогою виходу мостів на лівий берег (*Рис. 2*). Планувальне вирішення наступної набережної на північному лівобережжі Києва також підтверджується виникненням нового берегового вузла — побудовою Південного моста у 1992 р.

Таким чином, завдяки технологічним можливостям гідронамиву та будівництву мостів через р. Дніпро місто отримує можливість розвитку заплавних територій лівобережжя.

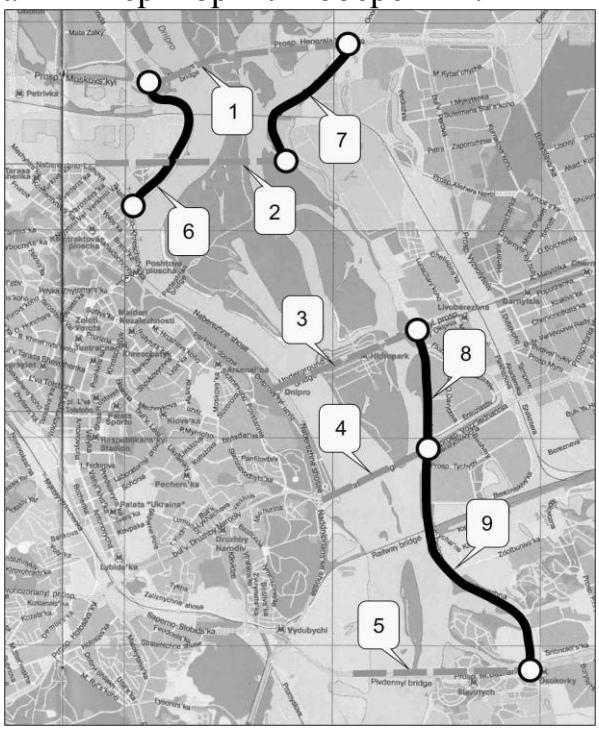

Рис 2. Принцип зв'язку між береговими вузлами (НЦ)на прикладі сучасних набережних м. Києва.

1-Московський міст; 2-Подільсько-Воскресенський міст; 3-Міст Метро; 4-Міст ім. Є. О. Патона; 5- Південний міст; 6-Набережно-Рибальська Дорога; 7-Воскресенська набережна; 8-Русанівська набережна; 9-Дніпровська набережна.

Траса Подільського мостового переходу була позначена на всіх генеральних планах Києва останніх сорока років, а у чинному генеральному плані розвитку Києва до 2020 р. передбачена побудова цього мосту. Початок

його будівництва у 1993 р. сприяв початку формування Воскресенської набережної в місці його виходу на лівий берег (НЦ) як набережної комунікації з Московським мостом. На протилежному правому березі була сформована комунікаційна Набережно-Рибальська Дорога, що побудована у 2005–2006 рр.

В останні роки в міжнародній практиці розвитку містобудівного утворення існує тенденція відмови від автомобільного транспорту на користь велотранспорту та пішохідного руху — у багатьох містах світу витрачаються кошти на те, щоб демонтувати автотраси та обладнати вільні пішохідні зони уздовж річок та інших водойм. Аналіз Оболонської набережної, збудованої в середині 1970-х рр. вздовж берегової лінії на східному боці житлового масиву Оболонь, виявив відповідне до новітньої тенденції архітектурно-розпланувальне рішення, що містить поліфункціональну інфраструктуру навколо вулиці, має пішохідну зону, передбачає відсутність автотранспорту та проїзд для вело транспорту, що створює необхідні умови для відпочинку біля води. Оболонська набережна упорядкована у середині 2000-х років і є однією із перших пішохідних магістралей в м. Києві.

Список літератури

1. Боборикін О. С. Передумови виникнення набережних (на прикладі м.Києва) / Боборикін О. С. // Сучасні проблеми архітектури та містобудування. — Київ : КНУБА, 2013. — Вип. 32.
2. Вергунов, А. П. Ландшафтное проектирование: Учеб. Пособие / А. П. Вергунов — М.: Высшая школа, 1991.
3. Денисов М.Ф. Набережные / М. Ф. Денисов — М.: Стройиздат, 1982.
4. Сидорова В. В. Развитие современных приморских набережных / В. В. Сидорова, О. В. Сокол // Строительство и техногенная безопасность. Сб. науч. трудов. — Симферополь : НАПКС, 2011. — Вып. 38.

Анотация

В статье рассматриваются тенденции развития набережных в Киеве, что позволяет установить принципы формирования набережных как следствия освоения приречной территории.

Ключевые слова: набережные улицы, градостроительная структура, тенденции развития набережных.

Abstract

The article reviews trends in the development of embankments in Kiev, which allows to establish the principles of formation of embankments as a consequence of the development of the riverine areas

Keywords: Embankments street, urban structure, trends of embankments.

УДК711.4

О. С. Зінов'єва,
к.арх. КНУБА

НОВА СИСТЕМА МІСТОБУДІВНОГО КАДАСТРУ В УКРАЇНІ

Анотація: в статті йдеться про особливості створення системи зберігання і використання геопросторових даних про територію, адміністративно-територіальних одиницях та різноманітних умовах, ресурсах та нормах у плануванні територій та будівництві.

Ключові слова: містобудівний кадастр, геопросторові дані, інформаційна база.

25 травня 2011 Кабінет Міністрів України прийняв постанову № 559 "Про містобудівний кадастр". Створення містобудівного кадастру (далі МК) було передбачено в 1992 році статтею 23 Закону України "Про основи містобудування», відповідно до якої містобудівний кадастр населених пунктів призначався для забезпечення здійснення моніторингу забудови та іншого використання територій і надання суб'єктам містобудування необхідної інформації у порядку, встановленому законодавством.

Порядок ведення кадастру регулювався прийнятою в 1993 році Постановою КМУ від 25 березня 1993 р. № 224 "Про містобудівний кадастр населених пунктів", відповідно до якого МК визначався як "система даних про населені пункти, їх функціональних зонах, окремих територіях і земельних ділянках, будинках і спорудах, соціальної, інженерної і транспортної інфраструктури, екологічних та інженерно-геологічних умовах". При цьому не було врегульоване питання розподілу функцій між містобудівним та земельних кадастрами, не було визначено, як повинна формуватися і діяти зазначена система. З урахуванням декларативності відповідних норм, незважаючи на наявність нормативних документів містобудівний кадастр, як інформаційна база так і не був створений. Однією з головних причин того, що система МК не запрацювала в 1993-2010 роках, було віднесення ведення кадастру до повноважень місцевого самоврядування, і фінансування його за рахунок місцевих бюджетів. Тепер же передбачається створення єдиної державної Служби Містобудівного кадастру у складі Мінрегіонбуду з місцевими та регіональними підрозділами.

При цьому, містобудівний кадастр вже давно успішно функціонує в інших країнах колишнього СРСР. Ще в 2003 році був створений містобудівний кадастр Москви протягом кількох років після цього подібні кадастри були створені в більшості російських міст-мільйонників.

Постановою № 559 дано визначення містобудівного кадастру як "державної системи зберігання і використання геопросторових даних про територію, адміністративно-територіальні одиниці, екологічні, інженерно-геологічні умови, інформаційні ресурси будівельних норм, державних стандартів і правил для задоволення інформаційних потреб у плануванні територій та будівництві, формування галузевої складової державних геоінформаційних ресурсів".

МК повинен стати динамічною системою, яка постійно оновлюється. Традиційний земельний кадастр — це статична система фіксації того, що вже сформовано (земельні ділянки, їх обтяження та обмеження). Містобудівний кадастр — це кадастр динаміки, у ньому мають відображатися перспективні плани розвитку міста, основні функціональні та територіальні напрямки його забудови.

Відповідно до статті 22 Закону України "Про регулювання містобудівної діяльності", профільні геопросторові дані не пізніше 30 робочих днів після затвердження містобудівної документації повинні вноситися в містобудівний кадастр відповідного рівня. На жаль, Законом не визначено конкретно, що є геопросторовими даними (так Закон України "Про топографо-геодезичну і картографічну діяльність" визначає геопросторові дані лише як "набір даних про геопросторовий об'єкт"), тим більше незрозуміло які геопросторові дані є профільними. Можливо припустити, що такими даними повинні бути картографічні матеріали, щодо функціонального зонування забудови та розташування всіх об'єктів містобудування, про спорудження яких заявлено забудовниками.

Постанова № 559 багато уваги приділяє технічної інформації, що вказує на головну мету створення ГК — створення загальнодоступної електронної бази даних у сфері містобудування. Передбачається, що на сайтах органів місцевого самоврядування повинен здійснюватися вільний доступ до топографічної інформації і частини відкритих інформаційних ресурсів містобудівного кадастру.

Крім того, частина інформації, яка відсутня на загальнодоступних порталах, може бути отримана у вигляді кадастрової довідки — документа, який містить офіційні відомості містобудівного кадастру про діючі на території містобудівні регламенти, інші умови здійснення містобудівної діяльності, містобудівні обмеження, а також, у разі наявності, вимоги та обмеження щодо використання земельних ділянок та розташованих на них об'єктах нерухомості.

Таким чином, до прийняття рішення про забудову тієї чи іншої території інвестор зможе спочатку вибрати ту чи іншу територію кадастрової зони, в якій з урахуванням існуючих обмежень буде економічно вигідно здійснити

будівництво того чи іншого об'єкта. Згодом, з урахуванням аналізу загальнодоступної інформації, інвестор зможе отримати більш детальну інформацію про кадастрову зону або кадастровий квартал.

Постанова № 559 не містить інформації про порядок отримання споживачем інформації з містобудівного кадастру. Така процедура повинна бути врегульована пізніше, після фактичного створення служб МК і запуску відповідних програмних продуктів.

У відповідність з Постановою № 559, інформаційні ресурси системи МК включають затверджену містобудівну, проектну та планувальну документацію, метадані про цю документацію та електронні копії містобудівної, проектної та планувальної документації, які вводяться і зберігаються в базах даних інформаційної системи містобудівного кадастру, бази геопросторових даних єдиної цифрової топографічної основи території, реєстри адрес, вулиць та інших названих об'єктів, профільні набори геопросторових даних, з земельного та інших галузевих кадастрів, містобудівні норми і регламенти, інші документи і масиви документів.

У пунктах 27-31 Постанови № 559 досить докладно вказано, які саме дані повинні вноситися в МК. Так, передбачається введення в системи МК інформації про Генеральну схему планування території України, яка досі існувала лише у вигляді назви, а не схеми як картографічного документа.

Крім того, в МК регіонального та місцевого рівнів повинні бути внесені відповідні схеми планування, генеральні плани населених пунктів, межі економіко-планувальних зон, об'єкти і території які представляють історико-культурну цінність, інженерно-транспортна інфраструктура населених пунктів і територій, реєстри вулиць та адрес об'єктів нерухомості, червоні лінії, обмеження забудови, екологічні та інженерно-геологічні характеристики окремих територій і земельних ділянок, матеріали проектної документації, дозволу на будівництво, акти контрольних перевірок, документи про прийняття об'єктів в експлуатацію та ін.

Таким чином, передбачається створення глобального інформаційного ресурсу, в якому повинна зосереджуватися інформація практично про всю містобудівної діяльності на території населеного пункту.

З урахуванням того, що одним з основних джерел інформації для МК повинен стати існуючий в Україну земельний кадастр, в той же день 25 травня 2011 Кабінет Міністрів прийняв постанову № 556 "Про порядок обміну інформацією між містобудівним та земельний кадастр". Зазначена постанова зобов'язала органи Мінрегіонбуду та Держземагентства здійснювати обмін файлами з інформацією, яка необхідна для діяльності земельного та містобудівного кадастрів, крім того, Мінрегіонбуд і Держземагентство повинні

прийняти спільний наказ, яким будуть детально врегульовані перелік даних, порядок формування запитів на інформацію, порядок і структура формування відповіді, встановлення форми обміну інформацією, визначення обмінного формату даних, вимоги до коректності, відповідності та повноти інформації, процедура взаємодії інформаційних систем.

Створення системи містобудівного кадастру в тому вигляді, як це передбачається Постановою № 559, буде представляти собою величезний крок вперед на шляху до створення європейської системи регулювання містобудування. Можливість отримання необхідної містобудівної інформації до початку проектування зменшить кількість помилок інвесторів при виборі майданчиків, а відповідно і зменшить кількість недобудов.

Але головною складністю створення системи МК в Україну є об’єм та розосередженість інформації, яка повинна бути оброблена і систематизована, для того, щоб набути системний вигляд. Тому дуже важливим є наскільки швидким та якісним буде переведення в електронний вигляд величезної кількості картографічної, проектної та планувальної документації та обмін інформацією.

На сьогодні в Києві, за підтримки мінрегіонбуду за рахунок бюджетних коштів розроблена пілотна версія системи містобудівного кадастру, яку вже презентували представникам усіх регіонів України.

Ця система дає можливість у режимі онлайн вирішувати питання, пов'язані з наявністю землі, її виділенням, будівництвом тощо. Поки що в кадастрі є дані по двом районам міста. У той же час, це єдиний кадастр в Україні, на основі якого будуть робитися всі інші:

Кадастр позитивно вплине на інвестиційний клімат в місті: Містобудівний кадастр повинен вирішити три основні завдання - простоту інформованості, простоту підготовки аналітичних даних і автоматизацію взаємозв'язків комунікації між суб'єктами містобудування.

Список джерел:

Про містобудівний кадастр [Електронний ресурс] /URL:http:// rada.gov.ua (Дата звернення 10.06.2013).

Аннотация. В статье идет речь об особенностях создания системы хранения и использования геопространственных данных о территории, административно-территориальных единицах и различных условиях, ресурсах и нормах в планировании территорий и строительстве. Ключевые слова: градостроительный кадастр, картографические данные, информационная база.

Abstract. The article refers to the peculiarities of the system storage and use of geospatial data on the area of administrative and territorial units and a variety of conditions, resources, and standards for plannin. Key words: inventory, geospatial data, information base.

УДК 711.4

О. С. Зінов'єва,
канд.арх. КНУБА

СТАЛИЙ РОЗВИТОК ТА МІСТА ДЛЯ ЛЮДЕЙ

Анотація: в статті йдеться про особливості створення гуманістичного середовища у сучасному місті, завдяки використанню концепції сталого розвитку.

Ключові слова: планування міст, відкритий простір, громадський простір, сталий розвиток.

Ідеологія модернізму у міському плануванні, яка домінувала з середини XX ст. не надавала великого значення розвитку громадських зон міста, проблемам пішоходів і ролі міського простору як місця зустрічі городян. Зрештою закони ринку і загальні тенденції в архітектурі зсунули пріоритет взаємозв'язку і єдності міських просторів на індивідуальні будівельні проекти, які стають все більш ізольованими, замкнутими і відстороненими від міського життя [1]. Відсутність у міському середовищі об'єктів, що відповідають масштабу людини є наслідком пріоритетного розвитку дорожньо-транспортної мережі.

Спільною рисою майже всіх міст, незалежно від їх географії, економічної життєздатності та етапу розвитку, є відсутність уваги до людей, які користуються міським простором. Обмеженість простору, перешкоди на шляхах переміщення, шум, забруднення повітря, ризик потрапляння в дорожню пригоду і в цілому негідні умови міського життя - типові проблеми, з якими доводиться стикатися жителям більшості міст світу і Києва зокрема.

Компактне місто, де забудова тяжіє до маршрутів громадського транспорту, пішохідних і велосипедних доріг, - єдиний можливий варіант екологічно сталого міста. В умовах зростаючої щільності населення мають розширюватися пішохідні і велосипедні маршрути, а місто має нарощувати кількість і якість добре спланованих і красивих громадських зон, які зручні для людей, сталі, розумні, безпечні і повні життя.

Міський пейзаж, природною частиною якого є діти, - ознака якості середовища. За словами відомого данського архітектора та борця за гуманізацію міського життєвого простору Яна Гейла [1], у Данії, опанувавши велосипед в чотири роки, малюки швидко вибираються на велосипедні доріжки, спочатку під наглядом батьків, а потім і самостійно добираються до школи та спортивних секцій. Це свобода, в якій не потрібні автомобілі.

В 1960-х роках сталися дві критичних зміни теорії містобудування. Необхідність швидкого розширення міст призвела до поширення планування, заснованого на модерністської ідеології 1930-х років. Замість розширення міст невеликими ділянками уздовж вулиць і площ планувальники почали масштабне освоєння нових територій і функціональне зонування: зони для проживання, для роботи, для відпочинку і спілкування.

Ян Гейл в своїй книзі "Міста для людей" називав це «бразильським синдромом» - планування міста зверху і з відстані. Столиця Бразилії прекрасно виглядає з літака і ще краще - з гелікоптера. Але на землі, на рівні пересування по місту звичайних людей, Бразиліа - некомфортний місто[1].

Іншою фундаментальною зміною, що почалася в 1960-ті, стало вторгнення автомобілів. Дешевий бензин і масове виробництво машин кардинально трансформували модель перевезень, що, в свою чергу, віддзеркалилося на міському середовищі. Там, де колись люди зустрічалися і ходили пішки зі швидкістю 5 км/год, з'явився транспорт і обмеження швидкості до 60 км/ч [3].

Принципи планування, основані на функціональному зонуванні сформували сучасний урбаністичний ландшафт. Але ставлення до міському розвитку змінилося. На початку XXI в. ряд глобальних проблем вимагає від архітекторів приділяти більше уваги людському фактору в міському плануванні. Сьогодні потребуються одухотворені, безпечні, сталі і здорові міста. Політичні рішення міської влади можуть помітно поліпшити ситуацію в місті по зазначеним чотирьох ключових напрямках.

Місто стає одухотвореним, коли більшість його мешканців мають можливість ходити пішки, їздити на велосипеді і взагалі проводити час в межах міста.

Місто стає безпечним, коли все більше людей пересуваються вулицями і проводять час у громадських місцях. Піші прогулянки вимагають щільної структури міста, коротких відстаней, різноманітності функцій на одній території і привабливого громадського простору.

Місто стає на шлях сталого розвитку, коли більша частина переміщень здійснюється жителями на так званих зелених засобах пересування: пішки, на велосипеді або екологічно чистому громадському транспорті. Це істотно покращує екологію міста, знижує обсяги споживання ресурсів. Не менш важливою умовою сталого розвитку міста є зручність і безпека системи громадського транспорту.

Місто стає здоровим, якщо його мешканці щодня багато ходять пішки і їздять на велосипеді. Погіршення здоров'я городян, яке спостерігається у всьому світі, багато в чому пов'язано з низьким рівнем рухливості населення.

Заклик до піших прогулянок і щоденного велосипедного руху має стати частиною сучасної політики охорони здоров'я.

У порівнянні з розмірами інвестицій, необхідних для розвитку охорони здоров'я або транспортної інфраструктури, витрати на формування доброзичливого і комфортного для людини міського середовища настільки малі, що їх можуть дозволити собі міста у всіх частинах світу незалежно від рівня розвитку та фінансових можливостей. У будь-якому випадку увага до потреб городян стане головною інвестицією, що обіцяє істотний прибуток.

Одним із факторів успіху при влаштуванні міста, зручного для людини є усунення перешкод для пішоходів, а саме - розширення тротуарів, розробка нового вуличного обладнання з якісних матеріалів. Дружелюбність до пішоходів міста доповнюється комплексною «зеленої» стратегією, відповідно до якої щорічно збільшується кількість зелених насаджень. Широка програма розвитку вуличного мистецтва та якісна система нічного освітлення можуть доповнити образ міста.

Правило, відповідно до якого підвищення якості міського простору збільшує інтенсивність його використання, справедливо як у випадку великої міської громадської зони, так і у випадку невеликого міського простору і навіть окремої лавки. Воно в цілому справедливо для будь-яких культур і частин світу, кліматичних умов, економічних моделей і соціальних ситуацій.

З розвитком нових якісних критеріїв міського планування в результаті соціальних змін все більше міст починають застосовувати нові підходи. Такі міста, як Копенгаген, Ліон і Мельбурн, вже пережили якісні перетворення. Інші, в числі яких Нью-Йорк, знаходяться в процесі змін [1, 4].

Дивлячись на розвиток міст за останні 50 років, можна говорити про те, що всі традиційні міста в якийсь момент виявлялися захопленими автомобілями. Потоки машини заповнювали всі вулиці, тротуари та паркування, люди витіснялися з громадських просторів. У роки автомобільного захоплення основними функціями міста стали зв'язок і рішення транспортних завдань. Шум, вихлопні гази, брак простору швидко зробили міські вулиці малопривабливими для пішоходів. Саме така ситуація зараз спостерігається на вулицях Києва.

Останній етап - це "відвойоване" місто. Таких міст в світі все більше. Коли пристрасть до автомобілів минає, люди починають вимагати зміни поточного стану та забирати міський простір у машин. Зони дорожнього руху і паркування були поступово скорочені, а місць для прогулянок і відпочинку стало істотно більше (Рис. 1). Копенгаген і Мельбурн є самими передовими містами в цьому відношенні. Тому обидва міста неодноразово називалися кращими містами для життя в світі [4].

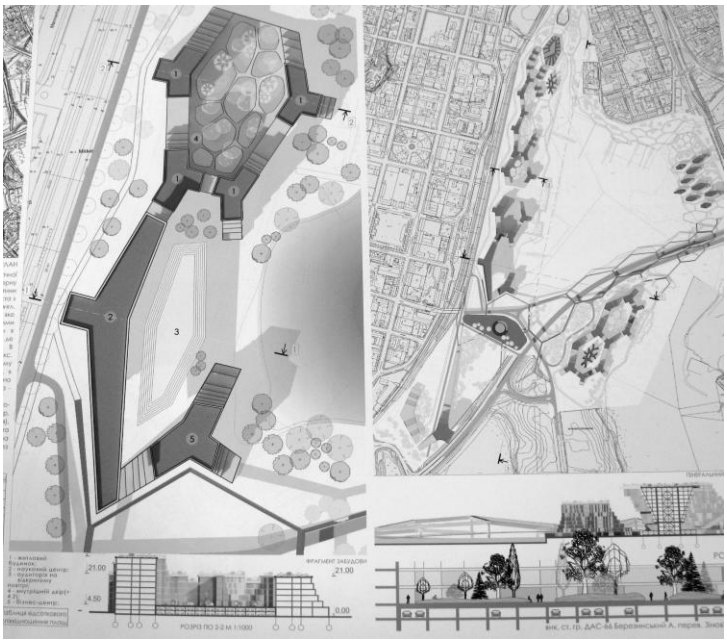

Рис. 1. Проект реконструкції території біля оз. Сайма у м. Міккелі, Фінляндія (студентська робота).

В Україні, і зокрема в Києві, пристрасть до автомобілів ще не пройшла. В більшості міст країни ситуація з якістю міського середовища з кожним днем стає гірше. Автомобілі захоплюють міста всього пострадянського простору. Все більш очевидна необхідність змінити напрямок розвитку міст. Тільки послідовний перехід до нової концепції, в центрі якої стоїть людина, забезпечить українським містам заслужене місце серед кращих для життя.

Список джерел:

1. Города для людей /Ян Гейл; Изд. на русском языке — Концерн «КРОСТ», пер. с англ. — М.: Альпина Паблишер, 2012. — 276 с.
2. Ведомости. [Електронний ресурс]// URL:http://www.vedomosti.ru/related (Дата звернення 15.06.2013).
3. The Mercury — News [Електронний ресурс]// URL:http://www.themercury.com.au/article/2010/02/25/130021_tasmania-news.html (Дата звернення 14.06.2013).
4. Dialog [Електронний ресурс]// URL: http://dialog.ihned.cz/komentare (Дата звернення 14.06.2013).

Abstract. The article refers to the features of a humanistic environment in a modern city with the use of the concept of sustainable development. **Keywords**: *urban planning, open space, public space, sustainable development.*

Аннотация. В статье идет речь об особенностях создания гуманистической среды в современном городе при внедрении концепции устойчивого развития. **Ключевые слова**: *планирование городов, открытое пространство, общественное пространство, устойчивое развитие*.

УДК 712.253:725.8

О. С. Зубричев,
д. арх., професор **В. А. Ніколаєнко, К. В. Чирва,**
Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка

ЛАНДШАФТНІ ТА ЕТНІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ РЕКРЕАЦІЙНО-РОЗВАЖАЛЬНИХ ПАРКІВ

Анотація: у статті розглядаються етнокультурні особливості формування рекреаційно-розважальних парків, характерні особливості етнопарків, віддзеркалення національних особливостей конкретної народності у садово-парковому мистецтві.

Ключові слова: культурний ландшафт, етнічний ландшафт, рекреаційно-розважальний парк.

Постановка проблеми Організація природного середовища, його гармонійне поєднання з антропогенним є досить актуальним питанням на теперішній час. Пропорційно з інтенсивним розвитком сучасних міст зростає ступінь деградації їх природних ресурсів, що призводить до порушення екологічної стійкості міста як природно-антропогенної системи.

Наразі гостро постає питання створення етнічного ландшафту. У формуванні й розвитку етнічного рекреаційно-розважального парку активну роль відіграють духовні, національні та інтелектуальні цінності, що збереглися та передаються із покоління в покоління у вигляді інформації, яка є його складовою частиною. За В.Н. Калуцковим та А.А. Івановою "етнічний ландшафт – культура етнічної спільності, що сформувалася в конкретних природно-географічних умовах, взятих в її цілісність" [1].

При розгляді цього питання постає проблема наявності впливу національно-етнічних рис, соціальних та культурних особливостей на організацію простору рекреаційно-розважального парку.

Виклад основного матеріалу. Ландшафтне мислення почало формуватися в кінці XIX ст. в наукових працях А.І. Войкова, В.В Докучаєва, А.А. Ізмаїлова, в котрих вказана необхідність дослідження впливу антропогенного фактору на природу. В кінці 80-х років – першій половині 90-х років XX століття у вітчизняній науці сформувалася ідея, яка пов’язана з розумінням необхідності включення в структуру ландшафту нематеріальної (духовної, ідеальної) культури.

Етнічний ландшафт як цілісна й територіально-локалізована сукупність природних, соціально-культурних явищ вивчався Ю.А. Веденіним. Природний

ландшафт як семіотичну систему, підпорядковану етнологічним параметрам народностей, що населяють даний простір, досліджував В.Н. Калуцков. Вчені А.А. Іванова та В.Н. Калуцков розуміють під етнічним ландшафтом "культуру етнічної спільності, що сформувалася в конкретних природно-географічних умовах, взятих в її цілісність". За теорією Л.Н. Гумільова простір – це ландшафтне та етнічне середовище [2].

Ландшафтне середовище впливає на форми господарювання, уклад даного етносу, виявляє його перспективи та можливості. За Е.В. Гірусовим "етнічна екологія – це наука про навколишнє середовище, що розглядається в рамках теорії взаємодії суспільства й природи з метою вияснення закономірностей розвитку цих відносин й пошуку шляхів їх оптимізації"[3]. Етнічний ландшафт як термін також розглядається на прикладі адигейського саду-лісу Махотлової Мадіни Асамбієвни. Природа – це невід'ємна частина легенд, притч, пісень, поєднаних в географічному епосі "Нарти".

Таблиця №1

Характерні особливості етнографічних рекреаційно-розважальних парків

	Загальний вигляд	% Відсоток розважальної функції	Особливості
"Сади світу" в Марцані, Берлін, Німеччина, 1987 рік відкриття		30%	Парк був відкритий в 1987 році. Площа складає 21га, представлені сади з різних країн світу: Східний, Італьянський, Китайський, Японський, Балійський. Для організації цих садів використовується навіть ґрунт тої країни з якої представлений мікроландшафт .

"Парк світу", Китай, Пекін, 1986 рік відкриття		40%	Пекінський Парк Світу розподілений на 5 континентів з міжнародною 200-метровою вулицею посередині. Тут зібрано понад 100 копій пам'ятників архітектури з 50 країн світу. Площа 46,7 гектар
Межиріччя річок Вааль та Маас, АппеАппельтерн, Нідерланди,1992 р		10%	Займає 12 га площі, на якій представлені 170 експозицій, які виповнені різними авторами в різних стилях ландшафтної архітектури
Фінський етнокультурний парк, село Іб, Сиктивдинського району,		60%	Характерною особливістю комплексу є використання та розкриття фінської етнотематики. Вхідна група передбачає розміщення сувенірних лавок, приміщення для виставок та експозицій, кафе зі стравами національної кухні, дитячої кімнати.
Етнопарк "Кен-Баба", Шимкент,		60%	Парк займає 3,5га, включає зали майстрів та ремісників, площі, галерею для художників, приміщення для семи національно-культурних павільйонів.

Термін етнічний ландшафт є досить новим. Початок його використання датується 80-90 роками XX століття, саме тоді у вітчизняній науці сформувалася ідея етнічної особливості, як частини культурного ландшафту.

Концептуальна ідея створення такої ландшафтної одиниці полягає у поєднанні розважальної функції та національно-пізнавальної. ЇЇ реалізація знаходить своє відображення в двох течіях.

Перша течія – моноетнічної спрямованості – це розвиток єдиної етнічної теми на території рекреаційно-розважального парку. Яскравими прикладами є: етнопарк "Двір Терзича", фінський етнокультурний парк, етнопарк "Кен-Баба " в місті Шимкент (Казахстан), еколого-етнографічний парк – музей поблизу Байкалу "Світла галявина", етнопарк "Жастар" в Усть-Кам'яногірську. Одним з напрямків цієї течії є обмежена специфікація парка, спрямована на перевтілення парку в заповідник з слаборозвиненою розважальною функцією. Інший напрямок включає в себе парки розваг етнічної спрямованості. В них досить активно виражена функція розваг з конкретним національним колоритом.

Друга течія – поліетнічної спрямованості представляє так звані "сади світу" – це рекреаційно-розважальні парки, що включають в себе мікроландшафти з різних національностей країн світу. Прикладами є парк "Сади світу" в Марцані (Німеччина), пекінський Парк Світу, парк "Апельтерн" Нідерланди, національний парк світу Галіполійського півострова (Туреччина), в Печерському Парку під Києвом планується розробити 15-20 мікроландшафтів з різних країн світу. На основі проведеного дослідження виведена класифікація етнічних рекреаційно-розважальних парків наведена на рис.1.

Рис.1 Класифікація етнічних рекреаційно-розважальних парків

Таблиця 2
Етнічні та ландшафтні особливості рекреаційно-рорзважальних парків

Країна	Приклад	Ландшафтні особливості	Національні звичаї та традиції
Гавайські острови	Гавайські острови. Острів-сад Кауаі	Основний тип ландшафту-острівне ландшафтознавство, або гірський сформований в результаті вулканічної діяльності, домінують ландшафти схилів, екзотичні квіти наприклад канни, асиметрія висотних рослинних поясів,періодичне цвітіння дерев, вічнозелені ліси, характерне дерево-пальма кокосова.	Однією з найпопулярніших розваг є Гавайська лея, яка створювалася вручну лея - тропічна форма мистецтва, улюблений символ гавайскої щедрости й теплоты Луау – це веселе свято, де багато музики і танців. Він не може обійтись без традиційного танцю - хула. Під час церемонії лей дарують один одному гірлянди леї.
Арабські країни	Парталь, двір Смоковниці Альгамбра ,XIIIст.	Запозичення мавританського, персидського стилів, невеликий розмір, наявність внутрішнього дворику замкненого по периметру, прямолінійні доріжки, майданчики круглі й прямокутні, багато мощення іноді кольоровою тротуарною плиткою, квітучі рослини, багато плодових дерев та кущів, куполоподібні дахи альтанок, стрілчасті вікна.	Національне свято Грузії - Ртвели. Це час збору виноградного врожаю, шум, сміх, пісні, танці, жарти, потім починається священне дійство – виноград будуть давити в великих чанах. У свято Пасхи віруючі й самі священники йдуть по вулицям з церковними піснями, несуть над собой ікони, хрести й хоругви.
Бразилія	Курітіба.Бразилія	Насадження повинні передбачати головну роль в саду, як і індивідуальні характеристики рослин, в особливості виражені в формі листя та забарвленні. Природа представлена різноманіттям видів диких та екзотичних рослин. Запобігання симетрія та лінійного насадження .	Основним традиційним святом є проведення карнавалів, відкриття розпочинаються в суботу. Кількість учасників цього шества складає 2-5 тисяч чоловік, кожна школа самби підготовлює свій виступ, проводиться за сорок днів до Пасхи.
Італія	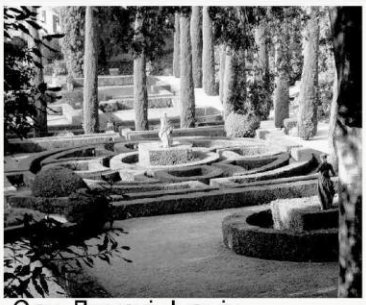 Сад Джусті. Італія. Верона.Кінець XVI ст. Сад вілли Массей. Італія. Тоскана.Лукка.XVI ст.	Використовуються різні види хвойних порід, листові дерева різних форм, багатолітні квітучі рослини, замощений внутрішній дворик, або патіо, квіти у вазонах, глечиках, повиті виноградом перголи, підвішені корзини, велика кількість вічнозелених рослин, прикрашення саду скульптурами, геометричні підстрижені. Чітко різняться відкрита частина для всіх відвідувачів та сад при будинку атрумля господарів та їх гостей, чітке планування, раціоналізм, грамотно використовується рельєф, чіткі пропорції.	Італьянці святкують масляну, яка супроводжується карнавалом, святкуваннями та шеством. Костюмы на святі традиційні– Пьеро, Арлекін та інші, персонажі італьянських комедій. Венеціанский Карнавал масок - найвідоміший і найдавніший карнавал. "Історична регата", на яку збираються найкращі гондольєри міста й проводяться грандіозний парад історичних човнів. "Фестиваль двух світів" в Сполето (кінець червня - початок липня) - оперні та балетні спектаклі, театральні постави, концерти, числені виставки.

Продовження таблиці № 2

Країна	Приклад	Особливості ландшафтного середовища парку	Національні звичаї та традиції
Індія	Мавзолей імператора Хумаюна. Делі.Індія1562-1570 роки будівництва Тадж-Махал.Індія.1630-1652 роки будівництва	План ландшафтної ділянки вписується в квадрат або прямокутник. Вода відіграє особливу роль - це основа композиційної побудови. цей принцип має назву Чар-баг. Квадрати Чар-бага поєднуються безперервною водяною віссю з плавним каскадом на уступах саду. Головні осі квадрату обсаджені кущами та деревами. Використовуються колодязі.	Кожен рік 27 березня в Індії святкують свято весни Холі (Holi), або як його ще називають - бенгальським Новим Роком або Фестивалем фарб. Цей захід символізує прихід весни й приходить в супроводженні кольорових парадів й виступів артистів на вулицях міст. А коли сонце сідає, по всій країні починають палити багаття - символ спалення демона Холікі. Під час гуляння місцеві жителі обливають один одного кольоровою фарбою або посипають кольоровою пудрою.
Україна	Етнографічний заповідник Пирогово.Київ	Живописний ландшафт, велика кількість озеленення, фруктові сади, характерними рослинами є калина, маки, чорнобривці, берези, тополі та верби, наявність водойми та насадження дерев над річками. Мальовничість пейзажу.	Колядування на Різдво Христове супроводжується піснями, точніше колядками та щедрівками, посіванням зерном в хатах. Ще одна давня традиція - зазивання весни. Стрибки через багаття на свято Івана Купала.
Франція	Розарій Val di Marne Франція 1894 рік	Регулярні сади, водні площини, топіарне мистецтво, підстрижені кущі, рельєф не виражений, площинний, регулярні параметри. Виділяється головний елемент і ціла низка підлеглих елементів. Основним елементом є осьова центральна доріжка, що закінчується домінантою, також використовуються перголи	День музики у Франції - у всій країні проходить багаточисленні паради і концерти, під час яких виконується музика всіх жанрів - як професіональними колективами, так і любителями.

Висновки: На основі проведеного аналізу етнографічного рекреаційно-розважальних парків світу виявлені їх національні особливості, які сформовані у вигляді таблиці. Виведені поняття етнографічного рекреаційно-розважального парку, виявлені особливості певних етноландшафтів. Визначено, що ці поняття та особливості можуть використовуватися при проектуванні поліфункціональних рекреаційно-розважальних парків з урахуванням певних народностей і гармонічним їх поєднанням.

Література:

1. Калуцков, В. Н.. Основы етнокультурного ландшафтознавств/ В. Н. Калуцков. – Москва: видавництво «Уніта», 2000. – 96 с.

2. Гумільов, Л.Н.. Етногенез і біосфера Землі / Л.Н. Гумільов.- Санкт-Петербург: видавництво «Астрель» , 2005.- 275р.

3. Гірусов, Е.В., Вчення В.І. Вернадского про перехід біосферы в ноосферу, його філософське та загальнонаукове значення / Е. В. Гірусов – К.: КНУБА, 2010. – Вип. 24. с – 251 – 257.

4. Білоус, В.І. Садово-паркове мистецтво: коротка історія розвитку та методи створення художніх садів / В.І. Білоус. – К.: Науковий світ, 2001. – 299 с.

5. Хажакян, М. Парк культури , відпочинку и етнографії народів СРСР / М. Хажакян //Архітектура СРСР.- 1981- №3.- стор. 48-49.

Аннотация

В статье рассматриваются использования этнокультурных особенностей в формообразовании рекреационно-развлекательных парков, характерные особенности этнопарков, отражение национальных особенностей конкретной народности в садово-парковом искусстве.

Ключевые слова: культурный ландшафт, этнический ландшафт, рекреационно-развлекательный парк.

Abstract

The article discusses the use of ethno-cultural characteristics in shaping the recreation and entertaining parks, the characteristics of ethnic park, reflected national characteristics specific nationalities in landscape architecture.

Keywords: cultural landscape, ethnic landscape, recreation and entertaining parks.

УДК 711.4-122

Ю. І. Єгоров
кандидат архітектури, доцент
Уманського національного університету садівництва

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ОБ'ЄМНО-ПРОСТОРОВОЇ КОМПОЗИЦІЇ ІСТОРИЧНИХ МІСТ УКРАЇНИ

Анотація:у статті розглядаються проблеми формування ландшафтної та об'ємно-просторової композиції архітектурно-ландшафтного середовища

історичних міст України з врахуванням їх специфіки та довгострокового сталого розвитку.

Ключові слова: проблеми, об'ємно-просторова композиція, архітектурно-ландшафтне середовище, історичні міста України.

Актуальність теми. На сучасному етапі розвитку України при активізації політичних, економічних процесів постала потреба розширення сфери планування та управління розвитком життєдіяльності, пошуку ефективних шляхів, а, отже, визначення, вдосконалення наукових основ. У першу чергу це стосується принципів організації та умови формування просторової композиції архітектурно-ландшафтного середовища історичних міст України.

Якщо розглядати наукову базу досліджень об'ємно-просторової композиції історичних міст України загалом, то вона свідчить про загальний низький ступень вивченості композиційної еволюції містобудівних структур та архітектурно-просторового середовища на різних етапах їх формування. Незважаючи на велику кількість і нерідко високий фаховий рівень історико-містобудівних досліджень, переважна більшість старовинних міст і сіл досі належно не оцінені як архітектурно-ландшафтні, містобудівні феномени, бо вони (за деякими винятками) не стали об'єктами комплексних досліджень композицій об'ємно-просторових систем.

Відомо, що сприятливе життєве середовище, його стан є головним чинником існування людності від особистості до нації. В останнє століття інтенсивна руйнація органічної рівноваги природи і людини, композиційних основ української національної архітектури при споживацькому, індустріальному розвитку України, в тому числі й засобами містобудування, набула загрозливих для здоров'я та життєдіяльності форм.

І тому сьогодні актуальною стає необхідність визначення проблеми формування об'ємно-просторової композиції історичних міст України, яким присвячена ця стаття, що обумовлено тим історичним контекстом, в якому перебуває наше суспільство.

Аналіз останніх досліджень і мета роботи. Аналіз наукових і проектних робіт з організації і розвитку архітектурно-ландшафтного середовища історичних міст України виявив необхідність дослідження проблем формування просторової композиції, що охоплюють сферу національних регіональних й місцевих традицій в архітектурі й містобудуванні, особливостей спадкоємного розвитку містобудівних систем. З наведеної тематики опубліковані дослідження Бархіна М. Г., Вечерського В. В., Дьоміна М. М., Ксеневича М. Я., Тімохіна В. О., Фільварова Г. Й. та інших (1 – 6).

Проведений аналіз стану наукових досліджень і практики розроблення й реалізації містобудівної документації та порівняння результатів із тенденціями архітектурно-ландшафтної організації історичних міст, дозволяє визначити зміст загальної проблемної ситуації.

Як стверджують фахівці, енергоінформаційний обмін між життєвим середовище і людиною, який містить у собі чуттєво-естетичні, змістовно-інформаційні якості, набув з часом історичного розвитку надзвичайної ваги. Гасло французького архітектора Ле Корбюзьє «Дім-машина для життя», що було підхоплене й українськими архітекторами, перетворило професійну архітектуру на спрощену, примітивну будівельну продукцію (товар), витіснивши разом з природою композиційні, естетичні, духовні якості. Ігнорування рельєфу, співмасштабності природному оточенню і самої людини, композиційних основ просторового оточення характеризує сучасну еру механістичності, псевдореалістичного підходу до організації архітектурного середовища життєдіяльності. Це штучне механістичне будівельне середовище викликає у нормальної людини стан сенсорної (чуттєвої) депревації (інформаційного голоду), отупіння, агресивності до оточення. По суті, сьогодні триває процес містобудівного розвитку з неперспективним, науково необґрунтованим ігноруванням історії і практики еволюції композиційних систем української національної архітектури.

Тому метою статті є розробка сучасних проблем формування об’ємно-просторової композиції історичних міст України.

Виклад основного матеріалу. В архітектурній практиці України, особливо щодо планування, формування і розвитку історичних міст, нових селищних та сільських поселень, які були реалізовані за різних часів, фундаментальний композиційний, архітектурно-людський і природничий феномен часто ігнорувався і нехтувався, що призвело до соціально-культурної, екологічно-культурної деградації поселень.

Панівним напрямком містобудування України у продовж майже цілого ХХ ст. стало нігілістичне заперечення архітектурно-містобудівельної спадщини попередніх епох. Передусім системи архітектурних домінант доби Київської Русі й Гетьманщини – собори, церкви і дзвіниці – були цілком неприйнятними для тоталітарного режиму з ідеологічних міркувань.

Характерним є те, що у Києві протягом багатьох років виникали найгостріші проблеми у сфері містобудування, такий досвід столиці є вельми повчальним для всієї України. «Єсть города-герої. Київ – город мученик, город –геній, хворий на менінгіт. Красивий, незважаючи на багаторічні намагання архітекторів і горе-керівників занапастити його витворами убожества і нікчемства». Це – слово Олександра Довженка. Він підсумував:

«двадцятий вік помстився. Погуляв по слідах і дев'ятнадцятого, і сімнадцятого, і одинадцятого. Заставив биту цеглу, кам'яні коробочки, на які противно дивитись, і покарбовану землю…»

Нині в багатьох історичних містах України в режимі «ручного управління» вирішуються питання щодо розміщення чи реконструкції (як привило з надбудовою), окремих об'єктів без уваги до проблем комплексності реконструкції історично сформованих містобудівельних утворень.

Характерною ознакою сучасного містобудування є масиви забудови історичних міст радянської доби, які займають величезні площі на периферії населень. За композицією, масштабом, характером архітектурних форм вони не мають нічого спільного з архітектурою цих міст чи цих регіонів. Якщо історичні поселення в їх теперішніх межах як єдине ціле, то найхарактернішою рисою міського середовища слід визнати різкий, дисонансний контраст архітектурного устрою середмість і районів радянської забудови.

Наприклад, основною містобудівельною проблемою Чернівців є, перш за все, те, що у структурі й композиції міста не проявлена належним чином його головна природна вісь – долина р. Прут. Вона просто не осмислена архітекторами й урбаністами. Зараз великі й цінні площі в долині річки захаращує промислова забудова, глиняні кар'єри. З огляду на це, впорядкування функціонального зонування Чернівців є необхідним як з містобудівельної, композиційної, так і з пам'ятковоохоронної точок зору.

Другою проблемою значного соціального масштабу є невідкладна потреба в реставрації та композиційної реабілітації великих масивів житлової та іншої забудови середмістя, але за неодмінної умови забезпечення належного фахового контролю з боку містобудівних пам'яткоохоронних служб.

І третя найважливіша проблема, що вимагає не вирішення, та хоча б осмислення, – як зробити нові райони забудови також, «чернівецькими», знайти для сучасних архітектурних вирішень ті прийоми і форми, які були б сучасними стилю саме цього міста – одного з найкрасивіших в Україні.

Разом з тим, найбільш масовим проявом геноциду проти Української нації були 30 – 40 роки минулого століття (колективізація, індустріалізація, голодомори, та війни), внаслідок чого знищені десятки мільйонів українців. Це зрозуміло, вплинуло на усі сфери духовного та матеріального життя радянської України, в тому числі й композиційну основу архітектури.

Були знищені унікальні об'ємно-просторові композиційні системи, тисячі об'єктів, передусім духовної, національної архітектури. Серед них – зруйнований Михайлівський Золотоверхий монастир, планувалося також знищити Софію Київську, а на її місці побудувати Урядовий комплекс в м. Києві з пам'ятником-монументом В. І. Леніну.

В Україні в минулі століття Москвою або Санкт-Петербургом визначилося генеральні плани розвитку міст, зразки композиційних систем для будівництва духовних, громадських та представницьких об'єктів архітектури тощо. Були штучно привнесені у природно сформовані різними народами середовища чужі панівні композиційні матеріально-просторові, об'єктні та речові ідеї, символи та форми, що в свою чергу, мали підтверджувати належність до певної влади, певної панівної ідеології. Така тенденція існувала в царській Росії, у Радянському Союзі і ще нині має місце, за інерцією в Україні.

Практика забудови історичних міст України велася без урахування досвіду розвитку композиційних систем. Докорінно змінювалося планування районів і населених пунктів, що історично склалися, ігнорувався природно-ландшафтний стан життєвого середовища. З сучасного погляду щодо результатів тих ідей можна бачити всю згубність архітектурної політики тоталітарного московського режиму, його політичної лінії у сфері архітектури. Радянська державна архітектурна політика вимагала жорстокого дотримання типових проектів, розроблених без достатнього урахування місцевих особливостей. Це була вихолощена, казенна, казармена архітектура для масового житла трудящих або ж помпезна, гіпертрофована для владних структур та верств. Треба було доводити у центральних органах влади можливості внесення часткових несуттєвих змін до композиції типових проектів. Насаджувалися типові композиції міст, мікрорайонів, будинків, квартир, меблів.

Що стосується проблем формування об'ємно-просторової композиції Полтави, її панорам і візуальних взаємозв'язків то тут у другій половині 1930-х рр. сталися значні зміни деструктивного характеру. З 1931 р. у Полтаві, як і багатьох історичних містах України, починають руйнувати культові будівлі, більшість із яких були важливими архітектурними домінантами, а деякі визначали архітектурний образ міста. Зруйновані церква Різдва на Подолі, неготична німецька кірха, Воскресенська церква, польський костел, стрітенська церква, собор Успіння Богородиці та Миколаївська церква. Так зникла система взаємопов'язаних домінант, що відзначили в панорамах загальноміський історичний центр. Прикро, але водночас і закономірно те, що на місці втрачених видатних архітектурних об'єктів не збудовано нічого рівноцінного.

Суть полтавської містобудівної композиційної помилки (до речі, такі ж помилки маємо й у багатьох інших історичних містах) полягає в тому, що поверховість забудови заплави р. Ворскли визначено без урахування візуальних взаємозв'язків і композиційно-видового розкриття Городища та його пам'яток. Протягом 1930-1980-х рр. спадковість у розвитку розпланувальної структури міста була порушена в частині об'ємно-просторової композиції, що призвело до

невідшкодованих втрат. У наслідок цих втрат, а точніше цілеспрямованого винищення архітектурно-містобудівної спадщини доби Гетьманщини – архітектурне середовище історичного середмістя набуло принципово іншого устрою стало пам'яткою доби російського класицизму.

Загалом для сучасних історичних міст України характерна неоднорідність композиційних систем архітектурного середовища в якісному, хронологічному і стилістичному аспектах. Розглянуті проблеми історичної та містобудівною розвитку композиції місць привели до формування сучасної неоднорідної картини. Основним недоліком усіх реалізованих генпланів і ПДП районів історичних міст було цілковите ігнорування композиційних основ архітектурної та містобудівної спадщини. Щоправда, у деяких генпланах враховувався композиційний вплив пам'яток архітектури, але тільки тих що перебували на республіканському обліку. Але й вони не були забезпечені належними просторовими територіями та зонами охорони.

Унаслідок забудови останніх 30 років минулого сторіччя значно збільшився композиційний контраст між районами садибної та мікрорайонами багатоповерхової забудови багатьох історичних міст. Натомість виявився «оберненим навпаки» дуже важливий у містобудуванні масштабний контраст між провідними і рядовими будівлями. Адже дев'ятиповерхові житлові будинки (не кажучи вже про шістнадцятиповерхові) своїми розмірами значно перевищують провідні архітектурні домінанти міст минулих епох. На жаль, не вдалося уникнути й безпосереднього дисгармонійного сусідства 5-9-поверхових житлових будинків з провідними історичними домінантами, що призвело до значного порушення композиційної єдності структури міст.

Нігілістичні тенденції в царині містобудівного проектування привели до того, що в генеральних планах історичних міст та проектах детального планування центрів, розроблених інститутами містобудування, цілком проігнорована культурна значимість об'ємно-просторових композицій поселень, їх природні особливості й історико-культурний потенціал.

Висновки. Загалом можемо зробити висновок, що попри залучення до проектування в багатьох історичних містах найкращих архітектурних сил України й колишнього СРСР, попри значні вкладені кошти й зусилля архітекторів, містобудівників, органів влади й мешканців, котрі хотіли бачити свої міста красивими, цивілізованими і впорядкованими, ігнорування композиційних чинників розвитку виявилось у загальній дисгармонійності образу міст, втраті історичної своєрідності. Оскільки архітектурний устрій історичних міст є єдиною просторовою художньою системою, що розвивається у часі, то єдино прийнятною для них може бути тільки стратегія спадкоємного розвитку. В основі цієї стратегії – орієнтація на найстабільніші чинники –

природну підоснову, містобудівну структуру, систему розпланування, масштаб і модуль історичної забудови. Можна виділити три основні композиційні елементи історично сформованого містобудівного устрою та архітектурного середовища: композиційні центри, композиційно-розпланувальні вісі, систему відкритих просторів. Саме ці три елементи у взаємодії можуть забезпечити збереження композиційних основ традиційного характеру середовища історичних міст України.

Література

1. Бархин М. Г. Город, структура, композиція. – М.: Наука 1986. – 263 с.
2. Вечерський В. В. Спадщина містобудування України: Теорія і практика історико-містобудівних памяткоохоронних досліджень населених місць. – К.: НДІТІАМ, 2003. – 560 с.
3. Дёмин М. Н. Управление развитием градостроительных систем. – К.: Будівельник 1991. – 185 с.
4. Ксеневич М. Я. Українська архітектура, її визначальний контекст у просторі, часі, інформації: Основи українського архітектурознавства. – К.: Українська академія архітектури, Київський національний університет будівництва і архітектури, «МП Леся», 2005 – 426 с.
5. Тимохин В. А. Территориальный рост и планировочное развитие города. – К.: Будівельник, 1989. – 104 с.
6. Фильваров Г. Й. Региональный подход и оценка условий развития нового города. В помощь проектировщику. Планировка и застройка новых городов. – К.: Будівельник, 1974. -26-33 с.

Анатация

В статье рассматриваются проблемы формирования ландшафтной и объёмо-просторанственой композиции архитектурно-ландшафтной среды исторических городов Украины с учётом их специфики и долгосрочного устойчивого развития.

Ключевые слова: проблемы, объёмно-пространственная композиция, архитектурно-ландшафтная среда, исторические города Украины.

Annotation

The article highlights the problems of the landscape and spatial composition of architectural and landscape environment of historical cities in Ukraine taking into consideration their specific character and a long-term steady development.

Key words: problems, spatial composition, architectural and landscape environment, historical cities in Ukraine.

УДК 711.01

О. А. Крыжантовская
аспирантка кафедры «Архитектура зданий и сооружений» Одесской государственной академии строительства и архитектуры

РАЗМЕЩЕНИЕ АРХИТЕКТУРНО – ХУДОЖЕСТВЕННЫХ ЗАВЕДЕНИЙ, В ОДЕССКОЙ ОБЛАСТИ

Аннотация: создание сети заведений архитектурно – художественного образования необходимо для выявления и воспитания последних поколений талантливых архитекторов, художников, дизайнеров.

Ключевые слова: сеть, здание, зона, зонирование, архитектурно – художественное.

Основным заданием организации систем архитектурно – художественных заведений является создание равных условий обучения и обеспечения возможности непрерывного повышения образования.

Структурная модель непрерывного архитектурно – художественного образования складывается из детских садов. Общеобразовательных и специализированных школ, лицеев, гимназий, межшкольных учебных учебно-производственных комбинатов, домов детского творчества, дворцов школьников, центров эстетического воспитания, художественных школ, училищ, колледжей, вузов.

Основным критерием проектирования зданий является их функциональная направленность. Планировочную систему, структуру и размер определяют соответственно ДБН В.2.2-3-97 «Будинки та споруди навчальних закладів».

Рекомендованные мною параметры для размещения приведены в схеме 1 (рис. 1) и делятся:

- по уровню образования (дошкольные, школьные, внешкольные, специализированные, профессиональные).

- по направлениям обучения (художественные **+,** дизайнерские ■, архитектурно – художественные ♦, архитектурно – дизайнерського ▲, архитектурные ●.

- по территориальному знанию заведения (районне, городские, областные, региональные, государственные, межгосударственные).

Дома детского творчества размещяються в городах Одесской области, Балта, Любашовка, Котовск, Фрунзовка, Ширяево, Березовка, Большая Михайловка, Южный, Теплодар, Іллічевск, Белгород-Днестровский, Тарутино, Сарата, Килия, Измаил. Детские художественные школы в городах, Любашовка,

Котовск, Южний, Ілличевск, Белгород-Днестровский, Килия, Измаил. Существующее размещение до вузовских заведений показано на рисунке 2 .

Уровни образования / Значение центра	Дошкольное	Школьные	Внешкольные	Специали-зованное	Профессио-нальное
районний	+	+ ■ ♦	+ ■ ♦ ▲		
городской			+ ■ ♦ ▲		
областной				+ ■ ♦ ▲●	+ ■ ♦ ▲ ●
региональный				+ ■ ♦ ▲ ●	+ ■ ♦ ▲ ●

Рисунок 1. Схема 1. Параметры влияющие на формирование учреждений архитектурно – художественного образования.

Существующая сеть внешкольных учреждений имеет ряд недостатков:
- отсутствие скоординированного центра,
- отсутствие планомерного развития внешкольных заведений,
- неравномерное покрытие территории области заведениями архитектурно – художественного образования,
- отсутствие единой программы,
- отсутствие связей между заведениями,
- часто помещения для занятий являются приспособленными,
- в городах дублирование одной функции разными внешкольными центрами

Для решения задачи создания сети заведений, способных организовать поэтапное архитектурно – художественное образование, необходимо создать: сеть заведений, которая будет иметь один главный центр и ряд районных центров, стабильную связь всех звеньев между собой, одну программу и единые условия обучения. Это даст возможность поэтапного и равномерного получения знаний на всей рассматриваемой территории.

Для решения поставленной задачи необходимо:
- разделить Одесскую область на 5 зон с главным центром в Одессе, где будет образован Южный региональный центр архитектурно – художественного образования, с 5 районными центрами и детскими архитектурно – художественными школами, которые будут организовывать, проводить и контролировать обучение в своих филиалах на закрепленной за ними территории. Предлагаемое деление приведено в схеме 2 рисунок 3 и рисунке 4.

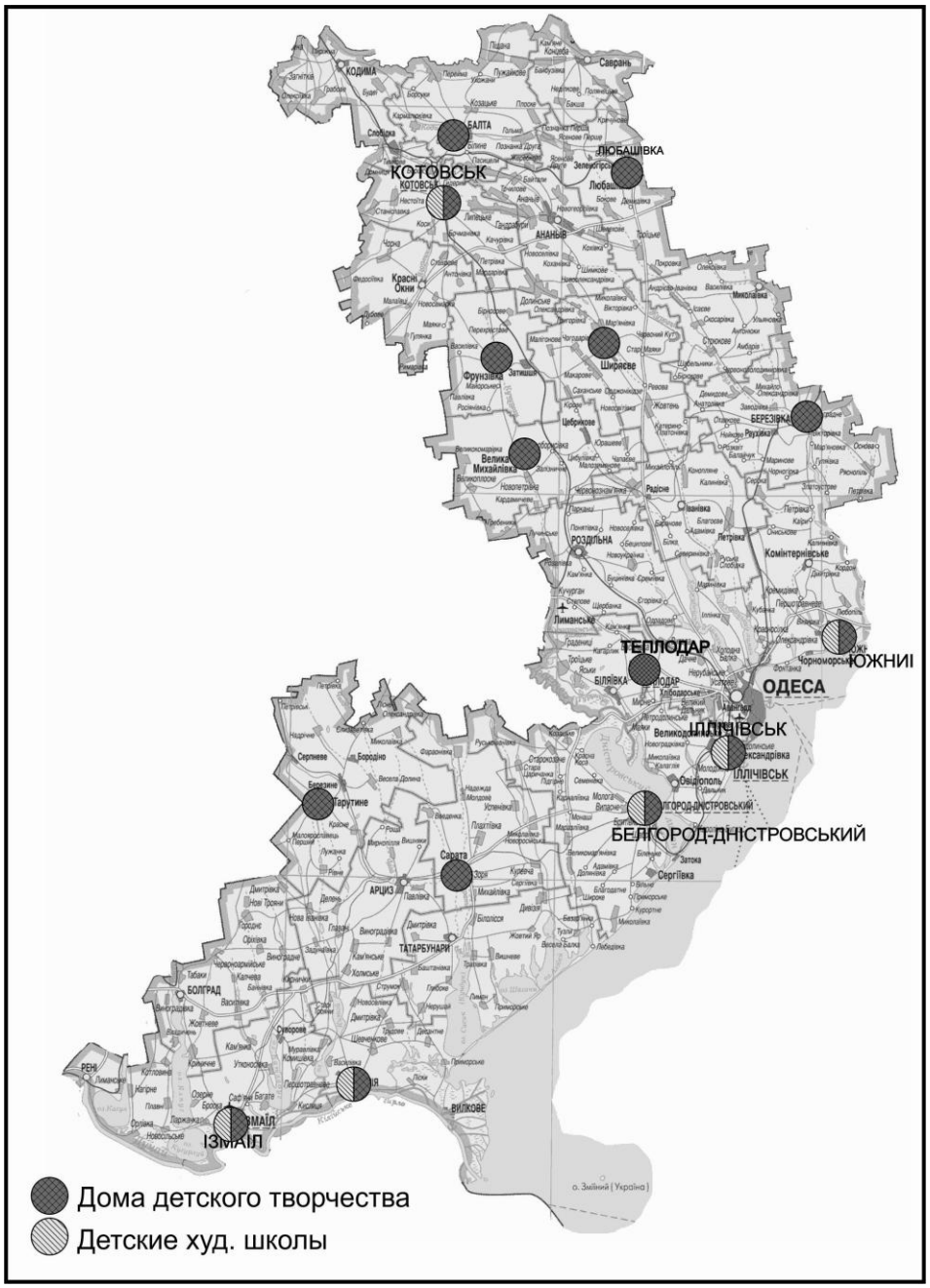

Рисунок 2. Размещения домов детского творчества и детских художественных школ в Одесской области.

№ зоны	Районный центр R обслуживания	Районы	Количество жителей тыс. чел
I зона	Котовск R = 79 km	Кодымский Балтский Савраньский Любашовский Ананьевский	34,5 48,7 22,2 33,5 32,6

		Краснооктянский	22,9 Σ=225
II зона	Ширяево R = 82 km	Фрунзовский Ширяевский Николаевский Великомихайловский Березовский Ивановский	20,9 29,8 20,2 32,7 36,2 29,2 Σ=198,8
III зона	в Одессе Южный Региональный Центр Архитектурно-художественного образования. R = 96 km	Раздельнянский Коминтерновский Беляевский Овидеопольский	56,7 67,2 104 60,3 Σ=288,2
VI зона	в Белгород-Днестровск R = 77 km	Белгород-Днестровского СатарскогоТарутенского Арцизкого и частично Татарбунарского	62,3 49,9 45,2 51,3 21,6 Σ=230,3
V зона	Измаиле R = 37 km	Измаильского района Ренийского Болградского Килийского и частично Татарбунарского	54,5 39,9 74 58,7 20 Σ=247,1

Рисунок 3. Схема 2. Районное деление Одесской области.

В I и V зону вошли северные и южные районы Одесской области.

Несмотря на большую удаленность от центральной III зоны, в них существует ряд внешкольных учебных заведений, на базе которых возможно дальнейшее развитие сети.

Во II зоне мы сталкиваемся с рядом особенностей. В Ширяевском и Николаевском районах самая низкая плотность населения, не превышающая 20 чел/км2. и всего одна художественная школа в г. Березовка. Которая в силу своего расположения не может служить районным центром второй зоны.

Правильным будет организация архитектурно – художественной школы в центральном районе этой зоны, в городе Ширяево.

В IV зоне - центр архитектурно-художественного образования в городе Арцыз, на базе существующей художественной школы.

III зона – центральная, в ней расположена Одесса с существующим в ней архитектурно художественным институтом, художественно-графическим факультетом в Южноукраинском национальном педагогическом университете им. К.Д Ушинского, Грековским училищем и рядом художественных школ. Вблизь лежащих городах Южном, Ильичевске. Белгород-Днистровске, Теплодаре существуют художественные школы, которые сохранили преемственность в образовании.

- Прогнозируя, что процесс организации сети архитектурно-художественного образования со строительством новых учебных заведений, отвечающим на запросы современного процесса обучения, займет больше

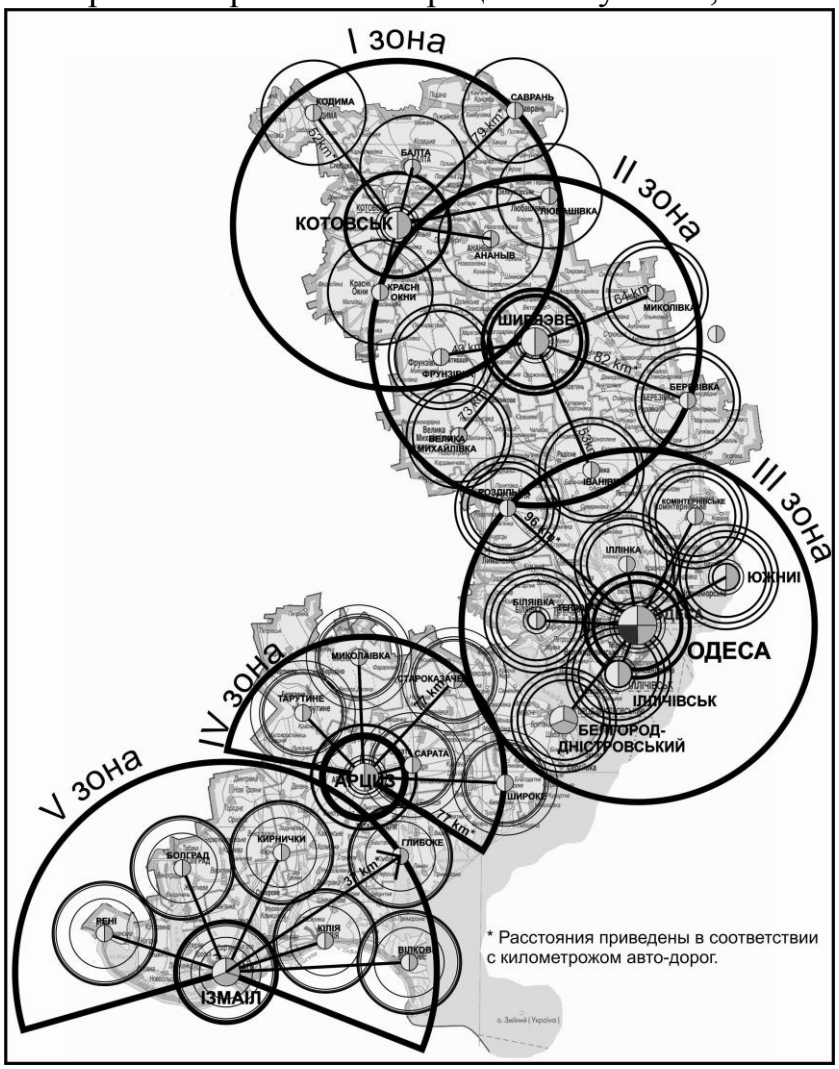

Рисунок 4. Зонирование территории Одесской области, заведениями архитектурно - художественного образования.

времени чем кадровая перестройка, необходимо разбить весь процесс на несколько этапов.

А. Кадровая реорганизация.

Б. Постройка индивидуальных зданий для получения архитектурно-художественного образования. От главного центра к районным и местным. Следует учитывать, что кружки художественного творчества и помещения художественных школ могут быть интегрированными, а для лицеев, колледжей, факультетов, институтов лучшим вариантом есть самостоятельные здания индивидуальной постройки (смотри рисунок 5).

В. На сегодняшний момент элементы 1-го уровня, кружки художественного творчества можно размещать в дошкольных учебных заведениях и в общеобразовательных школах. На территории Одесской области функционируют 743 дошкольных учреждения и 929 общеобразовательных школы.

2-ой уровень разумно будет интегрировать с домами культуры или другими общественными центрами досугового занятия.

3 и 4 уровень нуждается в индивидуальных постройках.

Предложенная концепция развития сети архитектурно – художественных заведений может поэтапно и систематизировано решить подготовку специалистов в данном направлении.

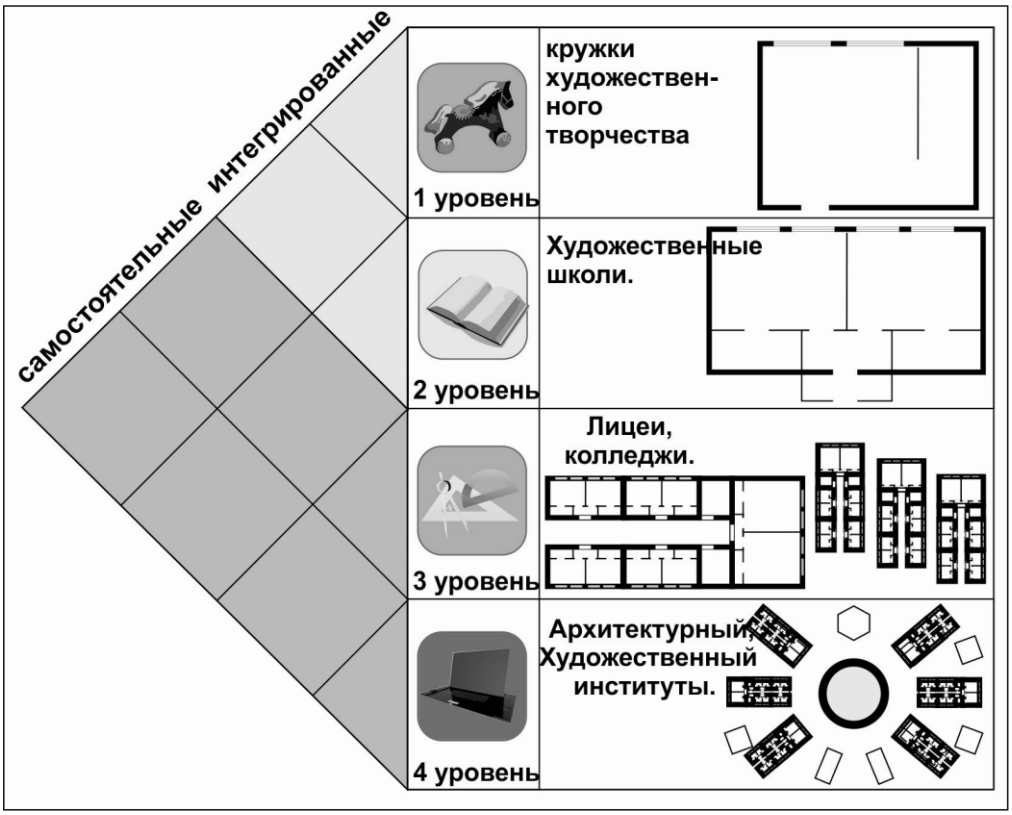

Рисунок 5. Уровни интеграции заведения в зависимости от функции.

Список литературы

1. ДБН В.2.2-3-97 «Будинки та споруди навчальних закладів».
2. Ковальский Л. Н. Укрупнение и кооперирование учебных заведений // Строительство и архитектура. – 1976. - №9
3. http://odessa-oblast.com.ua
4. http://ru.wikipedia.org/

Анотація

Створення мережі закладів архітектурно - художньої освіти необхідно для виявлення і виховання останніх поколінь талановитих архітекторів, художників, дизайнерів.

Abstract

The establishment of a network architecture - art education is necessary for the identification and education of the latest generations of talented architects, artists and designers.

УДК 72.01

А. Ю. Мосендз,
Харьковский национальный университет строительства и архитектуры

ПОНЯТИЙНЫЙ СТАТУС КОНЦЕПТА «GENIUS LOCI» И ЕГО РОЛЬ В ФОРМИРОВАНИИ ГОРОДСКОЙ СРЕДЫ

Аннотация: рассматривается «Genius Loci» как основа для развития художественно – образной неповторимости городской среды.

Ключевые слова: городская среда, «Genius Loci» (дух места).

Город является главным действующим лицом исторического развития культурной эпохи, зрительно представленный нам в театральном действии. Город – это зрелище, в котором зритель пребывает не только для того, чтобы увидеть пьесу но и ощутить новое пространственное миропонимание. Создав это пространство, архитектор как режиссер помещает в него людей - актеров, организуя их жизнь и игру в пространстве сцены. Горожанин является в тоже время и “зрителем спектакля” именно потому, что он приходит в пространство сцены не только для того чтобы слушать пьесу но также и для того, чтобы смотреть ее сценическое превращение в действие, в зрелищные формы.

Городская среда - сложное, ключевое понятие. Изучение свойств и особенностей городской среды открывает путь к познанию города, его сущности как явления. Городская среда - важнейшая составная часть

потенциала города, позволяющая реализовать творческий потенциал общества и способствующая накоплению энергии общества для движения вперед.

Городская среда сочетает в себе духовные и материальные начала [1]. Материальные начала реализуются в формировании среды для человеческой деятельности. Её оценка определяется утилитарными удобствами, регламентируемыми нормами для проектирования. Духовная же составляющая среды жизнедеятельности закодирована более сложно, поскольку связана с чувствами человека, с его эмоционально – эстетическим миром. В отличие от «чистых» видов искусств, представляющих художественно – образную составляющую однозначно, городская среда наиболее мощно и непостредственно воздействует на чувства человека как на главное действующее лицо. Городская среда содержит в себе мощное хранилище эстетической информации. И чем крупнее эта среда, тем более наслаивается в ней информация разных веков, что в свою очередь составляет генотип городской среды. Таким образом, она впитывает в себя, во – первых, генетические наслоения, во – вторых, все виды искусств, и, в первую очередь архитектуру, средствами которой она формируется.

Перед историческими городами стоит сложный комплекс задач, связанных с совершенствованием архитектурного облика, повышением комфортности городской среды для проживания, развитием культурной и деловой активности, ростом инвестиционной привлекательности, укреплением экономической базы а также обеспечением условий устойчивого саморазвития. При этом, наряду с динамикой развития, одним из главных условий является поддержание индивидуальных уникальных мест в городе, репрезентирующих квинтэссенцию духа городской среды, выступающих аккумуляторами ее памяти, накапливающие, хранящие и передающие информацию с помощью генетического кода среды от одного поколения к другому. Эти места не всегда видимы, не обязательно связаны с героями-«гениями» города, могут находиться в разных временных и культурных пластах, но непостижимым образом сохраняют свою устойчивость (С - сходство), аутентичность, наполненность актуальными для многих горожан смыслами и интимными переживаниями. Именно они скрепляют городское прошлое, настоящее и будущее. Таким образом, город – это материализованная память. Места, обладающие «духом места» (Genius Loci) формируют чувство стабильности, укоренённости во времени, ощущение самобытности, являясь причастными к мироощущению человека. В то же время, наличие «духа места» - один из важнейших факторов формирования и обогащения индивидуальных образных характеристик среды. Формируется «дух места» в сознании зрителя присущим только данному месту сочетанием ландшафтных картин, предметно-пространственных построений,

цветных решений, характерными деталями среды, усиленными и связанными с данным местом культурными, историческими реминисценциями.

В период глобализации, когда роль внешних факторов стремительно возрастает, потребности общества в современных условиях постоянно изменяются, становятся актуальными новые методы проектирования и строительства. Нигилистическое отношение к традициям, к глубинным истокам человеческого сознания привело к выхолащиванию из городской среды природного, образного потенциала, ее духовного начала. Лозунг французского архитектора Ле Корбюзье «Дом — машина для жилья» превратил то, что было произведением искусства и вместилищем души автора, в структурно упрощенную, примитивную строительную продукцию. Наступила эра механистического подхода к организации среды обитания. Возникли поколения архитектурных произведений, ориентированных на оптимизацию жизнедеятельности как производственного процесса и организующих агрессивную среду по отношению к человеку, среду гомогенную, скучную и однообразную, вызывающую у человека состояние сенсорной депревации (*информационного голода*), отупение, отвращение к жизни и агрессивность к окружающим. Множество людей ощущают такие города как отчужденные, давящие, жесткие, непривлекательные места, но ведь это не имеет ничего общего с истинным содержанием городской жизни. К XXI столетию люди почти совсем растеряли опыт духовного взаимодействия с живой и неживой природой, утратили потребность в сенситивном и эстетическом общении со средой.

Игнорируется духовная составляющая среды жизнедеятельности человека, ее смысл, роль и значение. Духовное начало городской среды должно «стыковаться в конце концов с духовным контактом с Универсумом», о котором писал В. В. Бычков [2]. Именно целостность, свойственная архитектурной композиции, отражает общность человека с Универсумом, осознание своей сопричастности к миру – отношение «микрокосм-макрокосм». Сущность прочувствования человеком целостности выражается в архитектуре, философии, искусстве и идентично в формулах «человек-природа-космос», «человеческое жилье-обитель богов» (Ле Корбюзье), «человек-герой - бог» (И. В. Жолтовский).

Характеристики современной городской среды демонстрируют потерю человеком его места в мире, космической общности, по Корбюзье, и, соответственно, потерю эстетической целостности. Подавлены архетипы среды, связывающие его с прошлым, с его историей, генетической преемственностью. Города теряют смысл, если они не конденсируют в себе и не питают дух земли, на которой они выросли. Утрата внимания к духовным аспектам среды, к

специфике особых локусов, из которых состоит мир, объяснима также с культурно-исторических позиций, но неприемлема с точки зрения должной полноты человеческого существования.

С точки зрения использования принципов природоподобия, с точки зрения системного подхода и теории информации, можно провести аналогии архитектурной среды с живыми системами, в которых не существует полного равновесия между статикой и динамикой, константностью, статичностью и динамичностью.

Рассматривая архитектурную среду как живую саморазвивающуюся систему, необходимо сказать, что «дух места» является ядром той жизнетворной клетки из которой растет и развивается среда жизнедеятельности человека. Именно эта живая клетка, где ядром ее является «дух места», способна к самообновлению, самовоспроизведению и развитию. Только она несет полную характеристику жизни. На уровне «духа места» - клетки проявляются большинство основных свойств архитектурной среды как живой системы. Совокупная деятельность архитектурной среды – организма есть сумма жизнедеятельности отдельных мест, обладающих «духом места». Вне клетки не существует настоящей жизнедеятельности. Поэтому в природе планеты ей принадлежит роль элементарной структурной, функциональной и генетической единицы [3]. Это означает, что клетка составляет основу строения, жизнедеятельности и развития всех живых форм. Благодаря заложенным в ней механизмам клетка обеспечивает обмен веществ, использование биологической информации, размножение, свойства наследственности и изменчивости, обусловливая тем самым присущие органическому миру качества единства и разнообразия [4].

Если неживую систему поставить в однородные условия, то всякое движение скоро прекращается в результате различного рода трений, тем самым система превращается в мертвую инертную массу материи – состояние термодинамического равновесия, или «максимальной энтропии». Всякий единичный организм, в конечном счете, непрерывно увеличивает свою энтропию и приближается к состоянию максимальной энтропии. Живая природа, тем не менее, избегает этого состояния путем постоянного извлечения из окружающей среды *отрицательной энтропии* (энтропия, которую живая система экспортирует, чтобы снизить уровень собственной энтропии).

В связи с этим возможно предположить, что модель эстетически организованной, гармоничной архитектурной среды, обладающей «духом места», очевидно аналогична моделям, где устойчивые, консервативные программы совершенствуются за счет динамики мутаций, изменений. Благодаря аналогичному принципу структурная организация биосистем

позволяет всему обилию органических форм, претерпевающих мутационные изменения, пребывать в качестве инвариантно коррелирующих во времени объектов и вместе с тем сохранять неповторимость и индивидуальность.

Выводы. «Дух места» – это долговременное явление, так как создавалось столетиями. В нем заложен первосмысл, который архитектура должна сохранять и передавать в будущее. Необходимо, чтобы городское пространство было духовно наполненным, чтобы вызывать эмоции и чувства в человеке.

Современная городская среда, которая провозглашает о своем разрыве с прошлым, тем самым обрекает себя на совершенно новую историю, которая часто не осуществляется именно потому, что следующее движение в свою очередь отрицает связь с предшественниками. Происходит деструкция городской среды, перманентная утрата ее генетической и культурной памяти. Современная городская среда ускоренными темпами теряет связность своих исторических слоев, находясь в постоянной структурной реорганизации, которая имеет свойство мутировать, адаптироваться и трансформироваться. Необходимым условием здесь является поддержание и формирование новых особых локусов - архетипов городской среды - «духа места», а также сохранение долгосрочной памяти среды, наряду с мутационными изменениями ее оперативной памяти. Поддержание и формирование таких мест реально уменьшит энтропию и будет противостоять ее повсеместному интегральному росту в городской среде. Это в свою очередь, защитит систему городской среды от визуального разрушения, сохранения городской идентичности и вместе с тем, обеспечит динамику ее развития. Формирование и поддержание «духа места», как аккумулятора памяти городской среды, будет выступать как структурная закономерность, позволяющая сохранить то, что осталось после многолетнего истребления культурного наследия нашего народа, и создать что-то новое, достойное наших предков.

Литература

1. Шубович С.А. Архетипы как фактор формообразования в архитектуре. - К.: НИИТИАГ, 1999. - 24 с.

2. Бычков В. В. Русская средневековая эстетика. XI-XVI века. - М.: Мысль, 1995.- 637 с.

3. Уоддингтон К.Х. Морфогенез и генетика. - М.: Мир, 1964. - 259 с.

4. Уоддингтон К.Х. Основные биологические концепции//На пути к теоретической биологии. 1. Пролегомены. - М.: Мир, 1970. - С. 11–36.

Аннотація: встатті розглядається «Genius Loci» як основа щодо розвитку художньо – образної неповторності міського середовища.

Abstract: in article "Genius Loci" is considered as a basis for development is art – figurative originality of an urban environment.

УДК 371.84:338.28:001.8

З. С. Нагаева
д. арх., проф.
Т. С. Третьякова
аспирант кафедры градостроительства
Национальная академия природоохранного и курортного строительства

ХАРАКТЕРИСТИКА УСЛОВИЙ ДЛЯ СОЗДАНИЯ АГРОБИОТЕХНОПАРКА НА БАЗЕ ВУЗА В КРЫМУ

Аннотация: в статье рассматривается экономический и научный потенциал агропромышленного сектора Крыма. Выявлен наиболее успешный для создания технопарка в условиях полуострова тип технопарка. Предложено и обосновано использовать базу ВУЗа данного профиля при создании технопарка в АРК.

Ключевые слова: стратегические приоритеты, агропромышленный комплекс, университетский тип технопарка, информационный обмен, научный потенциал.

Постановка проблемы. Согласно разработанной и утвержденной Верховной Радой Крыма «Стратегии экономического и социального развития Автономной республики Крым на 2011-2020 годы» одним из стратегических приоритетов социально-экономического развития Автономной Республики Крым являются: формирование агросектора XXI века. Развитие высококачественного сельскохозяйственного производства на базе современных экологически чистых технологий, способного обеспечить продовольственную безопасность населения и рекреантов и повысить экспортный потенциал традиционных отраслей региона, а также возродить социальную сферу села.[1].

Одним из механизмов решения этой задачи является развитие инновационной среды агросектора и создание технопарка данного профиля.

Актуальность и новизна. Большое внимание проблеме проектирования технопарков уделяют ученые Т. Бродхерст, В.Е. Шукшунов, А.А. Сенин, А.А. Румянцев, К.Н. Рыков и др.

Однако, в научных исследованиях и других работах, посвященных технопаркам, не затронуты все вопросы по данной проблеме, а именно, вопросы создания технопарков в различных природно-климатических, экономических условиях, в том числе в Автономной Республике Крым.

Цель и задачи исследования. Провести анализ экономической ситуации агропромышленного сектора экономики АРК. Выявить наиболее успешный для создания технопарка, в условиях полуострова, тип технопарка. Предложить и обосновать использование базы ВУЗа данного профиля при создании технопарка в АРК. Выявить факторы влияния и предпосылки для создания технопарка на территории полуострова.

В соответствии с целью поставлены задачи:

1. Дать краткую информацию по экономическим и научным показателям агропромышленного сектора.
2. Определить наиболее подходящий тип технопарка в условиях АРК.
3. Предложить вариант создания технопарка на базе ВУЗа данного профиля.
4. Выявить основные факторы, обуславливающие расположение технопарка на данной территории.
5. Рассмотреть предпосылки создания агробиотехнопарка в условиях АРК.

Методика исследования. Анализ научно-практических и литературных источников, существующего положения. Систематизация полученных данных.

Основная часть. Агропромышленный комплекс Крыма является привлекательным для инвесторов, благодаря плодородным землям полуострова, наличию мощностей перерабатывающей отрасли, высокому внутреннему спросу на продукцию во время туристического сезона, а также выгодному географическому положению для экспорта продукции. Центральным звеном отрасли и одним из ключевых экспортных направлений является сельское хозяйство, которое обеспечивает население полуострова и отдыхающих качественными продуктами питания.

Поскольку АРК является одним из крупнейших регионов Украины по выращиванию винограда, виноделие – одна из самых инвестиционно привлекательных отраслей пищевой промышленности Крыма. В частности, Крым славится техническими сортами винограда, которые используются для производства высококачественных вин, конкурирующих с самыми известными мировыми образцами, а также коньяков и соков. В Крыму также активно занимаются промышленным выращиванием эфиромасличных культур: лаванда, шалфей, роза и т.д. под который на полуострове занято около 8 тыс. га. Среди ключевых направлений агропромышленного комплекса также можно выделить: производство овощных, ягодных, фруктовых полуфабрикатов, консервов, соков, соковых концентратов и пюре.[2].

По итогам 2011 года темпы роста в сельском хозяйстве составили 10,5%, что обусловлено ростом продукции растениеводства на 19%.[3].

Общая площадь сельскохозяйственных угодий автономии составила более 1800 тыс. га, в том числе пашня более 1262 тыс. га, многолетние насаждения - более 81 тыс. га.[4].

В Автономной Республике Крым успешно развиваются более 150 предприятий агропромышленной и пищевой промышленности. Наиболее известные из них: Белогорский винодельческий завод; агрофирма "Магарач"; государственное предприятие "Завод шампанских вин "Новый Свет"; государственное предприятие "Таврида"; закрытое акционерное общество "Дружба народов"; закрытое акционерное общество "Керченская пищевкусовая фабрика"; закрытое акционерное общество "Мясокомбинат Симферопольский"; керченское производственное объединение рыбной промышленности "Керчьрыбпром"; открытое акционерное общество "Крыммолоко" и др. На базе могут быть созданы технопарки со своими инновационными идеями.

К наиболее представительными группами научных учреждений аграрного сектора относятся: южный филиал Национального университета биоресурсов и природопользования Украины «Крымский агротехнологический университет, институты: "Магарач", "Плодмашпроект", «Государственный Никитский ботанический сад», ряд опытных станций и др. В аграрной науке работают 65 докторов и около 400 кандидатов наук.[5].

Экономический и научный потенциал агросектора говорят о том, что именно эта отрасль считается наиболее экономически эффективной, способной в наиболее короткие сроки обеспечить в будущем успешное развитие полуострова. А развитие агробиотехнологий может стать приоритетным направлением инновационной деятельности в Крыму. Биотехнологии начинают интенсивно применятся в смежных отраслях: медицине, экологии, рекреации, сельском хозяйстве, пищевой промышленности. В результате создания и деятельности технопарка агробиотехнологий может быть получен следующий эффект: макроэкономический, технологический, инновационный, образовательный, инвестиционный, научный, социальный, инфраструктурный, экологический.

Возникает вопрос: «На базе какого учреждения в Крыму можно создать такой технопарк?»

Опираясь на российский опыт размещения технопарков можно заметить, что они расположены в крупных, крупнейших или в научных городках, что даёт положительный эффект за счёт ранее созданной базы, но к сожалению, в Крыму таких условий нет. В настоящее время в 25 регионах Российской Федерации действует свыше 50 технопарков. 92% из них созданы на базе или при университетах, 4% – на базе отраслевых и академических НИИ, 4% – на базе промышленных предприятий. В Крыму сельхоз предприятий и НИИ

такого масштаба, на базе которых возможно создание технопарка, пока нет. Есть возможность создать технопарк на базе вуза, или при нём. В АРК действительно хорошо развито образование в сфере сельскохозяйственной отрасли, и главное есть хорошо зарекомендовавший себя вуз, который является одним из ведущих в АРК: Южный филиал Национального университета биоресурсов и природопользования Украины «Крымский агротехнологический университет».

Агроуниверситет награждён почетной грамотой Кабинета Министров за "Весомые успехи в подготовке специалистов высокой квалификации для агропромышленного комплекса и значительный вклад в развитие сельскохозяйственной науки".

Крымский государственный аграрный университет ведет свою историю от Таврического университета, агрономический факультет которого в 1922 году был преобразован в самостоятельное высшее сельскохозяйственное учебное заведение.

В вузе готовят специалистов, магистров, кандидатов и докторов наук для Автономной Республики Крым, Донецкой, Запорожской, Херсонской, Днепропетровской и других областей Украины, а также стран СНГ, Ближнего Востока, Азии, Африки и Латинской Америки.

Учебный процесс ведется высококвалифицированным профессорско-преподавательским составом, насчитывающим более 300 человек, в том числе 50 докторов наук, профессоров, 155 кандидатов наук, доцентов.

Крымский аграрный университет сотрудничает с 11 зарубежными вузами, студенты университета выезжают на учебу и производственно-ознакомительную практику в Англию, Германию, Бельгию, Францию и другие страны.[6].

Необходимо сказать, что университетский тип технопарка имеет наибольшую «продолжительность жизни» в отличии от других типов технопарка. Это обоснованно тем, что расположенный рядом, или на территории технопарка вуз, является постоянным «донором» новых потоков кадрового ресурса. Успешная деятельность технопарка- «соседа», является постоянным и мощным стимулом для студентов вуза.

В книге Тома Бродхерста «Научный парк, организация и управление» говорится о том, что технопарк должен размещаться как можно ближе к вузу или НИИ, так как именно эти организации выступают своеобразными “центрами кристаллизации” парка. Ясно, что достигнуть этого легче всего за счет размещения научного парка в кампусе вуза и труднее всего – если вуз или НИИ расположены в центре города.

Расположение научного парка в непосредственной близости от вуза или НИИ способствует увеличению частоты контактов, в том числе на неформальной основе, а также способствует повышению объема информационного обмена между вузом (НИИ) и парком.[7].

В нашем случае, технопарк может быть расположен на соседних с вузом территориях, что удобно для выполнения условия пешеходной доступности. вуз расположен в зелёной зоне, рядом с городом Симферополь.

В тоже время, университет может стать структурным ядром технопарка, которое определяет экономическую нишу будущих компаний. При формировании технопарка, университет является «родительской структурой». «Родительская структура», в свою очередь, предоставляет технопарку все необходимое, начиная от территории, зданий, и энергоносителей, транспортных сетей, оборудования учреждений социально-культурного обслуживания. При таком размещении технопарка необходимо учитывать те условия, которые были до его создания.[7]. С другой стороны, технопарк может быть автономным или внестурктурным, и быть лишь расположенным рядом с университетом. Обе формы перспективны для развития.

В подтверждение правильности выбора базы для создания технопарка необходимо сказать о весьма выгодном географическом расположении вуза.

Крымский Государственный Аграрный Университет (Южный филиал Национального университета биоресурсов и природопользования Украины «Крымский агротехнологический университет») расположен в с. Аграрное всего в 3 км к столице АРК г. Симферополь (географически центр полуострова). Транспортная доступность к аэропорту (5 км), к железнодорожному вокзалу (4 км) и наличием автодорог: трасса Симферополь-Москва и трасса Симферополь-Армянск, а также запроектированная объездная трасса на Феодосию, дают возможность быстро и удобно добираться к месту, как на личном, так и на общественном транспорте.

Целесообразность размещения на данной территории технопарка агробиотехнологий также обусловлено следующими факторами:

наличием городской инженерной инфраструктуры;

расположение на престижных территориях, обладающих резервами для дальнейшего развития; отсутствием подобного рода технопарков в крымском регионе;

благоприятными ландшафтными условиями и отсутствием санитарно-защитных зон промышленности.

наличие по соседству крупных коммерческих предприятий данной отросли: фирмы «Крымтеплица», «Симферопольский винодельческий завод».

Предпосылками для создания такого технопарка послужили следующие условия:

1. Стратегические ориентиры развития АРК, предопределяющие общую ориентацию деятельности Технопарка и его макроэкономические задачи.
2. Экономические.
3. Законодательные.
4. Климатические и рекреационные условия полуострова.
5. Близость к восточным рынкам.
6. Выгодное географическое положение.
7. Транспортная инфраструктура.
8. Наличие высшего учебного заведения, научных институтов, агропромышленных разработок, тепличных баз, питомников, ботанических садов, винзаводов, грязевых и минеральных источников, морской фауны, эфиромасличных ферм.
9. Уникальность флоры и фауны полуострова: 60% биоразновидности всей Украины, наличие видовых растений, разнообразие и редкость почв.
10. Состояние и перспективы создания и применения биотехнологий в Украине, как основа для выбора профиля деятельности Технопарка;
11. Опыт создания и функционирования технопарков на территории Украины, как основа для оптимизации структурно-функциональных решений;
12. Инновационный и кадровый потенциал АРК, состояние и перспективы развития которого предопределяют успешность решения задач, стоящих перед Технопарком;
13. Достижения крымских и украинских ученых в области биоорганической химии, молекулярной биологии, теоретической и практической генной инженерии, почвоведения, эфиромасличном производстве, селекции новых пород скота и сортов растений.

Дальнейшее направление исследования. В дальнейшем исследовании проблемы функционально-планировочной организации агробиотехнопарков планируется более детально проанализировать существующие примеры отечественного и зарубежного опыта. Выявить структурные особенности технопарков. Разработать принципы и рекомендации по функционально-планировочной организации агробиотехнопарков.

ВЫВОДЫ:

1. Экономическая ситуация агропромышленного сектора АРК имеет положительную динамику, что способствует росту инвестиций в нашем регионе. Развитие инновационной среды агросектора и создание технопарка

данного профиля будут способствовать решению ряда микро и макроэкономических задач.

2. Технопарки, в основном, расположены в крупных, крупнейших городах или в научных городках, что даёт положительный эффект за счёт ранее созданной базы, но к сожалению, в Крыму таких условий нет. Сельхоз предприятия и НИИ такого масштаба, на базе которых возможно создание технопарка, также отсутствуют. Опираясь на российский опыт создания технопарков, 92% которого составляют технопарки, созданные на базе или при университетах, можно предположить применение такого типа в условиях АРК.

3. Университетский тип является наиболее успешным для создания технопарка в условиях полуострова. Использование базы вуза данного профиля при создании технопарка в АРК обосновано и взаимовыгодно и вузу, и будущему технопарку. Месторасположение будущего технопарка в селе Аграрное географически удобно и благоприятно.

4. К основные факторам, обуславливающим расположение технопарка на территории с. Аграрное, относятся: наличие вуза данного профиля, наличием городской инженерной инфраструктуры, резервные территории для дальнейшего роста, благоприятные ландшафтные и экологические условия, очень удобное географическое расположение, транспортная доступность, наличие по соседству крупных коммерческих предприятий данной отрасли: фирмы «Крымтеплица», «Симферопольский винодельческий завод».

5. Предпосылками для создания агробиотехнопарка послужили следующие условия: стратегические ориентиры развития АРК, климатические и рекреационные условия полуострова, близость к восточным рынкам, выгодное географическое положение, транспортная инфраструктура, наличие высшего учебного заведения, научных институтов, агропромышленных разработок, тепличных баз, питомников, ботанических садов, винзаводов, грязевых и минеральных источников, морской фауны, эфиромасличных ферм, уникальность флоры и фауны полуострова: 60% биоразновидности всей Украины, наличие видовых растений, разнообразие и редкость почв, инновационный и кадровый потенциал АРК, состояние и перспективы развития которого предопределяют успешность решения задач, стоящих перед Технопарком, достижения крымских и украинских ученых.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ:

1. Copyright 2009 - 2012 Министерство экономического развития и торговли Автономной Республики Крым на 2011-20 (Электронный ресурс) http://www.minekcrimea.gov.ua/content.php?cid=Strategy20
2. Агентство регионального развития Автономной республики Крым (Электронный ресурс) http://rda.crimea.ua/files/CIP_ru_web.pdf
3. Сайт о развитии Крыма. «Крым в деталях» (Электронный ресурс) http://www.krimspec.org/economica/agrosektor/31-2012-01-23-15-07-08.html Крым в деталях
4. Министерство образования и науки, молодежи и спорта АРК. Инвестиционный портал АРК.(электронный ресурс).Web-site: www. minobr.crimea-portal.gov.ua
5. Научный и научно-технический потенциал Крыма (Электронный ресурс). http://www.crimea.edu/crimea/ac/appinnov/2_1.html
6. Крымское Агентство новостей.(Электронный ресурс) //www.restin.crimea.ua/article.php?id=28211
7. Бродхерст Т. Научный парк, организация и управление /Т. Бродхерст. - Лондон, 2000. – 12 с.
8. Дергачев В. Геоэкономика: учебник для вузов / В. Дергачев. - Киев: ВИРА-Р, 2002.- 512 с.
9. Минервин Г.Б. Дизайн архитектурной среды / Г.Б. Минервин. - М.: Архитектура-С, 2004.- 504 с.

Annotation

In the article economical and scientific potential of the agro-industrial sector in Crimea is under consideration. The most successful type of techno parks for creation of the techno park in peninsular conditions is defined. It is suggested and justified to use the basis of higher education institution of the given profile in creation of the techno park in ARC.

Key words: strategic priorities, agro-industrial complex, university type of techno park, information exchange, scientific potential.

Анотація

В статті розглянут економічний та науковий потенціал агропромислового сектору Криму. Виявлен найбільш успішний для створювання технопарку в умовах півострова тип технопарка. Запропоновано и обгрунтовано використати базу ВУЗа даного профілю при створюванні технопарка у АРК.

Ключові слова: стратегічні пріоритети, агропромисловий комплекс, університетский тип технопарку, інформаційний обмін, науковий потенціал.

УДК 711:17.022

Нгуєн Дак Дат
аспірант КНУБА
кафедри основ архітектури і АП
Київського національного університету будівництва і архітектури
С. Б. Зиміна
керівник канд. арх. доцент

ГРАДОСТРОИТЕЛЬНЫЕ АСПЕКТЫ РАЗМЕЩЕНИЯ ЭКОМУЗЕЕВ ОТНОСИТЕЛЬНО ЦЕНТРА ГОРОДА И МАГИСТРАЛЕЙ

Аннотация: в статье приводится различные градостроительные аспекты и различные примеры экомузеев стран мира, рассмотрены характерные схемы их размещения относительно магистралей города.

Ключевые слова: экомузей, градостроительные принципы, размещение, социальные цели, участки, структура населения.

Экомузей (сокращение от словосочетания «экологический музей»).

Экомузей – это предприятие, создаваемое «снизу», основанное на народной мудрости и органичном знании региона, почерпнутом из местной истории и традиций, представленное живым и интересным образом, в соответствии с требованиями охраны наследия и экономическими потребностями местных жителей. Термин “экомузей” впервые был введен во Франции Хуго де Варине в 1971г., а первые инициативы, получившие статус экомузеев, появились в Ле Креусот в 1974г. и в Гранде Ланде в 1975г. Страна, где достаточно рано развилось движение экомузеев, - Швеция, в которой появились значительные по масштабу, региональные предприятия.

Экомузеи – инициативы, направленные на охрану и экспозицию уникальных достопримечательностей местного наследия, активизацию и вовлечение в это членов местных сообществ, улучшение качества жизни сельских жителей в духе устойчивого развития. Экомузеи часто служат наполнением региональных, национальных или международных зеленых маршрутов.

ГРАДОСТРОИТЕЛЬНЫЕ ПРИНЦИПЫ РАЗМЕЩЕНИЯ ЭКОМУЗЕЕВ

Градостроительная ситуация, непосредственное окружение и собственно участок музея имеют существенное влияние на архитектуру здания. Функциональная программа должна решаться в органической связи с природным и градостроительным окружением.

Исторически единственно возможное место расположения музея в городе - исключительно центр - и сегодня сохраняет свою актуальность, хотя и формулируется не с такой категоричностью, как раньше.

Уникальность определяет архитектурное значение музея в формировании значительных градостроительных ансамблей. С ростом числа и типологического разнообразия музеев, появлением, музеев, связанных с определенным местом, изменения их роли в общественной и культурной жизни нарушилось и единообразие подхода к выбору участка. Известны многочисленные примеры строительства музеев за городом (этнографических, археологических и мемориальных, в живописной местности, позволяющей совместить отдых посетителей с посещением музея).

Общие требования к выбору участка для здания музея следующие:

предпочтительность размещения в городском центре. Музеи являются ведущими объектами формирования общегородского ансамбля. Соблюдение данного требования обеспечивает равнодоступность музея для посетителей из разных районов;

включение музея в комплекс учреждений культуры вместе с другими музеями, театром, выставочным залом, библиотекой, архивом, центром информации и досуговыми учреждениями. Кооперация дополняет функциональную программу музея и привлекает новые категории посетителей;

близость парка - для устройства открытой экспозиции, естественной защиты от шума и загрязнений и создания необходимых музею рекреационных зон;

достаточная площадь территории для строительства и перспективного расширения музея.

Схема когда объект музей находится в ядре общественного центра на перекрестке магистралей (количество таких музеев в мире не много начисляется около 1% музеев в мире) Характерным примером является экомузей Намба в Японии.

Объект на территории старой застройки вблизи магистрали (такие типы музеев распространенны в странах Шотландии и Великобритании) Примером будет экомузей космических спекуляций (город Дамфрис Шотландия) эокмузеи служат большим парком в городе.

Объект в структуре новой застройки вблизи магистрали (15% количества таковых музеев в мире) характерным потенциальным музеем в Украине есть музей Пирогова. Такой тип музея имеет большую площадь застройки и большую общую территорию застройки.

Объект на границе новой застройки загородной территории (такой тип экомузея, является самым популярным среди всех существующих экомузеев. Занимает около 56%) большая площадь застройки и общая

территория застройки, достаточно мест для открытых экспонатов музея и многих территориальных насаждений флоры и фауны, редких деревьев и растительностей.

Объект вне территории города на одной из магистралей (менее популярный тип экомузея, в станах северной Европы такой тип экомузея находится возле заповедников где много отрытой территории и большая близость к природе).

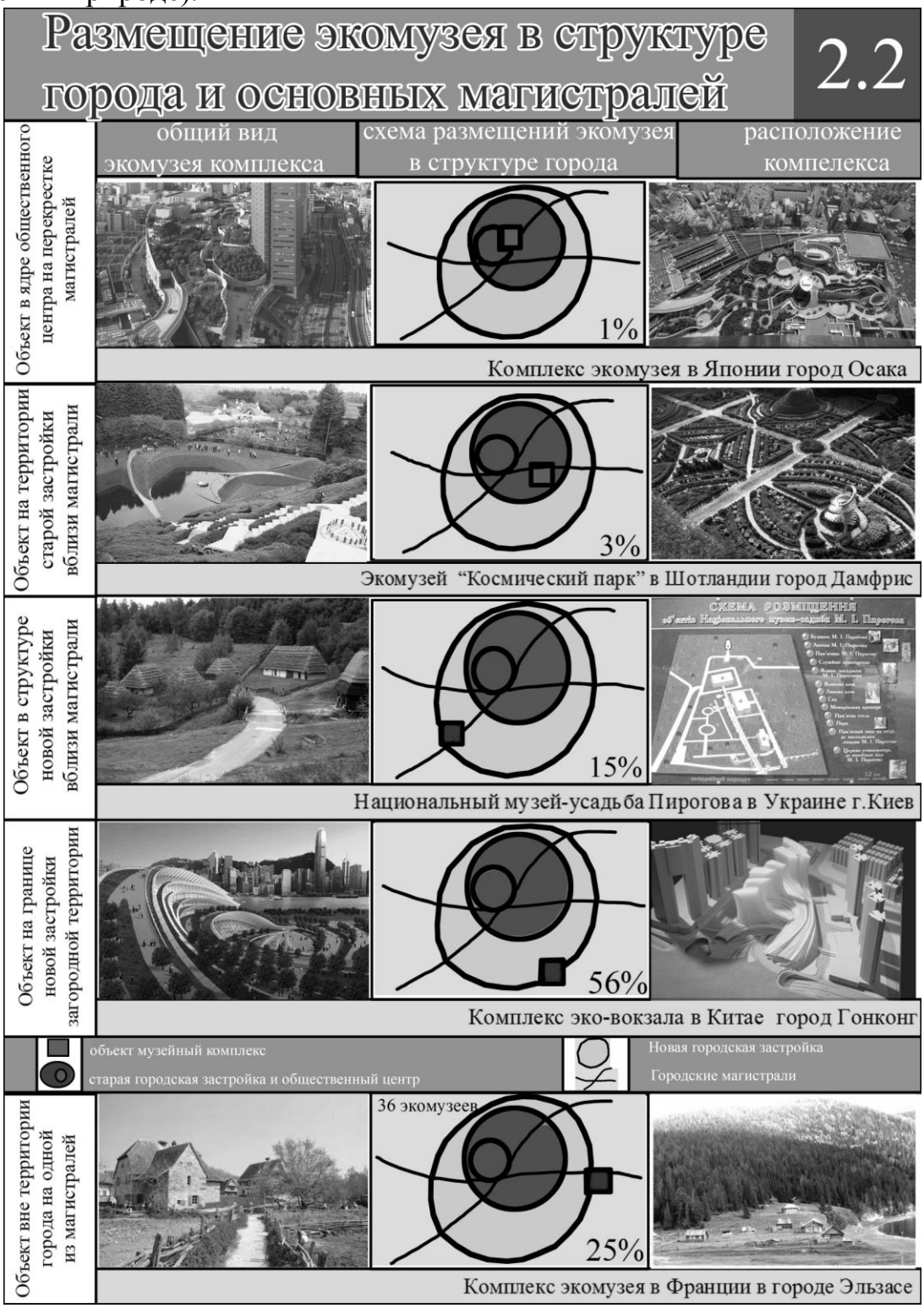

Японский экомузей Намба

Экомузей Намба в Японии – это настоящий архитектурный шедевр, который можно назвать современной интерпретацией концепции Висячих садов Семирамиды. Огромный торговый комплекс, построенный в центре города Осака на месте бывшего бейсбольного стадиона, имеет свою изюминку: многоэтажное здание «дополнено» террасными садами необыкновенной красоты.

Террасные парки занимают восемь этажей, поэтому по праву можно считать это место настоящим зеленым оазисом посреди серого мегаполиса. В парковых зонах можно увидеть не только растения, но и многочисленные стилизованные природные пейзажи из камней, скал, искусственных ручейков, водопадов и даже небольших прудов.

Прогулку по парку можно дополнить шопингом и всевозможными развлечениями: со второго по пятый этаж расположено множество магазинов, а на шестом этаже посетителей ждут изысканные рестораны. Настоящая изюминка Намбы – это небольшие земельные участки, которые можно взять в аренду в этом торговом комплексе. Эти «наделы» - альтернатива для тех, кто мечтает о том, чтобы «покопаться в земле» на даче, но не имеет такой возможности. По мнению архитекторов, работавших над проектом парка, их детище стало ярким примером того, как успешно могут взаимодействовать природа, культура и человек, не разрушая, а взаимодополняя друг друга.

Экомузей космических спекуляций (Дамфрис, Шотландия)

На его создание Чарльза Дженкса (автора проекта) вдохновили наука и в частности математика. На данный момент в мире не существует ничего подобного данному саду. Он был создан в 1989 году, причем на стадии его проектирования не брались во внимание идеи, которыми люди обычно руководствуются при создании садов и парков. Теме садоводства в Саду космических спекуляций отводится лишь второе место. На первом же плане – реализация идей (или, по крайней мере, спекуляция на этот счет), связанных с осмыслением самой природы вещей. Структура Сада содержит в себе научные теории и факты, раскрывающие тайны о возникновении, устройстве и развитии Вселенной. Состоит Сад из пяти зон, на которых расположены невысокие холмы и долины. Число пять отражает некоторые аспекты природного мира. В основу проектирования Сада космических спекуляций заложены молекула ДНК, волновые формы, атомы, форма галактики и пр. Все эти идеи нашли свою реализацию в рельефе местности, который местами приобретает очертания дракона, змеи, двойной спирали молекулы ДНК или зиккурата. Имеет место в структуре Сада также интересный парадокс: чтобы подняться куда-либо, нужно

сначала спуститься и наоборот. В целом Сад космических спекуляций устроен таким образом, чтобы воздействовать на пять органов чувств посетителя.

Рекомендации при выборе места для строительства музея требуется учет следующих основных факторов:

социальные цели: сохранение культурного наследия и его пропаганда; повышение образовательного и культурного уровня населения; проведение научных исследований;

назначение и специфика музея: место музея в общей структуре (центральный, головной, филиал), тип коллекции, фонды, преимущественное развитие функций (научно-исследовательских, научно-просветительских, образовательных и досуговых);

характеристика города (населенного пункта): численность населения, структура расселения, предполагаемый регион охвата музеем, транспортная схема, перспективы развития города (населенного пункта) в целом и предполагаемого района для строительства музея, исторические и культурные традиции, развитие туризма.

Анализ структуры посетителей музеев показывает, что иногородние составляют существенную часть посетительской аудитории - от 32 % в крупнейших музеях до 78 % в небольших районных.

Для регионов с высокой плотностью населения и развитым межгородским общественным транспортом существенное влияние на посещаемость оказывает население тяготеющих населенных мест; природное окружение: рельеф, растительность, водоемы, геологические характеристики, климатические условия (с точки зрения сохранности экспонатов и возможностей организации открытой площадки), форма и размер участка, ограничения использования, включая шум, вибрации и загрязнения, пригодность местности для проведения досуговых мероприятий;

градостроительная ситуация: наличие других музеев, учебных заведений (включая школы), научных учреждений (их мощность, тип, размещение и число), мест досуга и отдыха; ближайшее архитектурное окружение; тенденция развития; неблагоприятное для музея соседство с промышленными предприятиями, скоростными магистралями, железной дорогой и аэропортом; возможность поэтапного расширения здания экомузея;

структура населения: социально-профессиональный и возрастной состав, уровень образования, культурные запросы, туристы;

транспортная доступность: система общественного транспорта в районе строительства музея, размещение стоянок, пешеходная доступность к музею

(легко доступен - 15 мин ходьбы или езды местным транспортом, доступен - 15 - 30 мин);

технико-экономические соображения: благоустройство территории, проведение сопутствующих строительству музея мероприятий (дорог, коммуникаций и т.п.);

специальные требования к экомузею: своеобразие естественно-природного ландшафта
и архитектурного окружения как элементов экспозиционного показа. Художественные экомузеи: возможность размещения произведений монументального искусства на открытых экспозиционных площадках.

Література:

1. Б.С. Мезенцева Рекомендации по проектированию музеев / Центральный научто- исследовательский и проектный институт типового и экспериментального проектирования комплексов и зданий культуры, спорта и управления им. Б.С. Мезенцева. (ЦНИИЭП им. Б.С. Мезенцева) ГОСГРАЖДАНСТРОЯ .Москова Строй издат.1998.
2. Шанин В. А., Озаренов Ф. Н. Индокитай: Таиланд, Мьянма, Лаос, Вьетнам, Камбоджа: около 80 городов и поселков, более 40 музеев, около 200 культовых сооружений, около 20 дворцов, около 40 национальных парков, 34 схемы, более 110 иллюстраций, практическая информация, советы от издательства. Москва: Вокруг света, 2006 (Отпеч. в Германии).
3. Боговая И.О. Озеленение населенных мест Текст / И.О. Боговая, В.С. Теодоровский.- М. Агропромиздат. 1990- 239с.: ил.
4. Григорян А.Г. Ландшафт современного города Текст / А.Г. Григориан.- М., 1986,134 с: ил.

Анотація

В статті наводиться різні містобудівні аспекти та різні приклади єкомузеїв країн світу, розглянуті характерні схеми їх розміщення відносно магістралей міста.

Ключові слова: екомузей, містобудівні принципи, розміщення, соціальні цілі, ділянки, структура населення.

Annotation

This article shows provides different aspects of urban development and various examples eko-museum countries considered typical circuit placement relative thoroughfares of the city.

Keywords: eco-museum, town planning principles, accommodation, social objectives, land, population structure.

УДК 711.455 + 711.58

А. Г. Омшанська,
аспірант кафедри Ландшафтної архітектури
Київського національного університету будівництва і архітектури

РЕЗУЛЬТАТИ СОЦІОЛОГІЧНОГО ОБСТЕЖЕННЯ НЕОРГАНІЗОВАНО ВІДПОЧИВАЮЧИХ В ПРИМОРСЬКИХ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТАХ (ЛИПЕНЬ 2012 РОКУ)

Анотація: у статті освітлені основні результати соціологічного обстеження неорганізовано відпочиваючих в приморських населених пунктах як одного з найважливіших інструментів вивчення рекреаційних потреб відпочиваючих. За допомогою проведених анкетних опитувань різних категорій населення з подальшим факторним аналізом отриманих даних, статистичної обробки спеціалізованих періодичних видань та програм розвитку та за допомогою інших методів автором отримано відомості стосовно чотирьох основних аспектів відпочинку, які безпосередньо впливають на формування структури житлово-рекреаційних комплексів: часу, географії, форм проведення, а також сімейно-групової характеристики відпочиваючих.

Ключові слова: неорганізовано відпочиваючі, соціологічне обстеження, житлово-рекреаційний комплекс.

Методи статистичного аналізу, статистичної перевірки гіпотез та аналіз соціологічних опитувань широко застосовуються у процесі дослідження кількісної сторони явища неорганізованої рекреації та характеристики існуючих між її елементами зв’язків та залежностей.

Одним з найважливіших інструментів вивчення рекреаційних потреб відпочиваючих, що дозволив автору отримати відомості стосовно чотирьох основних аспектів відпочинку, які безпосередньо впливають на формування структури житлово-рекреаційних комплексів (часу, географії, форм проведення, а також сімейно-групової характеристики відпочиваючих) є *соціологічні обстеження*, до яких відносяться анкетні опитування різних категорій населення з подальшим факторним аналізом отриманих даних; статистична обробка спеціалізованих періодичних видань, програм розвитку тощо.

Серед перших та найдетальніших анкетних опитувань були «Балтійська анкета», проведена 1962 року у приморських рекреаційних поселеннях Литви та Калінінградської області РРФСР, Пярну та Вису (Естонська РСР) та опублікована В. П. Стаускасом («Градостроительная организация районов и центров отдыха», 1977 р.); «Городская анкета» (А. Шіпайла, В. Стаускас,

Г. Данюлайтіс, 1964-1965 рр.), «Республиканская анкета» (П. Каваляускас, К. Куршявічюс, 1972-1973рр.) [1].

Основними статистичними показниками цих анкет було визначення популярних місць відпочинку та причин їх вибору; сезону проведення та тривалості відпочинку; форми відпочинку під час відпустки; кількісного складу та сімейного стану відпочиваючих; побажань щодо екологічної чистоти та естетичних якостей середовища відпочинку, типу рекреаційних закладів тощо [6]. Соціологічні обстеження неорганізовано відпочиваючих проводилися також у Франції, Болгарії, США тощо [2, 3].

Серед сучасних соціологічних обстежень, проведених в Україні та досліджених автором, основними є «Аналітична інформація за результатами маркетингових досліджень споживачів рекреаційних послуг в сегменті неорганізованих відпочиваючих в період літнього курортного сезону 2010 року» (Асоціація курортів Криму, 2010 р.), статистичні дані з «Программы развития и реформирования рекреационного комплекса Автономной Республики Крым на 2012–2013 годы» (Верховна Рада Автономної Республіки Крим, 2011 р.), «Результаты диагностики потенциала развития туризма на Западном побережье Крыма» (Центр Разумкова, Фонд ефективне управління, 2011р.) та інші [4, 5, 6].

Для визначення сучасного стану соціальних потреб неорганізовано відпочиваючих, що є важливим для формування соціально-орієнтованих житлово-рекреаційних комплексів, автором розроблено *«Анкету соціальних потреб неорганізовано відпочиваючих»* (2012 р.) та за допомогою факторного аналізу (методу класифікації змінних з метою скорочення їх кількості на основі класифікації та визначення структури взаємозв'язків між ними) отримано результати від 125 респондентів з різних професійних (архітектори, містобудівники, економісти) та вікових (19-24, 25-34, 35-70 років) груп.

В результаті проведеного дослідження було отримано дані щодо факторів впливу на вибір місця відпочинку; ступеню урбанізації рекреаційного середовища; вибору закладів відпочинку, їх типу та поверховості; потреб відпочиваючих в закладах громадського обслуговування у комплексах відпочинку тощо (табл. 1-5).

Таблиця 1

Демографічна характеристика неорганізовано відпочиваючих

За основною метою приїзду на приморський курорт:		
пляжний відпочинок з лікуванням та харчуванням у місцевих санаторіях	пляжний відпочинок	інші види відпочинку
5%	94,4%	0,6%

Таблиця 1 (продовження)

<table>
<tr><td colspan="6">Питома вага неорганізовано відпочиваючих за сімейним станом (у літній період року):</td></tr>
<tr><td colspan="3">з сім’єю</td><td colspan="3">без сім’ї та дітей</td></tr>
<tr><td>без дітей</td><td>з дітьми</td><td colspan="2">за кількісним складом</td><td>з друзями</td><td>з родичами</td><td>поодинці</td></tr>
<tr><td rowspan="4">20%</td><td rowspan="4">40%</td><td>2 чол.</td><td>10,2%</td><td rowspan="4">27%</td><td rowspan="4">4,3%</td><td rowspan="4">8,7%</td></tr>
<tr><td>3 чол.</td><td>20,4%</td></tr>
<tr><td>4 чол.</td><td>25,8%</td></tr>
<tr><td>5 чол.</td><td>3,6%</td></tr>
<tr><td colspan="4">всього з сім’єю: 60%</td><td colspan="3">всього без сім’ї та дітей: 40%</td></tr>
<tr><td colspan="6">Питома вага неорганізовано відпочиваючих за сімейним станом (у зимово-осінній період):</td></tr>
<tr><td colspan="3">сімейні пари без дітей та матері з однією дитиною (переважно дошкільного віку)</td><td colspan="3">поодинці</td></tr>
<tr><td colspan="3">30%</td><td colspan="3">70%</td></tr>
</table>

Таблиця 2

Сезонна характеристика неорганізовано відпочиваючих

<table>
<tr><td colspan="12">Вподобання неорганізовано відпочиваючих щодо сезону відпочинку:</td></tr>
<tr><td colspan="6">літній період року (травень-вересень)</td><td colspan="6">осінньо-зимовий період (жовтень-квітень)</td></tr>
<tr><td colspan="6">84%</td><td colspan="6">16%</td></tr>
<tr><td colspan="12">Реальні показники кількості неорганізовано відпочиваючих протягом року у АР Крим:</td></tr>
<tr><td colspan="5">літній період року (травень-вересень)</td><td colspan="7">осінньо-зимовий період (жовтень-квітень)</td></tr>
<tr><td>V</td><td>VI</td><td>VII</td><td>VIII</td><td>IX</td><td>I</td><td>II</td><td>III</td><td>IV</td><td>X</td><td>XI</td><td>XII</td></tr>
<tr><td>5,3%</td><td>10,8%</td><td>19,8%</td><td>19,8%</td><td>12,9%</td><td>0,6%</td><td>0,8%</td><td>2,5%</td><td>3,9%</td><td>10,8%</td><td>9,5%</td><td>3,9%</td></tr>
<tr><td colspan="5">68%</td><td colspan="7">32%</td></tr>
<tr><td colspan="12">Ставлення до відпочинку у зимово-осінній період року за умови забезпечення необхідними умовами для комфортного відпочинку (ел-тами інфраструктури, зокрема загальнодоступними басейнами з теплою морською водою, закладами відпочинку, гром. харчування та ін.):</td></tr>
<tr><td colspan="4">позитивне</td><td colspan="4">негативне</td><td colspan="4">неоднозначне</td></tr>
<tr><td colspan="4">63,4%</td><td colspan="4">28,0%</td><td colspan="4">8,6%</td></tr>
</table>

Таблиця 3

Тривалість відпочинку неорганізовано відпочиваючих

Тривалість відпочинку протягом року:							
Кількість днів	менше 10	10	11-14	15	16-20	21-30	більше 30
%	10	20	60	5	2	2	1

Тривалість перебування неорганізовано відпочиваючих на пляжі:			
а) в цілому за день:			
Кількість годин	до 4-х	4-8	більше 8
%	4,0	80,5	15,5

б) залежно від часу доби:				
Кількість годин	до 2-х	3-4	5	більше 5
І-ша половина дня, %	12,4	67,0	15,7	4,9
ІІ-га половина дня, %	26,7	59,8	11,1	2,4

Таблиця 4

Вибір місця проведення відпочинку неорганізовано відпочиваючими

Розподіл неорганізовано відпочиваючих вздовж узбережжя АР Крим:		
Південне узбережжя	Південно-Східне узбережжя	Західне узбережжя
43%	26%	31%

Зони тяжіння неорганізовано відпочиваючих за умови збереження характеру сформованого розселення та матеріально-технічного оснащення приморських населених пунктів:		
міста-курорти (або умови, наближені за рівнем обслуговування до міських)	сільська місцевість	не бачать різниці у середовищі відпочинку
66%	22%	12%

Зони тяжіння неорг. відпочиваючих за умови формування житлово-рекреаційної забудови з урахуванням сучасних вимог до середовища відпочинку в приморських населених пунктах:		
відпочинок в умовах, подібних міським	відпочинок в умовах тихого заміського середовища	характер середовища відпочинку не має значення
1%	66%	33%

Таблиця 4 (продовження)

Основні фактори впливу на вибір середовища відпочинку неорганізовано відпочиваючими:	
фактори	%
природно-кліматичні особливості місцевості (клімат, лікувальні ресурси, наявність загальнодоступних та чистих водойм з пляжами, парків тощо)	18
наявність об'єктів туризму (пам'ятників історії та архітектури, історичної забудови)	12
рівень умов проживання можливість вибору житла, що здається відпочиваючим	16
рівень громадського обслуговування в межах житлово-рекреаційного комплексу	14
рівень громадського обслуговування за межами житлово-рекреаційного комплексу	7
транспортна доступність до місця відпочинку	8
естетичні якості середовища відпочинку (природи, ландшафту тощо)	15
естетичні якості житлово-рекреаційної забудови та рівень благоустрою	10
Вибір неорганізовано відпочиваючими закладу розміщення (тимчасового проживання):	
заклади розміщення	%
житлово-рекреаційні комплекси, сформовані «біфункціональним житлом» (приватними житловими будинками з пансіоном, міні-готелями, віллами з апартаментами тощо)	30
приватні міні-пансіонати та міні-готелі (колективні - більше 30 койко-місць)	10
тип закладу	%
приватні міні-пансіонати та міні-готелі (індивідуальні - до 30 койко-місць)	30
кімнати в індивідуальних житлових будинках-пансіонатах	14
квартири в багатоквартирних житлових будинках	3
не має значення	13
Вподобання неорганізовано відпочиваючих щодо спільного проживання з місцевим населенням у зоні житлово-рекреаційного комплексу	
характер забудови	%
забудова 1-3 пов. біфункціональними будинками з функцією спільного проживання відпочиваючих та місцевого населення (індивідуального та блокованого типу)	20
проживання відпочиваючих окремо в гостьових будинках, розміщених на прибудинковій території місцевого населення у житлово-рекреаційному комплексі	22
проживання відпочиваючих окремо від місцевого населення в зоні забудови 1-пов. бунгало та індивідуальними будинками облегшеного типу	38
не має значення	20

Таблиця 5

Потреби неорганізовано відпочиваючих в об’єктах інфраструктури (у межах житлово-рекреаційного комплексу)

Потреба у закладах громадського харчування				
кухня у будинку для самостійного приготування їжі	домашня кухня у хазяїв орендованого житла	столова, фаст-фуд	кафе-бар	ресторан
12%	21%	25%	23%	19%

Потреба у закладах торгівлі			
продуктовий магазин	господарський маг.	магазин сувенірів	універсальний маркет
27%	17%	23%	33%

Потреба у культурно-розважальних закладах					
кінотеатр	літня сцена	дискотека	Багатофункц. розважальний комплекс	атракціони	екскурсійне бюро та туристично-інформаційний центр
16%	13%	14%	22%	15%	20%

Потреба у закладах побутового обслуговування	
пункти побутового обслуговування	пункти профілактика автомобілів (на в’їзді до комплексу)
60%	40%

Потреба в об’єктах спортивно-оздоровчого та пляжного обслуговування						
пункти прокату човнів та катамаранів, яхт,елінги	спортивні майданчики та тенісні корти	криті басейни	відкриті басейни	тренажерні зали	сауна	спорт. комплекси (з тренаж. залом та басейном, сауною)
17%	14%	13%	17%	11%	10%	18%

Наведені ці та інші показники соціологічного опитування є надзвичайно важливими для: а) прогнозування місць проведення відпочинку неорганізовано відпочиваючих; б) вибору типів закладів їх розміщення (тимчасового проживання); в) визначення потреб в об’єктах різних видів обслуговування; г) моделювання структури найбільш поширених типів житлово-рекреаційних чарунок.

Результати проведеного дослідження можуть бути використані для визначення принципів формування приморських житлово-рекреаційних комплексів та моделей їх розвитку.

Література

1. Стаускас В.П. Градостроительная организация районов и центров отдыха / Стаускас В.П. – Л.: Стройиздат, 1977. – 164с.

2. Dumazedier J. Sociologie empirique du Loisir. – Paris, 1974

3. Кючукова Н., Крыстев Т. Человек, его среда и свободное время. – София, 1972.

4. Аналітична інформація за результатами маркетингових досліджень споживачів рекреаційних послуг в сегменті неорганізованих відпочиваючих в період літнього курортного сезону 2010 року. – Громадська організація «Асоціація курортів Криму». – Сімферополь. – 2010 р.

5. Программа развития и реформирования рекреационного комплекса Автономной Республики Крым на 2012–2013 годы / Верховная Рада Автономной Республики Крым. – 2011г.

6. Результаты диагностики потенциала развития туризма на Западном побережье Крыма / Центр Разумкова – Фонд ефективне управління, 2011р.

Аннотация

В статье освещены основные результаты социологического обследования неорганизованно отдыхающих в приморских населенных пунктах как одного из важнейших инструментов изучения рекреационных потребностей отдыхающих. С помощью проведенного автором опроса различных категорий населения с последующим факторным анализом полученных данных, статистической обработки специализированных периодических изданий и программ развития, а также с помощью других методов исследования, были получены сведения о четырех основных аспектах отдыха, влияющих на формирование структуры жилищно-рекреационных комплексов: времени, географии, формах проведения и семейно-групповой характеристике отдыхающих.

Ключевые слова: неорганизованно отдыхающие, социологическое обследование, жилищно-рекреационный комплекс.

Annotation

The article highlights the main results of sociological poll of self-organized holiday-makers in seashore settlements as one of the most important tools of the recreational needs research. By means of poll of various categories of the population followed by a factor analysis of the received data, statistical processing of specialized periodicals and development programs and other methods the author obtains information about the four main aspects of recreation, which have a direct impact on the formation of the structure of housing-and-recreation complexes: time, geography, forms of conduct, as well as family group characteristics of holiday-makers.

Keywords: self-organized holiday-makers, sociological poll, housing-and-recreation complex.

УДК 72.01

к.т.н., професор **А. В. Челноков,**
к.арх., доцент **И. А. Шевченко, Д. А. Корниенко,**
Приднепровская государственная академия строительства и архитектуры

САМООРГАНИЗАЦИЯ В ГОРОДСКОЙ СРЕДЕ И СРЕДОВОЙ ПОДХОД

Аннотация: рассматривается система «городская среда» с точки зрения синергетического подхода. Формулируются основные требования, предъявляемые к городской среде как синергетическому объекту, указывается необходимость соблюдения принципа подчинения (выбор параметров порядка). Показано существование двух способов самоорганизации – скачок или бифуркация с последующим отбором вариантов, при этом завершение динамического процесса должно создавать систему, находящуюся в состоянии близком к критическому. Исследована роль информации при создании архитектурных систем. Установлена близость концепции средового подхода к синергетическому подходу.

Ключевые слова: городская среда, самоорганизация, бифуркация, синергетика, странный аттрактор.

Городская среда, как продукт архитектурного творчества – это сплав индивидуальных уникальных особенностей архитектора и универсальных закономерностей. Поэтому процесс создания городской среды как творческий процесс относится к живым системам.

Фундаментальным свойством систем, не относящихся к неживой природе, является их неустойчивость и самоорганизация. Все новое в архитектуре, как и во всем мире, возникает в результате бифуркаций, как развитие неустойчивых процессов и состояний, так как основной причиной самоорганизации на уровне живой и неживой природы являются неустойчивые критические состояния. В неустойчивых системах даже малые отклонения от начального состояния приводят к большим отклонениям в конечных результатах, даже малая ошибка ведет к большим последствиям, т.е. к хаосу.

Создание современной городской среды, как разнообразия подструктур, базируется на сочетании искусства и различных технологий – строительных, технологий создания материалов, информационных, экологических и т.д. Все эти направления и исследования связаны между собой идеей сложности – городская среда есть сложная организация, система, имеющая внутренние и внешние связи, подчиняющаяся нелинейным законам [10]. Можно сказать, что городская среда каким-либо образом организована, развивается, существует и может погибнуть при определенных условиях. Именно исследование таких

задач составляет предмет синергетики, т.е. создание городской среды как процесс и как его результат является объектом синергетики. Одной из главных областей исследования и создания городской среды является формообразование, которое также является синергетическим объектом, т.к. здесь требуются также законы организации пространства, его развитие, поддержание существования и разрушение. Основная идея синергетики – это идея о принципиальной возможности возникновения стационарных устойчивых состояний из хаотических в результате процесса самоорганизации. В последнее время появился ряд исследований, посвященных указанной проблеме [8], [9].

Исходя из общих концепций синергетики, самоорганизация системы «городская среда» возможна при соблюдении следующих требований:

1. Система должна быть открытой т.е. непрерывно взаимодействовать с внешней средой. Это взаимодействие может быть как материальным (создание новых объектов), так и информационным (появление новых ресурсов во внешней и внутренней среде).
2. Состояние городской среды должно быть далеко от равновесного, в противном случае эволюция путем самоорганизации не возможна.
3. Необходимо наличие определенных отклонений в состоянии элементов городской среды и ее подсистем. Такие изменения обычно подавляются во всех динамических стабильных адаптивных системах за счет отрицательных обратных связей, обеспечивающих сохранение близкого к равновесию состояния системы. Такая ситуация возможна при локальных малых изменениях в подсистемах городской среды. При внесении изменений в более сложные подсистемы, при достаточном притоке энергии извне, которое заключается, например, в строительстве новых архитектурных объектов в сформировавшемся районе, в создании новых микрорайонов и городов-спутников и т.д., что приводит к усилению неравновесности, отклонения в существующих структурах (водоснабжение, канализация и т.д.) со временем возрастают, накапливаются, приводят к разрушению прежней системы, катастрофе. При этом, проходя через относительно короткое временное хаотическое состояние, городская среда либо разрушится как система, либо возникнет новая структура. Поскольку изменения обычно носят случайный характер (наличие элементов субъективности), то состояние городской среды после бифуркации обусловлено действием всех случайных возмущений.
4. Самоорганизация, возникающая после хаоса, с образованием новых структур, может произойти лишь в системах высокого уровня сложности, т.е. после внесения изменения в достаточное количество подсистем, согласованное с количеством и качеством параметров порядка. В

противном случае эффекты от синергетического взаимодействия будут недостаточны для совместной «работы» всех элементов и тем самым возникновением самоорганизации. Учет при проектировании недостаточно сложных подсистем системы «городская среда» не дает возможности ни к ее спонтанной адаптации, ни к развитию, и при получении извне чрезмерного количества энергии (изменений) система теряет свою структуру и разрушается.

5. Самоорганизация в городской среде наступает лишь при преобладании положительных обратных связях, действующих в системе над отрицательными (например, увеличение размеров «зеленой зоны» в исторической части города до определенного уровня обладает положительной обратной связью, а при достаточном увеличении, требующем уничтожения колорита – отрицательной).
6. Самоорганизация в городской среде, переход от одной структуры к другой, возникновение новых уровней организации среды сопровождается нарушением симметрии, в первую очередь, времени, т.е. изменения, приводящие городскую среду к новой структуре, необратимы.

Таким образом, теория самоорганизации в городской среде изучает общие закономерности возникновения спонтанных упорядоченных структур в результате развития неустойчивых процессов.

В переломный момент самоорганизации неизвестно, станет ли состояние системы хаотическим или перейдет на новый, более высокий уровень упорядоченности и организации. В точке бифуркации система «городская среда» выбирает путь дальнейшего развития, в зависимости от малых возмущений, при этом возможна эволюция системы в некотором определенном, часто неожиданном, направлении, одновременно она «отказывается» от других направлений.

Самоорганизация в городской среде происходит в неравновесных состояниях с подводом извне вещества или энергии, который реализуется при воплощении идей архитекторов. Как в любой сложной системе, в архитектурном пространстве при наличии множества функциональных компонентов в системе находится одна (или несколько) наиболее неустойчивых, которые подчиняют себе все остальные переменные, неустойчивая переменная называется параметром порядка. Роль этой переменной известна как принцип подчинения. Этот принцип используется для описания систем вблизи точек неустойчивости, он описывает процесс упорядочения и свойства конечного упорядоченного состояния. Одной из таких переменных является композиционное равновесие архитектурной системы, которое определяется эстетическими, социальными, техническими и другими требованиями к архитектурному объекту.

В композиционном равновесии участвуют такие факторы как форма объектов, цвет, механическая устойчивость и неустойчивость и т.д. Примером композиционного равновесия служат как многие сооружения древности, так и современные.

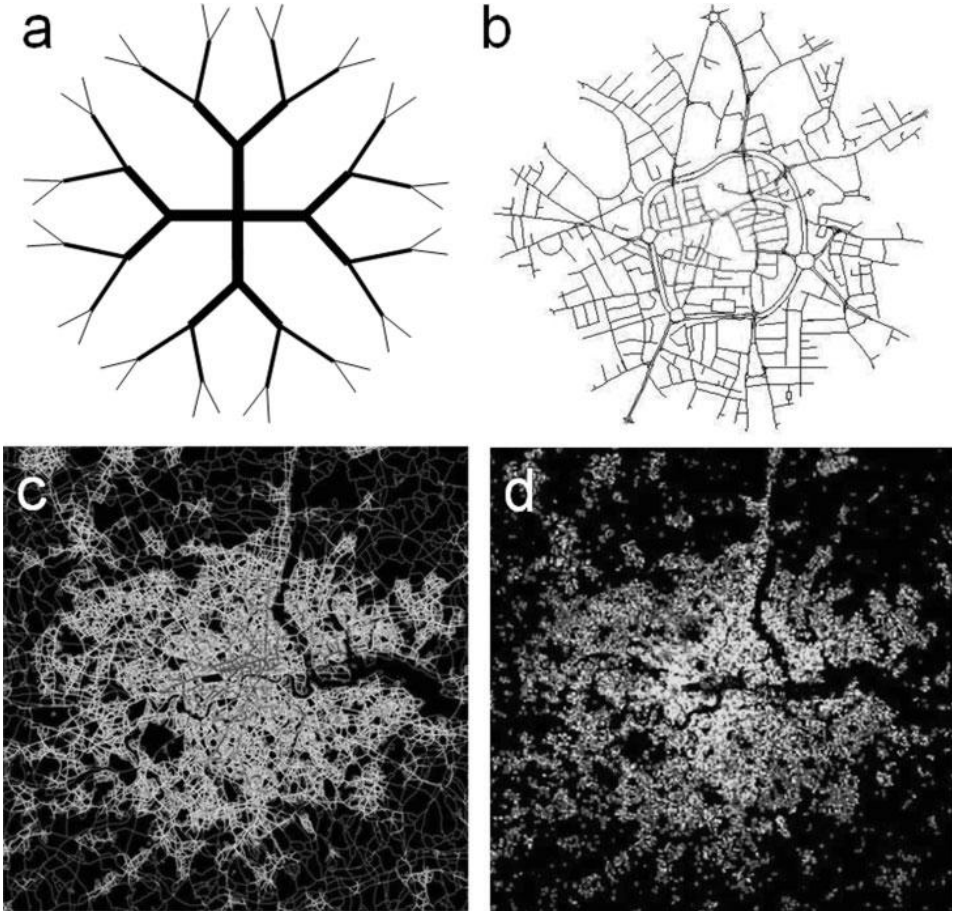

Рис. 1

На рисунке 1 показаны самоорганизованные структуры, описывающие: а) идеализированную иерархическую радиальную сеть, растущую вокруг центра города; б) круговую сеть, растущую вокруг центра небольшого английского городка; с) круговую сеть транспортных потоков в Большом Лондоне; д) распределение плотности городского населения в Большом Лондоне.

Вследствие того, что городская среда является сложной системой и ее поведение описывается нелинейной динамикой многомерных процессов, ее развитие во времени не является однозначно определяющимся прошлым, и поведение системы «городская среда» при определенных значениях системообразующих понятий становится непредсказуемым, т.е. возникает динамический хаос. Существуют такие сочетания параметров, называемые критической точкой, когда происходит переход системы из одного состояния в

другое - процесс самоорганизации. При этом существуют несколько способов самоорганизации:

1) возможны резкие скачкообразные переходы, свойственные параметру порядка, в процессе самоорганизации. С таким скачком связано появление архитектурных шедевров, которые являются неустойчивыми неоднозначными образцами.
2) возможные ветвления (бифуркация), когда на некоторой траектории точки в пространстве состояний существуют точки, обладающие свойством дивергенции, т.е. возникает неединственность вариантов, непрерывность траектории движения точки в пространстве прерывается. Это состояние системы соответствует возможности увеличения разнообразия вариантов организации архитектурного пространства.
3) После прохождения стадии дивергенции производится отбор, в ходе которого уменьшается разнообразие ранее возникших форм, растет упорядоченность в системах (вариантах). В процессе отбора вариантов остается один, с наилучшим качеством.

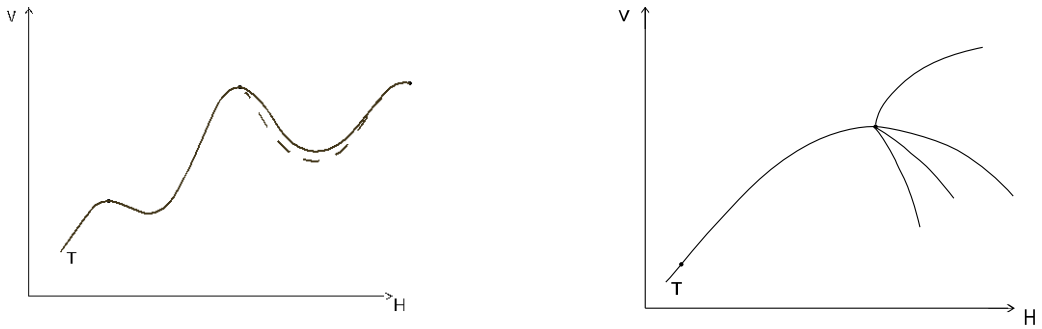

А) Б)

Рис. 2

На рисунке 2 (А, Б) приведены качественные картины поведения архитектурной системы с критерием качества V в зависимости от параметра порядка H, траектория T описывает зависимость V(H), т.е. изменение качества системы от изменения параметра порядка. Переходы системы при самоорганизации могут быть равновесными и неравновесными, когда при переходе наблюдаются колебания, хаос. В условиях неравновесного состояния система очень чувствительна к любым воздействиям, при этом невозможно предсказать, к какому состоянию система перейдет даже при малом изменении одного или нескольких параметров. Существует гипотеза масштабной инвариантности (фрактальности) движений в критической неравновесной точке.

Вблизи критических состояний среды наблюдается резкое изменение свойств системы, при этом «возмущения свойств» имеют не только большую амплитуду, но и простираются на большие «расстояния» в пространстве состояний. Именно благодаря критическим возмущениям происходит переход к новым структурам и новым состояниям, И.Пригожин назвал такой переход «порядок через возмущения». Умение управлять и контролировать этот переход – основа искусства градостроительства, когда архитектор создает городскую среду «близкую» к критической, создавая тем самым условия для более гибкого и точного управления процессом перехода. Вместе с тем, анализ поведения динамической системы «городская среда» в пространстве ее возможных состояний, показывает, что возможно установить возможные границы изменения параметров среды, не приводящие к критическим состояниям. Нелинейная динамика, анализируя систему «городская среда», позволяет также устанавливать, сколько переменных необходимо для их адекватного описания, сколько переменных нужно для анализа возможности попадания параметров порядка в зону динамического хаоса.

Внесение любых, даже малых, возмущений, связанных, например, с пропорциями, ритмом, и т.д. нарушает восприятие объекта, как гармоничного. Таким образом, состояние рассматриваемых объектов становится неустойчивым. Это подтверждает, что при композиционном равновесии архитектурной системы, эта система является неустойчивой, при создании архитектурных систем необходимо исходить из синергетических принципов. Необходимо отметить одно из проявлений критического состояния процесса создания архитектурного объекта - свойство неоднозначности, когда система в зависимости от вариантов проекта, может перейти в одно из возможных устойчивых состояний, при этом между различными, например, визуальными, интерпретациями возможны скачкообразные переходы. И.Пригожин обозначил переход к синергетической парадигме как «конец определенности», примером такой неопределенности в живописи может служить «улыбка Джоконды». Таким образом, создание архитектурного объекта – это динамический процесс, завершение которого должно создать систему, находящуюся в критическом состоянии по отношению к как можно большему числу функциональных компонентов. Такие системы получили в математике название странных аттракторов, в отличие от аттракторов.

Аттрактором архитектурной системы является множество в пространстве параметров системы, к которому сходятся (притягиваются) ближайшие варианты этой системы. На рисунке 3 показаны схемы структур поселений времени Майя, здесь же для сравнения показан странный аттрактор Лоренца

(c), который описывает границы состояний, определяемые как динамический хаос [8].

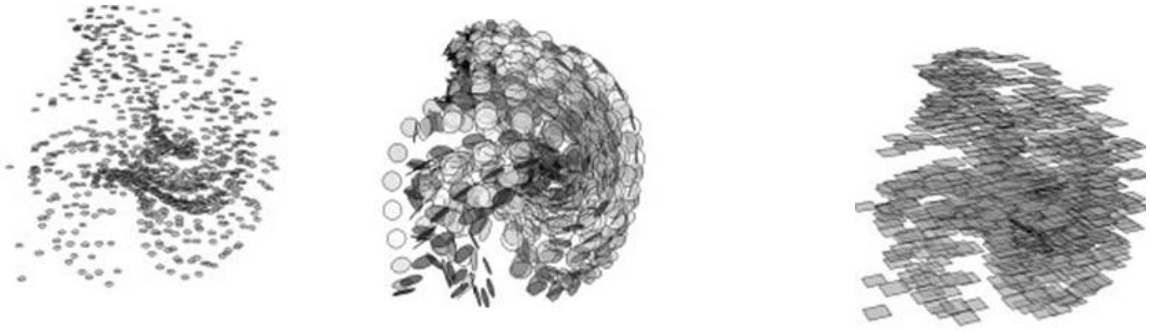

A) B) C)

Рис.3

В критической точке существует множество вариантов системы, образующих свойство самоорганизованности системы, т.е. обладающих свойством самоподобия (фрактальности).

Фрактал – прообраз будущих состояний системы в точке бифуркации [4]. Фрактальные множества, не имеют определенных линейных размеров и являются самоподобными. Фрактальная размерность характеризует степень заполнения пространства фрактальным множеством. Важнейшим свойством фрактальных множеств является инвариантность их внутренней структуры, какую бы малую часть фрактала мы не взяли, его структура всегда будет одной той же. Размерность фрактального множества определяется как

$$d(A) = \lim_{\varepsilon \to 0} \frac{\ln N(\varepsilon)}{\ln(1/\varepsilon)},$$

где $N(\varepsilon)$ - число геометрических фигур (кубиков, квадратиков, гиперкубиков), необходимых для покрытия множества, ε - размер ребра геометрической фигуры. Для точки $d = 0$, для линии $d = 1$, фракталы могут иметь дробную размерность. Знание размерности фрактала очень важно, т.к. целая часть этого числа дает информацию о минимальном числе параметров порядка, необходимом для описания данного странного аттрактора. Таким образом, подход к созданию городской среды как к динамической системе приводит к необходимости ответить на вопрос – существует ли для нее предрасположенность к определенным формам, каким образом можно найти устойчивые формы, как обеспечить иерархичность, порядок, функциональность, как при попадании системы в режим хаоса перейти от него к устойчивому равновесию в процессе самоорганизации. Нелинейность накладывает определенные ограничения на типы структур, т.е. только определенные формы могут существовать.

На рисунке 4 приведены примеры фрактальных множеств – снежинка (рис.4А), ковер Серпинского (рис.4Б), пример использования фракталов в городской среде (рис.6) [4].

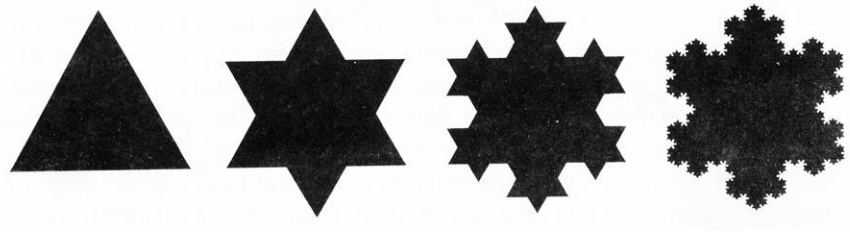

А)

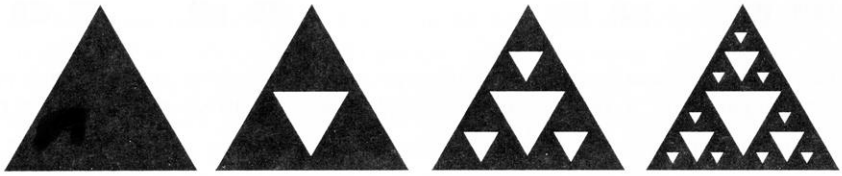

Б)

Рис.4

Рис.5 Кастель дель Монте (Италия)

На рисунке 5 показана одна из ранних попыток воспроизвести самоподобие в архитектуре замок Кастель дель Монте (Италия).

Рис.6. Проект Xiaoqin Chen, Rundqing Zhang, Ying Liu Университета Южной Калифорнии, Лос-Анджелес, 2009

На рис.6 приведен современный проект Xiaoqin Chen, Rundqing Zhang, Ying Liu Университета Южной Калифорнии, Лос-Анджелес, 2009. Этот проект направлен на создание экологически ответственного подхода к городскому планированию с использованием фрактальных структур.

В процессе самоорганизации системы «городская среда» отдельная роль принадлежит информации. Так как этот процесс предполагает взаимодействие двух начал - индивидуальных особенностей архитектора и закономерностей развития городской среды от низших форм к высшим, то различия между этими процессами заключаются в вопросе возникновения информации.

Роль информации при создании архитектурной системы может быть оценена в двух аспектах: ее возникновения и использования. Оба эти фактора требуют выполнения двух условий:

1.Условие выбора, когда существует множество стационарных состояний (Рис.1Б), в которые может перейти развивающаяся система.

2.Условие памяти, так что возникающая в результате случайного выбора информация должна запоминаться (для осуществления обратной связи). В том случае, когда существует лишь одно стационарное состояние, а остальные

неустойчивы, происходит отбор (в отличие о т выбора) При этом информация возникает только в результате запоминания, при отборе происходит лишь реализация априорно заложенной информации, новой информации не возникает.

Таким образом, новая информация возникает только в нелинейных системах, где есть точки бифуркации и ветвление решений, и происходит случайный выбор. В процессах выбора новые варианты возникают как не существовавшие ранее сочетания старого, чтобы сохранить это старое, как материал для создания нового, необходима память. Отсюда следует что, т.к. современные возможности хранения информации весьма велики, просторы создания новой информации существенно расширяются и не ограничиваются памятью конкретных личностей. Можно рассматривать информационное сообщение как способ перевода динамической архитектурной системы из одного аттрактора в другой. Параметр порядка играет роль информации о состоянии сложной системы, поскольку благодаря появлению этой переменной происходит компрессия информации, отпадает необходимость описывать состояние каждого элементы самоорганизующейся сложной системы.

В настоящее время наибольшее распространение в архитектурно-урбанистическом проектировании получил средовой подход. «Среда» как категория указывает на единство условий существования некого объекта (процесса, явления) и контекста его существования. Категорией «среда» обозначают окружающее пространство, которое образовано архитектурно обоснованными объемно-пространственными структурами, обладающими свойствами морфологической, семиотической и феноменологической целостности. Основные категории для раскрытия смыслового значения границ понятия среда – архитектурный образ, атмосфера среды, целостность замысла, структура среды, сценарий среды, иерархия элементов среды. Среда архитектурно-урбанистического пространства обладает свойствами и уровнями организованности, которые могут быть описаны базовыми и прикладными теориями. С точки зрения методики средового подхода – основная установка современного проектного мышления - принцип формирования нашего предметного и пространственного окружения как органического единства всей системы визуально-чувственных и функциональных условий места. Среда в отличие от отдельных элементов архитектурно-урбанистического типа в качестве критерия художественной оценки ее качества оперирует понятиями ценностями идентичности в отличие от объективного совершенства. Правильное акцентирование триады «среда-объект-человек» непосредственно связано с гармоничным решением проблемы внутрисемейных отношений. Смещение акцента к категории «среда» приводит в практике

градостроительства к обезличиванию художественного образа, к утрате индивидуальности отдельных объектов среды. Смещение акцентов к «объекту» приводит к потере целостности среды как основного ее свойства, утрате коллективной идентичности. Комплексность проектной работы с позиции средового подхода отличает ее от других форм проектирования (архитектура, предметный дизайн и др). Этот подход выявляется в процессе концептуального, экологического и этнокультурного анализа аспектов проектной деятельности. Очевидно, что средовой подход близок по идеологии к синергетическому, однако здесь необходимо исследовать, какие элементы визуально-чувственных и функциональных условий являются параметрами порядка в архитектурной системе. Кроме того, необходимы нелинейные модели взаимосвязи этих параметров, позволяющие оценивать системные свойства, относящиеся к возможности хаоса и самоорганизации.

Выводы. Процесс создания и развития городской среды сочетает в себе элементы живой и неживой природы. Такие процессы обладают свойствами нелинейных динамических систем: наличие множества самоподобных вариантов развития (гипотеза масштабной инвариантности), необходимость такого сочетания свойств системы, чтобы она находилась в состоянии близком к критическому, неустойчивому. Синергетический анализ позволяет устанавливать параметры порядка, «ответственные» за ее близость к критическому состоянию, позволяет искать «русла» [1], механизмы перехода от одних русел к другим, осуществлять выбор стратегии.

Этим синергетический подход к созданию города «отличается от «постмодерна» с его эклектикой, технологией комбинирования различных фрагментов, коллажем из предшествующих идей, штампов, приемов, образов. Это, скорее, стремление увидеть предмет в его целостности. Синергетика предлагает новое видение, новые способы упрощать реальность. Поэтому, вероятно, нынешнему этапу развития синергетики созвучны образы и мировидение импрессионизма. Здесь обостренное внимание к целому, к тому, что делает его большим, чем сумма слагающих его частей. Здесь и новое отношение к вечному и переходящему, акцент на переходных, переломных, ускользающих от неспешного наблюдения моментах»[1].

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ

1. Курдюмов С.П., Малинецкий Г.Г. Новое в синергетике. Взгляд в третье тысячелетие. - М.:Наука, 2002.-479 с.

2. Бабич В.Н., Кремлёв А.Г., Холодова Л.П. Программы логики самоорганизации форм и их мутаций // Архитектон: известия вузов.- 2011.- № 33 – Режим доступа: http://archvuz.ru

3. Греднев А.В., Плотников В.Ю. Интерактивная визуализация крупномасштабных урбанистических объектов в реальном времени //Архитектон: Известия вузов. – 2010 - №30 - Режим доступа: http://archvuz.ru

4. Шредер М. Фракталы, хаос, степенные законы. - Москва-Ижевск: РХД, 2001. 528 с.

5. Витюк Е.Ю. Архитектурная синергетика: предпосылки возникновения новой парадигмы // Архитектон: известия вузов.-2012.-№37- Режим доступа: http://archvuz.ru

6. Витюк Е.Ю. Методы математизации в градостроительстве XX века // Архитектон: известия вузов.– 2010. – №2 (30) – Режим доступа: http://archvuz.ru/numbers/2010_2/01.

7. Витюк Е.Ю., Ябуров И.А. Синергетические основы экоархитектуры // Архитектон: известия вузов. – 2010.–№-2(30)–Режим доступа: http://archvuz.ru/numbers/2010_2/01.

8. Patrik Schumacher, Zaha Hadid. Parametricism: A New Global Style for Architecture and Urban Design // Architectural Design. – July/August 2009 Profile №200

9. Patrik Schumacher. Parametric Patterns // Architectural Design. November/December 2009 Profile №202

10. Чарльз Дженкс Новая парадигма в архитектуре. Перевод с английского Александр Ложкин, Сергей Ситар // Проект international – 2003. - №5

Анотація

Розглядається система «міське середовище» з точки зору синергетичного підходу. Формулюються основні вимоги, пропоновані до міського середовища як синергетичного об'єкту, вказується необхідність дотримання принципу підпорядкування (вибір параметрів порядку). Показано існування двох способів самоорганізації - стрибок або біфуркація з наступним відбором варіантів, при цьому завершення динамічного процесу має створювати систему, що знаходиться в стані близькому до критичного. Досліджено роль інформації при створенні архітектурних систем. Встановлена близькість концепції середовищного підходу до синергетичного підходу.

Abstract

A system of "urban environment" from a synergistic approach is studied. Main requirements for the urban environment as a synergistic object are stipulated. Need to fulfill the principle of subordination (selection of the sequence parameters) is shown. It is also shown that there are two ways of self-organization - a jump or a bifurcation, followed by selection of options, with the completion of the dynamic process should create a system in a state close to critical. The role of the media in creating architectural systems is studied. Proximity of the environmental approach to the synergetic approach is established.

УДК 721

Г. В. Пащенко,
канд.с.г.наук, доцент кафедри Дизайн середовища,
Київського державного інституту декоративно-прикладного мистецтва і дизайну імені Михайла Бойчука

СУЧАСНИЙ БЛАГОУСТРІЙ ТЕРИТОРІЙ ГОТЕЛІВ ТА ЕКО_КЕМПІНГІВ ДЛЯ АКТИВНОГО ЗАМІСЬКОГО ВІДПОЧИНКУ

Анотація: запропоновано удосконалення благоустрою на територіях готелів та еко-кемпінгів для активного заміського відпочинку**.** Наведені варіанти вирішення ділянок з розрахунком на різні вікові категорії.

Ключові слова: благоустрій територій, готелі для активного заміського відпочинку, еко-кемпінги

Постановка проблеми: підвищити конкурентоспроможність готелів; сприяти розвитку туризму в країні, так як це призведе до збільшення доходної частини бюджету країни.

Мета статті: ознайомитися з світовим досвідом благоустрою територій готелів та еко-кемпінгів; впровадити нові можливості розвитку в індустрії туризму на Україні.

Для всіх готелів розроблені загальні обов'язкові вимоги на період тимчасового проживання клієнтів, наявність умов для розміщення, харчування, побутового обслуговування, а також специфічні вимоги, обумовлені необхідністю задовольняти клієнтів з урахуванням їх запитів. Сучасні готелі, обслуговуючи туристів, практично стають повносервісними готелями зі своєрідним благоустроєм території. Крім обов'язкових послуг (розміщення,

харчування), які іноді називають основними послугами, заклади надають цілий комплекс усіляких послуг, що називають додатковими послугами.

Для сучасних середніх і великих туркомплексів (турготель, повносервісні готелі) із середнім і високим рівнем комфортабельності характерна наявність величезного переліку додаткових послуг, який можна назвати не інакше, як «місто в місці тимчасового проживання»: бар, ресторан, кафе, буфет, пивний бар, коктейль-бар, фітобар, продуктовий і сувенірний магазини, торгові автомати, дискотека, казино, нічний клуб, салон краси, більярдна, кегельбан, відеоігри, медпункт, камера схову, пункт прокату автомобілів, автостоянка і парковка автомобілів, гараж, конференц-зал, концертний зал, бізнес-центр, бюро подорожей та екскурсій, тренажерний зал, спортзал, дитячий майданчик, сауна, лазня, міні-гольф, майданчики для гольфу, баскетболу, волейболу, настільний теніс, теніс, футбол, тир, стайня, масажна, басейни відкритий, критий і дитячий, пляж на морському, озерному, річковому узбережжі, устаткування для водного, підводного і водомоторного видів спорту.

На території готелю для активного заміського відпочинку розміщують адміністративний корпус, котеджні будиночки, парковку, можливе розміщення намету для весіль та корпоративних вечірок зі столами і м'якими меблями і площею 120-200 м2, літніх терас з видом на фонтани, штучного ставка або альпійської гірки. На літніх терасах проводяться театральні вистави, концерти, інтерактивні фольклорні програми, виступи та фестивалі народних ансамблів.

На території можуть бути передбачені всілякі види дитячого відпочинку: ігрові майданчики з містечками, гойдалками, гірками і шведською стінкою, батути, дитячий міні гольф, мокрий футбол і міні футбол.

У парку може розташовуватись штучний ставок з зоною для дітей. У декількох метрах розміщують лежаки і навіси, де можна відпочити і сховатися від сонця. На річці можна покататися на човниках, катамаранах, байдарках, взявши їх в пункті прокату. Озеро облаштовується для риболовлі містками і пунктом прокату снастей і шезлонгів.

Відкритий басейн рекомендується з підігрівом для того, щоб максимально продовжити період використання за сезон.

На території заміського готельного комплексу може бути розташована ферма. Тут, крім численних видів тварин, може знаходиться стайня. Для заняття кінним спортом проектується спеціальна територія з перешкодами різного рівня.

Катання на квадроциклах - ще один спосіб активно провести час. Трасу розташовують за маршрутом з перешкодами на спеціально облаштованій трасі. Катання на веломобілях, сігвеях і міні карах по доріжці з обмеженим м’яким пореберником для безпеки.

Для гостей також передбачається гра вуличними шахами на великому гральному полі.

Для пейнтболу виділяється площа від 0,3 до 18 га, при рекомендованій кількості гравців від 6 до 60 осіб.

Один з атракціонів на території - мотузковий парк, що складається з дитячої та дорослих трас. «Висотне місто» розташоване прямо на деревах з використанням спеціального навісного обладнання. Воно складається з висотних доріг різного ступеня складності. Маршрут стежки веде від дерева до дерева. Висота маршрутів над рівнем землі: 1.5 м, 3.5 м і 6 метрів. Кожен учасник пристібається надійним страхувальним тросом і має можливість пройти або тільки один рівень, або - всі три. Форми проведення гри в «висотність місті» можуть бути різними. Тут можна проводити командні змагання. Висотне місто проходять командами по 5-8 чоловік.

Доповнення до маршруту - «Скалодром», який представляє собою високу вертикальну стіну з зачепами, що імітує гірський рельєф. Висота скеледрому - від 6 до 12 метрів. Завдання - за допомогою зачіпок забратися по скалодром вгору.

В оздоровчих фітнес центрах Європи, влаштованих як кемпінги, які проектується для занять йогою, бойовими мистецтвами, силовими тренуваннями, плаванням, спеціально організовується місце для проведення освітніх практик, семінарів та тренінгів, спрямованих на розвиток людей і співтовариств. Розташування бажано в мальовничій місцевості, оточеній природними видами, недалеко від населеного пункту. Активний відпочинок передбачає заняття йогою, цигун, медитаціями та іншими східними практиками.

Здійснюються консультації і навчання бажаючих оздоровчими методиками і системами: аюрведа, масаж, фітотерапія, здорове харчування, заняття народною творчістю й малюванням.

Для еко-кемпінгу проектується адміністративна будівля з інформаційним центром, паркінг, просторові, зали для практик відкритого типу, зал для аюрведи; комфортабельні бунгало; кафе, шведський стіл; дитячий сад, зони відпочинку, басейн, лазня, масажна; вечірній кінозал в кафе, дитячий майданчик, творча майстерня; місце для наметів, душ, туалети. розміщується бігова доріжка, басейн, спортивні ігрові майданчики, сауни, гарячі ванни. В інфраструктурі кемпінгу створюють кілька тренажерних залів, майданчики для баскетболу, бейсболу та волейболу, альтанки для занять йогою і бойовими мистецтвами, скалодром, адміністративні та допоміжні приміщення, роздягальні, душові кабіни, бари з соками, кафе, магазини з продажу

спортивного одягу та обладнання, конференц-зали, масажні будиночки-бунгало, дитячий сад і ігровий простір.

Рекреаційна зона, що поєднує спортивні і ігрові пристрої, вирішується у виді різноманітних паркових пейзажів зі струмками, фонтанами, квітниками, красиво квітучими деревами, чагарниками і хвойними породами.

Галявини для масового відпочинку, призначені для одноденного відпочинку на природі, варто розміщати поблизу від водойм, пляжних комплексів, головних і другорядних входів.

Спортивно-ігрові галявини розташовують орієнтуючи по осі північ – південь, величина їх повинна відповідати зменшеним розмірам спортивних ігрових площадок волейбольних, футбольних, для гри в гольф, теніс і бадмінтон. По можливості варто групувати кілька спортивних площадок на одній галявині, візуально і психологічно відгороджуючи їхніми куртинами дерев та чагарників. Покриття таких галявин влаштовують з газонно-луговых трав, що витримують тривалі рекреаційні, навантаження.

Навколо спортивних галявин і в безпосередньої близькості від них, доцільне створення пікникових галявин, призначених для сімейного відпочинку і товариських зустрічей. Композиційне рішення галявин повинне забезпечувати психологічний спокій і створювати щонайкращі умови спілкування з природою. Покриття пікникових галявин повинне бути стійким до витоптування.

З метою створення психофізіологічного, комфорту візуального і шумового галявини повинні бути розмежованими між собою смугами зелених насаджень.

Асортимент ізолюючих порід дерев і чагарників повинний включати: грунтопокращуючі, стійкі до рекреаційних навантажень, з високою бактерицидною, іонізуючою і фітонцидною здатністю рослини. Підбор дерев і чагарників повинний здійснюватися а обліком біологічних і декоративних особливостей змішання. Спортивні і пікникові галявини повинні забезпечувати відпочинок 40-50% гостей.

Цей значний перелік доповнюється, видозмінюється й диференціюється залежно від розмірів готелю, його місце розташування та цільовим призначенням, рівня комфортабельності й інших причин.

Висновки: 1. Удосконалення сфери туризму для України - готелів та еко-кемпінгів для активного заміського відпочинку, розширення їх функціональних можливостей, сприяє підвищенню рентабельності туристсько-рекреаційної діяльності і можливості проводити час відпочинку для туристів із зацікавленістю.

2. Аналіз світового досвіду, введення нових форм активного відпочинку і розвиток інфраструктури сприяє поширенню ідеї здорового способу життя та приваблює різні категорії населення.

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Байлик С.И. Гостиничное хозяйство. Проблемы, перспектива, сертификация. – К.: ВИРА-Р, 2001. – с. 12 – 23.
2. Голубничая С.Н. Рекомендации по оптимизации ландшафта с использованием растений и малых архитектурных форм. – Донецк: Донецкий ин-т туристического бизнеса, 2001. – 33 с.
3. Горский Д. М. Отель: О гостиницах - 2003г - №4 - с. 10
4. Данильчук В.Ф. Економіка туризму. Концепція створення міжнародних туристичних центрів в Україні // Наукові записки Київського інституту туризму, економіки і права. – 2002. – Вип. 2. – С. 107–113.
5. Ильинов С. Туристический бизнес: Отдельные аспекты организационно-правового механизма развития туризма // Применение международного опыта в России - 2000 - №2 - с. 12

Аннотация

Предложено усовершенствование благоустройства на территориях отелей и эко-кемпингов для активного загородного отдыха. Приведенны варианты решения участков с расчетом на разные возрастные категории.

Ключевые слова: благоустройство территорий, гостиницы для активного загородного отдыха, эко-кемпинги.

Abstract

The improved landscaping on the property and eco-camps for active suburban recreation. These solutions areas with the expectation of different age groups.

Keywords: landscaping, hotels for active suburban recreation, eco-camping.

УДК 711.61

О. Є. Потапов,
аспірант кафедри Архітектурного проектування
Придніпровської державної академії будівництва та архітектури

ДИНАМІЧНА СКЛАДОВА В УМОВАХ ПОЛІФУНКЦІОНАЛЬНОСТІ ГРОМАДСЬКОГО ПРОСТОРУ

Анотація: у статті розглядаються проблемні аспекти існування громадського простору та роль динаміки в його поліфункціональному улаштуванні. Пропонується нова якісна форма організації планувальної структури сучасного поліфункціонального громадського простору загальноміських центрів.

Ключові слова: динамічний поліфункціоналізм, загальноміський центр, поліфункціональний громадський простір, функціонально-планувальна структура.

Актуальність. Сучасний етап розвитку великих та найбільших міст України, під тиском змінених соціально-економічних умов що відбулися за останні десятиліття, позначається процесом інтенсивного перетворення якості існуючого міського середовища. Швидкість зростання та зміни соціальних стандартів обумовлюють безперервний процес перебудови планувальної структури міст та їх громадських центрів.

За останній час зафіксовано активну наукову та проектну діяльність у напрямку поліпшення якості міських територій [2]. Розробки мають широку варіативність та характеризуються різним масштабним рівнем вирішення проблем. Проектування в межах міських центрів охоплює безліч напрямків – від локальних реконструктивних дій щодо поліпшення певних ділянок міського простору до розробки стратегічних планів та концепцій комплексного розвитку територій [3].

Як наслідок, значні зміни відбуваються і в підходах щодо організації громадського простору загальноміських центрів, як територій міст що найбільш схильні до різного роду трансформацій. Поліфункціональність структури простору, що набуває все більш поширену форму побудови, в значній мірі стає необхідним засобом його існування в сучасних містобудівних умовах (рис. 1). Такий спосіб організації є найбільш адаптивним до мінливих параметрів функціонування елементів простору, та відповідним постійно зростаючим потребам у сфері громадського обслуговування.

Проблематика. Динаміка, що притаманна змінюваним соціально-економічним стандартам, створює нові умови ефективного існування

функціонально-планувальної структури загальноміських центрів. При цьому фіксується певна несумісність – матеріальна форма планувальної структури міських центрів не встигає підлаштовуватися під швидкість зміни зовнішніх факторів. В значній мірі це позначається на структурній організації громадських просторів поліфункціонального використання: поява нових функцій та динамічна зміна якісних форм присутніх стає причиною деформації планувальної структури громадських просторів, неконтрольоване нашарування і стихійна інтеграція функцій призводять до появи конфліктних функціональних зон та порушує функціональний баланс громадських просторів, як наслідок, змінюється склад функціональних елементів що вступає в протиріччя з існуючою композиційно-просторовою структурою міських центрів тощо.

Рис. 1. Загальний вигляд міських площ: а) Майдан Незалежності у м. Київ; б) пл. В. І. Леніна у м. Дніпропетровськ; в) пл. Свободи у м. Харків

Аналіз проектної діяльності щодо організації громадських просторів надає можливість зафіксувати недостатність науково-містобудівного опрацювання, механізмів регулювання більшості функціонально-структурних змін, що відбуваються у системі загальноміських центрів. Вирішення проблем носить локальний характер та зводиться до перетворення громадського простору в рівень відповідності актуальним функціональним потребам, що в свою чергу,

не забезпечує безперешкодне вміщення нових функцій та подальше ефективне використання запропонованих структур.

У зв'язку з цим визначається потреба в існуванні нових та перетворені існуючих форм функціонально-просторової організації загальноміських центрів. Новий рівень розуміння поліфункціонального устрою громадського простору, враховуючи динамічність розвитку зовнішніх факторів впливу, повинен знайти своє відображення у принципах побудови його функціонально-планувальних елементів.

Метою статті є визначення ролі динамічності в організації функціонально-планувальних елементів сучасного громадського простору та фіксація нових якостей що надає такий принцип його побудови.

Основна частина. Громадський простір є важливою складовою планувальної структури будь-якого міста. В комплексі з забудовою система просторів утворює цілісне міське середовище що, певною мірою, визначає процеси життєдіяльності населення. На рівні ядра загальноміського центру громадський простір стає місцем взаємодії людей, утворює фокуси соціальної активності та неухильно навантажується різного роду функціями. Насичення функціональними елементами в даних випадках досягає такої концентрації, яка призводить до необхідності існування громадського простору що передбачує поліфункціональність його планувальної структури.

Соціально-економічний ефект від використання громадського простору в сучасних умовах є однією з рухомих сил його існування та розвитку. Поліфункціональний устрій громадського простору стає неминучою формою його існування, що зумовлюється рівнем запиту та споживання громадських функцій. У планувальній структурі загальноміського центру більшість вже існуючих функціональних елементів мають статичну форму їх закріпленості у поліфункціональному устрою громадського простору, які в певних випадках, вступають в протиріччя з інтенсивним розвитком оточуючих сфер життєдіяльності. Як наслідок, періодична зміна громадських функцій у кількісних та якісних показниках, загальне ускладнення функціонального змісту стимулюють появу нових форм існування просторів поліфункціонального використання, його структурних елементів, адаптивних до мінливих соціально-економічних умов.

Поліфункціональний принцип побудови громадського простору відомий ще з древніх часів. Рух в історичному просторі становлення міських центрів, враховуючи різні етапи соціально-економічних формацій, фіксує якісний перехід між формами поліфункціональності громадського простору: від етапу спрощеного синкретичного представлення громадських функцій *в древні часи*, через фіксовані параметри функцій та статичне призначення громадського

простору в *новий та новітній час,* до *сучасного етапу* що визначається становленням моделі просторової побудови яка передбачує динамічність його поліфункціональної структури.

Нова якість існування та ефективного використання сучасного громадського простору обумовлюється принципом динамічності його поліфункціонального устрою. Використання просторів набуває пульсуючого характеру що позначається на його функціональній побудові, відбуваються динамічні зрушення у взаємну співвідношенні громадських функцій. Наявні раніше функціонально статичні структури заміняються більш динамічними, що передбачують можливість згортатися та розгортатися складом своїх планувальних елементів та стають більш адаптивними до змінюваних функціональних навантажень.

За таких умов, поряд з непорушними, стаціонарно встановленими функціональними елементами планувальної структури загальноміського центру, виникають зони змінення фокусів функціональної активності. Такі ділянки громадського простору періодично перевлаштовуються під різні функціональні задачі, за сценарієм необхідності трансформуються в потрібні функціональні форми: проведення концертів, ярмарок, мітингів та інших масових заходів загальноміського рівня що потребують певні умови їх організації.

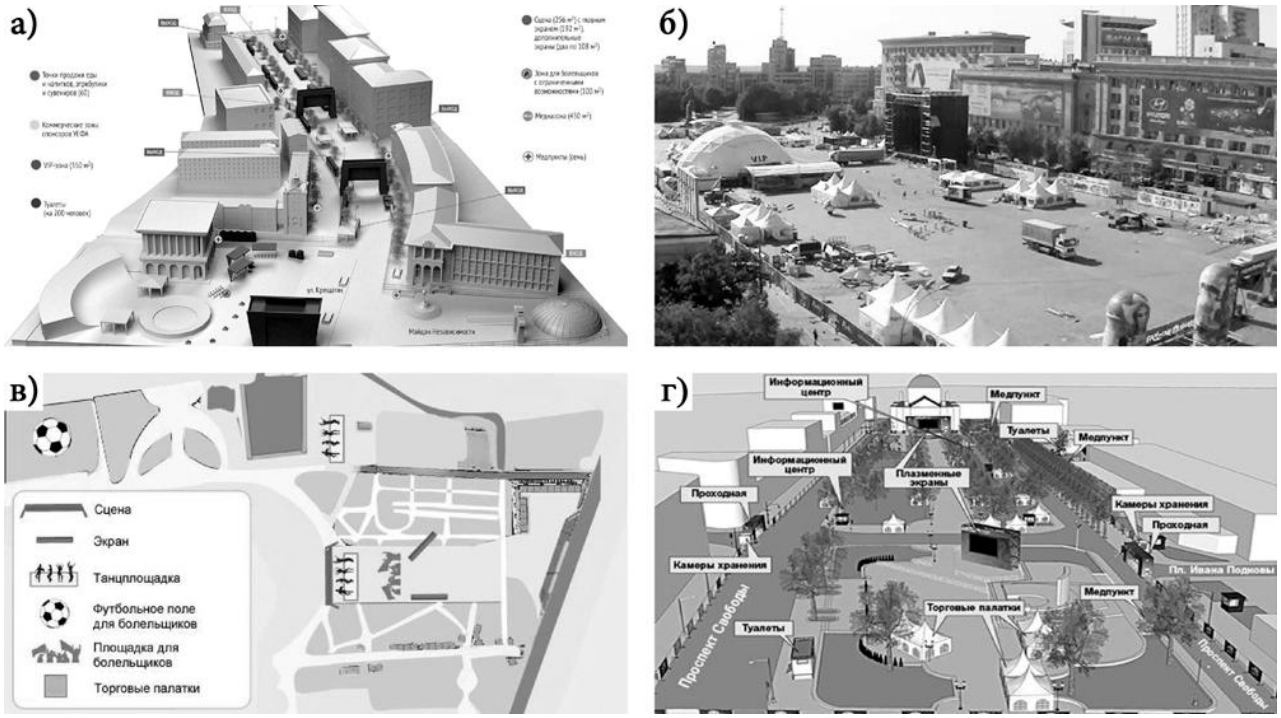

Рис. 2. Загальний вигляд фан-зон: а) Київ; б) Харків; в) Донецьк; г) Львів

Яскравим прикладом, що презентує реалізацію функціонально-динамічного устрою громадського простору є нещодавні заходи щодо проведення Євро-2012. На час прийняття футбольних матчів у чотирьох містах України (Києві, Харкові, Донецьку та Львові) певні ділянки громадського простору в межах загальноміського центру функціонували як фан-зони (рис. 2).

Території, що було обрано для цієї функції вже мають «досвід» трансформаційних заходів і характеризуються певною якістю динамічної поліфункціональності. Серед документів що частково встановлюють існування такого роду просторових структур є «Паспорт вул. Хрещатик» у м. Київ, де зафіксовано ділянку простору що періодично відводиться для вирішення тимчасових функціональних задач пов’язаних з проведенням масових заходів [4].

Не зважаючи на те, що ділянки простору з динамічним розміщенням громадських функцій мають чимало прикладів існування у планувальній структурі загальноміських центрів, та активно використовуються архітекторами у проектних заходах, в результаті залишаються позбавленим чітко вивірених принципів їх організації. Враховуючи всезростаючу затребуваність у функціональній динамічності громадського простору та пов'язані з цим проблемні особливості організації його інтенсивно змінного поліфункціонального устрою, стає очевидним необхідність детального вивчення побудови та існування такої моделі в сучасних містобудівних умовах. Серед наукових досліджень що присвячено удосконаленню якості та характеристик міського середовища є всі підстави виділити та впровадити новий напрямок, який можна визначити як *«динамічний поліфункціоналізм»* громадського простору загальноміських центрів.

Зазначений вектор дозволить вивести поняття «поліфункціонального громадського простору» у новий якісний формат, де динамічно влаштовані просторові структури, без наявної чітко фіксованої функції, мали б можливість трансформації під певні функціональні задачі. Для впровадження динамічних процесів в існуючу функціонально-планувальну структуру громадських просторів є необхідним визначення містобудівних параметрів що зумовлять ступінь та об'єм реконструктивних заходів [1]. Надалі передбачається визначення типологічних ознак планувальної організації громадського простору, і на основі виявленого потенціалу та особливостей певних його ділянок, фіксація якісних рівнів динамічної поліфункціональності.

Висновки. На сучасному етапі розвитку міських центрів, враховуючи наявність певних проблем їх планувальної структури, стає необхідним визначення нових підходів в організації громадського простору

поліфункціонального використання, які є актуальними по відношенню до мінливих соціально-економічних стандартів.

Виявлено, що в умовах поліфункціональної побудови громадського простору, визначним напрямком оптимізаційних заходів є впровадження принципу динамічності при організації його планувальної структури.

У дослідженні запропоновано новий вектор вдосконалення та подальшого розвитку сучасного громадського простору – «динамічний поліфункціоналізм», як принцип що забезпечує новий якісний рівень та стале існування середовища загальноміських центрів.

Подальший напрямок дослідження буде спрямовано на параметризацію містобудівних заходів щодо включення динамічної складової в існуючу структуру планувальних елементів поліфункціонального громадського простору.

Література

1. Вадімов В. М. Особливості параметризації містобудівних процесів у центральних районах міст / В. М. Вадімов // Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка» Архітектура. – Л.: Вид-во Нац. ун-ту «Львівська політехніка», 2004. – №505. – С. 310–314.
2. Давиденко М. Качество городской среды : Понимание, опыт, практика / М. Давиденко // ACC: Architecture Construction City. – К.: ACC-Медіа, 2012. – С. 34–41.
3. Інтегрована концепція розвитку центральної частини Львова // Муніципальний розвиток та оновлення старої частини міста Львова. – Л.: Львівська міська рада, 2011. – 87 с.
4. Паспорт вулиці: вул. Хрещатик, пл. Європейська, пл. Майдан Незалежності, пл. Бессарабська : Загальна частина, графічні додатки / Департамент містобудування та архітектури. – Київ, 2011. – 62 с.

Аннотация

В статье рассматриваются проблемные аспекты существования общественного пространства и роль динамики в его полифункциональном устройстве. Предлагается новая качественная форма организации планировочной структуры современного полифункционального общественного пространства общегородских центров.

Ключевые слова: динамический полифункционализм, общегородской центр, полифункциональное общественное пространство, функционально-планировочная структура.

Abstract

The article considers the problematic aspects in the existence of public space and the role of dynamics in its multifunctional structure. Proposed a new qualitative form in the planning structure of modern multifunctional public space in the city center.

Keywords: dynamic multifunctionality, the city center, multifunctional public space, functional planning structure.

УДК 711.554-168

А. Г. Пестрикова,
к.т.н., доцент
Е. А. Бакало
Приднепровская государственная академия строительства и архитектуры

ВЛИЯНИЕ ОБЪЕКТОВ ПРОМЫШЛЕННОГО НАЗНАЧЕНИЕ НА ФОРМИРОВАНИЕ АРХИТЕКТУРНО – ПРОСТРАНСТВЕННОЙ КОМПОЗИЦИИ ГОРОДА

Аннотация: рассматриваются основные направления реновации промышленных объектов, а также промышленных территорий. Проанализировано влияние объектов промышленного назначения на формирование архитектурно – пространственной композицией города. Даны пути реновации объектов промышленного назначения, расположенных в центральной части города.

Ключевые слова: архитектурно – пространственная композиция города, промышленные территории, реновация, ревитализация, городская среда.

Проблема промышленных территорий, оказавшихся в городской черте, затрагивается во многих развитых странах. Европейское решение, реализуемое в последние десятилетия, заключается в кардинальном преобразовании промзон или выводе их за пределы городов. Освобожденные участки развиваются на основе кластерного принципа (так называемого mixed-use), обеспечивающего сочетание бизнеса, науки и производства. В итоге индустриальные площадки превращаются в высокотехнологичные, экологически чистые производства, технопарки или жилые кварталы, общественные и зеленые зоны.

Влиянию промышленной архитектуры на формирование архитектурно-пространственной композиции крупного города не уделялось должного внимания. Промышленные объекты размещались чаще всего за городской чертой или в непрестижных, отдаленных его районах. Сегодня же многие промышленные предприятия, размещенные ранее вне города, оказались в его границах, а некоторые даже находятся в центральной части города.

В большинстве городов мира приоритетными функциями, заменяющими промышленные функции, становятся жилые, общественные пространства, которые улучшают образность и выразительность городской среды.

Промышленные предприятия и связанные с ними объекты независимо от ведомственной принадлежности чаще всего размещаются в городских промышленных районах – обособленных планировочных образованиях,

входящих в состав промышленной зоны города. Развитие города, формирование его архитектурно – пространственной композиции должны отражаться на облике его промышленных зон, так как они также непосредственно влияют на эстетическое восприятие городской композиции.

Возникает необходимость отследить меру влияния объектов промышленного назначения на формирование архитектурно-пространственной композиции крупного города. Необходимо найти новые варианты реновации и реорганизации промышленных территорий, чтобы усовершенствовать облик городской среды.

Современный город с его огромнейшими масштабами и возможностями постепенно утрачивает свою привлекательность для городских жителей. Сложилась и развивается критическая, антигородская тенденция – так называемый городской пессимизм. Растет потребность в альтернативных пространствах и дополнительных ландшафтах. В этих условиях появляется заинтересованность «заброшенными» городскими территориями, которые могут стать дополнительным пространством, помогающим человеку адаптироваться в жестоко запрограммированном городском окружении.

Вопрос реорганизации городской среды путем реновации промышленных территорий оказалось в центре внимания в конце XX ст. Сейчас эту тему активно исследуют в своих работах многие западные и русские авторы. На Украине пока не уделяется должного внимания данной проблематике. Особенно это относится к вопросам комплексного решения проблем промышленных территорий с объектами, примыкающими к центральной части города. А также исследованию вопросов, связанных с влиянием промышленных объектов на формирование архитектурно-пространственной композиции города.

Одной из актуальных задач при формулировании устойчивого развития города является выявление путей гармонизации и развития городской среды путем реновации промышленных территорий.

Сегодня адаптивное использование заброшенных территорий и недействующих промышленных предприятий становится самостоятельным творческим методом, жизнеспособность которого подтверждает его длительное развитие в экономически развитых странах Запада.

О разностороннем характере этого явления свидетельствуют многочисленные термины, которые прочно закрепились в словарном запасе архитекторов. Среди них самыми распространенными есть:

-ревитализация – возрождение городского пространства, в котором существует объект;

-адаптация – использование здания с изменением ее функционального назначения;

-консервация и индустриальная археология – культурно-исторические аспекты развития территории.

Это разнообразие терминов можно соединить одним понятием «реновация», что предусматривает комплексное обновление архитектурно-ландшафтной городской среды, т.е. одновременную реконструкцию объектов и пространства, в котором они существуют; адаптивное использование зданий, сооружений, комплексов при изменении их функционального назначения. Множество промышленных предприятий и зон утратили свое значение под влиянием научно-технического прогресса, что привело к сокращению площадей предприятий и санитарно-защитных зон. Это стало важным резервом для организации больших фрагментов и планировочных структур на территории крупных и крупнейших городов.

Дефицит участков под застройку, ухудшающаяся с каждым годом экология города вынуждает искать выход из ситуации путем реорганизации производств, а также вывода промышленных зон за территорию города. Ликвидация промзон вызывает много конфликтов. Инвесторам нужно место под строительство, городу - сохранение рабочих мест, а предприятиям – сохранение своего бизнеса.

Необходимо сохранить разумный баланс интересов всех заинтересованных сторон и найти пути решения проблем, возникающих при реорганизации промышленных территорий, определить основные ошибки при реновации предприятий, выявить преимущества и недостатки реализованных проектов на практических примерах, рассмотреть эффективные пути минимизации рисков при перебазировании производства, создать платформу для обмена опытом специалистов.

Целесообразность реновации, внедрения новых альтернативных функций на промышленных территориях обуславливают социальные, экономические, экологические, психологические, исторические и эстетические факторы. При отказе от промышленного использования территории улучшается также экология городской среды.

Большое количество промышленных предприятий и зон, которые потеряли свое значение под влиянием научно-технического прогресса, изменений экономической конъюнктуры, ужесточение экологических требований - важный резерв для организации новых планировочных структур крупных и крупнейших городов, для формирования новой застройки на этой территории.

В современных городах почти не осталось свободных территорий, которые могли использоваться для размещения объектов рекреационного назначения.

Организация природно-архитектурных комплексов на территории бывших промышленных предприятий позволит одновременно решить несколько проблемных вопросов в процессе жизнедеятельности города. Эти вопросы, в конце концов, сводятся к гармонизации трех составляющих: экономики, экологии и эстетики.

Концепции развития (перепрофилирования) объектов исторической промышленной недвижимости с учетом потребностей рынка недвижимости:

1. Сохранение и экспонирование уникального оборудования в структуре действующего предприятия (первоначального или нового профиля).

2. Музеефицирование. Индустриальные музеи-заповедники.

2.1 Сохранение действующих и реставрация большей части исторических памятников промышленности на территории вне города.

2.2. Создание музейного комплекса в черте города.

3. Сохранение территории и образование различных типов жилья в исторической промышленной недвижимости.

4. Перепрофилирование исторической промышленной недвижимости под коммерческие, культурные, жилые и смешанные функции.

Реорганизация недействующих промышленных предприятий, адаптация (реновация) производственных объектов поможет организовать эффективное с экономической точки зрения использование бывших промышленных территорий, особенно расположенных в центральном планировочном районе города. Положительным при этом также является то, что промышленные здания могут быть достаточно легко переоборудованы под функции, которые сегодня пользуются наибольшим спросом: бизнес, торговля, спорт, развлечения.

Однако адаптация промышленных зданий не может решить проблему в целом, поскольку территория промышленного предприятия - это еще и большая по площади санитарно-защитная зона, которая на сегодняшний день значительно сократилась в своих размерах из-за использования современных технологий.

Использование территорий санитарно-защитных зон недействующих промышленных предприятий для формирования естественной составляющей архитектурно-ландшафтной среды города - это путь к существенному улучшению экологической ситуации в крупных городах. Такой подход позволит значительно увеличить площадь экологически чистых зон, зеленых территорий в структуре городов и, таким образом, уменьшить уровень загазованности атмосферного воздуха и площадь зон шумового дискомфорта;

Комплексный подход к реконструкции зданий промышленных предприятий и организации ландшафта решает также эстетическую проблему.

Бывшие промышленные центры могут стать яркими архитектурными доминантами с новыми функциями, а средства ландшафтного дизайна, озеленение создать экологически чистую среду. Таким образом, решаются проблемы визуального и психологического дискомфорта человека в городской среде.

Критериями выбора промышленных территорий для реорганизации являются:

- расположение в структуре города (центральный планировочный район или периферия города) - влияет на условия доступности и художественно-архитектурный образ города;

- площадь санитарно-защитной зоны - рекреационный потенциал территории промышленного предприятия;

- экономическая эффективность предприятия - целесообразность вынесения за пределы центрального планировочного района или города;

- класс вредности промышленного предприятия - влияние на экологическую ситуацию.

Выделяется несколько направлений, по которым реновационные процессы происходят:

- комплексная реновация городской среды – создание генерального плана развития города и организация нескольких ландшафтно-рекреационных объектов на территориях бывших промышленных предприятий или их земель (транспортные развязки, доки, прирельсовые территории);

- реновация отдельных объектов в структуре города.

При комплексном подходе к реновации городской среды возможны два пути развития:

- использование территории недействующих промышленных предприятий;

- вынесение действующих промышленных предприятий за пределы центрального планировочного района и использования их территорий.

В работах по реконструкции городской среды крупнейших городов, можно выделить три основных направления.

Первое связанно с реконструкцией исторически сложившегося центра; второе направлено на восстановление жилого фонда в бывших "спальных" районах застройки 60-80 годов; третье предполагает реконструкцию бездействующих или окончание недостроенных промышленных объектов.

Если работы первого направления успешно развиваются практически, а реконструкция жилого фонда окраинных районов серьезно рассматривается на уровне проектных решений, то реконструктивные работы промышленных объектов, за редким исключением, находятся на уровне стратегических концепций и предложений.

Между тем именно это направление таит в себе решение многочисленных социальных, градостроительных, архитектурных, инженерных и экономических задач. К потенциальным преимуществам реконструктивных работ этого направления можно отнести огромное поле деятельности по преобразованию городской среды из-за огромного количества бездействующих промышленных предприятий, число которых по разным (недостоверным) источникам, колеблется от 25 до 40%.

Преимуществом реконструкции промышленных здании можно считать и удобство размещения в одноэтажных большепролетных производственных корпусах большой высоты самых разнообразных по величине и конфигурации помещений общественного характера. Единый объем промышленных корпусов этого типа легко допускает расположение в них помещений разной этажности, и сокращает затраты на изменение функциональных характеристик реконструируемых зданий. Для создания целостной комфортной среды необходима реконструкция не только завода, но и ближайшего окружения.

Из всех известных методов реконструкции промышленных объектов наиболее интересны три метода.

Первый - редизайн - наиболее радикальный. Сложность заключается в том, что его применение может повлечь за собой очень сильное изменение внешнего облика, вплоть до потери типологических признаков. Однако, как уже упоминалось, особенности промышленной архитектуры и её узнаваемость являются неоспоримым плюсом, что может разнообразить и оживить архитектуру города. С другой стороны, богатое использование элементов игры, характерное для этого метода, оказывается неотъемлемой частью создания современной архитектуры. Использование игровых моментов в определённых случаях может быть обоснованным и необходимым. Это во многом зависит от окружающей ситуации, так, например, при непосредственной близости детсада вторая «игрушечность» в архитектуре промышленного предприятия будет оправдана. Также редизайн возможен при реконструкции, например, предзаводской площади, что позволит избавиться от излишней сухости и суровости, а также свяжет воедино всё окружение.

Очевидно, что относительная "молодость" промышленной и жилой застройки определяет необходимость проводить реконструкцию в ключе современных архитектурных стилей, в связи с этим как нельзя более подходит метод аппликации. Создание, например, фальшфасада позволит не только улучшить архитектурно - художественные качества здания, но и поможет ему стать носителем корпоративного стиля, а с экономической точки зрения позволить уменьшить теплопотери. Этот же метод позволяет создавать своего рода композиции из отдельных вставок или накладок, изменяя плоскостную

пластику фасадов. Такие накладные элементы могут быть самыми разнообразными по материалам, цвету, фактуре. Они же, в этом случае, должны появиться и на окружающих зданиях, связывая их с заводом и повышая уровень архитектурно-художественных качеств.

Метод интеграции представляет собой врезку дополнительных элементов и структур в существующие конструкции здания. Этот метод позволяет создать на основе старого здания совершенно иную объёмно-пространственную композицию. Появление свежих или усиление нынешних доминант, пристройка современной входной группы или новых лестниц (например, эвакуационных) и др. Здесь же характерны разного рода выносные конструкции, которые могут позволить усилить композицию фасада и связать его с окружением. Этот же метод применим при реконструкции близлежащей жилой застройки - надстройка мансард, пристройка новых объёмов. А в качестве наполнения среды могут появиться, например, своего рода конструкции-скульптуры.

Выбранный при проектировании метод реконструкции фасадов завода может оказать значительное влияние, как на внешний облик самого здания завода, так и на его окружение. Следовательно, уже на этапе эскиза необходимо рассматривать каждый из перечисленных методов реконструкции - для большего охвата возможных вариантов решений фасадов. Подходы же к их поиску могут быть различными. Для удобства выделим два основополагающих направления.

Первое направление - «Художественно-образные аналогии» - предполагает работу над созданием нового, индивидуального, запоминающегося образа. В рамках такого рода образных структур можно выделить четыре различные группы аналогий:

- биологические аналогии - образы, в которых угадывается сходство с природными формами. Возможны три пути представления биологической аналогии. Создание образа, обыгрывающего свой природный прообраз. Использование бионических принципов формообразования с характерными плавными, "мягкими" линиями. И третий подход - использование живой растительности в оформлении фасада - крыша-сад, специальные карманы для зелени в самых разнообразных местах, на разных высотах;

- функциональные аналогии - образы, прямо или косвенно говорящие не только о функции здания, но и, возможно, о специфике предприятия. Данная аналогия может быть выражена через функционально-художественное использование инженерного оборудования, вынесенного на фасад. С помощью этих же элементов будет логичнее связь реконструируемого объекта с новыми объёмами при методе интеграции, а привлечение в общую композицию

внешних более крупных сооружений, таких как, например, хранилище, позволит создать яркую и интересную объёмно-пространственную композицию;

- технические аналогии - с одной стороны это могут быть образы, возникшие на основе того или иного технического изделия, но возможно и другое направление - отображение на фасаде некоего условного технологического процесса. Это позволит наглядно и зрелищно показать направленность предприятия. При выражении движения процесса посредством как реального перемещения, так и организации освещения, возможно создать своеобразный спектакль, предваряющий, например, начало рабочего дня и создающий благоприятную атмосферу в вечернее время в городской среде. Создание новых объёмов, необязательно являющихся частью здания, но связанных при помощи общего художественного или архитектурного образа путём тех же технологических элементов и подсветки, позволит развернуть это театрализованное представление в пространстве и, завязав с окружающей средой, вовлечь в этот спектакль город и горожан;

- подобия - образы, связанные визуальным сходством с каким-либо объектом из предметного мира. Другим подходом является создание игры форм, смыслов, ощущений, отсыпающих то к одному прообразу, то к другому. С их помощью можно выразить не только какой-то объект, но и процесс, явление (например, создать образ игры или движения).

Предложенные четыре группы аналогий позволят не только добиться неповторимости облика и образа реконструируемого объекта, но и подчеркнуть функциональную направленность производственного предприятия. Так, несомненно, для зданий машиностроительной промышленности подойдут иные аналогии, нежели для объектов пищевой промышленности. Выбор образа также во многом может зависеть от сложившегося окружения, на него могут повлиять как архитектура возлежащей застройки, так и особенности ландшафта, например, перепады рельефа, парк или река.

Рассмотрим второе направление: «Разработка вариантов конструктивного решения фасадов» позволит взглянуть на проблему с несколько иной точки зрения, помимо образа, и выявить новые возможности реконструируемого объекта. Здесь также возможно выделить четыре ведущих принципа, каждый из которых следует рассмотреть в свете выбранных методов реконструкции:

1) принцип первый относительно прост и наиболее распространён - по сути, это работа с уже существующей ограждающей конструкцией. В отдельных случаях предполагается замена отдельных участков существующих конструкций на иные конструктивные системы. В других - облицовка новейшими материалами. Основной целью является создание композиции из

объёмов и плоскостей, различных по цвету, текстуре, фактуре и материалам. Этот принцип наиболее точно отражает суть метода "аппликации". При использовании данных подходов в рамках метода интеграции, с появлением новых объёмов, плоскостная композиция может превратиться в объёмно-пространственную;

2) второй принцип заключается в создании новой ограждающей конструкции, отвечающей современным требованиям. Этот принцип целесообразен при необходимости создания, например, стеклянного фасада;

3) третий принцип также предполагает замену прежней ограждающей конструкции, на смену ей предлагается, по сути, новая съёмная конструктивная система. Этот принцип может быть использован при проектировании образа здания в контексте технической аналогии;

4) четвёртый принцип представляет собой в некотором роде смешение второго и третьего. Прежняя ограждающая конструкция заменяется новой, например, стеклянным фасадом, затем поверх возводится декоративная конструктивная система. Помимо улучшения архитектурно-художественных качеств здания и окружающей среды, эта система будет защищать стекло фасада от осадков и пыли, а в летний период – от перегрева помещений.

Выводы. Использование вышеизложенных принципов и методов при разработке проектов реконструкции промышленной застройки позволит не только улучшить архитектурно - художественные качества объектов промышленного назначения, но и оказать положительное воздействие как на композицию города в целом, так и на создание комфортной для человека среды обитания. Среды, где будет место и для работы и для отдыха, где не будет однообразия только жилых, торговых или промышленных объектов, но где всё это будет гармонично сосуществовать.

Посредством использования вышеперечисленных принципов конструктивного решения предоставляется возможность с большим разнообразием применять методы реконструкции и на качественно более высоком уровне закладывать художественно-образные решения.

Для создания целостной комфортной среды требуется комплексный подход, который включает реновацию не только отдельных промышленных объектов, но и прилегающих к нему территорий.

Литература

1. Бевз А.В. Збереження та регенерація історичних центрів міст в західній та центрально-східній Європі. // Поблемы теории и истории архитектуры Украины: сб. науч. тр. Вып. 4. – Одесса: Астропринт, 2003. – С.155 – 173.

2. Белоусов В.Н. Реконструкция центров исторических городов: Сов.-фр. науч.-техн. сотрудничество / В.Н. Белоусов, Н.Н. Бочаров, В.А. Васильченко и др.; Центр.н.-и. и проект. ин-т по градостр-ву, М-во градостр-ва, жилища и транспорта Франции, Техн. упр. По градостр-ву. – М.: Стройиздат, 1987. – 224 с.: ил. - Библиогр.: с. 223 – 224.

3. Древаль И.В. Композиционное моделирование архитектурно-градостроительных объектов как фактор эффективного формирования // Коммунальное хозяйство городов: науч.-техн. сб. – Вып. 63. – К.: Техніка, 2005. – С. 12 – 16.

4. Ерзовский А. Альтернативные пространства постиндустриального города // Архитектура. Строительство. Дизайн. – 2001. – № 1. – С. 28 – 31.

Анотація

В статті розглядаються основні напрямки реновації промислових об’єктів, а також промислових територій. Проаналізовано вплив об’єктів промислового призначення на формування архітектурно – просторової композиції міста. Подано шляхи реновації об’єктів промислового призначення, розміщених в центральній частині міста.

Ключові слова: архітектурно – просторова композиція міста, промислові території, реновація, ревіталізація, міське середовище.

Annotation

In this article the main lines of industrial facilities and areas policy renovation are considered. The influence of industrial purpose objects on the large cities architectural three-dimensional composition formation is considered. The ways of industrial facilities renovation located in the central part of the city are suggested.

Keywords: cities architectural three-dimensional composition, industrial area, renovation, revitalization, urban environment, the composition of the city.

УДК 711; 725; 002.4; 002.8;

А. И. Сынгаевская,
к. арх., доцент каф. Городского строительства
Киевский национальный университет строительства и архитектуры

ПРИНЦИПЫ ГРАДОСТРОИТЕЛЬНОЙ И ТИПОЛОГИЧЕСКОЙ КЛАССИФИКАЦИИ ЗДАНИЙ

Аннотация: рассмотрены подходы к классификации важнейшей составляющей градостроительной системы – материально-пространственной среды – блока «зданий и сооружений». Предложены принципы группировки всего множества зданий по главным функциональным и типологическим признакам, которые в дальнейшем обеспечат: унификацию терминов и определений; упорядочение требований к ограничениям размещения, проектированию, строительству и эксплуатации зданий; систематизацию нормативно-методической базы; организацию учета и обеспечение возможности создания автоматизированной информационной системы – системы градостроительного кадастра, градостроительного банка данных.

Ключевые слова: классификация, градостроительные системы, здания и сооружения, функциональные и типологические признаки, унификация терминов и определений, систематизация нормативно-методической базы, информационные градостроительные системы – системы градостроительного кадастра и градостроительного банка данных.

Сдерживание развития законодательной, нормативной базы, совершенствование методологии градостроительного проектирования во многом определяется недостаточной еще структурированностью и формализованностью объекта и предметной области градостроительной деятельности, недостаточной разработанностью понятийного аппарата способного адекватно представлять градостроительную систему в аспекте задач исследования, проектирования и оперативного управления.

Методология современного подхода к исследованию градостроительных объектов базируется на представлениях о градостроительных системах, как системах социоэкологического типа «население» ⇔ «среда» (рис. 1).

Модель информационной структуры градостроительной системы включает в себя три блока – «среда», «население», а также «деятельность».

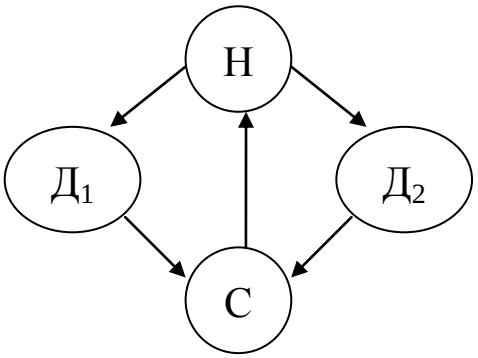

Н – население
С – среда
$Д_1$ – процессы социальной деятельности населения, социально-демографическое производство
$Д_2$ – процессы экономической деятельности населения

Рис. 1. Модель взаимодействия подсистем «население»-«среда»

При этом непосредственным объектом градостроительной деятельности является «среда», т.е. материально-пространственная среда обитания. Блоки «население» и «деятельность» отражают соответственно структуру социума, деятельность населения в социальной и экономической сферах. Именно население с его потребностями и его деятельностью определяют основные направления развития градостроительного процесса [9].

В данном исследовании предпринята попытка поиска новых подходов к классификации важнейшей составляющей градостроительной системы – материально-пространственной среды – блока «зданий и сооружений», который в совокупности с блоком «территория» дает целостное описание городской среды, как главного объекта градостроительной деятельности.

Вопросам классификации зданий и сооружений уделяется внимание, как научных организаций, так и государственных учреждений. В 2001 году введен в действие государственный классификатор зданий и сооружений – ДКБС ДК 018-2000, который является частью государственной системы классификации и кодирования технико-экономической и социальной информации в Украине [10].

Объектами классификации в ДКБС являются здания производственного и непроизводственного назначения и инженерные сооружения различного функционального назначения.

За последние столетие в архитектуре и градостроительстве сложились и устоялись определенные подходы (в основном ведомственные), к вопросам типологии зданий и сооружений и получившие свое официальное оформление в виде государственных норм и стандартов: - ДБН 360-92* «Планування і забудова міських і сільських поселень» [8], СНИП 2.08.01-89 «Жилые здания» [14], ДБН В.2.2-9-99 «Громадські будинки та споруди» [4], ДБН В.2.2-11-2002 «Підприємства побутового обслуговування» [7], ДБН В.2.2-10-2001 «Заклади охорони здоров’я» [5] и др. [7] Анализ приведенных и других

официальных документов свидетельствует об отсутствии единого общегосударственного похода к вопросу систематизации терминов и определений, выработке общих принципов классификации, соответствующих специфике объектов градостроительства, как некой целостности, и задач связанных с учетом объектов недвижимости и объектов управления. Неясность присутствует и в самом определении дихотомически связанных понятий – «здания и сооружения». Известно, что ключевые понятия без четкого смыслового разграничения их различий не могут использоваться в автоматизированной информационной системе.

На рис. 2 показана модель классификации «зданий и сооружений», принятых в государственном классификаторе ДБКС-ДК 018-2000, где совокупность «здания и сооружения» классифицируется на два раздела: «здания» и «инженерные сооружения».

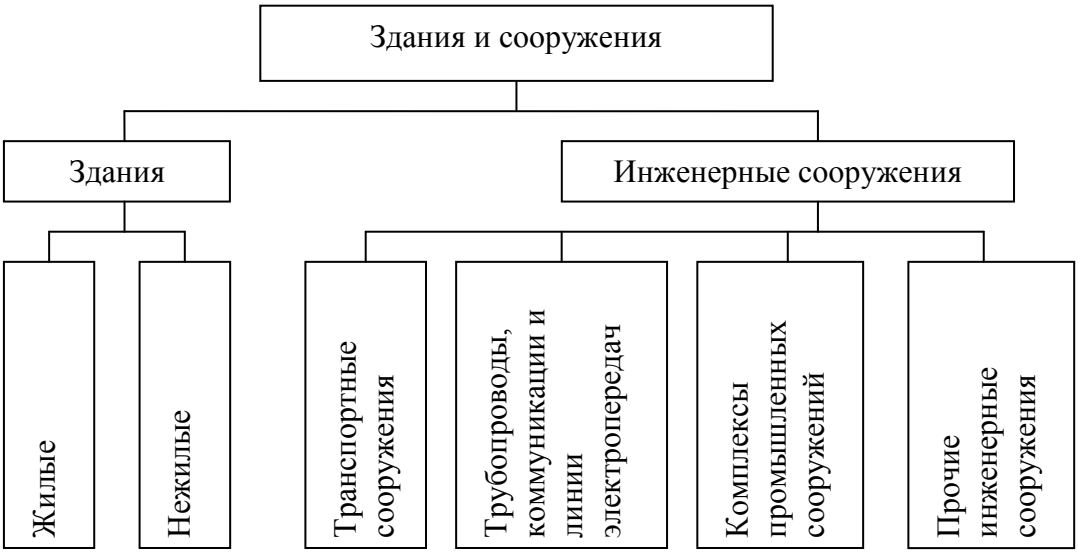

Рис 2. Модель классификации «зданий и сооружений»
принятая ДКБС – ДК 018-2000

Принципиальное значение имеет, прежде всего, выяснение тождества и терминологических различий в такой устойчивой паре понятий как «здания и сооружения» имеющей принципиальное значение для последующей классификации. В существующей научной литературе и в нормативных документах отсутствует четкое разграничение этих понятий. Государственный классификатор зданий и сооружений ДК 018-2000 определение: «Здания – это сооружения, которые состоят из несущих и ограждающих или соединенных (несуще-ограждающих) конструкций, которые образуют наземные или подземные помещения, предназначенные для проживания или пребывания

людей, размещений оборудования, животных, растений, а также предметов» [10].

«Сооружения – это строительные системы, связанные с землей, которые созданы из строительных материалов, полуфабрикатов и оборудования в результате выполнения различных строительно-монтажных работ» [10].

По-видимому, с тем, чтобы избежать неопределенности, в классификаторе ДК 018-2000, класс «сооружений» подан под уточненным названием «инженерные сооружения». При этом, под инженерными сооружениями понимаются: «объемные, плоскостные или линейные наземные, надземные или подземные строительные системы, которые состоят из несущих и, в отдельных случаях, ограждающих конструкций и предназначены для выполнения производственных процессов различных видов, размещения оборудования, материалов и изделий, для временного пребывания людей, транспортных средств, грузов, перемещения жидких и газообразных продуктов и пр.» [10].

Классификация инженерных сооружений здесь предусматривается по «инженерному замыслу», который определяется целевым назначением объекта [10].

Независимо от того, что означает понятие «строительные системы», ни в известной нам научной литературе, ни в энциклопедических изданиях, ни в дальнейшем, в «Классификаторе» ДК 018-2000, этот термин не несет никакой смысловой нагрузки. Термин «сооружение», вместе с тем, обозначает весь перечень осуществленных в результате строительства объектов – артефактов. Из всех существующих определений следует, что они не равнозначны. Понятие «сооружение» более ёмкое и обобщающее – «всякая постройка» [13].

По определению А. Мардера «Здание - это сооружение с внутренним объемом, предназначенное для функциональных процессов с постоянным или периодическим участием человека» [2].

Как следует из изложенного, устойчивое словосочетание «здания и сооружения», возникшее на бытовом уровне и ставшее со временем частью профессионального языка, в строго научном смысле не выдерживает никакой критики, поскольку эти два слова далеко не равнозначны и поэтому не могут стоять рядом, соединенные союзом «и». Понятие «сооружения» включает в себя всю совокупность созданной человечеством элементов «искусственной материально-пространственной среды». Здесь уместно подчеркнуть, что именно человеком, в процессе осознанной, целенаправленной проектно-строительной деятельности, поскольку в природе существует бесчисленное число сооружений, таких как термитники, пчелиные соты, птичьи гнезда, бобровые плотины и т. п., которые хотя и имеют искусственное

происхождение, являются вместе с тем, результатом процесса запрограммированного природой, а не сознательной деятельности, что свойственно человеческим сооружениям, формирующих «вторую природу». Оно дихотомически связано с понятием «естественная среда», которые в своей совокупности представляют собой глобальную целостность (рис. 3).

К понятию «сооружения» относятся также и объекты искусственно созданной «природной» среды. Это – посаженные и выращенные зеленые насаждения – леса, парки, а также сельскохозяйственные угодья, искусственные водоемы, рельеф и культивированные ландшафты (рис. 4).

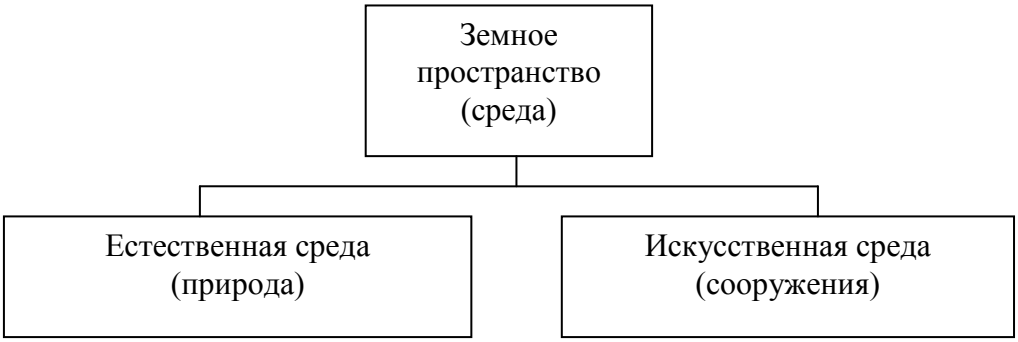

Рис 3. Модель структуры земного пространства

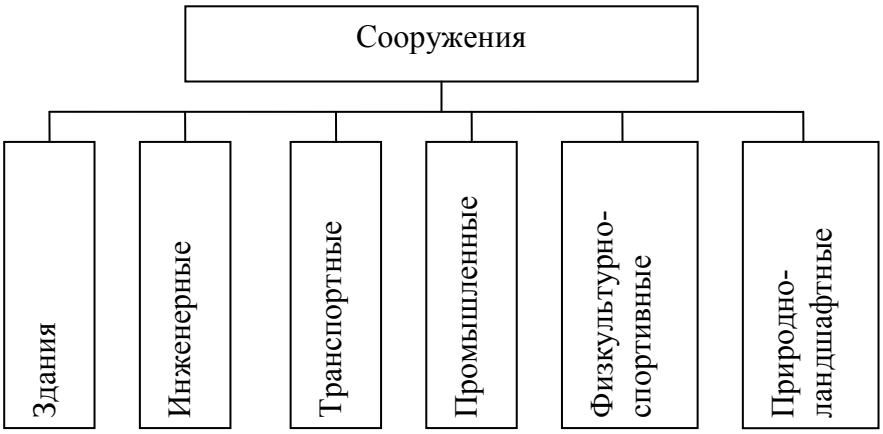

Рис. 4. Модель классификации сооружений

Основным, определяющим признаком зданий, которые как следует из изложенного, являются одним из видов сооружений, является искусственное происхождение и наличие внутреннего замкнутого объема. Именно замкнутый объем дает возможность создания и поддержания искусственного климата, обеспечить фундаментальные потребности человека в защите от внешних

воздействий природной среды, а также создать необходимые условия для обеспечения требований различных технологических процессов.

Дальнейшая классификация зданий на «жилые» и «нежилые» предложения ДКБС не исчерпывает ни функциональных, ни типологических особенностей зданий.

Отсутствие научно-обоснованных принципов классификации приводит к тому, что смешиваются такие понятия как «здания» и «учреждения» («предприятия»). К группе «торговые здания» приписываются «станции технического обслуживания автомобилей». К группе «здания для культовой и религиозной деятельности» отнесены кладбища (которые вообще не являются зданиями). Примеры и цитаты можно приводить до бесконечности. Это относится не только к ДБКС-2000, но и к большинству действующих государственных строительных норм (ДБН). Неупорядоченность понятий и определений, отсутствие обоснованных определяющих и дополнительных признаков классификации зданий и сооружений, к сожалению, характерны для всей существующей нормативно-методической базы.

Предлагаемый подход к классификации зданий и сооружений базируется на следующих общих принципах классификации зданий и сооружений:

- Принцип определяющих признаков.
- Принцип иерархической структуры определяющих признаков.
- Принцип дополнительности.
- Принцип определенности (однозначности, уникальности).
- Принцип единства формы и содержания (функции).

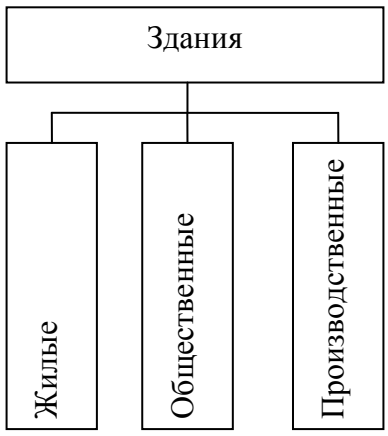

Рис.5. Классификация зданий по функциональному признаку

Принцип определяющих признаков состоит в том, что в основу классификации должны быть положены признаки, позволяющие выделить из физического и информационного пространства множество объектов –

элементов градостроительной системы характеризующихся общностью признаков присущих только данному классу элементов.

Например, класс зданий, который представляет собой множество объектов материальной среды, отличающихся наличием внутреннего замкнутого пространства, обеспечивающего относительную или абсолютную изоляцию от факторов внешней среды, возможность создания и поддержания искусственного микроклимата, организацию специальных технологических процессов, процессов жизнедеятельности населения в сфере социально-демографического воспроизводства, экономической деятельности и пр.Важными классификационными признаками являются: для третьего уровня – этажность; для четвертого уровня – тип планировочной структуры (секционный, коридорный, галерейный, блочный, анфиладный, павильонный и др.); для пятого уровня – положение в пространстве (наземные, подземные, надземные); для шестого уровня – количество функций (многофункциональные, кооперированные, специализированные).

Кроме того, жилые здания группируются по количеству квартир – одноквартирные, многоквартирные, наличию усадебных (приквартирных) участков.

Как следует, из изложенного, для идентификации здания, отнесения их к той или иной типологической категории, кроме признака функциональной принадлежности важно определить его специфические типологические компоненты. Прежде всего, главный – определяющий компонент.

В жилище, например, таким компонентом является спальное место. Именно наличие специального спального места, независимо от того в каком доме или в каком помещении квартиры оно бы не находилось, независимо от того, как оно оборудовано. Это не обязательно должна быть спальная комната. При коммунальном расселении в одной комнате могут размещаться почти все присущие жилищу функции. При поквартирном расселении, даже при наличии свободных площадей, часть функций может быть временно или полностью перенесена в сферу общественного обслуживания. Все кроме спального места. При отсутствии спального места квартира (дом) перестают быть жилищем. При этом не имеет принципиального значения режим пользования жилищем. Это может быть постоянное или временное жилище – жилой дом, общежитие, гостиница, апартаменты, спальный корпус санатория или дома отдыха и т. п. Все перечисленные здания объединены главным признаком – наличием спального места. Специфические типологические особенности каждого вида этих зданий определяются дополнительными типологическими признаками.

Существует целый ряд зданий, которые традиционно не относятся к группе жилых. Это такие здания как дома-интернаты для людей преклонного

возраста, ветеранов войны и труда (60 и более лет), дома-интернаты для взрослых инвалидов (с 18 лет), дома ребенка (от 4 до 17 лет), детские дома для детей сирот и детей, которые остались без заботы родителей (от 4 до 17 лет), дома-интернаты для детей-инвалидов (от 4 до 17 лет), психоневрологические интернаты (с 18 лет). Специальные жилые дома и группы квартир для ветеранов войны и труда и одиноких людей преклонного возраста, специальные жилые дома и группы квартир для инвалидов на креслах-колясках и их семей. Однако по сути своей, всё это жилые здания со специфическими дополнительными и сопутствующими функциями, со специфическими требованиями к архитектурно-планировочной организации, условиями размещения в планировочной структуре градостроительных систем, со специфическими условиями содержания, организации быта, культурно-бытового и медицинского обслуживания контингента. Вместе с тем, в ДБН 360-92** все они отнесены к разряду «Учреждений здравоохранения, социального обеспечения, спортивных и физкультурно-оздоровительных учреждений [8].

При отнесении этих зданий к группе не жилых, по-видимому, преобладали соображения о их ведомственной принадлежности.

Существует целый ряд многофункциональных зданий, которые очень трудно причислить к той или иной группе. Например, гостиницы, основное предназначение которых состоит в предоставлении спального места, а также комплекса услуг, связанных с обеспечением комфорта и безопасности проживания клиентов.

В соответствии с первым принципом они должны быть отнесены к жилым зданиям. Вместе с тем, развитый комплекс услуг, которыми не обязательно должны пользоваться люди, проживающие в гостинице, и которыми могут пользоваться люди «с улицы», в особенности в гостиницах высших категорий, где комплекс услуг по объему и количеству занимаемых площадей приближается к площадям, занимаемым номерной частью, может быть отнесен к сфере общественного обслуживания.

В соответствии с предложенными критериями, гостиницы, с известной степенью условности, могут быть причислены также к группе жилых зданий.

Общежития, апартаменты могут иметь или не иметь дополнительных функций. Наличие или отсутствие администрации, пунктов общественного питания, средств связи и т. п. не оказывает принципиального влияния на их типологические признаки. То же относится и к спальным корпусам санаториев и домов отдыха, которые могут иметь в своем составе кабинеты лечащих и дежурных врачей, процедурные кабинеты и др. или не иметь их.

На типологию общественных зданий, которые различаются, прежде всего, спецификой процессов их функциональной деятельности, существенно

влияет характер главного функционально-планировочного типологического компонента. Для учебных заведений – от здания детских дошкольных учреждений до учебных корпусов высших учебных заведений – главным типологическим компонентом первичной структурной единицы является комната для занятий. Это групповая комната в детском саду, яслях, аудитория в высших и средних специальных заведениях, класс в общеобразовательных школах. Именно этот компонент объединяет столь разнохарактерные по своим функциональным и архитектурно-планировочным параметрам здания в единую сеть учебно-воспитательных учреждений [16].

В лечебном стационаре – это палата; в зданиях амбулаторно-поликлинических учреждений – врачебных амбулаторий и поликлиник – врачебный и процедурный кабинеты; в предприятиях торговли – торговый зал; в предприятиях общественного питания – помещения (залы) для организации процесса приема пищи [5].

У зрелищных зданий, в качестве главных типологических компонентов, должны быть зрительный зал и место действия – сцена, наличие которой определяют тип сценического здания, либо арена – здания аренного типа – цирк, стадион, либо экран – кинотеатр и т. п. [6].

Промышленные здания различаются по видам производства, технологическими процессами, характерными для различных видов промышленности и подразделяются на: - производственные в которых размещаются цехи для основных производственных процессов; - подсобные – ремонтные мастерские, лаборатории и др.; - энергетические – для размещения энергетических устройств (электростанции, трансформаторные подстанции, котельные, компрессорные и др.); - складские – для хранения сырья и готовой продукции [15].

Таким образом, в промышленных зданиях главный типологический компонент это цех, в складских зданиях – помещения для хранения и т. д.

По архитектуре и конструкциям некоторые вспомогательные здания не отличаются от зданий гражданской архитектуры общественного и коммунального назначения.

В проектном институте главным типологическим компонентом является проектный зал, в НИИ – рабочие кабинеты и лаборатории. В банках – операционный зал, хранилище [3].

Многофункциональные, кооперированные здания содержат в себе несколько главных функциональных и объемно-планировочных типологических компонентов. Например, торгово-развлекательные центры. Существует также большая группа зданий рассчитанных на многоцелевое

использование, например, киноконцертный зал, дом культуры, спортивно-зрелищные здания, вокзалы и др. [11; 12].

Именно изложенные принципы были применены к анализу объектов градостроительной деятельности на примере объектов общественного назначения при разработке информационной модели градостроительной классификации типов объектов общественного назначения по видам функциональной специализации и по принципам гармонизации (унификации и межотраслевому - междисциплинарному - согласованию базовых понятий и терминов, однозначному пониманию их содержательных определений) с законодательными, профессиональными нормативными и научно-методическими документами в работе "Информационная модель градостроительной классификации типов объектов общественного назначения (предприятий, сооружений, земельных участков)" [1].

В работе, на примере объектов общественного назначения, выполнен комплексный анализ предметной области, систематизирован терминологический и понятийный аппарат действующей законодательной, нормативной и научно-методической базы в отрасли градостроительства и архитектуры относительно объектов общественного назначения - таким образом, заложены фундаменты создания единого градостроительного тезауруса. Результат обобщения современного состояния предметной области представлен в виде структурологической модели. Выполненный анализ позволил определить структуру первичных элементов объектов градостроительной деятельности, что, в свою очередь, позволило на примере объектов общественного назначения представить объекты градостроительной деятельности в виде целостной информационной модели градостроительной классификации типов объектов, которая структурирована по видам функциональной специализации, гармонизированная с законодательными, нормативными и научно-методическими документами.

При таком подходе к классификации, группировка всего множества зданий по главным функциональным и типологическим признакам, предоставляет возможность дальнейшей унификации, упорядочения требований и ограничений, предъявляемым к размещению объектов и их проектированию, строительству и эксплуатации зданий. Это также позволит систематизировать нормативно-методическую базу, организовать учет, обеспечить возможности создания автоматизированной информационной системы – системы градостроительного кадастра, градостроительного банка данных.

ЛИТЕРАТУРА

1. А. с. 45385 Україна, Державна служба інтелектуальної власності України. Інформаційна модель містобудівної класифікації типів об'єктів громадського призначення (підприємств, споруд, земельних ділянок) [Текст] / О. І. Сингаївська, М. М. Дьомін, А. А. Орел, П. С. Сингаївський. - № 45385; заявл. 02.07.2012; опублік. 03.09.2012.
2. Архітектура. Короткий словник-довідник [Текст] / за заг. ред. А.П. Мардера; НДІ теорії та історії архітектури і містобудування. - К.: Будівельник, 1995. – 335 с.: іл.
3. Будинки і споруди. Будинки адміністративного та побутового призначення [Текст]: ДБН В.2.2-28:2010. - [Чинний від 2011-10-01]. – К.: Укрархбудінформ, 2011. – 31 с. – (Державні будівельні норми України).
4. Будинки і споруди. Громадські будинки та споруди. Основні положення [Текст]: ДБН В.2.2-9-99. – [Чинний від 2010-10-01]. – К.: Укрархбудінформ, 2010. – 49 с. – (Державні будівельні норми України).
5. Будинки і споруди. Заклади охорони здоров'я [Текст] : ДБН В.2.2-10-2001. - [Чинний від 01.04.2001]. – К.: Укрархбудінформ, 2010. – 158 с. – (Державні будівельні норми України).
6. Будинки і споруди. Культурно-видовищні та дозвіллєві заклади [Текст]: ДБН В.2.2-16-2005. - [Чинний від 01.04.2006]. – К.: Укрархбудінформ, 2010. – 65 с. – (Державні будівельні норми України).
7. Будинки і споруди. Підприємства побутового обслуговування. Основні положення [Текст] : ДБН В.2.2-11-2002. - [Чинний від 01.05.2002]. – К.: Укрархбудінформ, 2002. – 36 с. – (Державні будівельні норми України).
8. Градостроительство. Планировка и застройка городских и сельских поселений [Текст] : ДБН 360-92**. - [Чинний від 19.03.2002]. – К.: НИПИ градостроительства, 2002. – 100 с. – (Государственные строительные нормы Украины).
9. Демин Н.М. Управление развитием градостроительных систем [Текст] / Демин Николай Мефодиевич ; редактор А.В. Пекур. – К.: Будивэльнык, 1991. – 184 с.
10. Державний класифікатор будівель та споруд (за станом на 27 березня 2007 року) [Електронний ресурс] : ДК 018-2000. -[Чинний від 01.01.2001] // Bud Info. Строительные нормативные акты: [сайт]. – Електрон. дані. – [?] : Bud Info, 2009-2011. – Режим доступу: http://www.budinfo.org.ua/doc/1802033.jsp (24.12.2011). – Назва з екрана.
11. Культурно-зрелищные учреждения. Нормы проектирования [Текст]: ВСН 45-86*. – [Введены в действие с 1 января 1987 г.]. // Гост Инфо. Библиотека ГОСТ'ов : [сайт]. - Електрон. дані. - К.: Гост Инфо, 2009. -

Режим доступу: http://www.gostinfo.org.ua/doc/1600502.jsp. - (28.12.2011). - Назва з екрана. - (Ведомственные Строительные Нормы).
12. Предприятия розничной торговли. Нормы проектирования [Текст]: ВСН 54-87 / Госгражданстрой. - [Чинний від 24.10.1986]. – М.: Прейскурантиздат, 1988. – 56 с. - (Ведомственные Строительные Нормы).
13. Русско-украинский словарь. Изд. 5. Гл. ред. Украинской советской энциклопедии. Сост. Д. И. Ганич, И. С. Олейник. К. 1980. с. 547.
14. СНиП 2.08.01-89 «Жилые здания».
15. СНиП 2.09.03-85 «Сооружения промышленных предприятий».
16. Проектирование учебных комплексов и центров [Текст]: справочное пособие к СНиП 2.08.02-89* / ЦНИИЭП учебных зданий Госкомархитектуры. – М.: Стройиздат, 1991. – 42 с. – (Справ. Пособие к СНиП).

Анотація

Розглянуті підходи до класифікації найважливішої складової містобудівної системи - матеріально-просторового середовища – блоку "будівель і споруд". Запропоновані принципи угрупування усієї безлічі будівель за головними функціональними і типологічними ознаками, які надалі забезпечать: уніфікацію термінів і визначень; впорядкування вимог до обмежень розміщення, проектування, будівництва і експлуатації будівель; систематизацію нормативно-методичної бази; організацію обліку і забезпечення можливості створення автоматизованої інформаційної системи – системи містобудівного кадастру, містобудівного банку даних.

Ключові слова: класифікація, містобудівні системи, будівлі та споруди, функціональні і типологічні ознаки, уніфікація термінів та визначень, систематизація нормативно-методичної бази; інформаційні містобудівні системи – системи містобудівного кадастру та містобудівного банку даних.

Annotation

Going is considered near classification of major constituent of the town-planning system - materially-spatial environment- block of "building and building". Principles of group ment of all great number of building are offered on main functional and typology signs that will provide in future: unitization of terms and determinations; organization of requirements to limitations of placing, planning, building and exploitation of building; systematization of normatively-methodical base; organization of account and providing of possibility of creation of informative CAS – system of town-planning cadastre, town-planning bank.

Key worlds: classification, town-planning system, building and building, functional and typology signs, unitization of terms and determinations; systematization of normatively-methodical base; informative CAS – system of town-planning cadastre and town-planning bank.

УДК 72.728.27

д.т.н., проф. **Р. А. Тимченко,**
к.т.н. **Д. А. Кришко, А. Л. Чуб,**
Криворожский национальный университет

ГРАДОСТРОИТЕЛЬНОЕ ОБОСНОВАНИЕ РЕКОНСТРУКЦИИ ОБЬЕКТА НЕЗАВЕРШЕННОГО СТРОИТЕЛЬСТВА

Аннотация: приведено описание градостроительного обоснования размещения гостиницы (реконструкция объекта незавершенного строительства – здания пожарного депо).

Ключевые слова: реконструкция, градостроительное обоснование, технико-экономические показатели.

Состояние вопроса. Современный Кривой Рог обустраивался в системе рек Ингулец и Саксагань вдоль узкой полосы железорудных месторождений, вытянутых к северо-востоку на 100 км. Исторически и географически сложилось так, что на территории города расположены большие залежи железной руды на протяженных по длине участках. Это способствовало последующему расселению населения и развитию города. Кривой Рог является самым длинным городом в Европе (126 км) и вторым в мире после Мехико. К 2000 году город сложился, как один из крупнейших в Украине индустриальных комплексов, с развитой социальной инфраструктурой, инновационным и инвестиционным потенциалом [1].

Предыдущий период развития города был связан в основном с формированием промышленного комплекса на его территории. В данный период очень остро стоит вопрос обеспечения жителей области жильем, объектами культурно-бытового назначения, зонами отдыха, развития туризма и привлечения новых инвесторов. Проблема достройки незавершенных строительных объектов требует оперативного решения с выполнением следующих мероприятий [2]:

– проведение экспертной оценки стоимости незавершенного строительства;

– определение объемов средств, необходимых для их достройки;

– нахождение пути дальнейшего использования объектов;

– направление усилий на поиск и привлечение для завершения строительства потенциальных инвесторов.

Целью исследования является проведение анализа территории с объектом незавершенного строительства, подлежащим реконструкции, и прилегающей территории с целью дальнейшего градостроительного обоснования.

Строительство способно запустить развитие производств в смежных областях, решить ряд социальных задач по обеспечению комфортного проживания граждан.

Основная часть. Несколько лет подряд Кривой Рог реализует муниципальную программу «Город без окраин», в рамках которой микрорайоны приобретают новый облик. Самым приоритетным звеном для развития экономики данного региона является строительство. Завершение строительства недостроенных объектов – это сотни тысяч квадратных метров жилья для жителей района, новые помещения больниц, школ, детсадов, новые инженерные сети газо-, водо- и теплоснабжения, а также объекты социального культурного назначения. В связи с этим изменения ожидают и городские массивы.

“Жовтневый” район – один из старейших районов города, территория которого имеет наибольшее количество предприятий по выработке полезных ископаемых, один из самых густонаселенных жилых массивов, который постоянно находится в динамическом развитии и требует улучшения его инфраструктуры. На территории рассматриваемого жилого массива расположено множество объектов незавершенного строительства, которые были заморожены по причине распада СССР или объекты, которые вышли из эксплуатации. Одним из таких объектов является здание бывшего пожарного депо, реконструкция которого была проведена. Оно представляет собой отдельное строение с инженерными и коммуникационными сетями и в инфраструктуре города относится к учреждениям жилищно-коммунального хозяйства. Строительство ведется в границах населенного пункта, в условиях уже существующей застройки [3].

В связи с реконструкцией данного объекта было разработано градостроительное обоснование – документ, который содержит комплекс градостроительных и архитектурных требований к проектированию и строительству относительно этажности и плотности окружающей застройки, границы земельного участка, его благоустройства и озеленения и другие требования, установленные законодательством и градостроительной документацией [4].

Предусматриваемая программой диверсификация жилья по географии и категориям домов являются, с одной стороны, средством более полного удовлетворения различных запросов и возможностей граждан при его инвестировании и оплате, а с другой стороны фактором снижения риска ориентации городского заказа на слишком узкую нишу рынка жилья, перенасыщение которой может отрицательно сказаться на результатах всей

программы, в том числе и на объеме льгот, которые могут быть предоставлены социально незащищенным гражданам (рис. 1-3).

Целесообразность реконструкции объекта обусловлена рядом следующих факторов:

– объект расположен в крупном индустриальном городе, поэтому было принято решение нефункционирующее здание пожарного депо реконструировать под гостиницу;

– данный объект является перспективным элементом в развитии туристической отрасли;

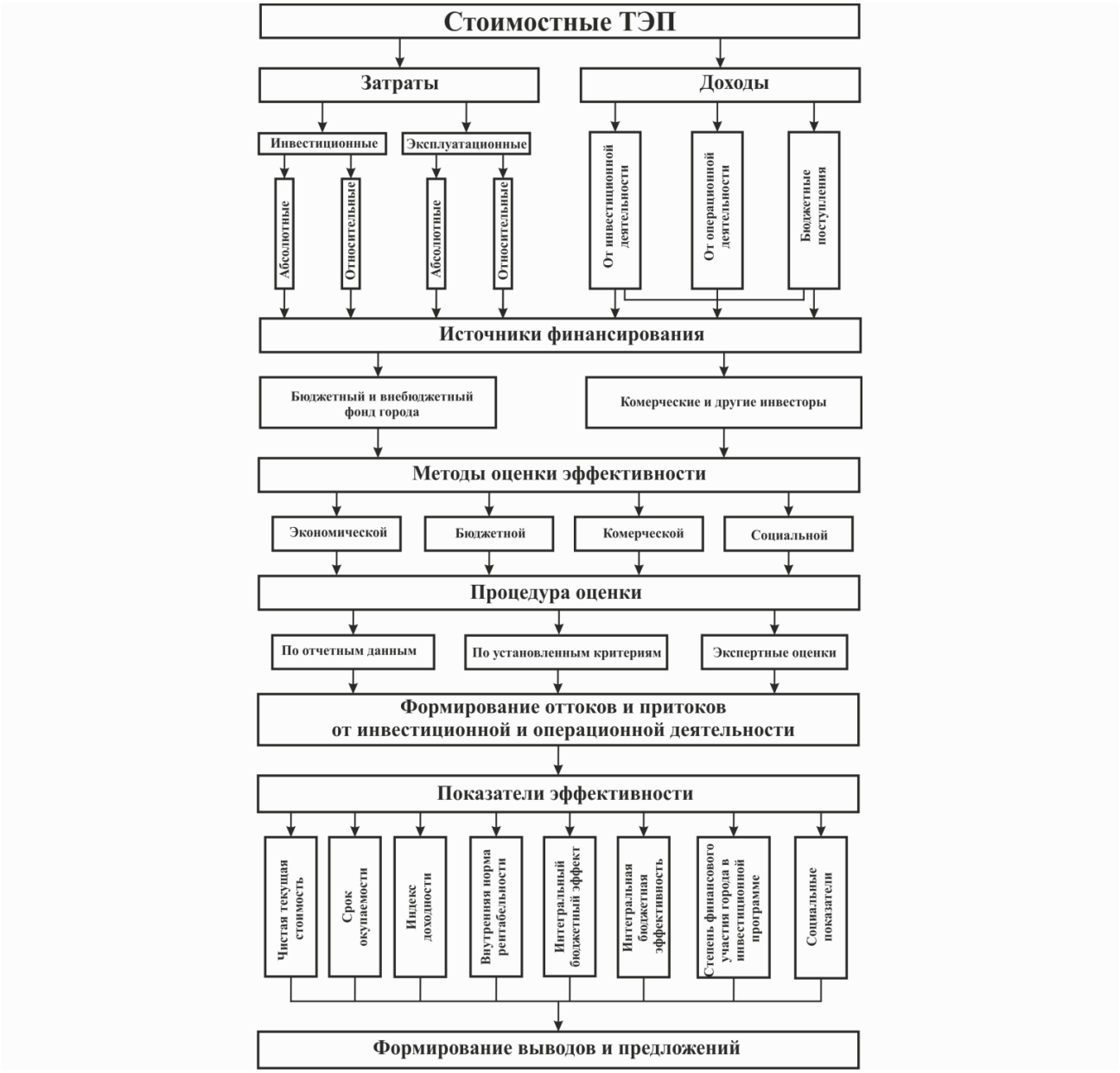

Рис.1. Блок-схема формирования технико-экономических показателей (ТЭП), используемых при оценке эффективности инвестиционных программ по застройке территорий жилых районов

Рис. 2. Состав натуральных технико-экономических показателей

Рис.3. Блок-схема расчета основных технико-экономических показателей при формировании инвестиционных программ

– экономически выгодно вести работы уже на освоенных территориях;

– сохранение архитектурно-планировочного решения данного района;

– размещение гостиницы не требует изменений в транспортно-планируемом решении магистральной сети города, транспортного обслуживания объекта, а также не требует корректирования красных линий застройки.

Проектируемый участок площадью 1 га располагается по ул. Десантной и ограничен (в соответствии с данными земельно-кадастрового бюро) землями Криворожского городского совета, а также примыкает к землям индивидуальной жилой застройки. Рельеф участка – спокойный, с незначительным уклоном в западном направлении. Территория относится к III В климатическому подрайону.

Гостиница представляет собой реконструкцию объекта незавершенного строительства – пожарного депо. Существующее здание – капитальное, четырехэтажное с подвалом, прямоугольной в плане конфигурации с размерами 48,82 м х 21,61 м. Площадь застройки – 1142,95 м^2.

Конструктивная схема здания – несущие продольные и поперечные стены с жестким горизонтальным диском перекрытия. Все элементы конструктивной схемы образуют пространственную коробку, которая воспринимает все действующие на здание вертикальные и горизонтальные нагрузки и обеспечивает ему прочность и устойчивость. Фундаменты – столбчатые, железобетонные; стены – кирпичные; перекрытия – круглопустотные железобетонные плиты.

Проектом предусмотрено создание комфортных условий эксплуатации объекта, которые во многом зависят от надежности магистральных и городских инженерных сетей, в первую очередь, от качественной работы источников водо -, газо-, тепло – и электроснабжения, очистных сооружений, обеспечивающих прием фекальных и дождевых вод от канализационных сетей. Для дальнейшего использования земельного участка вынос существующих коммуникаций с территории, отводимого земельного участка, не требуется. На сегодняшний день участок свободен от зеленых насаждений. Проектом озеленения предусмотрен посев газонов и многолетних трав, посадка декоративных кустарников и деревьев.

Проектом благоустройства предложено устройство двух въездов на территорию участка, устройство гостевой автостоянки, площадки для отдыха, оборудованных малыми архитектурными формами.

Реконструкция данного объекта является одним из способов развития данного района и города в целом. Процесс преобразования старого здания

пожарного депо внесет улучшение в архитектурный ансамбль и станет решением ряда проблем, включая экономический аспект.

Вывод. Введение в эксплуатацию гостиничного комплекса, как одного из важнейших элементов гостиничного хозяйства в данном районе, создаст предпосылки для дальнейшего экономического развития данной территории за счет создания новых рабочих мест и расширения инфраструктуры в сфере услуг. Выгодное местоположение, оптимальные климатические условия, малое количество гостиничных заведений в данном районе формирует высокую инвестиционную привлекательность и быструю окупаемость проекта. Разработка оптимальных туристических маршрутов приведет популяризацию исторических и культурных памятников региона, и будет способствовать увеличению инвестиционной привлекательности района в целом.

Список использованных источников

1. Дмитриенко Я. Кривой Рог: индустриальная кладовая Украины [Электронный ресурс] / Я. Дмитриенко // Общественно-политический международный журнал Европа центр. – 2012. – № 32. – Режим доступа: http://europa-centre.com/32_12/882-krivoj-rog-industrialnaya-kladovaya-ukrainy.

2. ДБН Б 1.1 – 4 – 2009.Склад, зміст, порядок розроблення і погодження містобудівної документації. – К.: Мінрегіонбуд, 2009. – 17 с.

3. Днепропетровщина первой в Украине заканчивает инвентаризацию незавершенного строительства [Электронный ресурс] // Интернет- издание Кривой Рог информ. – 2012. – Режим доступа: http://kri.com.ua/7287-gennadijj-temnik-dnepropetrovshhina-pervojj-v.html.

4. ДБН В 2.2.–20:2008. Готелі. – К.: Мінрегіонбуд, 2008. – 37 с.

Анотація

В статті наведено описання містобудівного обґрунтування розміщення готелю (реконструкція об’єкту незавершеного будівництва – будівля пожежного депо).

Ключові слова: реконструкція, містобудівне обґрунтування, техніко-економічні показники.

Annotation

The article describes the rationale of urban hotel accommodation (reconstruction of the facility under construction – building the fire station)

Key words: reconstruction, planning substantiation, technical and economic parameters.

УДК 72.032/.036(477)

Т.В. Радионов,
аспирант Донбасской национальной академии строительства и архитектуры

РЕПРОДУКТИВНЫЙ МЕТОД РЕКОНСТРУКЦИИ ОБЪЕКТОВ ТИПОВОЙ ЗАСТРОЙКИ

Аннотация: Современные тенденции строительства и архитектуры набирают все больший оборот, но в сложившихся условиях типовой застройки на первый план выходит комплексная проблема реконструкции типовых зданий и сооружений, которая подробно рассматривается и решается репродуктивным методом реконструкции зданий и сооружений.

Ключевые слова: репродукция, реконструкция, типовая застройки, стратегическая реконструкция, подлинность объекта.

Постановка проблемы. Главным направлением в решении репродуктивной системы реконструкции в современных условиях, в связи с нарастанием объемов морального и физического износа устаревшего типового фонда, является реконструкция устаревшего типового фонда. Стратегическим этапом разработки проекта реконструкции типовых зданий наряду с техническим обследованием микрорайона с типовым массивом, его масштабов, технического состояния, объема реконструкции с целью улучшения теплотехнических характеристик типовых зданий, является стратегическое планирование реконструкции с учетом комплексных методов [4].

Постановка задач исследования. При разработке репродуктивного метода реконструкции типовых зданий и сооружений были поставлены следующие задачи:

1. Сохранения архитектурного единства типовой среды.
2. Возможности усовершенствования функциональной организации типовой застройки, разных периодов застройки.
3. Пространственного развития территории на которой проводится реконструкция.

Основная часть. Структура комплексного подхода к планированию реконструкции заключается в том, что он обеспечивает возможность рассматривать все составляющие объекта преобразования в наиболее важных взаимосвязях. В интенсивных условиях сохранения больших объемов старого типового фонда повышение эффективности проектирования комплексной реконструкции должно заключаться во обоснованности взаимосвязанных решений по планировочной организации объекта реконструкции. В условиях

ограниченных финансовых и материально-технических ресурсов дифференциацию процесса реконструкции на единовременные (комплексные) и последовательно осуществляемые (выборочные) мероприятия следует рассматривать как важнейшее средство повышения его эффективности [7]. Предложенный подход позволяет - концентрировать ресурсы на наиболее важных типовых объектах, полное и комплексное обновление которых в короткие сроки обеспечивает решение наиболее важных функциональных или эстетических проблем, а так же проводить постепенное обновление сложившейся среды.

Репродуктивный метод реконструкции учитывает архитектурно-техническую организацию объекта. Использование зданий по их функциональному назначению принято называть - технологической эксплуатацией. Чтобы здания можно было эффективно использовать, они должны находиться в исправном состоянии, т. е. стены, покрытия и прочие элементы совместно с системами отопления, вентиляции и другими системами должны позволять поддерживать в помещениях требуемый температурно-влажностный режим, а системы водоснабжения и канализации, освещения и кондиционирования — обеспечивать заданную комфортность [7]. Процессы, связанные с поддержанием зданий в исправном состоянии, называются техническим обслуживанием и ремонтом или технической эксплуатацией.

Для того, чтоб более подробно и технологически правильно проводить реконструкцию объектов рассмотрим – ***репродуктивный метод*** реконструкции зданий и сооружений, а так же рассмотрим его составляющие:

основа репродуктивного метода реконструкции

1. **Минимальная модернизация**: капитальный ремонт, преобразование внутридворовой территории и тд; функция остается.
2. **Скрытая реконструкция**: сохранение застройки, но активная реконструкция внутриквартальной территории.
3. **Метод морфологического соответствия**: новая застройка по типу напоминающей существующую окружающую застройку.
4. **Морфологическая имитация**: здания восстанавливаются как целый фрагмент застройки.
5. **Реновационный метод**: обновление - экономический процесс замещения или восстановления основных элементов, выбывающих из процесса жизнедеятельности в результате физического или морального износа
6. **Генеративный :** когда мало чего сохранилось, но оно диктует характер восстановления – новая застройка жестко регламентируется.

Все эти методы сводятся к одним основополагающим требованиям:

- преобразование внутридворовой территории;
- сохранение застройки;
- восстановление первоначального образа зданий;
- цельное восстановление зданий;
- регламентирование новой застройки;
- восстановление основных элементов.

репродуктивный метод реконструкции включает в себя основные архитектурно-технические решения:

1. Градостроительные решения: экономика градостроительства, планировочная структура места реконструкции, анализ вертикальной планировки, анализ горизонтальной планировки.
2. Функционально – планировочные решения: габариты реконструируемого объекта, функциональное зонирование территории, функциональное зонирование зданий и сооружений, функциональное назначение объектов реконструкции.
3. Архитектурно-художественные решения: образ реконструируемой застройки, композиционное решение, стилевое решение, цветовое решение.
4. Конструктивно-технические решения: инженерное благоустройство территории, инженерное обеспечение зданий и сооружений, надежность состояния несущих конструкций, использование современных строительных материалов.
5. Социально-демографические решения: демографический состав населения, социология труда, социология населенного пункта, социология культуры.
6. Технико-экономические решения: учет площади застройки территории, укрупненные сметные расчеты, подготовка территории под реконструкцию, выделение основных объектов реконструкции.

Системной основой реконструкции всегда являлся теоретический фундамент, главной задачей которого считалось выявление закономерностей эволюции городской среды [8]. Принцип преемственности, традиции обязательно должны учитываться и при реконструкции застройки различных периодов застройки. Здесь сложилась определенная среда со своими взаимосвязями, достоинствами и недостатками, и недооценка этого может привести к утрате индивидуальности или повторению, монотонности и однозначности на «новом уровне» градостроительного преобразования,

нарушению механизмов формирования полноценной и выразительной архитектурно-пространственной композиции. Поэтому необходимо предусматривать и закладывать в реконструируемой застройке, отдельных зданиях, инженерной инфраструктуре, элементах благоустройства либо различную степень избыточности, последующего их функционально-пространственного развития, либо мобильность, легкозаменяемость и недолговечность (приравнивая моральный и материальный износ) вновь создаваемых компонентов среды в структуре городских агломераций [3]. Городские агломерации имеют благоприятные предпосылки развития многих сложных и точных производств, межотраслевых научно-технических комплексов, поскольку в них сосредоточено большое количество научных и учебных заведений, квалифицированных кадров [2]. В свою очередь, для многих больших городских агломераций чрезмерный рост создает серьезные проблемы: угрожающую для жизни концентрацию вредных производств, нарушение планировочной структуры города, слияние промышленной и поселковой, промышленной и рекреационной зон, уменьшение площади свободных территорий, которые в перспективе могут быть использованы [1]. Все вышеизложенные проблемы, могут быть решены при рациональном использовании **репродуктивного метода** реконструкции типовой застройки.

А также при использовании репродуктивного метода реконструкции следует учитывать следующие этапы организации архитектурной среды:

1. Этап комплексного архитектурно-художественного планирования реконструкции типовой застройки с учетом сформировавшейся архитектурной среды.
2. Этап анализа местоположение квартала, доступность к центру города, местам трудовой деятельности, объектам социального и культурно-бытового обслуживания населения.
3. Этап организации благоустройства территории на которой размещается типовой объект либо группа типовых объектов, подвергающихся реконструкции.
4. Этап организации архитектурно-планировочной структуры реконструируемого участка типовой застройки.
5. Этап формирования архитектурно-пространственной структуры комплекса зданий, который включает в себя объекты типовой застройки.

Обеспечение комплексного подхода при репродуктивном преобразовании типовой застройки с учетом оптимизации предполагает разработку архитектурно-планировочных решений с последующей разработкой проектных решений по каждому объекту рассматриваемого массива. При этом, оптимальный вариант преобразования позволяет определять для каждого

здания конкретные варианты преобразования из множества возможных. Это могут быть различные виды ремонта отдельных сохраняемых зданий или их сочетания в группе домов, строительство новых жилых и общественных зданий, реконструкция участков подземных коммуникации, благоустройство дворов и т.п. [5]. В результате проведения такого рода реконструкции достигается улучшение городской среды и условий проживания, однако отдельные элементы планировки и застройки целостных градостроительных образований (кварталов, их групп, района) могут оказаться по отношению к действующим стандартам в разном качественном состоянии.

Выводы. Комплексная реконструкция это комбинированный процесс строительных работ и организационно-строительных мероприятий, связанных с изменением основных технико-экономических показателей объекта (площади застройки, пропускной способности, строительного объема и общей площади здания, вместимости, количества и качества квартир, и т.д.) или его назначения, в целях улучшения условий проживания, качества обслуживания, увеличения объема услуг [6].Таким образом, репродуктивный метод реконструкция имеет целью повышение или изменение функциональных, конструктивных и эстетических свойств строительных объектов в процессе их эксплуатации. При этом в роли объекта реконструкции может выступать как микрорайон, так и здание или квартира, а так же и другие объекты с различным функциональным назначением. Прежде чем начинать реконструкционные работы, необходимо провести изучение всех основных особенностей и характеристик сооружения. В ходе проведения обследования выполняется оценка текущего состояния здания и составляется техническое заключение, содержащее информацию о состоянии основных конструкций здания и его инженерных сетей, а также выводы о возможности перепланировки [7]. После проведения необходимого обследования требуется составить соответствующий проект восстановленного здания. Процесс составления проекта предусматривает оформление всех необходимых для проведения реконструкции сооружения документов. На основании данного проекта согласно действующему законодательству выдается соответствующее разрешение на проведение реконструкции. Важно помнить, что репродуктивный метод реконструкции зданий и сооружений направлен не только на улучшение внешнего вида сооружения, но на модернизацию и повышение эксплуатационных характеристик восстанавливаемого объекта. Мероприятия по реконструкции сооружения приводят к значительному увеличению срока его службы, а соответственно и к повышению его стоимости. Часто работы по реконструкции требуются в случае необходимости изменения функционального назначения зданий или сооружений, а также при изменении

величины здания и его перепланировки. Иногда в ходе реконструкции выполняется монтаж новых инженерных коммуникаций и сетей.

Литература

1. Булгаков С.Н. Реконструкция жилых зданий М.: Стройиздат, 1999. – 315 с., С. 210-214.

2. Белоусов В.П. Методические рекомендации по обновлению жилой застройки при реконструкции сложившихся районов. – М.: Стройиздат, 1984. – 265 с.

2.Методические рекомендации по обновлению жилой застройки при реконструкции сложившихся районов. – М.: Стройиздат, 1984. – 94 с.

3.Маклакова Т.Г. Реновация городской застройки, жилых зданий и комплексов.-М.: 1993. – 177 с.

4. Руководство по преобразованию жилой застройки в сложившихся частях городов. - М.: Стройиздат, 1983. - 195 с.

5. Смоляр И.М. Принципы градостроительного проектирования и предложения по разработке генеральных планов городов в новых социально-экономических условиях. М.: РААСН. 1995. – 296 с.

6. Смоленская Н.Г. Современные методы обследования зданий / Н.Г. Смоленская, А.Г. Ройтман, В.Д. Кириллов, Л.А. Дудышкина, Э.Ш. Шифрина // Учебное пособие. – М.: Стройиздат. – 1979. – С.35-78.

7. Тимохов Г.Ф. Модернизация жилых зданий. М.: Стройиздат, 1986. – 191 с.

8. Шрейбер К.А. Вариантное проектирование при реконструкции жилых зданий. М.: Стройиздат, 1991. – 360 с.

Анотація

Сучасні тенденції будівництва і архітектури набирають все більший оборот, але в умовах, що склалися типової забудови на перший план виходить комплексна проблема реконструкції типових будівель і споруд, яка детально розглядається і вирішується репродуктивним методом реконструкції будівель і споруд.

Annotation

Modern trends in construction and architecture are gaining more traffic, but in the circumstances of typical building in the forefront complex problem of reconstruction of typical buildings and structures, which elaborates on, and solved the reproductive method of reconstruction of buildings and structures.

АРХІТЕКТУРА БУДІВЕЛЬ І СПОРУД

УДК 621

Ю. О. Білоус
аспірант кафедри дизайну та основ архітектури
Національного університету «Львівська політехніка»

МЕТОДИ ПРИРОДНЬОГО ОСВІТЛЕННЯ ЕКСПОЗИЦІЙ В МУЗЕЯХ

Анотація: в статті розглянуто методи та принципи проектування природнього освітлення в мистецьких музеях. Наведено приклади приміщень музеїв та визначено значення денного освітлення у проектуванні мистецьких просторів.

Ключові слова: освітлення, експозиція, музейний простір.

Природнє денне освітлення є найкращим джерелом світла [9, с.389].

Освітлення є невідємною частиною процесу експозиційної прецентації музеїв. [2, с.26]. На даномму етапі розвитку у світі зосереджена велика кількість мистецьких просторів, кожен з яких відрізняється своєю історією, завданням, колекцією та способом експонування. Презентація музейних колекцій є одним з основних завдань експозиційного проектування. Просторове середовище, яке оточує мистецькі твори зазвичай є одним з основних чинників впливу на формування експозиції та її презентації. Методи презентації експонатів залежать від типології музеїв, яка, у свою чергу, впливає на їх освітлення.

Нойферт у книзі «Будівельне проектування» визначає ряд вимог, які повинні виконувати приміщення призначенні для експонування витворів мистецтва та наукових експонатів серед яких, виділено те, що вони повинні «забезпечувати найкращі умови огляду експонатів», зокрема приділяючи увагу музейному освітленню [9, с. 388].

Світло – це один з основних чинників, який формує музейний простір, впливаючи на фізичне сприйняття творів мистецтва – зростаючи до ролі символу в музеї. Освітлення та його типи в значній мірі визначають зорові відчуття, що є першим етапом естетичного переживання в музеї [6, с. 101].

Принципи освітлення музеїв яскраво висвітлені в праці українського архітектора Катерноги М.Т. де він зазначав, що «вибрана система освітлення експозиційних приміщень, незалежно від профілю музею, повинна

забезпечувати: правильне розташування джерела освітлення по відношенню до експозиційної площі; направлення основного світлового потоку на виставкову зону; поступове зростання інтенсивності освітлення від глядача до оглядового експонату та відсутність між ними зони високої освітленості; уникнення попадання прямих сонячних променів на експонати. [8, с.40].

Безпосередній вплив освітлення на формування внутрішнього простору музеїв визначає Гельфонд А.Л., яка у своїй праці по типології культурно-просвітницьких громадських будівель виділяє основні методи музейного освітлення: максимальне розкриття та природнє освітлення всього простору; розмежування світлових потоків; в двохповерховій будівлі – бокове освітлення по першому поверсі та верхнє – по другому; комбіноване – верхньобокове та системи штучного освітлення. [7, с.168].

Загальний поділ експонатів по формі відбувається за двома типами: плоскі та об'ємно-просторові.

Огляд плоских колекцій часто ускладнюється попаданням в експозиційні зали світлових променів – паралельних до поверхні експонатів, таких чином спотворюючи зображення, наприклад, якщо це картина виконана в олійній техніці. Ось чому в музейних будівлях з плоскими колекціями необхідно надавати перевагу м'якому, розсіяному світлу.

Щодо об'ємно-простових експонатів, то для них навпаки необхідне контрастне освітлення, для виявлення пластичної форми. Тому для експонатів, в яких основне значення відіграє не фактура, а форма, у книзі «Архитектура музейных и выставочных зданий» автор дає практичні рекомендації по проектуванню світлових прорізів таким чином, щоб вони забезпечували не вертикальний напрям світлових променів, а похилий, що значно сильніше забезпечує контраст. В приміщеннях з об'ємними експонатами, особливо з витворами скульптури, попадання прямих сонячних променів є особливо бажаним.

В залежності від розміщення світлових отворів в приміщенні освітлення може бути верхнім, боковим або комбінованим [2, 4, 7, 8, 9]. Засоби і прийоми освітлення будівель музеїв залежать від профілю музею, характеру та форми експозиціонування.

Система верхнього освітлення надає великі можливості для максимального використання внутрішньої поверхні глухих стін для розміщення експонатів. В історії архітектури існує низка споруд повноцінне архітектурне вирішення внутрішніх просторів яких досягнуто завдяки застосуванню саме цієї системи освітлення. Яскравим прикладом є проект художнього музею Кімбел (Kimbell Art Museum) (рис. 4). Музей в Форт-Ворт архітектором якого є Луіс Кан «народився з його любові до світла» [6, с.102]. Кан порівнював

будівлю з витвором: «Це свого роду винахід, який виринає з бажання отримати природнє освітлення. Тому, що це світло яке, художник малює у своїх картинах. А штучне освітлення є статичним світлом… природнє освітлення є світлом настрою… Картина поставатиме в різних аспектах якщо настроєве освітлення включене в її зорове сприйняття.»[5, с.16]. Перед архітектором було поставлене завдання спроектувати музей невідємною частиною якого є природнє освітлення. Перший директор музею Річард Браун переймався тим, що відвідувач повинен бути у постійному контакті з мінливим зовнішнім світом ззовні музею [1, с.14].

У музеї Кімбел природнє освітлення потрапляє у внутрішній простір через щілину, розміром майже 80см, на вершині склепінчастої стелі. Світло падає на опуклу конструкцію – перфорований алюмінієвий «природній світильник», який запобігає потраплянню прямих сонячних променів. Коли світло відбивається від вигнутої, холодної, бетонної стелі воно зберігає те, що Кан називає «срібло». Проте тоді коли воно попадає на травертинові стіни та дубову підлогу воно «нагрівається» і легко поєднується з електричним освітленням [1, с.14], хоча, як це не парадоксально, що спроектований музей виключно з денним освітленням потрібно додатково підсилювати світильниками [6, с.101]. Багато дослідників стверджують, що природнє освітлення є найкращим джерелом світла для огляду мистецьких творів проте аналізуючи музей Кімбел варто зауважити, що більшість представлених робіт викликають позитивні враження тоді коли денне освітлення лише частково діє на твори мистецтва.

Образ архітектури та складна структура будівлі, одночасно поєднує використання сучасних засобів архітектурного вираження та застосування ідеї, яка народилася в Луврі. Музей Кімбел вважають ефектом множення основного проекту Гранд Галереї(Grande Galerie) (рис. 3) [6, с.102]. Склепінчаста стеля важлива у приміщеннях з верхнім освітленням оскільки забезпечує достатню кількість світла та є обмежена тіньовим простором який часто виникає між світловим отвором та стіною.

Освітлення об’ємно-просторових предметів з використанням верхнього способу освітлення досягається при правильному направленні світлових променів, так щоб кут падіння світла на експозицію був наближеним до кута падіння сонячного світла - 45°[8, с.48]. Прикладом використання такого типу освітлення є нова частина музею прикладного мистецтва(Musee des Beaux-Arts) у місті Вінтертур, Шфейцарія(рис.1). На противагу м’якому освітленню світильників в музеї використовується конструкція стелі, яка обмежує рівномірне розподілення світла. Така система верхнього освітлення має великі

перевари, проте, є неконтрольованою, у сонячні дні розподіляє приміщення на дві контрастні частини [6, с.212].

Верхнє освітлення музеїв забезпечує рівномірне освітлення великих експонатів, при його правильному проектуванні можна уникнути небажаного відбиття світла, вільні від вікон стіни, які можуть використовуватися для експозиції та відігравати роль фону для об'ємних експонатів, можливість освітлення експонатів з одночасним затемненням зони перебування відвідувачів, проте, його недоліками є складні конструкції та труднощі в експлуатації.

Щодо бокового освітлення, то воно вважається найбільш простим в конструктивному вирішенні, яке здійснюється завдяки світловим прорізам в стіні. В книзі «Строительное проэктирование» вказано, що освітлення через вікна залежить від ділянки місцевості на якій розташовується музей, його використання дозволяє контролювати температуру та за забезпечує хороше освітлення групових та окремих експонатів [9, с. 389].

Напротивагу музею Кімбел в Форт-Ворт, у 2002році був відкритий Музей сучасного мистецтва в Форт-Ворт (Modern art museum of Fort Worth)(рис.5). Проект здійснений під впливом філософії Тадао Андо. Будівня розташована на воді і містить бокове освітлення по периметру павільйонів. Завдяки використанню скла і води будівля набуває нових образів на протязі дня.

Ще одним прикладом бокового освітлення є Музей Жана Тінгуелі (Jean Tinguely Museum) (мал. 2). Зовнішній спокій будівлі змінюється у внутрішньому середовищі в інтригуючій грі світла та простору. М. Ботта подібно Л. Кану проектує простір за допомогою світла, його конструкції інтегрує в інтер'єр будівлі та її функції. В деяких приміщеннях цього музею бокове освітлення комбінується з верхнім, що забезпечує більш рівномірний розподіл світла на експонати.

Система бокового освітлення забезпечує просте конструктивне вирішення та інтенсивне освітлення експонатів проте з'являється велика нерівновага в освітленні, проникнення прямих сонячних променів та зменшення експозиційних просторів.

Природнє освітлення покращує якість сприйняття відвідувача, забезпечує поєднання з зовнішнім середовищем і показує плин часу завдяки зміні та руху світла протягом дня [3, с.4]. Таке освітлення може забезпечувати психологічну та економічну вигоди. Проте денне освітлення важче контролювати ніж електричне світло, що може спричинити небажані відблиски, конденсат та руйнування експонатів [4, с.34].

1) 2) 3)

4) 5)

Малюнок: 1).Музей прикладного мистецтва в Швейцарії(Musee des Beaux-Arts); 2) Музей Жана Тінгуелі(Jean Tinguely Museum); 3) Гранд Галерея(Grande Galerie); 4)Музей Кімбел (Kimbell Art Museum); 5) Музей сучасного мистецтва в Форт-Ворт (Modern art museum of Fort Worth).

Дослідження показало, що у багатьох музеях успішно використовується денне світло, з урахуванням специфічних потреб експозиційних об'єктів. Насправді, денне світло забезпечує кращу кольоропередачу експонатів, ніж електричне світло, і це означає, що експонати сприймаються ідентично до свого фактичного вигляду. Денне освітлення додатково забезпечує економію енергії, шляхом мінімізації кількості електричного освітлення, необхідного протягом дня для освітлення приміщень музею. Денне освітлення залежить від архітектури будівлі і тому повинне аналізуватися і формуватися ще на ранніх стадіях проектування музеїв.

Література

1) CalendarThirty-Year Anniversary Issue [August 2002 through January 2003]: Focus on the building. – Fort Worth: Kimbell Art Museum, 2003. – 86p.
2) Cuttle C. Light for art's sake: lighting for artworks and museum displays/ Cuttle C. – L.: Routledge, 2007. – 300p.
3) Hancock C., Hinchliff S., Hohmann J. Daylighting Museums Guide/ Hancock C., Hinchliff S., Hohmann J. – Bozeman: Integrated Design Lab, 2009 – 15p.
4) IESNA Committee on Museum and gallery lighting. Museum and art gallery lighting: A recommended practice/ The Illuminating Engineering Society of North America, 1996. – 100p.
5) Kahn L. Light is the Theme/ Kahn L. – Fort Worth: Kimbell Art Museum, 1975. – 79p.
6) Pabich M. O ksztaltowaniu museum sztuki. Przestrzen piekniejsza od przedmiotu/ Pabich M. – Katowice: Muzeum Slaskie, 2007. – 300s.
7) Гельфонд А.Л. Архитектурное проектирование общественных зданий и сооружений: Учеб. пособие. – М.: Архитектура – С,2006. – 280с.
8) Катернога М.Т. Архитектура музейных и выставочных зданий/ Катернога М.Т. – К.: Издательство академии архитектуры УССР, 1952. – 124 с.
9) Нойфэрт Э. Строительное проэктирование/ Нойфэрт Э. – М.: Стройдизайн, 1991. – 392с.

Аннотация

В статье рассмотрены методы и принципы проектирования естественного освещения в художественных музеях. Приведены примеры помещений музеев и определено значение дневного освещения в проектировании художественных пространств.

Ключевые слова: освещение, экспозиция, музейное пространство.

Annotation

The paper consist of methods and design principles of natural lighting in art museums. The examples of the museum lighting and determined the value of daylight in the design of art spaces.

Keywords: lighting, exposition, museum space.

УДК 725.15

І. П. Гейко
аспірантка кафедри ОА та АП
Київський національний університет будівництва та архітектури

ЕВОЛЮЦІЯ СУЧАСНОГО БУДИНКУ СУДУ

Анотація: розглянуті основні етапи історичного розвитку архітектурно-планувальної організації будинків суду, подані ілюстрації будинків суду періоду 15-19ст., періоду 20 ст. та періоду сьогодення.

Ключові слова: будинок суду, історичні етапи, учасники судового процесу, приміщення міських служб, образ будинку суду, історичне середовище, реконструкція.

Актуальність проблеми. Дослідження історичних етапів архітектурно-планувальних особливостей будинків суду має беззаперечне значення для подальшого розвитку у галузі адміністративної архітектури, що є особливо актуальним для України, оскільки станом на 1 червня 2010 р. лише 105 судів (13,5 %) в нашій країні розташовано в приміщеннях, які відповідають вимогам щодо здійснення судочинства. Тому необхідно віднайти історичні аспекти судоустрою на території нашої держави та за кордоном , щоб удосконалити їх та впровадити у сьогодення Незалежної України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Історію новітнього будинку суду можна розділити приблизно на 4 основних періоди. Перший із них почався у 15-17 ст., коли споруди будівель суду тільки почали з'являтися як окремі адміністративні одиниці, окремі архітектурні споруди. До 15 ст. більшість судових справ розглядалися привселюдно - на площах та майданах , або ж на території палат та замків князів чи інших державних діячів. Розвиток архітектури будинків суду продовжується до 1875-1918 рр., з кожним століттям покращується у функціональному та композиційному аспекті. Перший період розвитку архітектури будинків суду хоча і був більш тривалим , ніж інші 3 періоди, але відрізнявся повною відсутністю самостійного розвитку будівлі як архітектурної та функціональної одиниці: усе залишалося у тому ж планувальному положенні та в тих же структурних формах, які повністю залежали від тогочасних віянь в архітектурному стилі. Свободу готичної фантазії 15 ст. можна виявити у будинку Мирового суду (Брюж) побудованого у 1537 році. Архітектура споруди повністю відповідає тенденціям тогочасного мистецтва. Готичне виявлення архітектурних тенденцій у адміністративній споруді образно не відповідає функціональному призначенню будинку суду,

але у 15 ст. головним для будинків суду і для інших споруд було виявлення стилю (в даному випадку - готики). [1].

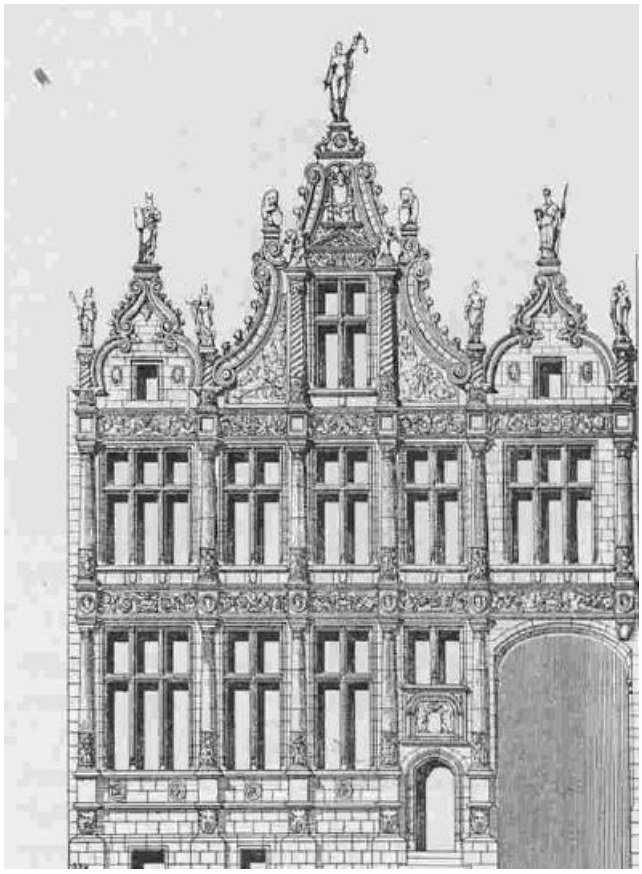

Брюж. Мировий суд. 1537 р.[1.ст.281]

Будинок суду в Руані(Франція) 15-16 ст. ст.[2.ст.25]

Ті ж самі тенденції висвітлює Будинок Суду в Руані (Франція) 15-16 ст. Готична архітектура споруди повністю не відповідає функціональному призначенню споруди. Хоча в даному будинку суду вже є чітко виражений головний вхід , що можна вважати певним прогресом становлення основних особливостей адміністративної архітектури. [2].

Лише з 19 ст. почали більше звертати увагу на призначення будівлі та образне виявлення цього призначення в архітектурному вирішенні споруди. Архітектура будинку суду тим і відрізняється, що має бути схожою на вмістилище влади та справедливості. 15-17 ст. повністю перекреслює це поняття, звертаючи більшу увагу на розвиток тогочасного стилю в архітектурі.

Другий період 1875-1918 рр. може бути названий епохою найбільшого розвитку багатоярусної, багатофункціональної архітектури сучасного будинку суду. Починаючи з 1880-х рр. будинок суду, як окремий композиційний елемент, почав суттєво змінюватися, як у функціонально-планувальному аспекті, так і в архітектурному аспекті. Поява нових судових реформ та зміна адміністративного устрою країн сприяла розвиткові нової епохи в еволюції

сучасного будинку суду та створенню нових архітектурно-композиційних та функціонально-планувальних засад. Будинки суду створені двома періодами по праву можуть бути названі імператорськими і дворянськими, або, що більш характерно для їх вигляду - судами розкоші, блиску та багацтва, що дуже вдало виявлено у кресленнях фасадів тогочасних будинків суду.

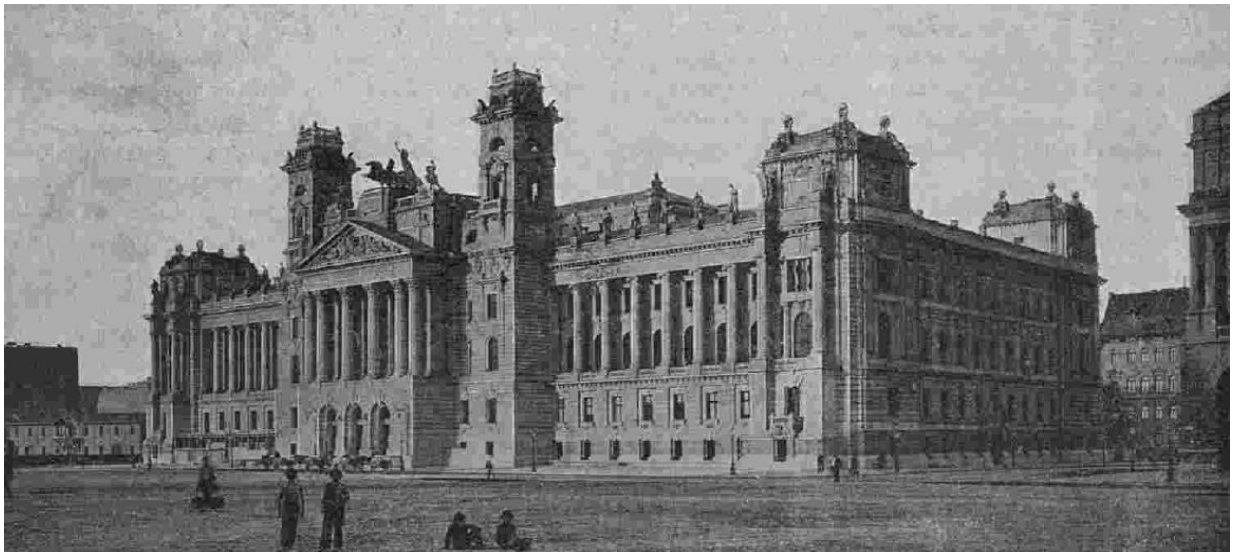

Будинок суду у Будапешті. 1900 р. [3.ст.433]

Слід зазначити, що на другому еволюційному періоді інтенсивно починає розвиватися архітектура будинку суду в Америці – країні з найбільш тривалим демократичним устроєм. Американські будинки суду відрізнялися від європейських більшою монументальністю споруди , але при цьому будинок суду не мав імперських або ж дворянських вичурних мотивів. Тогочасні будинки суду Америки - це найбільш вдалий показник початку розвитку судової архітектури, оскільки з кожним століттям вони все більше покращували архітектурний образ своїх будинків суду.

Будинок суду у Катері. 1888 р. [3.ст.434]

На сьогоднішній день саме Америка має найбільш стабільну базу розвитку архітектури будинків суду. Незважаючи на новітні тенденції в архітектурі вони все частіше звертаються до історичних мотивів адміністративної архітектури, вважаючи її більш прийнятною для судового процесу та вираження влади і справедливості у образі будинку суду.

Третій період 1918-2000 рр. - це період становлення нової архітектури у всьому світі. Це стосується і архітектури будинків суду. Архітектура третього періоду, на думку фахівців, має два ключових періоду: епоха з 1918 по 1932 роки називалася епохою архітектурного авангарду, після неї перехід до неокласицизму, який стався дуже швидко. Після його завершення всі архітектурні об'єкти будувалися в новому стилі. З літа 1932 року для будівництва в СРСР не приймався ні один проект в стилі конструктивізму. Але у світі ці тенденції розвивалися більш стабільно і демократично.

Будівля Суду в Америці . 1960 рр.

Четвертий період (період сьогодення) є найбільш різнобарвним та багатофункціональним. У кожній державі будуються зовсім різні будинки суду, кожен зі своєю індивідуальністю, що є вираженням філософії проектної діяльності окремої країни.

Calgary Courts Centre, Calgary, Canada [4]. Bronx County Hall of Justice, USA [4].

Haifa Courthouse (Chyutin Architects) [4].

Courthouse and Square Sankt Poelten [4]

Головна різниця між першим та сучасним будинком суду, окрім архітектурного образу, полягає у формі та величині залу судових засідань та наявності допоміжних приміщень. Оскільки судовий процес сам по собі кардинально не змінився з часом, змінювалися лише деякі компонентні складові судового процесу, тому функціонально-планувальна структура суттєво не змінилася.

За усі чотири періоди історія архітектури отримала велику кількість надзвичайно розкішних адміністративних судових споруд. Сучасна архітектура будинку суду вражає покращенням функціонально-планувальної організації для більш комфортного перебування відвідувачів та працівників суду.

Література

1. Журнал Зодчий // Зодчий 1914 р. № 01-10,- С.П.-1914р. - 372с.
2. Журнал Зодчий //Зодчий 1888 р. № 01-10,11,12,- С.П.1888р - 181с.
3. Журнал Зодчий // Зодчий 1901 р. № 01-10,.- С.П. -1901 р.- 460 с.
4. http:// www.architows.com

Аннотация

Рассмотрены основные этапы исторического развития архітектурно-планировочной организации зданий суда, поданы иллюстрации домов суда периода 15-19 вв., периода 20 в. и периода настоящего времени.

Ключевые слова: здание суда, исторические этапы, участники судебного процесса, помещения городских служб, облик дома суда, историческая среда, реконструкция.

Annotation

The basic stages of historical development of architectonically plan organizations of courthouse are considered, illustrations of courthouse of period of 15-19 c. are given., period 20 c. and period of present tense.

Keywords: courthouse, historical stages, participants of trial, apartments of city services, look of courthouse, historical environment, reconstruction.

УДК 725.91:725.391

Ю. О. Горова
аспірант кафедри основ архітектури та архітектурного проектування Київського національного університету будівництва та архітектури.

ПЕРЕДУМОВИ ВІЗУАЛЬНОГО СПРИЙНЯТТЯ ВИСТАВКОВО-МУЗЕЙНИХ КОМПЛЕКСІВ АВІАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Анотація: в статті визначені та описані передумови візуального сприйняття, що впливають на загальний образ виставково-музейного авіаційного комплексу. Проаналізовано вплив художнього образу музею авіації на архітектуру зони аеропорту.

Ключові слова: авіапарк, музей авіації, виставково-музейний комплекс технологій, типологія виставково-музейних авіаційних комплексів, художній образ.

Історія архітектури свідчить про те, що справді досконалі архітектурні споруди не тільки відповідали своєму призначенню, а й відображали у довершеній ідейно-художній формі соціальні і культурно-естетичні ідеали суспільства, що їх створювало. За словами О. Іконнікова та Г. Степанова – «це цілісна художньо-виразна система форм,що відповідає функціональним та конструктивно-технічним вимогам». Для авіа-музеїв та виставково-музейних комплексів авіаційних технологій такі засоби вияву головної ідеї будівлі мають особливе значення.

Розвиток сучасної художньої культури виявляється дуже сильно залежить від науково-технічного прогресу, особливо з всеохоплюючим прогресом в сфері обчислювальної техніки. Цей вплив має велике значення для сучасного музею. Для одних видів мистецтва (телевізійні мистецтва, кіно та ін.) подібний зв'язок природний та очевидний, для інших він здається дуже суперечливим і проблематичним. Наприклад, вже сьогодні глядач має змогу ознайомитися з численними колекціями образотворчого мистецтва через мережу інтернет. Але опоненти електронного прогресу можуть заперечити - враження від «живого» музею не можна порівнювати з переглядом найбільш якісного диску, оскільки під час натурального дослідження у людей беруть участь всі органи сприйняття, це більш високий та більш чуттєвий рівень, на якому людина сприймає нову інформацію[2].

Існує багато шляхів для того, щоб вирішити ці протиріччя. Один з них – інформаційний або інформаційне наближення.

Даний інформаційний підхід базується на наступних основних пунктах:

1. вплив творів мистецтва здійснюється за рахунок передачі художньої та естетичної інформації;

2. потенціал цього впливу визначається кількістю переданої інформації (критерієм сили впливу, а отже і оцінкою кількості інформації, можна злічити міцність і розмір слідів, записаних в постійній пам'яті);

3. для передачі інформації необхідний матеріальний носій (в образотворчому мистецтві носій інформації - структурна або багатошарова поверхня, що володіє досить складними характеристиками відображення, заломлення і поглинання світла; п'ятьма органами чуття ніяке інше взаємодія крім фіксації на сітківці відбитого світла не реєструється).

Візуальна комунікація

У художній комунікації кількість інформації, як і в будь-якому каналі зв'язку, є функцією так званого відношення сигнал / шум. Потужність сигналу в такому каналі природно зіставити з силою емоційного враження. Більш сильним назвемо те враження, яке твердіше запам'ятовується і, відповідно, протягом більшого часу може бути відтворене у свідомості. Потужність потоку відволікаючих вражень ототожнити з потужністю шуму.

Специфіка мистецтва насамперед пов'язана з каналом передачі інформації. Сприйняття образотворчого мистецтва забезпечує візуальний канал, в якому, як і в будь-якому іншому, передача інформації неминуче протікає в присутності перешкод, шуму.

Головна особливість візуального каналу - його широкий спектр. Кут огляду становить майже 180 градусів; чутливість рецепторів допускає реєстрацію окремих фотонів; спектр колірного зору простягається від червоного до фіолетового світла; акомодація кришталика дає можливість фіксувати об'єкти у величезному діапазоні відстаней від спостерігача.

Людина як представник неспеціалізованого біологічного виду, очевидно, зацікавлений в отриманні такої широкої візуальної інформації (на відміну, наприклад, від леопарда, зорова система якого дає чітку картину лише в центральній зоні поля зору, куди потрапляє ймовірна видобуток або джерело небезпеки). Настільки потужний потік інформації і є головним джерелом шуму.

Розпізнавання об'єктів шляхом відтворення свідомістю їх форми і просторової орієнтації по двовимірної картині зміни яскравості та кольору, що виникає на сітківці ока (2) - це високошвидкісний процес обробки величезних обсягів інформації. Процес складний, недарма органи зору сформувалися пізніше інших органів чуття, і зорове сприйняття в більшій, ніж всі інші, ступеня прив'язане до вищих, пізнім відділам головного мозку. Кількість

нервових клітин, зайнятих в зоровій системі значно перевершує відповідні показники всіх інших систем.

Надмірність візуальної інформації призводить до сильної завантаженості оперативної пам'яті, що робить систему зорового сприйняття вельми вразливою також і у відношенні невидимих шумів [2].

Сьогоднішній віртуальний музей (реальність, мета і завдання).

З появою цифрового запису зображень в історії образотворчого мистецтва настає нова фаза. Стрімке збільшення ємності інформаційних носіїв, якості запису і відтворення зображень розводить стіни музею. Компакт-диски і глобальні мережі роблять скарби образотворчого мистецтва все більш доступними. Відкритий для кожного користувача комп'ютера віртуальний музей, і не один, а десятки і сотні – це реальність сьогодення. Проблема доступності художніх творів активно вирішується і найближчим часом буде знята.

Але при цьому не вирішується основна проблема - чи впроваджується образотворче мистецтво в культуру демократичного суспільства. На жаль, ні. Лежача на поверхні - недосконалість сучасної техніки. Колекції представлені в Інтернеті зображеннями низької якості. Але технічні труднощі - труднощі тимчасові.

Важливіше інша сторона справи - концептуальна: віртуальний музей не відповідає принципам інформаційним. Художнє вплив віртуального музею значно слабкіше, ніж музею традиційного. Нинішній віртуальний музей це спроба повторити художній музей в електронному варіанті; природний підсумок - погіршена, збіднена версія.

Якщо вважати, що головна мета нового музею – це збільшення значущості образотворчого мистецтва або експонування досягнень технічного прогресу на новому ріні та в новому форматі, то нинішній віртуальний музей, ймовірно, можна розглядати як інформаційно-довідкову систему.

За цією допоміжної задачею, яка постала перед музеєм нового формату слідують основні. Перший крок до того, щоб дати глядачеві шанс долучитися до образотворчого мистецтва, розібратися в його незвичному мовою - орієнтація музею на індивідуальні смаки і переваги. Основа для такої орієнтації - музейна інформаційна база даних. Ця база повинна надати відвідувачеві можливість найширшого знайомства з колекцією експонатів та архіву, пошуку і відбору досягнень техніки або творів мистецтва за максимальною кількістю ознак та їх комбінацій [2].

В сучасному розвитку ІТ - напрямку зберігається інтерес до формування віртуального простору техніко-технологічного аспекту та соціальної ефективності. Технічними засобами інформаційних технологій в Політехнічних

музеях та музеях технологічного призначення,що знаходяться в безпосередній доступності та уваги глядача, систематизуються в три основні групи:

1.Засоби взаємодії (інформаційні кіоски,інтерактивні експонати та інсталяції тощо)

2.Засоби відображення (телевізори, плазменні панелі,екрани)

3.Засоби впливу (аудіо-, відео-, проекційні засоби ,що можуть створювати різні ефекти ,які впливають на загальне сприйняття експозиційного простору,наприклад фонова музика, підсвітка та лазерна голографія, широкоформатні складні екрани прямої та зворотної проекцій, сферична проекція та ін.) [1].

Таким чином постає питання у створенні так званих віртуальних музеїв або інформаційних філіалів головного музею країни, який би підтримував роботу головного центру на місцях та слугував би інформуванням населення про надходження нових експонатів до головного музею, нових семінарі, публікацій тощо. Як результат такого дослідження виникає потреба у створенні мережі інформаційних віртуальних музеїв авіації в невеликих містах, де фінансування та будівельна база просто не дозволяє збудувати сучасний виставково-музейний комплекс за всіма сучасними потребами.

Список літератури:

1.Музей технологій :історія, досвід, перспективи. Матеріали II Міжнародної науково-технічної конференції 26-29 травня 2010 року. К: Видавництво Національного авіаційного університету НАУ.

2. Дриккер А.С. В ожидании зрителя. // Вопросы искусствознания (в печати), 1999.

Аннотация

В статье определены и описаны предпосылки визуального восприятия, влияющие на общий образ выставочно-музейного авиационного комплекса. Проанализировано влияние художественного образа музея авиации на архитектуру зоны аэропорта.

Ключевые слова: авиапарк, музей авиации, выставочно-музейный комплекс технологий, типология выставочно-музейных авиационных комплексов, художественный образ.

Abstract

This article defines and describes the conditions of visual perception, affect the overall image of museum-exhibition complexe of aviation. Analyzed the influence of the artistic image of museum-exhibition complexes of aviation in the area of the airport.

Keywords: aircraft fleet, aviation museum, exhibition and museum complex technology, typology of museum-exhibition complexes of aviation, artistic image.

УДК - 725.34

Ж. Є. Дикун,
аспірант каф. основ архітектури і АП КНУБА,
архітектор ЗАТ «ТРАНСПРОЕКТ

ФУНКЦІОНАЛЬНО-ПЛАНУВАЛЬНА ОРГАНІЗАЦІЯ МОРСЬКИХ ПАСАЖИРСЬКИХ ТЕРМІНАЛІВ УКРАЇНИ

Анотація: в статті розглядається сучасний стан морських вокзалів України, деякі проблеми їх історичного та розвитку морських пасажирських перевезень в цілому. Зазначається проблема формування та організації морських терміналів, як нових комунікативних просторів.

Ключові слова: морські вокзали України, морські пасажирські термінали, морські пасажирські перевезення.

План будь-якої будівлі є результатом вирішення складних внутрішніх зв'язків приміщень, обумовлених суспільними процесами, що відбуваються в ньому. Нескінченна різноманітність функціональних процесів, що проходять в морських пасажирських терміналах різного призначення, визначає неповторність їх структур. При цьому в багатьох з них одночасно здійснюється не один, а декілька функціональних процесів, які можуть протікати паралельно або роздільно з подальшим перетином. Чим складніше процеси протікають в терміналі, тим різноманітніше і складніше буде його об'ємно-просторова структура.

В вітчизняній теорії та практиці питання функціональної організації морських вокзалів, що входять в одну групу з пасажирськими будівлями і спорудами інших видів транспорту, не лишилось поза увагою наукової думки. Досить ґрунтовно і ретельно вони опрацьовані в монографіях, статтях та працях таких авторів ще радянської епохи, як Анжеліні Г.М., Батирєв В.М., Голубев Г.Є., Гольденберг Ю.А., Модоров А.Ф., Дахно В.П., Тер-Восканяк О.Ш., Явейн І.Г., Явейн М.Г. Але разом з тим морські термінали мають і ряд характерних рис, що помітно виділяє їх серед вокзалів інших видів транспорту. Це стосується, насамперед, потужності та специфіки пасажиропотоку сучасних морських пасажирських терміналів, а також тенденцій нового часу. Підвищення рівня комфорту та обслуговування, створення "комунікативного простору", все це вимагає нового осмислення та нового підходу до звичних питань.

Морські пасажирські термінали призначені для тимчасового перебування людей з здійсненням в них *основних*, так званих, стивідорних функцій - це перевезення пасажирів та їх багажу (див. рис.1) та *допоміжних*:

- Створення умов для різноманітних видів спілкування і громадського обслуговування жителів міст та сіл;
- Забезпечення повсякденних, періодичних та епізодичних потреб життєдіяльності населення (дозвілля, відпочинок, особисте споживання товарів та послуг, духовні потреби і т.п.) (див. рис.2).

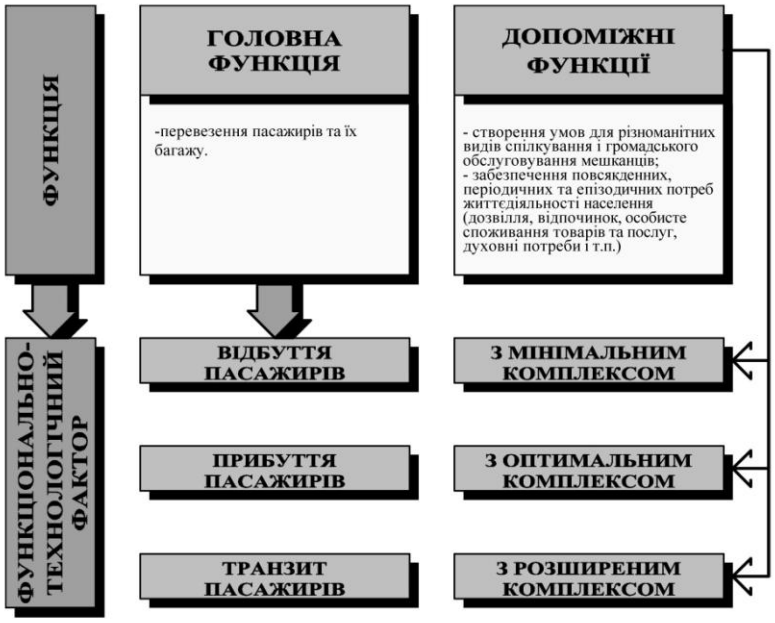

Рис. 1. Головні та допоміжні функції морських пасажирських терміналів

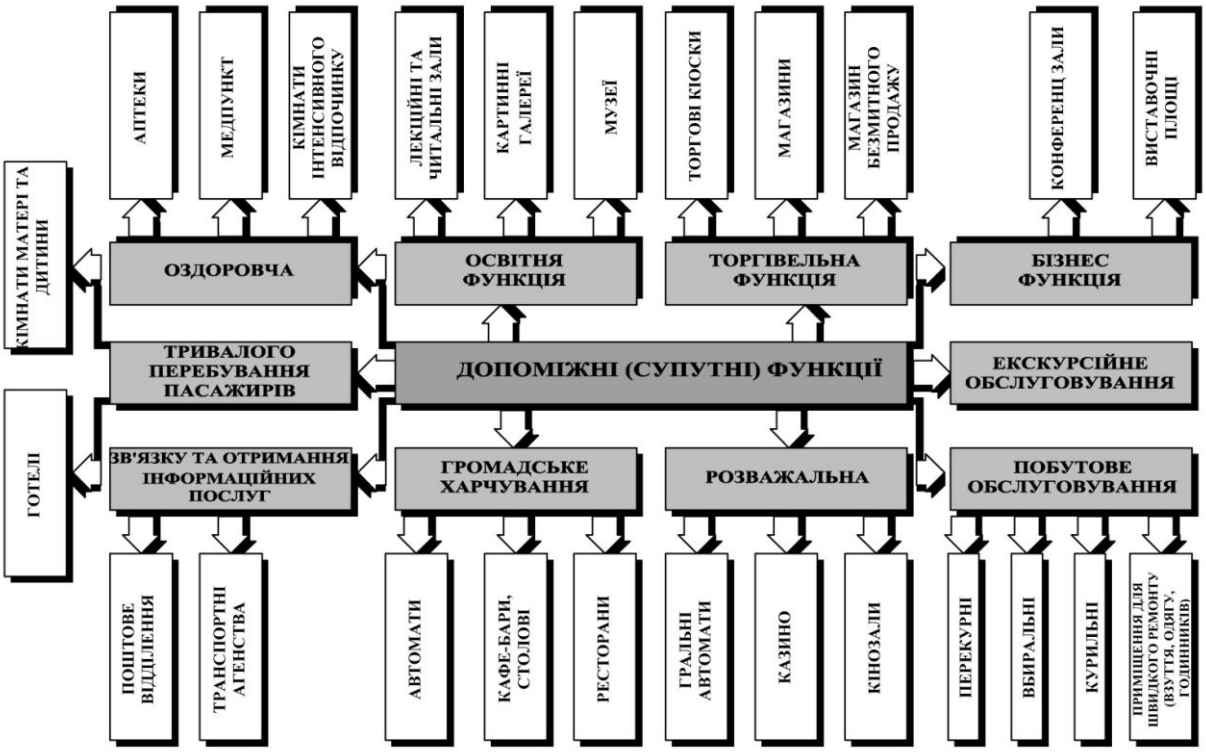

Рис. 2. Допоміжні (супутні) функції морських пасажирських терміналів

Допоміжні (супутні) функції - це комплекс різних і різноманітних функціональних процесів, пов'язаний з наданням супутніх послуг: харчування, торгівлі, управління, відпочинку, побуту та праці і т. п. Комплекс цих супутніх послуг, що входять у МПТ, може бути неоднаковим. Запропоновано розрізняти відповідно до складу та об'єму послуг, що включаються, три основних види терміналів*: з мінімальним, оптимальним та максимальним набором допоміжних функцій.* Мінімальний набір послуг може включати, наприклад, автомати по продажу води та їжі, або бар, кімнати тимчасового перебування пасажирів, торгівельні кіоски, надання інформаційних послуг. При цьому нижня межа формування набору супутніх послуг повинна забезпечувати нормальну рентабельність. Верхня межа комплексного обслуговування дуже рухлива. Вона зумовлена платоспроможністю пасажирів і забезпеченістю ресурсами структурних елементів комплексу.

Ієрархічною "похідною" від функції - є *функціонально технологічний процес* - це здійснення у часі і просторі головної функції будівлі, при якому вона поділяється на систему головних і підсобних функцій на всіх просторових рівнях будівлі. Основна функція морських пасажирських терміналів розкладається на три основних функціонально технологічних процеси - прибуття пасажирів, відбуття та транзит. Певні технологічні особливості кожного з цих процесів можна прослідкувати на схемах "Технологічної послідовності обслуговування пасажирів" (див. рис. 3). Функціонально-технологічний процес також розкладається на головний процес і другорядні, або підсобні. Функціональні процеси в універсальних просторах відрізняються послідовністю здійснення в залежності від цілей використання приміщень. Кожному процесу властиві свої внутрішні особливості, що випливають з характеру дії, кількості учасників, необхідного обладнання та меблів. Сукупність усіх елементів і умов, що характеризують функціонально-технологічні процеси, визначає просторову організацію, розміри і форми будівель і споруд.

При проектуванні морських пасажирських терміналів, як великих суспільних та громадсько-транспортних центрів, що характеризуються безліччю різноманітних внутрішніх просторів, доцільно проводити так зване функціональне зонування, тобто розбивку на зони з однорідних груп приміщень, виходячи зі спільності їх функціонального призначення і внутрішніх взаємозв'язків.

Для підвищення експлуатаційних якостей та рівня зручностей, що надаються пасажирам, слід передбачати чітке функціональне зонування основних ділянок і приміщень вокзальних комплексів з виділенням з них наступних трьох характерних зон:

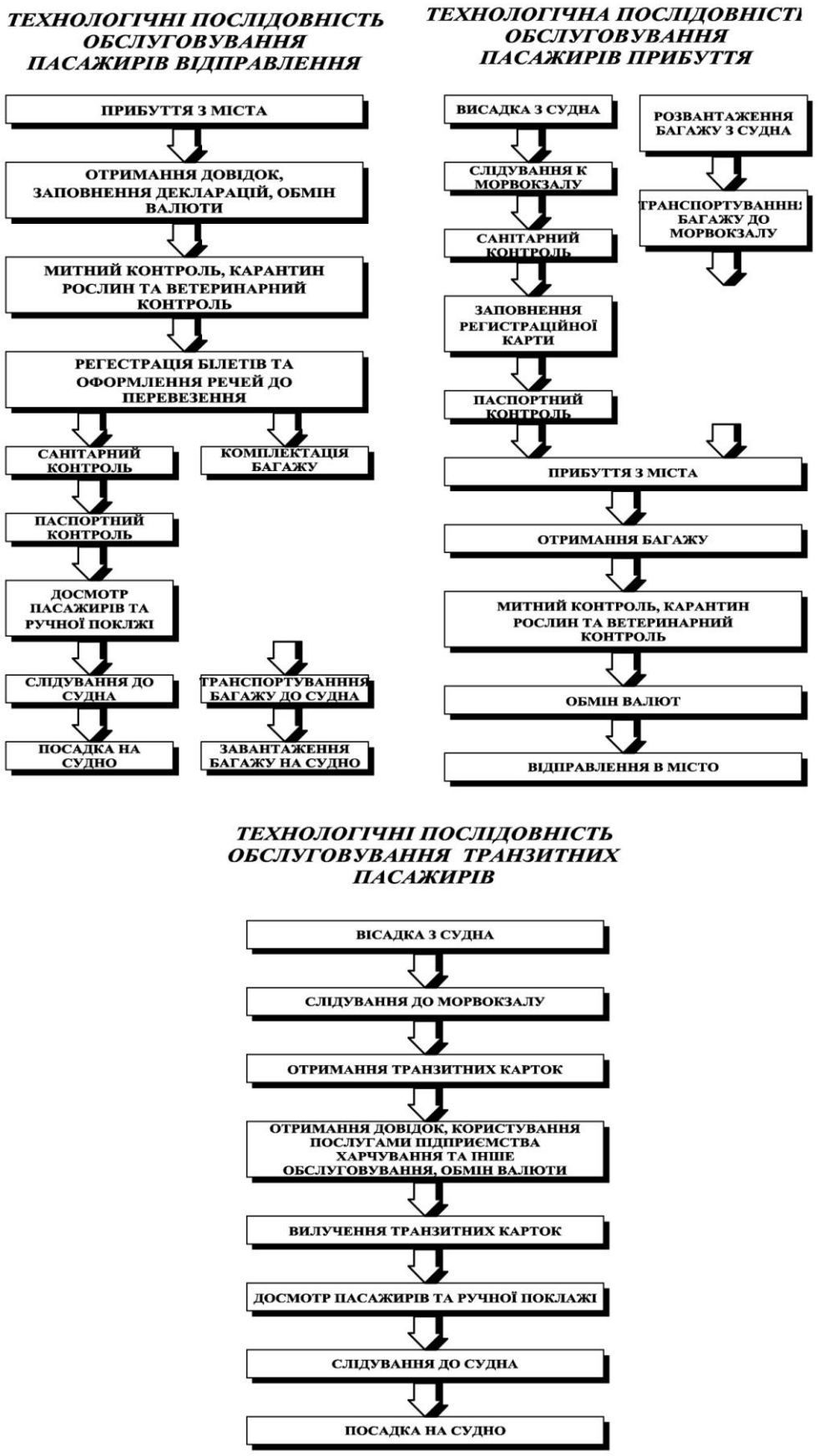

Рис. 3. Технологічні схеми обслуговування пасажирів*

**матеріали розроблені та надані головним архітектором "ЧорноморНДІпроект" Калініним В.М.*

- Головних, найбільш активно використовуваних шляхів пішохідного руху;
- Ділянок і зон, призначених для здійснення різного роду операцій (з урахуванням ступеня можливої концентрації пасажирів у чергах) і розміщення установ, так званого, супутнього обслуговування;
- Переважно тихих, бажано непрохідних ділянок, приміщень і зон, призначених для короткочасного відпочинку і очікування пасажирів і відвідувачів.

Таким чином *базова модель функціональної структури* має такий вигляд (див.рис.4). Навколо вестибюльно- розподільчої зони розташовані зони по обслуговуванню пасажирів та наданню послуг (каси, підприємства торгівлі та громадського харчування, надання інформаційних та інших послуг). Прямий зв'язок вестибюльно- розподільчої зони з зоною очікування, яка в свою чергу пов'язана з операційною зоною. Розмір та комплектація останньої витікає з класифікаційних ознак МПТ: пропускної здатності, переважаючих категорій пасажирів, умовами розміщення на даній транспортній лінії. Важливим критерієм є те чи являється порт пунктом перепуску через кордон.

Зона очікування. Зали очікування рекомендується проектувати зручно пов'язаними з вестибюлем - конкорсом, рестораном, кафе-буфетом і виходами на перон, як правило, в одному з ними рівні, а також з залами, розміщеними в підземному рівні і на другому, антресольному, поверсі. Розміщення залів очікування на другому поверсі повинно бути технічно обґрунтовано. В випадку розміщення зали очікування на другому поверсі необхідне влаштування спеціальних посадочних галерей, мостиків чи трапів для забезпечення умов зручного переходу на борт судна без небажаних пересувань пасажирів по вертикалі. В південних районах, рекомендовано використовувати відкриті простори (плоскі крівлі, тераси и т.п.) для відпочинку та очікування пасажирів в найбільш напружений літній період. Такі простори та пристрої повинні бути розраховані не менше ніж 25% понад загального розрахункової кількості пасажирів та відвідувачів.

Операційна зона складається з операційних приміщень, де здійснюється безпосередньо обслуговування пасажирів, та необхідного набору приміщень для функціонування даної зони. Операційні приміщення - вестибюлі - конкорси і розподільчі зали, касові зали, багажні відділення - рекомендується групувати переважно з боку міста. Ці приміщення повинні мати достатній фронт пристроїв для проведення відповідних операцій, а також зручні взаємозв'язки з залами очікування, привокзальної площею і причалом. До операційної зони

примикають зона обслуговування операційної зони з окремими виходами та під'їздами: блоковані в групи приміщення митної служби, прикордонної

служби, приміщення видачі багажу, та ін. Операційна зона через вестибюльно- розподільчу зону має зв'язок з міською площею з однієї сторони та причалами і пірсами (або іншими приладами та обладнанням, по яким здійснюється посадка на судно) з іншої.

Зони тривалого перебування пасажирів: кімнати матері та дитини, представницькі кімнати, як правило відокремлені від шумних операційних та вестибюльно- розподільчих зон).

Зона технічного обслуговування (котельні, насосні, венткамери) може бути блокована, окремо розташована та інтегрована в будівлю МПТ.

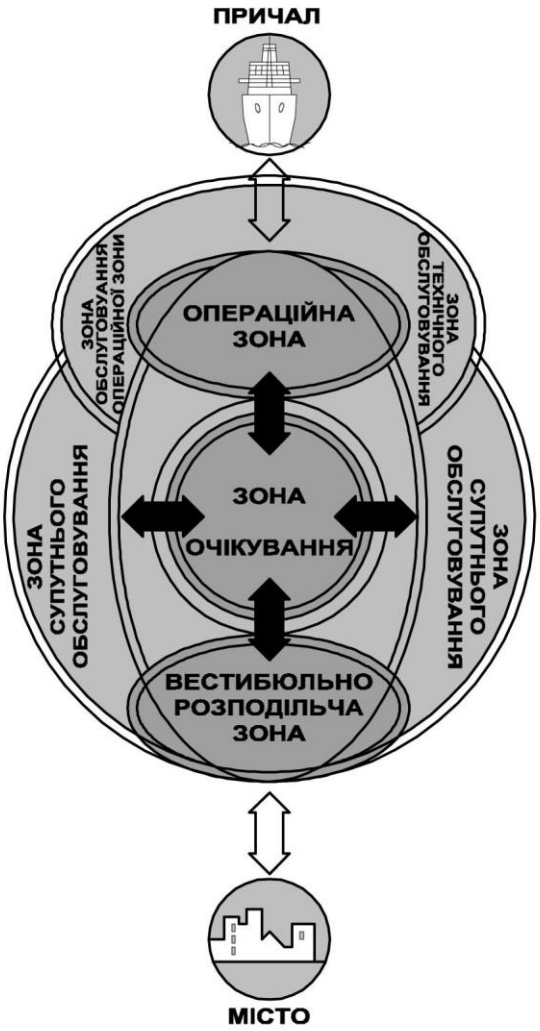

Рис. 4. Базова модель функціональної структури.

Допускається просторове об'єднання пасажирських залів в єдиний об'єм в залежності від характеру обслуговування пасажирів та одночасної місткості вокзалу. Об'єднані зали надають додаткові можливості для використання їх в

міжнавігаційний період, а також для реконструкції пасажирських приміщень у випадку зміни технології роботи вокзалу. В малих вокзалах можуть об'єднуватись вестибюль з касовим залом та залом очікування. Операційні приміщення та приміщення для очікування часто об'єднують в єдиному просторі із забезпеченням його функціонального зонування за допомогою стаціонарних або пересувних рекламних стендів, кабін телефонів-автоматів, торговельних кіосків, секційних меблів, декоративного озеленення та інших прийомів.

Також слід враховувати наявність окремого потоку багажу, що потрапляє на судно окремо від пасажира та поєднується з ним під час сходження з судна в кінцевій точці маршруту пасажира.

Присутність трьох технологічних процесів обслуговування, трьох потоків пасажирів, що прибувають, відбувають та транзитних, створює модифікації базової моделі. Як наслідок функціонально-технологічний ланцюг роботи МПТ може бути однолінійними і працювати в реверсному режимі, окремо на прибуття, окремо (у зворотному напрямку) на відправлення, або мати дві чи більше лінії і працювати одночасно в двох напрямках. Що значно збільшує загальну кількість площ операційних приміщень та приміщень обслуговування.

Однією з важливих задач архітектурного проектування є приведення функціонально-технологічних процесів, що протікають в будівлі, в певну ясну систему. Складання функціонально-технологічної структури термінала починається з визначення функцій та набору допоміжних функцій, аналізу функціонально-технологічних процесів та їх умов, встановлення послідовності цих процесів, визначення на цій основі взаємозв'язків між окремими приміщеннями або їх групами і потім композиційної схеми будівлі в цілому. Функціональна схема дає інформацію про структуру функціональних зв'язків об'єкта і про послідовність функціональних процесів, що відбуваються, вона розкриває функціональний зміст архітектурного об'єкта. В ході подальшого проектування здійснюють перехід від функціональної до планувальної схеми.

Список використаної літератури

1. Пособие по проектированию вокзалов. СНиП. – М.: Стройиздат, 1987. – 64 с.
2. Пособие к ВСН Вокзалы. Нормы проектирования.(Раздел "Морские вокзалы"). – О.: Государственный проектно-изыскательский и научно-исследовательский институт морского транспорта "Союзморпроект", одесский филиал ЧорноморНИИпроект, 1987. – 79 с.
3. Вокзалы. СНиП II-85-80 (часть вторая). – М.: Госстрой СССР, 1982. – 41 с.

4. Нормы технологического проектирования объединенных морских и автобусных вокзалов. – М.: Союзморниироект. Гипроавтотранс, 1968.
5. Рекомендации по проектированию вокзалов. – М.:ЦНИИП ГрадосроительствоМинстрой России, 1997. – 56 с.
6. Батырев В.М. Вокзалы. – М.: Стройиздат, 1988. – 216 с.
7. Голубев Г.Е., Анжелинин Г.М., Модоров А.Ф. Современные вокзалы. Железнодорожного, речного, морского, автомобильного и воздушного транспорта. – М.: Видавництво літератури по будівництву, 1967. – 205 с.
8. Голубев Г.Е. Многоуровневые транспортные узлы. – М.: Стройиздат, 1981. – 152 с., ил.
9. Дахно В.П. Объединенные пассажирские станции и вокзалы. – К.: Будівельник, 1965. – 79 с.
10. Кочнев Ф.П. Пассажирские станции и вокзалы : учебник / Ф. П. Кочнев. - М.: Трансжелдориздат, 1950. - 360 с.
11. Дмитреева. Морской энциклопедический словарь в 3 томах. – Л.: Судостроение, 1991.

Аннотация

У статті розглядається основні та допоміжні функції морських пасажирських терміналів. Пропонується три основні типи терміналів за набором допоміжних функцій. На основі трьох схем послідовності технологічного обслуговування складено базову функціональну модель МПТ.

Ключові слова: морські пасажирські термінали, основні та допоміжні функції, функціонально-технологічні процеси, функціональна схема.

Annotation

This paper is devoted to the basic and additional functions of the marine passenger terminals. In this article author considers three basic type of the terminals which have variety of additional functions. The basic functional model have been completed on three schemes of the sequence of the technological services.

Keywords: marine passenger terminals, main and additional functions, functional processes, basic functional model.

УДК 728.5

Л. Ю. Брідня,
доцент кафедри АПЦБС
Київський Національний Університет Будівництва і архітектури

КОНСТРУКТИВНІ ОСОБЛИВОСТІ РЕКОНСТРУКЦІЇ ГОТЕЛІВ, ПОБУДОВАНИХ ЗА ТИПОВИМИ ПРОЕКТАМИ

Анотація: висвітлюються основні конструктивні аспекти реконструкції готелів, побудованих за типовими проектами на території України та колишнього СРСР.

Виділені та проаналізовані основні методи дослідження існуючого стану конструкцій готелів, посилення та модернізації окремих конструктивних вузлів та елементів. Проведено аналіз основних конструктивних схем типових готелів та наведені рекомендації по їх можливому просторовому розширенню.

Ключові слова: готель, реконструкція, конструкції, архітектурні конструкції.

Конструктивні аспекти реконструкції готелів, побудованих за типовими проектами у 60-80-х рр. XX ст. мають надзвичайно велике значення, оскільки часто саме існуючий стан основних конструктивних елементів готелів даного періоду будівництва стає вирішальним фактором при рішенні про економічну доцільність реконструкції. На відміну від дореволюційних готелів, де сам факт збереження існуючої історичної споруди не підлягає сумніву, при реконструкції готелів типових серій часто виникає питання ефективності рішення про їх перебудову або ж знесення з подальшим новим будівництвом. І в цьому випадку стан зносу існуючих конструкцій, можливість просторового розширення будівлі та модернізації основних конструктивних елементів стають особливо важливими.

Питанням вивчення конструктивних особливостей реконструкції житлових та громадських споруд присвячені роботи багатьох архітекторів, конструкторів та інженерів-будівельників. Найвідоміші з них праці: Авдот'їна Л. М., Кутукова В. Н., Лисової А. І., Полякова Є. В., Соколова В. К. та багатьох інших. Конструктивні особливості реконструкції готелів розглядаються у монографіях таких зарубіжних дослідників, як: Д. Портман, Д. Барнет, Р. Пеннер, У. Рутес та інших.

Узагальнюючи досвід проектування реконструкції готелів, можна виділити наступні основні їх конструктивні аспекти: *дослідження існуючого стану конструкцій* будівлі готелю, *посилення* існуючих елементів конструкцій,

конструктивні основи просторового збільшення готелів, а також питання *модернізації* окремих конструктивних вузлів та елементів.

Аналіз будівлі готелю, що підлягає реконструкції, починається з дослідження існуючого стану його основних конструкцій: фундаментів, стін, перекриттів, покрівлі, перегородок, каркасу, проємів, тощо. Дані дослідження проводяться послідовно. Спочатку застосовується *візуальний метод*: проводиться зовнішній огляд конструкцій, виявляються та фіксуються проблемні місця та дефекти, визначається загальний ступінь зносу. Для уточнення при цьому методі дослідження часто використовується звукова діагностика (простуковування), що застосовується для кам'яних, бетонних, залізобетонних та дерев'яних конструкцій.

Слідом, за допомогою спеціальних інструментів, визначається міцність матеріалів конструкції. Для цього використовується залежність міцності від інших характеристик матеріалу, зокрема, твердості, здатності спротиву на проникнення в нього твердих предметів, величини пружного відскоку ударника, місцевих руйнувань при зміні навантажень і т.і. Таких метод дістав назву *механічного* або *польового методу* (оскільки випробування проводяться на місці, у «польових» умовах, без відбору проб). Цей метод дає змогу одержати кількісні показники властивостей матеріалів, але досить приблизно, для їх уточнення часто необхідно проводити подальше випробовування *методом лабораторних досліджень.* Даний метод передбачає вилучення окремих зразків матеріалів та конструкцій з подальшим їх поглибленим вивченням в лабораторних умовах, що дозволяє більш точно з'ясувати основні міцності характеристики матеріалів існуючих конструкцій, необхідні при робочому проектуванні реконструкції.

При реконструкції готелів застосовується також *метод натурних випробовувань* конструкцій. Цей метод – один з найбільш трудоємких та складних, а тому застосовується у випадках, коли його проведення є доцільним з точки зору вирішення подальшого напрямку проведення реконструкції (надбудова, добудова, знесення), або ж у випадках особливої капітальності чи цінності об'єкту реконструкції. Оскільки можливість натурних випробувань конструкцій на додаткові навантаження в умовах діючого готелю достатньо обмежена, такий метод використовується в основному або у готелях, що не експлуатуються, або вирішуються шляхом інструментальних замірів напружень, що виникають у місцях посиленого експлуатаційного навантаження (методами часткового розвантаження окремих конструктивних елементів, замірами за допомогою спеціального компенсатора, що закладається у конструкцію, тощо).

Одним з найбільш перспективних методів вивчення стану існуючих конструкцій є *фізичний метод*, що базується на використанні залежності якостей матеріалів конструкцій від їх здатності взаємодіяти з електромагнітним полем, ультразвуковими хвилями та різними типами радіометричного випромінювання. Так, зміна швидкості ультразвуку у матеріалі дозволяє виявити його пружність, твердість та деформаційні характеристики. Такий метод дозволяє з'ясувати внутрішню структуру матеріалу, виявити неоднорідність його структури (тріщини, раковини і т.і.). Дослідження електромагнітних коливань дозволяють визначити розташування арматури у залізобетонних конструкціях, а також захисний шар бетону. Радіометричним способом виявляються щільність та об'ємна вага бетону, дефекти стальних конструкцій. *Фізичний метод* випробувань конструкцій дозволяє за допомогою портативної апаратури, без забору зразків та проведення складних лабораторних досліджень одержувати, не пошкоджуючи конструкції, достатньо точні характеристики, які можуть використовуватися як на початковій стадії (прийняття рішення про напрямки реконструкції) так і в робочому проектуванні.

При дослідженні існуючого стану матеріалів і конструкцій найчастіше використовується *комплексний метод*, що поєднує у різних комбінаціях окремі чи всі вищенаведені методи з подальшою їх компьютерною обробкою.

Після з'ясування стану існуючих конструкцій та запасу їх міцності, за умови врахування цілого ряду факторів, що впливають на рішення щодо напрямків подальшої реконструкції, перед проектувальником постають питання посилення існуючих елементів конструкцій (за необхідності). До основних елементів конструкцій, що часто вимагають посилення для забезпечення подальшої експлуатації будівлі та її просторового збільшення, відносяться: фундаменти та грунти основи, стіни та перегородки, перекриття та покрівля.

Фундаменти у типових проектах готелів 1960-1980-х рр. вирішувались по-різному в залежності від містобудівної ситуації, типу грунтів, сейсмонебезпечності, часу проектування та будівництва та ряду інших факторів. Застосовувалися: стрічкові бутобетонні та монолітні фундаменти, із збірного та монолітного залізобетону, точкові монолітні залізобетонні, збірні із залізобетонних блоків та монолітного бутобетону, пальові та інші. Рішення про посилення фундаментів приймається проектувальником при збільшенні навантаження при подальшій експлуатації (зокрема, при надбудові будівлі) або ж у випадку, коли дослідження показали значну втрату його несучої здатності.

Посилення фундаментів може передбачати: заміну окремих ділянок кладки; влаштування залізобетонних обойм; цементацію кладки; застосування по периметру «приливів-башмаків» з монолітного та збірного залізобетону;

обжим грунтів основи; влаштування виносних (набивних) паль з поперечними балками, влаштування опускних колодязів; підводку нової кладки, збільшення опорної площі фундаментів, тощо.

Зовнішні стіни у готелях, побудованих за типовими проектами, виконувалися найчастіше з цегли та залізобетонних чи керамзитобетонних панелей, також застосовувалися блоки з туфу та вапняку, легкобетонні навісні панелі (при застосуванні збірного залізобетонного каркасу). При необхідності *посилення конструкції стін* найчастіше передбачається: влаштування залізобетонних поясів та армоцементних швів; застосування залізобетонних, металевих та зварних «обойм» та «корсетів», попередньо напружених стальних поясів, зв'язуючих анкерів; закладення та армування тріщин і швів.

Міжкімнатні перегородки у готелях типових серій найчастіше застосовувалися: цегляні, армоцегляні, гіпсолітові, гіпсобетонні, гіпсоцементобетонні, шлакобетонні. До переваг цегляних перегородок можна віднести: екологічність, міцність, хорошу звукоізоляцію (при товщині у 250 мм), зручність кріплення навісних елементів. Однак, такі перегородки мають і ряд недоліків: при товщині в 250 мм вони займають надто багато місця, а також відзначаються великою вагою конструкції, що особливо важливо при реконструкції готелів, враховуючи малі площі номерів та необхідність максимального розвантаження несучих конструкцій. Гіпсові перегородки характеризуються невеликою вагою та товщиною, однак також мають суттєві недоліки: погану звукоізоляцію та недостатню міцність. Армобетонні перегородки – не забезпечують необхідної звукоізоляції, не є екологічними, значно ускладнюють прокладення комунікацій та кріплення навісних деталей та оздоблення.

Аналіз досвіду міжнародної практики реконструкції готелів, розрахунки окремих характеристик будівельних та оздоблювальних матеріалів (зокрема, звукопоглинання) дозволяє авторові запропонувати при реконструкції готелів використовувати у якості міжкімнатних перегородок гіпсокартонну конструкцію, із застосуванням стоїчного профілю у 75-100 мм, з сертифікованими звукоізоляційними плитами всередині (Див. Рис.1). Такий варіант рішення перегородок між житловими номерами дозволить: організувати якісну звукоізоляцію при достатньо невеликих втратах площі; розгрузити конструкції перекриття; провести розводку комунікацій всередині перегородок; за рахунок двошарового розташування листів гіпсокартону – забезпечити достатню міцність та можливість використання навісних елементів; полегшить та прискорить роботи по внутрішньому оздобленню номерів.

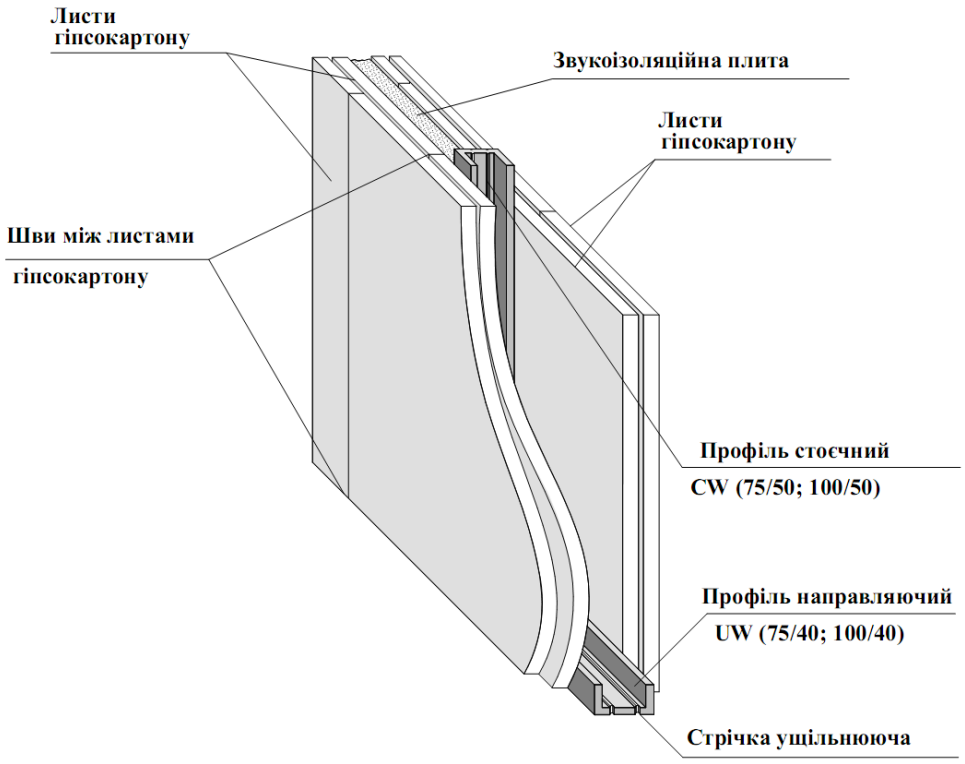

Рис.1. Конструкція міжкімнатних перегородок.

При необхідності посилення конструкції перекриття застосовуються наступні методи: використання залізобетонних обойм, «сорочок», металевих хомутів; нарощення конструкцій; підведення нових балок між існуючими з опорою на нові або існуючі опори; розвантаження конструкцій. Використовується також зміна конструктивної схеми перекриття: заміна одно прольотних конструкцій на багатопрогонові системи; застосування попередньо напружених стальних затяжок або розпорок.

Покрівля готелів при реконструкції може виконуватися із заміною або ремонтом існуючих матеріалів та конструкцій плоских покрівель та скатних дахів з можливим влаштуванням мансардних та технічних поверхів і горищ.

При реконструкції готелів типових серій з просторовим збільшенням необхідно враховувати основні конструктивні схеми існуючих будівель. При проектуванні типових готелів у 1960-1980-х рр. XX ст. використовувалися наступні конструктивні схеми: *стінова з поперечними*, *повздовжніми* та *повздовжньо-поперечними* стінами, а також *каркасна* із збірних залізобетонних елементів з кроком несучих конструкцій у 3200 мм, 6000 мм, 6400 мм та 6600 мм. Кожна з цих конструктивних може передбачати різні варіанти просторового розширення. Рекомендації по можливостям просторового збільшення будівель готелів наводяться у Рис.2.

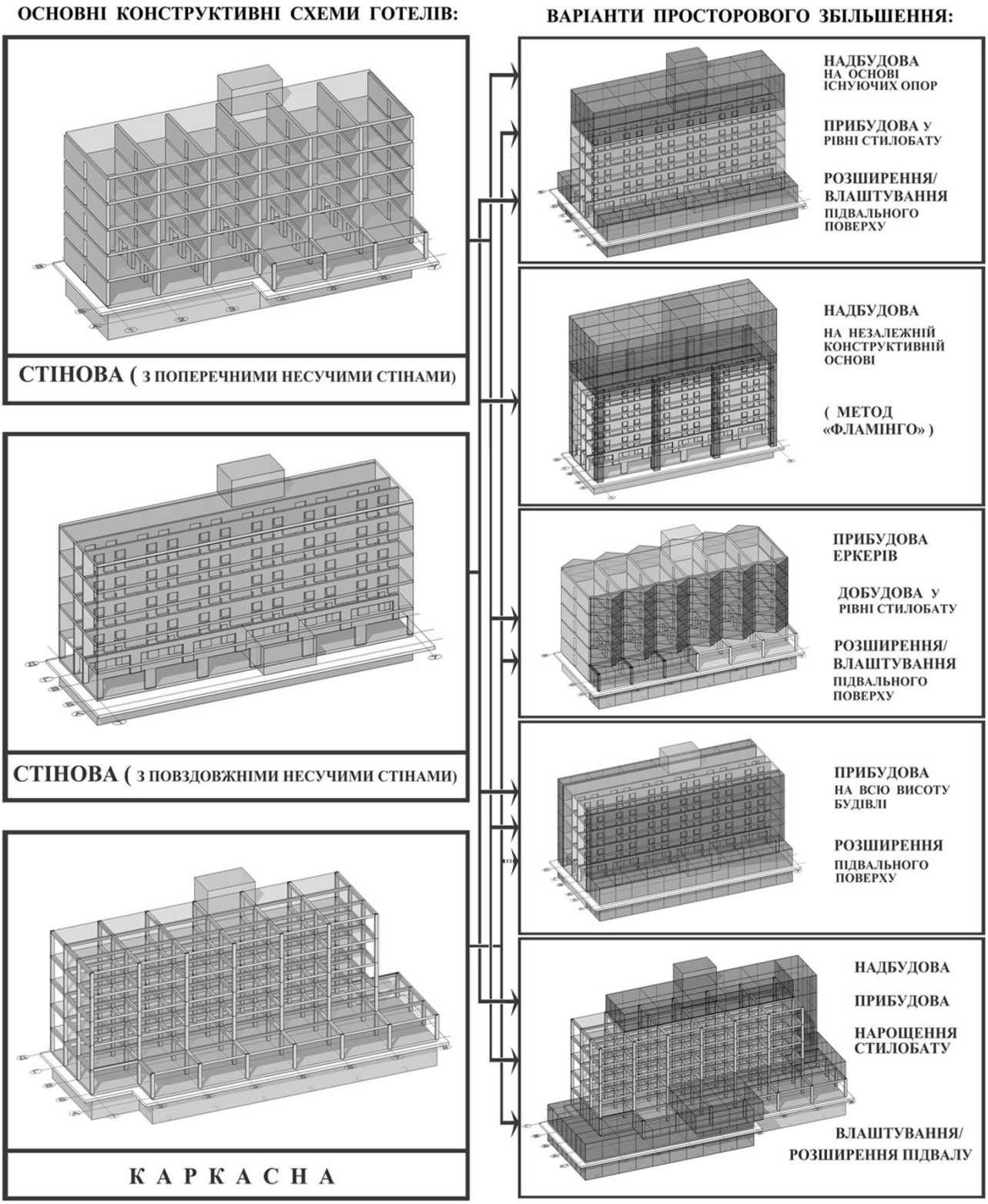

Рис.2. Залежність варіантів просторового розширення готелів при реконструкції від початкової конструктивної схеми.

Крім питань просторового розширення готелів, а також дослідження та посилення існуючих конструкцій, при реконструкції готелів постають питання модернізації окремих вузлів та елементів конструкцій, застосування новітніх конструктивних матеріалів та засобів. Мова може йти про *модернізацію систем засклення* фасадів, влаштування сучасних віконних, двірних та стінових конструкцій та поверхонь (зокрема, з безімпостним заскленням), навісних скляних козирків та навісів, тощо; використання нових систем підвісних стель та перегородок (гіпсокартонних конструкцій, натяжних стель, алюмінієвих, стальних та мателопластикових та інших систем).

У рішеннях *підлоги* в сучасних готелях широко застосовуються збірно-розбірні системи «піднятої підлоги», що дозволяють провести там різні інженерно-технічні комунікації з можливістю доступу до них; модульні конструкції та покриття, які дозволяють змінювати місцезнаходження джерел електроенергії; системи «теплої підлоги» з водяним або електричним підігрівом та багато інших.

До сучасних *конструктивних систем фасадів* можна віднести: навісні «вентильовані фасади», фасадні системи з різних матеріалів (штучний камінь, алюміній, дерево і т.д.) з вбудованою підсвіткою, фасадні системи з «вертикальним озелененням», мультимедійними сітками та екранами, тощо.

Питання вирішення конструктивних особливостей реконструкції готелів, побудованих за типовими проектами, залишається одним з ключових її аспектів. Причому, вибір конструктивного рішення залежить від цілого ряду факторів: існуючої конструктивної схеми, необхідності просторового розширення та його характеру (надбудова, прибудова, будівництво окремих корпусів та блоків, використання підземного простору, залучення сусідніх будівель та територій і т.і.); сейсмонебезпечності району будівництва; характеру оточення; висотності та інших особливостей об’єкту.

Література

1. *Соколов В.К.* Основные методы и принципы реконструкции жилых зданий/ В.К. Соколов.-М., Издательство литературы по строительству, 1969, - с.232.
2. *Козлов Н.М.* Увеличение пространственной жесткости зданий: Городское хозяйство Москвы, №10/ Н.М. Козлов. – М., 1964,- с.16-18.
3. *Ольхова А.Н.* Гостиницы / А.Н.Ольхова. – М.: Стройиздат, 1983.- 175 с.
4. *ДБН В.2.2-20:2008* Будинки і споруди. Готелі. – Чинний від 01.04.2009.
5. *ДБН 360-92*** Містобудування. Планування і забудова міських і сільських поселень. – Чинний з 19.03.2002. - К.: 2002.

6. *Rutes W.A., Penner R.H.* Hotel Planning and Design/ Watson-Guptill Publications. - New York, 1985 // Edazione italiana. Pubblistampa, - Milano, 1990, 296 p.
7. Manuale dell"industria albergiera. Progetto, struttura, technologia.-Touring Club Italiano/ Zanichelli, - Bologna, 1994, 327 p.

Аннотация

Освещаются основные конструктивные аспекты реконструкции гостиниц, построенных по типовым проектам на территории Украины и бывшего СРСР.

Выделены и проанализированы основные методы исследования существующего состояния конструкций гостиниц, усиления и модернизации отдельных их конструктивных узлов и элементов. Проведен анализ основных конструктивных схем типовых гостиниц и приведены рекомендации по их возможному пространственному расширению.

Ключевые слова: гостиница, реконструкция, конструкции, архитектурные конструкции.

Summary

Highlights the basic design aspects of rehabilitation hotels built on typical projects in Ukraine and the former USSR.

Dedicated and analyzed the main methods of existing state structures Hotels, strengthening and upgrading of individual structural components and elements. The analysis of basic structural patterns typical hotels and provides guidelines for their possible spatial expansion.

УДК 728.52

О. І. Єжова,
доцент КНУБА

ШЛЯХИ РОЗВИТКУ ГОТЕЛЬНИХ КОМПЛЕКСІВ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ НА ПРИКЛАДІ САНАТОРНА – ОЗДОРОВЧИХ БАЗ НА ТЕРИТОРІЇ ПІВДЕННОГО БЕРЕГУ КРИМУ (ПБК)

Анотація: розглядається сучасний стан санаторна – оздоровчих комплексів. Виявлені їх недоліки та переваги. Автор приходить до висновку, що існує нагальна потреба у проведенні реконструкції санаторіїв, для створення відпочинку, що відповідав би сучасним нормам та потребам. Запропоновані шляхи вирішення цих проблем.

Ключові слова: готелі, готельні комплекси, санаторії, санаторна – оздоровчі комплекси.

Після розпаду Радянського союзу на територій автономної республіки Крим, а саме в районі Судак – Ялта, залишилася велика кількість санаторна –

оздоровчих комплексів різного профілю. Враховуючи високі природно-кліматичні якості ПБК та відомість курорту серед громадян колишнього радянського союзу ці комплекси мають великий потенціал у подальшому використанні та розвитку. Але стан сучасної інфраструктури діючих санаторіїв не відповідає вимогам до комфортного відпочинку.

Рис.1

Розглянемо позитивні та негативні якості цих санаторно – оздоровчих комплексів. По-перше до позитивних якостей слід віднести великі території. При розподілі узбережжя під час Радянського Союзу не існувало економічної складової, тому території не лімітувалися жорсткими потребами розташування готельних комплексів і мали великі резервні площі. По-друге абсолютна більшість санаторіїв розташовується на території унікального Кримського заповіднику, який складається з багаторічних дерев з лікувальною фітотерапевтичною дією. По-третє, на території санаторіїв як правило розташовані великі лікувальні діагностичні корпуса різного профілю. В четверте, початкове при будівництві санаторіїв було вкладено великі інвестиції в інженерну та розважальну інфраструктуру. Так побудовані берегозахисні споруди, набережні та організовані великі парки з елементами малої архітектури. Побудовані кіноконцертні зали та споруди масового відпочинку та дозвілля.

З точки зору негативних якостей можна відмітити відсутність класифікації санаторна – курортних комплексів за якістю обслуговування. Так відсутній будь який розподіл за кількістю зірок. Частіш всього комплексу, що

має елементи п’яти - зіркового готелю не можна присвоїти відповідний рівень через відсутність елементів, що необхідні навіть для трьох зіркового класу.

Рис. 2

В існуючих санаторна – курортних комплексах відсутні такі розважальні елементи відпочинку, як відкриті басейни, водні гірки та атракціони. Також не достатньо розвинута система анімаційного дозвілля для дітей, відсутні дитячі клуби та площадки. В той же час на території розташовуються будинки та споруди безпосередньо не пов’язані із функціонуванням санаторію. Такі як, постійне житло для співробітників, теплиці, майстерні по капітальному ремонту обладнання, надмірна кількість адміністративних приміщень.

Стан номерного фонду не відповідає вимогам ДБН В.2.2-20:2008 по площам житлових кімнат та санвузлів, та має нагальну потребу у реконструкції. В деяких санаторіях в житлових кімнатах відсутні навіть санвузли («зручності» в кінці коридору на цілий поверх), що взагалі не припустимо.

Шляхами вирішення вище згаданих проблем є наступні заходи:

1. Добудова на резервних територіях недостатніх елементів інфраструктури, таких як відкриті при корпусні басейни, водні гірки, бари, тематичні ресторани, дитячі зони дозвілля, багатофункціональні арени тощо.
2. Реконструкція номерного фонду, а саме збільшення площі кімнат та санвузлів до нормативних за рахунок зменшення їхньої кількості.
3. Перепланування лікувальних корпусів санаторіїв, відмова від довготривалих спеціалізованих медичних процедур з метою створення СПА

комплексів та фітнес центрів. Організація тренажерних, кардіє стимулюючих, аеробних залів. Косметологічні, фізіотерапевтичні процедурні та масажні кабінети.

4. Реконструкція інженерного оснащення комплексів за рахунок впровадження енергозберігаючих: сонячних батарей, повітря генераторів (вітряків), тощо.

5. Виведення з території санаторно-курортних комплексів структур, що безпосередньо не пов'язані з обслуговуванням діяльності закладу. Оптимізація адміністративних приміщень.

На сьогодні сучасний стан готельних комплексів на території південного берегу Криму не привертає уваги більшості відпочиваючих. При відповідній реконструкції и та створенню належних умов подальший розвиток санаторна – курортної інфраструктури приведе до належної якості відпочинку і в подальшому до збільшення кількості інвестицій та розвитку курорту в цілому.

Література

1. . Агафонова Л.Г., Агафонова О.Є. Туризм, готельний та ресторанний бізнес: ціноутворення, конкуренція, державне регулювання: Навч. посібник для студ. вищ. навч. закл./Київський ун-т туризму, економіки і права. - К.: Знання України, 2002. - 360 с.

2. Банько В.Г. Будівлі, споруди, обладнання туристських комплексів та їх експлуатація / Навчальний посібник. - К.: Центр інформаційних технологій. - 2006. - 292 с.

3. Управління сучасним готельним комплексом: Навч. посіб. / За ред. члена-кор. НАН України, д.е.н. проф. Дорогунцова СІ. К.: Ліра-К, 2005. - 520 с.

4. Яковлев Г.А. Экономика гостиничного хозяйства: Учеб. пособие. -2-е изд., перераб. и доп. - М.: РДЛ, 2006. - 328 с.

Аннотация

Рассматривается современное состояние санаторно-оздоровительных комплексов. Выявлены их недостатки и достоинства. Автор приходит к выводу, что существует актуальная необходимость в проведении реконструкции санаториев, для создания отдыха, который отвечал бы современным нормам и желаниям. Предложены пути решения этих вопросов.

Ключевые слова: гостиницы, гостиничные комплексы, санатории, санаторно-оздоровительные комплексы.

Annotation

The modern state of health and fitness centers. Revealed their advantages and disadvantages. The author comes to the conclusion that there is a real need for the reconstruction of health centers, to create a holiday that would meet modern standards and desires. The ways of addressing these issues.

Key words: hotel, hotel complex, health centers, health and fitness centers.

УДК 725.8.012.8.001

О.Г. Єрещенко
асистент, кафедра дизайну архітектурного середовища та містобудування,
Полтавський національний технічний університет імені Ю. Кондратюка

КЛАСИФІКАЦІЯ КЛУБНИХ БУДІВЕЛЬ РАДЯНСЬКОГО ПЕРІОДУ ЗА СТИЛЬОВИМИ НАПРЯМАМИ

Анотація: у статті представлено класифікацію клубних будівель радянського періоду та їх внутрішнього простору за архітектурними стилями та стильовими напрямами. Виявлено характерні ознаки пануючих стилів та принципи, за якими відбувався стильовий розвиток архітектури клубних будівель.

Ключові слова: стильовий напрям, стиль, клубна будівля, інтер'єр ретроспективний напрям, синтетичний напрям, раціоналістичний напрям.

Постановка проблеми. Однією з основних засад державної політики у сфері культури є задоволення культурних потреб громадян, що здійснюється шляхом створення умов для творчого розвитку особистості, підвищення рівня естетичного виховання. У радянський період потреби в організації культурного дозвілля населення вдовольнялися системою клубних закладів. Клубна спадщина, як єдина система де формувались типологічні риси та реалізовувались у будівництві, потребує ретельного вивчення задля збереження та реконструкції існуючого фонду клубних будівель у селах і містах України.

Зв'язок роботи з науковими програмами, темами. Дослідження виконується у відповідності з тематикою наукової роботи кафедри теорії, історії архітектури і синтезу мистецтв НАОМА. Практичні питання розроблялися згідно НДР кафедри дизайну архітектурного середовища та містобудування Полтавського національного технічного університету імені Ю. Кондратюка.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Розглянуто праці, присвячені типології клубних будівель, їх функціонально-планувальному і композиційно-просторовому вирішенню (роботи В. Хазанової, Н.Лухманова, К. Лагутіна, В. Бикова, І. Домшлака, Г. Зеньковича, В.Куцевича, В.Колбіна, Є.Мілашевської, М. Прянішнікова, М. Савченка, А. Поліщука, Б. Орловського та інших). Стильові напрямки в історії України з часів Київської Русі проаналізовано Ю.С. Асєєвим. Загальну картину виникнення, розвитку та

взаємозв'язку архітектурно-художніх стилів на протязі основних етапів розвитку культури склали І.О. Бартенєв та В.М. Батажкова. В.Є. Ясієвич простежив розвиток стилів та стильових напрямів в історії архітектури, в тому числі в радянський період. О.В. Орельській у результаті проведеного дисертаційного дослідження вдалося створити теоретичну модель історії розвитку архітектурних стилів XX століття.

Мета статті. Провести комплексну оцінку стилістики клубних будівель та їх внутрішнього простору.

Виклад основного матеріалу. На першому етапі розвитку клубного будівництва (1920-і – І половина 1930-их років) відбувається проектування і зведення клубних будівель у ретроспективному, синтетичному та раціоналістичному стильових напрямах, що доводить принцип одночасного, паралельного співіснування декількох стилів при домінуванні одного з них. Основним на даному етапі був раціоналістичний напрям, в основу формотворення якого були покладені функціональний та конструктивний методи. Простота і лаконізм форм, проголошений конструктивістами, найбільше відповідали революційним етичним нормам.

Серед архітектурних творів конструктивістів у Харкові вирізнялися стильовою єдністю Клуб будівельників ім. М.Горького (1928 р.), «Харчосмак» (1930 р.), Клуб канатників, будинок культури працівників зв'язку та ін.

Пошуки виявлення національної форми в архітектурі не припинялися й після 1917р., хоча й на новій ідеологічній основі. Їх продовжували архітектори В.Г. Кричевський, П.Ф. Альошин, Д.М. Дьяченко, В.К. Троценко, К. Мощенко, К.Н. Жуков та інші. Звернення до традицій національної архітектури підтримувала асоціація художників Червоної України (АХЧУ). Асоціація проголошувала, що шлях до своєрідності української архітектури нової доби полягає: «…від широкого використання здобутків національного мистецтва, спостерігання та фіксації сучасного реального життя…до утворення нового…мистецтва» [1, арк.93].

Принцип синтезу і адаптації радянських стильових напрямів архітектури з регіональними втілено у клубах залізничників у Крюкові (1925 р, арх. Ф. Мазуленко) та біля станції Полтава-Південна (1926 р.). Автори клубних будівель в стилі українського архітектурного модерну, спираючись на народні традиції у поєднанні з досягненнями новітньої світової архітектури, внесли нові риси у вітчизняне будівництво. Серед головних досягнень було те, що архітектуру наповнювали громадською значущістю та ідейністю, спрямованою на відродження національної свідомості народу, піднесення його культурного та освітнього рівня [2].

Існувала група архітекторів, що продовжувала стилізацію класичних ордерних систем, повторюючи прийоми Ренесансу та російського класицизму. Таким чином, автори керувалися принципом запозичень, що проявляється у змішуванні стилів.

Наприклад, перша значна споруда післяреволюційної Полтави (1922 р.) – Народний дім імені Короленко (нині середня школа №10) – відрізняється поєднанням форм класицизму і модерну. Своєрідна трактовка авангардних тенденцій в архітектурі продемонстрована в будівлі Палацу праці ім. Ілліча у Дніпропетровську (1926-1932 роки, арх. О.Л. Красносельський). Композиція споруди, виявлення головного й другорядного як в плануванні, так і в зовнішніх формах основані на принципах класичної архітектури. Простір перекривається за допомогою залізобетонних рам, що відкриваються в інтер'єр. Конструкції становлять невід'ємну частину художньої організації інтер'єрів.

Вплив конструктивізму позначився на творчості О.М. Бекетова протягом 1929 – 1930-их років. Витриманим у стилі конструктивізм О.М. Бекетов виконав проект театру „Металіст”. О.М.Бекетовим здійснювались проекти з використанням прийомів конструктивізму, що відрізнялися нехарактерною для стилю симетрією, включенням елементів, що асоціюються з класичною тектонікою (пілястри, лопатки, руст). Іншим прикладом сформованого за принципом зв'язку стилю з творчою особистістю майстра, у даному випадку поєднання ретроспективного напрямку з сучасними тенденціями, можна вважати проект Клубу-театру для робочих союзу Металістів в м. Луганськ (1927р.). Раціоналістичний підхід відчувається у фасадах та планувальному вирішенні будівлі. Разом з тим в інтер’єрах бачимо не характерне для конструктивного методу членування поверхонь засобами мілкої пластики, застосування спрощеного трактування ордерної системи.

Початковою метою архітекторів-конструктивістів було створення нового стилю, пошук нових форм, які б протистояли традиційним стилям. На другому етапі нове вбачали у відмові від характерних для 1920-их рр. форм, позбавлених традиційного декору. 1932 – 1934 рр. – етап розвитку конструктивізму, який може розглядатися як завершальний по відношенню до авангарду і як початковий по відношенню до традиціоналізму – постконструктивізм [3, арк.16]. До визначних клубних будівель даного етапу можна віднести Палац культури залізничників у Харкові (1932 р.).

У 1930-і роки сформувався своєрідний симбіоз ренесансних і класицистичних форм. Проголошений в соціалістичному реалізмі принцип взаємовпливу, синтезу та адаптації радянських і регіональних напрямів, на практиці виявлявся переважно в орнаментації. В Україні застосування національних елементів було вкрай обмежено, бо загалом розцінювалося як

прояв буржуазного націоналізму. Були пропозиції охрестити цей стиль як пролетарська класика, сталінський ампір, декоративний стиль, радянський класицизм [4, арк. 68].

Отже, архітектура клубних будівель другого етапу (ІІ пол. 1930-их – І пол. 1950-их рр.) спрямовувалася на вирішення у традиціоналістичному напрямі – радянський класицизм. Ілюструє принцип єдності планувального, образного вирішень та інтер'єру.

На наступному етапі (ІІ пол. 1950-их – 1980-і роки) домінує технологізм – раціоналістичний напрямок радянської архітектури, що стало загальносвітовим явищем (рис 1). Архітектурна форма складалась як прямий наслідок технологічних та техніко-конструктивних рішень. Існували формалістичні рішення, з порушенням масштабності, використання брутальних форм. При оформленні фасадів використовуються пластичні можливості залізобетону в сполученні з цегляною кладкою, пласкі поверхні стін з кольоровим тинькуванням та заскленими отворами і вітражами, застосовується вертикальне членування стін в сполученні з кольоровими вставками виконаних з кераміки та майоліки.

Теоретичну модель історії розвитку архітектурних стилів радянського періоду розробила О.В.Орільська, де виділяє три лінії (напрями): раціональну (новаційну), ірраціональну (традиційну чи декоративно-художню) і синтетичну (комплексну) [5] (рис. 2). Порівняльний аналіз дозволяє визначити спільні риси у розвитку стилістики клубних будівель із розвитком стилів та течій радянської архітектури. Дослідження доводить, що в клубній архітектурі східного регіону України проявляється вплив, запозичення та відхилення від норм російських зразків, має свої стилістичні особливості, зумовлені місцевою специфікою.

Висновки. Представлено цілісну картину стилістичного розвитку архітектури клубних будівель східного регіону України. У клубній архітектурі першого етапу (1920-і – І пол. 1930-их рр.) простежується полістилізм при збереженні трьох стильових напрямів: раціоналістичного, традиціоналістичного і синтетичного. На другому етапі (ІІ пол. 1930-их – І пол. 1950-их рр.) домінує традиціоналістичний напрям, представлений радянським класицизмом, на третьому етапі (ІІ пол. 1950-их – 1980-і рр.) знов набирає обертів раціоналістичний напрям. На кожному етапі відбувається зміна пануючого стилю під впливом загальнодержавних пріоритетів.

В результаті дослідження встановлено, що розвиток стилів архітектури клубних будівель спирався на такі принципи: одночасного, паралельного співіснування декількох стилів при домінуванні одного; принцип періодичного коливання між протилежними стильовими напрямами; принцип запозичень, що проявляється у змішуванні стилів, принцип взаємовпливу, синтезу та адаптації

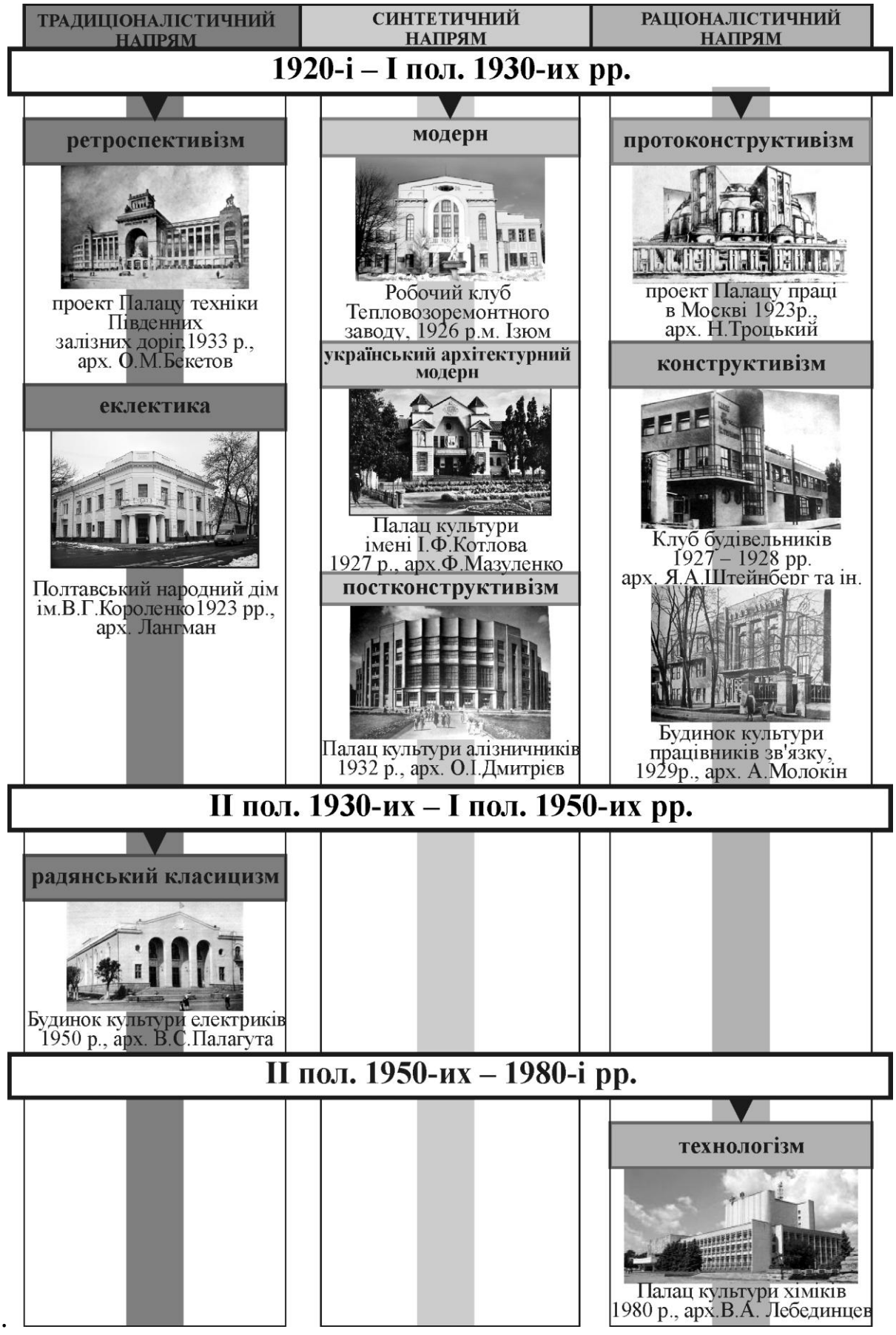

Рис.1. Стилі та стильові напрями вирішення клубних будівель

Рис. 2. Схема розвитку напрямків та стилів радянської архітектури(за матеріалами О.В.Орільської[5])

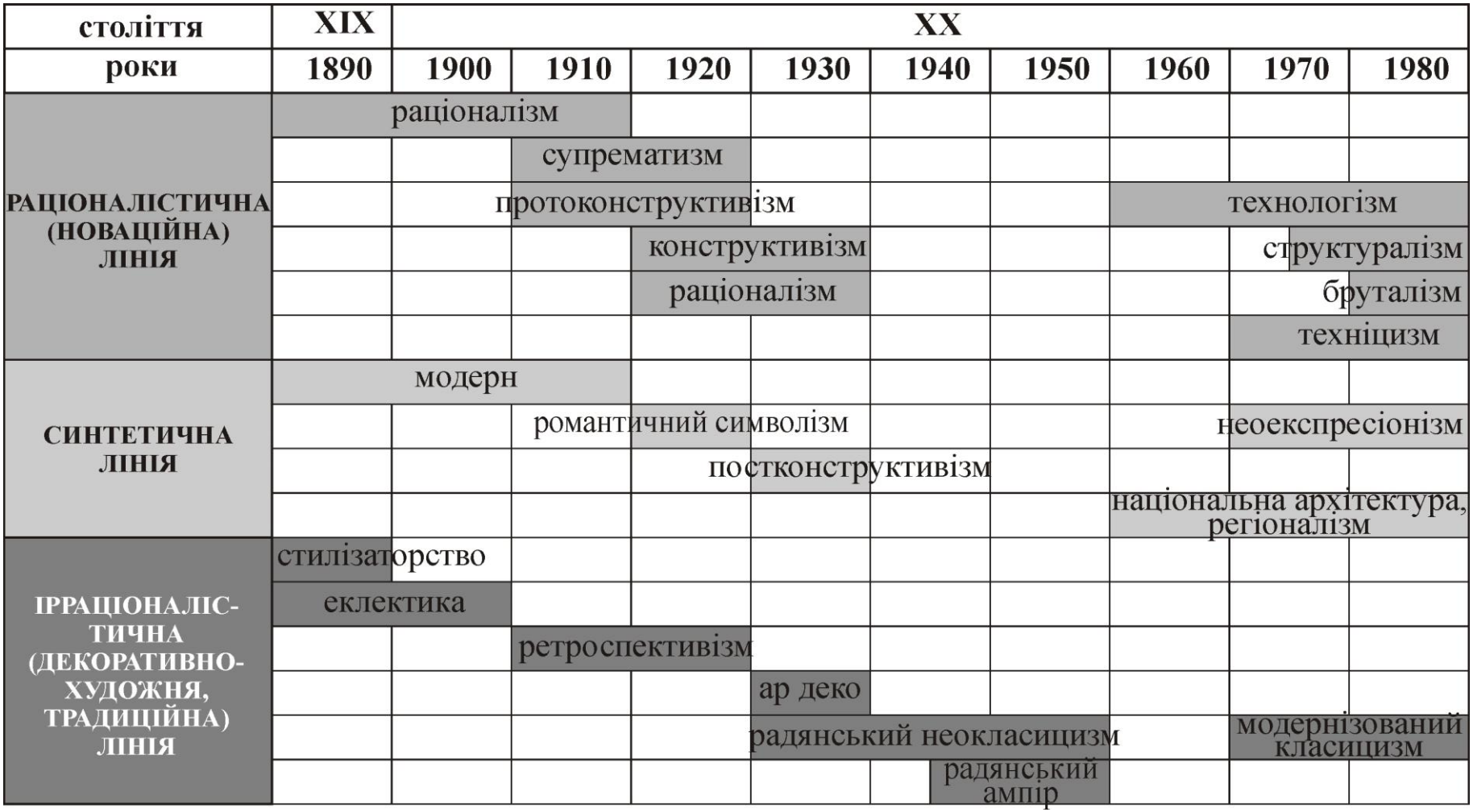

радянських і регіональних напрямів; принцип зв'язку стилю з творчою особистістю майстра.

Перспективи подальших досліджень. Дослідження з даної теми дасть можливість узагальнити історико-архітектурні знання з питань стильових особливостей формування інтер'єру клубних будівель радянського періоду, на базі якого можливе відтворення втрачених та реконструкція збережених інтер'єрів.

Література:

1. Лебедєв Г. Український архітектурний стиль (середина XIX – 80-ті роки XX ст.) / Г.Лебедєв //Київська старовина. – К.: 2000. – №5. – С.81– 89.
2. Чепелик В. Народний дім, «Просвіта», клуб / В.Чепелик // Українська культура. – 1991. – № 9. – С.3 –5
3. Хан-Магомедов С.О. Конструктивизм – концепция формообразования. – М.: Стройиздат, 2003. – 576 с.
4. Тимофієнко В. Стильові визначення будівель XX століття./ В.Тимофієнко // Київська старовина. – 2000. – №3. – С.58 –71.
5. Орельская О.В. Нижегородская архитектура XX века как отражение российского и зарубежного зодчества: автореферат дис. ... доктора архитектуры: 18.00.01 / Орельская Ольга Владимировна; [Место защиты: Нижегор. гос. архитектур.-строит. ун-т] - Нижний Новгород, 2009 - 47 с.

Аннотация

В статье представлена классификация клубных зданий советского периода и их внутреннего пространства по архитектурными стилями и стилевым направлениями. Выявлены характерные признаки господствующих стилей и принципы, по которым происходило стилевое развитие архитектуры клубных зданий.

Ключевые слова – стилевое направление, стиль, клубное здание, интерьер, ретроспективное направление, синтетическое направление, рационалистическое направление.

Summary

Classification of the club buildings of the Soviet period and their internal space by architectural styles and style trends is presented in the article. Differential characteristics of dominating styles and principles of the style development of the architecture of club buildings are revealed.

Keywords - style trend, style, club-building, interior, retrospective trend, synthetic trend, rationalistic trend.

УДК 726.7:727.4

О. І. Жовква

канд. арх., начальник відділу Департаменту містобудування та архітектури КМДА

ВИРІШЕННЯ ПИТАННЯ СТВОРЕННЯ БЕЗБАР'ЄРНОЇ АРХІТЕКТУРИ ТА ПРОСТОРУ В КОНТЕКСТІ МІСТА КИЄВА

Анотація: у статті розглянуто питання необхідності формування комфортного міського середовища для пересування людей з обмеженими фізичними можливостями, а також питання проектування об’єктів архітектури із врахуванням потреб даних громадян. У статті також наведені рекомендації щодо проектування та габаритних розмірів окремих функціональних зон ділянок проектування та об’єктів.

Ключові слова: безбар'єрне середовище, безбар'єрна архітектура, маломобільне населення.

Організація безбар”єрного середовища у громадських будинках і комплексах та створення безбар'єрного середовища для людей з обмеженими фізичними можливостями є вже звичною практикою країн Європи, і ця важлива справа забезпечується дотриманням європейських норм і стандартів проектування і будівництва. Україна також повинна крокувати у цьому напрямку, оскільки одним з факторів, що визначає рівень цивілізованості суспільства, являється ставлення до людей, що страждають на різного роду недуги.

Вирішення цієї важливої соціальної проблеми в Україні та Києві розпочато лише у 2004 році. Загальнодержавна програма забезпечення безперешкодного доступу людей з обмеженими фізичними можливостями до об’єктів житлового та громадського призначення була затверджена Урядом України в 2003 році, а відповідна міська програма „Безбар'єрне середовище”, затверджена розпорядженням міської державної адміністрації у 2004 році.

Міською програмою заплановані заходи по створенню сприятливих умов для життєдіяльності осіб з обмеженими фізичними можливостями, їх безперешкодного доступу до житла, об’єктів громадського призначення, охорони здоров'я, побутового обслуговування, культури та відпочинку, культових споруд та комплексів. Громадські об'єкти мають відповідати потребам та вимогам трьох основних груп інвалідів: з ушкодженням опорно-рухового апарату; з дефектами зору; з дефектами слуху.

Міська програма детально конкретизована в районних програмах, які затверджено усіма районними державними адміністраціями. Низкою

зазначених програм передбачено спорудження пандусів та поручнів в будинках, де мешкають інваліди з порушенням опорно-рухового апарату, інваліди на візках, а також в будинках центрів соціального захисту, районних державних адміністраціях, аптеках, медичних закладах, установах торгівлі, побуту, відпочинку, культових спорудах тощо. Таким чином ряд об'єктів необхідно пристосувати для доступу людей з обмеженими фізичними можливостями - організувати пандуси, поручні та доступ до ліфтів. Власникам об'єктів, які неможливо привести у відповідність до вимог доступності, наприклад з технічних причин, можна замінити пандуси – «сходинкоходами», які застосовуються закордоном, зокрема в Російській Федерацій - одним із самих простих рішень для подолання людьми з обмеженими можливостями сходів. Особливу увагу необхідно приділити питанню облаштування засобами для безперешкодного доступу для людей з обмеженими фізичними можливостями культових споруд та комплексів, оскільки користування даною групою населення культовими закладами залежить насамперед від належної організації зв'язків даних об'єктів із житлом.

Державними будівельними нормами встановлено чіткі вимоги щодо створення сприятливих умов життєдіяльності осіб з обмеженими можливостями які, зокрема, визначені ДБН В2.2-17-2006 «Доступність будинків і споруд для маломобільних груп населення», ДБН В2.2-18-2007 «Заходи соціального захисту населення». Тому сьогодні таким важливим є розуміння необхідності передбачення у проектній документації на будівництво об'єктів житлових, громадських, адміністративних, культових споруд тощо пандусів (спеціальних ліфтів, підйомників); окремих ліфтів для обслуговування інвалідів у багатоповерхових будівлях громадського призначення; улаштування пониженого бортового каменю для проїзду інвалідних візків на пішохідних переходах вулиць і доріг; встановлення ліфтів на нових станціях метрополітену, мостових та підземних пішохідних переходах через проїжджу частину; організація місць для паркування автотранспортних засобів інвалідів.

У вихідних даних на проектування повинні бути зазначені вимого щодо необхідності передбачення заходів щодо врахування потреб даної групи людей:

- облаштування під час будівництва окремих квартир, спеціально пристосованих для проживання та обслуговування в них людей з обмеженими фізичними можливостями;
- створення у процесі формування вулично-шляхової, пішохідної та вело-візкової мережі умови для зручного і безпечного переміщення людей з обмеженими фізичними можливостями;

- влаштування пандусів, зручних сходів, додаткових поручнів, інженерно-технічного обладнання, відповідного покриття підлог, додаткового освітлення, окремих стоянок для автомобілів інвалідів;
- створення основних типологічних вузлів громадських приміщень для людей з обмеженими фізичними можливостями.

Дані вимоги обов'язково мають бути враховані архітектором при розробці проектної документації. Так, при розробці проектної документації на будівництво будь-якого об'єкту необхідно передбачати облаштування пандусів та інших засобів для проїзду інвалідних колясок не лише на об'єктах проектування та будівництва, але і на наземних та підземних переходах через суміжні до ділянки проектування вулиці, не далі як 50 м. від об'єкта проектування, забезпечувати спеціальні місця паркування автотранспорту інвалідів. В основних напрямках руху повинні створюватися доріжки для проїзду колясок із комфортними параметрами, ухилами, поворотними майданчиками (діаметр зони для самостійного розвороту на 90-180° інваліда на кріслі-колясці слід приймати не менше 1,5 м.), пониження бордюрного каменю на пішохідних переходах. Так, поздовжній уклон шляху руху, по якому можливий проїзд інвалідів на кріслах-колясках, не повинен перевищувати 5-10 %, висоту бордюрів по краях пішохідних шляхів на ділянці рекомендується приймати не більше 0,05 м. [1].

Всі громадські та житлові будівлі мають ряд схожих планувальних елементів - типологічних вузлів, архітектурно-просторове вирішення яких базується на єдиних нормативно-методичних принципах. В усіх архітектурних об'єктах, призначених для розміщення тих чи інших громадських закладів, існує спільна група таких вузлів: вхідні зони, горизонтальні та вертикальні комунікації, санітарні вузли, робочі зони [3]. Так вхід до будівлі повинен бути доступний - він має бути обладнаний пандусом або підіймачем. Ширина маршу пандуса має бути при односторонньому русі не менше, як 1.2 м, а при двосторонньому - не менше 1.8 м. З обох боків пандуса мають передбачатися огорожі з поручнями. Ширина входу до будівлі та приміщень повинна бути не менше 0.85 м. У громадських будівлях та спорудах масового перебування людей мають встановлюватись вхідні двері із застосуванням протиударного скла, спеціально розплановані санітарні вузли та ліфти. Так, для створення комфортних умов при вході і виході зі споруди і приміщення всім особам з обмеженими фізичними можливостями (інвалідам із порушенням опорно-рухового апарату, людям похилого віку, а також жінкам із дитячими візками) проектною документацією можна передбачати застосовування дверей із автоматичним приводом їх відкривання. Габарити тамбурів повинні бути не

менше 1.6 х 1.8 м. Мінімальні розміри кабін пасажирських ліфтів для обслуговування маломобільних людей слід приймати 1.1 х 1.2 м.

Шляхи руху маломобільних груп населення у середині будинку слід проектувати згідно з нормативними вимогами до шляхів евакуації людей з будинку. Ширина шляху руху в коридорах, приміщеннях, галереях тощо у чистоті повинна бути не меншою при русі крісла-коляски:

в одному напрямку ... 1,5 м;

при зустрічному русі 1,8 м. [1].

Основні вимоги до облаштування вхідних зон, горизонтальних і вертикальних комунікацій для громадських будівель і житлових будинків є спільними.

Габарити вбиральні, обладнаної унітазом та рукомийником для людей з обмеженими можливостями повинні становити 1.6 х 2.2 м. Санітарні приміщення для інвалідів повинні мати допоміжні засоби (спеціальні поручні тощо) для забезпечення можливості самостійної експлуатації стаціонарного обладнання.

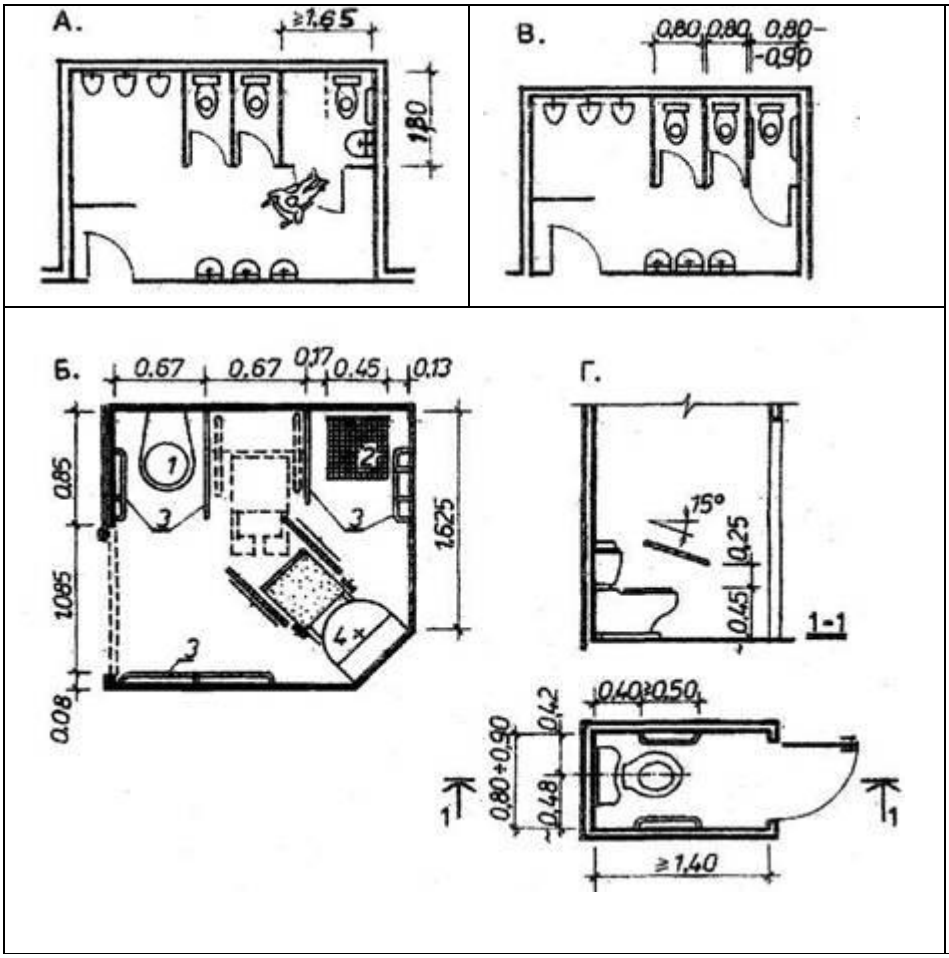

Санвузли:
А - розташування спеціальної кабіни для інвалідів в візках в багатомісному санвузлі.
Б - варіант планування кабіни санвузла для інвалідів у візках:
1. унітаз;
2. відкидне сидіння;
3. умивальник.
В - варіант розміщення санвузла для інвалідів, які не користуються візками [2].

На прибудинкових територіях необхідно передбачати місця для паркування автотранспортних засобів, які належать інвалідам, а також для розміщення тимчасових гаражів. Місця для особистого автотранспорту інвалідів

бажано розміщувати поблизу входу, доступного для них, але не далі 50 м, а при житлових будинках - не далі 100 м. Ширина зони для паркування автомобіля інваліда повинна бути не менше 3,5 м. [1].

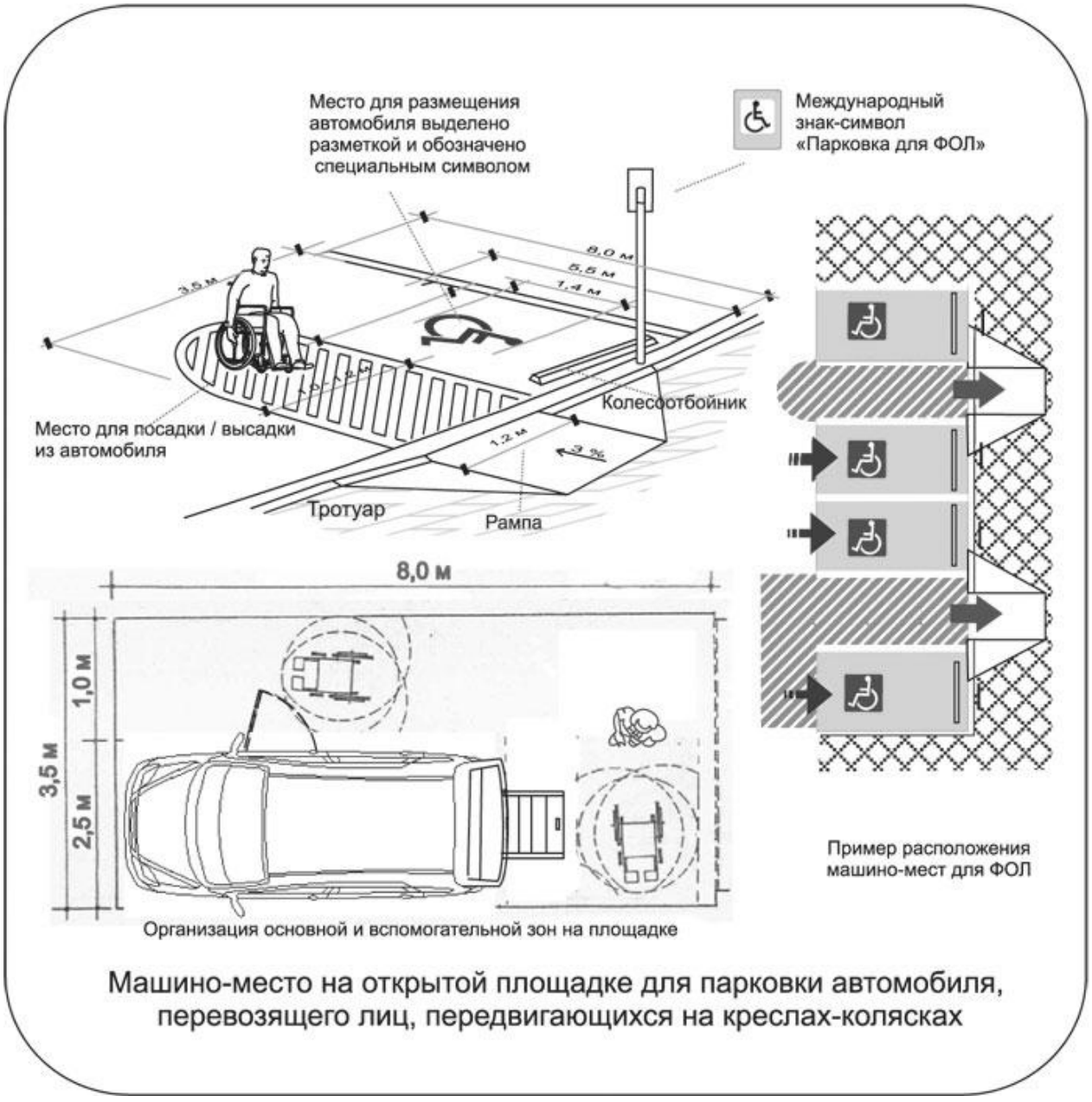

Зазначені вимоги та умови мають бути максимально реалізовані і у вже функціонуючих житлових та громадських об’єктах. Водночас окрім посилення роботи по створенню безбар’єрного середовища, необхідно забезпечити надійну експлуатацію та збереження уже встановлених пристроїв для пересування інвалідів, не допускати їх руйнування, зупинки ліфтів та підйомників.

Таку важливу для суспільства проблему, як створення безбар'єрного середовища для людей з обмеженими фізичними можливостями можливо

вирішити тільки спільними зусиллями проектувальників, замовників, органів виконавчої влади та контролюючих служб, а також власників та балансоутримувачів будівель, об'єктів благоустрою міста. Люди з обмеженими фізичними можливостями повинні всюди відчувати увагу, користуватися всіма видами послуг, мати можливість без перешкод дістатися до аптек, лікарень, магазинів, ощадкас, відвідати театр тощо.

Тому всі, хто приймає участь у створені обертів архітектури, в тому числі архітектори при розробці проектної документації, повинні пам'ятати, що інваліди мають невід'ємне право на повагу їхньої людської гідності, ця категорія громадян України не може бути в чомусь обмежена.

Список використаних джерел.

1. Державні будівельні норми України. Доступність будинків і споруд для маломобільних груп населення ДБН В2.2-17-2006.- Замість ВСН 62-91; Введ. 2007-05-01-К.: Держбуд України, 2006.- 30 с.

2. Державні будівельні норми України. Спортивні та фізкультурно-оздоровчі споруди ДБН В.2.2-13-2003.- Замість ВСН 46-86/Госгражданстрой; Введ. 2004-03-01-К.: Держбуд України, 2003.- 40 с.

3. Скляренко Ю.В. Функціонально-планувальна структура житлових і громадських будівель з урахуванням вимог людей з інвалідністю Автореф. дис. канд. архіт..:18.00.02/ Архітектура будівель і споруд. - К., 2005.-26с.

Аннотация

В статье рассматривается вопрос необходимости формирования комфортной городской среды для передвижения людей с ограниченными возможностями, а также вопрос проектирования объектов архитектуры с учетом потребностей данных граждан. В статье также приведены рекомендации относительно проектирования и габаритных размеров некоторых функциональных зон участка проектирования и объектов архитектуры.

Ключевые слова: безбарьерная среда, безбарьерная архитектура, маломобильные люди.

Annotation

The article investigates the issue of forming the comfortable city environment for the disabled people as well as the issue of engineering architectural objects with taking into account the needs of disabled citizens. The article also contains the recommendations on engineering as well as on parameters of some functional zones of the engineered plot and of architectural objects.

Key words: non-barrier environment, non-barrier architecture, disabled people.

УДК 7.014.11 (045)

Л. Р. Гнатюк,
к.арх., доцент ККТД
М. Л. Драга,
студентка 4-го курсу, кафедра КТД,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

ОСОБЛИВОСТІ РОЗРОБКИ ДИЗАЙНУ ІНТЕР'ЄРІВ ЗАКЛАДІВ ГРОМАДСЬКОГО ХАРЧУВАННЯ ДЛЯ СТУДЕНТСЬКИХ МІСТЕЧОК

Анотація: стаття присвячена виявленню особливостей формоутворення дизайну інтер'єрів закладів громадського харчування для студентських містечок. Дослідження проведене на сучасних прикладах студентських кафе. Виявлено вплив кольору на психофізичний стан людини.

Ключові слова: кафе, простір, студентський, громадський, колір.

Постановка проблеми. Студентське містечко – особливе місце зі своїми правилами та порядком і тому формоутворення дизайну інтер'єрів даного приміщення відрізняється від формоутворення офісів чи лікарень. Особливо це стосується дизайну інтер'єрів закладів громадського харчування в студентських містечок. Створюючи унікальний та цікавий простір даного приміщення вирішується питання – де саме студенти можуть із задоволенням проводити вільний час, спілкуватися, а також приймати їжу.

Аналіз останніх досліджень. Ернст Нойферт у своїй праці «Строительное проектирование» [1] приводить приклади проектування кафе. Подає найбільш оптимальні вирішення умеблювання.

Роб Браун у своїй книзі «Cafe! Best of Coffee Shop Design» [2] показує найактуальніші приклади створення інтер'єрів закладів громадського харчування. Але, на жаль, не приділяється окрема увага проектуванню закладів громадського харчування для студентських містечок.

Формулювання цілей статті. На основі аналізу світового досвіду дизайну інтер'єрів закладів громадського харчування для студентських містечок виявити характерні особливості розробки даних приміщень.

Основна частина. На території студентських містечок можуть розташовуватися різні підприємства громадського харчування. До них можуть відноситися, як звичайні студентські їдальні, так і кафе, кафетерії, кав'ярні.

Їдальні як місця громадського харчування можуть являти собою як самостійні підприємства, так і підрозділом, створювані всередині організаційної структури тієї чи іншої установи чи підприємства.

Звичайною формою обслуговування в їдальнях є самообслуговування або кейтерінг.

Їдальня як вид підприємств громадського харчування, розташованих у місцях загального користування, а також на підприємствах, в організаціях та навчальних закладах, характеризується:

- єдиним меню на день (набір страв змінюється день у день);
- приготуванням страв у спеціально обладнаному приміщенні кухні;
- масовим обслуговуванням, прискорюється за рахунок живої черги на отримання страв замовниками, які самі переносять їх на підносі;
- передоплатою споживаних страв через касу.

За контингентом поділяються на:

- шкільні
- студентські
- військові (у військових частинах)
- промислові (при підприємствах та установах)
- громадські

Кафе – підприємство по організації харчування і відпочинку відвідувачів з обмеженим у порівнянні з рестораном асортиментом продукції.

За асортиментом реалізованої продукції підрозділяються на:

- кафе-морозиво
- кафе-кондитерська
- кафе-молочне

По контингенту на:

- молодіжне
- дитяче
- арт-кафе та ін.

Кафе (від *фр. café*; буквально – «кава») – заклад громадського харчування і відпочинку, схоже на невеликий ресторан, але з обмеженим у порівнянні з рестораном асортиментом продукції, також, можливо, – з самообслуговуванням.

Унікальний дизайн завжди привертає увагу. Будь це дизайн інтер'єрів офісів, квартир чи кафе. При створенні навколишнього середовища студентських кафе – креативність являється одним з основних пунктів і є хорошим рішенням, адже передає приємну атмосферу відвідувачам.

В XXI столітті заклади громадського харчування для студентських містечок перестають бути «нудними» та звичайними. З'явилась тенденція створювати місце не лише для прийому їжі, а й для гарного проведення часу.

Нова їдальня для Технічного Коледжу, Педагогічного училища та державної Академії Образотворчого мистецтва була побудована на північ від

Moltkestrasse. (рис.1), – передає відчуття легкості та розслабленості, що є важливим під час навчання. Завдяки біонічним формам створюється відчуття простору, а в поєднанні з кольоровими відтінками зеленого кольору підвищується настрій та апетит.

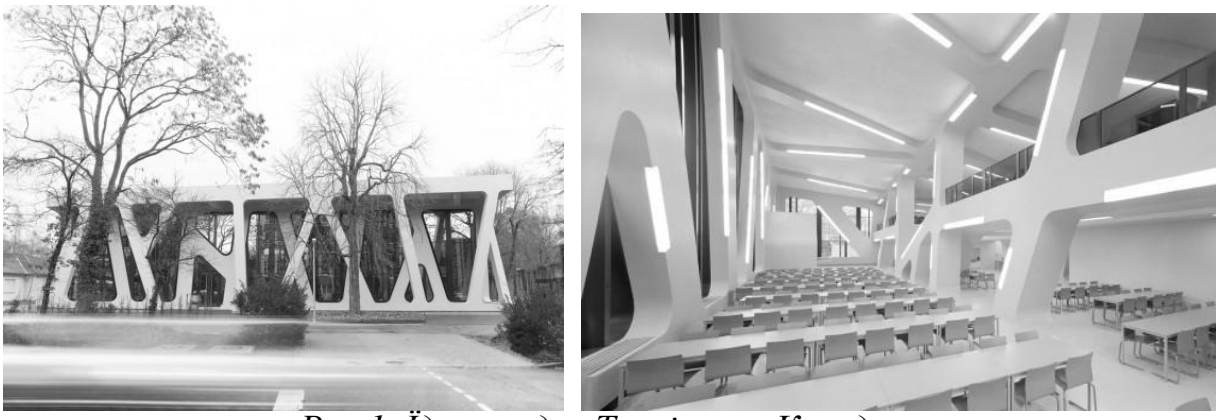

Рис.1. Їдальня для Технічного Коледжу

Студентська їдальня EVK (Everybody's Kitchen – кухня для кожного), в Університеті Південної Каліфорнії, Лос-Анджелес вражає сміливістю кольорів та великим простором, завдяки якому в приміщення потрапляє багато природного світла. EVK обслуговує близько 4000 людей на день, 98% з яких є студентами. Вирішенням питання простору стала висока стеля з опорними елементами, які забезпечують чудову атмосферу затишку (рис.2).

Дане приміщення громадського харчування включає в себе салатний бар, продуктовий відділ, гриль, духові шафи для піци і гарячих страв.

Рис.2. Студентська їдальня, Університет Південної Каліфорнії, Лос-Анджелес

Завдяки великому «дихаючому» простору приміщення їдальні вміщає в себе багато посадкових місць, не створюючи при цьому незручностей між різними столами. Зелені стільці надають інтер'єру свіжості, особливо

контрастуючи з іншими стільцями коричневого кольору, а яскраві червоні лампи створюють акцент.

Найбільш практичним елементом планування кухні, було рішення про розділення її на різні частини. На одному кінці об'єкта є основною областю гриль і дерев’яна піч для піци і гарячих страв, а інша сторона продуктовий магазин і салатний бар. Дизайн зроблений з використанням стійких матеріалів, таких як скло, яке включає в себе перероблений папір (рис.3).

Рис.3. Студентська їдальня, Університет Південної Каліфорнії, Лос-Анджелес

Студентська їдальня у Сан-Франциско, Каліфорнія, США з першого погляду створює відчуття затишку. Використання в інтер’єрі натуральних кольорів розслабляє та дає змогу гарно проводити час в даному приміщенні.

Велике зала здатна вміщати велику кількість людей, що є дуже важливим при постійному значному потоці студентів.

Центральне місце в інтер’єрі займає бар, в якому студенти можуть замовити чай або каву, а з іншого боку знаходиться основний відділ з їжею, куди студенти приходять і чекають своєї черги з підносами.

Не менш важливим аспектом формоутворення закладів громадського харчування є колір. Колірна гамма інтер'єру кафе або іншого закладу може бути різноманітною. Враховуючи психологію кольору, можна в інтер'єрі кафе або ресторану використовувати кольори, що підвищують настрій і апетит.

Червоний колір в інтер'єрах закладів громадського харчування є найбільш вдалим, адже найбільш сильніше стимулює апетит. Добре застосовувати при оформленні інтер'єрів кафе, та інших закладах громадського харчування. Колір здатний підвищувати настрій і апетит.

Відтінки помаранчевого і жовтого кольорів вважаються найбільш «апетитними». Ряд спеціальних досліджень довів, що саме ця кольорова гама сприяє виробленню шлункового соку. У теплій гамі іпомаранчевого кольору апетит прийде швидше, а для інтер’єрів закладів громадського харчування це є

важливим. Помаранчевий колір збільшує постачання киснем головного мозку, виявляє підбадьорливий ефект, стимулює розумову діяльність і сприяє засвоєнню кальцію.

Блакитний колір – самий «неапетитний» колір, протилежний жовтому, що відображено на колірному спектрі, тому краще не використовувати його в інтер'єрах громадського харчування.

Синій колір уповільнює обмін речовин людини і створює заспокійливий ефект. Синій міцно асоціюється зі спокоєм. Підсвідомо, він не асоціюється з їжею, оскільки в природі мало продуктів, забарвлених в цей колір. Тому синій колір використовують для придушення апетиту.

Рис.4. Студентська їдальня у Сан-Франциско, Каліфорнія, США

Зелений колір є нейтральним, проте багато що залежить від його відтінку. Трав'янисті або світло-зелені тони асоціюються зі здоровою, корисною їжею і привернуть увагу до фруктів і овочів. Чим більше жовтого в зеленому кольорі, тим сильніше він буде порушувати апетит. І навпаки: змішаний з синім, він може приглушити відчуття голоду.

Сірий – нейтральний колір, доповнивши інтер'єр кафе будь-яким іншим кольором можна добитися відмінного ефекту, створити теплий затишний інтер'єр кафе, або ефектний і величний інтер'єр дорого ресторану.

Коричневі тони – дуже приємна колірна гамма для інтер'єрів кафе та інших закладів. Така атмосфера розташовує до спокійного відпочинку і приємного проведення часу. М'який теплий світло приємний для очей, створює дружню атмосферу в закладі, розташовує до неспішним діям і довгому перебуванню в закладі. Не підходить для інтер'єрів кафе швидкого харчування.

Білий колір – колір чистоти і довіри. Використання значної кількості білого кольору в інтер'єрі кафе або іншого закладу викликає довіру відвідувачів, каже про охайність закладу. Якщо доповнити білий колір невеликими колірними акцентами або кольоровими підсвічуваннями, то інтер'єр кафе може вийти дуже цікавим і неординарним.

У поєднанні з контрастною меблями, білий колір виглядає дуже виграшно, а виконавши повністю білий інтер'єр зігравши тільки на нюансах ви досягнете стильності та елегантності.

Висновки. Виявивши особливості розробки дизайну інтер’єрів закладів громадського харчування для студентських містечок, а саме: використання великого простору, створення затишку, застосування кольору, було запропоновано створення сучасний простір для молодих людей, де можна прийняти їжу в спокійній та затишній атмосфері та відпочити після важкого учбового дня.

Література

1. Нойферт Э. «Строительное проектирование». – М.: Стройиздат, 1991. – 392с.

2. Браун Р. «Cafe! Best of Coffee Shop Design». – 2010. – 400с.

Аннотация

Статья посвящена выявлению особенностей формообразования дизайна интерьеров предприятий общественного питания для студенческих городков. Исследование проведено на современных примерах студенческих кафе. Выявлено влияние цвета на психофизическое состояние человека.

Ключевые слова: кафе, пространство, студенческий, общественный, цвет.

Abstract

The article focuses on determination of the formation of interior design catering for campuses. The survey was conducted on modern examples of student cafe. The influence of color on the psycho-physical being.

Keywords: cafe, space, student, community, color.

УДК 728-028.67(477)

А. А.Зуева,
студентка группы ГС-502,
О. И. Головченко
ассистент кафедры градостроительства
Национальная академия природоохранного и курортного строительства

ПРОБЛЕМНЫЕ ВОПРОСЫ ТИПОЛОГИИ ЖИЛЫХ ЗДАНИЙ В СОВРЕМЕННОЙ УКРАИНЕ

Аннотация: в статье описаны проблемы типологии жилых зданий в современной Украине. Поднимается вопрос о необходимости введения новой, современной типологии исходя из существующих потребностей населения. Анализируется современный мировой опыт домостроения. Приводятся примеры использования такого опыта в строительстве жилых зданий в Украине.

Ключевые слова: жилые здания, типология жилых зданий, информационное общество, типовое домостроение.

ВВЕДЕНИЕ

Существующие модели современного жилья отдают дань утопическим идеям эпохи промышленной революции. В 1918 году французский архитектор и градостроитель Тони Гарнье публикует «Индустриальный город» - проект, ставший впоследствии прототипом городского зонирования, основанного на обособлении мест работы и досуга. Именно в русле этой парадигмы зарождалось и развивалось массовое типовое домостроение.

Жилье считалось местом, где люди проводят свое нерабочее время, и моделировалось исходя из размеров стандартной семьи – пары родителей с парой детей. Образ жизни, который ведет значительная часть населения Земли, больше не связан с пребыванием на фабрике или в поле. Он скорее ориентирован на сектор услуг и на производство информации, то есть на такие виды деятельности, которые более тесно соприкасаются с домом. В противоположность расчлененному городу Тони Гарнье, сегодняшний мегаполис в определенном смысле более однороден: здесь господствует жилье и обслуживающая инфраструктура – как транспортная, так и социальная. С развитием интернета неуклонно растет число людей, все чаще использующих дом в качестве офиса. Дом становится чем-то большим, нежели просто место отдыха после работы, превращаясь в центр жизни человека.

В современном информационном обществе промышленные гиганты уже не играют определяющую роль, как несколько десятков лет назад, когда

наличие индустрии было решающим фактором привлечения населения и, следовательно, строительства жилья – города развивались вокруг производственных центров. Сегодня рост домостроения уже не стимулируется промышленным ростом, скорее наоборот: индустрия перемещается к логическим и транспортным узлам.

Другое важное изменение – традиционная семья более не является основным покупателем жилья, да и базовой ячейкой общества тоже. Наблюдается активный рост других социальных групп: одиночек, как молодых, так и в возрасте, мигрантов различного уровня (от гастарбайтеров до приглашенных специалистов), неполных или нетрадиционных семей. Все они нуждаются в особой организации быта и, следовательно, в особых видах жилья [1].

ЦЕЛИ И ЗАДАЧИ ИССЛЕДОВАНИЯ

Цель данной публикации – показать и сформировать новые современные пути развития украинского домостроения.

Задачами данной публикации являются:

- проанализировать типологию жилых зданий в современной Украине;
- выявить слабые стороны типологии жилых зданий;
- проанализировать отечественный и мировой опыт современного домостроения;
- выявить основные закономерности типологических признаков;
- сформировать предложение по классификации с учетом мощностей и перспектив развития домостроения.

ОСНОВНЫЕ ПРОБЛЕМЫ В ТИПОЛОГИИ ЗДАНИЙ В УКРАИНЕ

В Украине, как и в зарубежных странах, жилье начинает играть иную роль, чем в советские времена, когда большая часть обслуживающей инфраструктуры, включая снабжение продуктами питания, была привязана не к месту жительства, а к месту работы. В то же время украинские нормы, регулирующие домостроение, во многом опираются на советские, что затрудняет развитие новых форм жилья. Существующие модели типового жилья, в основе своей унаследованные от советских времен, не покрывают всего спектра потребностей современных украинцев. Социальное и элитное жилье, арендное и собственное, для среднего класса или для гастарбайтеров – стандарты всех этих типологий ещё не сформировались. Анализируя жилой фонд города Киева, можно выделить, что большую часть фонда составляют дома старой постройки (81%) и только новое строительство составляет 29% (за новое строительство приняты здания, построенные с начала 90-х годов). Данные были получены по результатам обработки информации ряда компаний по продаже жилья.

ОСНОВНЫЕ ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ ЖИЛЫХ ЗДАНИЙ В МИРОВОЙ ПРАКТИКЕ

В сфере строительства жилья можно выделить пять новых тенденций, которые наметились в мире:

- создание современных домов-коммун,
- смешение офиса и жилья,
- смешение различных типологий жилья,
- нейтральность,
- конверсия под жилье нежилых зданий,
- строительство «зеленых домов».

Современные дома-коммуны

Новые коммуны ориентированы на такие растущие группы, как предпочитающая жить поодиночке молодежь, пожилые люди, представители творческих профессий. Все они, с одной стороны, стремятся к приватности, но с другой – нуждаются в активных социальных контактах [1].

Рис. 1
Башня искусств в Бруклине, г. Нью-Йорк

На рисунке 1 представлена Башня искусств в Бруклине, (г. Нью-Йорк). В здании 187 квартир, половина которых предназначена для малоимущих. В нижних этажах размещается разнообразная инфраструктура культурного и торгового назначения. Здание разделено на 5 блоков, жильцы каждого блока имеют доступ в общественные сады [2].

В Украине одним из примеров данного вида жилья является ЖК «Молодежная инициатива», (г. Киев) (окончание строительства 2014 г.). Особенностью данного комплекса является то, что большинство квартир – однокомнатные, рассчитанные на молодые семьи; оптимальная планировка квартир и их площадь[8].

Смешение офиса и жилья

Благодаря появлению персональных компьютеров и развитию коммуникаций многие получили возможность трудиться дома или, вообще, в любом другом месте, где есть выход в глобальную сеть. Офисно-жилые гибриды выводят этот феномен на новый уровень, предоставляя более-менее развитую бизнес инфраструктуру в дополнение к стандартной программе многоквартирного дома. Пользоваться компьютером на дому, конечно, само по

Рис. 2
Многофункциональный комплекс «Де Роттердам», г. Роттердам

себе не ново. Новизна состоит в другом: в возможности иметь под рукой конференц-залы, переговорные, шоу-румы и прочие услуги, которые позволяют обычному дому функционировать, как полноценный бизнес-центр [1].

Многофункциональный комплекс «Де Роттердам» (г. Роттердам) объединяет жилье, офисы, и гостиницу, расположенные в пучке башен, с общественными функциями, такими как конференц-зал, спортклуб, рестораны, кафе – в стилобате [3].

В Украине присутствует опыт такого строительства. ЖК «Серебряный бриз» (г. Киев) состоит из трех жилых домов и девятиэтажного нежилого, с развитой торгово – развлекательной инфраструктурой: фитнес-центр, бассейн, салоны красоты и SPA, детский и торговые центры, кинотеатр, кафе и бары [9].

Дома смешанной типологии

Такой вид домов позволяет сформировать разношерстное городское сообщество, где люди с неодинаковыми доходами, образованием и взглядами на жизнь проживают бок о бок. Эта модель хорошо работает, например, в случае больших семей – возрастная и имущественная неоднородность их членов в сочетании с отношениями родства служит залогом сбалансированного и независимого существования социальной ячейки. Другая ситуация связана с совместным проживанием квартировладельцев с арендаторами [1].

Рис. 3
Маккален Билдинг, Бостон

В Маккален Билдинге, (г. Бостон) (рис. 3) представлены разные виды жилых ячеек: скромные студии, квартиры на одну или несколько спален, а также просторные пентхаусы с террасами [4].

Аналогом в Украине можно считать квартал «Акварели» (г. Киев) -- большой выбор планировочных решений (27 типов квартир), предусмотрена возможность индивидуальной планировки и создания двухъярусных квартир [10].

Нейтральные дома

Разрабатываются здания, остов которых способен обеспечить максимальную планировочную и функциональную гибкость (возможность по необходимости увеличивать и сокращать пространство каждой ячейки). Организация, структура и инженерные системы модулей позволяют каждому жильцу спланировать жилье под себя [1].

Рис. 4
Комплекс Solids, Амстердам

Комплекс Solids, Амстердам (рис. 4) состоит из пространственных модулей, которые могут продаваться или сдаваться в аренду. И собственники, и арендаторы должны их обустраивать сами, затрачивая на это столько, сколько сочтут нужным. В модули проведены только основные инженерные сети; планировку, отделку и разводку жильцы выполняют самостоятельно [5]. Примером в Украине может служить ЖК «Зверинецкий» (г. Киев). Для 88 элитных квартир разработано 44 варианта планировок. При этом каждый жилец еще на стадии строительства может изменить или подкорректировать планировку на свой вкус [11].

Конверсия

Рис. 5
Комплекс Solids, Амстердам

Конверсионные процессы связаны главным образом с тем, что индустрия покидает города Европы и Северной Америки, освобождая постройки и обширные зоны. Сейчас перепрофилирование индустриальных зданий перешло на новый уровень и на новый масштаб: речь теперь идет не просто о конверсии отдельных сооружений, но о ревитализации

Рис. 6
Жилой дом Ньютон Суитс, Сингапур

целых районов. Конвертируемые помещения весьма обширны, у них высокие потолки и большие окна [1].

В Gemini Residences, Копенгаген (рис. 5) архитекторам удалось превратить в жилье две силосные башни, сохранив внутри этих цилиндрических объемов величественную пустоту. В силосах размещаются просторные атриумы, по галереям которых организуется вход в квартиры. Кольца с квартирами, в свою очередь, нанизываются на бетонные цилиндры и остекляются витражами, открывающими широкие панорамы гавани [6].

К сожалению, в Украине таких примеров нет. Большинство промышленных предприятий, которые утратили свои функциональные значения, остаются неиспользуемыми, тем самым подвергаются еще большему разрушению. Если говорить о России, то конверсированное жилье на рынке недвижимости составляет 5%. В Украине же только была оформлена квартира в стиле лофт, расположенная на верхнем этаже здания в Киеве.

«Зеленые дома»

Воцарившаяся в мире парадигма устойчивого развития так или иначе влияет на большинство сегодняшних проектов. До такой степени, что экологичность и энергоэффективность сейчас на Западе становятся синонимами качества. Ключевая роль в процессе повышения экологичности зданий отводится различным инженерным системам. Когда же рассматривают экологичность с точки зрения архитектуры, то обычно имеют в виду включения зелени – покрытие растительностью крыши, висячие сады, зеленые стены [1].

В жилом доме Ньютон Суитс, Сингапур (рис. 6) растительность становится чуть ли не строительным материалов здания. Большинство вертикальных поверхностей дома покрыто зеленью. Она занимает площадь в 1,3 раза превышающую площадь участка застройки [7].

В Украине существует ряд проблем, сдерживающих развитие экостроительства: низкая информированность и недостаточное понимание сущности «зеленых подходов» даже специалистами; укоренившаяся привычка нерационального пользования относительно недорогими природными

ресурсами; нацеленность бизнеса на максимальное и быстрое получение прибыли; отсутствие заинтересованности чиновников в нововведениях.

ВЫВОДЫ

1. Ориентированность типологии жилых зданий в Украине на прошедшую индустриальную эпоху и монофункциональность является сдерживающим фактором развития архитектуры жилых зданий, т.к. не учитываются современные потребности населения Украины.

2. Намечается отставание от общих тенденций устойчивого развития в архитектуре жилых зданий. Такие приемы, как реновация и ревитализация существующих промышленных и складских зданий, не используются применительно к жилью.

3. Проведенный анализ отечественного и мирового опыта современного домостроения свидетельствует о необходимости пересмотра типологических требований, предъявляемых к зданиям.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ

1. Проект Россия. 2010. Т. 1, вып. 55. С. 68-82.

2. Официальный сайт http://behnisch.com [Электронный ресурс] – Режим доступа: http://behnisch.com/projects/404 (дата обращения: 02.04.2013)

3. Официальный сайт http://oma.eu [Электронный ресурс] – Режим доступа: http://oma.eu/projects/1997/de-rotterdam (дата обращения: 02.04.2013)

4. Официальный сайт http://www.archdaily.com [Электронный ресурс] – Режим доступа: http://www.archdaily.com/41703/macallen-building-condominiums-office-da/horner_oda_07071_2146_crop/ (дата обращения: 02.04.2013)

5. Официальный сайт http://archi.ru [Электронный ресурс] – Режим доступа: http://archi.ru/projects/world/object_current.html?oid=7260 (дата обращения: 02.04.2013)

6. Официальный сайт http://www.arcspace.com [Электронный ресурс] – Режим доступа: http://www.arcspace.com/features/mvrdv/gemini-residence (дата обращения: 02.04.2013)

7. Официальный сайт http://www.e-architect.co.uk [Электронный ресурс] – Режим доступа: http://www.e-architect.co.uk/singapore/newton_suites.htm (дата обращения: 02.04.2013)

8. Официальный сайт http://molodighna.com.ua/ [Электронный ресурс] – Режим доступа: http://molodighna.com.ua (дата обращения: 10.04.2013)

9. Официальный сайт http://serebryanyij-briz-gorod-v-gorode.address.ua [Электронный ресурс] – Режим доступа: http://serebryanyij-briz-gorod-v-gorode.address.ua/novostroyki (дата обращения: 10.04.2013)

10. Официальный сайт http://akvareli.ua/ [Электронный ресурс] – Режим доступа: http://akvareli.ua (дата обращения: 10.04.2013)

11. Официальный сайт http://zverinetskiy.com.ua/ [Электронный ресурс] – Режим доступа: http://zverinetskiy.com.ua (дата обращения: 10.04.2013)

Анотація

У статті описані проблеми типології житлових будівель в сучасній Україні. Підіймається питання про необхідність введення нової, сучасної типології виходячи з існуючих потреб населення. Аналізується сучасний світовий досвід домобудівництва. Наводяться приклади використання такого досвіду в будівництві житлових будинків в Україні.

Ключові слова: житлові будівлі, типологія житлових будівель, інформаційне суспільство, типове домобудівництво.

Annotation

The problem questions of typology of residential buildings in contemporary Ukraine were described in the article. The question of the need for a new typology was raised in this work. The modern typology should be created according to the needs of the population. The modern world experience in residential building was analyzed in the article. The examples of modern residential buildings in Ukraine are also described in the article.

Key words: residential building, typology of residential buildings, the information society, types of housing.

УДК 721:712.2:628:863.8(045)

Л. Р. Гнатюк,
к. архітектури, доцент
Є. В. Прилуцький
студент 4-го курсу, кафедра КТД,
Національний Авіаційний Університет, Україна

ОСОБЛИВОСТІ СТВОРЕННЯ СЕРЕДОВИЩА ДЛЯ НАВЧАННЯ ОСІБ З ОБМЕЖЕНИМИ МОЖЛИВОСТЯМИ В КОНТЕКСТІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ

Анотація: у роботі за допомогою аналітичного методу існуючих проблем розглянуто використання прикладного мистецтва, як засобу психологічної реабілітації осіб з обмеженими можливостями та їх підготовку до подальшого самостійного працевлаштування з урахуванням їх фізичних особливостей.

Ключові слова: особа з обмеженими можливостями, обмеження життєдіяльності, психологічна реабілітація, психологічна адаптація, професійна реабілітації.

Постановка проблеми. Поступово розширюються можливості отримання людьми з вадами здоров'я освіти, набуття професії, здійснення

особистісного саморозвитку та самоствердження. Проводиться організація та проведення різних національних та міжнародних виставок творчості, створено цілу структуру закладів фізичної культури та спорту для реабілітації людей з вадами здоров'я. Безпомилково можна стверджувати, що ця справа йде назустріч гострому соціальному запиту цілої групи населення, яка, не маючи достатньої матеріальної та соціальної підтримки держави при обмежених хворобою власних можливостях, має нагальну потребу почуватися людиною в цивілізовану суспільстві, тобто мати можливість культурного і духовного розвитку та самоствердження насамперед слід відмітити, що "духовна" реабілітація повинна мати двосторонній характер. Здебільшого об'єктом її вважається людина з особливими потребами, яку треба пристосувати до суспільства. Наразі потрібно розвивати зворотний аспект проблеми – пристосовувати суспільство до того, що все більше його членів мають функціональні обмеження".

Аналіз останніх досліджень, публікацій та нормативних актів. На сучасному етапі розвитку країни суспільство прагне задовольняти все ширше коло потреб осіб з обмеженими можливостями, в тому числі духовними, створювати для них повноцінні умови життя. Отже, на сьогодні медична модель інвалідності замінюється на нову модель – соціальну. Як зазначає А. Г. Шевцов, у цій новій моделі проблема фізичних, сенсорних чи ментальних обмежень людини розглядається в першу чергу як соціальна, веде до нової реабілітаційної філософії, що пов'язана з поворотом у суспільній свідомості від "культури корисності" до "культури гідності", який означився в другій половині XX ст. [2]. Людину з обмеженими можливостями слід розглядати незалежно від її дієздатності й корисності для суспільства, як об'єкт соціальної політики, що орієнтована на створення особі умов для максимально можливої реалізації всіх потенційних здібностей, інтеграції у суспільство.

Напрямки психолого-педагогічної реабілітації людини з обмеженими можливостями не повинні суперечити основним законодавчими актам, що регулюють систему соціального захисту осіб з психофізичними порушеннями, якими є: Декларація про права інвалідів від 9 грудня 1971 р.; Конвенція ООН про права дитини від 20 листопада 1989 р.; "Стандартні правила забезпечення рівних можливостей для інвалідів" прийняті Генеральною Асамблеєю ООН у грудні 1993 р.; Конституційні гарантії: Стаття 48. Кожен має право на достатній життєвий рівень для себе і своєї сім'ї, який включає достатнє харчування, одяг, житло. Стаття 49. Кожен має право на охорону здоров'я, меддопомогу і медичне страхування [86]; Закон України "Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні" (1991 р.); Закон України "Про освіту"; Закон України "Про психіатричну допомогу"; Закон України "Про пенсійне забезпечення";

Постанова Кабінету Міністрів України від 27.01.92 р. № 31 "Про комплексну програму розв'язання проблеми інвалідності". Попри існуючу суттєву законодавчу базу, яка, нажаль, не завжди має виконавче підґрунтя, не повністю розглянутим лишаються методи повернення людини до професійної діяльності.

Формування цілей статті. Виявити особливості створення середовища для навчання осіб з обмеженими можливостями задля здобуття нормальних умов працевлаштування в подальшому житті.

Основна частина. Основою політики відносно осіб з вадами здоров'я є їх реабілітація. Відкритість соціальної реабілітації у майбутньому, її динамічність та варіативність, у зв'язку з чим вона має знаходитись у процесі постійного пошуку і зміни, весь час формуючи нові орієнтири й цілі. Психологічна реабілітація є не менш важливою ніж фізична. Розвиток творчих здібностей може стати головним аспектом у психологічній реабілітації осіб з можливостями за умов створення комфортних умов для навчання різним видам мистецтв. Існує необхідність створювати спеціальні навчальні центри, заклади, розраховані на навчання різним видам мистецтв людей з обмеженими можливостями різного віку, з різними фізіологічними вадами [1].

Ділянки таких закладів слід розміщувати в найбільш сприятливих природних умовах, бажано у приміській зоні чи поблизу зелених масивів, природних або штучних водоймищ; вони повинні бути достатньо віддалені і захищені від магістральних вулиць і доріг з інтенсивним транспортним рухом та інших джерел забруднення повітря, води, ґрунтів, мати зручні під'їзні шляхи. Екстер'єр таких закладів має позитивно налаштовувати відвідувачів, надихати на творчі пошуки.

Композиційно такі навчально-реабілітаційні центри залежать від обраної території та орієнтації за сторонами світу. Важливо врахувати оточення та ландшафт. При проектуванні та будівництві спеціалізованих закладів для людей з обмеженими можливостями необхідно уважно ставитися до питання функціональної організації архітектурного простору та рішень інтер'єру. Оточуюче середовище може слугувати як додаткова складова до процесу творчого пошуку і загальної психологічної реабілітації. При виборі конструктивних рішень та матеріалів необхідно враховувати, що подібні об'єкти є здебільшого державним чи соціальним замовленням. Тож треба намагатись запроектувати комплекс центру таким чином, щоб він мав оптимальний показник «якість-ціна».

Спеціальні центри розташовуються в будинках блочного типу або в декількох корпусах, що з'єднані між собою теплими переходами.

Поверховість будинків не повинна перевищувати 2 поверхи для людей з порушеннями зору, опорно-рухового апарату, розумово відсталих. Для людей з

порушеннями слуху, тяжкими порушеннями мовлення допускається будівництво 3–поверхових центрів.

Вхід до будинку повинен бути захищений від атмосферних опадів, перед ним слід влаштовувати майданчик розміром не менше 1х2,5 м з дренажем. Зовнішні входи в будинок повинні бути обладнані подвійними тамбурами. На вході необхідно встановити решітки для чищення взуття та урни.

Для успішної соціально-психологічної реабілітації та адаптації осіб з вадами здоров'я в суспільство сьогодні важливого значення набуває професійний напрямок реабілітації, необхідність засвоєння нового професійного досвіду, тому, що сучасний ринок праці висуває суттєво більш високі вимоги до трудової активності та професійних навичок працівників. Чим раніше почнеться направлений особистісний і професійний розвиток особи з обмеженими можливостями, тим більшою мірою можна прогнозувати психологічне благополуччя, задоволеність життям і особистісний ріст кожної людини. Не залежно від фізіологічних вад практично кожна людина може займатись тим чи іншим видом мистецтва, тому важливо щоб такі центри були багатопрофільними.

Одним з найбільш вдалих варіантів оформлення таких центрів є використання екологічного стилю, а саме використання великої кількості природних матеріалів, сучасних технологій, світлих чистих кольорів, використання різних видів освітлення приміщень з врахуванням природного освітлення. Створення динамічного відкритого простору в приміщення загального призначення і більш стриманого, затишного простору приміщень закритого типу. Також вдалим варіантом оформлення буде використання українського стилю, з простими зрозумілими формами, геометричними лініями, великою кількістю текстилю, використанням природних матеріалів, що дозволить встановити зв'язок між культурою і мистецтвом. Використання такого стилю як хай тек передбачає створення вільного середовища не переобтяженого формами і кольорами, з використання таких матеріалів як скло, метал, пластик.

Варто використовувати яскраві акценти в оформленні інтер'єрів закладів, цими акцентами зокрема можуть бути творчі роботи людей, що проходять реабілітацію цьому закладі – картини, гобелени, скульптури тощо. Такі акценти не тільки прикрасять інтер'єр а надихнуть їх авторів на нові творчі ідеї та пошуки. Також такі акценти неодмінно привернуть увагу людей що прийшли до цього центру вперше і зацікавлять у навчанні тому чи іншому вид мистецтва.

Реабілітаційні програми можна поділити за такими напрямами: психологічним, що передбачає психологічну підтримку людини з обмеженими

можливостями [5]; соціально-культурним, який передбачає активізацію та розвиток творчо-художнього потенціалу дітей і дорослих, засвоєння ними цінностей культури та мистецтва; професійним, що орієнтується на навчання інваліда трудовим навичкам, поглиблення його професійних знань та знаходження для нього посильної роботи [3]; соціально-реабілітаційним, що має на меті вирішення завдань соціалізації особистості з обмеженими можливостями [8].

Для успішної соціально-психологічної реабілітації та адаптації осіб з вадами здоров'я в суспільство сьогодні важливого значення набуває професійний напрямок реабілітації, необхідність засвоєння нового професійного досвіду тому, що сучасний ринок праці висуває суттєво більш високі вимоги до трудової активності та професійних навичок працівників. Чим раніше почнеться цілеспрямований особистісний і професійний розвиток особи з обмеженими можливостями, тим більшою мірою можна прогнозувати психологічне благополуччя, задоволеність життям і особистісний ріст кожної особистості [4].

Гарним прикладом такої реабілітації є навчання різним видам декоративно-прикладного мистецтва, а саме навчання скульптурі, різьбленню, вишивці, гобелену та художньому розпису. Для виявлення тих чи інших здібностей у інваліда слід провести тренувальні вправи з усіх видів мистецтва задля виявлення таланту або інтересу і вже потім поділяти на мистецькі групи. Перспективою такої роботи з пацієнтами є здобуття вмінь та навичок у нових ремеслах. Також досить гарним є факт спілкування з пацієнтами через його твори, необхідно лише вчасно помітити, які проблеми демонструє людина через свої твори та направити роботу психолога в потрібному руслі для більш конкретного процесу реабілітації.

За допомогою прикладного чи об’ємного мистецтва можна розвинути у пацієнта не лише смак до прекрасного, а і розвинути просторове мислення, дотикове сприйняття та образність. Спираючись на це досить гарним є для людини з поганим зором використовувати скульптуру, а наприклад для людини з порушеною координацією – декоративний розпис.

Пацієнтів слід також класифікувати за здатністю рухатись та пропонувати ті чи інші види мистецтва. Після проходження реабілітаційного періоду людина отримає спеціальність у певній галузі мистецтв, які є не досить популярними для здорових молодих осіб. Такий підхід до реабілітації надасть змогу у подальшому працевлаштуванні, підтриманні та розповсюдженні народних традицій та народного мистецтва, яке славилось і є досить популярним при створенні сучасних інтер’єрів.

Слід розробити програму співпраці інвалідів та мистецьких і дизайнерських шкіл задля підтримання інвалідів та демонстрацію їх мистецьких бачень оточуючого світу, адже бачення таких людей є досить цікавим та індивідуальним, не замкнутим певними стереотипами існуючого суспільного ладу. Такий підхід до реабілітації надасть надію на нормальне життя особам з обмеженими можливостями та зробить їх соціально рівними з основною масою населення.

Висновки. На основі проведених досліджень та проектних пропозицій виявлено особливості створення середовища для навчання осіб з обмеженими можливостями, а саме:

- склад та функціональний зв’язок приміщень у будівлях для навчання людей з обмеженими можливостями є таким, що потребує докладного аналізу на стадії передпроектного опрацювання;
- у різних проектних ситуаціях склад та площі приміщень можуть змінюватись;
- у проектуванні закладів подібного типу може виникати така проблема, як втрата корисної площі, саме тому варто з’єднувати різні функціональні блоки та групи приміщень;
- організація території центрів реабілітації повинна враховувати навколишнє середовище, котре має трактуватись як додаткова складова до процесу реабілітації;

Література

1. Абульханова-Славская К. А. О субъекте психической деятельности. М., 1983. – 88 с.
2. Швецов А.Г. Самопознание и Субъективная психология Библиотека самопознания Тропа Троянова, Издательское товарищество `Роща Академии`2003
3. Баб'як М. М. Особистість з позиції динамічного підходу. – К.: Освіта, 1994. – 106 с.
4. Бернс Р. Развитие Я - концепции и воспитания. – М.: Педагогика, 1986. – 121 с.
5. Бех І. Д. Психологічна суть гуманізму у вихованні особистості// Педагогіка і психологія. – 1994. – № 3. – 108 с.
6. Глозман Ж. М. Общение и здоровье личности: Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. – М.: Издательсктй центр "Академия", 2002. – 208 с.
7. Давыдов В. В. Виды обобщения в обучении. – М. 1972.
8. Дурай-Новаков К. М. Я – это Я, или как стать счастливым. – Л.: Лениздат, 1992.– 192 с.
9. Калмыкова З. И. Продуктивное мышление как основа обучаемости. – М., 1981.

Аннотация

В работе с помощью аналитического метода существующих проблем рассмотрено использование прикладного искусства, как средства психологической реабилитации лиц с ограниченными возможностями и их подготовку к дальнейшему самостоятельному трудоустройства с учетом их физических особенностей.

Ключевые слова: человек с ограниченными возможностями, ограничения жизнедеятельности, психологическая реабилитация, психологическая адаптация, профессиональная реабилитации.

Abstract

In this paper an analytical method using the existing problems examined using arts as a means of psychological rehabilitation of persons with disabilities and their preparation for future self-employment on the basis of their physical features.

Keywords: Individuals with disabilities, disability, psychological rehabilitation, psychological adaptation, vocational rehabilitation.

УДК 629.735

В.В. Самойлович
професор кафедри теорії архітектури КНУБА,
В.В. Клюєва
асистент кафедри інформаційних технологій КНУБА

ОБГРУНТУВАННЯ РОЗРОБКИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ ПРОЕКТУВАННЯ ОПОРЯДЖЕННЯ ІНТЕР'ЄРІВ

Анотація: розглядаються основні етапи визначення вимог до опорядження інтер'єрів будівель та розроблений на їх основі алгоритм оцінки і вибору опоряджувальних матеріалів.

Ключові слова: опорядження інтер'єрів, вимоги до матеріалів, оцінка і вибір, автоматизація процесу, схема алгоритму.

Постановка проблеми. Створення виразних архітектурних рішень будівель, естетичність і комфорт інтер'єру значною мірою визначається раціональним застосуванням опоряджувальних матеріалів. Проте до опорядження традиційно ставляться як до кінцевого етапу проектування,який врешті-решт зводиться до оформлення вже готового об'єкта.

В наші дні роль опорядження в архітектурному формоутворенні значно зросла. Воно стало своєрідною художньою палітрою архітектора та дизайнера, без якої неможливе втілення в натурі жодного творчого задуму.

Значно зросла і номенклатура опоряджувальних матеріалів, а в зв'язку з цим і видів опорядження. Якщо 70-80 років тому номенклатура різних видів опоряджувальних матеріалів не перевищувала 20 найменувань, то сьогодні вона нараховує сотні.

Як показує практика, сьогодні вибір опоряджувальних матеріалів ґрунтується на евристичному підході, коли проектне рішення опорядження

будівлі залежить від інтуїції та майстерності проектувальника. Як свідчить досвід експлуатації житлових і громадських будівель, невдалий вибір опорядження призводить до передчасного порушення комфортних умов життєдіяльності людини, негативного впливу на її здоров'я і втрати первісних архітектурно-художніх властивостей об'єкта за короткий термін експлуатації. Врешті-решт це зводить нанівець первісний архітектурний задум.

Вирішення цієї проблеми вбачається в розробці ефективних і оперативних методів кількісної та якісної оцінки архітектурних властивостей і вибору опоряджувальних матеріалів в різних за функціональним призначенням приміщеннях. Сутність означених методів полягає в тому, що при виборі для певних умов кращого серед кількох матеріалів слід зіставляти сукупність властивостей цих матеріалів не тільки один з одним, як це робиться зараз, але і з комплексом вимог до матеріалів (експлуатаційних, функціональних тощо), *які виникають в залежності від призначення опоряджувальної поверхні.* Без знання таких вимог неможливо застосовувати опоряджувальні матеріали з упевненістю, що їх властивості необхідні і достатні для використання за даних умов експлуатації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням раціонального вибору і застосування будівельних матеріалів взагалі і опоряджувальних матеріалів зокрема в різні часи науковці приділяли і приділяють значну увагу. Найбільш вагомими серед останніх робіт слід вважати дослідження В.М.Маручина і Г.Г.Азгальдова, які присвячені кваліметричній експертизі будівельних об'єктів, а також роботу П.М.Жука, в якій розглядаються питання оцінки якості будівельних матеріалів у відповідності до вимог закордонних стандартів [1;2].

Проте, наведені вище роботи присвячені лише теоретичним питанням розробки ефективних методів оцінки та вибору матеріалів. Кількісні показники вимог стосовно різних умов експлуатації, а також методи оцінки і вибору опоряджувальних матеріалів із застосуванням комп'ютерних технологій в наукових працях і технічній літературі не розглядались.

Мета публікації – впровадження в будівельну практику науково обґрунтованих методів автоматизованого проектування опорядження інтер'єрів, що сприяє покращенню їх функціонально-експлуатаційних і естетичних властивостей.

Постановка завдання. Визначити роль і місце опорядження поверхонь приміщень житлових і громадських будівель у створенні комфортних умов життєдіяльності людини, проаналізувати умови експлуатації опоряджувальних матеріалів та характер їх зносу і руйнування в приміщеннях різного функціонального призначення, розробити кількісні показники вимог до

опорядження інтер'єрів і на їх основі – методи науково обґрунтованого вибору матеріалів із застосуванням комп'ютерних технологій.

Основна частина. Для розробки кількісних показників вимог до опорядження інтер'єрів необхідно визначити роль і значення опорядження у створенні комфортних умов життєдіяльності людини в приміщеннях різного призначення житлових і громадських будівель. Комфортні умови – це сукупність позитивних психологічних і фізіологічних відчуттів людини у процесі її контактів з предметами або середовищем [3]. Комфорт сприяє створенню оптимальних умов для проведення конкретних соціальних процесів, що визначаються функціональним призначенням будівлі чи споруди.

Оптимальні умови для життєдіяльності людини дуже різноманітні в залежності від функціонального призначення будівель. Так, якщо інтер'єри житлових будівель створюють комфорт для побутових процесів, то в інтер'єрах громадських будівель відбувається суспільне життя людей.

Склад вимог до опорядження різних приміщень в межах однієї квартири також відрізняється один від одного. Достатньо порівняти умови експлуатації ванної кімнати і спальні, кухні і передпокою.

Ще більша різниця між вимогами до опорядження приміщень в громадських будівлях: супермаркетах, спортивних комплексах, лікарнях, басейнах тощо.

Створення комфорту життєдіяльності людини здійснюється задоволенням вимог до температурно-вологісного режиму, акустичних і світло-кольорових характеристик, повітряного середовища, психологічного настрою тощо [4; 5] (рис. 1).

Необхідно також враховувати ілюзорне коректування форми і величини простору приміщень шляхом опорядження їх елементів.

Довговічність первісних естетичних властивостей інтер'єрів також значною мірою залежить від опорядження. Як показує багаторічний досвід, а також результати натурних досліджень [6], довговічність опорядження поверхонь значною мірою залежить від того, наскільки експлуатаційні характеристики опоряджувальних матеріалів відповідають умовам експлуатації в тому чи іншому середовищі. Один і той же матеріал не має достатньої гарантії довговічності в різних за експлуатаційним режимом умовах.

Рис. 1. Роль опорядження у створенні комфортних умов життєдіяльності людини

Враховуючи те, що в наш час існує кілька десятків типів житлових і громадських будинків, кожен з яких має особливий склад приміщень, для розробки показників вимог необхідно було провести типізацію форм середовища життєдіяльності людини. Задача типізації полягала у визначення груп приміщень з ідентичними вимогами до опорядження інтер'єрів, що значно спрощує виконання поставленої задачі.

В результаті проведеного аналізу було визначено дев'ять типів функціонально-експлуатаційного середовища внутрішнього опорядження житлових і громадських будівель. Кожний тип поділяється на декілька підтипів, в яких враховуються окремі особливості того чи іншого приміщення.

Для кожного з типів функціонально-експлуатаційного середовища розроблені кількісні та якісні показники вимог до опорядження.

Враховуючи те, що методика проектування опорядження передбачає використання комп'ютерних технологій, кожному з показників вимог було надане символічне позначення. Кожний з опоряджувальних матеріалів, проаналізований відповідно до комплексу вимог, також отримав певний набір символічних позначень, які характеризують його функціональні та експлуатаційні показники.

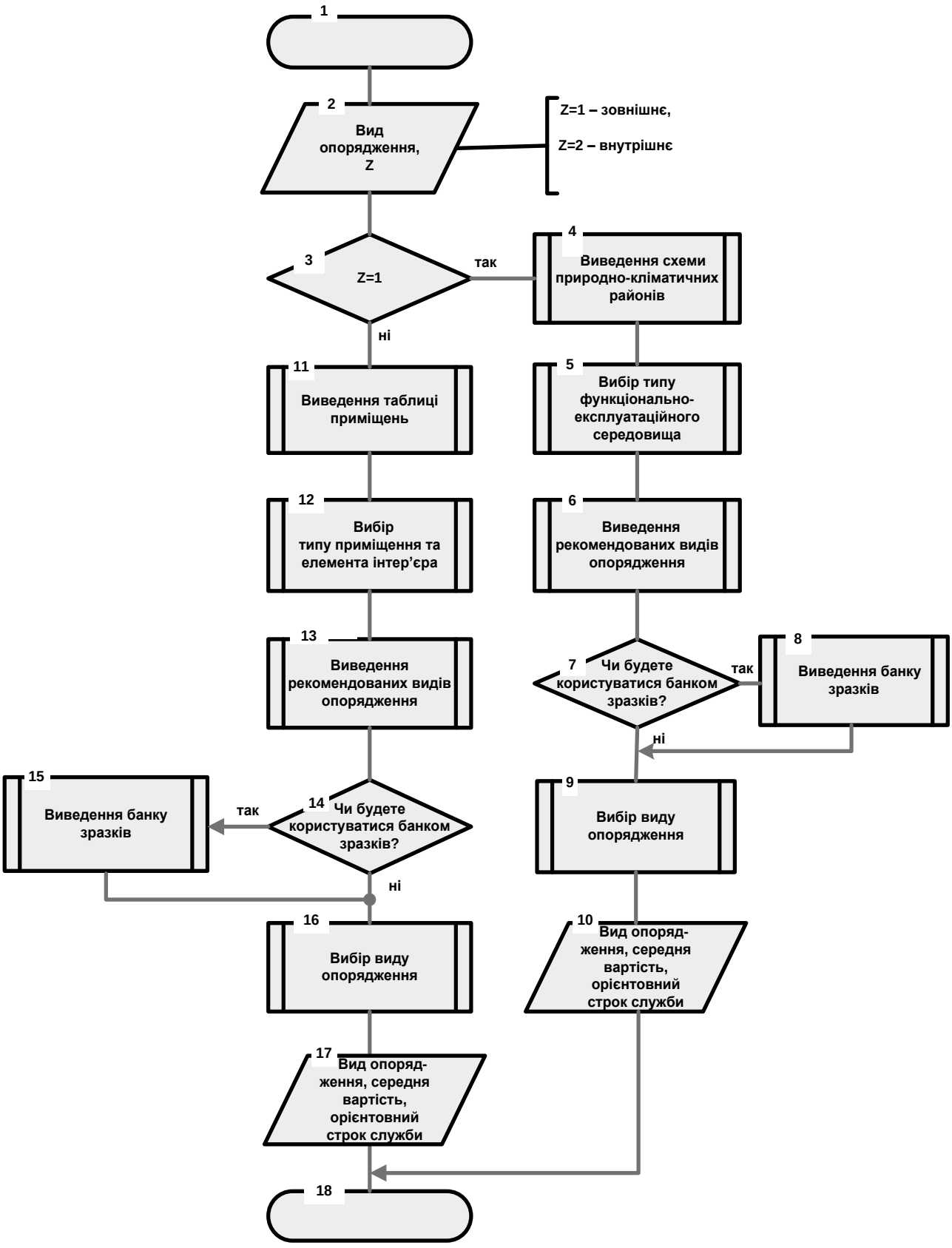

Рис. 2. Схема алгоритму оцінки та вибору опорядження будівель

На підставі результатів проведеної роботи розроблено структуру комп'ютерної програми та сценарій автоматизованого вибору опорядження.

Технологія вибору опоряджувальних матеріалів ґрунтується на співставленні їх функціонально-експлуатаційних показників з показниками вимог до опорядження конкретного приміщення, віднесеного до одного з типів середовища. Матеріал відповідає вимогам в тому випадку, якщо набір символічних позначень буде присутнім в наборі символів вимог до опорядження.

Комп'ютерна технологія проектування опорядження інтер'єрів базується на діалоговому режимі роботи, який забезпечує наочність і простоту інформаційного обліку. Схема алгоритму оцінки та вибору опоряджувальних матеріалів наведена на рис. 2.

Приклад діалогу оцінки та вибору опоряджувальних матеріалів наведено нижче.

1) Укажіть вид опорядження: внутрішнє чи зовнішнє.

Внутрішнє.

З наведеної на моніторі таблиці типів приміщень різного призначення оберіть необхідне і відповідно тип функціонально-експлуатаційного середовища.

Наприклад, виробничі приміщення підприємств та установ громадського харчування (виключно гарячі цехи).

2) Цифрою укажіть елемент інтер'єру, призначеного для опорядження:

I. – опорядження стін та перегородок;

II. – опорядження стель;

III. – покриття підлог.

Вибираємо I (опорядження стін).

3) Перегляньте перелік рекомендованих видів опорядження, що виведені на моніторі у вигляді таблиці, та оберіть кілька варіантів, керуючись архітектурним або дизайнерським рішенням інтер'єру, вартістю опорядження та запланованим строком служби.

Рекомендовано скловолокнисті або поліефірні шпалери під фарбування, рейки або панелі з гнутої тонколистової сталі або алюмінію, керамічні плитки, керамограніт, плити з натурального каменя та кам'яні або цементно-пісчані штукатурки.

Вибираємо кам'яну штукатурку.

4) Чи будете Ви користуватися банком зразків різних видів опорядження? 1 – так, 0 – ні.

Результат.

Керуючись загальним архітектурним рішенням інтер'єру, кількістю відпущених на опорядження коштів, а також запланованим терміном служби опорядження інтер'єру, обираємо кам'яну штукатурку.

Середня вартість опорядження – 2,6 у.о. за 1 м^2.

Орієнтовний строк служби – 50 років.

У такій же послідовності обирається опорядження стелі і покриття підлоги.

Висновки. На основі проведених досліджень [6] розроблені науково обґрунтовані методи та створено технологічну платформу оперативної оцінки та вибору внутрішнього опорядження будівель.

Подальший розвиток даного напрямку. Результати проведеної роботи будуть покладені в основу створення програмного продукту, який дозволяє проектування архітектурних і дизайнерських рішень інтер'єрів житлових і громадських будівель із застосуванням інформаційної технології науково обґрунтованого вибору опоряджувальних матеріалів та виробів.

Література

1. Квалиметрическая экспертиза строительных объектов / Под ред. В.М. Маручина и Г.Г. Азгальдова – М.:Политехника, 2008. – 527 с.
2. Жук П.М. Оценка качества строительных материалов в соответствии с требованиями зарубежных стандартов / Жук П.М.: Учеб. Пособие. – М.: Архитектура-С, 2006. – 136 с.
3. Мардер А.П., Євреїнов Ю.М., Пламеницька О.А. та ін.. Архітектура. Короткий словник-довідник / за загальною редакцією А.П. Мардера – К.: «Будівельник», 1995. – 253 с.
4. Строительные санитарно-гигиенические нормативы жилища: Обзор / Горомосов М.М., Лицкевич В.К. – М.: ЦНТИ по гражданскому строительству и архитектуре, 1975. - 48 с.
5. Гигиенические качества современных жилых домов: Обзор / Заривайская Х.А., Таций Е.А., Токарев Е.Ф., Ферт А.Р., Ципенюк А.Л., Чеховская Н.И., Янко Н.М. – М.: ЦНТИ по гражданскому строительству и архитектуре, 1975. – 49 с.
6. Самойлович В.В. Методологічні основи проектування опорядження як складової дизайну інтер'єрів і екстер'єрів будівель: Дисертація д.т.н.: 050103. – КНУБА, К. – 2010 – 320 с.

Аннотация

Рассмотрены основные этапы определения требований к отделке интерьеров зданий и разработанный на их основе алгоритм оценки и выбора отделочных материалов.

Ключевые слова: отделка интерьеров, требования к материалам, оценка и выбор, автоматизация процесса, схема алгоритма.

Annotation

The basic stages of determining the requirements for finishing of buildings interiors and developed on their basis algorithm for evaluation and selection of finishing materials are considered. Keywords: interiors finishing, requirements for materials, evaluation and selection, process automation, flowchart.

УДК 747:725\728

О. В. Кащенко,
к.т.н.,
І. О. Кузнецова,
д.мистецтвознавства,
О. В. Гримановська
ст. гр. ОМ 51
архітектурного факультету
Київського національного університету будівництва та архітектури

ЗАСОБИ ВІДОБРАЖЕННЯ ВПЛИВУ ЛАНДШАФТУ НА СУЧАСНИЙ ІНТЕР`ЄР

Анотація: в статті розглядаються основні засоби впливу ландшафту на сучасний інтер‘є: рельєфні, водяні, рослинні, повітряні.

Ключові слова: ландшафтні композиції, інтер‘єр, засоби відображення впливу, геопластика.

Постановка проблеми. Останні роки суспільство знаходиться у вирі змін, який все більше набирає обертів. Темп еволюції за час історії людства став у багато разів швидшим. Технічний розвиток змінює образ життя та картину світу для людей. Під впливом урбанізації втрачається зв'язок з оточуючою природою в створюваних об‘єктах дизайна. Ще Демокріт відзначив у своїх працях вплив навколишнього середовища на людину і залежність живого від кліматичних умов [1].

Під впливом нових соціальних умов і матеріальних можливостей виникає необхідність у створені дизайну інтер’єру, який би допоміг людям відчувати себе комфортно та гармонійно в час розвитку техніки, науково-технічного процесу та не втратити зв'язок з природою і навколишнім середовищем. В час швидких темпів розвитку технічного прогресу архітектори та дизайнери мають змогу реалізувати самі незвичні рішення, тому актуальним є дослідження даної теми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Радянський письменник Л.М.Леонов писав: «Природа представляет самую древнюю в мире лабораторию с постоянной выставкой инженерных, архитектурных и прочих решений…» [2, С.5]. Природа з давнини є об’єктом досліджень з різних напрямків. До найбільш відомих авторів її будівельних принципів зазвичай відносять Демокрита, Галілео Галілея, Р.Гука, Ф.Л.Райта, І.В.Жолтовського [7].

Серед наукових робіт багато досліджень присвячено архітектурі, ландшафтному дизайну окремо, але зовсім мало досліджені на професійному рівні засоби відображення впливу ландшафту на дизайн сучасного інтер'єру.

Основні фактори, що впливають на формування об'єктів ландшафтного дизайну, дослідила Крижанівська Н.Я., яка надала рекомендації щодо створення малих садів, в тому числі зимових садів та садів на дахах [3]. Ландшафтний компонент в структурі ділового центра висвітлений у науковій роботі Лазаревої М.В. [5]. Корисні для вивчення цієї проблематики є монографії Ю. С. Лєбєдєва, В. І. Рабиновича «Архітектурна біоніка» [5]. В.Є.Михайленко, О.В.Кащенко дослідили вплив природніх форм на моделювання архітектурних та дизайнерських об'єктів [6].

Мета - визначити засоби відображення впливу ландшафта на формування сучасного інтер'єру.

Основна частина. На сьогоднішній день формування інтер'єрних просторів з використанням різноманітних мікроландшафтних фрагментів зумовлене бажанням почувати себе комфортно в час тотальної урбанізації міського середовища, розвитку техніки та науково-технічного процесу. Тому в сучасних інтер'єрах досить часто можна побачити елементи природного середовища**.** В результаті зближення ландшафту з архітектурою виникли нові науки: ландшафтний дизайн, біо-, фіто-, еко- та флорадизайн. Використовуючи різні засоби та прийоми творчої діяльності для створення будь-якого типу архітектурного середовища, можна зробити його особливим та гуманістичним. Однак головним видом діяльності буде ландшафтний дизайн, так як основною його метою є органічне злиття архітектури та інтер'єру з ландшафтом.

Ландшафтні компоненти урбанізованого середовища умовно можна поділити на чотири основні групи: образне відтворення ландшафту в інтер'єрі (колір, світло, інсталяції, візуально-зображувальне, середовищні та чуттєві явища), водні пристрої (фонтани, каскади, басейни, водяні стіни та ін.), рослинність (дерева, кущі та квіти, композиції із каменів та квітів, вертикальне та горизонтальне озеленення), геопластика (макрорельєф, мікрорельєф). Тобто, розроблений загальний поділ засобів ландшафтного дизайну, які можна використовувати в інтер'єрах різного призначення: виробничих, житлових, рекреаційних, допоміжних (вестибюлі, сходові майданчики і т.д.). Але, перш ніж відтворювати елементи ландшафту в інтер'єрі, потрібно враховувати як естетичний, так і екологічний фактори. Екологічний фактор включає в себе інженерно-технічне і ландшафтно-архітектурне направлення. Дизайнер-архітектор повинен проаналізувати особливості простору, гармонійно організувати об'єми і простір в залежності від функціонального призначення в цілісну систему.

Завдяки спостереженням за поєднанням кольорів у природі та їх функціональним значенням виникла наука колористика. В образах природи колір має такі функції як приваблювальна, попереджувальна, маскувальна. Знаючи закони та способи використання кольорів можна створити інтер‘єр, в якому за допомогою кольоросприйняття, підсилюватиметься функціональне призначення простору. Вдало поєднавши кольори в інтер‘єрі можна створити атмосферу зовсім віддалену від екстер‘єру. Так, наприклад, поєднання жовтого та блакитного відтворить морську атмосферу, а жовто-зелений колір відтворить атмосферу лісу. Згадуючи колір, не можна забувати про світло, адже саме завдяки ньому людське око бачить все навколо. Створюючи природно-штучне середовище архітектор-дизайнер повинен враховувати порядок сприйняття людиною спочатку світлових характеристик, а вже потім колористичних та геометричних особливостей предметів інтер‘єра. Світловий дизайн- це напрямок в дизайні, який має три основні функції: естетичне сприйняття, ергономічність та енергоефективність. На сьогоднішній день дизайну світла приділяється велика увага, адже завдяки йому можна створювати необхідний настрій в приміщені, візуально змінювати розміри, акцентувати увагу на певних об‘єктах, а також підкреслювати геопластику й особливості інтер‘єра або приховати певні недоліки в приміщені.

Використання кольорового тла природи в інтер‘єрі допоможе гармонізувати візуальне сприйняття простору. Внаслідок психологічного зв‘язку населення з навколишнім середовищем, різні народи мають різні колористичні уподобання, тобто, в залежності від ландшафту інтер‘єр житла в горах відрізнятиметься від інтер‘єру на рівнинах або біля моря.

Виникнення нових наук флора- і фітодизайн спровокувало бажання людей бути в оточені рослин, які органічно та естетично об‘єднаються з предметним світом в будь-якому архітектурному середовищі. В інтер‘єрі натуральні рослини виконують не тільки естетичні, але і санітарно-гігієнічні (за рахунок фітонцидної активності дезінфікують повітря, сприяють його іонізації та зволоженню) та композиційні (організація простору) функції. Фітоергономіка– сфера діяльності, яка вивчає особливості створення комфортних умов в інтер‘єрі за допомогою правильного використання та розміщення рослин. Флорадизайн поділяється на: ікебана, бонсай, колажі. Ще одне штучно сформоване середовище, яке продовжує час перебування на природі, – це зимовий сад. Для його створення використовують різні засоби фіто-, флора-, ландшафтного дизайну. Французький дизайнер-натураліст Патрік Бланк винайшов систему біологічного декору під назвою «вертикальні сади», яка дозволяє створювати різні композиції із рослин на вертикальних поверхнях, що дуже зручно в урбанізованому середовищі де цінується кожен вільний клаптик

землі [8]. При розміщенні рослин в інтер‘єрах потрібно враховувати масштабність композиції.

для відтворення ландшафту в інтер‘єрі використовують квіткові композиції. Вони поділяються на: ландшафтні та регулярні. Завдяки сучасним технологіям, будь-який із перерахованих видів квіткового оформлення можна використати навіть в інтер‘єрі, куди не попадає сонячне проміння (завдяки використанню світлодіодних фітоламп). Так, наприклад, дизайнер Antonio Di Oronzo [11] створив «зелений» інтер'єр нічного клубу Greenhouse в Нью-Йорку, використовуючи вічнозелений самшит, мох та спеціальне освітлення (рис.2). Зі стелі звисають 40-міліметрові кристали, які вібрують на музику і відбивають зелені лазери та світлодіоди. За допомогою інсталяції виникає відчуття, що зі стелі (неба) падають краплі води, підкреслюючи раптовий характер природи. Таким чином, відтворити воду або навіть атмосферні опади в інтер‘єрі можна за допомогою грамотного використання скла та освітлення.

Аква-дизайн є сучасним напрямком в дизайні інтер‘єрів, який спрямований на використання в оформленні інтер‘єрів приміщень декоративних водних композицій, частиною яких є вода. Використання водних пристроїв в ландшафтних композиціях має не лише естетичну функцію, але впливає на мікроклімат та екологію в інтер‘єрі. Водні пристрої поділяються на динамічні (джерело, струмок, каскад, фонтан, водоспад) та статичні (декоративний басейн). Рухомі потоки бувають: поточні (джерела, струмки, ріки); падаючі (каскади, водоспади); ті, що б‘ють угору (фонтани).

За допомогою сучасних технологій можна створити будь-який рельєф в інтер‘єрі. Рельєф, особливо геопластика, як засіб відображення впливу ландшафту на дизайн інтер‘єру, виконує такі функції: захисну та просторово-організуючу. Існують різні форми просторово-організуючої функції: земляні вали, пагорби, насипи і та ін. Використання будь-якої форми дає можливість сформувати частину соціального простору для певного виду діяльності.

Так, наприклад, у штаб-квартирі рекламного агентство TBWA\HAKUHODO [8] зону відпочинку дизайнери створили за допомогою штучного килимового покриття,що імітує натуральний газон. Таким способом була гармонійно відокремлена функціональна зона і не втратився зв‘язок з природою (рис.1).

Порівнявши дизайн інтер‘єру бібліотеки в м.Веннесла в Норвегії (проект норвезьких архітекторів зі студії Helen & Hard [10]) із ландшафтом рисових терас у В‘єтнамі можна побачити, як геопластика ландшафта проникла в об‘ємно-просторове вирішення дизайну та архітектури приміщення. Екстер’єр та інтер’єр бібліотеки визначає ребриста поверхня будівлі. Усередині головний

зал ніби оперезаний 27 дерев‘яними балками, які на стелі виконують функцію ламп, а потім по стінах плавно перетікають в книжкові стелажі з лавами. За допомогою обробки фото авторами статті в програмі Photoshop прослідковується подібність геопластики рисових терас та архітектурного вирішення бібліотеки (рис.2).

Рис.1.Штаб-квартира рекламного агентства TBWA\HAKUHODO,Токіо

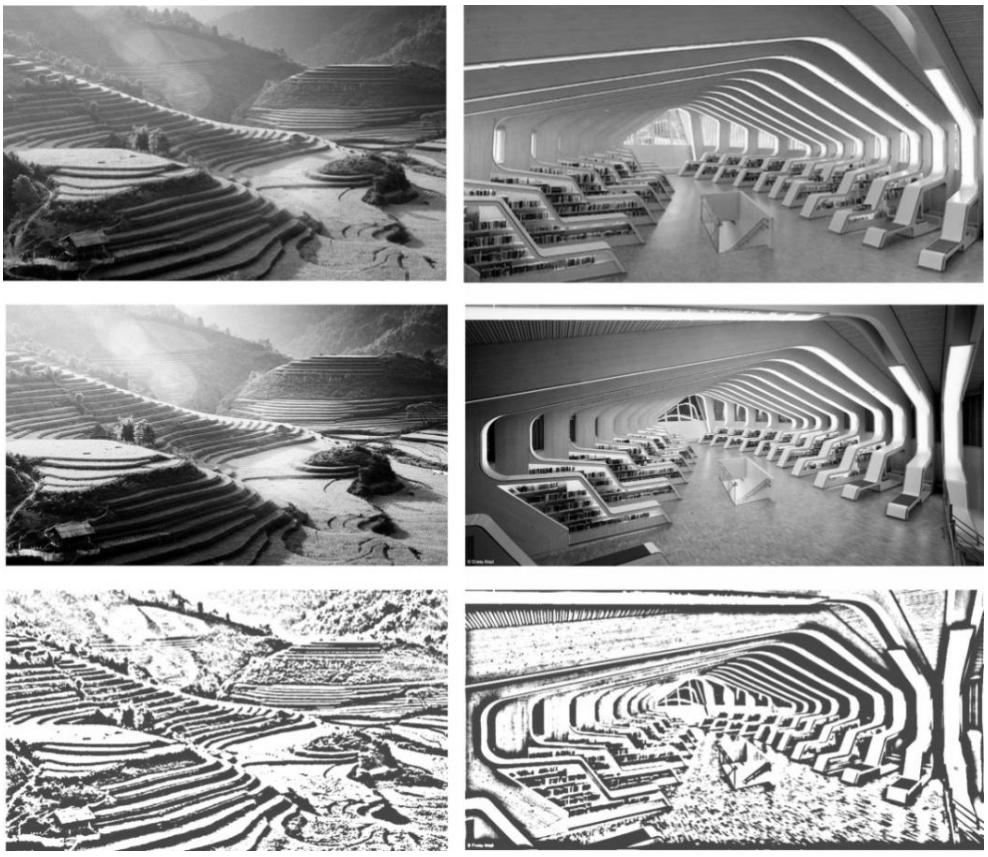

Рис.2 Вплив геопластики терас на формування інтер‘єру бібліотеки

Рельєф морського пляжу о. Мальдіви можна відобразити в інтер‘рі за допомогою сучасних об‘ємних настінних 3Dпанелей від Degesso (рис.3).

Рис.3 Відтворення рельєфа морського пляжу в інтер‘єрі за допомогою 3Dпанелей

Такі панелі окрім функціонального призначення (тепло- та звукоізоляція, декорування) допоможуть не втратити зв'язок з природою навіть в урбанізованому середовищі.

Винайдення нових матеріалів, технологій та використання досвіду попередників дають змогу дизайнерам та архітекторам втілювати в життя самі незвичні ідеї.

Висновки. Для створення інтер‘єру, який би компенсував дефіцит природного оточення, використовують такі засоби: «вертикальні» сади; зимові сади, різні водяні пристрої; штучні покриття, що імітують натуральні, геопластику, колір, графіку, рельєф, освітлення та інші.

Перспективи наукової роботи полягають у дослідженні методів відтворення елементів ландшафта в сучасному інтер‘єрі.

Список використаних джерел

1. Дворецька Г.В**.** Соціологія праці/ Г.В.Дворецька - К.: КНЕУ, 2001. - 244с.
2. Дормидонтова В.В. История садово-парковых стилей / В. В. Дормидонтова - М.: Архитектура-С, 2004.- 208 с.
3. Крижанівська Н. Я. Основи ландшафтного дизайну / Н. Я. Крижанівська- К.: Ліра-К, 2009. – 218 с.
4. Лазарева М.В. Ландшафтный компонент в структуре делового центра: Дис... кандидата арх..: 18.00.04 / Московський архітектурный інститут**.** – М., 2008. - 173 с.
5. Лебедев Ю.С., РабиновичВ.И., Положай Е.Д. и др. Архитектурная бионика — М.: Стройиздат, 1990 г. — 269с.
6. Михайленко В.Є., Кащенко О.В. Основи біодизайну: Навч.посібник.- К.:Каравела,2011.- С.110-113.
7. Вивчення форм природи - важлива складова професійної підготовки дизайнера/ А. Олексієнко, В. Северин // Вісник ХДАДМ. - Харьків: ХДАДМ,2008.- №6 - С.62-65.
8. «Vertical Garden» - www.verticalgardenpatrickblanc.com
9. Architecture company- «Klein Dytham Architecture»- http://klein-dytham.com/interior/tbwa-hakuhodo/
10. Design company «Helen & Hard»- http://www.hha.no
11. Bluarch Architecture- http://www.bluarch.com

Аннотация

В статье рассматриваются основные средства влияния ландшафта на современный интерьер: рельефные, водяные, растительные, воздушные.

Ключевые слова: ландшафтные композиции, интерьер, средства отображения влияния, геопластика.

Annotation

In the article the fixed assets of influence of landscape are examined on a modern interior: relief, aquatic, plants, air.

Keywords: landscape compositions, interior, drawing of influence tools, geoplastika.

УДК725.381(083)

С. С. Кисіль
аспірантка КиївЗНДІЕП

НОРМАТИВНА БАЗА ПРОЕКТУВАННЯ ТА БУДІВНИЦТВА БАГАТОПОВЕРХОВИХ АВТОСТОЯНОК

Анотація: у статті проаналізована історія нормативного забезпечення проектування багатоповерхових автостоянок (БА) в Україні починаючи з 60-х рр. ХХ ст. Проведений аналіз існуючого нормативного стану з даного питання. Підняті не розкриті аспекти у чинному вітчизняному нормативному документі з проектування та будівництва багатоповерхових автостоянок, що потребують доопрацювання, розкриття та поглиблення.

Ключові слова: багатоповерхова автостоянка, індивідуальний легковий автомобіль, нормативне забезпечення.

Постановка проблеми.

Запровадження вітчизняної нормативної бази з проектування та будівництва БА почалось в Україні з набуттям незалежності та знаходиться на етапі становлення. Проривом стало прийняття чинного сьогодні ДБН В.2.3-15:2007 «Автостоянки та гаражі для легкових автомобілів» [1]. Питання зберігання легкових автомобілів у підвальних та цокольних поверхах будівель громадського призначення розглянуто у ДБН В.2.2-9-2009 “Громадські будівлі та споруди. Основні положення” [2]. Вимоги щодо розміщення БА в цілому по населеному пункту і окремих його функціональних зонах, відстані від БА до оточуючих її об’єктів – житлових, громадських будинків, розкрито у ДБН 360-92** «Містобудування. Планування і забудова міських і сільських поселень» [3]. Сьогодні провадиться процес поступового доопрацювання та становлення будівельних вимог щодо сучасної практики проектування БА.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

До важливих містобудівних робіт, що сприяли розкриттю нормативного забезпечення з даного питання, відноситься «Посібник по розміщенню автостоянок, гаражів та підприємств технічного обслуговування легкових автомобілів у містах на інших населених пунктах» [4], розроблений до розділу СНиП II-60-75* [5] КиївНДПІмістобудування. У роботі містяться рекомендації по визначенню рівня автомобілізації, наведені принципи розвитку системи автостоянок та гаражів в основних функціональних зонах міст різної величини із врахуванням їх розміщення по відношенню до забудови, вулично-дорожньої та транспортної мережі. Особлива увага приділена спорудам масового

будівництва, у тому числі окремо стоячим багатоповерховим та підземним гаражам, розміщеним в умовах нової комплексної забудови.

Загалом, цілісних фундаментальних праць, присвячених розкриттю нормативного стану з проектування БА, на сьогодні в Україні не розроблялось.

Метою статті є аналіз існуючого нормативного забезпечення питання проектування та будівництва багатоповерхових автостоянок для легкових автомобілів.

Виклад основного матеріалу.

На основі аналізу практики проектування, будівництва та експлуатації БА виявлено, що формування нормативної бази з проектування БА йшло в Україні еволюційним шляхом. Наукові дослідження та публікації з даної тематики можна розділити на 2 етапи - радянського та пострадянського періоду. Нормативна база, що діяла в радянській Україні у повоєнний період складалась з таких документів: СНиП II-Д.9-62* «Предприятия по обслуживанию автомобилей» (затверджений 04.07.1962р.) [6], СНиП II-93-74 «Предприятия по обслуживанию автомобилей" (затверджений 01.04.1975р.) [7] та ВСН 01-89 «Предприятия по обслуживанию автомобилей» (затверджений 15.01.1990р.) [8].

У СНиП II-Д.9-62* передбачені основні вимоги щодо проектування генеральних планів, виробничих будівель та приміщень автотранспортних підприємств, включаючи нормативні дані відносно відстані між автомобілями, а також між автомобілями та конструктивними елементами будівлі. На заміну СНиП II-Д. 9-62* був виданий СНиП II-93-74, у якому регламентувалось проектування підземних одноповерхових автостоянок під житловими та громадськими будівлями, а також дозволялось розміщувати БА у прибудові до будівель громадського призначення.

Останнім радянським нормативним документом, яким користувались в Україні під час проектування БА після розпаду СРСР, був ВСН 01-89. У цих нормах не були відображені специфічні питання проектування БА легкового автотранспорту, що ускладнювало проектування та узгодження проектів з міськими наглядовими органами. Проектувати під житловими будинками дозволялось лише одноповерхові підземні автостоянки. Проте ВСН 01-89 все ще й на сьогодні є актуальним при проектуванні приміщень технічного обслуговування та ремонту легкових автомобілів.

З набуттям Україною незалежності виникла необхідність у створенні вітчизняного нормативного документу по даній тематиці. До його розроблення, проектувальники користувались, окрім ВСН 01-89, ДБН В.2.2-9-2009, ДБН 360-92**. В останньому визначені типи БА для тимчасового та постійного зберігання у різних містобудівних зонах – надземні окремо стоячі, підземні, вбудовані, прибудовані, вбудовано-прибудовані та ін. Уточнені:

- рівень автомобілізації;
- пріоритетні типи БА для постійного - у зоні житлової забудови та тимчасового зберігання легкового автотранспорту працівників і відвідувачів у загальноміських центрах, громадських комплексах та окремих адміністративних будинках та спорудах, тощо, включаючи й перехоплюючі стоянки;
- окремі положення щодо розміщення БА у функціональних зонах міст (надземних до 9-ти поверхів, підземних до 5-ти поверхів, надземно-підземних та ін.): віддаленість автостоянок, призначених для тимчасового відстою легкових автомобілів від установ, підприємств, організацій та протипожежні відстані між БА і житловими, громадськими, адміністративно-побутовими будинками промислових підприємств, від БА до виробничих будинків промислових підприємств, сільськогосподарських будівель; розміщення рампових або механізованих (автоматизованих) БА біля транспортно-пересадочних вузлів;
- поверховість та висота надземних, в тому числі механізованих (автоматизованих) та підземних БА;
- розрахунок кількості машино-місць на автостоянках і у БА різного типу (у т.ч. з механізованими пристроями паркування автомобілів) біля громадських комплексів, закладів, окремих будинків і споруд масового відвідування;
- розрахункова кількість місць постійного та тимчасового зберігання легкового автотранспорту: при новому будівництві для житлових будинків у залежності від передбаченого рівня їх комфорту та соціальної направленості – елітне, масове, доступне, соціальне житло, при реконструкції та біля окремих громадських будівель і споруд масового відвідування; для постійного зберігання автомобілів, що належать особам з обмеженими фізичними можливостями - радіус їх розміщення та пішохідна доступність;
- можливість збільшення кількості машино-місць на існуючих відкритих автостоянках шляхом встановлення рампових або механізованих (автоматизованих) БА;
- питання врегулювання протипожежного захисту механізованих (автоматизованих) БА, тощо.

Зростання попиту на проектування і будівництво різних за призначенням БА та відсутність спеціального нормативного документу, стримувало проектувальників під час розроблення та погодження проектів БА, що визначило нагальну потребу в розробленні сучасного вітчизняного нормативного документу. 01.08. 2007 р. набув чинності ДБН В.2.3-15:2007, у якому був врахований досвід нормативного забезпечення, у першу чергу країн близького зарубіжжя: Росія [9,10], Білорусія [11], Казахстан [12,13], тощо.

У ДБН В.2.2-15:2007 розроблені вимоги щодо об'ємно-планувальних рішень наземних - закритого і відкритого типу, підземних та БА з механізованими пристроями розміщення автомобілів; визначена припустима поверховість і площа поверху у межах протипожежного відсіку, як у наземних, так і підземних БА, регламентована мінімальна необхідна площа конкретної ділянки (території) для постійного, тимчасового зберігання автомобілів у БА залежно від поверховості. Аналіз чинного ДБН В.2.2-15:2007 показав, що у ряді питань, а саме: частині класифікації стоянок для легкових автомобілів, вимог щодо експлуатації маломобільною групою населення та проектування адміністративно-побутових приміщень у структурі БА, існує потреба у його поглибленні та доопрацюванні.

Питання містобудівної організації БА, нормативні, санітарно-гігієнічні відстані від БА до житлової та громадської забудови, поверховість БА в залежності від терміну зберігання та розміщення в структурі міста визначені у ДБН 360-92**; розміщення БА для легкових автомобілів у підвальних та цокольних поверхах будівель громадського призначення – у ДБН В.2.2-9-2009; архітектурно-планувальні, інженерні вимоги – у ДБН В.2.2-15:2007; питання, що стосуються експлуатації БА маломобільною категорією населення – у ДБН В.2.2-17:2006 [14].

Висновки. Із проведеного аналізу визначено, що сучасний стан проектування та будівництва БА знаходиться на етапі становлення. Розробка ефективних рішень БА та супутніх об'єктів сервісного обслуговування неможлива без досконалої нормативної документації. На сьогодні такої системної бази немає. У деякі мірі питання організації БА розглянуто в аспекті розміщення у підземному просторі громадських [2] та житлових [15] будівель. Питання архітектурно-планувальної та технологічної організації окремо стоячих БА потребує більш детального розгляду. В існуючих нормативних документах розглянуто багато важливих аспектів щодо проектування БА, проте у більшості випадків вони мають описовий характер та розміщені у різних нормативних документах - ДБН 360-92**, ДБН В.2.2-9-2009, ДБН В.2.2-15:2007 та ДБН В.2.2-17:2006, що викликає незручності при проектуванні. Велика кількість діючих нормативів не сприяє високій якості проектних рішень, через складність, а інколи і протиріччя. Хотілось, щоб дана інформація була централізована в одному нормативному документі.

Для проектування БА необхідно розширити й доповнити положення будівельних норм відповідно вимогам сучасної практики проектування. Модель нормативного документу з проектування БА повинна бути розроблена, як багаторівнева система, що нормує заходи по двох основних принципах диференціації

характеристик: архітектурно-планувальної організації та екологізації архітектурного середовища будівлі БА.

Окрім вище зазначених питань, що мають бути розкритими у ДБН В.2.2 – 15:2007, необхідними є доопрацювання в частині класифікації стоянок для легкових автомобілів, проектування адміністративно-побутових приміщень, розміщених в структурі БА та зберігання автомобілів, що належать маломобільній категорії населення.

Література:

1. Автостоянки та гаражі для легкових автомобілів: ДБН В.2.3 - 15:2007. – Офіц. вид. – К.: вид-во: Мінрегіонбуд України, 2007. – с. 35 – (Державні будівельні норми України). - ISBN 978-966-96454-1-2.
2. Громадські будівлі та споруди. Основні положення : ДБН В.2.2-9-2009. – Офіц. вид. – К.: Укрaархбудінформ: Мінрегіонбуд України, 2010. – с. – (Державні будівельні норми України). – К., 2010.
3. Містобудування. Планування і забудова міських і сільських поселень: ДБН 360-92**. – Офіц. вид. – К.: Укрархбудінформ: Мінрегіонбуд України, 2002. – с. – (Державні будівельні норми України).
4. Пособие по размещению автостоянок, гаражей и предприятий технического обслуживания легковых автомобилей в городах и других населенных пунктах (к СНиП II-60-75*) / разраб. Н.М. Христюк, Ю.В. Авдеев, В.К. Сторчевус [и др.]: Киев НИИП градостроительства. – М., Стройиздат, 1984. – с. 108.
5. Планировка и настройка городов, поселков и сельских населенных пунктов: СНиП II-60-75*. - Офиц. изд. – М.: Госстрой России, 1962. – с. – (Строительный нормы и правила).
6. Предприятия по обслуживанию автомобилей : СНиП II – Д.9-62*. - Офиц. изд. – М.: изд-во: Госстрой России, 1962. – с. – (Строительный нормы и правила).
7. Предприятия по обслуживанию автомобилей : СНиП II-93-74. - Офиц. изд. – М.: изд-во: Госстрой России, 1975. – с. – (Строительный нормы и правила).
8. Предприятия по обслуживанию автомобилей : ВСН 01-89. - Офиц. изд. – М.: изд-во: Госстрой России, 1990. – с. – (Строительный нормы и правила).
9. Стоянки автомобилей : СНиП 21-02-99. - Офиц. изд. – М.: изд-во: Госстрой России, 2000. – с. – (Строительный нормы и правила Российской Федерации).
10. Стоянки для легковых автомобилей : МГСН 5.01-01. – Офиц. изд. – М.: изд-во: Москомархитектура, 2001. – (Московские городские строительные нормы).

11. Гаражи-стоянки и стоянки автомобилей : ТКП 45-3.02-25-2006 (02250). – Офиц. изд. – Минск: Министерство архитектуры и строительства Республики Беларусь, 2006. – (Технический кодекс установившейся практики Белоруссии).
12. Стоянки автомобилей [Текст] : МСН 2.02-05-2000*: утв. 29.06.07г. / Ком. по делам стр-ва и ЖКХ М-ва индустрии и торговли РК. - Изд. офиц. - Введ. с 01.08.07г. - Астана: [б. и.], 2007. - 12 с. - (Межгосударственные строительные нормы). - Б. ц. Текст на каз. и рус. яз. Действ. изд. 2008 г. с Изм.1 (Экспресс - информ. 2008. №4).
13. Стоянки автомобилей [Текст] : МСН 2.02-05-2000* : утв. 29.06.07 / Ком. по делам стр-ва и ЖКХ М-ва индустрии и торговли РК. - Офиц. изд. - Введ. с 01.08.07. - Астана : [б. и.], 2008. - 12 с. - (Межгосударственные строительные нормы).
14. Будинки і споруди. Доступність будинків і споруд для маломобільних груп населення: ДБН В.2.2-17:2006. – Офіц. вид. – К.: вид-во: Мінрегіонбуд України, 2006. – с. – (Державні будівельні норми України).
15. Єжова О.І. Архітектурно-планувальна організація підземних автостоянок в структурі житлових будинків : автореф. дис. ... канд. арх.: 18.00.02 / Єжова Олександра Ігорівна ; Київський національний ун-т будівництва і архітектури. – К., 2013. – 21 с.

Аннотация

В статье проанализирована история нормативного обеспечения проектирования многоэтажных автостоянок (МА) в Украине начиная с 60-х гг. XX ст. Проведен анализ существующего нормативного состояния данного вопроса. Подняты не раскрытые аспекты в действующем отечественном нормативном документе с проектирования и строительства многоэтажных автостоянок, что требуют доработки и более углубленного раскрытия.

Ключевые слова: многоэтажная автостоянка, индивидуальный легковой автомобиль, нормативное обеспечение.

Abstract

The article analyzes the history of regulatory support the design of multi-storey car parks in Ukraine since 60-years of XX century. The analysis of the current regulatory status is issue. Raised issues not disclosed in the current domestic regulatory documents with the design and construction of multi-storey car parks, which require further development and more thorough disclosure.

Key words: multi-storey car park, car, design standarts organization.

УДК 728

Н. В. Козлова
асистент кафедри ОАіАП, КНУБА

ЕКОЛОГО-ЕСТЕТИЧНІ КРИТЕРІЇ ФОРМОТВОРЕННЯ СУЧАСНИХ ФАСАДІВ БАГАТОПОВЕРХОВИХ ЖИТЛОВИХ БУДИНКІВ м.КИЄВА

Анотація: стаття присвячена питанню екологічно-красивого житлового будинку, висвітлює еколого-естетичні критерії формотворення сучасних фасадів багатоповерхових житлових будинків м. Києва.

Ключові слова: багатоповерховий житловий будинок (БЖБ), фасад, відеоекологія, екологічно-красивий фасад, еколого-естетичні критерії.

На першому місці за ступенем впливу на стан людини, безумовно, знаходиться видиме навколишнє середовище. Сучасним мешканцям м.Києва та інших великих міст в область видимого переважно потрапляють пласкі поверхні фасадів, площ, вулиць [1,2,3,4,5,6,7] – і прямі кути – перетин цих поверхонь. В природі ж площини, поєднані прямими кутами, зустрічаються з великим різноманіттям поєднань. У кольорі міських будинків та споруд переважає монотонний сірий колір бетону та асфальту, в природі ж більш сприятливий для очей зелений колір та інші кольори, особливо в регіонах з теплим кліматом. В місті багато деталей на фасадах будинків повторюється, що пов’язане головним чином з індустріальним виготовленням типових одиниць: вікон, панелей, балконів і т.п. [7, С.127].

Для визначення наявних відеоекологічних та естетичних критеріїв формотворення в сучасних фасадах БЖБ м.Києва, проведемо аналіз існуючих критеріїв та параметрів екологічної краси з позиції наук відеоекології [2], архітектурної екології [1, 5], естетики архітектури [9, 22, 48, 108], відеоекології архітектурного середовища [8].

З позиції науки відеоекології можна класифікувати наступні критерії формотворення сучасних фасадів БЖБ:

1) пропорційності (методи золотого перетину, ряду Фібоначчі, «Модулор» Ле Корбюзьє);
2) інформативності (декоративні елементи та малі архітектурні форми, форма вікон та балконів, силует будинку, колористика міста, архітектурна біоніка);
3) екологічності (озеленення міста – наявність вертикального/ горизонтального озеленення, «зелених коридорів»);
4) оптимальної поверховості (малоповерхове будівництво).

Окрім відеоекологічних критеріїв БЖБ м. Києва мають відповідати і канонічним прийомам побудови художнього образу в архітектурній композиції:

супідрядності, врівноваженості (симетрія, дисиметрія, асиметрія), повторюваності (ритм, метр), пропорційності, маштабності, порівнюваності (нюанс, контраст, тотожність), тектоніці, синтезу мистецтв. Параметри екологічної краси в цілому різноманітні, вони постійно змінюються разом із уявленням архітекторів та будівельників про екологічність архітектури, а також з використанням більш сучасних технологій.

З позиції архітектурно-будівельної екології міський ЖБ має відповідати параметрам: *екологічної рівноваги, органічності, природоподібності, сенсорної екологічності.*

Проведений аналіз свідчить про те, що всі науки розглядають по суті одні і ті ж параметри та критерії, яким повинно *відповідати екологічно красиве архітектурне середовище,* а отже і екологічно обгрунтований фасад будівлі. Тому зведемо ці теоретичні дані в один блок, який включатиме наступні ознаки екологічної краси будівель (Рис. 1): змістовність, наявність архітектурного стилю, цілісність, органічність, масштабність, ансамблевість, пропорційність, екологічність, візуальна екологічність, інформативність, адаптивність.

Аналіз сучасних напрямків формотворення багатоповерхових житлових будинків [10, 11] та ознаки екологічної краси притаманні сучасним багатоповерховим житловим будинкам в м.Києві та закордоном, дають змогу виокремити наступні ***параметри екологічно красивого БЖБ*** (Рис. 2, 3): гармонія з ландшафтом, озеленення прилеглих територій, «зелені коридори», горизонтальне/вертикальне озеленення будинку, пермакультура, буферні простори в структурі БЖБ, видимий матеріал конструкцій, поверховість будинку, різноманіття архітектурних форм та стилів, форма віконних дверних прорізів, входів у будинок, форма та силует даху, розміри просторових елементів (ПЕ) будинку, покрівлі та стіни з видимими пристроями для електропостачання, опалення, вентиляції, колористика будинку, архітектурні деталі.

Таким чином, враховуючи ознаки екологічно-красивого житлового будинку (Рис.1) та чинники, що впливають на рівень візуального комфорту БЖБ [12], можна визначити наступні *еколого-естетичні критерії* сучасних фасадів БЖБ м. Києва:

1) ансамблевість (морфологія житлової забудови повинна включати в себе ознаки: змістовності, цілісності, органічності, пропорційності, маштабності);
2) поліфункціональність (житлова структура повинна прямувати до свого метаболічного розвитку, бути адаптивною за рахунок використання змішаних архітектурно-планувальних схем та змішаних конструктивних систем);

3) інформативність (фасад житлового будинку має спонукати до візуальної взаємодії людини і простору, включати елементи крупної, середньої та мілкої

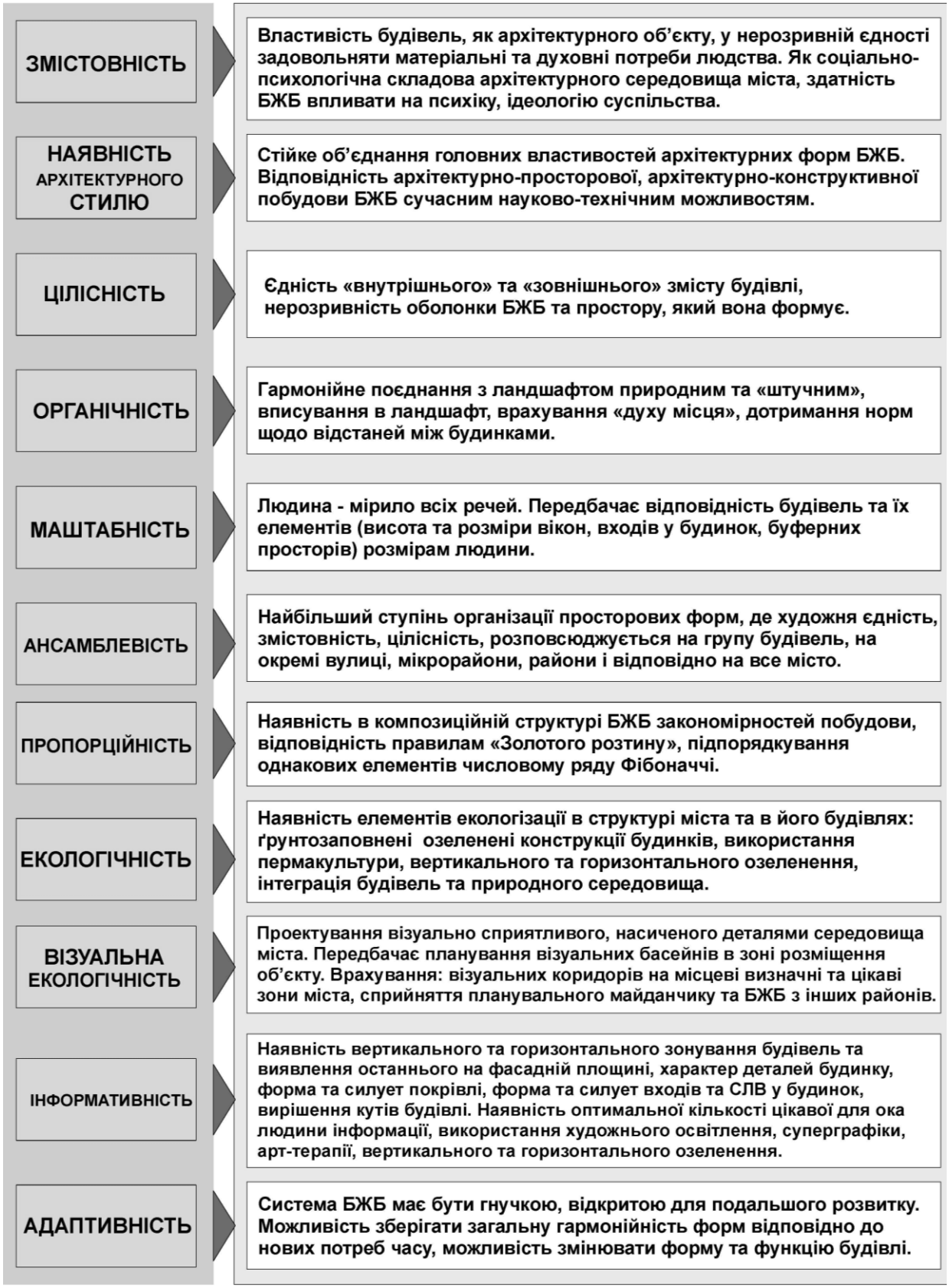

Рис.1. Ознаки екологічної краси будівель в міському середовищі

Рис.2. Параметри екологічно красивого багатоповерхового житлового будинку (БЖБ)

Рис.3. Параметри екологічно красивого багатоповерхового житлового будинку (БЖБ)

пластики, мати вертикальне/горизонтальне зонування, ярусність третьої фасадної зони);

4) екологічність (фасадне поле житлового будинку повинно володіти якостями архітектурної відеоекології).

Людина виросла серед різноманітних форм (в природі не існує абсолютно однакових листочків, дерев, ландшафтів і т.п.) та серед криволінійних, просторових систем (в природі не існує ідентичних площин та прямих кутів). Тому вона інстинктивно відчуває позитивність факторів *екологічної краси* (таких як, багатство природних ландшафтів, відповідний колір та його різноманіття, сприятливе сенсорне середовище). Разом із цим, деякі *параметри екологічності* сучасних будинків незвичні для мешканця міста, так як вони порушують звичайні уявлення про красу, гармонію, не відповідають історично складеним образам красивого будинку, міста [7, С.121]. Параметри екологічної архітектури житла та міста, за словами А.Н.Тетіора [1,5], особливо актуальні для великих міст, мегаполісів, урбоареалів, до яких відноситься і м. Київ. Екологічно сприятливе візуальне середовище житла особливо необхідне для мешканців висотних будинків, в яких людина віддалена від природи фізично, духовно та візуально: вона не може побачити у вікні дерев та пташок.

Таким чином, сучасний багатоповерховий житловий будинок та відповідно його структурний елемент фасад (фасадне поле) повинні відповідати *еколого-естетичним критеріям* (ансамблевості, поліфункціональності, інформативності, екологічності), володіти одним-, двома-, трьома- чи більше параметрами *екологічної краси* (Рис.2,3), але в межах, що оптимально виявляють тектоніку БЖБ та зберігають візуальні зв’язки з середовищем.

Література:

1. Тетиор А.Н. Городская экология: учебное пособие для вузов / А. Н. Тетиор. – М.: Издательский центр «Академия», 2006. – 336с.

2. Филин В.А. Видеоеэкология / В.А.Филин. – М.: ТАСС-Реклама, 1997. – 317 с.

3. Федосова С.И. Эколого-технологические основы формирования визуальной среды крупного города: дис. ...канд. техн. наук: спец. 03.00.16 «Экология», 18.00.04 «Градостроительство, планировка сельских населенных пунктов» / Федосова Светлана Игоревна. – Брянск. - 2008. - 190 с. ил.

4. Цигичко С.П. Удосконалення еколого-естетичних властивостей архітектурного середовища великих міст (ландшафтний аспект): автореф. на здобуття наук. звання канд. арх. наук: спец. 18.00.01 «Теорія та історія архітектури» / Цигичко С.П.. - Х.: ХДТУБіА - 2007. - 20с.

5. Тетиор А.Н. Архитектурно-строительная экология: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / А.Н. Тетиор. – М.: Издательский центр «Академия», 2008. – 368с.
6. Таррад М. Экологические принципы формирования жилой среды (на примере Иордании) [Текст]: дис... канд. арх. наук: спец. 18.00.01 «Теория и история арх.» / Таррад Моханнад Сулаиман Махмуд. - Х., ХДТУБіА, 2005. – 255 л.: рис. - Библиогр.: л. 189-207.
7. Alehandro Zaero-Polo The politics of the Envelope. A political Critique of Materialism / Alehandro Zaero-Polo // Проект Россия. – 2011. – №1 – С.151-168.
8. Чечельницкий С. Г. Видеоэкология архитектурной среды: монография / С. Г. Чечельницкий, О. А. Фоменко; Харьк. нац. акад. город. хоз-ва. – Х: ХНАГХ, 2012. – 372 с.
9. Иконников А.В. Эстетические проблемы архитектуры. / А.В.Иконников. – М.: «Знание», 1971. – 47 с.
10.Козлова Н.В. Сучасні напрямки формотворення зовнішнього вигляду вітчизняних та закордонних багатоповерхових житлових комплексів (БЖК). //Сучасні проблеми архітектури та містобудування. – Київ: КНУБА, 2009. - №22 – С.363 – 368;
11.Козлова Н.В. Проблеми стильових ремінісценцій зовнішнього вигляду багатоповерхових житлових комплексів (БЖК) м.Києва з урахуванням відеоекології.// Українське мистецтвознавство: матеріали, дослідження, рецензії. – Київ: Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М.Т.Рильського, 2009. – Випуск 9 – С.223-228.
12.Козлова Н.В. Деякі аспекти до проблеми вирішення зовнішнього вигляду житла. //Сучасні проблеми архітектури та містобудування. – Київ: КНУБА, 2008. - №19 – С.349 – 355

Аннотация

Статья посвящена вопросу экологично красивого жилого дома, определены эколого-эстетические критерии формообразования современных фасадов многоэтажных жилых домов г. Киева.

Ключевые слова: многоэтажный жилой дом, фасад, видеоэкология, экологично-красивый фасад, эколого-эстетические критерии.

Annotation

The article focuses on the environmentally beautiful residential home, determining ecological and aesthetic criteria are shaping modern facades of the apartment houses in Kiev.

Keywords: multi-storey residential building, facade, videoecology, ecological-beautiful facade, ecological and aesthetic criteria.

УДК 728.2

М. В. Книш
аспирант кафедры информационных технологий в архитектуре Киевского национального университета строительства и архитектуры

ПРОЕКТИРОВАНИЕ НА ОСНОВЕ КОМБИНАТОРИКИ

Аннотация: в данной статье приведены методы комбинаторики, которые могут быть применены в архитектуре. Выдвигается гипотеза применения комбинаторных методов к свойствам жилых пространств для улучшения и изменения их качеств, с целью достижения определенной цельности и разнообразия.

Ключевые слова: жильё, архитектура, проектирования, жилые пространства, преобразование, комбинаторика, метод проектирования.

Математическая комбинаторика - это такая ее разновидность, которая выявляет на количественном уровне самые общие и существенные свойства и зависимости сложных объектов[1].Сложными объектами преобразования становились различные элементы из разных областей наук, это и генетика, и лингвистика, музыка, физика и т.д. Под архитектурной комбинаторикой наиболее часто был рассмотрен метод, по своему содержанию, относящийся к архитектурной композиции. Приемы комбинаторики базируются на преобразованиях симметрии. Существует пять канонических видов архитектурной симметрии — зеркальная, центрально-осевая, переносная, подобия и сетки, которые реализуются в приемах композиции. По сути, инвариантные геометрические образы — ось с отмеченным на ней дискретным рядом точек, плоская сетка или система ее узлов, трехмерная сетка или пространственная решетка — составляют основу визуального языка архитектурной композиции [2]. В данной статье рассматривается предположение применения свойств комбинаторики к условиям, которые обуславливают процесс проектирования. Следуя этой гипотезе сложными элементами преобразования, становятся помещения, формирующие жилые ячейки, те же в свою очередь формируют жилые комплексы, которые являются составляющей районов и кварталов. Все эти элементы наделены определёнными качествами и свойствами, всем задаться условия, которые в итоге и являются элементами комбинирования. Рассматривая архитектурную комбинаторику с точки зрения математики, можно обозначить проектируемые жилые здания – сложными объектами или моделями, а квартиры наполняющими их элементами которые содержат определенные свойства. Таким образом составляющие, которые влияют на качества жилого дома - это

квартиры, в свою очередь состоящие из пространств, изменяя размеры и расположение которых, мы влияем на качества жилой ячейки. Социальное знание архитектора материализуется в фактах, понятиях, терминах, положениях, гипотезах, моделях, концепциях, теориях и в некоторых других формах. В широком смысле все они могут быть названы моделями, так как воплощают в абстрагированном виде черты социальной реальности, её элементов, структур и процессов и на них переносится исследовательская и проектная активность архитектора [2].Определённый тип жилья подразумевает различное насыщение, по разному типу квартир. Разделяя квартиры на типы, становиться понятным какими свойствам качествами, должен быть насыщен тот или иной тип. Таким образом можно предположить, что насыщение жилого дома зависит от трансформации качеств которыми наделены определённые типы квартир. Все трансформации проходят в определённых заданных рамках, так что бы, квартиры не меняли свои классы. Классифицируя жилые ячейки можно выделить такие их разновидности как: типа А – повышенного комфорта, В - семейное жилье, С – социальное жилье, D – гостиное жилье. В свою очередь ячейки определённого типа состоят из жилых пространств. Сочетания жилые комнаты, с/у, вертикальных и горизонтальных коммуникаций которые формируют саму ячейку. Различное расположение таких пространств относительно их функций и условий, влияющих на сам дом, получая определенное количество планировочных схем тех или иных классов квартир, которые могут, удовлетворять различные потребности потребителя.

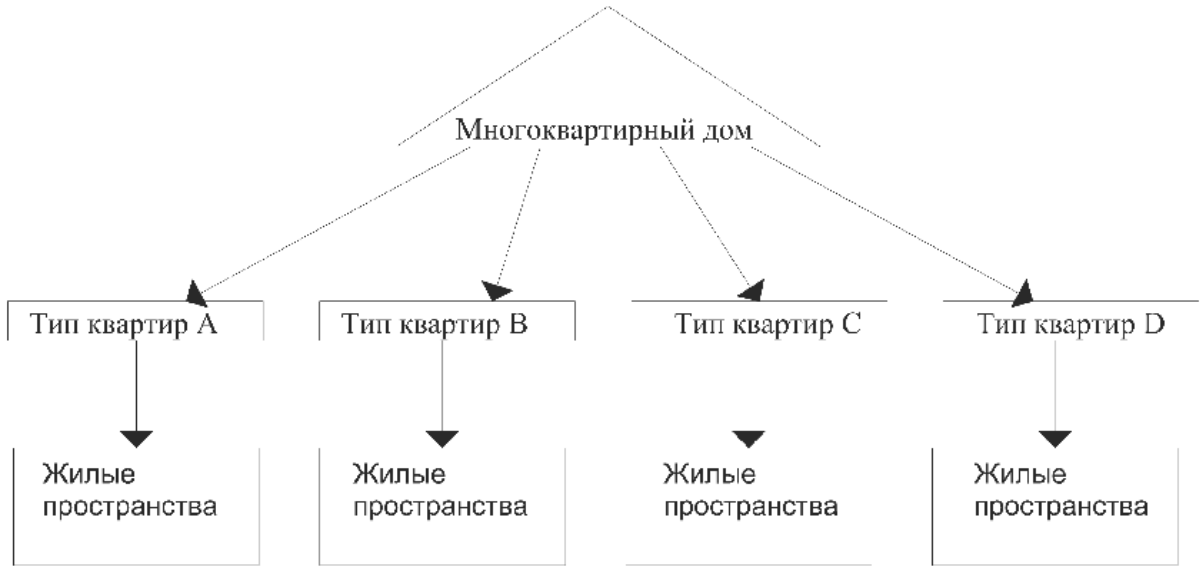

Рис 1. Схема связей жилого дома.

На рис.1 демонстрирует связи одного жилого дома, его сложные элементы условия и качества которых буду комбинироваться в соответствии, с чем видоизмениться архитектура и функциональное содержание дома.

Что бы рассмотреть закономерности и правила дальнейших преобразований обратимся к раздел математики - комбинаторике.

Перечислительная комбинаторика описывает способы определения, вычисления всех возможных комбинаций (искомых объектов подмножеств) и заданных исходных элементов (множеств) на основе определенных правил (алгоритмов) их **соединения, расположения, расстановки**.[1]

Существует три разновидности соединений :-Размещение;-Перестановка;

-Сочетание;

Размещение – это объекты, одинаковые по числовому составу элементов, но различные по их качественному составу и порядку, чередованию. Размещение в архитектуре жилья – это определенное сочетание одного и того же количества различных квартир в одном доме по различным сценариям. Квартиры могут быть различных типов (A B C D), другими словами разного качества. Квартиры могут по-разному составляться между собой, в различных сочетаниях по этажам. В таком случае квартиры А класса располагаются на самых верхних этажах пенхаузах, мансардах, в свою очередь В класс, к примеру, может занимать целый этаж или иметь отдельный выход во двор. Расположение квартир различных классов зависит от сочетания условий. Квартиры насыщают дом и комбинации их расположение приводит к различным размещениям.

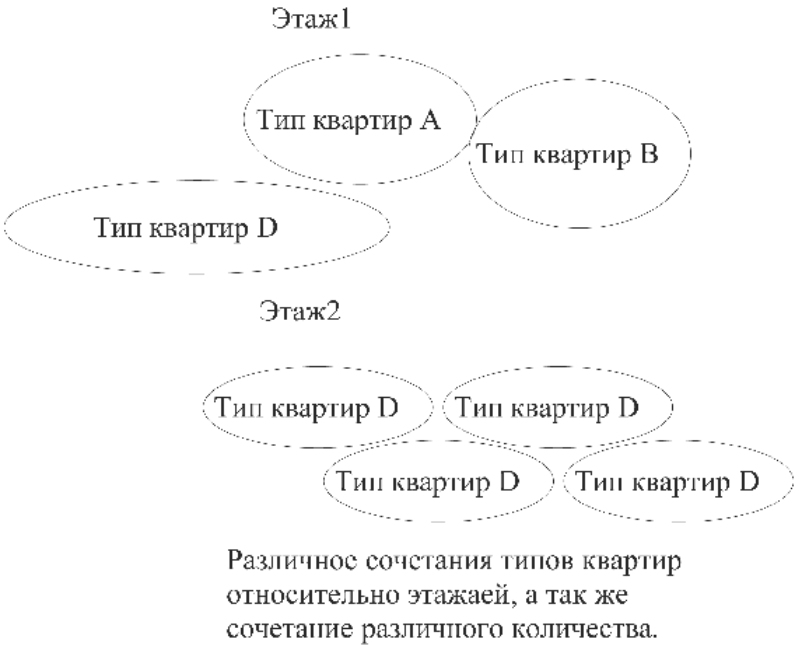

Рис.2 Схема сочетаний.

На рис 2. Комбинирование размещения квартир различных типов между собой. В данной ситуации в одном жилом доме мы получаем гибкую систему при которой на этаже может предполагаться разное количество квартир, различных типов. Которые в свою очередь могут по необходимости, комбинироваться различными образами. **Перестановки** можно считать частичным случаем размещения. Перестановка – это объекты комбинаций по количественному и качественному составу, равному всей совокупности элементов, но различных по порядку. Принципом перестановки в архитектуре можно назвать операцию, которая проделывается на ряду с размещение, при которой меняется определённая закономерность: изменяется сочетание квартир на определённых этажах или закономерность расположения разнотипных жилых домов.

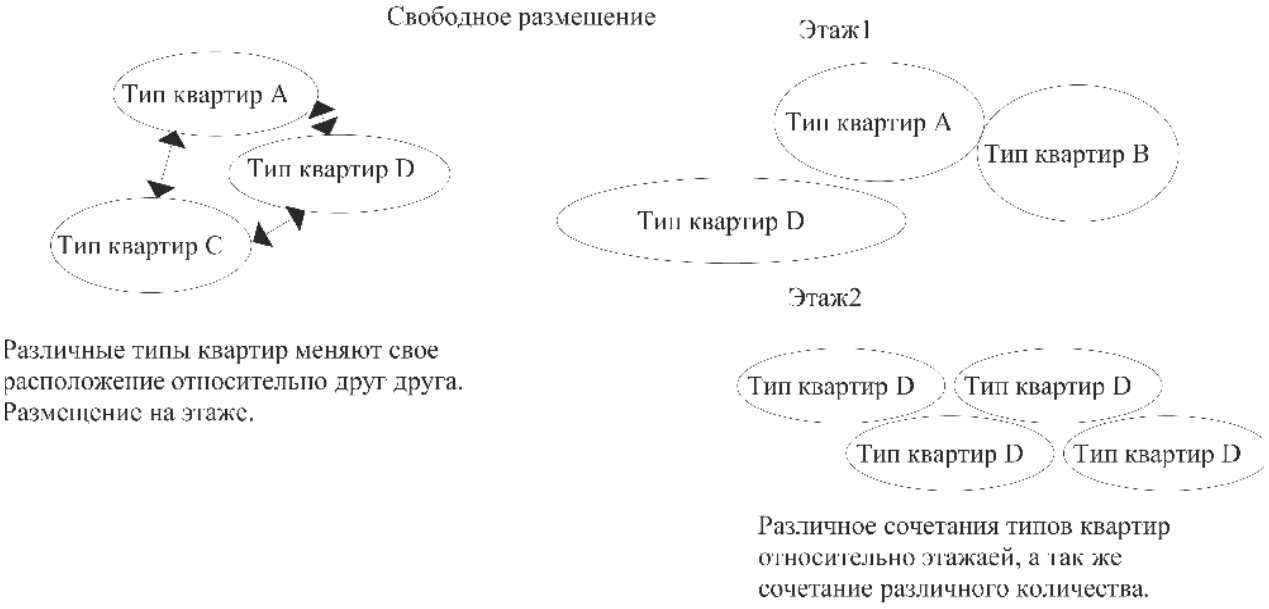

Рис.3 Схема применения перестановки.

На рис.3. Иллюстрация метода перестановки квартир при котором может меняться их планировочные решения но не классы, таким образом достигается разнообразие планировочных решений и фасадных решений.

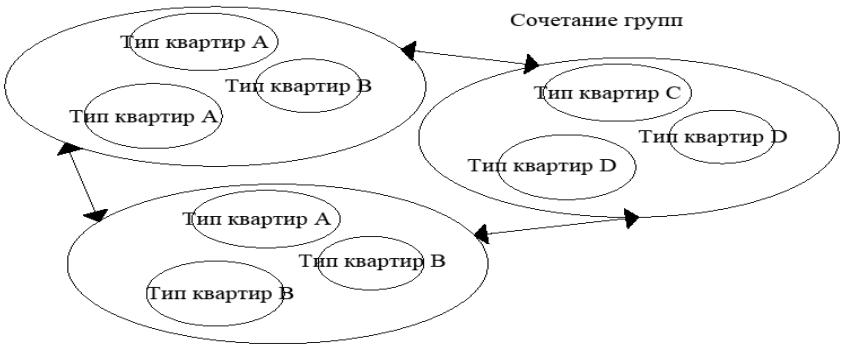

Рис.4 Схема перестановки групп.

На рис. 4. Сочетание с условиями, каждой из которой относиться набор квартир определённого качества. Предположив, что комбинирование квартир может происходит по определённым условиям, к примеру квартиры тип А могу находиться только на этаже с квартирами В, а квартиры типа С сочетаются только с D, можно выделить некие группы, которые меняться местами в теле дома, при этом не меняя свои свойства и параметры. Такой принцип можно применять так же и в самих квартирах и при планировании районов, внося в группы целые виды домов, отличающихся по параметрам. Перестановки и размещения это такие операции, которые могут осуществляться на любых уровнях (многоквартирные дома в районе, жилые ячейки в доме и жилые пространства в квартирах). **Сочетание** – это объекты, одинаковые по числовому, но разные по качественному составу элементов и не зависящие от их порядка, чередования [1].Сочетание как может быть элементов(квартир, домов, жилых пространств) так и условий после чего меняются качества объектов соответственно. Если сочетания объектов были рассмотрены при размещении и перестановки, то сочетание условий – это определенная закономерность параметров и требований.

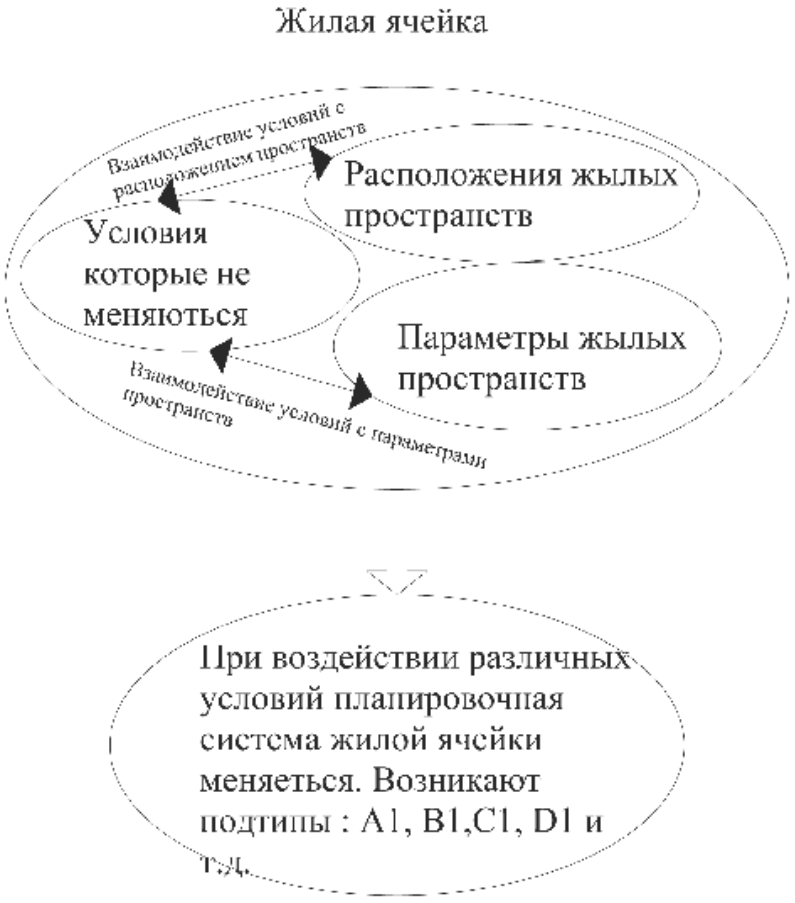

Рис.5 Схема взаимодействия условий.

На рис.5. Видоизменения определённой жилой ячейки, не изменяя ее тип, путем воздействия условий на параметры и расположение внутренних пространств для достижения разнообразия планировочных и фасадных решений.

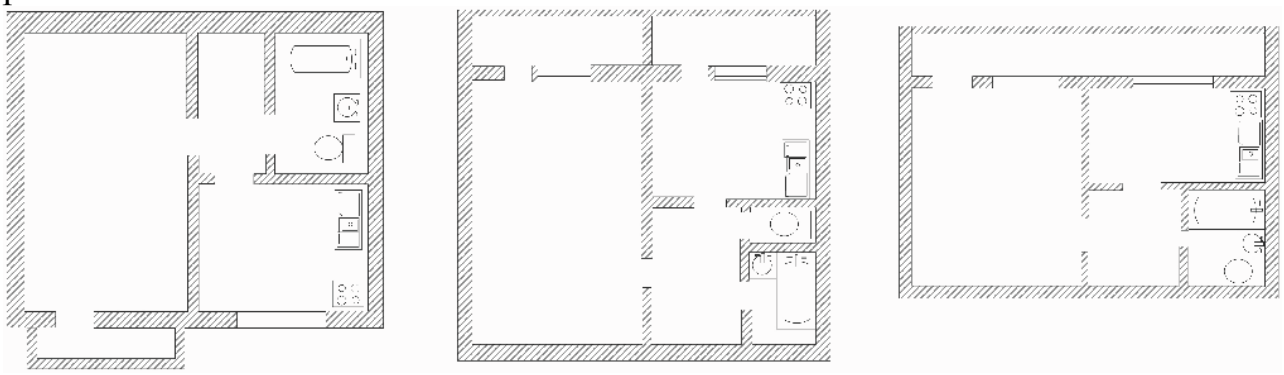

Рис.6 Схемы различных преобразований одного типа жилой ячейки.

Однокомнатные жилые ячейки с различным комбинированием жилых пространств, их качеств и размеров. Другими словами при использовании метода сочетаний мы можем выделить определённые требования возникающие на всех уровнях планирования жилого пространства. Они в свою очередь могут быть искусственными и объективными. Условия, сложившие ввиду работы с потребителями и ориентированы на удовлетворение их различных потребностей можно называть **искусственно созданными**. Так же это может быть: экономические условия, социальные и другие которые возникают в независимости от места расположения участка застройки жилого дома, а от так называемых вторичных условий. Первичными можно считать **объективные условия**, которые нельзя исключать: особенности размещения, градостроительная среды, геология и все что заложено изначально.

Рис.7.Схема сочетание различных типов условий, при которых организовываться планировочные решения жилых пространств.

Таким образом, можно предположить, что проектирование и комбинаторный его метод являются закономерными и позволяют разрабатывать наиболее разнообразные и целесообразные решения. Рассматриваться и комбинируется условия которые влияют на параметры жилого пространства мы приходим к методу проектирования при котором получаем смыл, а значит упорядоченность и закономерность. Выдвигается теория что благодаря использованию выше перечисленных методов, возможно, не только употребляемых в математике или смежных науках, а к примеру взятых из лингвистики можно отойти от простой унификации многоквартирного и социального жилья в целом. Комбинаторные методы призваны поэтажно предоставить большой выбор и разнообразие квартир, для бушующих потребителей. Европе давно доказали дома могут, быть красивыми и разнообразными. Ориентируясь на такой опыт строительства социального жилья как VM house, спроектированный архитектурным бюро PLOT, можно выделить такие аспекты которые выделяют данную постройку как пример комбинаторного проектирования.

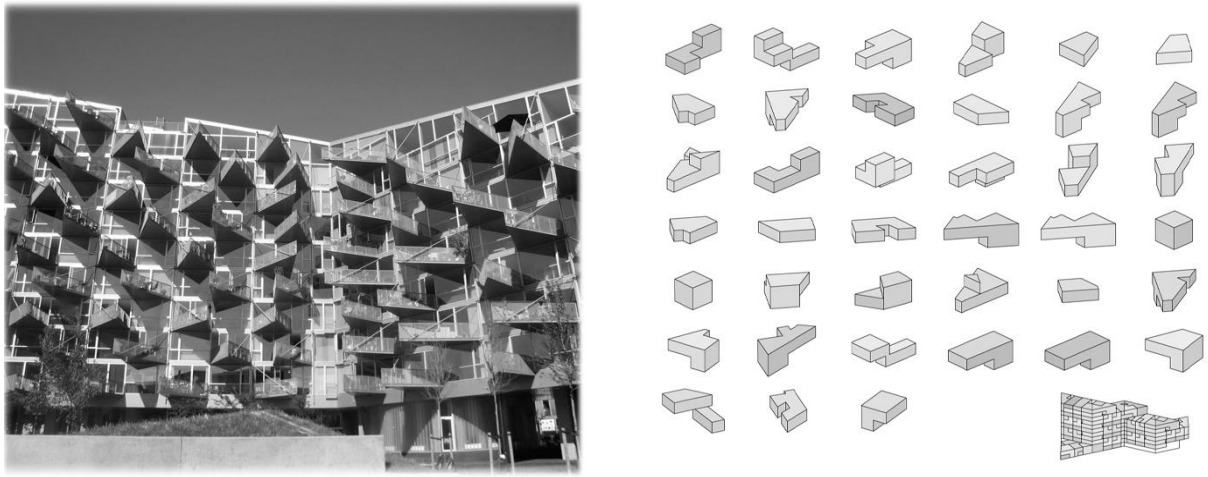

Рис.8 Социальное жилье VM hous .Типы квартир VM и их сочетание в одном объёме здания. http://tecnohomes.blogspot.com/2009/11/vm-houses-plot-big-jds.html

При первом взгляде на поэтажные планы VM house, кажется, что дом буквально нашпигован однотипными довольно узкими квартирами. Однако это впечатление обманчиво! На самом деле здесь построены одно- и двухуровневые квартиры, и в рамках получившихся прямоугольников помещениях разного назначения скомпонованы десятками различных способов. В каждой квартире есть гостевой и основной санузлы, кабинет, место для кладовки, спальня и необычный балкон треугольной формы. Балконы эти щедро рассыпаны по полностью остекленным фасадам, что делает дом похожим на ежа, ощетинившегося всеми своими иголками.[4] – пишет Ася Ильина в журнале «Собственник».

Вывод: Использование комбинаторных методов, применимых в различных отраслях наук на фоне Европейского опыта проектирование социального многоэтажного жилья, можно выдвинуть предположение, что принципы комбинаторного проектирования помогают избежать унификации и достичь определённого разнообразия. Данный принцип сориентирован на удовлетворения наибольшего контингента бушующих обитателей проектированного жилья, так как оно будет содержать не только различные планировки социальных квартир, но и отвечать духу времени, что немало важно. Так же подобный способ поможет сделать застройку неоднообразной и но достаточно целостной, применяя подобные принципы при планировании целых районов. Рассматриваемый метод проектирование может относиться к разряду интеллектуального проектирования, так как включает в себя первичным подход к условиям и проблема проектирования и потребностям потребителя.

Список использованной литературы.

1. Ю.Г. Божко. Архитектоника и комбинаторика. Учебник. К. Высшая шк, 1991. –с 132.
2. http://www.architekture.info/archi-377
3. Кияненко К.В. Архитектурные и социальное моделирования жилья. Диссертация на соискателя ученной степени доктора архитектуры. Вологда-2005. -с.370
4. http://sob.ru/news23677.html
5. http://tecnohomes.blogspot.com/2009/11/vm-houses-plot-big-jds.html

Анотація

У даній статті приведені методи комбінаторики, які можуть бути застосовані в архітектурі. Висувається гіпотеза вживання комбінаторних методів до властивостей житлових просторів для поліпшення і зміни їх якостей, з метою досягнення певної цілісності і різноманітності

Ключевые слова: житло, архітектура, проекттування, житловий простір, перетворення, комбінаторика, метод проектування.

Annotation

In this article was talked about the methods of combinatorics, which can be applied in architecture. Hance, as a result we have a hypothesis of applications combinatorics methods to properties of living quarters for an improvement and change of their qualities.

Ключевые слова: habitation, architecture, planning, dwellings spaces, transformation, combinatory, planning method.

УДК 727.1

О. В. Пивоваренко
аспірант, асистент кафедри основ архітектури і АП КНУБА

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОГО РІВНЯ РОЗВИТКУ АРХІТЕКТУРИ ШКІЛЬНИХ КОМПЛЕКСІВ ЗА КОРДОНОМ З УРАХУВАННЯМ СЕМІОТИЧНОГО СПРИЙНЯТТЯ

Анотація: у статті розглядаються особливості вираження мови архітектури шкільних комплексів, які базуються на змістовності сприйняття школярів. Аналіз закордонного досвіду надає можливість визначення інноваційних параметрів проектування шкільних комплексів.

Ключові слова: шкільні комплекси, зміст архітектури, образ, семіотичне сприйняття, інформативність.

Постановка проблеми. Останніми роками розробляються рекомендації і пропозиції щодо вдосконалення просторової структури учбових закладів. Але спрямування даної роботи несе характер функціонально-планувального рішення. Аналіз архітектурного середовища учбових закладів, запроектованих за кордоном в останні роки, з точки зору семантичної і естетичної інформативності допомагає визначити потенціал його виховного впливу, засоби реалізації метафоричних значень, покладених авторами в основу архітектурної задумки, а також дозволяє виявити тенденції в сучасному шкільному проектуванні, засоби архітектурної композиції, які матеріалізують складну функцію сучасних об’єктів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Останні дослідження формоутворення в архітектурі в залежності від людського сприйняття містяться в монографії 2012 року С.Г.Чечельницького, яка прийшла на зміну своїм попередникам Р. Арнхейму, Ч. Дженксу, И.Страутманісу, І. Середюку.

В 2006 році архітектура шкільних будівель як елемент комплексів громадських установ розглядалась у дослідженні доктора архітектури В.І.Єжова.

Проблемам розвитку архітектури навчально-виховних будівель присвятив свої дослідження доктор архітектури Л.М.Ковальський, де показав загальні напрямки розвитку архітектури навчальних закладів під впливом нових навчальних технологій і містобудівних тенденцій.

У дослідженні кандидата архітектури Н.А.Консулової розглядаються принципи формування архітектурного середовища з урахуванням його виховної дії. В цій роботі висвітлюються питання організації архітектурного середовища

з точки зору психологічного сприйняття та діяльності школярів в залежності від їх вікової категорії.

На сучасному етапі процес сприйняття як діалектичну трансформацію відчуття в образ розглядає в своїй дисертаційній роботі аспірант УралГАХА Шутемова О.А.

Ціль статті. Ціллю статті є визначення особливостей архітектури шкільних комплексів, критерієм якого являється їх семантична виразність, можливість адекватного прочитання закодованої в архітектурі інформації.

Виклад основного матеріалу. Прагненням активізувати архітектуру, використати її виховний потенціал слугує можливість передавати культурну інформацію, виступаючи в якості позамовного тексту, обумовлений інформаційний підхід до проблеми вдосконалення архітектурного середовища шкільних комплексів. Архітектура, що розглядається в аспекті семіології, являється природньою мовою, в основі якої лежать просторові уявлення людини. Різні архітектурні елементи пов'язані в пізнанні людей з певними значеннями, які з часом набувають характер архітектонічних стереотипів, стають знаками, які несуть різноманітні повідомлення. [1, 3] Побудова інформаційного коду в свідомості людей базується на основі їх сприйняття. Сприйняття визначається як складний процес відображення предметів або явищ пізнання людини при безпосередньому впливі на органи чуттів, в результаті якого формуються цілісні образи явищ дійсності. [2] Дані формулювання відображають сутність виявлення особливостей вираження мови архітектури та її зміст. Розгляд закордонного досвіду розкриває картину сучасного рівня розвитку архітектури шкільних комплексів, дає можливість аналізу і визначення певних закономірностей використання архітектурних елементів.

Закордонні архітектурні об'єкти на сучасному етапі розглядаються архітекторами з точки зору семантики форми, впливу на свідомість дітей, також звертається увага на виховну функцію архітектури учбових закладів, особливо шкіл, її інформативність. Використовуються найсучасніші засоби виразності, високі конструктивні і гнучкі композиційні рішення, які підкреслюють образ і силует архітектури шкільних комплексів, новітні педагогічні методи навчання.

Сучасна практика проектування шкільних закладів за кордоном досить різноманітна і багата, але в даній статті хотілось би виділити декілька яскравих прикладів із багатьох інших. Архітектура шкільних комплексів кубинського архітектора Рікардо Порро досягає верхівки експресії і емоційної сили виразності. [4 - 7] Цей архітектор приділяє багато уваги ландшафту своєї країни і при проектуванні намагається підкреслити його, гармонійно вписуючи свої об'єкти архітектури. Це завжди цікаві композиційним рішенням, використанням конструкцій склепінь, характерних саме йому, шкільні будівлі.

Більшість з шкіл Рікардо Порро обумовлені цілком особистими хвилюваннями автора, що не дозволяє робити будь-які висновки при його аналізі, однак засоби досягнення виразності цих творів, які створюють глибокий філософський образ, заслуговують уваги. Завжди акцентований вхід в школу символізує звернення до світу знань та краси. Цікаві, незвичайної форми, конструктивні елементи шкіл, приковують увагу глядача. Характерна риса архітектури Порро – це унікальність конструкцій. Автор застосовує цеглу як основний будівельний матеріал, але він в його руках, наче глина, пластичний і піддатливий. Рікардо Порро завжди глибоко вивчає культуру і традиції міста, де він проектує, тому всі архітектурні об'єкти сповнені глибинного зв'язку з традицією, але на контрастному співставленні раціональної структури і буйства форм. Органічна геометрія архітектури – основа проектів. В ідею кожного проекту завжди задається образ, архітектурні форми розвиваються динамічно, що висловлює рух.(мал. 1.1 – 1.4) В результаті аналізу визначено характерні особливості архітектури Рікардо Порро:

1. Гармонія з ландшафтом;
2. Вивчення традицій міста, де проектується будівля, при цьому відображається сміливий крок контрасту застосування цих традицій;
3. Естетична цінність будівлі;
4. Різноманіття індивідуальних підходів до архітектури;
5. Унікальність конструкцій;
6. Набір органічної геометрії архітектури, який підкреслив культурні метафори, злиття кодів сучасності;
7. Використання місцевих матеріалів.

Мал.1.1.Collège des Explorateurs, Cergy Pontoise (Val d'Oise),1996;
Мал. 1.2. Collège Elsa Triolet, Saint Denis (93 Seine Saint Denis),1990

Дуже цікавим представляється рішення архітектурного середовища школи мистецтв, дизайну і засобів масової інформації в Сингапурі.[9]

Органічна форма, структура ландшафту і застосування високих технологій символізує творчий характер будівлі. Шкільний комплекс являє собою цікаве композиційне рішення, яке має динамічну структуру. Скляний фасад поглинає сонячне і теплове навантаження будівлі, одночасно забезпечуючи природнє денне освітлення творчих просторів. За рахунок скляних стін забезпечується візуальне перетікання внутрішніх просторів приміщень, а також ландшафту самого комплексу і природнього оточення. Окрім чисто економічної вигоди це виглядає дуже красиво і феєрично, особливо в темний період доби. Фасад освітлюється, і все ніби сяє і виблискує зсередини. Зникає межа між зеленим дахом будівлі і навколишнім ландшафтом. Школа ніби зливається з природнім оточенням. Структура зеленої покрівлі, яка має вигнуту поверхню, огортає внутрішній простір, створюючи деякий оазис в центрі комплексу. Всі школярі після учбового дня збираються на даху, де вони можуть відпочити, граючи в активні ігри. Приміщення, різні за своєю формою і розміром, виконані із природних матеріалів і мають нейтральну палітру. Цей унікальний дизайн повинен захоплювати школярів до творчого процесу. Архітектурні простори та форми своїм притягальним характером, своїми можливостями відкриттів повинні стимулювати у дитини почуття простору, розвиток уяви і особистості. (мал.2.1) Отже, характерними особливостями даного об’єкту являється:

1. Структура ландшафту;
2. Пластичність форм і просторів;
3. Органічність форми;
4. Застосування високих технологій.

Мал.1.3. Collège Fabien, Montreuil, 1993;
Мал.1.4. Lycée Julie Victoire Daubié (ex-Romain Rolland), Argenteuil (Val d'Oise), 2010

Ще одним цікавим прикладом архітектури сучасності являється Школа Канністо в Фінляндії.[8] Цей комплекс складається з декількох блоків за віковим розмежуванням, які являють собою спільний об’єм, а саме школи і

дитячого садка. Будівля шкільного комплексу розділяється на два поверхи (дитячий садок) і три, закінчується хвилеподібною покрівлею, яка динамічно зростає вгору. Ззовні фасад має пластичне рішення і являє собою єдину структуру. Клиноподібна за формою в плані будівля має великі простори для дитячих майданчиків з західної сторони комплексу. Об'ємно-просторове рішення будівлі вдало вписалося в структуру міста, не порушуючи балансу. Завдяки даному комплексу вирішилося ряд питань з влаштуванням для дітей годин дозвілля. (мал. 2.2) Особливості, що визначені в процесі аналізу даного шкільного комплексу, являють собою наступне:

1. Врахування місцевих особливостей;
2. Динаміка фасаду;
3. Органічність вирішення фасаду;
4. Оригінальність.

Мал.2.1. Школа мистецтв, дизайну і засобів масової інформації в Сингапурі;
Мал.2.2. Kannisto School by Linja Architects Ltd

Висновки. В результаті аналізу закордонного досвіду виявлено особливості архітектури шкільних комплексів, які розкривають тенденції сучасного проектування, це дає можливість в результаті порівняння надати рекомендації та пропозиції з урахуванням значення семіотики і дитячого сприйняття загалом. Семантична інформація дає уявлення про культурну сутність, складне значення архітектурної форми і здатна породжувати асоціації символічного, емоційного характеру. Здатність вираження складного значення в архітектурі учбових закладів значно важливіше здатності повідомляти однозначні функціональні значення, оскільки допомагає зробити архітектуру носієм культурної інформації. Досвід показує, що проектування шкільних комплексів за кордом далеко попереду, першочергово враховується психологічний аспект.

Бібліографія

1. Дженкс Ч. Язык архитектуры постмодернизма. – М.: Стройиздат, 1985.– 136 с.
2. Степанов А.В., Иванова Г.И., Нечаев Н.Н. Архитектура и психология. – М.: Стройиздат, 1993.-295 с.
3. Чечельницкий С.Г., Фоменко О.А. Видеоэкология архитектурной среды: монографія. – Х.: ХНАГХ, 2012. – 372 с.
4. http://porro-delanoue.com/php.
5. http://en.wikiarquitectura.com/index.php.
6. http://www.revolutionofforms.com/architects.html.
7. http://www.archdaily.com/tag/ricardo-porro.
8. www.dezeen.com/2011/Kannisto-by-linja-architects/.
9. malu.gorod.tomsk.ru/index-1201190605.hpp

Аннотация

В статье рассматриваются особенности выражения языка архитектуры школьных комплексов, которые основываются на содержании восприятия школьников. Анализ зарубежного опыта дает возможность определения инновационных параметров проектирования школьных комплексов.

Ключевые слова: школьные комплексы, содержание архитектуры, образ, семиотическое восприятие, информативность

Abstract

The article considers the features of the expression language of school complexes architecture, which are based on the content of the students perception. The analysis of international experience provides an opportunity to define innovative design parameters school complexes

Keywords: school’s complexes, the content of architecture, image, semiotics perception, informative

УДК 725.87(477.75)

З. С. Нагаева
д. арх., проф.
С. А. Поляков
аспирант кафедры градостроительства
Национальная академия природоохранного и курортного строительства

АНАЛИЗ ПРАКТИКИ ПРОЕКТИРОВАНИЯ, СТРОИТЕЛЬСТВА И ЭКСПЛУАТАЦИИ ЯХТЕННЫХ КОМПЛЕКСОВ. ОТЕЧЕСТВЕННЫЙ И ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ

Аннотация: данным исследованием выявлено, что яхтенный комплекс – неотъемлемая часть, а можно сказать и ключевое звено, в процессе формирования современной рекреационной зоны. В статье рассмотрены особенности архитектурно-пространственной организации яхтенных комплексов, проведен анализ отечественного и зарубежного опыта проектирования, строительства и эксплуатации объектов яхтинга. Выявлен ряд особенностей влияющих на принципы организации яхтенных комплексов. Учитывая многолетний зарубежный опыт в проектировании, строительстве и эксплуатации яхтенных комплексов рекомендовано направление развития яхтинга в Крыму.

Ключевые слова: Яхтинг, яхтенный комплекс, архитектурно-пространственная организация, планировочная структура.

Постановка проблемы. Во всем цивилизованном мире яхтинг уже давно стал высокотехнологичной развитой отраслью, в которой задействованы практически все сферы жизнедеятельности современного общества. Среди них: промышленность, строительство, инженеринг, кибернетика, экономика, юриспруденция и многие другие.

В данном контексте изучение и внедрение зарубежного опыта создания объектов яхтинга играет основополагающую роль в процессе формирования развитой инфраструктуры яхтенных марин и яхтенных стоянок на крымском побережье. Ориентация на мировые стандарты в сфере строительства и эксплуатации объектов яхтинга позволит внедрить передовые технологии в судостроительную отрасль Украины, поможет развить инфраструктуру крымского региона, закрепит положительный имидж Крыма на мировой арене рекреационных услуг, улучшит экономическое благосостояние населения и многое другое.

Одним из приоритетных направлений развития Крыма как рекреационного центра мирового уровня является яхтинг. Это положение подтверждено Постановлением ВР АРК в концепции "Развитие яхтенного туризма в Автономной Республике Крым" на 2011-2020 годы. Концепцией обозначены основные проблемы развития яхтенного туризма в Крыму, а также намечены пути решения этих проблем. Среди них: использование зарубежного опыта развития яхтенного туризма и инфраструктуры объектов в виде яхтенных марин [5].

Актуальность. В нашей стране, с точки зрения архитектуры, эта отрасль мало изучена. На сегодняшний день остаются не изученными следующие аспекты:

- географические особенности размещения;
- рациональное формирование архитектурно-пространственной организации объектов яхтинга;
- рентабельность выбора того или иного типа единиц яхтинга (пропускная мощность, набор услуг, сезонность, функциональная направленность и т.д.).

Изучение богатого практического зарубежного опыта в процессах строительства и эксплуатации яхтенных комплексов позволит вывести яхтенную отрасль в Крыму на качественно новый уровень развития.

Новизна исследования. В зарубежной практике вопросами яхтенных комплексов занимаются следующие ученые: С. Бэгуэлл, М. Жамито, В. артин, Б. Эдди. В своих трудах они рассматривают модели объектов яхтинга, которые несли бы минимальную нагрузку на ландшафт, максимально использовали дефицитные прибрежные территории. Среди отечественных разработок следует отметить ЧерноморНИИПроект, Международную ассоциацию гидротехников водного транспорта. Но отечественные и зарубежные авторы, как правило, уделяют внимание организации акватории, разработке гидротехнических сооружений, технологическим особенностям обслуживания плавательных средств. Нет достаточно систематизированной информации об архитектурно-пространственной организации яхтенных комплексов. Практически отсутствует информация о формировании объектов яхтинга на территории Крыма.

Цель и задачи исследования. Цель статьи – анализ практики проектирования, строительства и эксплуатации яхтенных комплексов.

Задачами исследования являются: изучить особенности формирования отечественных и зарубежных яхтенных комплексов; изучить передовые

мировые достижения в сфере архитектурно-пространственной организации объектов яхтинга; выявить наиболее перспективные направления развития яхтенной отрасли в Крыму.

Методика исследования. Методика исследования включает анализ отечественных и зарубежных научных и других источников по вопросам строительства и эксплуатации яхтенных комплексов и систематизация полученных данных.

Основная часть. Зарубежная практика проектирования и строительства яхтенных комплексов имеет гораздо более развитую по сравнению с отечественной исследовательскую и проектно-поисковую базу, которая основана на большом практическом опыте [1].

Мировая практика строительства яхтенных комплексов показывает, что базовыми элементами в процессе их формирования являются следующие элементы:

- яхтенная пристань с минимальным количеством стояночных мест (не менее 50);
- объекты по обслуживанию плавательных средств;
- объекты по обслуживанию владельцев плавсредств.

Наличие и уровень развития этих элементов формируют планировочную структуру яхтенного комплекса.

Основным отличием зарубежных яхтенных комплексов от отечественных являются их габариты. Ведущие яхтенные центры занимают обширные прибрежные территории. В некоторых случаях увеличение габаритов отдельных объектов яхтинга и создание в их близости новых приводит к формированию яхтенных регионов (Балеарские острова, южный берег Франции, Итальянская ривьера, Карибы и многие др.). Создание крупных яхтенных комплексов имеет ряд негативных факторов:

- сокращение прибрежных территорий;
- увеличение транспортной нагрузки на существующие сети дорог и улиц населенных пунктов;
- увеличение нагрузки на существующие инженерные сети городов;
- большое скопление яхт приводит к затруднению выхода-входа в акваторию.

В случае формирования малых объектов яхтинга прослеживаются следующие негативные последствия:

- увеличение сети дорог;
- разрастание жилых массивов вокруг новых комплексов;

- увеличение затрат на формирование инфраструктуры.

В сложившихся населенных пунктах при создании новых объектов яхтинга возрастает нагрузка на городскую среду за счет пребывания большого количества людей. Это способствует процессу формирования новых объектов обслуживания, рекреационных зон, увеличению мощностей инженерных коммуникаций, а в некоторых случаях, и расширению границ городских территорий.

При проектировании яхтенных комплексов необходимо учитывать перечисленные проблемы и решать их на этапе функционально-планировочной организации генеральных планов, а также путем кооперирования с уже сложившейся городской средой и существующими объектами.

В мировой практике применяется прием размещения яхтенных комплексов на территориях уже сложившихся морских объектов. Этот прием актуален в рамках кооперации, а также в рамках реконструкции портов и других промышленных объектов, расположенных у уреза воды. Использование территории и акватории морского торгового порта для строительства яхтенного комплекса имеет ряд преимуществ [9]. В их числе:

- наличие развитой системы гидротехнических сооружений;
- широкая инфраструктура порта (материально-техническая и судоремонтная базы, системы жизнеобеспечения, транспортные пути и пр.).

Контейнерный порт на юге Англии, Саутгемптон – показательный пример такой кооперации. Сотни фирм, расположенных здесь, обслуживают и сегодня парусный и моторный яхтинги [10].

На особенности формирования архитектурно-пространственной организации яхтенных комплексов влияет ряд факторов:

- географические особенности региона (рельеф, характеристики акваторий и т.д.);
- климатические особенности (температурные показатели, особенности ветрового режима);
- исторические условия возникновения комплекса (яхтенные комплексы, образовавшиеся на основе именитых клубов, сохранившие клубные традиции своих основателей; новые комплексы, созданные в условиях популяризации и коммерциализации яхтинга);
- клубные особенности яхтенных комплексов (организация регат, соревнований, клубного досуга). Наличие этих особенностей определяет возможность наличия отдельно расположенных (вне основной территории комплекса) клубных зданий и яхтенных стоянок.

- функциональные особенности комплекса и уровень предоставляемых услуг.

Архитектурно-пространственная структура яхтенных комплексов, помимо гидротехнических сооружений и клубного здания включает в себя приемно-административную группу зданий и диспетчерскую. Эти объекты, как правило, располагают в центральных частях комплекса для обеспечения одинаково комфортного доступа к ним как со стороны акватории, так и со стороны остальной части комплекса. В помещениях приемно-административной группы происходит координация всех технологических процессов.

Архитектурно-планировочная структура яхтенных комплексов формируется в результате расширения функций по обслуживанию судов и их пользователей, возведения необходимых для их осуществления зданий и сооружений, интегрирования их в единую систему. Объекты комплекса функционально разграничены, но находятся в тесной кооперации между собой [1].

Наиболее яркими примерами формирования архитектурно-планировочной структуры отечественных яхтенных комплексов являются комплексы яхт-клубов С.Петербурга, Сочи и Таллина [3; 4; 8].

«Центральный яхт-клуб» расположенный в структуре рекреационной зоны С. Петербурга является ярким примером кооперации зон городского парка с яхтенным комплексом.

Яхтенный комплекс «Парус» в пригороде С. Петербурга, является примером строительства в неблагоприятных, с точки зрения возведения, условиях. Планировка этого комплекса даёт возможность независимой эксплуатации его функциональных зон.

Среди отечественных примеров проектирования яхтенных комплексов наиболее удачной, на наш взгляд, является функциональная структура Сочинского комплекса:

- рациональное использование дефицитных территорий;
- конструктивные решения продиктованы сейсмическими условиями;
- применена система «сухого» хранения маломерных яхт;
- применение эксплуатируемых кровель;
- планировочным решением предусмотрено разделение транзитов посетителей и яхтсменов.

Яхтенный центр в Таллине - самый крупный представитель среди объектов такого класса на территории бывшего СССР. Этот комплекс отличается своей многофункциональностью, тесной связью между функциональными зонами, малой этажностью структурных единиц. С помощью удачной архитектурно-

пространственной организации комплекса сокращены расходы на его эксплуатацию.

По сравнению с отечественными яхтенные комплексы за рубежом порой достигают гораздо больших размеров и превышают отечественные аналоги в разы как по вместимости, так и по выполняемым функциям [6].

В мировом океане выделяют 5 основных регионов для яхтинга: Средиземноморский; Индийский океан; Тихий океан; Северная Америка; Карибский бассейн.

К регионам с наиболее развитой сетью яхтенных комплексов и пристаней можно, в первую очередь, отнести Средиземноморское побережье Испании, Франции, Италии, Греции, Хорватии, Турции. Также благоприятными для развития яхтинга являются: побережья Нидерландов, Германии, Дании, Польши, Швеции, Латвии и Эстонии. На других континентах яхтинг получил не меньшее распространение, однако наибольшая концентрация яхтенных комплексов наблюдается в Средиземноморье.

Наиболее яркими представителями среди объектов яхтинга в Средиземноморье являются: «Атакой Марина» в Турции, «Кап де Агд» во Франции, «Д'Эмпуриабрава» в Испании.

Яхтенный комплекс «Атакой Марина» может быть примером наиболее удачного архитектурно-планировочного решения с учётом особенностей региона и спроса на услуги. Вместимость акватории700 яхт (швартовка яхт от 10 до 40 метров). Места сухого хранения рассчитаны на 100 яхт. Комплекс предоставляет весь спектр инженерно-технических и ремонтных услуг. В структуру комплекса входят: яхт-клуб с рестораном и помещениями для участников регат, спортивно-оздоровительный комплекс с открытым бассейном и теннисными кортами, детской площадкой, территорией для отдыха с зоной барбекю, гостиничным комплексом из четырёхэтажных корпусов с автостоянкой. «Атакой Марина» кооперируется с общественным центром планировочного района, в структуре которого присутствует торгово-выставочный комплекс, пятизвёздочный отель, а также морской пассажирский терминал.

Архитектурно-планировочная структура яхтенного комплекса «Кап де Агд» сформирована по подобию небольшого города. Крупная гавань общей площадью в 80 га состоит из различных по назначению бассейнов. Планировка и застройка комплекса связана с естественным ландшафтом, пластическими средствами выражены его особенности, максимально сохранены отдельные компоненты природной среды (водоёмы, зелёные массивы и др.). Композиционно все функциональные зоны комплекса: жилая, общественная, спортивная, располагаются вдоль набережных. Застройка представлена 3-5

этажными зданиями. Стилистика комплекса выдержана в лучших традициях Средиземноморского региона [6].

Яхтеннй комплекс «Д'Эмпуриабрава» расположен на севере побережья Коста Брава. Комплекс был заложен на территории природного парка. Структура и атмосфера комплекса напоминает Венецию. Общая протяженность улиц и каналов составляет более 30 километров. Особенностью этой марины является наличие частной жилой застройки интегрированной в структуру комплекса, а также наличие большого количества зеленых зон. Многие виллы расположены непосредственно у каналов – это позволяет пришвартовать яхту прямо у порога. В структуру комплекса входят следующие объекты обслуживания: предприятия общественного питания и торговли, морской клуб с бассейном и спортивным залом, школа верховой езды, клуб парашютистов. Архитектура выдержана в средиземноморском стиле. Застройка преимущественно представлена 2-3 этажными зданиями.

Регион Тихого океана наиболее хорошо представлен сетью яхтенных центров Фремантле в западной части Австралии. «Морской клуб Фремантле» - наиболее мощный представитель этого региона. Клубу принадлежит крупный яхтенный комплекс вместимостью 1500 яхт. Этот комплекс кооперирует свою деятельность с рядом других марин, расположенных в бухте [1].

Мельбурн стал центром второго по величине яхтенного объединения Австралии. Город окружен шестью яхтенными комплексами разной величины и яхтенными пристанями [1].

ВЫВОДЫ

1.Яхтенные комплексы являются неотъемлемыми объектами при создании современных рекреационных зон. Особенно популярными становятся объекты с большим количеством прилегающей жилой застройки. Яхтенный комплекс – важная структурная градостроительная единица, а также сложный и многофункциональный объект с точки зрения архитектурно-пространственной организации.

2.Существует большое количество приемов архитектурно-пространственной организации яхтенных комплексов. Учитывая многолетний мировой опыт, можно сделать вывод, что для рационального использования дефицитных территорий Крымского региона, экономии прибрежных пространств и сохранения естественных ландшафтов, на этапе формирования стратегии развития генеральных планов рекреационных зон, необходимо закладывать сеть яхтенных объектов.

3.Сравнительный анализ яхтенных комплексов показывает, что зарубежный опыт в сфере формирования развитой структуры и отдельных объектов яхтинга является наиболее успешным. Это направление туризма очень популярно и прибыльно. В Крыму данная отрасль все еще находится на этапе начала развития. Материально-техническая база отечественных объектов яхтинга в большинстве случаев не соответствует общемировым стандартам. Примеры яхтенных комплексов соответствующих общемировому уровню набором услуг единичные.

4.Негативное влияние на развитие этой отрасли оказывает отсутствие современной специализированной литературы, в том числе нормативных материалов и научно-обоснованных рекомендаций для проектирования яхтенных комплексов.

5.Учитывая передовой зарубежный опыт, формирование архитектурно-пространственной организации развитой сети современных яхтенных комплексов должно идти в направлении создания в Крыму центра яхтинга мирового уровня.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ

1. Богомолов А.Е. Архитектурно-планировочное формирование яхтенных комплексов: Автореф. дис. … к.арх./ ОГАСА – О., 2008.

2. Бонд Б. Справочник яхтсмена / Пер. с англ. А.Д. Старкова и В.И. аманова. – М.: Судостроение, 1989. – 336с.: ил.

3. Бурлаков И.Р., Неминущий Г.П. Специализированные сооружения для водных видов спорта. – М.: Спортакадемпресс, 2002. – 286 с.

4. Проблемы развития архитектуры курортно-туристских зданий и комплексов: Сборник научных трудов / Под ред. В.В. Гусева. – М., 1981. – 163с.

5. Совет министров Автономной Республики Крым, проект Постановления ВР АРК о Концепции "Развитие яхтенного туризма в Автономной Республике Крым на период 2011–2020 годов". http://www.rada.crimea.ua/act/9959

6. Соловьёв Н.К., Турчин В.С., Фирсанов В.М. Современная архитектура франции. – М.: Сторйиздат, 1981. – 304 с.: ил.

7. Схема планування територій узбережжя Чорного та Азовського морів. – К.: Ін-т «Діпроміcто», 2006 г.

8. Ясный Г.В., Спортивные сооружения XXII Олимпиады. – М.: Стройиздат, 1984. – 406с.ил.

9. Planning and Design Guidelines for Small Craft Harbours: Prepared by Task Committee on Marinas 2000. – New York: American Society of Civil Engineers, 2000. - № 50. – 291p.

10. Yacht Clubs of the World / Revised Edition by Jonson P.– London: Waterline Books, 1994. – 208p.

Анотація

Даним дослідженням визначено, що яхтовий комплекс - невід'ємна частина, а можна сказати й ключова ланка, в процесі формування сучасної рекреаційної зони. У статті розглянуто особливості архітектурно-просторової організації яхтових комплексів, проведено аналіз вітчизняного та зарубіжного досвіду проектування, будівництва та експлуатації об'єктів яхтингу. Виявлено ряд особливостей що впливають на принципи організації яхтових комплексів. Враховуючи багаторічний зарубіжний досвід в проектуванні, будівництві та експлуатації яхтових комплексів рекомендовано направлення розвитку яхтингу в Криму.

Ключові слова. Яхтинг, яхтовий комплекс, архітектурно-просторова організація, планувальна структура.

Annotation

His study revealed that the yacht complex - an integral part of, and may be said of a key element in the formation of the modern recreational area. The article describes the features of the architectural and spatial organization of yacht systems, the analysis of domestic and international experience in the design, construction and operation of sailing. A number of features affect the principles of yachting facilities. Given the many years of international experience in the design, construction and operation of facilities recommended of development the yacht complex in Crimea.

Keywords. Yakhting, yacht complex, architectonically-spatial organization, plan structure

УДК 65.015.12: 72.012. 8(045)

В.Г.Чернявський,
канд. архіт., доцент, професор
Київського національного університету
будівництва і архітектури (м. Київ)

СУЧАСНІ ВИМОГИ ДО ІНТЕР'ЄРІВ ГРОМАДСЬКИХ БУДІВЕЛЬ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ І ПРИНЦИПИ ЇХ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ

Анотація. в статті розглядається вплив сучасних вимог на формування інтер'єрів громадських будівель соціальної сфери, принципи їх формування та розвитку.

Ключові слова: інтер'єр, вимоги, функція, ергономіка, конструкції, екологія, естетика, система, принципи.

Аналіз факторів, що визначають формування інтер'єрів громадських будівель соціальної сфери, різноманітних тенденцій і їх змін дозволив виявити основні вимоги до комплексного формування та розвитку інтер'єрів громадських будівель соціальної сфери. Ці вимоги, відповідно до факторів і умов, згруповані в такі основні блоки: соціально-демографічні; економічні; функціонально-технологічні; ергономічні; конструктивні; інженерно-технічні; екологічні; естетичні.

Соціально-демографічні вимоги:

- передбачити комплексний підхід до формування внутрішнього середовища нових типів закладів обслуговування соціальної сфери, згідно із зміною соціально-економічних структур, переходом до приватизації і ринкових відносин, що може істотним чином змінити рівень комфортності закладів громадського обслуговування;
- забезпечення гнучкого реагування на зміну соціально-економічних і демографічних характеристик розвитку суспільства, а також його соціальних потреб;
- необхідності підвищення рівня комфортності та естетичної виразності інтер'єрів, сформованих типів будівель соціальної сфери, розвитку яких у період застою не приділялося належної уваги.

Економічні вимоги:

- впровадження ефективних будівельних конструкцій та конструктивних систем, технологій та матеріалів, що забезпечать зниження вартості при будівництві та формуванні інтер'єрів громадських будівель соціальної сфери;
- застосування ефективних систем інженерного забезпечення з урахуванням використання поновлюваних джерел енергії;
- використання при формуванні інтер'єрів разом із індивідуальними розробками певної номенклатури типізованих індустріальних виробів;
- раціональний підхід у виборі технік, технологій, видів мистецтв та засобів архітектурно-художньої виразності інтер'єрів.

Функціонально-технологічні вимоги:

- забезпечення створення різноманітних функціонально-планувальних рішень будівель та споруд, які відповідають певним соціально-економічним можливостям населення;
- створення раціональних функціонально-планувальних умов для життєдіяльності людини з урахуванням організації прогресивних технологічних процесів у будівлях;
- застосування принципів і прийомів гнучкої планувальної організації громадських будівель та комплексів, які забезпечують можливість їх адаптації з найменшими витратами до вимог і умов експлуатації, що змінюються;

- можливості трансформації об’ємно-просторової структури інтер’єрів будівель, меблів та обладнання, відповідно до змін архітектурного середовища і вимог функціональних процесів.

Ергономічні вимоги:

- забезпечення необхідних санітарно-гігієнічних та психофізіологічних умов життєдіяльності відвідувачів в громадських будівлях соціальної сфери;
- забезпечення нормативних вимог орієнтації, інсоляції, аерації, шумозахисту, теплозахисту будівель, відповідно до конкретних містобудівних, природно-кліматичних та інженерно-геологічних умов будівництва;
- урахування психофізіології сприйняття внутрішнього світло-кольорового середовища відвідувачами;
- забезпечення просторово-антропометричних умов і просторових співвідношень внутрішнього середовища.

Конструктивні вимоги:

- удосконалення діючих і впровадження нових архітектурно-конструктивних систем і технічних рішень в будівництві громадських будівель соціальної сфери;
- забезпечення гнучкості та трансформативності конструктивно-планувальних рішень будинків;
- застосування конструктивних рішень, які забезпечують різноманітні комбінації кроків і прогонів несучих конструкцій, одержання різноманітних висот поверхів будівель та форм їх просторової організації.

Інженерно-технічні вимоги:

- впровадження перспективних систем інженерного обладнання громадських будівель, що забезпечують підвищення рівня їх комфортності та технологічної оснащеності;
- урізноманітнення і можливість великого вибору різних систем інженерного забезпечення й устаткування будівель;
- забезпечення взаємозамінності та гнучкості розводки внутрішніх інженерних мереж;
- використання нових, у тому числі, поновлюваних джерел енергії для інженерного оснащення об'єктів громадського призначення соціальної сфери.

Екологічні вимоги:

- застосування нових довговічних екологічно чистих будівельних, оздоблювальних та художніх матеріалів;
- створення сприятливих мікрокліматичних умов і оптимальних параметрів внутрішнього середовища;

- активне включення озеленення та елементів природи при формуванні рекреаційних зон та місць відпочинку.

Естетичні вимоги:

- забезпечення естетичної виразності внутрішнього середовища, відповідно до місцевих історико-культурних цінностей та духовних потреб населення;
- надання широкої свободи вибору об'ємно-просторових форм внутрішнього середовища та засобів архітектурно-художньої виразності;
- використання різноманітних виробів та творів мистецтва при формуванні архітектурно-художніх рішень інтер'єрів на основі обраної основної концепції розробки;
- забезпечення різноманітності індивідуальних архітектурно-художніх рішень інтер'єрів будівель з урахуванням створення стилістичної єдності та композиційної цілісності.

Модель комплексного формування інтер'єрів громадських будівель соціальної сфери слід розглядати як складну систему, яка включає три підсистеми: об'ємно-просторову (архітектурну), інженерно-технічну (дизайнерську), архітектурно-художню (художню).

Кожна з цих підсистем має ієрархічний ряд власних взаємозалежних структурних елементів, подальша класифікація яких має відкритий характер, що дозволяє враховувати багатоаспектність інформації та ступінь її взаємодії з іншими елементами і їх угрупованнями при вирішенні конкретних завдань комплексного формування інтер'єрів громадських будівель соціальної сфери.

Для забезпечення реалізації сучасних і перспективних вимог до комплексного формування інтер'єрів громадських будівель соціальної сфери, кожна із складових підсистем повинна мати відповідні ознаки (властивості), які задовольняють ці вимоги. Тоді, згідно зі структурною моделлю комплексного формування інтер'єрів громадських будівель соціальної сфери, згрупуємо їх у відповідні блоки та визначимо основні вимоги до підсистем, а саме об'ємно-просторової, інженерно-технічної й архітектурно-художньої організації.

Основні вимоги до об'ємно-просторової організації:

1. Відповідність функціонально-технологічній організації процесів, типологічним параметрам.
2. Гнучкість і трансформативність об'ємно-просторової структури, згідно періодам будівництва, експлуатації та перспективного розвитку будівель та споруд соціальної сфери.

3. Економічність та раціональність обраної конструктивної системи, що передбачає ефективне використання будівельних матеріалів.
4. Відповідність ергономічним, екологічним та інженерно-технічним вимогам побудови внутрішнього середовища закладів соціальної сфери.
5. Індивідуальність і естетична виразність об'ємно-просторових рішень інтер'єрів з урахуванням можливості включення в структуру будівлі зимових садів та атріумних просторів.

Основні вимоги до інженерно-технічної організації:

1. Відповідність меблів, обладнання інтер'єрів та оздоблювальних матеріалів функціональному призначенню приміщень, згідно типології закладу.
2. Гнучкість і трансформативність меблів та обладнання інтер'єрів в процесі експлуатації закладів соціальної сфери.
3. Економічність елементів предметного наповнення, згідно бюджетного фінансування закладів соціальної сфери.
4. Відповідність ергономічним і антропометричним вимогам до меблів та обладнання, екологічності внутрішнього середовища за рахунок інженерного забезпечення.
5. Індивідуальність і естетична виразність елементів предметного наповнення за рахунок вирішення предметного дизайну.

Основні вимоги до архітектурно-художньої організації:

1. Відповідність вирішення питань синтезу мистецтв в громадських будівлях соціальної сфери, відповідно типологічних особливостей закладу.
2. Гнучкість використання виробів і творів мистецтва в структурі інтер'єрів закладів соціальної сфери.
3. Економічність і раціональність використання засобів художньої виразності, згідно фінансування об'єктів.
4. Активне використання виробів і творів мистецтва, озеленення та елементів природи в інтер'єрах закладів.
5. Індивідуальність і естетична виразність архітектурно-художніх рішень інтер'єрів закладів, виконаних на основі розробленої художньої концепції з урахуванням стилістичної єдності та композиційної цілісності.

Ретельний аналіз базових вимог до кожної з підсистем комплексного формування інтер'єрів громадських будівель соціальної сфери, показав, що вони характеризуються наявністю спільних властивостей, а саме: функціональній доцільності; гнучкості та трансформативності; економічної ефективності; комфортності; архітектурно-художньої виразності.

Це дозволяє сформулювати основні принципи комплексного формування інтер'єрів громадських будівель соціальної сфери:

1. Принцип функціональної доцільності.

Інтер'єри громадських будівель соціальної сфери (ІГБСС) повинні задовольняти конкретним умовам функціонально-технологічної організації закладу, відповідати типологічним і конструктивним параметрам, мати відповідне предметне наповнення, активне включення елементів синтезу мистецтв, згідно умов фінансування.

2. Принцип гнучкості та трансформативності.

ІГБСС повинні передбачати гнучкість і трансформативність об'ємно-просторової та конструктивної структури, меблів та обладнання інтер'єрів, широкий вибір стандартних (типізованих) та індивідуальних виробів й функціональних елементів декоративного мистецтва.

3. Принцип економічної ефективності.

ІГБСС повинні забезпечувати економічність та раціональність обраної конструктивної системи, ефективне використання предметного наповнення, будівельних, оздоблювальних та художніх матеріалів, згідно бюджетного фінансування закладів соціальної сфери, а також передбачати економічність і технологічність будівництва, зниження його матеріалоємності й енергоємності.

4. Принцип комфортності.

ІГБСС повинні відповідати ергономічним, екологічним та інженерно-технічним вимогам, активному використанню виробів і творів мистецтва, озеленення та елементів природи, всім заходам, які спрямовані на підвищення рівня комфортності внутрішнього середовища для перебування дітей, дорослих та людей з обмеженими фізичними можливостями (відвідувачів та пацієнтів).

5. Принцип архітектурно-художньої виразності.

ІГБСС повинні мати індивідуальну і естетичну виразність об'ємно-просторових рішень інтер'єрів, елементів предметного наповнення, архітектурно-художніх рішень інтер'єрів на основі розробленої художньої концепції з оригінальними виробами і творами мистецтва.

Таким чином, виявлення основних принципів формування інтер'єрів громадських будівель соціальної сфери, до яких відносяться принципи функціональної доцільності, гнучкості та трансформативності, економічної ефективності, комфортності та архітектурно-художньої виразності в існуючих умовах будівництва об'єктів соціальної сфери доводить необхідність комплексного вирішення питань організації об'ємно-просторової структури, інженерно-технічного забезпечення та архітектурно-художнього вирішення інтер'єрів. Що дозволить в умовах обмеженого бюджетного фінансування ефективно вирішити питання функціонально-технологічного

забезпечення закладів, підвищити рівень їх комфортності для перебування людей та суттєво покращити естетичний вигляд інтер'єрів.

Аннотация

В статье рассматривается влияние современных требований на формирование интерьеров общественных зданий социальной сферы, принципы их формирования и развития.

Ключевые слова: интерьер, требования, функция, эргономика, конструкции, экология, эстетика, система, принципы.

Annotation

The paper examines the influence of the current requirements for the formation of interiors of public buildings, social sector, the private sector and development.

Keywords: interior, requirements, function, ergonomics, design, ecology, aesthetics, system principles.

УДК 02+026.06

А.Я.Радюк
магістрантка
Національний авіаційний університет, Київ

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМОУТВОРЕННЯ СУЧАСНИХ БІБЛІОТЕК

Анотація: в статті розглядаються фактори що впливають на формоутворення сучасних бібліотек. На прикладі деяких бібліотек закордонного досвіду виявлено основні особливості що впливають на просторову композицію бібліотеки.

Ключові слова: бібліотека, формоутворення, архітектура, дизайн, медіатека, бібліотечний простір.

Постановка проблеми. Бібліотека – один з найдавніших закладів освіти і культури, який протягом багатьох століть зазнавав значних змін як архітектурний об'єкт. За останні 30-ть років відбувається трансформація поняття бібліотеки, а значить і переосмислення архітектурних аспектів її втілення.

Поява архітектурних об'єктів нового покоління, зокрема медіатек, означає, що час, коли паперові носії інформації домінували, залишився в минулому. Одночасно кількість електронних носіїв збільшується, і характер використання багатьох приміщень радикально змінюється. Сучасні архітектурні і дизайнерські рішення все більш орієнтуються на створення умов,

що дозволяють гнучке чергування різних видів культурно-пізнавальної діяльності в структурі одного об'єкту. При цьому саме поняття "бібліотека" інтерпретується по-новому - це інтелектуальний простір і центр культури.

Візуально деякі бібліотеки створюють враження застарілого, нікому не потрібного і не затребуваного закладу. Нажаль, в основі законів формоутворення лежить «презентуюча» функція. Розміщення бібліотек не в окремих монументальних спорудах, а в підвалах та перших поверхах будинків, чітко показує місце бібліотеки в суспільстві, воно міцно визначено – «на узбіччі».

Аналізуючи зменшення кількості відвідувачів бібліотек, похід до бібліотеки можна назвати подвигом, особливо для читача, у якого мотивація для читання досить низька. Можна стверджувати, що саме через відсутність комфортних умов для читача, робить процес читання тяжким, заставляє витрачати додаткові зусилля, швидко приводить до втоми. Не дивно, що студент , якому довелося просидіти п’ять років в нічим не примітній, холодній бібліотеці, більше ніколи не прийде в бібліотеку, а читання буде асоціюватись у нього з покаранням.

В наш час читачі практично не мають досвіду комфортного читання в багатофункціональних привабливих інтер’єрах, оскільки таких бібліотек майже немає. Красива і сучасна, наприклад, хай-тек бібліотека, є чимось незвичайним для нашого середовища.

Постановка завдання. Визначення особливостей формоутворення сучасних бібліотек за допомогою аналізу форм найбільш виразних бібліотек нашого часу.

Виклад основного матеріалу. Бібліотека – це публічна споруда, яка повинна бути гідною сучасного суспільства і нації в цілому, це громадська споруда – її ще називають «третьою» спорудою, яка є показником рівня розвитку країни.

Бібліотека виконує дві протилежні за змістом, але рівні за значенням функції: перша – це освіта, духовність та культура , друга – це матеріальне оснащення інформації. Саме на поєднання цих функцій направлена діяльність архітектора, оскільки те, що добре для книг (відсутність світла, низька температура повітря , низька вологість), те погано для читачів. В зв’язку з цим, можна говорити про бібліотеку як про універсальний тип споруди.

Безсумнівно на форму та зовнішній вигляд бібліотеки впливає її внутрішній простір. Сучасні світові тенденції в проектуванні бібліотечних будівель допускають розширення функцій, які виконує бібліотека. Поряд з традиційними типологічними елементами: сховище, читальний зал, абонемент, включаються нетипові функціональні зони: музей, виставка, зимовий сад,

лекційні та виставкові зали, книжковий магазин, кафе, аудиторії для гурткових занять тощо. Віповідно, з огляду на зміну функцій бібліотеки відбувається і зміна форми будівлі.

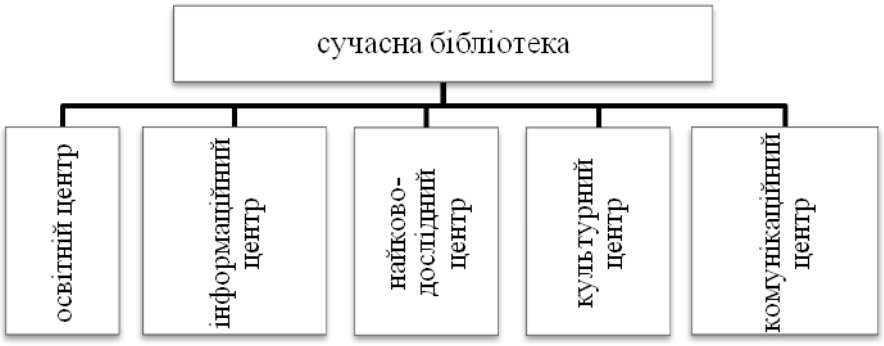

Рис.1 Функціональні складові сучасної бібліотеки.

Досить цікавою в цьому відношенні є медіатека в японському місті Сендай (рис.2). Вертикальне зонування нової будівлі дозволяє виділити в ньому функціональні "площини" - поверхи, що надають відвідувачу можливість, при бажанні, переходити з кінозалу в читальний або відеозал, а з інформаційного залу - в дитячу зону або кафе. Функції різних приміщень, що чергуються, допомагають скоротити психологічні навантаження, що виникають із-за тривалого перебування в монотонному інформаційному просторі, де заняття і характер оточення довго не змінюється. В архітектурному рішенні медіатеки вдало використана тема вертикальних віялових колон, які створюють своєрідний конструктивний каркас будівлі.

Рис.2 Медіатека в р.Сейдай (Японія).

Бібліотека Технологічного університету в Нідерландах – це яскравий приклад поєднання динамізму об'ємно-просторової композиції будівлі та значного оновлення архітектурної форми, які стали основними характерними рисами проекту (рис.3).

Конструювання форми будівлі бібліотеки підпорядковане принципу просторової свободи, який набуває тут особливого змісту як і в зовнішньому вигляді будівлі, так і в його внутрішньому просторі. Звільняючи, як би «розчищаючи» внутрішній простір будівлі під основну функцію бібліотеки - пошук інформації і читання, архітектор застосовує багатопрогонове покриття, розділяючи його світловим прорізом. Застосування скла для формування фасаду будівлі стало сміливим кроком, оскільки історично сформована практика проектування бібліотек заперечує великі засклені поверхні, посилаючись на істотну шкоду від прямого сонячного світла для книг та інших паперових носіїв інформації.

Втілення такого проектного рішення стало можливим завдяки переосмисленню традиційної планувальної структури даного типу будівлі. Так, чотириповерховий читальний зал з відкритим доступом розташовано всередині простору бібліотеки, в гігантському конусі, виконаному з бетону. Конус, що є «серцем» будівлі, вививається з цілісного фасаду і виконує роль важливого міського просторового орієнтира.

Рис.3 Бібліотека Технологічного університету, арх. Мecanoo (М. Делфт, Нідерланди), 1997 рік.

При проектуванні бібліотеки Сандро Піна (м. Перуджа, Італія), арх. Італо Рота, 2004 рік, автори, поряд з простою геометричною формою, використовували «класичні» засоби конструювання пластики фасадів - це колір і світло. Завдяки виразній формі будівлі, суцільному склінню, несподіваному колірному рішенню і детально продуманому підсвічуванню будівля асоціюється з літаючою тарілкою, завислою над невеликим італійським містечком Перуджа.

Внутрішній простір будівлі бібліотеки також сприймається відвідувачами як щось «неземне» внаслідок того, що пастельний колір стін змішується з рожевим відтінком світла, випромінюваним скляними стінами. Очевидно, що світло вирішально впливає на сприйняття кольору і його поєднання, так само як

і колір, в свою чергу, впливає на освітленість. Взаємодіючи, вони вирішують сприйняття всього просторового середовища.

Цей зразок сучасного будування бібліотек є яскравим прикладом відкритого і ризикованого формоутворення, яке стало відмінною рисою актуальної архітектури нашого часу.

Рис.4 Бібліотека Сандро Піна (м. Перуджа, Італія), арх. я Італо Рота, 2004 рік.

Міська бібліотека (м. Сіетл, США), архітектор Рем Кулхас (Rem Koolhaas), 2004 рік, побудована за принципом п'яти функціональних блоків, між якими є проміжні платформи.

Рис.4 Бібліотека Сіетла, США, архітектор Рем Кулхас (Rem Koolhaas), 2004 рік.

Формування внутрішнього середовища проводиться архітекторами за рахунок зовнішніх незвичайних огороджувальних конструкцій - засклених похилих покрівельних скатів. Світло, що проходить крізь покрівлю, багаторазово переломлюється і посилюється, створюючи загадковий малюнок із сітки тіней на стінах і підлозі. Завдяки нестандартному підходу, авторам вдалося створити вільний, повітряний, «незатиснутий» простір.

Надихаючись матеріалом, конструкцією і високою соціальною значимістю об'єкта, архітектори відійшли від традиційного слідування технологічним потребам і типологічним основам, запропонувавши відвідувачам принципово інші способи взаємодії з книгою, з іншими відвідувачами і персоналом бібліотеки.

Висновки. Формоутворення, звільнившись від застарілих типологічних принципів, що панують над деякими архітекторами 21 століття, стає відмінною рисою сучасних будівель бібліотек.

Сміливе, авангардне, а часом і агресивне формоутворення - це новий етап у практиці бібліотекобудівництва, що дає фору в конкурентній боротьбі бібліотек з Інтернетом та іншими сучасними джерелами інформації.

Все вище зазначене та закордонний досвіт, дає поштовх для безлічі думок та ідей, які можуть бути використані в архітектурно-будівельній практиці бібліотечних споруд України. Привернення уваги з боку архітекторів до формоутворення та багатофункціональності сучасних бібліотек, створює умови для розширення тематики розробки і проектування не тільки економічно вигідних будівель, але і будівель, що мають стратегічне значення для культурного та освітнього розвитку держави. Настав час для того, щоб вітчизняні архітектори та дизайнери привернули увагу уряду та місцевої влади до проблеми бібліотек, адже тільки освічені та духовно багаті люди можуть підняти свою державу на рівень високорозвинених країн світу , і про це треба пам’ятати.

Література

1. Будівлі бібліотек: проектування, будівництво, реконструкція :бібліогр. покажч. / уклад: Г.А. Войцехівська, І.В. Войцехівська,С.М. Кайнова ; редкол. : А. Войцехівська (відп. ред.), Д.О. Мироненко, О.П. Пацеля, Н.В. Ракович ; ДНАББ ім. В.Г. Заболотного. – К., 2008. – 191с.
2. Алешин Л.И. Проектирование зданий библиотек: учеб.-практ. Пособие / Л.И. Алешин.– М.: Либерия-Бибинформ, 2008. – 240 с.
3. Прянишников Н. Метафора библиотеки. Образы будущего моделируют настоящее // Библиотечное дело. – 2009. – № 12 (102). – С. 5–9.

Аннотация В статье рассматриваются факторы влияющие на формообразование современных библиотек. На примере некоторых библиотек зарубежного опыта выявлены основные особенности влияющие на пространственную композицию библиотеки. Ключевые слова: библиотека, формообразования, архитектура, дизайн, медиатека, библиотечное пространство.

Annotation This article discusses the factors affecting the formation of modern libraries. The example of foreign experience some libraries the main features influencing the spatial composition of the library. Keywords: library, morphogenesis, architecture, design, library, library space.

УДК 725.71

Ю. С. Рябець,
кандидат архітектури,
доцент кафедри дизайну архітектурного середовища КНУБА

МОБІЛЬНА АРХІТЕКТУРА ДЛЯ ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВ ПЕРЕБУВАННЯ

Анотація: у статті розглянуті основні підходи до організації штучного середовища в екстремальних умовах на основі мобільних об'єктів.

Ключові слова: екстремальне середовище, мобільна архітектура.

Характерною рисою сучасності є прискорення темпів науково-технічного прогресу, приріст загальносвітової чисельності населення, глобалізація і пов'язане з цими чинниками збільшення тиску на навколишнє середовище, що призводять до освоєння все нових і нових територій на Землі та просторів, які до недавнього часу були непридатними для перебування в них людей. Освоєння екстремального середовища є перспективним напрямком розвитку людської цивілізації, адже потреби людства в територіях і ресурсах постійно зростають.

Перш ніж піде мова про формування архітектурного середовища в екстремальних умовах перебування, необхідно визначити поняття «екстремального середовища». Варто зазначити, що дослідники проблем формування архітектури екстремальних умов перебування наголошують на неможливості чіткого визначення поняття екстремальності, пов'язане з відсутністю кількісної оцінки параметрів екстремальності та великою кількістю чинників, що впливають на ці параметри [1,2].

Екстремальне середовище - це оточуюче середовище, яке за своїми природно-кліматичними та психофізіологічними характеристиками вкрай несприятливе для життєдіяльності людини. В своєму дослідженні Тіманцева Н. Л. розширює поняття екстремального середовища, включаючи окрім природно-кліматичних та психофізіологічних чинників формування екстремальних параметрів середовища, ще й соціальні параметри, які пов'язані з проблемами суспільно-економічних відносин [2].

Ситуації, що потребують перебування людей в екстремальних умовах можна умовно розділити на дві основні групи: ситуації, пов'язані з природно-кліматичними умовами та катастрофи різного характеру.

В залежності від природно-кліматичних умов виділяють райони, які мають екстремальні умови середовища: з низьким температурним режимом (Північ, Арктика, Антарктика); з високим температурним режимом (пустелі); з різко континентальним кліматом (високогір'я). Екстремальні умови перебування

також має штучне середовище, розташоване на воді, під водою, під землею, в космічному просторі та на інших планетах. Космічні екстремальні умови залежать від дальності розміщення космічних апаратів відносно Землі – орбітальні об'єкти (в навколоземному просторі), міжпланетні об'єкти [1].

Перебування людини в екстремальних умовах може бути епізодичним, періодичним та постійним. Епізодичне перебування пов'язане з катастрофами різного характеру - перебуванням у зонах стихійних лих, аварій, воєнних та соціальних конфліктів тощо. Періодичне та постійне перебування пов'язане зі специфікою професійної діяльності (водолази, космонавти, науковці) та умовами проживання в різних кліматичних районах.

Створення архітектурного середовища для екстремальних умов перебування потребує нових підходів до його формування, відмінних від традиційних підходів в архітектурі.

Для створення комфортного штучного середовища в екстремальних умовах необхідні архітектурні об'єкти які б адаптувалися до людських потреб, а не навпаки, як це прийнято в традиційному розумінні архітектури. Концепція архітектурного середовища, що пристосовується, адаптується до потреб людини та суспільства, є перспективним шляхом розвитку світової науки, техніки та архітектури на шляху освоєння екстремальних земних районів та космічного простору.

Властивостями адаптивності, трансформативності та гнучкості володіють мобільні будівлі і споруди. Мобільна архітектура дозволяє створити комфортне штучне середовище для проживання та роботи людей в екстремальному середовищі – в районах крайньої Півночі та пустель, у важкодоступних гірських районах, у підземному та підводному просторі, у зонах природних стихійних лих, а також, у майбутньому, в процесі освоєння космосу та інших планет, зокрема, Місяця та Марсу.

Мобільні будівлі мають ряд переваг, порівняно з традиційними архітектурними об'єктами, в технологічному плані, об'ємно-планувальних характеристиках, в інженерно-технічному забезпеченні. Здатність мобільних об'єктів до переміщення в просторі, тобто можливість зміни їх місця дислокації, є однією з можливостей пристосовуватись до екстремальних умов навколишнього середовища. Мобільні будівлі, як правило, мають компактні об'ємно-просторові характеристики, що пов'язано з можливістю передислокації та індустріальним способом виготовлення, а також зі екстремальними характеристиками навколишнього середовища. Вони насичені різноманітним інженерно-технічним обладнанням, що забезпечує автономність існування цих об'єктів та підтримує відповідні параметри внутрішнього мікроклімату, необхідні для комфортного перебування людини. Можливість трансформації

внутрішнього простору мобільних будівель, за допомогою блок-модулів, трансформованих перегородок та трансформованого обладнання, під необхідні в той чи інший момент функції забезпечує не тільки виконання необхідних функціональних процесів, а дозволяє створити відповідний психологічний комфорт за рахунок зміни внутрішнього середовища та вражень від нього.

Мобільні об'єкти можуть бути виготовлені на заводі та транспортуватися на місце експлуатації по землі, по воді, повітряним транспортом, за допомогою ракетоносіїв тощо.

Принципи адаптивності архітектурних споруд до екстремальних умов холодного клімату демонструють арктичні та антарктичні мобільні науково-дослідні стації та вахтові мобільні поселення. Яскравими прикладами є полярні наукові станції: бельгійська антарктична станція «Принцеса Елізабет» (Princess Elisabeth), запроектована архітектурною фірмою Samyn and Partners, відкрита у 2009 році (Рис.1); британська наукова станція Halley VI, спроектована бюро Hugh Broughton Architects і інженерами AECOM та відкрита у 2013 році в Антарктиді (Рис.2) [3].

Рис. 1. Бельгійська антарктична станція Princess Elisabeth, Антарктида, арх. бюро Samyn and Partners (2008 р.).

Станція Halley VI, розроблена переможцями міжнародного конкурсу 2004 року, складається з 8 модулів – одного червоного – де розміщене громадське обслуговування, і 7 типових блакитних – житлових та науково-дослідницьких модулів, призначення яких можливо легко змінювати в залежності від потреб. Загальна площа станції - 1510 м^2. Блоки з трьох і п'яти модулів поділяє протипожежний міст. Проект Halley VI враховує екстремальні умови холодного клімату Антарктиди: 50 зимових днів триває полярна ніч і температура падає до -40^o С, швидкість вітру досягає 36 м/с. Також станція Halley VI піднята над рівнем льоду на 4 м та звернена боком до переважаючих вітрів, що попереджаєснігові замети та занос самої станції. Для кращої ізоляції огороджуючи конструкції покриті високоефективним склопластиком, вікна

мають потрійне скління, а купол червоного модуля закрито напівпрозорими панелями з ізоляцією наногелем [3].

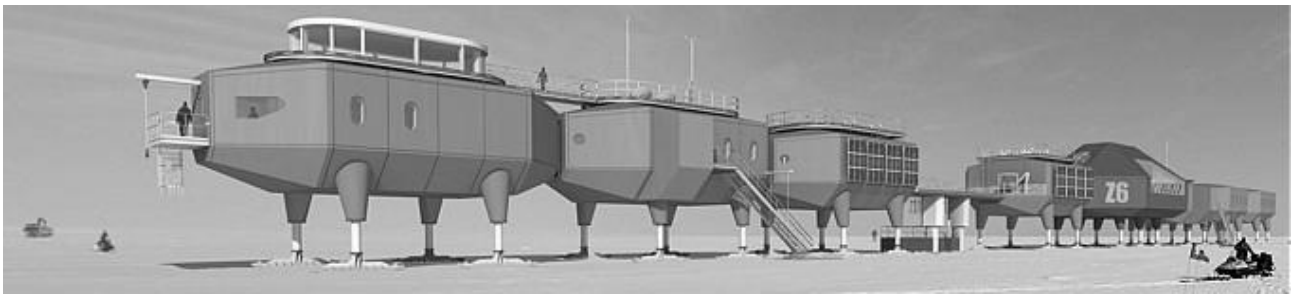

Рис. 2. Британська антарктична станція Halley VI, Антарктида,
арх. бюро Hugh Broughton Architects (2009 – 2013 р.р.).

Прикладом розміщення мобільних будівель в районах високогір'я є житловий модуль LEAP для альпіністів, що розмістився в Альпах (Рис.3). Використовуючи цей модуль, в курортному містечку Курмайор, Італія, була створена мобільна альпіністська база New Refuge Gervasutti. Житловий модуль LEAP, розроблений італійською дизайн-студією LEAPfactory, у формі лежачого циліндра, складається з чотирьох модулів – вітальні, спальні, санвузла та комунікаційної зони. Модулі транспортуються на місце експлуатації за допомогою гелікоптера та легко монтуються між собою. Конструкція являє собою композитні сандвіч-оболонки, здатні витримувати суворий клімат гірських районів.

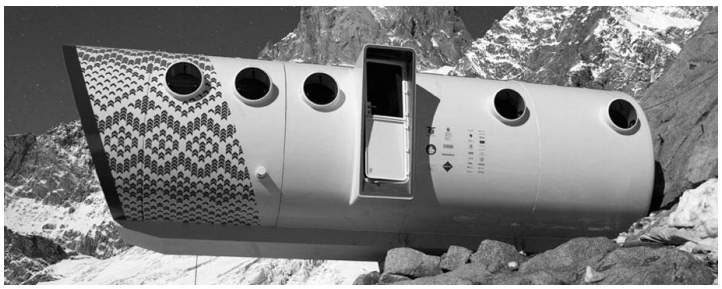

Рис. 3. Житловий модуль LEAP для альпіністів, дизайн-студія LEAPfactory .

Перспективний напрям в освоєнні екстремальних умов перебування це космічний простір. Принципи гнучкості, трансформативності та мобільності також покладені в основу проектів місячних та марсіанських баз.

Архітектурне бюро «Architecture and Vision» розробило проекти бази на Місяці «Moonbasetwo» (2007 р.), яка розрахована на автономне розміщення чотирьох космонавтів протягом півроку (Рис.4а) та місячне поселення на 60 мешканців «MoonCapital» (2010р.) (Рис.4б). Пневматичні конструкції баз «Moonbasetwo» та «MoonCapital» доставляються на місце космічним апаратом та саморозгортаються, захист конструкції від екстремальних космічних умов здійснюється покриттям оболонки конструкції регалітом, яка захищає людей

від радіації. Поселення «MoonCapital» складається з двох модулів у вигляді куполів та передбачає не тільки тимчасове проживання (менший модуль), а й виробництво продуктів харчування – рослин (більший модуль) [4].

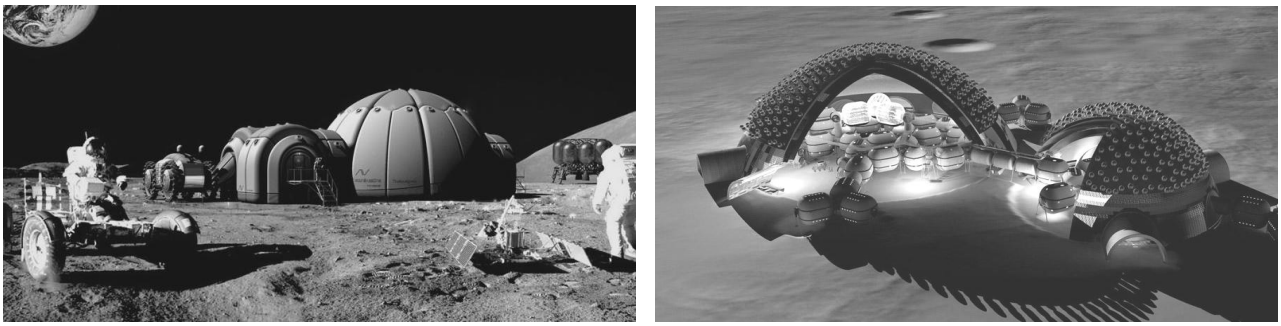

Рис. 4. А - Місячна база «Moonbasetwo», 2007 р., Б – поселення «MoonCapital», 2010 р., арх. бюро «Architecture and Vision»

Формування архітектурного середовища на основі мобільних об'єктів є перспективним напрямком освоєння екстремального середовища. Застосовуючи принципи гнучкості, трансформативності та мобільності в архітектурі при освоєнні екстремального середовища ми рухаємось до створення комфортного штучного середовища для перебування людини.

Література

1. Сапрыкина Н.А. Основы динамического формообразования в архитектуре / Сапрыкина Н.А. Учебник для вузов. – М.: «архитектура-С», 2005. - 312с.
2. Тиманцева Н. Л. Принципы моделирования жилой среды в экстремальных условиях обитания: Автореф. дис… канд. арх.: 05.23.21-18 – Архитектура зданий и сооружений. Творческие концепции архитектурной деятельности. - М.: МАРХИ. 2010.- 32 с.
3. Антарктическая станция Halley VI / Halley VI Research Station // URL: http://archi.ru/projects/world/8011/antarkticheskaya-stanciya-halley-vi
4. ARCHITECTURE AND VISION // Официальный сайт архитектурного бюро // URL: www. Architectureandvision.com/av/023.html

Аннотация

В статье рассмотрены основные подходы к организации искусственной среды в экстремальных условиях обитания на основе мобильных объектов.

Ключевые слова: экстремальная среда, мобильная архитектура.

Annotation

The article describes the main approaches to artificial environments under extreme conditions based mobile objects.

Key worlds: extreme environment, mobile architecture.

УДК 727.7+721.012.26

А. Г. Шевченко
Студент 6 курсу кафедри архітектурного проектування цивільних будівель та споруд КНУБА

ОСОБЛИВОСТІ АРХІТЕКТУРНОГО ФОРМУВАННЯ МУЗЕЇВ ПІДВИЩЕНОЇ ПОВЕРХОВОСТІ

Анотація: в даній статті досліджено базові питання освітлення, просторової та функціональної організації, циркуляції та архітектурної виразності зі сторони архітектурного формування багаторівневих виставкових та музейних комплексів, та запропоновано рішення які ґрунтуються на світовій практиці проектування та будівництва.

Ключові слова: Багаторівневий музей, виставковий комплекс, освітлення, циркуляція, архітектурна виразність, просторова організація.

Сучасні міста переживають період посиленої урбанізації та ущільнення забудови. Вільних ділянок для нового будівництва в містах стає все менше і менше. Воно проводиться, зазвичай, на територіях звільнених від колишніх потужностей промисловості, яка виноситься за місто або згортається у процесі перепрофілювання муніципальної економіки, чи за рахунок реновації певних територій з попереднім знесенням застарілої забудови, яка не має особливої історико-культурної цінності. Переважно в містах залишаються невеликі та незручні ділянки, які, через складність будівництва на них, раніше не були використанні інвесторами. В умовах обмеженості земельних ресурсів ринок врегульовує попит зростанням ціни, і музейно-виставковим установам, і без того не надто економічно виправданим спорудам, залишається лише розширювати експозиційні площі, при цьому маючи невелику площу плями забудови, тобто збільшувати поверховість і просторову складність будівлі. В такій же складній ситуації опинилися і загальновідомі старі музеї, що вимагають розширення, але опинилися у складній містобудівній ситуації.

Такі тенденції заставляють переглянути колишні принципи проектування даної типології будівель і формувати нові підходи, згідно викликів що постають перед проектувальниками. І проведені дослідження вказують на посилення позицій музеїв підвищеної поверховості. Особливості архітектурного проектування даної типології ми розглянемо через призму ключових запитань, які постають перед нами при проектуванні.

Об'ємно-просторова та функціональна організація. Композиція музею підвищеної поверховості визначає вертикальне зонування: верхні поверхи відводяться під експозицію, яка формується навколо ядра вертикальних

комунікацій або центрального залу. Сховища, адміністрація, лекційний зал і різні приміщення обслуговування займають нижні поверхи. При такому рішенні вестибюль є композиційним вузлом, з якого починається розвиток простору по вертикалі. Основні ознаки багаторівневих композицій приведено в таблиці 1 нижче.[5]

Таблиця 1

Композиція	Переваги	Недоліки
Багаторівнева	Економне використання території, скорочення інженерних і транспортних комунікацій.	Обмеження розширення будівлі і перерозподіл площ приміщень. Одноманітність архітектурно-планувального рішення різних приміщень, цілісність сприйняття експозиції ускладнена.

Для багатоповерхових музеїв характерна центрична планувальна схема**,** де організуюче начало, вестибюль, стає центром внутрішнього простору, навколо якого розвивається весь музей переважно по вертикалі. Найбільш раціональні форми плану – квадрат та коло, які мають рівновіддалені сторони від центру. При такій схемі основні службові приміщення можуть влаштовуватися на рівні першого, цокольного чи підвального поверху, що виправдано їхньою функціональною структурою і доцільністю зв'язку з зовнішнім середовищем. А виставкові зали розміщуються на верхніх поверхах, що дозволяє досягнути потрібного рівня ізоляції від зовнішнього середовища і забезпечити потрібний рівень безпеки експозиції. Інколи застосовується інший прийом, якщо потрібно отримати максимальні показними природного освітлення і зв'язку з вуличними громадськими просторами, то експозиційні зали розміщуються на нижніх поверхах, а адміністративний блок і службові приміщення на верхніх поверхах у висотному акценті музейно-виставкового комплексу. [4] Останнім у процесі функціональної кооперації у багаторівневих музеях набуло поширення розміщення ресторанів і оглядових майданчиків на верхніх ярусах будівлі.

Циркуляція. Питання циркуляції в музеях є одним з найголовніших, адже в переважній більшості випадків вона пов'язана з процесом огляду колекції експонатів музею. Якщо поповерхова організація циркуляції залишається подібною до звичної у малоповерхових будівлях музеїв, то питання вертикальної циркуляції постає особливо гостро, при невеликих площах поверху відбувається чітке розмежування комунікацій на виключно уніфіковані та естетично виразні. Часто, архітектор не має можливості дублювати обов'язкові евакуаційні сходи, естетично виразними відкритими. Як це було

зроблено в Новому музеї Нью-Йорку, де вертикальна циркуляція схована в серцевині будівлі і не є інтегральною частиною архітектури галерей [6].

Проте в одному з перших та хрестоматійних прикладів, який став прототипом даної типології будівель, музеї Гугенхайма в Нью-Йорку, було встановлено незвичний стандарт руху через галереї, який за словами Райта, є найлогічнішим. Він заклав в основу своєї будівлі спіраль, що зменшується донизу. Відвідувач може визнати що йому набагато легше сісти в ліфт, піднятися на верх експозиційного маршруту і поступово спускатися до низу по спіральній рампі, оглядаючи галерею, маршрут закінчується в початковій точці музею, біля виходу, на відміну від інших музеїв, де повернення в початкову точку вимагає повторного проходу по всім відвіданим галереям. Крім того вертикальна організація огляду галереї дозволяє відвідувачу піднятися на ліфті до тої точки огляду яка найбільше його цікавить, тобто кожен відвідувач в будь-який момент часу може відвідати будь-яку частину галереї це беззаперечно дуже зручно. [1, 2, 3] Завдяки такій структурі музей вдало балансує між формалізмом і практичністю, що дозволило йому зайняти місце серед найкращих світових музеїв (рис.1).

Рисунок 1. Приклади багаторівневої організації музеїв. Museum aan de Stroom. Антверпен. Голландія. Арх. Віллем Ян Ньютелінг (Зліва). Музей Гегнхайма в Нью-Йорку (Справа).

При такому ж спіральному циркуляційному русі на відміну від Райта, архітектор Ньютелінг пропонує кілька варіантів руху у просторі у своєму Museum aan de Stroom (MAS), піднятись на ліфтах і спуститися, піднятися по галереям і спуститися на ліфтах, або ж традиційно обійти двічі всі галереї піднявшись і спустившись по галереях. Також тут більше увага напрямлена

назовні – на місто, ніж всередину – на музей. Звідси можна ще підкреслити особливу соціалізуючу роль центрального розподільчого атріуму Музею Гугенхайма в Нью-Йорку, на противагу відсутності таких процесів у спіральній і водночас візуально не зв'язаній циркуляційній структурі (MAS).

Освітлення. В поштовху до стійкості та екологічного проектування, денне освітлення стає критичним для енергетично ефективного дизайну. Насправді денне світло краще передає кольори ніж електричне світло, це значить що артефакти музею можуть вивчатися в максимально близькому вигляді до оригінального стану. Денне освітлення також забезпечує економію енергії для музею, мінімізуючи кількість електрики потрібної протягом дня для освітлення музею. За певний період ці зекономлені кошти можуть допомогти окупити додатково витрачені кошти на зведення системи денного освітлення. Зрештою, денне освітлення покращує якість досвіду відвідування музею забезпечуючи зв'язок з зовнішнім середовищем і показуючи хід зміни часу доби через зміну якості освітлення протягом дня.

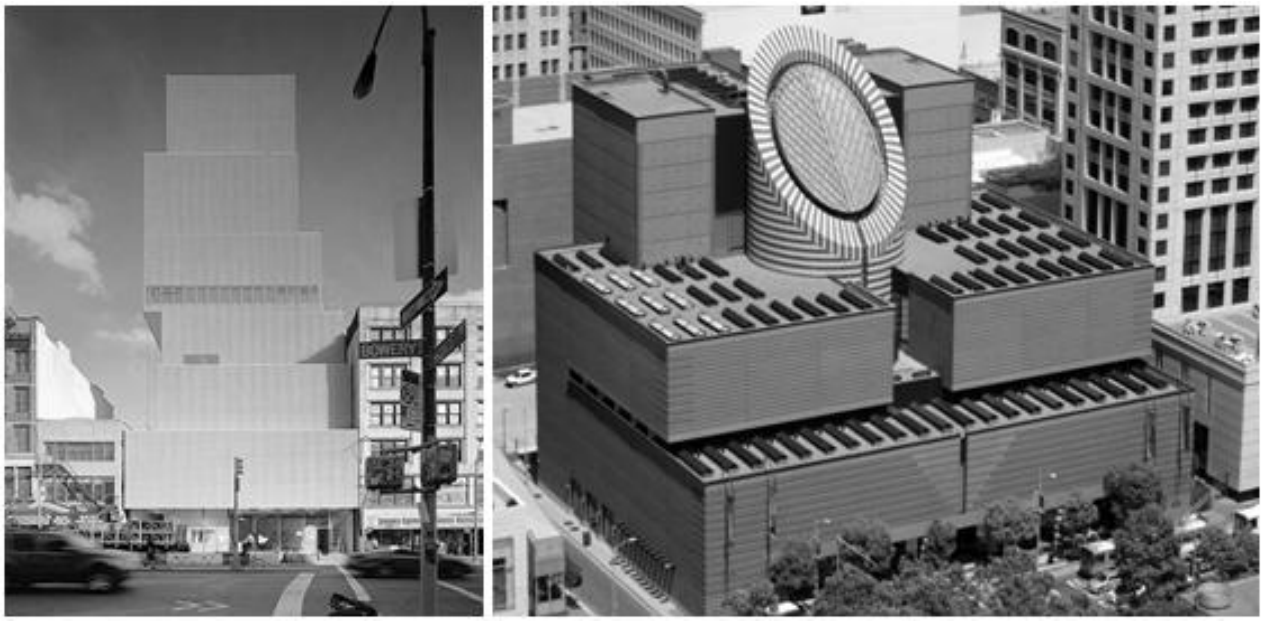

Рисунок 2. Новий музей в Нью-Йорку. SANAA (Зліва). Музей сучасного мистецтва в Лос Анджелесі. Арх. Маріо Ботта (Справа)

В більшості ситуацій денне світло може легко бути застосованим в проектах будівель, проте проекти багаторівневих музеїв виявляються особливим випробовуванням на цьому шляху. В той час як верхні поверхи, які мають суміщені конструкції покриття легко освітити, використовуючи конструкції спеціальних зенітних ліхтарів, поверхи розміщені рівнями нижче не можливо освітити звичними методами. Дослідження дозволило означити основні методи, які дозволяють отримати природне освітлення у залах.

Метод верхнього освітлення. Хоча верхнє освітлення притаманне виключно для останніх поверхів будівель, архітекторами розроблені проектні прийоми, які дозволяють отримати невелику кількість верхнього освітлення і при цьому не втратити корисну площу експозиційних стін. Зміщення об'ємів. Простим зміщенням об'ємів кожного поверху щодо сусідніх, можна отримати

Рисунок 3. Рішення бічного освітлення виставкових залів у багатоповерхових музеях на прикладі Музею в Брегенці Петера Зумора. Австрія (Зліва) та Музею мистецтв і дизайну в Нью-Йорку (Справа).

виступаючі горизонтальні площини, які дозволяють влаштувати зенітні ліхтарі. Найкраще цей прийом проілюстрований в Новому музеї Нью-Йорку, де ступінчасті зсуви ярусів один відносно іншого дозволили архітекторам створити вузькі смуги вікон на стелі кожного з залів (рис.2) [6], та в Музеї сучасного мистецтва м. Лос-Анджелес, де кожен наступний поверх має меншу площу, цим самим відкривається покриття попереднього, в якому архітектор Маріо Ботта влаштував системи зенітних ліхтарів (рис.2).

Метод бічного освітлення. Традиційне влаштування великих віконних прорізів у бічних стінах музею наразі вважається неприпустиме, за виключенням випадків облаштування спеціальних зон контакту глядача із зовнішнім середовищем. Велика цінність площі стін, придатних для експозиції змусила архітекторів переосмислити звичні рішення і найкраще рішення цього питання проілюстроване на прикладі музею в Брегенці Петера Зумора, Австрія. Де було влаштовано приховані стрічкові світловоди у стінах в об'ємі підвісної стелі. Світло проходить через систему подвійного фасаду з матового скла, яке розсіює його і затримує шкідливий для експонатів спектр опромінення. Нижче цих віконних прорізів влаштовується підвісна стеля також з матовим склом, яке

повторно розсіює сонячне світло в галереї (рис.3). За подібним принципом влаштовано освітлення у Музеї мистецтв і дизайну в Нью-Йорку. Натуральне світло було запущено у виставкові зали площею 380 м2 через стрічки скління запроектовані попри стелі. Ці бічні вікна висотою 610 мм перетворюються у екстер'єрні прорізи висотою 305 мм, з метою зменшити кількість відблисків прямого сонячного проміння (рис.3) [8].

Метод рефлективного освітлення. Цей метод комбінується разом з системою зенітних ліхтарів, щоб пропустити світло на нижні поверхи по спеціальним світловодам, чи з бічним освітленням, щоб збільшити коефіцієнт захоплення світла і направити його якомога більше в експозиційну залу, як це втілено в музеї Брендхьорст в Мюнхені, Німеччина. На першому поверсі використали спеціальний рефлектор з логарифмічною кривою, розміщений у просторі підвісної стелі, який перенаправляє все світло вниз, в галерейний простір (рис.4) [9]

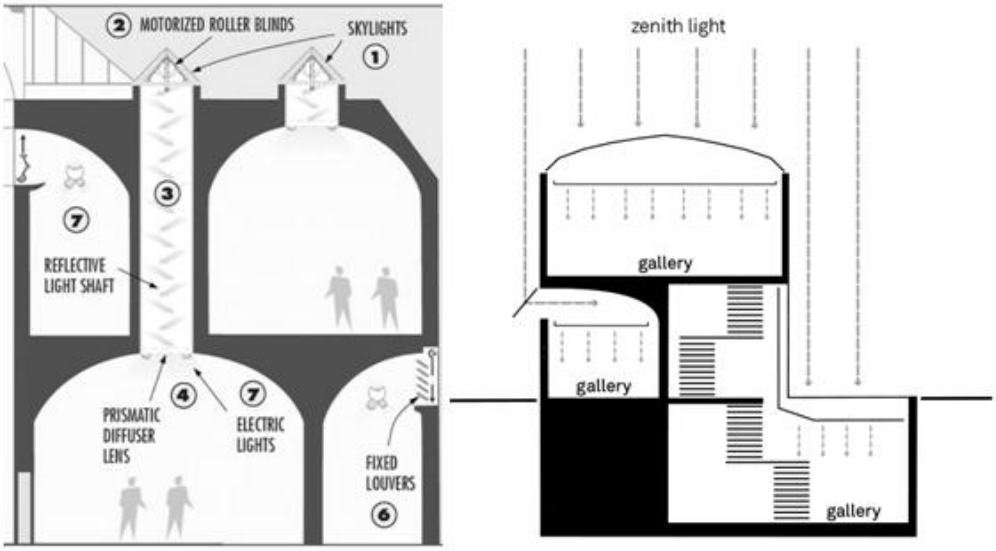

Рисунок 4. Система рефлективного освітлення в Національній галереї Канади. Оттава Онтаріо. (Зліва) Та комбіновані системи освітлення в Музеї Брендхьорст в Мюнхені, Німеччина. (Справа)

Архітектурна виразність.

Одна з найскладніших задач при проектуванні багаторівневих музеїв полягає в уникненні враження офісної будівлі з галереями всередині. Будівля висока, а поверхи просто повторюють один одного, люди інстинктивно сприймають її як офісну, і тільки потім виявляють всередині галерею. Для цього слід уникати поширених прийомів, які матимуть подібність з офісними будівлями: потрібно мінімізувати кількість скла, уникати монотонної дрібномасштабної ритміки на фасадах, надавати будівлі більшої монументальності та структурної виразності.

Найкраще прослідкувати ці прийоми на реальних будівлях. Наприклад в Новому музеї сучасного мистецтва в Нью-Йорку майже відсутні вікна, архітектори уникнули враження жорсткості і грубості за рахунок тонкого співставлення масштабу елементів будівлі, та масштабу будівлі та її оточення, також сприйняття було полегшено за рахунок скління всього першого поверху та застосуванням спеціальної оцинкованої металевої сітки, закріпленої на відстані декількох сантиметрів від поверхні стіни, яка ефективним чином пом'якшує образ будівлі, розсіюючи сонячне проміння, приймаючи різні відтінки неба і переливаючись, як муарова стрічка, цей сітчастий екран надає монолітним геометричним об'ємам будівлі відчуття деякої безтілесності – інколи починає здаватися, що воно левітує над своєю прозорою основою. Також сітка створює ілюзію світлопроникності, що якось компенсує відсутність вікон (рис.2) [6].

В іншому прикладі, Museum aan de Stroom (MAS), 60 метровій башті запроектованій Віллемом Ян Ньютелінгом, було створено образ дев'ятиповерхової скульптури, в якій було витесано основний оглядовий маршрут відвідувачів. Він підкреслюється масивними великомасштабними до звичних будівель консольними об'ємами, обличкованими в необтесаний червоний пісковик з Раджастану. Ця монументальна будівля нагадує маяк в бухті міста і водночас вона являється діаграмою: ви піднімаєтесь в будівлі по широкому шляху, що здіймається вверх і навколо консольних галерейних блоків. З цієї вулиці, яка безкоштовно доступна для громадськості, можна подивитися на місто через величезні панорамні вікна, що йдуть хвилею наче звисаючі театральні завіси чи – якщо притримуватися морської тематики – нагадують хвилі річки Шельди, на березі якої він стоїть (рис.1) [7].

Важку монументальність об'ємів будівлі архітектор намагався, як і в попередньому випадку подолати за допомогою особливого обличкування фасадів, було застосовано комп'ютерний алгоритм відповідальний за розміщення тисяч панелей з пісковику, які мають незначні градації в тоні. Їхнє розміщення довільне, але накладалося лише одне обмеження, щоб не було суміжних 3 панелей одного кольору. В результаті отримано прекрасний результат у вигляді плямистого ефекту; під рівномірно сірим небом, яке таке типове для Фландрії, панелі надають глибини поверхні і візуальну складність. Всередині, панелі з пісковику використані як мощення на підлозі так і на стінах, надаючи будівлі єдності і виразної скульптурності.

Проектування виставкових і музейних закладів підвищеної поверховості, як відповідь урбанізаційним процесам та процесам ущільнення забудови становить складну задачу для проектувальника. Дана типологія будівель ще надто молода, тому потрібно пройти складний експериментальний шлях

практичного дослідження даної тематики та шлях накопичення знань з метою оптимізації процесів архітектурного формування та виведення загальноприйнятих методик проектування.

Література:

1. Bruce Brooks Pfeiffer. Frank Lloyd Wright. Taschen. 2007. 175 p. ISBN 978-3-8365-0543-7
2. Copplestone T. Frank Lloyd Wright.- Singapore: GRAMERCY. – 76 p., ill.
3. Sharon Vatsky. The Architecture of the Solomon R. Guggenheim Museum // A Guide for Teachers and Students. New York. 2003. The Solomon R. Guggenheim Foundation. 2003. 27 p.
4. Адлер Д. Метрический справочник. Данные для архитектурного проектирования и расчета: Справочное издание / Пер. с анг. – М.: "Архитектура - С", 2008. – 764 с.: ил.
5. ЦНИИЭП им. Б.С. МЕЗЕНЦЕВА ГОСГРАЖДАНСТРОЯ РЕКОМЕНДАЦИИ ПО ПРОЕКТИРОВАНИЮ МУЗЕЕВ. М.- Стройиздат. 1988. 74 стр.
6. Проект International # 19
7. The Architectural Review/ July 2011/ Buildings
8. Architectural record / February 2009.
9. ACC 3//2009. Стр. 42-51.

Аннотация

В данной статье исследовано базовые вопросы освещения, пространственной и функциональной организации, циркуляции и архитектурной выразительности со стороны архитектурного формирования многоуровневых выставочных и музейных комплексов, и предложено решения, которые основаны на мировой практике проектирования и строительства.

Ключевые слова: Многоуровневый музей, выставочный комплекс, освещение, циркуляция, архитектурная выразительность, пространственная организация.

The summary

This article explored basic issues of lighting, spatial and functional organization, circulation, and architectural expression in architectural morphology of multi-level exhibition and museum complexes, and proposed solutions which are based in international design and construction practice.

Key words: Multi-level museum, exhibition complex, lighting, circulation, architectural expression, spatial organization.

УДК 7.012:728.5(045)

Л. Р. Гнатюк,
к.арх., доцент ККТД,
М. С. Бовкун, *студентка 6-го курсу,*
Національний авіаційний університет, Київ

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ШОПІНГ-ГОТЕЛІВ

Анотація: стаття присвячена виявленням особливостей формування внутрішнього середовища шопінг-готелів. Дослідження проведене переважно на світових зразках.

Ключові слова: готель, торгово-розважальний центр (ТРЦ), шопінг-готель, інтер'єр, функціональне зонування.

Постановка проблеми. Історичні умови розвитку суспільства, потреби людства, розвиток інженерії мають безпосередній вплив на інфраструктуру, функціонально-планувальну організацію, склад приміщень готелю. На високому рівні перебуває сьогодні торгівля, ринок перенасичений різноманітними товарами. Соціальне значення торгової мережі полягає у задоволенні матеріальних, соціальних та побутових потреб членів суспільства, підвищенні рівня життя народу. У сучасному суспільстві приблизно третину від усіх вироблених товарів призначені для задоволення «реальних», життєво важливих потреб людей, а інша частина в основному відноситься до «необов'язкової» групи. Відвідування магазинів часто виступає як спосіб розваги, проведення дозвілля, покращення емоційного стану тощо. Тому шопінг — не просто купівля товарів, а весь комплекс, що включає також і попутні розваги (ресторани, кафе, кіно та ін.). Шопінг, як невід'ємна частина життя сучасної людини, розширив ареал реалізації закладів гостинності.

Огляд літератури. В праці «Проектирование магазинов и торговых центров» К. Канаяна, Р. Канаяна, А. Канаяна [1] розглянута класифікація сучасних закладів торгівлі, задачі проектування та їх вирішення, планувальні схеми торгівельних закладів, колірне рішення та комунікативний дизайн.

В роботі «Материально-техническая база и оформление гостиниц и туркомплексов» И.Ю. Ляпиной, Т.Л. Игнатьевой, С.В. Безрукова розглянуті правила оформлення інтер'єрів готелів та тур комплексів [2].

В праці «Гостиницы» А.П. Ольхової [3] розглянутий вітчизняний та закордонний досвід проектування та будівництва різних типів готелів (за призначенням, поверховістю, рівню комфорту, планувальній схемі, конструктивним рішенням, об'ємно-просторовій композиції та ін.). Особлива увага приділена житловій частині.

В праці «Строительное проектирование» Нойферта висвітлено питання функціональних взаємозв'язків та склад приміщень готелів [4].

В роботі «Основи туристичної діяльності» Т.Г. Соколова висвітлена туристична діяльність та розглянута класифікація туризму, де, зокрема, виокремлюється готельні комплекси призначенні для шоп-турів. [5].

В літературі висвітлені питання, що пов'язані з проектуванням готелів. Але ні в одному джерелі не розкривається особливості новітньої тенденції — організації шопінг-готелів.

Мета публікації полягає у виявлені особливостей формування середовища шопінг-готелів.

Основна частина. Хоббі-туризм надає можливість людині займатись улюбленою справою в умовах подорожі та відпочинку. Одним з видів такого туризму є шопінговий або шоп-туризм — подорожі за кордон з метою придбання товарів [4]. Шоп–тур — напрямок туризму, що дозволяє розширити асортимент в магазинах або збільшити кількість обновок в приватному гардеробі. Тур має на увазі як придбання товарів масового попиту, так і виконання індивідуального замовлення.

Існує тип туристів, як шопоголіки, для яких покупки найнеобхідніша справа життя. Для них підходять всі країни, де є шопінг, проводяться покази мод, можна купити відомі бренди. Особливо актуальний шоп-тур в період "sale" (розпродажу). Для такої форми туризму та туристів проектуються шопінг-готелі.

Виходячи з вище сказаного, можна дати визначення. Шопінг-готель — це варіант готелю, де туристи зупиняються для того, щоб мати можливість багатоденного шопінг-туру. Така форма готелю призначена для здійснення покупок практично не виходячи за межі готелю.

За функціональним призначенням різні готельні приміщення групуються в житлову, громадську та службово-господарську частину. Основними являються житлова та громадська [2]. У шопінг-готелях додається ще окремо торгово-розважальна зона.

Причини включення торгівельної одиниці до складу готелю різні. З одного боку, торгова складова — це додаткова можливість підвищити загальний дохід готелю. З іншого — подібне поєднання забезпечує додаткові зручності гостям — маркетинговий хід для туристів. Також такий симбіоз є зручним й для закладів гостинності, оскільки вони надають клієнтів для торгівельних закладів, що входять до складу.

Як правило, більшість сучасних готелів мають торгові точки, але вони розраховані переважно на сувенірні та імпульсні покупки. Звісно, що обсяг площ, які займають торгові точки в готелі, в першу чергу залежить від класу

готелю. Враховуючи, що шопінг-готелі в своєму складі мають потужний торгово-розважальний центр, то такі заклади переважно мають п’ять зірок. Наприклад, «The Address, Dubai Mall» — п’ятизірковий готель в Дубаях, що прикріплений до ТРЦ «Dubai Mall», один з найбільших торгово-розважальних центрів у світі (площа 41 000 м^2). До складу ТРЦ входить акваріум — найбільший акваріум у світі, критий тематичний парк, багатозальний кінотеатр та інші розваги. ТРЦ пропонує послугу «шопінг-тур» — похід по бутікам спільно з експертом у світі моди (особистий професійний стиліст).

Також чотирьохзіркові готелі припускають окрему зону бутіків, де зазвичай представлені престижні світові бренди, що відповідають рівню та платоспроможності туриста, або ж вони можуть знаходитись у безпосередній близькості від різних торгових точок (бутіків, універмагів, ринків, ательє кравців та ін.). Наприклад, готель «Baiyoke Sky Hotel» в м. Бангкок, який знаходиться поблизу ТРЦ «CentralWorld». Готель є 4-х зірковим.

В тризіркових готелях переважно розташовуються один-два кіоски з пресою та сувенірами.

Об’єкти нижчого класу виконують переважно тільки первинну функцію – надання тимчасового житла.

Якщо торговельна одиниця відокремлена від готельної, то вона може включати бутіки, що спеціалізуються на різноманітних товар. Якщо ж готель поєднаний з шопінг-центром, то несумісними будуть магазини побутових товарів, меблеві салони та ін. — створюється враження, що готель є продовженням магазину, що може відштовхнути платоспроможну клієнтуру, вимогливу до якості обслуговування [2].

Сьогодні торговельні центри це не тільки місця для здійснення покупок — вони стають місцями сімейного відпочинку та зустрічей з друзями. Центр розваг стає важливою частиною торгівельного комплексу. Торгівельний центр сьогодення не має на увазі, що шопінг — це основна мета походу в центр. Яскравим прикладом цього є готель «Kempinski Hotel Mall of the Emirate» з ТРЦ «Mall of the Emirates». Останній, окрім торгових одиниць, включає багатозальний кінотеатр VOX с 14 екранами, дубайський громадський театр на 500 місць та центр мистецтв (DUCTAC), гірськолижний курорт «Ski Dubai» тощо. Розважальний сектор може включати різні послуги в залежності від проекту та передбаченої площі комплексу.

Магазини оформлюються відповідно то стилю бренда, що представлений.

ТРЦ переважно мають великі інтер’єрні простори. Для ТРЦ шопінг-готелей характерне рівномірне заповнення простору торговими та розважальними одиницями (по периметру та центральне) з атріумами та центральним холом (рис. 1).

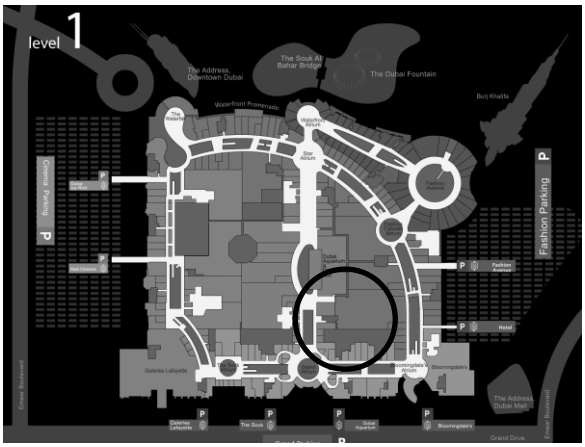

Рис. 1. Схема першого рівня ТРЦ «Dubai Mall» з центральною домінантою, навколо якої групуються об’єми — акваріум

Важливою частиною ТРЦ є хол, навколо якого групуються інші приміщення та навколо якого розвивається весь сценарій. Йому приділяється найбільше уваги та дизайнерського рішення. Важливим засобом для ТРЦ являється вісь, оскільки вона може бути потужним домінуючим та регулюючим засобом (табл. 1).

Таблиця 1

Організація холів ТРЦ «The Dubai Mall». Дубаї. 2008 р.	
Хол з акцентною скульптурною композицією	Хол з акваріумом

В шопінг-готелях саме ТРК є креативним, з незвичайною ідеєю. Готельна одиниця також є втіленням творчого задуму архітектора або дизайнера. В ньому, як і в ТРЦ, до дрібниць продумано як архітектурно-планувальне рішення будівлі, так і дизайн холів, коридорів, ліфтів та кожного номера. Колір, освітлення, фактура оздоблювальних матеріалів, предмети меблів та звукове оформлення детально підбираються, гармонійно поєднуючись або, навпаки, контрастуючи один з одним, з метою створення відповідного до задуму художнього образу. Але готель має звичну для пересічного туриста концепцію.

До готельного корпусу висуваються ті вимоги, що й до класичних готелів та зазначені в класифікації за рівнем комфорту (в залежності від передбачуваних кількості зірок та класу).

Як і для всіх готелів наявність приймально-вестибюльної та житлової груп приміщень обов'язково. Склад додаткових приміщень не нормується та приймається відповідно до завдання на проектування або з проектом [4].

Сьогодні готельний сервіс включає цілий комплекс послуг для туристів — кімната для переговорів, бізнес центр, заклади громадського харчування (міжнародний ресторан, ресторан, що кваліфікується на одній кухні, кава-шоп, паб та ін.), спорзали, басейн, джакузі, спа тощо. Все це є актуальним чи навіть обов’язковим для шопінг-готелів, оскільки це багатофункціональний комплекс та відносяться до готелів, які відповідно до зіркової кваліфікації, мають покращений комфорт високий рівень сервісу, кваліфікація персоналу, розширений набір послуг, вдале місце розташування, покращене планувальне рішення, самодостатнє містечко з необхідною інфраструктурою тощо.

Структура готелю «The Address, Dubai Mall»: 244 номерів (включаючи 36 люксів та президентський люкс, що розташувались на 43 поверхах); 5 ресторанів та барів, розкішний спа- та оздоровчий-центр, салон краси, відкритий пейзажний басейн, внутрішні та зовнішні зали релаксації, сучасний фітнес-центр, бізнес-зал, великий зал та сім конференц-залів тощо.

Громадська частина переважно розташовується на нижніх поверхах. Але можуть бути виключення, якщо це має цікаве концептуальне значення. Наприклад, ресторан в шопінг-готелю «Al Faisaliah Hotel» на останньому поверсі з якого відкривається панорамний вид на Ер-Ріяд.

Житлова частина — основна за призначенням та займає більшу частину площі так як головною функцією будь якого готелю в першу чергу є надання тимчасового житла. А основним елементом, як і в класичних готелях, так і в шопінг-готелях, є номер, житлова чарунка. Проаналізовано, що в цілому інтер’єри номерів шопінг-готелів мають світлі тони та є досить заставленими, що складає враження домашнього затишку, а не перебування в житловій одиниці тимчасового проживання. Саме світлі тони стін (для номерного фонду переважно це світло-коричневі відтінки) виступають фоном для умеблювання та предметів декору.

Найбільша кількість номерів в шопінг-готелях мають одне чи два приміщення та суміщений санвузол. Стандартним набором умеблювання є ліжко, тумба з телевізором, робочий стіл та крісло тощо (рис. 2).

Номерний фонд шопінг-готелів зазвичай має звичайне освітлення — загальне в вигляді люстри чи найчастіше точкового освітлення, прикроватне освітлення — бра чи настільна лампа та додаткове — торшери біля столу та бра біля дзеркал.

В громадській частині шопінг-готелю освітлення окрім функціональної частини обов'язково грає декоративну роль.

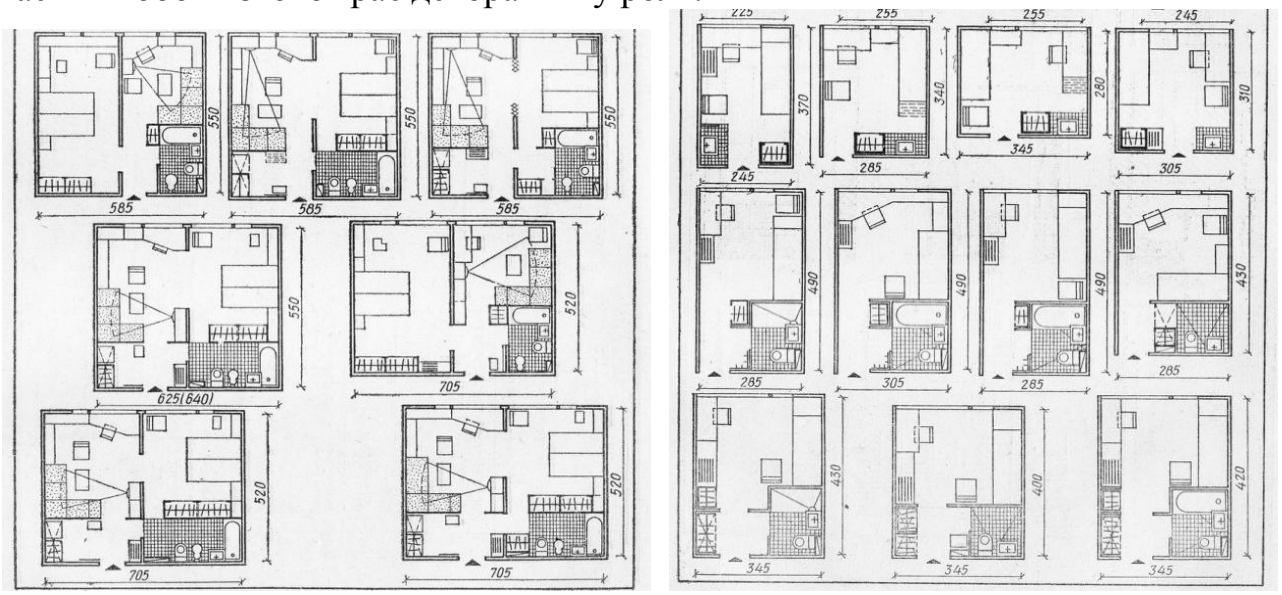

а) б)

Рис. 2. Схеми розміщення меблів в номерах: а) люкс; б) одномісних

Важливе місце для шопінг-готелів посідає масштаб, завдяки якому можна створити інтимне, затишне, невелике приміщення чи грандіозне, масштабне не змінюючи при цьому габаритів самого приміщення. Так готель має враження затишку та інтимності, в той же час торгова одиниця — грандіозності, масштабності.

Таблиця 2

Візуальне порівняння ТРЦ та готелю, що входять до шопінг-готелю «Kempinski Hotel Mall of the Emirate»	
ТРЦ	Холл готелю та номер «Президентський апартамент»
Об'єми, що формують простір	
Архітектурні елементи, класичні форми	Лаконічні, прямолінійні форми, відсутність вичурного декору
Кольорова гамма	
Нюансна, світла гамма	Контрастна, світла гамма з акцентними плямами
Матеріали	
Оздоблення каменем, метал, художнє оздоблення підлоги	Дерево, кафель, тканина тощо

Висновки. Сьогодні прослідковується тенденція на створення спеціальних мегаполісів, що являють собою торгово-розважальні центри з готелями всередині.

Шопінг-готель має великий спектр послуг. Це пояснюється тим, що переважно шопінг-готелі — це п'яти-, чотири-зіркові комплекси. Проаналізовано, що в шопінг-готелях саме ТРЦ вирішується екстравагантно, він включає найнеочікуванні дизайн рішення, форми розваг тощо. Готелі на фоні ТРЦ є спокійнішими та передають відчуття домашнього затишку. Визначено, що домінантою ТРЦ є хол.

До готельного корпусу висуваються ті вимоги, що й до класичних готелів та зазначені в класифікації за рівнем комфорту (в залежності від передбачуваних кількості зірок та класу).

Напрямок подальших досліджень. Дослідження комунікативного дизайну шопінг-готелей. Зокрема в горизонтальних та вертикальних комунікаціях, як основних транзитних зонах. Виявлення засобів, що спонукають здійснювати гостей покупки.

Список літератури:

1. Канаян К. Проектирование магазинов и торговых центров / К. Канаян, Р. Канаян, А. Канаян. — М.: Юнион-Стандарт Консалтинг, 2005. — 419 с.
2. Ляпина И. Ю. Материально-техническая база и формление гостиниц и туркомплексов / И.Ю. Ляпина, Т. Л. Игнатьев, С. В. Безруков. — М.: Издательский центр «Академия», 2008. — 256 с.
3. Ольхова А. П. Гостиницы / А. П. Ольхова. — М.: Стройиздат, 1983. — с. 175.
4. Нойферт Э. Строительное проектирование / Э. Нойферт. — М.: Стройиздат, 1991. — 389 с.
5. Соколов Т. Г. Основи туристичної діяльності: Підручник / Т. Г. Соколов — К.: Грамота, 2006. — 264 с.

Аннотация

Статья посвящена выявлению особенностей формирования внетреней среды шопинг-отелей. Исследование проведено преимущественно на мировых образцах.

Ключевые слова: гостиница, торгово-развлекательный центр (ТРЦ), шопинг-отель, интерьер, функциональное зонирование.

Abstract

The article is dedicated to finding features of forming an environment shopping-hotels. Research is conducted on the world example.

Keywords: hotel, mall, shopping-hotel, interior, zoning.

УДК 726

І. В. Степанова
аспірантка КиївЗНДІЕП

СУЧАСНІ ПРАВОСЛАВНІ ХРАМОВІ КОМПЛЕКСИ. ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ

Анотація: в статті розглядаються тенденції розвитку СПХК Особлива увага приділяється появі нових їх видів.

Ключові слова: єпархія, парафія, сакральний комплекс, сучасний православний храмовий комплекс (надалі СПХК), духовно-просвітницький центр.

Постановка проблеми.

Процес зародження, становлення і поступального розвитку християнського храмобудування дозволяє простежити еволюційні зміни у формуванні об'ємнопросторових та планувальних структур СПХК. Такі зміни були зумовлені низкою чинників, серед яких найбільшого впливу мали події духовно-релігійного, суспільно-політичного та економічного життя, етнокультурні зв'язки, культурно-мистецькі здобутки, природно-кліматичні умови.

Крім головної богослужбової діяльності більшість сучасних православних громад обирають ще і благодійно-просвітницьку чи інформаційно-культурну. Отже зрозуміло, що такий церковний комплекс стає більш розвиненим архітектурним формуванням, потужною містобудівною та соціальною структурою.

Метою статті є аналіз існуючого вітчизняного досвіду проектування СПХК.

Виклад основного матеріалу.

Формуються такі православні комплекси переважно у великих містах, наприклад, у Києві, Донецьку, Дніпропетровську, Харкові, Одесі, Сімферополі та ін.

СПХК- це багатофункціональний комплекс об'єктів, кожен з яких виконує своє призначення, а всі разом створюють єдиний ансамбль. В якому, кожна будівля доповнює іншу, завдяки єдності стилю, вирішенню в кольорі, подобі деталей, виразному силуету, ми бачимо втілення у життя задуму, обґрунтованого об'єднуючою ідеєю. Собор, -є головною будівлею комплексу, центром композиції, її акцентом.

ПХК мають традиційний, канонічний склад будівель, та споруд, сформований століттями, проте православні громади повязуючи себе зі

спрямованою функцією, наприклад– благодійно-просвітницькою, мають справу зі специфічними спорудами та обладнанням, стикаються з відсутністю необхідної нормативної та законодавчої бази. А це ускладнює проектування, будівництво та експлуатацію комплексу. Відтворенні після радянської атеїстичної руйнації старі та нові сучасні православні парафіяльні, соборні і монастирські комплекси, мають як велике духовне, так і соціально-культурне значення для розвитку країни [1; 2].

Всі трансформації в суспільстві впливають на православні громади і є рушійною силою змін, що відбуваються в них. Останнім часом змінилось уявлення про їх задачі й можливості, про їх роль в культурній, освітній та інформаційній інфраструктурі країни [1; 4; 5].

Згідно класифікації існують наступні види:

1. Монастирський комплекс – приміська зона селищної території (міський район, сільське поселення).

Монастир (грецьк. μοναστήριον) - релігійна громада ченців або черниць, що має єдиний статут, а також єдиний комплекс богослужбових, житлових, господарських та інших будівель, огороджений, як правило, стіною.

2. Єпархіальний центр – загальноміський.

Єпархія (від грец. επαρχία) в християнській церкві - адміністративно-територіальна одиниця на чолі з єпископом (архієреєм). Церковно-адміністративний округ православної церкви з центром, що обєднує єпархіальні установи, благочиння, парафії, монастирі, подвір'я, Духовні освітні заклади, братства, сестринства, місії.

3. Православна місія – у теренах міста.

Православна місія - місіонерська установа, що ставить завданням відродження православного церковного життя та є добровільним об'єднанням православних християн.

4. Парафіяльний комплекс – міський чи сільський у центрі міста чи села. Парафією є громада православних християн, що складається з кліру та мирян, об'єднаних навколо храму.

5. Духовно-просвітницький центр- у теренах міста чи села.

В наш час формуються погляди на розширення діяльності православних громад, на те, щоб сфера їх впливу поширювалася на просвітництво, благодійність, науку, культуру. Зароджується ідея "сучасного православного храмового комплексу, - як духовно-просвітницького центру", яка полягає в поєднанні разом із слідуванням духовним статутам, ще й широкого служіння людству. Вона зустріла гарячу підтримку серед багатьох представників ієрархії, духовенства, іночества, церковної інтелігенції.

Щоб розробити систему формування таких комплексів по всім містам країни, треба звернутися до історії, бо раніше подібні центри, ще до радянських часів, забезпечували потреби всіх знедолених та соціально незахищених людей. Благодійність мала державне визнання та підтримку.

Практика проектування і будівництва СПХК відрізняється великою різноманітністю, складом функцій, об'ємно-планувальних і архітектурних рішень. Основні чинники, які вплинули на формоутворення сучасних сакральних комплексів та на архітектурно-просторову організацію це поява нових функціональних потреб [5; 7].

Як приклад, розглянемо проект комплекса Свято-Воскресенського Кафедрального собору, який зводиться в районі Либідської площі в парковій зоні між Залізничним шосе і бульваром Дружби Народів (арх. Я. Деченко).

Характерними рисами цього комплексу є масивність, поміркованість, зваженість, офіційність.

Сам Кафедральний собор місткістю до 5000 парафіян матиме три вівтарі один головний і два додаткових. Висота собору — 120 метрів від рівня поверхні до надкупольного хреста. Навколо храму організовано кільцевий обхід для здійснення хресного ходу, під яким розташується кільцеподібний дворівневий підземний паркінг на 350 машин.

Духовно-просвітницький центр – охоплює площу понад 21 тис. кв.м., До його складу крім кафедрального собору входитимуть: адміністративно-офісні приміщення, конференц-зал на 1000 місць, шість залів для засідань, спеціалізований ліцей, телестудія, готель для паломників на 125 місць, ресторан, спортивний комплекс, магазини для продажу сувенірної продукції, духовної літератури та ікон, більше 100 студій, музеїв, кінотеатр, недільні школи. Заплановано також будівництво резиденції Предстоятеля Української Православної Церкви та окремого храму-каплиці, розрахованого на 150 парафіян. Біля собору запроектовано дзвіницю в чотири яруси. Також на території Свято-Воскресенського комплексу знаходитиметься невелике озеро із відповідним ландшафтним оформленням(рис. 1.1.).

Комплекс задуманий не лише як молитовне місце, а як повноцінний просвітницький духовний центр зі школою, сімейним та оздоровчим центрами, кіноконцертним залом для проведення конференцій, бібліотекою, церковно-археологічними музеями. Працюватимуть кілька синодальних відділів по роботі з молоддю, по соціальній допомозі дітям.

Парафіяльний храмовий комплекс в с. Буки Київської обл. (арх. Ю. Бабич) закладений в 2000 р. на кошти сквирського підприємця Суслова., - теж є прикладом збільшення функціональних можливостей.

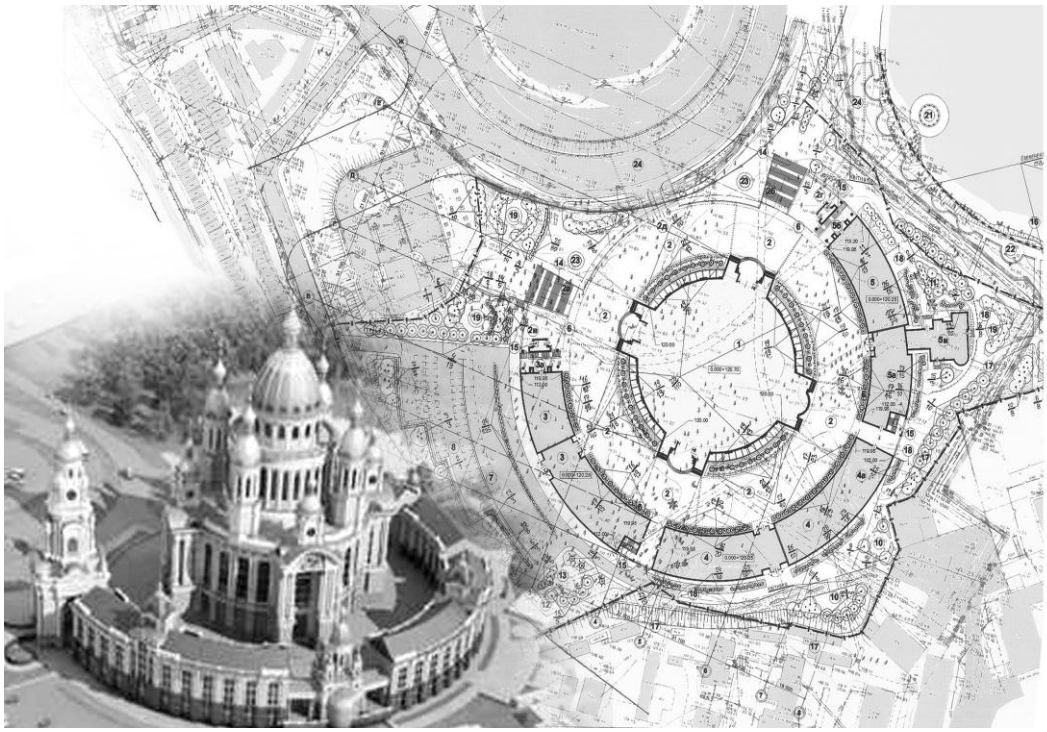

Рис.1 .1. Проект духовно-просвітницького центру комплекса Свято-Воскресенського Кафедрального собору. Генплан. Загальний вид.

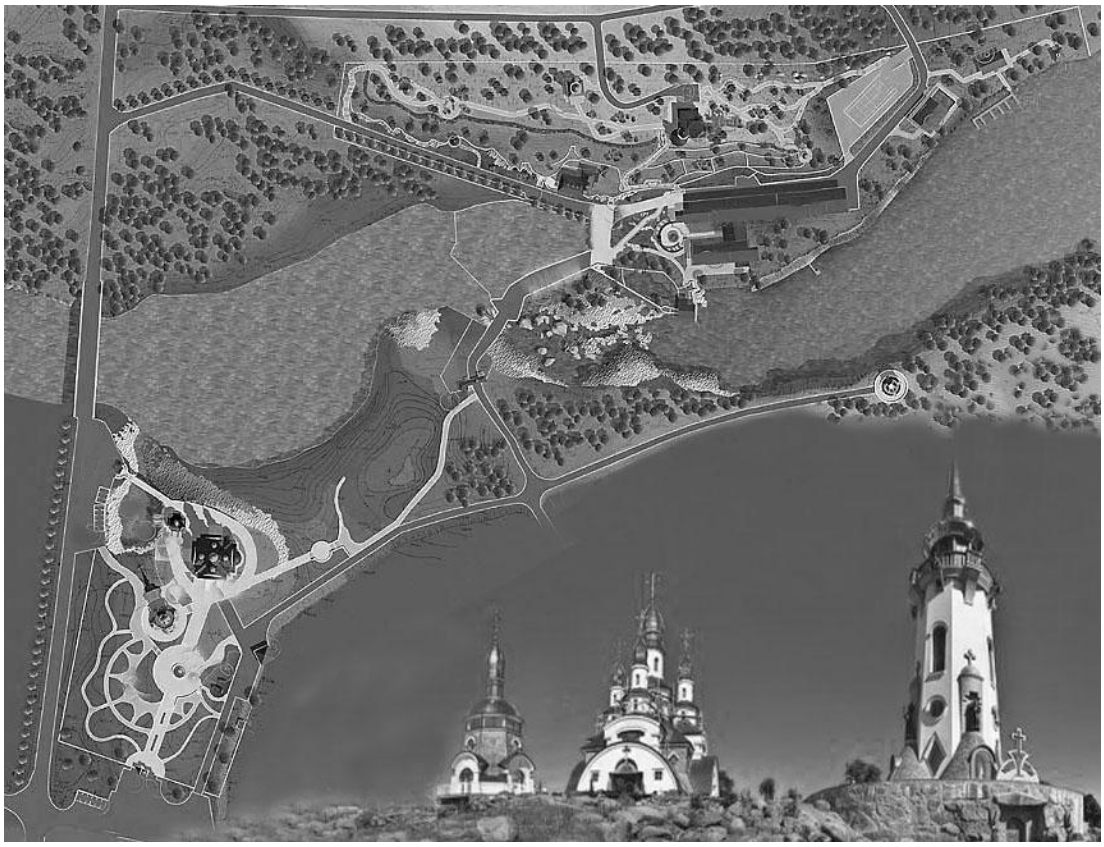

Рис.1.2. Парафіяльний храмовий комплексу с. Буки Київської обл. Генплан. Загальний вид.

В цьому комплексі поєднанні богослужбова функція з функцією родинного дозвілля. Домінантою комплекса є храм Св. Евгенія Великомученика с пятьма позолоченними банями. При будівництві храма були обєднанні історичні канони української сакральної архітектури з сучасними архітектурними.Тут же знаходиться дитячий заклад, де зараз проживає 19 дітей (рис 1.2).

На території парка мінізоопарк з медведями та левами, водойми з річковою рибою, різні фонтани, скульптури, дитячі майданчики.

Отже кожний з таких комплексів має свої містобудівні, функціональні, архітектурно-просторові особливості, обов'язкові для усіх видів та відмінні приміщення, різну місткість храмів, церковних будівель і різні потужності обслуговування парафіян й усіх, хто потребує допомоги духовної та матеріальної. Щодо сучасних храмових комплексів,стає зрозуміло, що не всі з них є зразками, але на всіх рівнях тяжіють до більш функціонального формування.

Зростаюча потреба в духовності, еволюційний перехід від монофункційного (репрезентованих окремими храмами з прилеглою територією)до поліфункційного (архітектурно-містобудівні комплекси, які, окрім храму чи собору, включають об'єднані в межах певної території різнофункційні за призначенням споруди) духовно-культурного центру, визначає тенденції розвитку, змінює уявлення про формоутворення СПХК.

Соціально-економічні зміни, що відбулися протягом останніх років збіглися з інформатизацією суспільства. Дедалі більше процеси інформатизації набувають характеру глобальної інформаційної революції. Цей фактор вплинув на виникнення потреби зручного доступу до інформації, та появі нових приміщень чи споруд. Таких як : інтернет- центри чі класи, медіатеки, лекційні зали, зали для зібрань молоді,-так звані «молодіжки» та інші. Сьогодні в суспільстві репрезентуються інші системи цінностей, змінюються пріоритети у духовній, просвітницькій, культурно-дозвільній діяльності.

Церковні комплекси за останні роки пережили важкі часи падіння, кризи та поступового підйому й оновлення. В усіх сферах життя суспільства відбувалися кардинальні зрушення, зокрема,- ідеологічні, економічні, демографічні та технологічні, що безпосередньо та системно вплинули на сакральні ансамблі і суттєво осучаснили їхню діяльність.

Перебудова економічних відносин у суспільстві урізноманітнила соціальну структуру. Все це сформувало новий потік потреб, і хоча здебільшого духовні центри не розраховані на їх задоволення вони змушені враховувати їх. Детально розглянуті фактори під впливом яких відбувається формування СПХК (рис 1.3.).

ФАКТОРИ ПІД ВПЛВОМ ЯКИХ ФОРМУЮТЬСЯ СПХК		
N	ФАКТОРИ	ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СПХК
1	2	3
1	Соціальні	Зростання соіально-культурної ролі архітектури СПХК у житті суспільства.
2	Мстобудівні	Зростання містобудівної ролі СПХК у формуванні об'ємно-просторової структури забудови та її композиційного рішення. Посилення визначальної ролі СПХК у формуванні архітектурних ансамблів і громадських центрів у міських та сільських поселеннях.
3	Функціональні	Збагачення функціонального змістуСПХК за рахунок більш чіткого зонування, об'єднання функцій. Створення багатофункціональних (центрів та комплексів) на принципах блокування й кооперування, універсальності внутрішнього простору.
4	Технологічні	Розвиток принципово нових технологій та методів обслуговування, більш ефективних приладів і обладнання.
5	Планувальні	Формування більш гнучкої об'ємно-планувальної структури.
6	Конструктивні	Розширення масштабів використання легких прогресивних конструкцій, сучасних будівельних технологій, нових будівельних і оздоблювальних матеріалів.
7	Композиційні	Широке впровадження нових композиційних прийомів, що розробляються на базі використання сучасних містобудівних і обэмно-просторових рішень,формування пішохідних просторів.
8	Природно-кліматичні	Гармонійне включення об'єкта в природне оточення за рахунок раціонального використання рельєфу, зелених насаджень,водойм.
9	Синтезу мистецтв	Набуває нових форм синтез мистецтв в архітектурі СПХК, прогресивні напрямки формотворення в архітектурі, а також використання найновіших матеріалівй та технологій.

Отже ідеологічні, економічні, демографічні й технологічні фактори змінили обличчя православних храмових комплексів України. Непрості реалії сьогодення змусили сакральну архітектуру швидко розвиватися, еволюціонувати відповідно до змін у потребах населення. І хоча церква завжди асоціювалась з духовним соціальним інститутом, сьогодні вона демонструє неабияку мобільність, здатність відповідно реагувати на зміни середовища.

Висновки.Стає усе більш очевидним, що назріла необхідність розглянути і осмислити процеси, що відбуваються в цій області: розібратися з їх типологією, визначити функціонально-планувальну структуру, знайти об'ємно-просторове рішення, відповідно до потреб сучасного суспільства. По суті, необхідно зрозуміти в якому напрямку спрямовані їх морфологічні зміни, дати наукове визначення новим принципам проектування, що народжуються, відобразити еволюцію формування сучасних православних храмових комплексів.

Зберігаючи свою роль в культурному просторі, сакральна архітектура повинна шукати нові способи професійної життєдіяльності.Багато комплексів, що були колись центрами освітньої активності, сьогодні гостро потребують функціональної реорганізації на науковій основі, нормування і типізації храмових комплексів, визначення функціональної структури різних типів, умов їх розміщення в містах та поселеннях, вимог до проектування.

Література

1. Куцевич В.В. "Культові будинки та споруди різних конфесій". К.: Київ ЗНДІЕП, 2009.

2. Лоїк Г.К., Степанюк.А.В. "Основи проектування українських церков", Навчальний посібник. – Київ, Ірпінь: ВТФ ”Перун”, 2000.-136 с.

3. Кеслер М.Ю., Оболенский А.Н. и др."Здания, сооружения и комплексы православных храмов" СП 31-103-99, Госстрой России, АХЦ "Арххрам", ГУП ЦПП, Москва, 2000.

4. Мокрий В. "Церква в житті українців", –Львів:ВС ” Просвіта”, 1993.-112 с.

5. Вечерський В.В. Українські монастирі. – К., 2008. – 400 с.

6. Водотика О. Архітектурно-типологічні основи формування православних храмів України (на прикладі Центрального регіону): Дис. канд. архітектури: 18.00.02 / – КНУБА. – Київ, 2004. – 156 с.

7. Кальницький М.Б. Храми Києва.-К.:Видавничий Дім Дмитра Бураго, 2006. – 252 с., іл.

Аннотация

В статье рассмотрены основные тенденции и обобщен опыт проектирования и строительства СПХК. Освещены факторы под влиянием которых формируються СПХК и их основные предпосылки формирования ,как духовно-просветительских центров. Что есть новым типом храмового комплекса в номенклатуре сакральных объектов.

Ключевые слова: сакральный комплекс, духовно-просветительский центр, епархия, парафия.

Abstract

The article describes the main trends and summarizes the experience of the design and construction of SPHK. Highlights the factors which influenced formiruyutsya SPHK and their basic prerequisites for the formation, as a spiritual and educational centers. What is the new type of the temple complex in the nomenclature of sacred objects.

Keywords: sacred complex spiritual and educational center, the diocese, parishes.

ЗМІСТ

Богдан Степанович Черкес. 3
Віктор Іванович Проскуряков. 5

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ АРХІТЕКТУРИ 7

Л. А. Абдурахманова Анализ письменных источников о Бахчисарайском дворце ханского периода (1441–1728 гг.). 7
О. А. Бондар, І. М. Якимчук, Ефективне управління підприємством як фактор трансормації систем. 13
Т. О. Бунякіна, Г. А. Негай Загальна характеристика конструктивних прийомів народної архітектури полтавщини XVIII – початку XX століть. 21
І. В. Давидкова Храмове будівництво південно-східної України в період колонізації (1770-1801 рр.) 27
А. І. Громнюк Етностиль як об'єкт системного осмислення в контексті формування архітектури інтер'єру на теренах індустріального і постіндустріального суспільства. 36
І. О. Солярська, З. Є. Нартова, Розвиток хмарочосів в системі еко-архітектури 48
Каземи Лари Голамали Технопарк и технопарковые структуры история возникновения технопарковых структуры определения. 53
О. В. Ковешнікова Формування і реалізація авторських творчих методів А. Добровольського в архітектурній практиці. 63
Л. Р. Гнатюк, Ю. Е. Кучеренко, Дизайн інтер'єрів станцій метрополітену в історичному середовищі Києва та Харкова. 71
Г. Ю. Мельник Передумови розвитку кінетики у світовій архітектурі та мистецтві 77
З. С. Нагаева Д. А. Половникова Продвижение бренда Крыма, как курортно-развлекательной зоны. 82
Г.А. Негай Розмірна структура архітектурної форми. 89
І. О. Оката Розвиток споруд велоспорту на Україні. 97
О. В. Бачинська Закономірності формування релігійної ситуації в історичному Києві. 105
Е. В. Ольховская Экологический аспект рекламы в дизайне архитектурной среды. 112
А. А. Полищук Эволюция архитектуры дворцов культуры 50-60-х гг. XX в. г. Донецка от рационалистических тенденций к неоклассицизму. . . 116

В. Т. Завада До проблеми регіональної своєрідності архітектурного середовища. 126
П. П. Зуева Планировка высотных зданий в сша в 1950-х годах. 141
О. Л. Нешта Пропорції дерев'яних храмів як творчий метод народних майстрів України. 148
О. Л. Михайлишин Стилістична інерція в архітектурі міського житла Західної Волині 1920-поч.30-х років 156
М. К. Руденко «Тенденції розвитку туризму та об'єктів туризму». 165
Ю.С. Соколовська Досвід і тенденції реконструкції і реновації масової житлової забудови. 169
Ю. В. Третяк, І. О. Кузнецова, А. Р. Комаровська Особливості етнічного інтер'єру Західної України 175
С. М. Трофимчук Технологічні аспекти медіа-впливу в архітектурі. 183
Е. А. Чалая Безбарьерная среда средствами ландшафтной архитектуры . . 188
К. В. Чернявський особливості психофізіології сприйняття світло-кольорового середовища інтер'єрів дитячих лікувальних закладів. 195
Р. Б. Франків, О. С. Філь Львівська архітектурна школа в контексті пошуків альтернативи модерністській естетиці (кінця XX - поч. XXI ст.) . 201

МІСТОБУДУВАННЯ 208

А. В. Гоблик Методичні основи оцінки сукупного потенціалу міста. 208
О. С. Боборикін Тенденції розвитку набережних (на прикладі м. Києва) . 217
О. С. Зінов'єва Нова система містобудівного кадастру в Україні 221
О. С. Зінов'єва Сталий розвиток та міста для людей 225
О. С. Зубричев, В. А. Ніколаєнко, К. В. Чирва Ландшафтні та етнічні особливості формування рекреаційно-розважальних парків 229
Ю. І. Єгоров Сучасні проблеми формування об'ємно-просторової композиції історичних міст України 235
О. А. Крыжантовская Размещение архитектурно – художественных заведений, в Одесской области 242
А. Ю. Мосендз Понятийный статус концепта «Genius Loci» и его роль в формировании городской среды 248
З. С. Нагаева, Т. С. Третьякова **Х**арактеристика условий для создания агробиотехнопарка на базе вуза в Крыму. 253
Нгуєн Дак Дат, С. Б. Зиміна Градостроительные аспекты размещения экомузеев относительно центра города и магистралей 261
А. Г. Омшанська Результати соціологічного обстеження неорганізовано відпочиваючих в приморських населених пунктах (липень 2012 року) 267

А. В. Челноков, И. А. Шевченко, Д. А. Корниенко Самоорганизация в городской среде и средовой подход 274
Г. В. Пащенко Сучасний благоустрій територій готелів та еко-кемпінгів для активного заміського відпочинку 286
О. Є. Потапов Динамічна складова в умовах поліфункціональності громадського простору 291
А. Г. Пестрикова, Е. А. Бакало Влияние объектов промышленного назначение на формирование архитектурно – пространственной композиции города 297
А. И. Сынгаевская Принципы градостроительной и типологической классификации зданий. 307
Р. А. Тимченко, Д. А. Кришко, А. Л. Чуб Градостроительное обоснование реконструкции обьекта незавершенного строительства 319
Т.В. Радионов Репродуктивный метод реконструкции объектов типовой застройки 325

АРХІТЕКТУРА БУДІВЕЛЬ І СПОРУД. 331

Ю. О. Білоус Методи природнього освітлення експозицій в музеях 331
І. П. Гейко Еволюція сучасного будинку суду 337
Ю. О. Горова Передумови візуального сприйняття виставково-музейних комплексів авіаційних технологій 342
Ж. Є. Дикун Функціонально-планувальна організація морських пасажирських терміналів України 346
Л. Ю. Брідня Конструктивні особливості реконструкції готелів, побудованих за типовими проектами. 354
О. І. Єжова Шляхи розвитку готельних комплексів в сучасній Україні на прикладі санаторна – оздоровчих баз на території південного берегу Криму (ПБК) 361
О. Г. Єрещенко Класифікація клубних будівель радянського періоду за стильовими напрямами. 365
О. І. Жовква Вирішення питання створення безбар'єрної архітектури та простору в контексті міста Києва. 372
Л. Р. Гнатюк, М. Л. Драга Особливості розробки дизайну інтер'єрів закладів громадського харчування для студентських містечок. 378
А. А. Зуева, О. И. Головченко Проблемные вопросы типологии жилых зданий в современной Украине. 384
Л. Р. Гнатюк, Є. В. Прилуцький Особливості створення середовища для навчання осіб з обмеженими можливостями в контексті психологічної

реабілітації. 391
В. В. Самойлович, В. В. Клюєва Обгрунтування розробки інформаційної технології проектування опорядження інтер'єрів. 397
О. В. Кащенко, І. О. Кузнецова, О. В. Грималовська Засоби відображення впливу ландшафту на сучасний інтер`єр. 404
С. С. Кисіль Нормативна база проектування та будівництва багатоповерхових автостоянок. 411
Н. В. Козлова Еколого-естетичні критерії формотворення сучасних фасадів багатоповерхових житлових будинків м. Києва 417
М. В. Книш Проектирование на основе комбинаторики. 424
О. В. Пивоваренко Особливості сучасного рівня розвитку архітектури шкільних комплексів за кордоном з урахуванням семіотичного сприйняття. 432
З. С. Нагаева, С. А. Поляков Анализ практики проектирования, строительства и эксплуатации яхтенных комплексов. Отечественный и зарубежный опыт. 438
В. Г. Чернявський Сучасні вимоги до інтер'єрів громадських будівель соціальної сфери і принципи їх формування та розвитку. 446
А. Я. Радюк Особливості формоутворення сучасних бібліотек. 452
Ю. С. Рябець Мобільна архітектура для екстремальних умов перебування. 458
А. Г. Шевченко Особливості архітектурного формування музеїв підвищеної поверховості. 463
Л. Р. Гнатюк, М. С. Бовкун Особливості формування шопінг-готелів. . . . 471
І. В. Степанова Сучасні православні храмові комплекси. Тенденції розвитку. 478

Шановні науковці!

В Київському національному університеті будівництва і архітектури видаються науково-технічні збірники „Містобудування та територіальне планування” (відповідальний редактор професор Осєтрін М.М.) і „Сучасні проблеми архітектури та містобудування” (відповідальний редактор професор Дьомін М.М.), які визнані ВАК України, як наукові фахові видання України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук.

Випуски збірників в обов’язковому порядку розсилаються в бібліотеки та організації згідно вимог ВАК України до розсилки авторефератів дисертацій, в бібліотеки провідних профільних науково-дослідних та проектних організацій, вищих навчальних закладів освіти в яких ведеться підготовка фахівців за напрямами „Архітектура” та „Будівництво”, а також окремим провідним фахівцям вказаних напрямів, які є членами спеціалізованих вчених рад по присудженню наукових ступенів.

Збірники видаються за рахунок коштів авторів та спонсорів.

Вимоги до статей.

Рукописи статей, що подаються до нашого збірника, повинні бути оформленні на аркушах **формату А4 з полями: верхнім - 25 мм (для розміщення в подальшому колонтитулу), боковими і нижнім - 20 мм** (для зручності виготовлення макету і розмножувальних матеріалів). Вони подаються українською або російською мовами у відповідності до вимог, викладених в постановах президії ВАК України від 10.02.1999 р. №1-02/3 „Про публікації результатів дисертацій на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук та їх апробацію” та від 15.01.2003 р. №7-05/1 „Про підвищення вимог до фахових видань, внесених до переліків ВАК України”, в електронному виді та відповідно у роздрукованому вигляді на аркушах формату **А4** (без нумерації сторінок (для великих статей можлива нумерація на звороті роздруківки) та обов’язково з підписом автора (ів) на останній сторінці), в текстових редакторах типу Word **шрифтом Times NR Cyr 14 р.**, на А 4 **з інтервалом 18 пт.** (набирається в позиції "**точно**");

Кожна стаття повинна мати свій індекс УДК (Універсальної десятинної класифікації), який розміщується в лівому верхньому куті. Прізвища авторів та їх відповідні ініціали, ***титули і звання, повну назву організації (закладу) слід розміщувати з правого боку.***

Заголовок набирається великими буквами, жирним шрифтом, того ж розміру (14 р.) і форматується по центру. Над заголовком і під ним пропускається один рядок.

Потім після заголовку і підзаголовних даних розміщують анотацію на мові тексту матеріалу, що публікується. Далі через один рядок перед текстом наводять ключові слова, які вибирають з тексту цього матеріалу і виділяють поліграфічними засобами (бажано курсивом того ж шрифту).

По тексту статті повинно бути чітко видно стан проблеми, її актуальність і новизна, особистий вклад автора (авторів) в це дослідження. Якщо передбачається публікація матеріалу частинами в декількох випусках збірника то кожну частину слід завершувати поміткою „Продовження (закінчення) буде". На сторінках з початком кожної наступної частини матеріалу, що публікується, в підстрочному зауваженні або перед текстом роблять помітку „Продовження (закінчення)" та вказують номер (и) випуску (ів) видань, в якому (их) були надруковані попередні частини цього матеріалу.

Рисунки та формули повинні бути вмонтовані в її електронний текст по місцю автором і чітко читатись в форматі сторінок збірника (фактично на аркуші формату А5 після відповідного зменшення тексту на форматі А4).

Після тексту статті повинно бути розміщено пристатейні бібліографічні списки у відповідності до ГОСТ 7.1-84, ГОСТ 7.16-79, ГОСТ 7.18-79, ГОСТ 7.34-81, ГОСТ 7.40-82.

Бібліографічні записи в пристатейних бібліографічних списках повинні бути пронумеровані.

Після бібліографічного списку необхідно розмістити анотації та ключові слова на англійській мові та ще на одній з мов, що не відповідає мові оригіналу статті – російській або українській.

До матеріалів статті необхідно додавати авторську довідку ***(вказати місце роботи чи навчання, посаду, наукові ступені та вчені звання, контактні телефони, почтову адресу для переписки, при можливості „Email")*** та рекомендацію наукового підрозділу, де підготовлена стаття, у вигляді витягу з протоколу засідання, на якому вона розглядалась, завіреного керівництвом та печаткою закладу, для опублікування у відповідному науково-технічному виданні.

За зміст статті несуть відповідальність автор та науковий підрозділ, який рекомендував її для опублікування. Рецензент статті (призначається редколегією) несе моральну відповідальність за рекомендацію статті до друку.

Контактні телефони:

Збірник „Містобудування та територіальне планування":

відповідальний секретар, доцент кафедри міського будівництва КНУБА Чередніченко Петро Петрович – робочий тел. 24-15-543 та 245-42-04; мобільний – 8-067-442-13-36 (він же відп. секретар збірника *„Містобудування та територіальне планування"*).

Збірник „Сучасні проблеми архітектури та містобудування":

Заступник відповідального редактора, кандидат технічних наук, професор, завідувач кафедри інформаційних технологій в архітектурі КНУБА Товбич Валерій Васильович – робочий тел. 245-48-40; моб.т. – 8-067-442-77-45.

Наукове видання

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ АРХІТЕКТУРИ ТА МІСТОБУДУВАННЯ

Науково-технічний збірник

Випуск 33

Має свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації в Державному комітеті інформаційної політики України (серія КВ № 2649 від 16 червня 1997 року).

Визнаний ВАК України, як наукове фахове видання України, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата архітектурних та технічних наук. (Постанова президії ВАК України від 14 квітня 2010р. №1 – 05/3).

Адреса редколегії: 03037, м.Київ-37, Повітрофлотський пр., 31. КНУБА.
Тел. 245-42-04.

Підписано до друку 26.06.2013 р. Формат 60x84 $^{1}/_{16}$.
Обл.-вид. арк. . Тираж 170. Зам. №

Фірма “ВІПОЛ”
03151, м.Київ-151, вул. Волинська, 60